

UAN

DAD AUTÓNOMA DE NUEVO
CIÓN GENERAL DE BIBLIOTEC

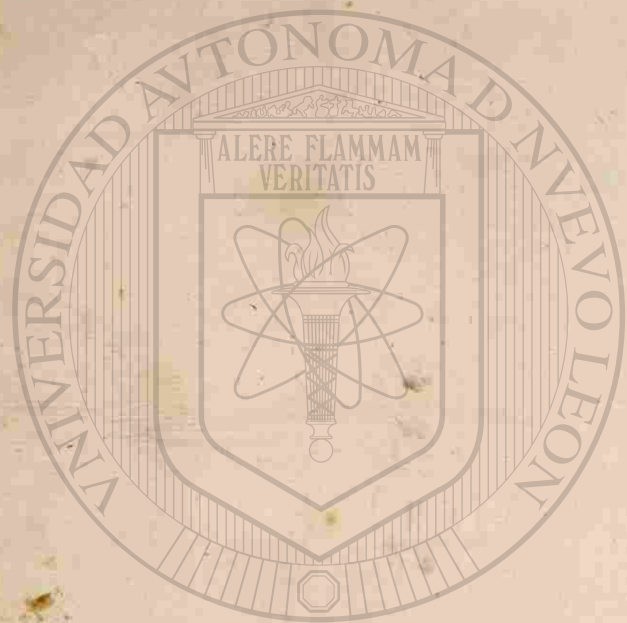

KKT500
A9
1737
v.4
c.1

1080045268

TKI
7

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

COMMENTARII
JURIS CIVILIS
IN HISPANIÆ REGIAS
CONSTITUTIONES.

AUTHORE

ALPHONSO DE AZEVEDO,

DOCTORE J. C. PLACENTIÆQUE CIVITATIS
IN HISPANIARUM REGNIS CIVE ET INCOLA.

TOMUS QUARTUS,

SEXTUM ET SEPTIMUM LIBRUM
NOVÆ RECOPIATIONIS COMPLECTENS.

LUGDUNI,

Apud **FRATRES DEVILLE**

M. DCCXXXVII

I N D E X
T I T U L O R U M
I N V O L U M I N E H O C
C O N T E N T O R U M .

EX LIBRO VI.

TITULUS I. De los Caval-
leros.

TITULUS II. De los Hijos
Dalgo.

TITULUS III. De lo que los
Hijos Dalgo, y otras personas
han de aver en las behetrias, y
solariegos, y encartaciones: y
como de ven ser tratados los vas-
sallos dellos.

TITULUS IV. Como los vassallos
de los Reyes que tienen tierra,
o sueldo, han de ir à servir à
las guerras, y de sus Capitanes.

TITULUS V. De los Castillos,
Fortalezas, y muros.

TITULUS VI. De las Armas.

TITULUS VII. De las Cortes,
y Procuradores del Reyno.

TITULUS VIII. De los Em-
bajadores.

TITULUS XI. De las imposi-
ciones, tributos, y portazgos,
y estancos.

TITULUS XIII. De los teso-

ros, y mineros de oro y plata,
o otro qualquier metal, y pozos
de sal, y bienes mostrencos, y
hallados.

TITULUS XIV. De los pe-
chos, y servicios, y essentos,
y escusados dellos.

TITULUS XVIII. De las co-
sas prohibidas sacar del reyno, y
meter en el, y de las que pue-
den andar libremente por el
reyno.

TITULUS XX. De los Laca-
yos, y otros criados.

EX LIBRO VII.

TITULUS I. De los Ayunta-
mientos de los Concejos, Jus-
ticia, y Regidores, y de sus
ordenanças.

TITULUS II. De la guarda
que se ha de hazer à las ciuda-
des y villas de los privilegios,
y costumbres que tienen en ele-
gir, y nombrar oficiales.

TITULUS III. De los regimi-
entos, juradorias, y los otros
oficios publicos de los Concejos.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE VERACRUZ

DIRECCION GENERAL DE BIBLIOTECA

- TITULUS IV. De la renunciacion de los officios publicos. les, y jornaleros, y menestrales, y mesoneros.
- TITULUS V. De los propios, y rentas de los Concejos. TITULUS XII. De los trajes, y vestidos.
- Pragmatica, sobre la conservacion, y aumento de los positos, y distribucion del pan dellos. TITULUS XIII. Del ombraje de los paños.
- TITULUS VI. Del repartimiento que pueden hazer los pueblos, y de la quiebra que se ha de hazer à los lugares despoblados. TITULUS XIV. De las primeras declaraciones de las leyes del titulo passado del obraje de los paños.
- TITULUS VII. De los terminos publicos, y de dehesas, y montes, y pastos de las ciudades, villas, y lugares. TITULUS XV. De la segunda declaracion que se hizo de las dichas declaraciones y leyes primeras de los paños.
- TITULUS VIII. De la caza, y pesca, y que no se mate terneros, ni terneras. TITULUS XVI. De la tercera declaracion del obraje de los paños, y leyes susodichas.
- TITULUS IX. De los que se van à morar de un lugar à otro. TITULUS XVII. De los paños verbies, y estambrados, y quarta declaracion cerca del obraje de los paños.
- TITULUS X. De los navios. TITULUS XVIII. De los cerveros, y candeleros de sebo.
- TITULUS XI. De los officia-

FINIS.

LIBER SEXTUS

LIBER SEXTUS IN ORDINE TAMEN PRIMUS

Secundæ Partis nostræ Regiæ Recopilationis.

QUI QUIDEM LIBER CUM SIT PRINCIPIUM secundæ hujus Recopilationis partis, difficillimè ad præcedentem librum continuari potest, sed potius ab eo sequentes continuandi sunt, tanquam à principio libri, idèò omitto continuationis ordinem, & ab hoc principio sequentes continuo titulos, præsertim cum de libro ad librum non sit ita necessaria continuatio, sicut de titulo ad titulum, imò neque ulla continuatio est de necessitate, ut inquit Mendoza, in Rubrica ad apparatus tituli. ff. de Pactis. Et Marcus Ant. Bardo, in Tract. de tempore utili, & continuo. c. 16. per totum, Tomo 5. fol. 210. novissimorum Tractatum diversorum Doctorum.

TITULUS PRIMUS. DE LOS CAVALLEROS.

SUMMARIUM.

- 1 Cavallico, Latine Miles, qui dicitur. 2 Mites dicitur propter malum & laborem, qua ferre debet pro defendenda Repa. 3 Mites armata militie ut quis dicitur, qua sunt necessaria.

RUBRICA.

PRO cuius Rubricæ introductione & cognitione sciendum est, nomen hoc Hispanum Cavalleros, Latine Milites & idem esse, nam secundum l. 1. titulo 21. part. 2. Cavalleria suellamada antiguamente la Compañia de los nobles homes, que fueron puestas para defender las tierras, e por esso le pusieron nome en Latin, Militia. que quiere tanto dezir como Compañias de homes duros e fuertes, escogidos para sufrir trabajo e mal, trabajando e lacerando por pro de todos comunamente, Et inde dicuntur milites & propter malum, & laborem, que ferre debent pro de- Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. A fendenda

- TITULUS IV. De la renunciacion de los officios publicos. les, y jornaleros, y menestrales, y mesoneros.
- TITULUS V. De los propios, y rentas de los Concejos. TITULUS XII. De los trajes, y vestidos.
- Pragmatica, sobre la conservacion, y aumento de los positos, y distribucion del pan dellos. TITULUS XIII. Del ombraje de los paños.
- TITULUS VI. Del repartimiento que pueden hazer los pueblos, y de la quiebra que se ha de hazer à los lugares despoblados. TITULUS XIV. De las primeras declaraciones de las leyes del titulo passado del obraje de los paños.
- TITULUS VII. De los terminos publicos, y de dehesas, y montes, y pastos de las ciudades, villas, y lugares. TITULUS XV. De la segunda declaracion que se hizo de las dichas declaraciones y leyes primeras de los paños.
- TITULUS VIII. De la caza, y pesca, y que no se mate terneros, ni terneras. TITULUS XVI. De la tercera declaracion del obraje de los paños, y leyes susodichas.
- TITULUS IX. De los que se van à morar de un lugar à otro. TITULUS XVII. De los paños verbies, y estambrados, y quarta declaracion cerca del obraje de los paños.
- TITULUS X. De los navios. TITULUS XVIII. De los cerveros, y candeleros de sebo.
- TITULUS XI. De los officia-

FINIS.

LIBER SEXTUS

LIBER SEXTUS IN ORDINE TAMEN PRIMUS

Secundæ Partis nostræ Regiæ Recopilationis.

QUI QUIDEM LIBER CUM SIT PRINCIPIUM secundæ hujus Recopilationis partis, difficillimè ad præcedentem librum continuari potest, sed potius ab eo sequentes continuandi sunt, tanquam à principio libri, idèò omitto continuationis ordinem, & ab hoc principio sequentes continuo titulos, præsertim cum de libro ad librum non sit ita necessaria continuatio, sicut de titulo ad titulum, imò neque ulla continuatio est de necessitate, ut inquit Mendoza, in Rubrica ad apparatus tituli. ff. de Pactis. Et Marcus Ant. Bardo, in Tract. de tempore utili, & continuo. c. 16. per totum, Tomo 5. fol. 210. novissimorum Tractatum diversorum Doctorum.

TITULUS PRIMUS. DE LOS CAVALLEROS.

SUMMARIUM.

- 1 Cavallico, Latine Miles, qui dicitur. 2 Miles dicitur propter malum & laborem, qua ferre debet pro defendenda Repa. 3 Miles armata militie ut quis dicitur, qua sunt necessaria.

RUBRICA.

PRO cuius Rubricæ introductione & cognitione sciendum est, nomen hoc Hispanum Cavalleros, Latine Milites & idem esse, nam secundum l. 1. titulo 21. part. 2. Cavalleria suellamada antiguamente la Compañia de los nobles homes, que fueron puestas para defender las tierras, e por esso le pusieron nome en Latin, Militia. que quiere tanto dezir como Compañias de homes duros e fuertes, escogidos para sufrir trabajo e mal, trabajando e lacerando por pro de todos comunalmente, Et inde dicuntur milites & propter malum, & laborem, que ferre debent pro de Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. A defendenda

fundenda Republica, ut l. 1. ff. de Milit. testam. vel ut alii dicunt, à mille denominatur miles, quasi inter millia hominum unus eligebatur in militem secundum text. in d. l. 1. tit. 21. par. 2. mill. enim secundum l. 2. eod. tit. & part. Es el mas honrado cuento, que puede ser, ut per Gregor. in lib. 5. Moral. c. 1. Ubi traditur de perfectione hujus numeri, & adducit illud Apocalyp. c. 20. & regnabunt cum eo mille annis, & Psal. 104. quod mandavit in mille generationes, in nostra vero Hispania secundum d. l. 1. tit. 21. par. 2. Llamam cavalleria, no por razon que andan cavalgando en cavallos, mas porque bien anfi como los que andan a cavallo vas mas honradamente que en otro bestia, otra si los que son escogidos para cavalleros, son mas honrados que todos los otros defensores, onde anfi como el nome de la cavalleria fue tomado de Compañia de homes escogidos para defender, otro si fue tomado el nome de cavallero de la cavalleria, unde secundum Orator. communiter, & simpliciter, Cavalleros, appellamus, los que son personas nobles y principales que juntamente con la buena sangre tienen patrimonio y hacienda, o son descendientes de nobles y ricas familias, aunque ellos por sus personas sean pobres. Et hos secundum Orator. ibidem sub 4. part. Tractat. de Nobilit. cap. 11. num. 6. aliqui vocant, Cavalleros de espuela dorada, qui quidem erant inter nobiles, & de his non loquitur l. 1. & tres sequentes nostri tituli, sed l. 5. infra isto tit. & totus dictus titulus 21. part. 2. & ibi in illo tit. disponitur quomodo creabantur, & disponebantur, & in d. l. 5. de iis fit mentio, ubi & dicimus, an hodie milites nostri temporis gaudeant prerogativis antiquis, & quinque erant, & sunt necessaria, ut quis sit miles armata militiae, que enumerat D. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 4. ordinam. col. 1318. ubi & quatuorplex sit militia, declarat, & col. 1320. in fin. cum sequentibus, quot sunt militum genera, que quia ad nostram materiam non attinent, missu facio, cum concernant militarem militiae, & bellicam, & in progressu, & declaratione legum sequentium dicenda sunt alia materiam nostri tituli concernentia.

IN LEGEM PRIMAM.

Quomodo milites armati privilegii concessu gaudere debent, cum essent antea plebei, & contributarii.

SUMMARIUM.

1. Dicitio, per quanto, Latine quia, vel quoniam, pro causa ponitur. Pragmatica inducit causam finalem. ibidem.
2. Pragmatica est dicta a negotio ubi quid sit pragmatica.
3. Pragmatica sanctio quid est, & 4.
5. Lex nostra & tres sequentes loquuntur de militibus armatis, qui antea nobiles non erant. lex vero 5. infra eod. de illis, qui ante nobiles erant, & num. 13.
6. Militum armatarum tres formas & modos reperiri.
7. Milites, de espuela dorada, non eligebantur nisi nobiles essent.
8. Factum presumitur id, quod de jure erat faciendum, ubi inferitur ad questionem an ex tolerantia Domini censeretur facta investitura.

Hospitalia presumuntur adificata ab eo, qui illud facere debebat. ibid.

9. Factum quid esse presumitur sumptibus facientis.
10. Factum presumitur ab eo qui erat obligatus.
11. Pupillus presumitur alimentatus a matre vel curatore, neque presumitur vice versa de vero.
12. Factum quid presumitur in ea aetate, & tempore in quo erat faciendum. n. 12.
13. Miles hodie armatus presumitur ante fuisse ignobilis. Lacer & hodie etiam nobiles in milites armatos debet tamen probari nobilitas. eod. num. 13. & ibid. De los cavalleros pardos.
14. Auditores Regii de exemptionibus horum militum armatarum cognoscant. Non vero iudices nobilitatis, ut ibi.
15. Militum horum differentia eod. num. 14. & 15. ubi declarantur Orator, & Joan. Garf. per authorem.
15. Milites, De alarde, vulgo cavalleros de alarde, qui sunt & an differant ab aliis, ibidem, & ibi de militibus, De premia, o de guerra, o quantiosos.
16. Miles an possit alium in militem creare.

17. In-

17. Imperator, Rex, Princeps vel civitas habens auctoritatem legis concedere, possunt nobilitate, & ibi quod in regna, & n. 18. id profequitur.
19. Nobilis efficitur adherens lateri principis.
20. Nobilitas quis ex scientia. Doctor nobilis dicitur ex sola ratione dignitatis doctoratus. ibid.
21. Nobilitas doctrina & prudentia continentur.
22. Nobilitas etiam armis acquiritur.
23. Tribunarii non debent a Rege nobilitari, & 24. dictum optimum Regis Sigismundi.
25. Privilegium immunitatis alicui concessum restringendum est tanquam publice utilitati nocivum, & 26. ubi inferitur unum notabile.
27. Subrogatus sapit naturam illius in cuius locum subrogatur, non habet locum in privilegio.
28. Immunitas si simpliciter concedatur intelligitur de numeribus personalibus, & de extraordinariis ut ibi.
29. Privilegium eximium a Portagio in Regni & domini Regis concedenti intelligitur in locis concedentis ubi sua sunt, secus si aliorum sunt, ubi tunc si dubitatur ad Regis auctoritates canonum est, quia agitur de esse privilegio.
30. Privilegium alicui pro se, & filii concessum non extenditur ad nepotes.
31. Nepotes in stricta interpretatione non comprehenduntur appellatione filiorum.
32. Privilegium concessum alicui pro se, & filii masculis ac filiabus non comprehendit filias nuptas.
33. Privilegium Antonia Garfia ipsi & filiabus etiam nuptis, & maritis earum conceditur, ubi an gerent officia nobilitatis.
34. Privilegium immunitatis facilliter perditur, & quomodo, ubi usque ad num. 41. & iterum n. 48. profequitur cum declarationibus singularibus, & ibi quod in privilegiis de faciendo vel non faciendo.
42. Privilegium si continet plura capitula per contraveniendum unius capituli non censetur aliis renuntiatum, nisi ut ibi.
43. Privilegium concessum ex nobilitate naturali non perditur.
44. Onus probandi non usum privilegii cui incumbat.
45. Protestatio si fiat cum contravenitur privilegio an relevabit.
46. Renunciatio privilegii non est inducenda quoties aliud potest presumi ex actu facto contra privilegium.
47. Privilegio male utens perdit illud.
49. Beneficium etiam principis si resultat ex privilegio ut quia datur ut equum retineat non prodatur per contraveniendum.
50. Dilationes in locandum, prout, vel licet, limitantem inducunt. Ubi quando conditionaliter, quando casuivice ponatur, ibid. & num. 51. cum dicitur secundum quod sui antecessores fecerunt, an teneatur in si non solverunt. Verba relativa casuivice, non vero conditionaliter, censentur apposita, ibidem & ibi limitantur. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.
52. Milites si an torqueri possint, & incarcerari nisi ut num. 53. & quod circa tributa non sunt exempti, & num. 71. ampliatur.
53. Paria an sint inesse qualitates per naturam, an per privilegium.
54. Privilegii verba sunt consideranda.
55. Mayora si constituantur in filium cum conditione quod ipse vel successor teneatur nubere cum nobili satisque nubens cum nobili ex privilegio, & 58.
56. Civis appellatione an comprehendatur civis ex privilegio, & 57. Inferitur ad collegia, & fraternitates ubi noviter conversi non admittuntur.
59. Nobiles ex privilegio an admittantur ad ordines militares, & n. 60. quia quoad onera imponenda.
61. Legato peni prater vinum, venit omnis peni excepto vino.
62. Statutum inducens ferias messium vel vindemiarum, exceptis aliquibus casibus, nulli alii casus admittuntur. Exceptio firmat regulam in contrarium, ibidem usque ad n. 71. non tamen eam ampliat, ut num. 63. & num. 64. inferitur ad renuntiationem casuum fortuitorum, quod non censetur renuntiatum insolutis casus, & n. 65.
72. Confirmatio tria operatur non tamen extensionem inducit n. 73. nisi ut n. 74. & 75.
76. Confirmatio quando videatur actum factum de novo.
77. Exempti propter artem non gaudent si artem non exercent.
78. Milites privilegiati propter equum non est necesse continuo illum habere, sed sufficit si habeant tempore belli, & necessitatis.
79. Auditores senatores cognoscunt de jure privilegii, non de facto, ibi.
80. Privilegia damnosa possunt per concedentem limitari, & revocari etiam absentibus partibus, num. 81.
82. Privilegium alicui & filii concessum de habitis post privilegium intelligitur, nisi ut usque ad n. 91. declaratur.
83. Filii nati ante dignitatem a patre adeptam non gaudent illa, & ibi declaratur.
84. Filius natus ante sacerdotium vel Regnum adeptum, non dicitur filius sacerdotis, vel Regis, & num. 85. etiam declaratur.
86. Privilegia militaria non transeunt ad nepotes, nisi ut num. 87.
88. Privilegia hidalgua ad omnes descendentes transeunt si in privilegio non sit aliter expressum, ubi num. 89. quod, & naturales filii gaudent.
92. Privilegium quando censetur reale vel personale.
93. Uxor vidua an gaudebit dicto privilegio marito concessa, & 94.
95. Esti relevat etiam ad Bellum, & qua & an debeat esse impleta.
96. A tutela que erat excuset, & que ab officii publicis & quomodo, & 97. & 98. & 99. & 100.
101. Intellectus legis nostra cum l. 3. tit. 19. part. 2.
102. Privilegia senectutis remissa.

A ij

103 Nullus

Nullus est ita senex quin non sperem vicia
quinquennalis habeat, vel saltem per
senum, ut ibi.

Ibi, Por quanto, Hoc fuit in causa, quod
lex nostra condiderit, scilicet consuetudo
pragmatica illius a Rege Joanne jusse publi-
cari Toleti Anno 1422. & est in volumine
pragmaticarum Regum catholicorum fol. 139.
relata per Did. Perez in l. 4. titulo 1. lib. 4.
ordinam. col. 1348. in primo. Dicitio enim hæc,
Por quanto la rrienne, quia, vel quoniam ꝑ re-
gulariter pro causa ponitur secundum Bartol.
in l. demonstratio. §. quod autem, column. 3.
versicul. item quid si resitor. ff. de censu. & de-
monstrat, dicitque, & demonstrat causam finali-
nem secundum Bald. in l. 1. column. 4. versicul.
& nota. C. de fals. caus. adjecta. lega. eundem
Bald. in l. 1. de feris. & sic ponitur in l. Rei ap-
pellatione 5. in ordine ff. de verb. signif. ut ibi
supra verbo quis, pagina 60. notat Rebus. & ꝑ
consequens, quia pragmatica illa Regis
Joannis disposuerat circa milites, de quibus
hic, ideo lex nostra edita ab alio Rege, &
confirmata a Ferdinando, & Elisabeth circa di-
ctorum declarationem, & confirmationem dis-
ponit, & sic causa finalis legis nostre condenda
fuit dicta pragmatica Regis Joannis, prout
denotat dicitio hæc, Por quanto, quæ est proce-
dium nostre legis, quod quidem procedium
inducit causam finalem, ut probat text. in l. fin.
ff. de hered. instit. & diximus in l. 11. titulo 1.
libro 4. supra numero 7. & 8. dictorumque in-
telligentia ex causis sumenda est caput. intelli-
gentia de verb. signif. & novissime de procedio,
& fractione per Joannem Garliam de Nobilit.
in divisione operis numero 2. cum sequentibus
aliquibus.

Ibi, Pragmatica. Dicta a negotio, id enim
sonat pragma, id est negotium ꝑ quod rem, &
negotium diffinitur propositum principi, ut in-
quit Iri locus Etymolog. libro 5. pragmatica enim
sanctio dicitur proprie illud, quod princeps de
consilio procerum ꝑ sentit, & statuit pro rebus
communibus, & universitatibus. Cod. de diversis
rescrip. l. fin. in fine & l. fin. Cod. de donatio. &
promis. libro 12. & l. 2. Cod. de novo Cod. compon.
9. & §. que & l. 1. §. §. que Cod. de Justin. Cod.
compon. ubi glossa notatur in §. rescripta. 25.
question. 2. in l. jubemus nullum Cod. de sacro-
sanct. Eccles. in Authent. qua in provincia. Cod.
Ubi discrimen agi oport. in l. non aliter. Cod. de
Palat. sacranum largit. libro 12. in capitul. fundameta
de elect. libro 6. & scribentes prag-
maticas sanctiones lex vocat pragmaticos ff. de
pomis l. moris §. solum dicta l. fin. Aliquando vero
capitur pro annotatione, ꝑ que hic de rebus
privatis l. jubemus. Cod. de appellatio. sive pro
attestatione facta per Principem pro permuta-
tione facta cum re ecclesie, in capitulo 1. de
rerum permutatio. ubi glossa. pragmaticumque
rescriptum principis dicitur secundum glossam
in capitul. perveni 101. diffinitio. de quibus per
Rip. in Rubr. de consist. numero 33. cum duobus
sequentibus ubi, & declarat differentiam inter
annotationem & pragmaticam, & reprobat
Accurtium credentem eos dici pragmaticos, qui
scribunt pragmaticas sanctiones, cum potius

secundum Ripam, ibi pragmatici sunt sapienter
viri, qui partium consensu abique lre cau-
sas dirimunt, quibus aliquando solet preles
officium interdiciere l. majoris §. solum ff. de penult.
legat. & hinc dicebat Juvenalis, Inde cadunt
partes in fœdere pragmaticarum, & sic iustè
pragmatica vocata est hæc a Joanne Secundo
condita, de qua hic sic mentio, quia nego-
cium ipsi Regi propositum circa hos milites de-
auratos diffinivit, declaravit, & reformavit;
ac sic lege in curiis condita diffinitur esset.

Ibi, Rey don Juan, Qui fuit secundus hujus
nominis, & condidit hæc pragmaticam Toleti
anno 1422. ut apparet ex eademmet pragmatica
in volumine pragmaticarum antiquarum inserta
sub verbo De hidalgos. 191. in ordine secundum
ordinem, quem consensit, & in unum compila-
vit volumen Doctor Didac. Perez fol. 139.

Ibi, Armados Cavallos, Lex nostra, & tres
sequentes loquuntur de militibus armatis, & ꝑ
qui antea nobiles non erant, ut expresse patet
ex eorum verbis, & l. 5. infra eodem, loquuntur
de illis, qui antea nobiles erant, prout lo-
quitur titulus 21. part. 2. & notavit ad has
leges Joannes Garlia in suo commento de nobilit.
glossa 1. §. 1. numero 55. Quorum militum
tres formas, ꝑ & modos reperiri, asseruit 6
Otalora de nobilit. 4. parte capitul. 1. numero
6. cum sequentibus & Joannes Garlia dict. nu-
mero 51. usque ad 66. quarum formarum, ut
a nobilitate incipiunt, est illa de qua dicitur
titulo 21. part. 2. & in d. l. 5. infra eodem,
scilicet militibus calcaris deaurati Hispani,
De espuela dorada, & si non alii, quam no-
biles in tales eligebantur ꝑ milites, ut inquit 7
text. in l. 2. titulo 21. part. 2. maxime in l. 13.
ibidem, dum dicit, E por ende mandaron los
Antiguos, que el escudero que fuesse de noble
linage, un dia antes que recibia la cavalleria, &
in l. 14. ejusdem tituli 21. & part. 2. ibi. Pero
antiguamente establecieron que a los nobles hombres
biziesse cavallos, notat Humada, in l. 1. ti-
tulo 21. part. 2. glossa 6. numero 2. ita ut an-
tiquitas erat presumptio, & dictum commune
miles armatus, ergo nobilis ante, ut inquit
Otalora. ubi supra, & clarior Joannes Garlia
ubi supra numero 52. ubi hoc comprobat ex do-
ctrina Jason in l. Gallus §. quidam restit. 2. lect.
numero 4. ff. de liber. & postum. dicentis, quod
si aliquid fieri debuit sub certa forma, condi-
tione, aut qualitate, si inveniatur factum,
debet intelligi factum eo modo, quo fieri de-
buit, est enim juris presumptio, quod factum
presumitur, ꝑ quod de jure erat faciendum, 8
juxta tradita ab Aymone Cravei. consil. 22.
numero 3. & consil. 149. numero 12. & sequent.
& Cephal. consil. 9. numero 16. volumin. 1. &
tradebat Decius consil. 446. numero 7. ex quo
inferebatur ad illam questionem de employeuti,
an scilicet ex tolerantia domini conferretur de
novo facta ut investitura. Nam sic de jure ad
id tenebatur, presumere de novo facta;
ut in simili consuluit Cephal. ubi supra, &
facit illud, quod per text. in l. qui dicit ff. de
servit. urban. prad. animadvertit, ibidem Florian.
& habetur in l. illud ff. de acquirit. hered. &
in l. filius ff. de Testam. milit. ubi id presumi-
tur, quod prius erat faciendum, quando duo
concur-

concurrunt, & hæc spectat, quod tradit Bartol.
in l. cum servus. ff. de verborum oblig. & respon-
dit Bald. consilio 378. numero 2. libro 1. quod
hospitale presumitur edificatum ab eo, qui il-
lud edificare debebat, legitime presumptio est,
quod faciens actum presumitur facere ob cau-
sam precedentis obligationis l. quædam ff. de
res vend. vocat Menoch. titulo 1. de presump-
tione libro 3. presumpcio 2. numero 8. Sicur &
ubi factum requirit sumptus, presumitur fa-
ctum ab illo, qui tenebatur facere suis sum-
ptibus secundum Alexand. in dicit. l. cum servus
numero 4. & simpliciter ꝑ factum presumitur
sumptibus facientis secundum Bartol. in l. fin.
6. in computatione column. 1. C. de jure delibe-
rand. factumque presumitur ꝑ ab eo, qui erat
obligatus facere, vel nomine ejus, live ejus
mandato, ut per Cephal. de servitute urb.
prad. cap. 40. numero 32. & Abb. consilio 2.
numero 5. & sic inquit gloss. juncto text. in l. 2.
C. de alimor. pupill. prad. quod pupillus præ-
sumitur alimentatus a tutore, vel curatore ꝑ 3
qui ad id teneret de jure, neque presumitur
minorum vixisse de vento, & tradit Rochus
de jure patr. verbo. Constituit numero 29. &
de jure argum. dist. l. 2. inquit Abb. in capitulo
cum virum. numero 4. de regul. quod illud
quod consuevit fieri in certa ætate, vel tem-
pore, & apparet factum, presumitur factum
12 in illa ætate, vel tempore, ꝑ quod est optimum
ad notitiam propositum. Nam cum antiquitas
id soleret fieri, scilicet armatum militem De
espuela dorada, esse nobilem, qui alius, quam
tunc temporis, non solebat in talem mili-
titem eligi si aliquem illius temporis reperiamus,
nobilem ante esse, dicendum est ꝑ Et a
contrario, nunc licet temporibus, ut ad secun-
dam militum formam deveniamus, si aliquis
nunc miles armatus, vulgo Cavallero armado,
presumitur antea fuisse ignobilem, & tribu-
rium ꝑ vulgo Pebrero, de quo lex nostra est
testis cum tribus sequentibus, que in iis sunt
intelligenda, & sic leges nostre prima, & tres
sequentes differunt a lege 5. infra isto titulo
in hoc quia illa lex 5. in militibus calcaris de-
aurati, vulgo De espuela dorada, intelligitur,
nostra, & tres sequentes in iis militibus armatis,
vulgo Cavalleros armados. Ut sæpe dictum est,
& notat Joannes Garl. dict. gloss. 1. §. 1. nu-
mero 55. cum sequentibus, de quibus & per
Otalora dict. capitula 1. part. quarta numero 7.
& isti, non est necesse, quod sint fidalgi, &
nobiles de genere, licet ut inquit Joannes Garlia
dicto numero 56. etiam nobiles de genere, & fi-
dalgi hæc secunda forma eliguntur in milites,
teneantur tamen probare nobilitatem, si velint
ea gaudere quoad tributa, quoad que non
eximuntur ex eo, quod fiant milites armati,
qui & vulgo etiam Cavalleros pardos, nuncu-
pantur, & immunitas iis concessa, per pri-
vilegium dicitur concessa, & per consequens
auditors Regii de exemptionibus eorum cog-
noscant, quoad ꝑ privilegia hæc, non vero
judices nobilitum, ut inquit Joannes Garlia,
dicto numero 56. ubi inter hæc, & precedentem
militum formam differentias constituit,
& describit, & Otalora, ubi supra, numero
7. & 8. qui sunt inter se differentes. Nam Ota-
Azedo in Recopilacione. Tom. IV.

lora dicto numero 7. inquit, quod isti etiam
hujus secunde forme cum Regia solemnitate
eliguntur, & nominantur in milites, Joannes
vero Garlia, dicto numero 55. inquit, quod
abique regia solemnitate milites armati fiant,
& fortassis verius, nam solemnitas illa antiqua
desit esse in usu, secundum Humada, in l.
25. titulo 21. part. 2. glossa 1. in fine. Secundo,
Otalora istos milites armatos vocat etiam Ca-
valleros Pardos, in dicto numero 7. Joannes vero
Garlia, in numero 56. hos Cavalleros Pardos
distinguit a militibus armatis, vulgo, Caval-
leros armados, in hac tamen secunda differentia
plus militi placet opinio Otaloræ, scilicet,
quod milites armati, & milites obscuri vulgo
Cavalleros armados, o cavalleros pardos, iidem
sunt. Alii vero sunt milites De alarde, ꝑ vulgo 15
Cavalleros de alarde, qui quidem differunt a
dictis militibus armatis, vel obscuris, & ab
illis, De espuela dorada, & sic peculiari nomine
nuncupantur, scilicet, Cavalleros de alarde o de
premia, o de guerra, o quantosos, de quibus in
jura tituli 1. libro 4. ordinam. veteris, & in
nostra Recopilacione sub l. 10. cum sequentibus
ipsius nostre tituli & libri, qui teneantur ire ad
bella, & habere arma, & equos certi valoris,
& omni anno facere demonstrationem, & sic
Alarde, ut optime per Otalora, dist. 4. part.
capitulo 1. numero 8. versic. milites antea ipsi
ubi describit cedulam Regiam, a qua initium
habuerant, & optime per Burgos de Paz, consil.
46. numero 9. & 10. volum. 1. & de his aderant
plures in hac civitate Placentina, qui tandem
jussu Regis nostri Philippi aboleverunt, & ex-
tinctus fuit eorum ordo, & forma, & nisi
de iis voluisset intelligere Joann. Garl. in numero
56. in prin. prout videtur intellexisse, ed quod
allegat Otaloram ad hoc, sunt differentes, ut
dixi, ipse, & Otalora, sin vero dum in nu-
mero 56. tradit de Cavalleros pardos, voluit
de iis de Alarde & de Quantia, & premia, in-
telligere, idem in effectu dicunt, & in idem
recidunt, licet diverso nomine eos nuncupent,
& ibidem Otalora refert forum De Leon, circa
istos milites, De Alarde, & de premia, & Quan-
tia, olim constitutum. Ex quibus clare descerpes
legum nostri tituli intellectus, ita ut nostra lex
cum tribus sequentibus intelligatur de militibus
secunde forme l. vero 5. infra eodem, de mili-
tibus prime forme, leges vero 10. & sequentes
de militibus tertie forme: Alia vero genera
militum, & militiarum, de quibus per Do-
ctores in Tractatibus de Militibus, & per Did.
Perez, in l. 1. titulo 1. libro 4. ordinam. col.
1320. cum sequentibus aliquibus, & per Men-
chacam, de success. creat. libro 3. §. 30. numero
189. & latissime per Cassan. in Catalogo gloria
mundi 9. part. 9. consideratione, cum sequenti-
bus, non sunt nostre materie, ideo omitten-
da, neque iidem est necesse loqui de milita-
ribus ordinibus, quia nihil ad propositum, &
non debemus recedere a materiis legum com-
mentatarum.

Ibi, Ans por el, como per su mandado. Sed
contra hoc videtur textus in l. 1. titulo vigesimo
quinto part. 4. & text. ad contrarium sensu, in l.
11. titulo vigesimo-prime part. 2. ibi adnotante
glossatore in glossa prima. ubi etiam tales potest
A ij alium

16 alium in militem ¶ creare, & sic de consuetudine esse testator Joann. Faber. in Rubric. C. de Milit. testam. & facit doctrina Bart. in l. 1. C. de dignit. libro 12. ubi inquit, Imperatorem, Regem, Principem, vel alium Dominum, vel civitatem habentes potestatem condendi leges in suos, nobilitate ¶ posse, ergo lex nostra dum in iis verbis, soli Regi, vel cui ipse commiserit, & concesserit potestatem præbet nobilitandi, procedere non potest, propter quod glossa illa dicta l. 11. & Otalora. de nobilit. 4. parte capitulo 1. numero 7. & Joannes Garzia de nobilit. §. 1. glossa 1. numero 50. inquirunt ex lege nostra ¶ 5. & 6. & 7. infra eod. supra dicta concedere non posse alium quam Regem in suo Regno, & imperatorem in Imperio, vel alium, cui ipsi commiserint. Ex qua quidem l. 6. idem in Regia disponitur, & secundum hæc intelligenda sunt, & declaranda supra in contrarium adducta, ita ut intelligantur, Baronem, vel civitatem, vel militem id posse facere, dum tamen sit ex mandato Regis, ut inquit gloss. in d. l. 11. quia tunc videtur, ac si ipse fecisset, ut in cap. in causis, de elect. Nam ut ipsemet Rex dicit, omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartitur, & sic solus rex, vel cui ipse commiserit, id poterit, nam ex ipsius concessione, si privilegium ¶ id potest fieri secundum Bald. in l. facerem C. de dicit. rescripti. facit text. in cap. cum redemptor 12. quæ. 2. & in l. 2. §. fin. ff. de Natal. restit. & optima l. 6. rir. 27. pag. 2.

17 Ibi, Puede les dar honra de hijos dalgos a los que no fueren por linage, notat late Tiraquel de nobilit. capit. 6. per totum & Callan. in catalog. glor. mund. 8. par. considerat. 17. Ex quibus iure optime reprobat Tiraquel ubi supra, n. 6. ripam respos. 2. c. 126. dicentem solum Imperatorem nobilitate posse, non vero alios principes etiam non recognoscentes superiores, nam fallitur ripa in hoc, alius tamen, quam Imperator, vel rex in suo regno, vel cui ipse commiserit, non poterit nobilitate ex legibus nostris. Idque non solum princeps expresse facere potest, verum & tacite facere censetur, puta si quem lateri ipsius, permisso ejus ad-

18 herere, videmus. Nobilis enim ¶ ex hoc efficitur secundum Angel. in l. omnium column. 1. Jason. l. notab. C. qui testament. sacer. poss. & alios plures relatos per Tiraquellum, ubi supra n. 10. & idem si princeps suis legibus, & constitutionibus aliquos nobiles faceret, prout fecit advocatos, licentiatos, & doctores, ex ipsa enim scientia, ¶ quis nobilitatur, ut per Casan. in catal. glor. mund. 8. par. considerat. 10. ubi & inquit, quod sola ratione dignitatis Doctoratus doctor dicitur nobilis, ut per Alex. conf. 94. col. 2. vol. 1. & per eundem latissime defendentem advocatorum causas, in l. Centur. ff. de vulg. & pupill. & nos diximus succincte tanquam rem notam relinquentes in l. 1. titulo 16. libro 2. supra, & latissime per Casan. in dict. catalog. glor. mundi. 7. parte confid. 19. & 30. & 31. ita ut male Joannes Garzia in dict. commento de nobilitate nos mordere voluerit, in glossa 35. num. 20. quod causam advocatorum non defenderemus late,

possimus enim aliorum dicta transcribendo, & mutando, quod mei instituti nunquam fuit, neque ad me tangit, ita advocatorum causam, & partem defendere quasi ea indigerem, quippe qui & nobilitate sanguinis, & clara, & sincera generatione ex Dei misericordia processerim & litteris, ac moribus nondum usque huc demigraverim, sed auxerim potius officia iudicium, & prætensiones inanes multoties offeras relinquens ambitionis vitium fugiendo, & ut litteris, studiis, & scripturis melius vacare possemus, nobiles enim doctrinam decere, ac juris prudentiam, ¶ late tractat Tiraquellus 21 de Primogenit. capitulo 5. numero 10. versiculo sed si verum, & sequenti. Qui & in tractat. de nobilitat. quamvis injuste in questionem deduxerit an officium advocacionis derogaret nobilitati, tandem resolvit, quod non, in capitulo 29. per totum. Sic etiam, & armis nobilitas ¶ acquiritur, ut & per Tiraquellum de nobilit. capitulo 8. & latissime per Callaneum ubi supra 9. parte per totum, ubi in prima consideratione tractat, an doctor militi præferatur.

19 Ibi, Erion pecheros. Qui non debebant ¶ a Rege nobilitari, ut inquit textus in l. 11. in fine. titulo 21. partita. 2. sed potius cum eis esset faciendum id, quod Sigismundus Cesar fecit, qui requisitus quadam die, plurimumque lacessitus precibus à quodam plebeio sibi admodum dilecto, ut illum nobilem faceret, respondit quidem non indocte, sed prudenter, ac faceret: Refert divitem quidem, ¶ aut exemptum te facere, nobilem vero minime, ut refert Callaneus in dict. 8. parte Catalogi. consideratione 17. & Joannes Garzia, ubi supra glossa 1. §. 1. numero 50. in medio, sic adagio solere dici asserens, idem cautissime, parcissime, & cum causa Reges, & principes id facere deberent.

20 Ibi, Adus que pagassen en todos y qualquier pechos Reales, y concejales. Ex his verbis habes notare, quod privilegium immunitatis alicui concessum ¶ restringendum est tanquam publicæ utilitati nocivum, ut existimat Decius consilio 223. & Otalora de nobilit. 4. parte capitulo 2. numero 8. & 9. nam cum textus noster hic militibus iis immunitatem nobilitatis concessam esse præsupponat, quam quidem nobilitatem, si ad tributa extenderes, nimis læderet, & esset nociva, & publicæ utilitati adversa, ideo restringitur per textum nostrum, quatenus tributa non comprehendat. Ex quo inquit Otalora in dict. capitulo 2. numero 8. quod privilegia noviter concessa Rectoribus civitatum perpetuis, inter quæ privilegia concedebatur, ut gauderent omnibus ¶ exemptionibus, quibus annales Rectores gaudebant, non extendentur talia privilegia ad hoc, ut virtute illorum excusentur à contributionibus, etiam si probaverint, quod Rectores illi annales existerent in possessione, & consuetudine non contribuendi, tum quia dicta privilegia sunt restringenda, tum etiam quia regula illa vulgata, quod subrogatus sapit naturam illius, in cuius locum subrogatur, non habet locum in privilegiis ¶ secundum magis communem opinionem doctorum, in l. si quis cum §. injuriarum. ff. si quis causæ, maxime ubi ratio, & mens concedentis est diversa,

non

non est enim rationi consentaneum, nec de præsumpta principis intentione, quod voluerit pro tam parvo pretio pro Rectoria per rusticum quemdam soluto, quod esset exemptus à dictis contributionibus, & sic in cancellaria inquit Otalora ubi supra, esse obrentum contra istos Rectores, & lege Regia jam sic statutum est ex l. 11. titulo 25. libro 4. supra, quæ est optima ad fundandas l. 15. cum sequentib. aliis quibus tit. 14. libro isto, infra, ubi restringuntur immunitates personis ibidem contentis servatis servandis in legibus illis statutis, & hoc nulla alia ratione, nisi quod dicta privilegia lædunt communem utilitatem, & per consequens restringenda sunt, & sic si immunitas simpliciter, & indiffinitè concedatur, intelligitur à numeribus personis ¶ tantum secundum Tiberium Decianum consilio 35. numero 49. volum. 2. imo & tunc de extraordinariis, non vero de ordinariis censetur factam concessionem secundum eundem Tiber. Decia. consilio 51. numero 23. volumine 3. & Cæphalus consil. 58. num. 10. Inferat itidem ex his, quod privilegium aliquibus populis concessum per Regem eximentem vicinos talium locorum à portagiis, & aliis similibus tributis in omni Regno, & Dominis talis Regis concedentis, tunc demum servanda sunt in locis, ubi Rex concedens percipit portagia, & tributa illa, non vero in locis dominorum, ubi ¶ ipsorum dominorum sunt Portagia, ut ex l. 11. titulo 18. & ibi glossa. part. 3. diximus in l. 14. titulo 3. libro 1. supra numero 39. & novissime tenet Joannes Garzia, de nobilitat. glossa 1. §. 1. numero 76. ubi inquit, quod quando de hoc dabitur esset, debet recurri ad Regios auditores, eo quod agatur de jure privilegii. Ulterius etiam inferat ex dictis, quod cum privilegia sint strictè interpretanda, ut in l. si quando C. de iustici. testi. quod privilegium nobilitatis concessum pro se, & filijs non comprehendit neque extenditur ad nepotes, ¶ et eo, quod in privilegiis, quia sunt contra jus commune, & strictè interpretationis, appellacionis filiorum ¶ non comprehenduntur nepotes, & ita omnes post Bartolum ibi, & ubique concludere testatur Palsez de Majorat. 1. parte quest. 15. numero 24. & Otalora ita in nostris terminis conclusit de nobilitat. 4. parte capitulo 2. numero 6. & 7. ubi inquit ita credere esse verum, sive loquamur in privilegio, De his dalgos, sive, De Cavalleria, sicut & de jure habetur, quod privilegium concessum alicui pro se, & filijs masculis, & feminis, & ex eis descenditur non competere ¶ filiabus nuptis, ex Bartol. in l. quoties C. de privilegio. Scholast. libro 12. & ex l. 10. titulo 12. libro 2. Recopilacion. ibi. (Que no eran casados, ni desposados antes, ni durante el dicho tiempo.) quæ quidem lege autentica sic remanet cum hæc opinio Joannes Garzia, in Comment. de nobilitat. glossa 1. §. 1. num. 48. ex alia tamen ratione, scilicet, quia nuptæ originem, civitatem, & familiam obtinent viri, non vero parentis, & de jure civili rem esse accipientem assermat ex pluribus ab eo allegatis, & per Tiraquellum, per eum relatum in prima lege consubiali parte 1. numero 34. Verum tamen, & de jure communi

hæc erat communis opinio, ut attestat Rip. libro 2. Respos. Resposio 2. de rescript. relatus per Vallalobos in suis communibus opinionibus, verb. privilegium concessum, & per Franciscum Vivium in communib. opinio. opinione 237. Privilegium concessum patri, idque etiam fundari potest ex dicta stricta interpretatione faciendi in privilegiis contra jus, & hoc nisi privilegium aliud dicitur, prout in privilegio, De Antonia Garcia, ubi non solum filiabus non nuptis, verum, & nuptis, & earum matris conceditur immunitas ¶ de qua ibi, ut quo- 33 titiè determinari, inquit Joannes Garzia ubi supra, numero 42. & 44. sic & ex hoc inquit Joannes Garzia, ibidem in glossa 35. numero 48. versicul. & hæc magis, quod privilegiati, quales sunt, los de Simancaz, y Valderas y los de Antonia Garcia, non gerent officia nobilium cum nobilitas, quia in illis privilegiis de sola immunitate fit mentio, quæ suis finibus contentur, & non fiunt, neque declarantur nobiles, pro quo facit illud, quod dixi supra gloss. erant. Sic ex hac restrictione talis privilegii emanat illud, quod facilius per dicitur ejus immunitas, nam perditur, si immunitatem habens passus ¶ est se describi in libro solventium secundum Angel. per totum ibi in l. 1. §. si quis tutor. ff. quan. appellan. sit, cum cæteris per Balbum adductis in tractat. prescrip. 4. parte princip. quest. 30. numero 7. Gozadinum consil. 23. num. 4. Et Tiber. Decianus Respos. 41. numero 92. vol. 2. & Platca in l. qui publice. C. de iis qui spon. numer. subeunt libro 10. & Nicolaus Falseti, in tractat. de ultimo §. parte capitulo 1. numero 31. cum sequen. 22. volumin. tractatum Doctorum. Si enim quis habeat immunitatis privilegium, requisitus, ut solvat, non sufficit, allegare privilegium, sed debet appellare, ¶ si describitur in libro solventium intra tempus datum ad appellandum, ut per Angel. in dicto §. si quis tutor, cujus dictum sequitur Marant. in præf. titulo de appellatio. numero 314. pag. 628. in partis, & idem hoc dictum sequitur, & defendit, & communiter approbatum testatur Joannes Garzia de nobilitat. glossa 4. numero 18. & glossa 6. numero 33. & gloss. 5. numero 14. & in numero 33. hoc declarat verum esse dum tamen talis descriptio- nes, & pignorationes ad legitimum tempus (de quo infra in quarta declaratione) accedant, ad hoc, ut ex toto perimatur privilegium, & sequitur etiam dictum Angeli Louzes allegat. de Mula, responsione ad 4. fundamen. numero 10. pagin. 259. Quod verius videbitur, si ultra hoc fecerit privilegiatus nonnullas solutiones, quoniam censetur, suo privilegio tacite renunciasse, ut in l. C. de iis, qui spon. publ. numer. sub. Gozadinus dict. consil. 23. numero 7. Felinus, & alii in capitul. cum accessisset in 3. regina. de constitur. Abb. consil. 61. ad finem libro 2. Ancharan. consil. 160. in fine. Alexandro consil. 136. columna 4. libro 2. Nicol. Falliti ubi supra numero 32. nisi proferatur, vel coactus solvat, ut ibi per eum numero 33. & 39. & infra numero 45. & 48. Quæ quidem duobus, aut tribus concurrentibus ¶ procedit, primo quod taliter consentiens, & solvens sit persona, quæ possit privilegio renuntiare,

®

nuntiate, aliis fecus, text. in cap. accedentibus de privileg. Ruyms consil. 228. numero 11. libro 1. & post alios Decius in dict. cap. cum accessissent. num. 30. in secunda limitatione, & colum. fu. numero 34. & sic singulares persone communitatis non possunt renunciare privilegio communitati concessio secundum Innoc. cap. cum olim 2. numer. 7. de privileg. Bald. consil. 337. Corn. consil. 15. numero 5. volum. 3. Natta, consil. 160. numero 46. Secundo quod hoc consensisset, & solvisset, per tempus triginta annorum ex dict. cap. accedentibus, & cap. si de terra de privileg. cum ibi notatis l. falsa. C. de divers. rescript. Alexand. consil. 139. visio themate. colum. penul. vers. postremo. circa quartum dubium libro 2. & consil. 102. visio his colum. fu. versul. non obsit. text. lib. 3. & consil. 33. libro 5. Ripa Respon. lib. 1. Respon. 21. numero 15. Tertio requiritur, quod si privilegium consistat in non faciendo, sive in faciendo, quod occurreret casus, in quo privilegiatus vel faciat, quod erat faciendum, ut privilegio uti, dici posset, vel non faciat, quod non erat facie idem, aliter enim si casus privilegii nunquam occurrisset etiam per mille annos non perderetur, ut ex Felino, & ex dictis ubi supra percipitur, & notat Joann. ibidem in c. Abbat. de verb. signif. & in c. Joannes de cleric. conjugat. & Tiberius Decianus alios allegans consil. 66. num. 65. volum. 3. Neque obstat l. 1. ff. de Nund. ubi probatur, quod habens privilegium utendi aliqua re, si illa non utitur, amittit illud, & idem probatur in l. 3. in fine. tit. 7. p. 5. & l. 42. in versu. otiosi privilegii. titulo 18. par. 3. Nam ibidem specialis casus determinatur, scilicet in nundinis, hoc est, in privilegio concessio alicui habendi feniis, & mercata in terris suis, nam istud per non usum perditur, & ita glos. in l. falso. C. de divers. rescript. ubi Alberic. sed quid hanc declaratio communiter reprobatur secundum Decium. dict. cap. cum accessissent. numero 16. & Pelaez de Majorat. 1. par. quest. 17. n. 1. idem dic. & melius quod dicta l. 1. ff. de Nund. & predict. leges. Part. cum ea concordantes loquuntur in nostro casu scilicet, quando jam devenit casus utendi privilegio, & non est quis usus eo, pua quia datum est, ut fiant feriz; & mercata, que cum facta non sint, per decem annos amittitur privilegium, quia ei contravenitur, cum advenerit tempus, & casus occurreret utendi eo, & non sit usum, sed potius contrarium, ut optime in proposito inquit Petrus Pexius in c. decet. numer. 8. de regul. jur. in 6. & Tyber. Decianus Respon. 3. num. 125. lib. 2. Sic & in primo casu dicta l. 42. idem intelligitur, dum dicit, ibi, Que loci fueren, no usaren dellos, nam istud intelligitur, no usaren dellos, per contrarium usum, cum casus devenisset eis utendi, & sic intelligi illam. ibi glos. 1. & novissime Joann. Garl. in Commento de Nobilit. glos. 6. num. 48. versio. Quinto premisso, cum tribus sequentibus, qui satis involute, & late de iis egit, & Octalor. 2. par. 3. par. de Nobilit. cap. 9. num. 7. ita ut ex dictis legibus partitarum, & praefertim ex dict. l. 42. si privilegio de non faciendi contraveniens per 30. annos, & privi-

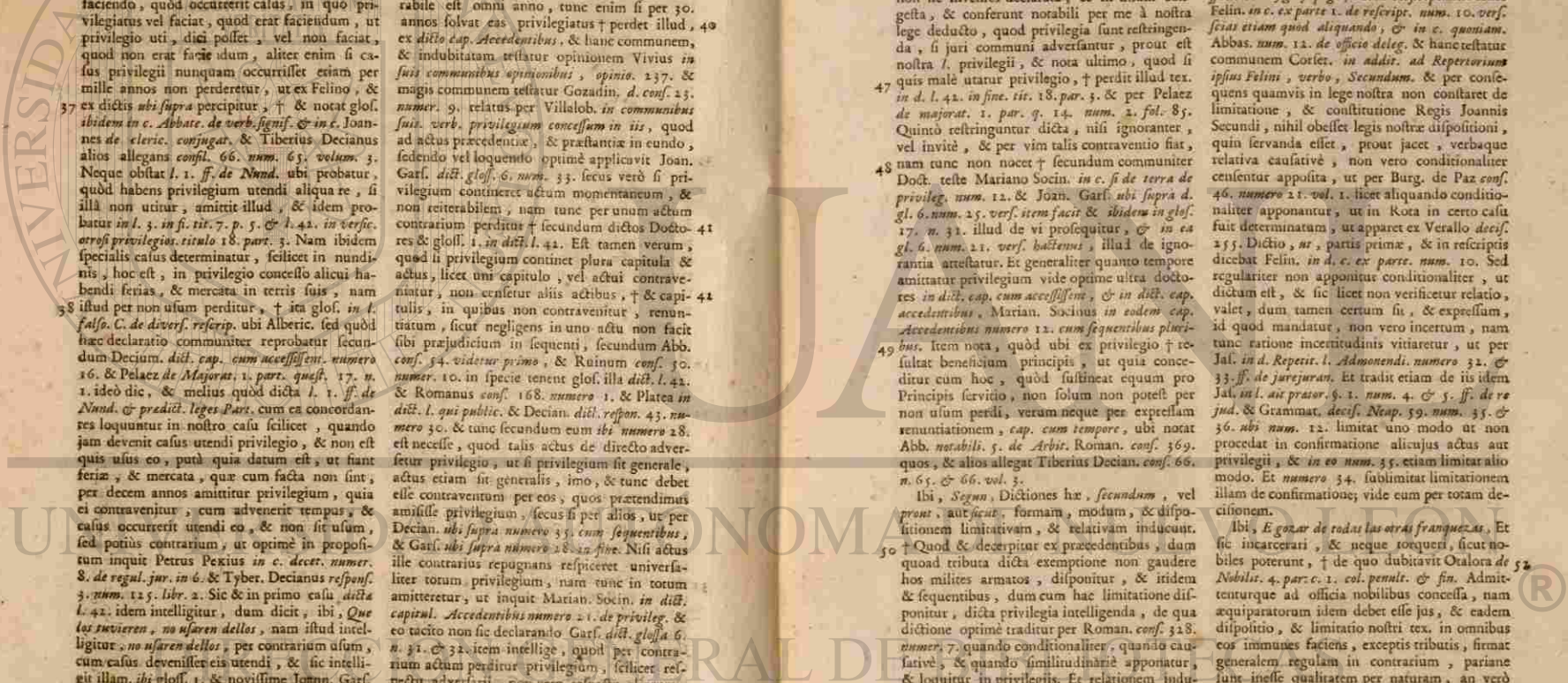
legio faciendi per decem amites illud in perpetuum pro te, & successoribus tuis, neque interest, quod isti anni sint proximi concessio ni privilegii, sive non, secundum Garl. in dicto n. 48. versio. ex quibus qua fit. Nisi secundum Pelaez, ubi supra, numero 2. facultas faciendi sit expresse posita in libera voluntate illius, cui sit concessio, nam illi voluntati ullo tempore non praescribitur, ut & tenet Tiber. Decianus Respon. 43. num. 34. lib. 3. & Calder. consil. 8. de regul. quem, & alios allegat Enriquez in summa Theologia moralis, in libr. 7. cap. 26. sub littera. Z. ut in facultate faciendi majoratum de bonis quomodocunque & quomodocunque voluerit, licet & hoc non sit in peremptorium in privilegii, quin, & scrupulo non caret, & sic expediret tunc protestatio, ut per Enriquez, ubi supra. Quarto tempera, bis supra dicta, ut procedant in acta temperabili, prout in privilegio de non solvendis decimis, quod iterabile est omni anno, tunc enim si per 30. annos solvat eas privilegiatus & perdet illud, 49 ex dicto cap. Accedentibus, & hanc commanent, & indubitatum testatur opinionem Vivius in suis communibus opinionibus, opinio. 237. & magis communem testatur Gozadin, d. consil. 25. numer. 9. relatus per Villalob. in communibus suis. verb. privilegium concessum in iis, quod ad actus procedentur, & praestantia in eundo, sedendo vel loquendo optime applicavit Joann. Garl. dict. glos. 6. num. 33. fecus vero si privilegium contineret actum momentaneum, & non reiterabilem, nam tunc per unum actum contrarium perditur & secundum dictos Doctores & glos. 1. in dict. l. 42. Est tamen verum, quod si privilegium continet plura capitula & actus, licet uni capitulo, vel actui contraveniatur, non censetur aliis actibus, & capitulis, in quibus non contravenitur, renuntiatur, sicut negligens in uno actu non facit sibi praedictum in sequenti, secundum Abb. consil. 54. videtur primo, & Reinum consil. 30. numer. 10. in specie tenent glos. illa dict. l. 42. & Romanus consil. 168. numero 1. & Platea in dict. l. qui public. & Decian. dict. Respon. 43. numero 30. & tunc secundum eum ibi numero 28. est necesse, quod talis actus de directo adversetur privilegio, ut si privilegium sit generale, actus etiam sit generalis, imo, & tunc debet esse contravenitum per eos, quos pretendimus amittit privilegium, fecus si per alios, ut per Decian. ubi supra numero 35. cum sequentibus, & Garl. ubi supra numero 28. in fine. Nisi actus ille contrarius repugnans respiceret universaliter totum privilegium, nam tunc in totum amitteretur, ut inquit Marian. Socin. in dict. capitulo. Accedentibus numero 21. de privileg. & eo tacito non sic declarando Garl. dict. glos. 6. n. 31. & 32. item intellige, quod per contrarium actum perditur privilegium, scilicet respectu adversarii, non vero respectu aliorum, secundum glos. dict. cap. accedentibus de privileg. & Plateam, dict. l. Qui public. Item supra dicta intellige in privilegii immunitatis per Principem concessis, fecus vero in concessis, & provenientibus ex nobilitate naturali, haec enim an renunciari possint, est latissima questio de qua in titulo sequente disputabimus, Deo volente,

lente, & per contrarium factum patris non praedictum filius suis postquam nobilitas est formata ex personis proavorum, fecus si non esset formata, ita optime per Avendan. in Dictionar. verb. Cavallero, 3. privilegio sic declarans Aymonem consil. 163. Et cum incumbat onus probandi, non usum privilegio & vide glosam illam dict. l. 42. & Garl. dicta glos. 6. numero 38. versul. Unde in privilegio. Et an si solutio fiat cum protestatione & revelabit, vide ibi ipsum Joann. Garl. numero 65. & Abb. dict. cap. Cum accessissent num. 7. & 8. & sup. num. 36. est tamen verum, secundum gl. illam dict. l. 42. & Garl. ubi supra numero 64. quod quando actus repugnans privilegio potest inducere aliam praesumptionem, quam renuntiationem privilegii illam, potius quam renuntiationem inducit, & que notanda sunt, quia non sic invenies declarata, & in unum congesta, & conferunt notabili per me a nostra lege deducto, quod privilegia sunt restringenda, si juri communi adversentur, prout est nostra l. privilegii, & nota ultimo, quod si quis male utatur privilegio, & perdit illud text. in d. l. 42. in fine. tit. 18. par. 5. & per Pelaez de majorat. 1. par. q. 14. num. 2. fol. 85. Quinque restringuntur dicta, nisi ignoranter, vel invito, & per vim talis contravenitio fiat, nam tunc non nocet & secundum communiter Doct. teste Mariano Socin. in c. si de terra de privileg. num. 12. & Joann. Garl. ubi supra d. gl. 6. num. 25. vers. item facit & videtur in glos. 17. n. 31. illud de vi prosequitur, & in ea gl. 6. num. 21. vers. hactenus, illud de ignorantia attestatur. Et generaliter quanto tempore amittatur privilegium vide optime ultra doctores in dict. cap. cum accessissent, & in dict. cap. accedentibus. Marian. Socius in eodem cap. Accedentibus numero 12. cum sequentibus pluribus. Item nota, quod ubi ex privilegio & resultat beneficium principis, ut quia conceditur cum hoc, quod sustineat equum pro Principis servitio, non solum non potest per non usum perdi, verum neque per expressam renuntiationem, cap. cum tempore, ubi notat Abb. notabili. 5. de Arbit. Roman. consil. 369. quos, & alios allegat Tiberius Decian. consil. 66. n. 65. & 66. vol. 3.

Ibi, Segno, Dictiones haec, secundum, vel prout, aut fecit, formam, modum, & dispositionem limitativam, & relativam inducunt, & Quod & descriptivae praecedentibus, dum quoad tributa dicta exemptione non gaudere hos milites armatos, disponitur, & iridem & sequentibus, dum cum hac limitatione disponitur, dicta privilegia intelligenda, de qua dictione optime traditur per Roman. consil. 328. numero 7. quando conditionaliter, quando causative, & quando similitudinarie apponitur, & loquitur in privilegii. Et relationem inducunt dictae tres dictiones secundum Bartol. in extravaq. ad reprimendum, vers. prout, & Paris. consil. 39. numero 4. vol. 3. & consil. 47. numero 47. eod. vol. & idem secundum cum necessario intelligenda sunt secundum relatum, & cum qualitatibus ejus ex Bartol. in l. si quis servum. 6. fin. numero 3. ff. de legat. 2. restrictivamque, & moderativam dictionem vocat Corneus consil. Azevedo in Recapitulationem. Tom. IV.

302. numero 6. volum. 4. & Martarius consil. 14. numero 20. habet enim secundum eundem Corneum consil. 187. numero 3. eodem volum. 4. varias significaciones, qui & in consil. 101. num. 6. volum. 3. inquit, conditionem non inducere dictam dictionem (secundum) ita ut si promisi tibi solvere per caponem omni anno, secundum quod mei antecessores fecerunt, licet & ipsi non fecerint, neque solverint, teneor ego 51 solvere, ut per Jason. in repet. l. Admonendi, numero 32. cum sequentibus. ff. de iurjuram. & quod non importent conditionem dictae dictiones, ultra doctores in l. penultim. C. de iustit. & subdit. & Cynum in l. 2. C. de contrab. & committ. stipulac. & Bart. in l. cum, qui 8. Julianus. ff. de consil. pecun. & Jason. in 5. praediciales. numer. fin. iustit. de action. & Cell. consil. 26. numero 35. & Rebus. in l. in usu 158. ff. de verb. signif. pag. 761. in versu. penult. tenet Felin. in c. ex parte 1. de rescript. num. 10. vers. scias etiam quod aliquando, & in c. quoniam. Abbas. num. 12. de officio deleg. & hanc testatur communem Cotler. in addit. ad Repertorium ipsius Felin. verbo, Secundum. & per consequens quamvis in lege nostra non consistat de limitatione, & constitutione Regis Joannis Secundi, nihil obesse legis nostrae dispositioni, quia servanda esset, prout jacet, verbaque relativa causative, non vero conditionaliter censentur appolita, ut per Burg. de Paz consil. 46. numero 21. vol. 1. licet aliquando conditionaliter apponantur, ut in Kota in certo casu fuit determinatum, ut apparet ex Verallo decif. 253. Dictione, ut, partis primae, & in rescriptis dicebat Felin. in d. c. ex parte. num. 10. Sed regulariter non apponitur conditionaliter, ut dictum est, & sic licet non verificetur relatio, valet, dum tamen certum sit, & expressum, id quod mandatur, non vero incertum, nam tunc ratione incertitudinis vitaretur, ut per Jal. in d. Repet. l. Admonendi. numero 32. & 33. ff. de iurjuram. Et tradit etiam de iis idem Jal. in l. aut prator. 8. 1. num. 4. & 5. ff. de re jud. & Grammat. decif. Neap. 59. num. 35. & 36. ubi num. 12. limitat uno modo ut non procedat in confirmatione alicujus actus aut privilegii, & in eo num. 35. etiam limitat alio modo. Et numero 34. sublimitat limitationem illam de confirmatione; vide cum per totam dictionem.

Ibi, Et glos. de totas las otras franquicias, Et sic incarcerari, & neque roqueri, sicut nobiles poterunt, & de quo dubitavit Octalora de Nobilit. 4. par. c. 1. col. penult. & fin. Admittenturque ad officia nobilitas concessa, nam equiparatorum item debet esse jus, & eadem dispositio, & limitatio nostri text. in omnibus eos immunes faciens, exceptis tributis, firmat generalem regulam in contrarium, pariane sunt inesse qualitatem per naturam, an vero per privilegium & secundum Bald. in l. cum ex 53 ratione. ff. de excusat. vers. glos. in l. 3. verb. Con villana. tit. 21. par. 2. Joann. Garl. de Nobilit. glos. 1. 5. 1. num. 43. cum pluribus sequentibus & glos. 35. n. 3. cum sequentibus quam pluribus, ubi multa inferit, idque verum credo, nisi aliud ex privilegio colligatur, casus verba sunt ad haec plurimum consideranda & ex text. in cap. porro. 54

De privilegio notat Garf. d. 4. i. num. 50. prout est privilegium de illis, De Antonia Garcia, quod quidem concessum fuit ad excusationem gbellarum, & sic non admittentur illi, De Antonia Garcia, ad officia cum nobilibus concedenda, secundum Joan. Garf. d. 2. gloss. 35. n. 48. Ex quibus infertur, quod si Majoria constituitur in filium aliquem cum conditione, quod ipse, vel successor quilibet teneatur contrahere cum nobili, satis tali conditioni, si nubar cum nobili ex privilegio + ex supradictis, & quia ubi casus verus, & fictus equiparantur, dispositum in uno habet locum in alio per text. in c. audientiam, & in c. cum dilectis, de clericis non resolu. pariaque sunt, quod quis de iure communi, vel ex speciali privilegio admittatur ex l. liberi. c. de collatio. ubi Decius, num. 6. & appellacione cuius comprehenditur civis + ex privilegio, Roman. conf. 62. col. 2. & Bellus in c. de Re milit. par. 7. tit. 3. n. 38. Ex quibus, & ex aliis pluribus, ita fundat Pelaez de Majorat. quafi. 32. num. 4. cum pluribus sequentibus ex Greg. Lopez in l. 3. tit. 1. par. 2. verb. Con nullam, ita tenent, & ex hoc infertur plura ad plures leges Rogari, Pelaez ibidem num. 31. usque ad 37. ipse tamen Pelaez ibidem num. 9. cum pluribus sequentibus contra tenet, & late fundat, & num. 28. respondet ad illam Baldi doctrinam in d. l. cum ex ratione, & n. 30. infert ad collegia, & confraternitates, ubi noviter conventi non admittuntur, nam non admittentur, etiam ex privilegio principis fiant nobiles + quia macula illa non abstergitur ex hoc. Ego tamen in hac questione Majoratus ex adductis ab ipso Pelaez in secunda opinione, quam ipse tenet, distinguendum hoc modo +, scilicet, quod si conditor majoratus sit nobilis + sanguine, intelligitur voluisse de illo nobili + sanguine intelligere in ipsa conditione, non vero de nobili ex privilegio, si vero ille testator, vel conditor majorie non esset nobilis, vel si esset, ex privilegio tamen nobilis erat, tunc utique crederem veram opinionem Greg. Lopez, & sic conciliantur hae opinionem Gregorii Lopez, & Pelaez in majoratu, in quo dicta conditio imponitur: extra majoratus vero conditionem in principio positam crederem veram ex l. i. supra, ut dicti privilegiati gaudeant omnibus prerogativis vere nobilium, exceptis privilegiis tributorum, & Bellus ibi sup. d. n. 38. ubi per totum illud capitulum plura militum horum privilegia commemorat. Ex quo infero ad illam questionem satis altercatam per Menchac. de success. creatio. lib. 3. §. 30. n. 290. cum sequentibus, scilicet an tales nobiles ex privilegio admittendi sint ad ordines militares + ubi nobiles esse, requiritur, & crederem quod si, dum tamen tales essent liberi + macula Judaeorum, & Saracenorum, & inquit ibi Menchac. quod erunt admittendi, & laudissime fundat, & respondet contrariis, & sequitur Joan. Garf. in d. commento de nobilit. gl. 1. §. 1. num. 50. adeo ut etiam in oneribus imponendis + gaudeant ii nobiles ex privilegio, sicut gaudent nobiles + sanguine, ut per Minchac. ubi supra num. 296. cum sequentibus, quod limita ex l. nostra, ut non procedant in iis militibus ar-

matibus quoad tributa regia vulgo, Pechos Reales. Ibi, Exceptio in los dichos pechos, hac exceptio firmat regulam in contrarium, ita ut in omnibus aliis sit exemptus talis miles, gaudeatque omnibus aliis nobilium prerogativis, exceptis dictis tributis, sicut si lego pecuniam praeter vinum, venit omnis pecunia excepto vino, + 61 quia illa exceptio firmat regulam in contrarium, ex text. in l. nam quod liquide. 1. Respons. §. fin. ff. de panni legat. pulcher est etiam text. in l. questum. §. denique in fine, & ibi Bart. ff. de panni legat. text. juncta gloss. in Ambros. de non alienando. §. ut autem collat. 2. text. cum gloss. in c. dominus. 32. §. 3. & in cap. de coning. leproso. Ex quo dixit Bald. in l. 1. §. sed excipitur. in fine. ff. de Feriis, & sequitur TOLLUS in l. 17. Tauri numero 91. quod si statum inducat ferias messium, vel vindemiarum, & procedat ulterius faciendo aliquas exceptiones, quod nulle aliae exceptiones inventae + a iure admittentur, sed statuitur precise statuto, quia exceptio in quibusdam videtur firmare regulam in ceteris, & facit l. tributus. §. fin. ff. de testum. milit. Ex quo inquit Roman. conf. 271. incip. vis rota, quod in venditione terre sancti Lucidii facta per Ladislaum Regem Ungariae veniunt gabelle, & jura exitus, quae sunt regalia, ex quo in venditione quaedam regalia sunt specificata, & postea quaedam excepta. Quam regulam limita primo, ut procedat in casibus non exceptis, sub regula + comprehensis, alias secus, quia licet exceptio firmet regulam in casibus non exceptis sub regula comprehendens, non tamen eam dilatat, neque ampliat, ut faciat sub ea comprehendi, quae de sui natura non comprehenduntur exceptione non facta, text. habes, & exemplum in l. gener. ubi §. axor. & ibi Bart. declarat. ff. de usufruct. legat. ubi testator legat uxori usum fructuum omnium, quae sunt in domo, excepto argento, ista exceptio non facit, quod videatur reliquisse venalia, quae sunt in domo, unde non venit frumentum, quod est in domo causa vendendi, vel alia venalia, quae talia non videntur esse in domo, nec comprehenduntur exceptione non facta, quod est mentem tenendum, & pro hoc est etiam alius text. notabilis in l. Lucius. §. pluribus, & ibi Bart. Angel. & Imol. ff. ad Trebell. text. optimus in c. in pignora. & ibi Abb. de Sepult. optime Felin. cum plura in cap. quoniam frequenter. in princ. ut lice non concessit. Alex. conf. 28. vol. 1. ubi per hoc singulariter dicit, quod conducto, qui suspicit in se periculum casuum fortuitorum aliquibus expressis, & duobus casibus fortuitis duntaxat exceptis, scilicet guerra, & pestis generalis, non tenetur de causa licetatis extraordinariae +, & insolite, quae communi opinione hominum nunquam visa fuit, etiam intervenit iuramentum, quia licet exceptio casuum dictorum duorum fortuitorum firmet regulam in contrarium, in casibus non exceptis sub regula comprehendens, non tamen ampliat regulam, ut faciat comprehendi id, quod alias sub regula de sui natura non comprehenditur, sed sub generali remanentia casuum fortuitorum non comprehenditur + casus insolite

insolite licitatis, & nunquam vile, ex l. si stular. §. frumenta. ff. de contraband. emp. & optime Ripa in tract. de Peste. prima parte. 2. part. tit. de privileg. contrab. n. 97. cum sequentibus aliquibus ubi in 101. cum sequentibus pluribus examinat, quis dicatur casus insolitus. Ista tamen limitatio sublimatur, ut procedat, quod tunc exceptio non ampliat regulam, quando est de comprehensis sub regula, & operatur in ipso excepto, ut in casu d. §. axori. & similibus iuribus supra allegatorum, locus tamen est, quando exceptio non est de comprehensis sub regula, & nisi ampliaret regulam, redderetur + inutilis, & nihil operaretur, tunc enim bene ampliat regulam, ac puta cum constituo te procuratorem ad omnia negotia, quae ego gerere possem si praesens essem, praeterquam ad transigendum, & sic excipio casum requirentem speciale mandatum, qui casus requirens speciale mandatum non erat comprehensus sub regula, seu sub mandato generali c. qui ad agendum, in fine. de procurat. lib. 6. per hanc exceptionem video tibi dedisse mandatum ad omnes alios casus requirentes speciale mandatum, excepto casu transactionis, & ratio est, quia exceptio aliter non esset de regala, prout esse debet, & quod fortius est, ista exceptio redderetur inutilis, & nihil operaretur, semper autem interpretatio facienda est, ut actus valeat, & verba aliquid operentur l. quoties. ff. de verb. obligat. c. l. si quando in princ. ff. de legat. 1. & hoc nisi exceptio esset + notorie inepta, neque esset conjectura locus, quia tunc vera, & incommutabilis est dicta theoria, quod exceptio non ampliat regulam, neque mutat vim regulae. Secundo & principaliter limitatur dicta theoria, quod exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, ut procedat nisi alius sit casus + ab eadem regula alibi exceptus, quia quoad illum consimilem casum alibi exceptum exceptio non firmat regulam, text. est notabilis in c. de sent. exco. de paradiso. §. deinde. & ibi Carolin. de verb. signific. & est pulcher text. cum sua gloss. in l. ubi as. c. de praesent. ubi ampliatur, etiam ad dicta taxativa in tali lege, vel canone exceptivè loquente. Ex quo est, quod licet plura jura dicant, quod conjux auctoritate ecclesiae casum non potest dimitti nisi duntaxat propter fornicationem ut in c. de conjugio leproserum. c. dominus. 32. §. 7. c. Porro. c. significatio. de divor. tamen per hoc non est negandum, quin possit fieri separatio ad thorum propter alium casum + expressum in jure, puta nuntiam servitium viri, contra quam mulieri idonee caveri non potest ex c. litteras. & ibi DD. de resist. statut. & in c. 1. de divor. ubi Abb. notat Bart. in l. cum satis. n. 7. c. de Agricol. lib. 11. & ibi additio inquit, quod hoc casu dabuntur alimenta extra domum. Tertio, & ultimo dicta theoria limitatur, ut procedat in casibus non similibus exceptis, in casibus enim similibus exceptis, licet etiam non reperiantur specificè alibi excepti, + a jure exceptio non firmat regulam + text. in c. cum dilecta. & ibi Abb. de confirmat. util. vel inutil. gloss. ordinaria in l. 1. c. de condit. indub. quas quidem doctrinas, & limitationes, quia materiam hanc determinat, Azzevedo in Recopilacionem. Tom. IV.

& ad propositum nostrae legis in hac exceptione tributorum disponens concernunt, succinctorè propositi cas, latius eam videbantur per Everard. in centuria locorum. c. de exceptione ad regulam. numero 1. cum sequentibus pluribus, ubi circa hoc singulariter loquitur. Ante tamen quam hanc omittamus gloss. declarabis istud quod non eximantur milites isti à contributionibus, & tributis iis bonorum hominum tributa solventium, etiam si habeant arma, & equum + continuo, nam leges 1. & 3. sequentes 71 id declarantes cessant quoad hoc ex l. dispositione l. 4. infra eod. quae omnes leges hanc tributorum concedentes immutatae abrogat, & derogat, ut ex ea clarissime patet aliter enim superflua esset, & per auctores 1. & 3. corrigeretur, quod est absurdum, cum sint ante constituta, quam d. l. 4. ut ex earum marginalibus subscriptionibus apparet. Ibi, Mando, y nos agora ordenamos, y mandamos, & sic legislator confirmat, & de novo concedit, tribuitque legi antiquae robur, nam confirmatio + tria operatur, quia majorem + auctoritatem tribuit, & supplet, quod est invalidum, & revocari non potest confirmatum sine licentia confirmantis secundum gloss. in c. frater. 17. §. 4. confirmationisque natura est adhibere robur, & validitatem actui confirmato, non autem illam extendere + secundum 73 Bald. in l. adversus in fine. c. si adversus rem jud. ex l. Anclaus. §. testamento. ff. de liber. legat. notat Jaf. in l. More. n. 41. ff. de jurisd. omni. jud. nisi aliter de intentione + confirmatio, ita conset, secundum eundem Jaf. ibi, ut hic facit legislator, addit enim, & declarat, item ubi principi confirmaret ex certa scientia, non solum dat robur actui confirmato, sed etiam illum extendit + secundum Bald. in l. nominat. 75. rionis. c. de appel. Jaf. ubi sup. n. 42. ubi pro hoc allegat gloss. in c. dudum. verb. concessione, de decim. quam limita ibi Abb. & per alios, in c. examinata & in c. 1. de confirmat. util. vel inutil. & quando confirmans + videatur, actum facere de novo, vide Bart. & Doct. maxime Jaf. n. 30. cum sequentibus aliquibus in d. l. more. ff. de jurif. om. jud. ubi Jaf. ponit regulam, quod non videtur de novo dare, vel facere, & limitat aliquibus modis, & vide Decium in Rub. de confirmat. util. vel inutil. & alibi pluries, hic tamen de confirmat. & robur dat, & de novo statuit, & declarat legislator. Ibi, Sean enidos de tener continuamente cavallas, y armas para nos servir en las guerras. Similis text. & melior in l. 7. infra tit. proximo & verba haec multum erant attendenda, ut ii milites non haec adimplentes non gauderent privilegiis militaribus: Exempti enim propter artem non gaudent exemptione si nomine tantum +, & non re, & cum effectu artem illam exerceant secundum text. in l. semper. §. negotiatores in vers. quibus ejusmodi arma sunt, & in §. quibusdam, vers. neque omnibus, qui promissive in iis collegiis assumpti sunt, immunitas datur, sed artificibus tantum ff. de jura immunit. dixi in l. 8. n. 4. tit. 7. lib. 1. sup. & considero novissime pro hoc text. expressum in l. 15. tit. 14. infra isto lib. 6. & notat Abb. in c. 1. n. fin. de jud. & quia cum haec lex novam B ij formam,

formam, & modum induceret, omnia in ea expressa censentur substantialia, ita ut ad unguem essent observanda ex dictis per nos in l. 3. num. 25. tit. 10. sup. lib. 4. & qui aliter facerent, non gaudent privilegii militarium, & per consequens arma, & equi continuo, & semper habenda essent, & tenenda per hos milites, & in facto si se allegasse, quamvis hac non consideret fundamenta, asserit Joan. Garl. in *commen. de nobil. glos. 1. §. 1. num. 59.* non tamen preuisse obtinere, sed potius pluribus sententiis esse declaratum, gaudere hos milites dictis suis privilegii, etiam si arma, & equos non semper habent, sed sufficere potius si illa habeant tempore necessitatis, & belli, & tunc servant Regibus cum armis, & equo. Et notandum est in transitu, quod ut inquit ipse Joannes Garthia in eodem numero 59. in fine, cognitio harum causarum pertinet ad Regios 79 senatores si de jure privilegii agatur, juxta text. in *capitul. cum venissent. de judic. si vero de facto, tunc ad inferiores judices eundem est, ut scilicet per ipsum Garthiam ibi numer. 31. cum sequentibus. Habes hic etiam notare, quod privilegia damnoisa possunt per concedentem interpretari, & limitari, ut damna cessent, 80 imò & in totam revocari ex text. in *capitul. dilecti. & in capitul. sorsognum. de decimis. & glos. in capitul. quid per novale. de verb. significat. text. in l. 4. in fin. tit. 20. par. 1.* Et privilegia cum magna consideratione sunt concedenda, ut notatur in *cap. sancti de privileg. concedensque privilegium potest illud interpretari, etiam absentibus partibus* per Alber. in l. fin. C. de legib. & vide Barr. & Bald. in l. ex facto. ff. de vulg.*

81 Ibi, *per los hijos que naxieren nascido antes de la cavalleria no gozen*, ex eo, quod qualitas adjuncta verba debet intelligi secundum tempus verbi l. in *dilectis. §. si extraneus. ff. de testat. notat. Alexand. ad Bartol. in l. cum satis. col. 3. numer. 11. C. de Agricultis. & cens. lib. 1. ita ut privilegium alium, & filius, & successoribus concessam de habitis post privilegium 82 per intelligendum sit, eo quod ex tunc in futurum, non vero in antea eo gaudendum est, item quia de jure communi filii nati ante patris 83 dignitatem non gaudent illa per in l. senatoris filius. ff. de senat. & l. 3. cod. tit. & in l. eman. capitul. 6. in eodem tit. & in l. Divo Mare. C. de quast. & in l. senator. C. de dignitat. lib. 12. que jura ad hoc allegat Otalor. de nobilit. 4. p. c. 2. n. 1. & 2. optima l. 2. §. in filius. ff. de Decurio. ubi inquit consultus in filiis decurionum quællio est, utrum is solus decurionis filius esse videatur qui conceptus & natus est ex decurione, an vero & is, qui antea natus est, quam pater decurio fieret, & quidem quantum pertinet, ne sustibus calcigentur, & ne in metallum dentur, non nocet plebeio patre esse natum, si postea honor decurionis patris eorum accesserit & ibi est glos. verb. perinet, & est text. in l. fin. C. de decur. lib. 10. & ibi doctores, & Monachus in c. cum nullus n. 8. de temp. ord. in 6. & notat Did. Perez in *presenti. sub l. §. tit. 1. lib. 4. ord. col. 1351. cum sequent.* & sic secundum eum ibi filius, antequam pater esset Rex, natus, vel filius habitus*

antequam pater esset sacerdos, non dicitur Regis, vel sacerdotis filius, secundum glos. in 84 l. imperialis. §. his illud. C. de nupt. ubi Bald. num. 10. Bar. in d. l. cum satis. col. fin. C. de Agricult. & cens. lib. 11. que est dubia quællio, ut licet videre est Tiraquel. de primog. q. 31. & in *tractat. de nobil. c. 15. n. 7. cum tribus sequentibus* Declaratur tamen supraddictis, quoribus pater acquirit hanc dignitatem accidentaliter a principe, secus si ex successione per sanguinem, 85 & sic secundum naturalem cursum, ut in comitatu, ducatu, Marchionatu, vel majoratu ex dictis per Tiraquel. d. *tract. de nobilit. c. 15. num. 10. notat Did. Perez ubi sup. col. 1354. Ant. Gom. tom. 3. var. c. 2. num. 16. vers. & adde*, ubi se remittit ad ea que dixit in l. 40. *Taur. num. 66. & 67.* & sic inquit Otalor. d. c. num. 3. & 4. *Que los privilegios de cavalleria*, non transeunt ad nepotes per l. 4. in fin. tit. 1. 86 lib. 4. ord. que est nostra ibi. *Que aguillos gozen de la dicha dignidad, y no otros*, nam cum de filiis tantum loquatur sit, & hos non alios hac immunitate gaudere, asserat, nepotes excluduntur, quod conforme esse dicit ad glos. & Barr. & Plata in l. 1. C. de dignitat. lib. 12. & latius idem Otalor. in *cod. capit. 2. numero 6. cum sequent.* & tenet Burgos de Paz *conf. 45. num. 25. libr. 1.* & hoc nisi in perpetuum per 87 concessa sunt pro se, & descendentes in perpetuum ut per Joan. Garl. d. glos. l. 1. §. 1. num. 23. cum sequentibus aliquibus, nisi sit apposita rei non in perpetuum duratura, ut ibi numero 23. & 24. & vide etiam Burg. de Paz *conf. 23. numero 1.* qualiter intelligatur privilegium pro se, filius, & filias descendentes transeunt, si in privilegio non sit aliter dispositum per 88 eundem Otalora dicit. numero 4. & faciunt dicta per eundem Otalor. in *ead. 4. p. cap. 1. numer. 5. & sequent.* & per Joannem Garl. ubi supra glos. 1. §. 1. num. 54. Et nota quod filii nati legitimi, verum, & naturales solum gaudebant hac privilegio immunitate per secundum 89 Otalora dicit. *capitul. 2. numero 4.* cum de jure naturales filii nobilitate patris gaudent, ut diximus alibi super libro 5. supra etiam Joannes Garthia in dicto *commento de nobilit. glosa 1. §. 1. num. 46.* aliud velit. Uterius & tertio declaratur supra dicta, ni princeps in privilegio declarat, velle filios ante natos gaudere ipso modo privilegio, nam tunc gaudebunt per utique se 90 eundem Otaloram in dicto *capitul. 2. numero 2.* Item & ultimo declaratur supraddictis, ut non procedant, quoties princeps concedit privilegium ad immunitatem que de sui natura erat duratura in perpetuum cum dictione 91 illa, semper, & in perpetuum, nam tunc descendentes, & omnes successores continentur quotquot sunt, & quotquot erant secundum glosam semper. in l. 2. ff. *solus. matrimoni.* notat Joannes Garthia dicit. §. 1. glosa 1. numero 24. post medium. Et privilegium quando censetur reale, vel personale per, vide ultra Garthiam & 92 Otalor. de nobilitate, verb. *Privilegium*, sub indice de nobilitate optime per Menoch. de *presumptio. tom. 1. lib. 3. presump. 103. per totam fol. 392.*

Ibi, *Que aguellos*, junctis verbis (T non otros) Nota

Nota quod limitata causa limitatum producit effectum ut l. age cum *Geminiano. C. de transactio. ita ut filii illi habui post concessam immunitatem illa gaudebunt, & non alii & sic nepotes non comprehenduntur sub ea secundum quod in glos. precedenti diximus. Sed an 93 uxor vidua gaudebit tali immunitate, per dicens est quod sic, ut diximus in l. 9. num. 3. cum aliquibus sequentibus. tit. 1. lib. 2. supra, & novissime tenet Joan. Garl. in *gl. 1. §. 1. in commento de nobilit. num. 44.* ubi hanc dicit æquam opinionem, adeo est enim mulier conjuncta viro, ut ipsius viri præmortui dicatur 94 imago, in qua vir ejus censetur vivere per secundum Bald. in l. pignoris. C. de pign. sit. relatum, & sequuntur per *Quelida in questionibus suis. c. 25. n. 1.* & faciunt, que etiam diximus in l. 1. tit. 17. lib. 3. sup.*

Ibi, *Señeta avos arriba no sea tenido de yr por su persona ala guerra*, etiam enim deferendum est l. manifesti juris, & ibi glos. C. qui atar. vel profes. se excusent. lib. 10. & debent ii sexaginta 95 anni per esse completi, ut patet ex verbis nostri text. dum dicit, *De sexenta avos arriba*, à tutela 96 autem solum exculantur illi per, qui sunt septuaginta annorum ex §. item *majorum instit. de excusat. tit. 1. 2. in fin. tit. 17. p. 6. gl. in l. 3. C. qui atar. vel profes. lib. 10.* ad excusationem vero officiorum publicorum, De *justicia de 97 concejo*, quinquaginta & quinque anni per sufficient secundum Plat. in l. fin. C. de Decur. lib. 10. dum tamen sint officia non honorem, sed onus potius concernentia, in honorem 98 enim habentibus non excusat ætas ulla per secundum text. in *l. cum numeris. ff. de Muner. & honor. c. l. 2. §. numerus cod. tit. gl. 1. in l. fin. C. qui atar. se excusent lib. 10.* ubi Plata: nisi ad Decurionatum, nam in eo excusatur ætas quinquaginta quinque annorum, per ut ibi & in d. l. si ultra, & ibi Plata. Est tamen verum quod si esset ita senex, ut nihil proficeret, excusaretur etiam quoad alia officia, quam decurionatus honorem habentia per secundum *Platam in d. l. fin.* & sic declarabis dicta per *Avend. in capitul. 19. numero 24. vers. tertius casus libro 1.* Et notandum est, quod lex nostra non est contraria l. 3. titulo 19. part. 2. eximentis ire ad 100 bellum majorem septuaginta annorum, per nam lex nostra loquitur in causa speciali, scilicet in istis militibus armatis, qui quidem sexaginta annorum ætate excusantur, eo quod in aliis onerantur, scilicet quod teneantur mittere substitutum ex l. nostra, lex vero illa partita generaliter disponit, & relevat in totum, ut neque per se, neque per alium teneantur ire ad bellum illi, qui sunt majores 70. annorum, & sic lex nostra est illius legis partite declaratoria, non vero correctoria. Et plura senectutis 102 privilegia per enumerant moderni Hispani in *Rubr. de just. & jure n. 75. cum sequent.* & per Card. Jacobat. in *tract. de concilio. par. 58. cum sequent. libr. 1.* quos refert Gom. in *Reg. Cancell. de infirm. resgen. quest. 7. in fine.* ubi alia incommoda senectutis refert, remissive etymologiam senectutis describit, inquit, quod nullus est ita 103 senex, qui non spem vitæ quinquennalis per ex juris presumptione sibi pollicetur, ut inquit Alexand. in l. hæreditatum, per illum text. ff. ad *Acedo in Recopilacionem. Tom. IV.*

l. falcid. vel saltem sperent per annum vivere, ut inquit Roman. *conf. 163.* & ante ipsum Divus Hieron. in 2. part. *Epistol. tit. 3. Epistola 40.* & Did. Perez in *presenti sub l. 4. titulo 1. libr. 4. ordin. colum. 1349.* alios refert plura senectutis privilegia enumerantes.

Ibi, *Quien sirve por ellos*. Nam cui honor datur, onus subire debet, & qui senit commodum, sentiat & onus ex juris regula, & sic il milites, qui honorem, & commodum ex militia à Rege consequuti sunt, jam quod ipsi propter senectutem excusentur, bellum adire, non utique excusandi per medium alterius personæ, qui enim per alium facit, per se ipsum facere videtur, & probatur id ex text. in l. 1. C. de *Prepos. agent. in reb. lib. 12.* ibi, *consideratis eorum laboribus per substitutum charularium ejusdem sermii, cui præfectorum est ipse, idoneum, & tam moribus optimis præditum, quam scientiam, peritiamque verum habentem, electione sua, suamque periculo facultatum præfatum munus eos implere precipimus, & hæc pro hac lege 1. sufficient.*

IN LEGEM SECUNDAM.

Milites continud arma, & equum habentes sunt immunes ab onibus tributis in declarationem legis præcedentis.

SUMMARIUM.

- 1 Dicitio, item, est repetitiva similium.
- 2 Milites vel alii exempti a solutione monete an eximentur a moneta forera.

Ibi, *Otro si*, Dicitio hæc latine, item, est repetitiva per precedentium, ex text. & ibi 1 Barr. & aliis in l. in *repetendis. ff. delegat. 3.* ita ut lex nostra repetitiva sit materice precedentis legis, & ejus declaratoria, scilicet ut milites in continuo habentes arma, & equum gaudent nobilitate etiam quoad exemptionem tributorum, dum tamen vivant in hac militia, neque officia vilia exerceant, si fecerint demonstrationem vulgo *Alaric*, talium armorum, & equi, si non, ut ex l. *leg. declaratur*, que tamen due leges nostra, & sequens quoad tributorum exemptionem turbata sunt per l. 4. *infra cod. legis precedentis 1. hujus tit. confirmatoriam, & ampliatoriam, quæ omnino servanda est tanquam novior nostra lege, & sequenti, ut in l. 1. supra isto tit. & lib. diximus.* Ibi, *En la ley 7. ordenança nuestra de Zamora*, de qua in lege precedentis facta est mentio, & ibi plura diximus.

Ibi, *De no pagar monedas*. Sed nam dato, sed non concesso, quod lex nostra servanda foret, per hæc verba, *De no pagar monedas*, censentur etiam tales milites exempti à solutione *De la monda forera*, per Otalora de *nobilit. 4. p. c. 1. n. 8.* examinat hanc questionem, & ibi refert tres opiniones diversas, in hac materia, & tandem discutitatem tribus modis dissolvit, primò quod si expressè id dicatur in privilegio, tunc nulli dubium quin & hujus moneta forere sit exemptio concessa, ut & per Burg. de Paz *conf. 45. n. 7.* & clarius *conf. B iij 46. n.*

46. n. 16. & 17. lib. 1. & in hoc adde, quod si simpliciter conceditur, censetur concessa ad vitam Regis concedentis, non vero in perpetuum, quia est de rebus supremi domini, sed si in perpetuum concederetur, etiam pro aliis successoribus Regni valeret concessio durante vita tua, te autem mortuo expirabit, id enim operatur verbum (in perpetuum) vel (semper) ita Joannes Gaspar in commento de nobilitate. glof. 1. §. 1. n. 18. & 19. & clarior num. 23. quod non caret scrupulo, nam si est de supremis, non valet concessio ultra vitam concedentis alio modo, nisi dixeris, quod interiti, quod Rex successore, vel filius ejus non reclamatur, valeat. Secundo inquit Otalora, si immunitas generaliter tributorum concedatur, non censetur concessa hanc istius monetae forez ex l. 10. tit. 18. part. 3. & in hoc casu, inquit posse procedere l. 6. tit. 1. lib. 4. ordinam, que est lex nostra attenda littera ejus antiqua ibi, *In tal caso no de monedas, mas de todas y qualquier pegas, y reparaciones nuestros, y de los concejos* etiam hujus monetae forez censetur immunitas concessa militibus his armatis si dia, & continuo, arma, & equum sustineant, & in officiis vilibus non se exercent, ut inquit lex nostra, etiam generaliter eis immunitas concedatur, & certe lege nostra attenda ita tenendum videbatur, nisi diceremus, verbum illud, *monedas*, in aliis, quam in his foretis verificari posse, nam si posset, non utique censetur hanc in dubio comprehensa, eo quod est de solvendis in recognitionem supremi Domini, & potestatis, quod in dubio concessum non censetur ex dictis per nos in l. 1. titulo 1. supra lib. 4. & sic omnino recurrendum erat ad dicta, & relata supra ex Otalora. Sed quia, ut in hac diximus lege, & in procedenti ex l. 4. infra eodem, omnia hanc cessant, eo quod tributorum regalium non censetur immunitas concessa, non etiam censetur exemptio hujus monetae concessa, nisi expresse dicatur, & tunc durabit ad vitam concedentis, ut dixi, vel nisi ex vi contractus aut remunerationis concedatur, ut per Burg. de Paz conf. 45. num. 19. & glof. De aqual, in dicta l. 10. titulo 18. part. 3.

Ibi, *En officios bajos, y no nobles, de quibus in l. seq. ubi dicemus Deo annuente.*

IN LEGEM TERTIAM.

Qui dicantur Milites armati, qui secundum legem procedentem a muneribus, & tributis exempti sunt, & in declarationem consilium l. supra proxima.

SUMMARIUM.

1. Leges interpretari ejus est, cuius & condere.

- 2. Miles asserens arma, & equum sua esse cum non sint, puniendus est.
- 3. Officia vilia qua dicantur & num. 4. & 5. usque ad 8. includunt ubi declaratur.
- 9. Nobiliter vivere non dicitur ille, qui in fordidis artibus versatur.
- 10. Plebei Decurionum honoribus uti prohibentur.
- 11. Nobilitas ex privilegio perditur per exercitium artis mechanicæ, non vero illa, que ex sanguine procedit. & num. 12. Honore tanto dignus non est nobilitas ex privilegio, quanto nobilitas ex sanguine. ibid.
- 13. Vocatus nemo praesumitur nisi probetur.

Ibi, *Declaramus*, ejus enim est interpretari, cuius, & condere t. si imperatoris. C. de legib. ibi, *leges condere soli Imperatori concessum est, & leges interpretari solum dignum imperio esse oportet* l. si. §. si quid vero C. de veter. jure enunciat. l. 14. tit. 1. p. 1. & ibi glof. & Did. Perez in 2. q. proximali ad titulos ordin. & Burg. de Paz in proximo legum Taur. n. 307. & seq. l. 3. tit. 1. supra lib. 2. ubi diximus, numero 16.

Ibi, *Que verdaderamente se sapa*, Aliter enim si hinc id fieret, prout multoties fortassis fit, crimen felonatus, imò & falsi committeret ex l. tenetur, & ex l. quid sit falsum ff. de fals. & l. 2. tit. 7. p. 7. & ibi glof. & per totum. ff. de crimin. stellion. mentitur enim dicens esse suum quod non est, & sic falsum committit, & imputat veritatem, imò & debet talis miles asserens arma, & equum sua esse, cum non sint, puniri t. pena l. 25. tit. 4. infra isto lib.

Ibi, *Per officio de sales, ni de pellegeros*, idem die in aliis officiis similibus, prout sunt ferrarii, & exercentes mercimonia cuiuscunque ergasterio adherentes, qui quidem nequeunt habere officia publica honoris t. text. in l. si cohortalis. C. de cohortal. & princip. lib. 12. & ibi Platea, text. in l. humilis. C. de incest. nupt. ibi aut eam, qua mercimonia publice praesuerit, & sic. l. 4. tit. 14. p. 4. inquit, *Que la ravertera, y regatera es vil persona, & per consequens hospitia publica habentes, villa t. dicantur officia exercere, imò & id reputatur officium vile quod communiter pro tali reputatur secundum Plat. & Lucam de Pena. in l. maximorum, C. de excusat. mun. lib. 10. & Gutierrez in conf. 31. n. 11. cum 4. sequentibus, & dixi in meo trat. de Decurio, vocato Curia Pisana, lib. 1. c. 12. n. 20. cum sequent. aliquibus, & de his artibus fordidis vide etiam Casian. in cathologo gloria mun. p. 11. in 27. considerat, imò & mercatura fordidata ars t. dicitur secundum Tiraquel. late de nobilitate. c. 33. n. 1. & sequentibus, apud omnesque fere nationes pro ignobilibus habentur qui artificia discunt secundum Tiraquel. ubi supra c. 27. num. 2. & Casian. ubi supra. 8. par. confider. 8. vers. qui autem, quod limitat ibidem ipse Tiraq. n. 5. esse verum, dum in iis artibus, & officiis versantur, secus si desistant ab eis, redeantque ad statum, vitamque nobilium, t. nam tunc eandem recuperant. Secundo limitat Tiraquel. in eod. c. 27. n. 7. ut procedat, quoties per se, non vero si per alium artem exerceat. Tertio limitat*

- 7. mitat t. ipemet Tiraquel. d. c. 33. n. 23. nisi mos regionis alius esset, nam tunc non detogatur t. mercatura, neque ars alia mechanica nobilitati, ut dicunt Bart. & relati per Didac. Perez, in l. 9. tit. 1. lib. 4. ordin. col. 1357. prout fit apud Getuenses, imò & in nostra Hispania. Nam quot nobilium mercantias, & negotiationes exercent, excusantur tamen, vel quia per alios eas exercent, vel quia jam diu ita inter nobiles est consuetum, & malè meo videri, cum repugnet nobilitati, & militiae.
- 9. Nobiliter enim illum vivere, t. non dicimus, qui in fordidis artibus versatur secundum Tiraquel. dist. cap. 27. n. 4. & quamvis Joan. Gaspar. de Nobilit. glof. 1. §. 1. n. 57. velit legem nostram in aliis officiis, quam hic expressis locum non habere, verius est contrarium per text. hic. Item. 4. limita ex dictis in glof. sequenti.

Ibi, *No goze*, Non enim debet gaudere privilegii militiae, illa abutens t. plebei enim decurionum honoribus uti prohibentur, t. l. honores. ff. de Decurio. & in Auth. de Defens. civitat. in princ. junct. gl. observi. Colla. 3. l. nobiliores. C. de commerc. & mercat. lib. 10. l. ne quis. C. de Dignit. lib. 12. & alia plura per Tiraquel. allegata de Nobilit. c. 27. n. 1. & iterum c. 33. num. 1. & seq. Didac. Perez, in l. 9. glo. 1. tit. 15. lib. 2. ordin. & iterum in presenti sub l. 9. tit. 1. lib. 4. ord. col. 1357. & apud Romanos, & alios nobilitatem amittebant vilibus officiis utentes, ut & per Plazara de delictis, cap. 1. n. 9. Quod intellige procedere, & verum esse, (prout nostra l. loquitur) in nobilitate accidentaliter ex privilegio Principis concessa: hanc enim perditur per exercitium artium vilium, tempore quo tales artes, & officia vilia exercentur, secus vero in nobilitate naturali à progenitoribus t. derivata, hanc enim non perditur etiam dum talia exercentur officia, & mercantia, non est enim tanto honore dignus, qui habet dignitatem ex privilegio, quanto is, qui eam suo sudore, t. vel à progenitoribus acquisivit secundum Salicet. in l. fin. §. viros. C. ubi senat. vel clarif. & notat sic distinguendo Petrus Vellus in trat. de re milit. p. 7. tit. 3. n. 38. cum sequent. & expresse sic legem nostram declarat Avend. in Diction. verbo, Cavallero. Privilegio 3. & Covar. in prat. e. 19. n. 7. & Baeca de inape debit. cap. 16. n. 33. cum 3. sequent. & Joan. Gaspar. in dict. glof. 1. §. 1. n. 57. & 58. & Gutierrez. lib. 1. Prati. quasi. 9. 137. n. 18. ubi per illam quæstionem examinat, an per adaptionem tabellionatus perdat nobilitas, & sic etiam declarabis l. fin. tit. 21. part. 2. & diximus etiam in l. 12. tit. 12. lib. 5. supra, & ratio differente inter supradicta delimitur ex dicto illo Archiepiscopi Valentini relato per Sarrient. lib. 7. Select. cap. 16. volum. 3. Nam qui genere ab antiquo nobiles sunt, magis spemolentur, nam licet sanguine nobiliores, ita & ingenio humiliores, humanioresque sunt, & apud omnes homines tractabiles, nec mirum, non enim ex hoc magnitudinis jacturam timent, quam tot sæcula in progenitoribus fundatam, radicatasque conspiciant: illi vero, qui casualiter acquirunt, & ex privilegio nobilitatem quasi adventitiam, & novam in sua humilitione periclitari pertimescunt,

faciliterque posse ab hominibus contemni, & idè à fordidis, & humilibus artibus sunt abstinenti, vel dic melius, quia illa, quæ privilegio acquiruntur, quasi filii filio pendente sunt, & idè ob quamlibet fordiditatem amittuntur, illa vero, quæ radices habent, nihil eis nocet ars fordidata, quin semper nobilitas radicata non sit, & per consequens non perdat ex qualibet causa, qua prima perditur militia, & nobilitas.

Ibi, *Que nos embiendamos allamar alos hijos dalgua de nuestro reino*, Tunc desumitur veram esse propositionem, quam alibi dixi, scilicet, quod nobiles speciali jussu regis sunt ad bellum vocandi, neque sufficeret jussu generalis, in quo alii non nobiles vocarentur, imò & quantumcumque nobiles vocarentur, adhuc ad vocari ire non tenentur, nisi alio speciali jussu vocentur, ut dixi in l. 16. tit. 7. lib. 3. supra num. 3. Requiritur tamen, ut probetur vocatio ad hoc, ut pena imponatur non eunti ad bellum, t. aliter enim nisi probetur, non praesumitur vocatus, ut optimè per Burgos de Paz, conf. 46. num. 5. & 6. vol. 1. sic legem nostram declarando.

IN LEGEM QUARTAM.

Deinceps homines boni tributarii in militia non ordinantur, neque eligantur, & electi ab hinc retro decem & octo annis contrahant sine obstaculo quarumcumque litterarum.

SUMMARIUM.

- 1. Añes agentium operator solum in agente bene dispositio.
- 2. Infans non potest esse Doctor, quia Doctori est honor.
- 3. Militia est Dignitas.
- 4. Bellum omni jure permissum est pro tuitione rerum, & 5.

Ibi, *No embiendamos en ellos la tal dignidad*, Honor enim his, qui sunt capaces honoris, debetur, quia actus agentium operantur tantum in patiente bene disposito t. secundum Philol. 2. de animis, & probatur in l. 2. ff. de stat. homi. & in cap. venerabilem, ubi colligitur de electis tributariis vero, & debentibus tributum nobilitas repugnat, ergo eis non est concedenda, nam qualia sunt subiecta, talia debent esse prædicata, aliter enim duo contraria daretur in eodem subiecto contra l. 1. C. de furr. & sic etiam prædicatum, scilicet, honor non esset dispositum ad subiectum, nam homo, qui est subiectum, habet jam prædicatum tributi, quomodo ergo poterit habere subiectum contrarium, cum solvere tributa, & non solvere contrahentur, & ideo bene dicit text. in l. neque famosis. C. de Dignitat. lib. 12. & quos seclus, aut vite turpidum inquinant, & quos infamia ab honestorum cætu segregat, dignitatis portæ patibunt: faciuntque dicta per Lucam de Pen. in l. unica. C. de præfessor. qui in urbe. col. 3. lib. 12. quod infamis t. non potest fieri Doctor, quia Doctori est honor: sed quot hodie repellentur ab hoc, si vera inquisitio

inquisitio fieret, sed prevalet numerorum solatio inquisitioni vere & recte faciende: & idem jure optimo inquit text. hic. *No cabiendo en ellos la tal dignidad.* Ulterius ex his verbis notandum est militiam esse dignitatem, nam cum lex nostra precedentium sit declaratoria, imò & correctoria, & in precedentibus de militibus, & militia dictum sit, & in hac eam, ut dignitatem non esse concedendam iis, qui ea indigni sunt, statuitur, clarissime probatur nostrum assumptum, scilicet, militiam esse dignitatem, cum militia summa laus sit, ut habetur in cap. *Summa intro.* & in fine 33. q. 1. & Seneca in *Herente* fuit in tragedia prima, omnis (inquit) in sermo est salus, ideo dicitur bellum omni jure Divino, naturali, & gentium pro tuitione rerum suarum permissum esse secundum Paul. *confessio* 33. & dicit text. in cap. *militate* 33. q. 1. quod militare non est dictum, quoniam plures fuerunt milites à Deo approbati, ut David, de quo dicit Deus, Inveni hominem secundum cot meum, & de pluribus aliis, de quibus habetur Regum 1. 2. 3. & 4. & Machab. 1. & 2. ut hæc, & alia in laudem militie adducit Cassan. in *Catal. gloria mundi*, in 9. part. *confiderat* 3. & 11. & in initio illius 9. *partis*. & sic est hic text. contra Barr. & magis communem opinionem, & dicentem militiam non esse dignitatem, de qua per Didac. Perez, & relatos ad eo, in l. 1. tit. 1. lib. 4. *ordin.* col. 1322. cum duabus sequentibus. & glos. *Son mas*, in l. 1. tit. 21. *partis*. & ita legem sequentem ad hoc notat idem Didac. Perez, in l. 7. tit. 1. lib. 4. *Ordin.* col. 1355. & novissime Humada, in l. 1. *dict.* tit. 21. p. 2. in gl. 6. n. 4.

Ibi, *Quæque seam dados de nostro proprio motu, y ciencia ciencia, y poderio Real absoluto.* Vide de his tribus clausulis, quæ in simili dispositione diximus in l. 3. num. 12. cum 12. sequent. tit. 14. lib. 4. *supra*, quæ hic referre, superfluum esset.

Ibi, *Qualescunque clausulas derogatorias y abrogaciones.* Vide, quæ circa hæc verba diximus in l. 1. numer. 34. cum sequent. tit. 14. lib. 4. *supra*. Notandumque est legem nostram, & tres precedentes loqui in militibus armatis, legem vero sequentem in militibus, *De escuela dorada*, in l. 1. *supra* isto tit. & lib. & de revocatione harum nobilitatum facit Ojalor. *de nobilit.* 4. p. cap. 4. quamdam longam relationem.

IN LEGEM QUINTAM.

Nullus est ordinandus, neque eligendus in militem, nisi per manum Regis (Supple) vel Regine, ut in l. sequenti vel eiusus illi committitur, ut diximus in l. 1. *supra* isto tit. & lib. glo. Por. el.

SUMMARIUM.

1. Subreptio & obreptio quid sint.
2. Solemnitates convenientes militibus De escuela dorada.
3. Milites nostri temporis an gaudeant privilegiis militariis.

Ibi, *Toda obreccion, o fabricacion, Quid sit obreptio, & subreptio, & effectus eorum* & ultra Doct. in locis ordinariis, vide Menoc. *de arbitrio*, jud. *casu* 201. & 202.

Ibi, *Por nuestra mano.* Supple, ut in summario hujus l. dictum est, supplendum.

Ibi, *Que cabe en el la orden y dignidad de la cavalleria.* Vide quæ diximus in l. *preced.* in *glos.* 1.

Ibi, *Y que el tal vele las armas.* Ex his verbis & sequentibus apparet, legem nostram loqui in militibus calcariis deaurati, vulgo, *Cavalleros de escuela dorada*, hæc enim solemnitates eis conveniunt, ut apparet per ex l. 13. & 14. tit. 21. 2. part. 2. tradit Garzia de *Nobilit.* *glos.* 1. q. 1. n. 32. cum tribus sequentibus. diximus in *dict.* l. 1. *supra* isto tit. & lib. ubi & in quo differant ab illis, de quibus in tribus legibus precedentibus differimus, & an milites nostri temporis gaudeant privilegiis militariis, & Vide per Avend. 3. in *Dictio.* verbo. *Cavallero*. & Didac. Perez in l. 1. tit. 1. lib. 4. *ordin.* col. 1318. *verfje*. Ex quibus cum duabus sequentibus columnis, ubi col. 1320. id per duas conclusiones resolvit.

IN LEGEM SEXTAM.

Rex, & Regina, & non alii possunt milites ordinare.

SUMMARIUM.

1. Privilegia quæ habet Rex, habet & Regina, ubi declaratur, & n. 2.

Ibi, *Que solos nos.* Ex his notat Compiler in summario, ex coque, quod lex nostra condita fuit à Regibus Ferdinando, & Elizabeth, & ex fine nostræ l. quod ipsa Regina, sicut Rex potest milites constituere, & ordinare, & hoc nimirum, nam privilegia, quæ habet Rex, habet & ipsa Regina. l. *Principis*. ff. *de legib.* & in l. 3. C. *de Præpo. fac. cubi*. lib. 12. facit i. Bene à Zenone. C. *de quadrien. præscrip.* l. *fiscus cum sequentibus*. ff. *de jure fisci*, & optima l. 7. col. *pennl.* tit. 2. part. 4. Quod verum esse, inquit Lucas de Pen. in *dict.* l. 3. de privilegiis, quæ mulieri conveniunt, & quæ nullum, vel modicum parant præjudicium, ut refert & sequitur Carol. de Grassal. lib. 1. *Regal. Franc.* juve 18. in *princ.* ubi inquit, quod non potest condere legem, & similia mulieri non convenientia, quod ego intelligo, nisi & ipsa Regina esset, & nam tunc hæc facere possit, eo quod tunc habet administrationem cum Dignitate, ut inquit Carol. de Grassal. *ubi supra*, prout fuit Regina Elisabeth conditrix hujus l. cum marito suo Ferdinando, nam administratio Regni de jure Regine proprie pertinet, ut diximus in l. 1. tit. 5. lib. 2. *supra* num. 7. & tunc cum administratione transiunt omnia Regi competentia in suo regno, in Regnam in suo, & secundum hæc supradicta intelligem. Imo & ille, cui Rex commiserit, poterit milites creare, ut diximus in l. 1. *supra* eod. cum qui per alium facit, per se ipsum facere videatur, & omnia nostra facimus, quibus autoritatem nostram impartitur, inquit Imperator in proemio C.

Ibi,

Ibi, *Leyes de Parrida.* Quas in lege precedenti retulimus, & in l. 1. *supra* eod. quæ quoad illas solemnitates ex lege nostra cessant, ut ex verbis sequent. clarè patebit.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Ad probandum aliquem esse militem armatum, non sufficit testimonium militum, sed privilegium ipsum est necessarium.

SUMMARIUM.

1. Privilegium requirit scripturam pro substantia, sed pro probatione, nisi ut ibi. num. 2. & num. 4.
2. Verbum (hat) ab ipso Principe prolatum est majoris potentia, quam si a consiliariis camera procederet.
3. Privilegia causa concessi à Rege ad ipsum pertinent ubi num. 6. quod & arbitrio de confirmatione ad ipsum Regem pertinet.

Ibi, *Para probar.* Ex his nota, quod privilegium, ut valeat, non requirit scripturam pro substantia, & & validate ejus sed tantum pro probatione, quia ab ipso ore Principis valet, & tenet, & est validum, & firmum, & perfectum, secundum Felin. & Dec. in *Rubric. de confit.* & Bald. in l. *humanum*, C. *de leg. Boll.* in *præd.* tit. *de principe*. & *privil. ejus num.* 295. optime per Socin. *confit.* 41. num. 3. & 4. lib. 3. & Joan. Garf. in *Comento de Nobilit.* glo. 6. numer. 38. *verf.* his tamen non obstantibus, cum sequent. fol. 138. & ante cum Mohl. optime de *Primogeniis* lib. 2. c. 7. n. 52. cum pluribus sequentibus, ubi num. 57. id declarat, procedere, nisi gratia concedatur, ut possit aliquid fieri: nam tunc literarum expeditio requiritur, ut fieri possit, & aliter enim ab ipsa Principis concessione valida est gratia, & privilegium, ut & probatur ex l. 6. 7. 8. & 9. tit. 18. part. 3. Ibi, *E porque esd sea firme, e non venga en dubda di le esta carta.* Et sic statim, quod conceditur privilegium exemptionis, effectum sortitur, quod iterum declaro, si ab ipso ore Principis concessio fiat, secus vero si ab ejus primariis consiliariis, qui vulgo dicuntur, *De la camera*, quod non debet esse tantæ virtutis, & efficacie, prout verbum (Fiat) prolatum ab ipso Principe, & prout in proposito, inquit Molin. *ubi supra*, num. 59. cum sequentibus aliquibus, eo quod tunc secundum eum requiritur subscriptio Principis, & antequam ipse subscribat, non sortitur effectum tale privilegium & gratia à dictis consiliariis concessum, præsertim cum inter os & officium, ut est proverbium, multa possent accedere, propter quæ Princeps non concederet.

Ibi, *No basta que tengan solamente testimonio de la cavalleria, sino que nonesfren realmente el privilegio que tovieren para ello.* Nam quamvis, ut diximus, ad validitatem privilegii scriptura non requiritur, ad probationem tamen requiritur, & ostendenda est scriptura originalis, & realis talis privilegii, & prout ex nostro text. clarissime probatur, ut inquit Bal. in l. *si qua per calumniam*. n. 5. C. *de episc. & cler.* & in Azevedo in *Recopilationem*. Tom. 18.

aliis pluribus locis relatis per Molin. *ubi supra*, numero 55. probaturque ex l. *probatorias*, C. *de divers. offic. & appa. jud. lib. 12.* Ibi, non passim, nec licenter solis auctoritatibus, vel sacrarum militarium literarum exemplaribus, sed ex authenticis tantum sacris probatoris manu mea subscriptis, & ibi gl. *ver. auctoritatis*, C. *porro*, de *privil.* ubi privilegium Papa est probandum per scripturam originalem, & ex l. 1. C. *de mand. Princip.* quibus juribus, & aliis istam opinionem licet sub dubio late fundat Didac. Perez in l. 21. in *glos.* *T assentali*, ex *nuestros libros*. titulo 4. lib. 4. *ordinam.* col. 1452. cum tribus sequentibus. & Ojalor. *de Nobilitate*, 4. pag. cap. 2. numero 5. ubi refert regiam schedulam ad hoc missam iudicibus Regis, & sic quoad nostram materiam militia hæc testibus probari non potest, quod est optimum pro limitatione dictorum à Mascardo in 2. *tom.* de *probatio.* *concl.* 10059. *miles*. Et quomodo tunc si offensus privilegio dabitur de eo, ad Regem est eundem, quia causa privilegii concessi à Rege ad ipsum pertinet, & vide per Joan. Garham, *ubi supra*, *glos.* 1. §. 1. num. 1. fol. 38. & num. 2. an inferiores possint cognoscere, imò & dubitatio de confirmatione & ad Regem pertinet declaranda, ut per eundem Garham, *ibidem* num. 66. & iterum n. 31. & vide Ojalor. *de Nobilit.* in 4. part. c. 3. per totum.

IN LEGEM OCTAVAM.

Privilegia exemptionum concessa ab Imperatore tanquam Imperatore subditis, & naturalibus hujus Regni solum sortuntur effectum in Imperio, & non extra, neque in his Castellæ Regni.

SUMMARIUM.

1. Legitimatio non operatur extra territorium legitimantis.
2. Rex in dubio jura questio non vult præjudicare, & n. 4. *declatatur*.
3. Declaratio Regis in præjudicium juris tertio questis operari non debet.
4. Privilegiatos circumdare esse ad declarationem sui privilegii.
5. Clementina, *litteris*, de *probat. procedit in Rege*.
6. Privilegium subdito concessum per Principem per ipsum tolli potest sine causa.

Ibi, *En los lugares que son del dicho Imperio.* Nam extra ex defectu voluntatis, & intentionis, ut in *glos.* sequenti patebit, non censetur militia dignitatem, & exemptiones concessisse Imperator, sicut & in legitimatione asseritur per Alex. *confit.* 67. lib. 1. & per alios relatos per Pelæz de *Majoria*, 1. *part. quest.* 38. n. 10. quod legitimatio non operatur effectus extra territorium & legitimantis, prout hæc frequentationem testatur esse opinionem Orol. in l. *si n. 2.* & 4. & 6. col. 597. ff. *de jurisd. con. judic.* & facium etiam dicta per nos in l. 19. titulo 25. lib. 4. *supra*, & per Felin. in cap. *cautio*. n. 16. *de fide instrum.* contra hæc tamen nostri text. conclusionem plura adduci, possent ex dictis per Patric. *confit.* 1. num. 5. cum

5. cum sequentibus pluribus volum. 2. & per Tiraquel. de Nobilit. cap. 6. num. 26. ubi in propriis terminis allegant in contrarium dictum quoddam Innocentii, & pateret clarius, si fatemur, prout omnino fatendum est, Imperatorem invictissimum Carolum Quintum tunc temporis, & semper fuisse Regem Castellæ, sicut fuit Imperator Imperii à tempore electionis, itaque sicut in Imperio hæc potuit concedere, sic & in Castellæ, & nisi haberemus legem nostram, sic esset fatendum, scilicet, talia privilegia in omni territorio, & dominio, & Regno ipsi Imperatoris valere. sed quia lex hæc est in contrarium, quamvis dura, servanda est, prout inquit Bald. in l. professus ff. qui, & a quibus, in aliud propositum.

Ibi, Porque esla fue y es nuestra intencion al tiempo que las concedimos, o concedieren. Ita quod non ex defectu potestatis, sed intentionis in Imperio solum, & non extra, dicta privilegia fortiri debent effectus, quasi noluerit Imperator, Castellam, & Hispaniam, quæ non subest Imperio, sub simplici concessione privilegii in Imperio facta, & tanquam ab Imperatore concessa Hispaniam liberam ab imperio comprehendere, nisi expressa de ea mentio fieret. Sed cum jam ex iis privilegiis sit quæsitum jus privilegiatis, quomodo in jure quæsitio potuit præjudicari, cum Regem in dubio per juri quæsitio præjudicare nolle, dicendum est, l. 1. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publ. & ex aliis pluribus per nos allegatis in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra, & alibi sæpe, & præsertim cum habeamus, quod quando declaratio Papæ, vel Imperatoris, aut Regis præjudicat juri tertii alicujus jam quæsitum, non credendum videtur ejas declarationi, imo tunc non procedit text. in Clem. litteris. de probat. 7. ut per Abb. in c. 1. in fi. de sagittariis. per Paul. Cast. in l. heredes palam. §. si quid n. 4. ff. de testam. & conf. 338. & 357. n. 5. lib. 1. latè Decius in l. 1. C. de impub. & aliis. n. 3. & in c. fi. n. 13. de constit. & conf. 114. n. 5. Gom. de jure quæsit. non tollend. q. 3. & ibi Rebus. glos. 1. Grammat. decis. Neapol. 64. n. 14. & decis. 65. num. 10. & 11. Anchar. conf. 398. Aymon. conf. 282. Alex. conf. 11. numero 14. lib. 7. & per alios relatos per Mascard. in 1. tomo de probat. concl. 141. & concl. 139. n. 14. Francisc. Becius hos, & alios adducens conf. 3. n. 44. cum sequent. ubi tales declarationes ini- quas, & injustas appellat, imo & quod plus est, quod ibi n. 45. & 79. id ampliat, procedere in lege, vel constitutione, ut non trahatur ad præterita in alterius, cui fuit jam jus quæsitum, præjudicium, quomodo ergo in præsen- ti declaratio hæc fieri potuit? & præsertim cum ad hanc declarationem faciendam non fuerunt civitati privilegiati, prout citandos esse, asserit Maria Socin. Junior. consil. 100. num. 22. cum quatuor sequent. vol. 2. & faciant dicta per Petal. in Rubr. ff. de legat. 2. num. 5. & 6. Et ut legislatorem ab iis impugnationibus defendamus, dicendum est, declarationem hanc fieri potuisse, & declaranti credendum, vel quia erat dubium de mente Imperatoris, an voluerit extra imperium privilegia illa concedere, & ideo dubiam mentem potuit declarare, & in hoc casu ei creditur secundum prædictos

Doctores, maxime Abb. ubi supra, & Becium, ubi supra. n. 45. vel quia Imperator voluit hic condere legem generalem, ut sic privilegia ab Imperatore in imperio concessa, tantum quoad imperium intelligantur, prout patet ex verbis nostræ legis, ibi, Concedimus, o concedieren: per quæ verba non solum videtur, Principem voluisse declarare, sed etiam de novo statuere secundum glos. in Clement. litteris. verb. decernimus. de Prebend. & habetur in cap. decernimus. de jud. & per consequens legem condendo sic potuisse, & sic cessant prædicta: vel melius, quia id, quod dicitur, Regem non potuisse tollere jus quæsitum, procedit in dubio, tamen si id vult potest, ut diximus in l. 2. tit. 14. lib. 4. supra. n. 43. & Menoch. de præsumpt. tom. 1. lib. 2. præsumpt. 10. n. 24. & 25. & præsertim cum causa, ut hic, eo quod privilegia illa erat damnosa huic Regno, & in præjudicium honorum hominum, & ideo restringenda, ut non intelligerentur concessa extra Imperium, ubi concessa fuere, vel si tanquam Imperator concedit, nam tunc extra terminos, & potestatem Imperatoris concedere, non videtur, præsertim in aliorum præjudicium, & tunc cum dubium est, vel de Principis voluntate constat sic volentis declarare, de sua potestate non est dubitandum, imo ei credendum, nam & dicta Clement. litteris. de probat. & ejas dispositio procedit etiam in Rege per non recognoscere superiorem, ut per Suarez allegat. 6. col. antepen. in fine. & alleg. 8. col. penult. in medio. in antiquis quiddam Cardin. in Clem. Pastoralis. q. 2. de re jud. in prin. relatus per Franc. Matè. decis. Delphinat. 779. n. 9. ubi per totam illam decisionem tractat de dicta Clementina. litteris, & Domin. conf. 15. & 53. col. fi. relati per Mascard. ubi supra, in concl. 139. n. 10. & 11. ex quibus justificatur optime decisio nostræ l. & intentio legislatoris: & præsertim quoties contra subditum declarationem facit, nam tunc ei creditur secundum Ruinon. conf. 103. col. 5. & sequent. volum. 3. & Mascard. ubi supra dicta concl. 139. n. 12. & 13. nam subdito potest tollere privilegium ei concessum etiam sine causa regulariter, ut diximus in l. 1. & 2. tit. De las donaciones. supra lib. 5. & à fortiori, poterit privilegium interpretari, & declarari per Imperatorem illud concedentem.

IN LEGEM NONAM.

Arma, & equi militum & nobilium non sunt capienda pro executione, vel pignore debiti alicujus, nisi pro tributis Regi debitis.

Ibi, No sean prendados, ni tomados. Vide, quæ latissime in hac materia, diximus in l. sui. tit. 23. lib. 4. infra num. 42. cum pluribus sequentibus.

IN LEGEM DECIMAM.

Privilegia militum, & nobilium servanda sunt.

SUM-

SUMMARIUM.

1. Tenor privilegii inspiciendus ad sciendum, an privilegia sint realia vel personalia.
2. Societas dicitur perpetua, quæ durat ad vitam sociorum.

Ibi, Sean guardados los privilegios. Decet enim concessum à Principe privilegium esse mansurum, ex cap. decet. de reg. jur. in 6. sed dubitabile est, num in propositum durabunt in perpetuum privilegia, vel an ad tempus, ita quod dicantur realia hæc privilegia, per an verò erant personalia, ita ut cum persona extinguantur. Et in hoc dicendum est privilegii formam, & tenorem esse inspicienda, aliter enim ex lege nostra mortuis illis militibus, quibus conceduntur privilegia, extinguuntur, & non ideo minus dicitur, decet, concessa à Principe privilegia esse mansura, & sic lex nostra in realibus, & personalibus loquitur privilegii, si non ante mortem ejus, cui con-

ceduntur, vel ante tempus præstitutum revocentur, nam & societas dicitur perpetua, quæ durat per ad mortem sociorum l. 1. ff. pro socio. & perpetuum dicitur, quod conceditur ad beneficium concedentis e. fin. de rescrip. & manere dicitur, quod constituitur usque ad tempus mortis. Corn. consil. 243. n. 5. lib. 3. & sic nihil occurrere potest, ob quod non dicatur, non manere beneficium personale, & per consequens legem nostram in personali, sicut in reali procedere inquit optime, ibi Petr. Pexi. n. 4. ubi cum sequentibus, illam regulam ampliat.

Ibi, De premia, y alarde, y de guerra. De quibus, diximus in l. 1. supra isto tit. & lib. 4. in l. preced. 3. supra eod.

Ibi, Segun. Hæc dictio (legum) Latina, secundum, ut, vel, prout, vel, sicuti, an sit conditionaliter, causative, vel, relative, diximus in l. 1. verbo, Segun. supra isto tit. & lib.

Leges sequentes sunt leges locales, & tales, quæ non indigent declaratione, & sic transco ad sequentem titulum, utilem, & necessarium in practica.

TITULUS SECUNDUS.

De los Hijos Dalgo.

CUM superiori titulo de militibus dictum sit, nunc autem de fidalgus, Cui ita Hispanice loquamur, subsequitur titulus hic: Sed cum fidalgui antiquiores sint quam milites, cum antea essent, ex illis enim milites creabantur, ut per Oralaran de nobilit. 2. par. c. 3. num. 3. quomodo prius de militibus titulus anteponitur? faciliter respondebis, si dixeris quod milites fidalgus præferuntur: sed obstabit, nam hoc verum esset, si milites ii ex fidalgus processerint, sed cum in titulo precedente de veris militibus paucissime agatur, sed de fictis & imaginariis & ex privilegio creatis, quomodo præcessit titulus proximus? dicendum est quia ibidem erat materia & titulus congruentior ubi de iis agendum erat, ideo & de omnibus militibus actum est antequam de nobilibus simplicibus agatur in titulo nostro, in quo cum de nobilitate agendum sit per viam Epilogi, substantialiora in ejus materia proponam pro declaratione nobilitatis, meliora & magis scitu digna ab scriptoribus colligendo, in hac enim materia, sicut & in multis aliis, in hac tamen præcipue, nihil dici potest quod non sit antea dictum, enim vero flores omnium colligendo, per quinque quæstiones pro exornatione hujus Rubricæ & tituli, sequentia declarabo.

Prima erit quæstio à quo tempore nobilitas fuit introducta, & originem habuerit, & de ejus antiquitate, & quibus juribus, Decretis, stabilimentis sit fundata & approbata, & in quibus Regnis, Dominiis & terris.

Secunda verò quæstio est quotuplex sit nobilitas.

Tertia quid est nobilitas & unde derivetur.

Quarta quot modis acquiratur.

Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.

C ij Quinta

5. cum sequentibus pluribus volum. 2. & per Tiraquel. de Nobilit. cap. 6. num. 26. ubi in propriis terminis allegant in contrarium dictum quoddam Innocentii, & pateret clarius, si fatemur, prout omnino fatendum est, Imperatorem invictissimum Carolum Quintum tunc temporis, & semper fuisse Regem Castellæ, sicut fuit Imperator Imperii à tempore electionis, itaque sicut in Imperio hæc potuit concedere, sic & in Castellæ, & nisi haberemus legem nostram, sic esset fatendum, scilicet, talia privilegia in omni territorio, & dominio, & Regno ipsi Imperatoris valere. sed quia lex hæc est in contrarium, quamvis dura, servanda est, prout inquit Bald. in l. propositis ff. qui, & a quibus, in aliud propositum.

Ibi, Porque esla fue y es nuestra intencion al tiempo que las concedimos, o concedieren. Ita quod non ex defectu potestatis, sed intentionis in Imperio solum, & non extra, dicta privilegia fortiori debent effectus, quasi noluerit Imperator, Castellam, & Hispaniam, quæ non subest Imperio, sub simplici concessione privilegii in Imperio facta, & tanquam ab Imperatore concessa Hispaniam liberam ab imperio comprehendere, nisi expressa de ea mentio fieret. Sed cum jam ex iis privilegiis sit quæsitum jus privilegiatis, quomodo in jure quæsitio potuit præjudicari, cum Regem in dubio præjuri quæsitio præjudicare nolle, dicendum est, l. 1. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publ. & ex aliis pluribus per nos allegatis in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra, & alibi sæpe, & præsertim cum habeamus, quod quando declaratio Papæ, vel Imperatoris, aut Regis præjudicat juri tertii alicujus jam quæsitum, non credendum videtur ejas declarationi, imo tunc non procedit text. in Clem. litteris. de probat. ¶ ut per Abb. in c. 1. in fi. de sagittariis. per Paul. Cast. in l. heredes palam. §. si quid n. 4. ff. de testam. & conf. 338. & 357. n. 5. lib. 1. latè Decius in l. 1. c. de impub. & aliis. n. 3. & in c. fi. n. 13. de constit. & conf. 114. n. 5. Gom. de jure quæsit. non tollend. q. 3. & ibi Rebus. glos. 1. Grammat. decis. Neapol. 64. n. 14. & decis. 65. num. 10. & 11. Anchar. conf. 398. Aymon. conf. 282. Alex. conf. 11. numero 14. lib. 7. & per alios relatos per Mascard. in 1. tomo de probat. concl. 141. & concl. 139. n. 14. Francisc. Becius hos, & alios adducens conf. 3. n. 44. cum sequent. ubi tales declarationes ini- quas, & injustas appellat, imo & quod plus est, quod ibi n. 45. & 79. id ampliat, procedere in lege, vel constitutione, ut non trahatur ad præterita in alterius, cui fuit jam jus quæsitum, præjudicium, quomodo ergo in præsen- ti declaratio hæc fieri potuit? & præsertim cum ad hanc declarationem faciendam non fuerunt civitati privilegiati, prout citandos esse, asserit Maria Socin. Junior. consil. 100. num. 22. cum quatuor sequent. vol. 2. & faciunt dicta per Petal. in Rubr. ff. de legat. 2. num. 5. & 6. Et ut legistatorem ab iis impugnationibus defendamus, dicendum est, declarationem hanc fieri potuisse, & declaranti credendum, vel quia erat dubium de mente Imperatoris, an voluerit extra imperium privilegia illa concedere, & ideo dubiam mentem potuit declarare, & in hoc casu ei creditur secundum prædictos

Doctores, maxime Abb. ubi supra, & Becium, ubi supra. n. 45. vel quia Imperator voluit hic condere legem generalem, ut sic privilegia ab Imperatore in imperio concessa, tantum quoad imperium intelligantur, prout patet ex verbis nostræ legis, ibi, Concedimus, o concedieren: per quæ verba non solum videtur, Principem voluisse declarare, sed etiam de novo statuere secundum glos. in Clement. litteris. verb. decernimus. de Prebend. & habetur in cap. decernimus. de jud. & per consequens legem condendo sic potuisse, & sic cessant prædicta: vel melius, quia id, quod dicitur, Regem non potuisse tollere jus quæsitum, procedit in dubio, tamen si id vult potest, ut diximus in l. 2. tit. 14. lib. 4. supra. n. 43. & Menoch. de præsumpt. tom. 1. lib. 2. præsumpt. 10. n. 24. & 25. & præsertim cum causa, ut hic, eo quod privilegia illa erat damnosa huic Regno, & in præjudicium honorum hominum, & ideo restringenda, ut non intelligerentur concessa extra Imperium, ubi concessa fuere, vel si tanquam Imperator concedit, nam tunc extra terminos, & potestatem Imperatoris concedere, non videtur, præsertim in aliorum præjudicium, & tunc cum dubium est, vel de Principis voluntate constat sic volentis declarare, de sua potestate non est dubitandum, imo ei credendum, nam & dicta Clement. litteris. de probat. & ejas dispositio procedit etiam in Rege ¶ non recognoscente superiorem, ut per Suarez allegat. 6. col. antepen. in fine. & alleg. 8. col. penult. in medio. in antiquis quiddam Cardin. in Clem. Pastoralis. q. 2. de re jud. in prin. relatus per Franc. Matè. decis. Delphinat. 779. n. 9. ubi per totam illam decisionem tractat de dicta Clementina. litteris, & Domin. conf. 15. & 53. col. fi. relati per Mascard. ubi supra, in concl. 139. n. 10. & 11. ex quibus justificatur optime decisio nostræ l. & intentio legislatoris: & præsertim quoties contra subditum declarationem facit, nam tunc ei creditur secundum Ruinon. conf. 103. col. 5. & sequent. volum. 3. & Mascard. ubi supra dicta concl. 139. n. 12. & 13. nam subdito potest tollere privilegium ei concessum etiam ¶ sine causa regulariter, ut diximus in l. 1. & 2. tit. De las donaciones. supra lib. 5. & à fortiori, poterit privilegium interpretari, & declarari per Imperatorem illud concedentem.

IN LEGEM NONAM.

Arma, & equi militum & nobilium non sunt capienda pro executione, vel pignore debiti alicujus, nisi pro tributis Regi debitis.

Ibi, No sean prendados, ni tomados. Vide, quæ latissime in hac materia, diximus in l. sui. tit. 23. lib. 4. infra num. 42. cum pluribus sequentibus.

IN LEGEM DECIMAM.

Privilegia militum, & nobilium servanda sunt.

SUM-

SUMMARIUM.

1. Tenor privilegii inspiciendus ad sciendum, an privilegia sint realia vel personalia.
2. Societas dicitur perpetua, quæ durat ad vitam sociorum.

Ibi, Sean guardados los privilegios. Decet enim concessum à Principe privilegium esse mansurum, ex cap. decet. de reg. jur. in 6. sed dubitabile est, num in propositum durabunt in perpetuum privilegia, vel an ad tempus, ita quod dicantur realia hæc privilegia, ¶ an verò erant personalia, ita ut cum persona extinguantur. Et in hoc dicendum est privilegii formam, & tenorem esse inspicienda, aliter enim ex lege nostra mortuis illis militibus, quibus conceduntur privilegia, extinguuntur, & non ideo minus dicitur, decet, concessa à Principe privilegia esse mansura, & sic lex nostra in realibus, & personalibus loquitur privilegii, si non ante mortem ejus, cui con-

ceduntur, vel ante tempus præstitutum revocentur, nam & societas dicitur perpetua, quæ durat ¶ ad mortem sociorum l. 1. ff. pro socio. & perpetuum dicitur, quod conceditur ad beneficium concedentis e. fin. de rescrip. & manere dicitur, quod confertur usque ad tempus mortis. Corn. consil. 243. n. 5. lib. 3. & sic nihil occurrere potest, ob quod non dicatur, non manere beneficium personale, & per consequens legem nostram in personali, sicut in reali procedere inquit optime, ibi Petr. Pexi. n. 4. ubi cum sequentibus, illam regulam ampliat.

Ibi, De premia, y alarde, y de guerra. De quibus, diximus in l. 1. supra isto tit. & lib. 4. in l. preced. 3. supra eod.

Ibi, Segun. Hæc dictio (legum) Latina, secundum, ut, vel, prout, vel, sicuti, an sit conditionaliter, causativè, vel, relative, diximus in l. 1. verbo, Segun. supra isto tit. & lib.

Leges sequentes sunt leges locales, & tales, quæ non indigent declaratione, & sic transco ad sequentem titulum, utilem, & necessarium in practica.

TITULUS SECUNDUS.

De los Hijos Dalgo.

CUM superiori titulo de militibus dictum sit, nunc autem de fidalguis, Cui ita Hispanice loquamur, subsequitur titulus hic: Sed cum fidalgui antiquiores sint quam milites, cum antea essent, ex illis enim milites creabantur, ut per Oralaran de nobilit. 2. par. c. 3. num. 3. quomodo prius de militibus titulus anteponitur? faciliter respondebis, si dixeris quod milites fidalguis præferuntur: sed obstabit, nam hoc verum esset, si milites ii ex fidalguis processerint, sed cum in titulo precedente de veris militibus paucissime agatur, sed de fictis & imaginariis & ex privilegio creatis, quomodo præcessit titulus proximus? dicendum est quia ibidem erat materia & titulus congruentior ubi de iis agendum erat, ideo & de omnibus militibus actum est antequam de nobilibus simplicibus agatur in titulo nostro, in quo cum de nobilitate agendum sit per viam Epilogi, substantialiora in ejus materia proponam pro declaratione nobilitatis, meliora & magis scitu digna ab scriptoribus colligendo, in hac enim materia, sicut & in multis aliis, in hac tamen præcipue, nihil dici potest quod non sit antea dictum, enim vero flores omnium colligendo, per quinque quæstiones pro exornatione hujus Rubricæ & tituli, sequentia declarabo. (R)

Prima erit quæstio à quo tempore nobilitas fuit introducta, & originem habuerit, & de ejus antiquitate, & quibus juribus, Decretis, stabilimentis sit fundata & approbata, & in quibus Regnis, Dominiis & terris.

Secunda verò quæstio est quotuplex sit nobilitas.

Tertia quid est nobilitas & unde derivetur.

Quarta quot modis acquiratur.

Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.

C ij Quinta

Quinta quomodo probetur tam de iure communi quam Regio, & ex iis plura inferemus ad dominia, civitates & populos liberos a tributis, & alia in progressu convenientia & utilia inferemus.

SUMMARIUM.

- 1 De nobilitate plures adfunt tractatus.
- 2 Nobilitatem aliqui ab angelis & astris numerant.
- 3 Ordo quidam adest omnibus in rebus.
- 4 Ordo & superioritas datur etiam in hoc mundo inter Reges, uxores, & filios eorum.
- 5 Filius Regis in ejus vita Rex vocari potest.
- 6 Inter artifices etiam datur hac superioritas, & inter animalia, n. 7.
- 8 Nobilitatem alii dicunt ab Abel, & Cain processisse.
- 9 Nobilitatem a filiis Noe processisse fuit alia opinio.
- 10 Diluvium generale aquarum quo anno.
- 11 Nobilitatem tempore Amazonum incepisse, fuit alia opinio.
- 12 Nobilitas dicitur quasi pra aliis in virtutibus notabilis, ibidem.
- 13 Discordia plebium fuit una causa, tempore Amazonum eligendi nobiles, & num. 13, ponitur alia causa, scilicet, ex fortitudine, & numero 14, quarta causa.
- 15 Stripes, in pagansimo nobilium raro perpetuae fuerunt ob superbiam eorum.
- 16 Nobilitatem nemo unquam odio habuit.
- 17 Nobilitas ab antiquissimis procedit temporibus.
- 18 Nobilitas iure divino, canonico, civili & Regio approbata est, & apud quamplures nationes, ut a usque ad num. 27, exclusivae.
- 19 Nobilis in beneficiis & patronatibus preferendus caeteris paribus, & 21.
- 20 Nobilitatis privilegia remissive, & 23.
- 21 Nobilitas etiam in secularibus, etiam dignitatibus dandis consideratur, & num. 25.
- 22 A quibus gentibus sit nobilitas approbata, & quomodo.
- 23 Familia nota nobiles reperitur a sui initio & fundatione, prout in Cantabria & Asturia.
- 24 Articuli in causa nobilitatis formandi sunt secundum locorum diversitatem.
- 25 Nobilitas quotuplex sit, ubi plures referuntur opiniones, & num. 30, qua videtur congruentior Auctori.
- 26 Nobilitas Theologica & Supernaturalis qua sit.
- 27 Nobilitas summa apud Deum est, esse quem clarum virtutibus.
- 28 Nobilissimum nunquamque virtus reddit & facit.
- 29 Virtutem nobilitatis generis antepondendam, ubi n. 35, quis merebitur virtutis palmam.
- 30 Nobilitas naturalis duobus modis consideratur.
- 31 Nobilitas est quid accidens, non vero quid naturale.
- 32 Nobilitas politica & civilis per vulgares intelligitur cum de nobilitate tractatur, &

- est triplex, ut num. 39.
- 40 Nobilitas perfecta non est, qua incipit.
- 41 Nobilitas diminuta & perdita, qua sit declaratur Auctor.
- 42 Nobilitas quid sit, & unde derivetur, & 43, remissive referuntur in hoc 26, opinioniones.
- 43 Nobilitas an a verbo Italo derivetur, ibidem, & n. 44, & 46, desinitur optime.
- 44 Nobilitas & Dignitas non sunt idem.
- 45 Nobilitas quibus ex causis, titulis & modis acquiritur, n. 47, usque ad 82, inclusivae.
- 46 Principi est qui nobilitas, & qui ignobilis facit, & 49, referuntur in propositum dictum quoddam Solonis, & num. 51, cum sex sequentibus ampliatur.
- 47 Rescripta de nobilibus loquentia de creatis a Principe intelliguntur.
- 48 Principi plura esse peculiariter remissive referuntur.
- 49 Nobilitas a sanguine acquisita declaratur, & 3, sequentibus filius presumitur talis qualis fuit Pater, n. 65.
- 50 Nobilitas generis ex parte Patris non vero matris consideranda, neque valet statutum in contrarium numero 67, sed quod aliquando consideratur.
- 51 Nobilitas a scientia etiam procedit, cum 10, sequentibus, & n. 78.
- 52 Litterati & scientifici sunt multum laudandi, & num. 70, quod scientia civilis nobilissimum facit.
- 53 Ignari non merentur homines appellari, sed imagines hominum.
- 54 Plures ob scientiam nobilitati remissive.
- 55 Doctores legum nobiles dicuntur ubi aliqua inferuntur.
- 56 Egregia persona est Doctor & ad eum mittitur sicut ad egregiam personam.
- 57 Doctoratus est Dignitas.
- 58 Doctores vocandi sunt Domini & Patres & amici principis, & non fratres.
- 59 Inter Doctores sunt illi preferendi, qui libros composuerunt, & num. 78.
- 60 Nobilis ex scientia an sit preferendus nobili ex genere.
- 61 Doctor dicitur nobilior quam qui est nobilis genere, & num. 81.
- 62 Nobilitas etiam a virtute acquiritur & hac nobilior.
- 63 Nobilem se appellanti incumbit omnis probandi, & 84, & n. 85, ampliatur.
- 64 Leges, 7, & 8 tit. 11, lib. 2, Recopil. non excludunt alios probanda nobilitatis iudat a iure civili indultis in locis liberis, & usque ad numerum 107, latissime comprobatur.
- 65 Probationes ampliande, non vero coarctanda.
- 66 Transgressor legis impossibilitatem intendentis non est culpandus.

- 89 Lex ubi nomen diffinit & alterum presupponit ut habeat locum dispositum debet verificari presuppositum.
- 90 Cum idem resultat effectus, sufficit quid ex equipollentibus fieri, & numero 91, ampliatur.
- 91 Ratio est conjunctio diversorum casuum ad eundem finem tendentium.
- 92 Plura ubi eandem habent rationem, cum de uno tantum sit mentio videtur fieri exemplariter, non vero restrictivae.
- 93 Verba legum 7, & 8, tit. 11, lib. 2, supra, Reales & concejales, gratia exempli posita censentur, & 95.
- 94 Nobilitas probari potest in locis liberis per aliquem alium distinguatorem nobiles a plebeis, etiam si non sit tributorum.
- 95 Avus solus si fuit in reali possessione nobilitatis & filius ejus & nepos vixerint in loco libero, censetur continuata aevi possessio, ut per eam conservetur nobilitas in eis.
- 96 Nobilis ita potest conqueri de turbantibus suam nobilitatem quocunque modo, sicut eam pignora capiuntur.
- 97 Lex generalis non extenditur ad locum ubi qualitates ejus verificari non possunt.
- 98 Lex non est ita precisa quin non recipiat moderationem in tempore, loco & persona.
- 99 Syllaba una in legibus interpretandis non debet stare otiosa.
- 100 Lex non videtur quicquam frustra inducere.
- 101 Quoties de antiquarum legum abrogatione agitur, salet signari verbis expressis, aut praestatione honorifica.
- 102 Lex generalis casus speciales non comprehendit.
- 103 Dispositio de uno casu ad alium non extenditur, ubi adest diversa ratio.
- 104 Dispositio se restringens aut intendens ad unum genus personarum, non extenditur ad alias personas.
- 105 Sed in praecedentia probatur possessivum & pectorium.
- 106 Text. in cap. 1, ut lite pendente procedit circa honorem etiam in possessorio.
- 107 Originarius Cantabricus distinguitur a non originario quoad nobilitatem.
- 108 Exteri a nostro Regno an gaudeant nobilitate sua, & 111, id dicitur fuisse factum & visum pluries.
- 109 Cantabri sunt Antiquissimi.
- 110 Nobilitas probatur ex antiquitate, qua dat Dignitatem.
- 111 Dignitatem qui prius acceperat preferendi sunt.
- 112 Privilegia quinquaginta antiquitatis, remissive.
- 113 Nobilitas antiqua censetur ex usu nati temporis cujus memoria in contrarium non extat.
- 114 Antiquior quod quis est, eo major & nobilior.
- 115 Omnis immemorialis dat possidenti jus plenissimum, & sic de iure communi nobilitas non alia modo probari poterat, ut n. 119.
- 116 Non intelligitur de nobili genere, nisi qui probaverit a majoribus habuisse.

- 117 Consuetudo immemorialis non requirit Actuum probationem.
- 118 Scientia & patientia probatio non requiritur in immemoriali consuetudine.
- 119 Lex 8, tit. 11, lib. 2, supra loquitur incertis ejus partibus in possessorio.
- 120 Lex ista 8, dicitur de proprietate loquitur confirmat l. 7, praecedentem.
- 121 Verbum Sum, es, sui, denotat proprietatem.
- 122 Minor probatio requiritur in possessorio nobilitatis probando quam in pectorio.
- 123 Lex 7, tit. 11, lib. 2, supra in vers. Es nostra merced. quomodo intelligatur.
- 124 Lex 8, ibidem in vers. Y otrofi, si alguno, quomodo intelligatur.
- 125 Actus postivi non requiruntur in immemoriali nobilitatis probatione.
- 126 Quare fiscus hodie data executoria in possessione non intencat proprietatem.
- 127 Lex 8, tit. 11, lib. 2, vers. Peto si el abuelo, intelligitur & 132, aliud.
- 128 Nobilitas in locis liberis potest probari ex immemoriali possessione iustitiae & forum.
- 129 Lingua Cantabriae fuit Hispania prima.
- 130 Thal in montes & partes Cantabriae post diluvium devenit.
- 131 Cantabria fuit tempore Octavianus Augusti Caesaris invasa vi & armis.
- 132 Prerogativa alienigenae provinciae durat etiam ea dirupta, etiam si alteri Regno sit unita, num. 138.
- 133 Infanzones vocati in Hispania, in Italia vocantur Cavani, & Valitores.
- 134 Infanzonum in Cantabria multi adfunt, ubi ibidem praemaxime habent fundatam interventionem num. 141.
- 135 Infanzones in Gothorum Regum atate creditur initium habuisse.
- 136 Immemorialis omnis supponit quid infinitum.
- 137 Lex Fori juzgo referuntur.
- 138 Vallallos habere nobilitatem inducit inter eos, & acquiritur Dignitas publica, numero 146, quod si per modum investitur id datur a Principe, in omni parte est nobilis, numero 147.
- 139 Infanzon, quid significet in lingua Tudesca.
- 140 Cantabrorum versus antiqui referuntur.
- 141 Militia & militaria exercitia plurimum nobilitant, ubi n. 151, quod statim quid minus est miles efficitur nobilis.
- 142 Tempore regis Roderici fuit Hispania a Mauris ingressa, & omnes se contulerunt ad partes Cantabriae & Asturiae.
- 143 Mediolani sunt certa familia nobiles.
- 144 Reprobatur assumptum quoddam Joan. Garfia, & 155.
- 145 Minores & leviores probationes sufficiunt propter difficultatem antiquitatis.
- 146 Continuata nobilitas naturaliter vel civiliter sufficit.
- 147 Nobilitas probatur ex communi opinione & reputatione.
- 148 Nobilis presumitur, quem vulgus & communis hominum estimatio nobilem reputat.

- 150 Nobilitas non est quid naturale, sed adven-
tium.
- 161 Arbitrio iudicis est locus in causa nobilita-
tati.
- 162 Aliquem descendere ex Judaica vel Malu-
merica gente per famam probatur.
- 163 In dubio nemo presumitur descendere ex in-
fella radice.
- 164 Nobilitum appellations comprehenduntur,
qui secundum communem estimationem no-
biles appellantur. & 165. & mem. 166.
quod tunc probationi est standum interim
quod contrarium non probatur.
- 167 Pro nobilitate probanda non sufficit dicere
quod quis sit nobilis, sed & quod talis vulgo
reputatur. & 168. quod communis usus
loquendi sic se habuit.
- 169 Nobilitas probatur per famam communem.
& nom. 175. ubi idem in probanda dig-
nitate.
- 170 Testes de auditu admittuntur pro probanda
nobilitate.
- 171 Communis reputatio in locis liberis à tributis
distinguit nobiles à plebeis sufficit pro acti-
bus distinctionis.
- 172 Generalis probatio quod per particulares
alios in loco libero distinguitur nobilitas ab
ignobili sufficit quoad hoc & alios nobilitatis
effectus.
- 174 Una pars populi potest se super aliam repeta-
re & qualificare ad distinguendum & indu-
cendam suam nobilitatem.
- 175 Insuperatus pro nullo delicto, etiam lese
majestatis perditur.
- 176 Quicumque vult exheredare filium & eccle-
siam facere heredem, alium querat quam
Augustinum, ubi idem si fratrem.
- 177 Dispositio ob iustas causas restringens patri
potestatem etiam ad pias causas valet.
- 178 Lex prohibens aliquem testari favore alte-
rius, etiam favore pia causa habet locum.
- 179 Reputatio communis & antiqua nobilitatis
in locis liberis & ubi aliter probari non
potest non requirit alios distinguentes nobiles
ab ignobilibus.
- 180 Casus dari potest ubi nobiles & ignobiles sunt
exempti à tributis, & tamen potest dari
communis reputatio circa unum & non circa
alios.
- 181 Familia etiam in nostra Hispania adsunt nova
nobiles.
- 182 Nobilitas probatur in proprietate ex domo
solariego.
- 183 Solarium nobilitatis quibus modis consideretur
& infra.
- 184 Tributum quinque morapetinarum quis no-
bilibus imponit, & quis à solvendis eis
liberavit.
- 185 Nobiles Hispania cum à Principe presuman-
tur habere castra non est habitandum eos
habere nobilitatem, ubi 186. de Dominis
Hispania in terris & extra differunt quid
sit cum num. 187. & itidem num. 188.
quid apud Neapolitanas.
- 189 In Cantabria & Montanis badie solarie nota-
ria etiam habentur domus habentium signa
certa & antiqua.
- 190 Arbitrio iudicis relinquitur iudicare qui
sunt nobiles, vel non.
- 191 Probati quum solariegam, non tenentur pro-
bare esse provinciam illa tributaria,
vel non, & ideo tunc filius non perdit no-
bilitatem, etiam si pater non perdidisset in
vita sua, n. 192.
- 193 Genua, Medionali & Roma sunt familia nota
nobiles.
- 194 Opus auctoris quid sit solarium, & infra.
- 195 Nobilitas De solaris ad similitudinem solaris
dicitur est.
- 196 Notorium quid sit, & 199. ubi n. 200. quid
dicatur manifestum.
- 197 Nobilitas à personis non potest à rebus tradi-
canda est.
- 198 Inter notorios milites alii sunt plus notorii,
scilicet, habentes solarium, autem & cog-
nitionem sue originis.
- 201 Modi probandi nobilitatem ex uniuscuiusque
provincia forma & modo constituitur.
- 202 Gentilitia, familia, insignia, turris, Domus,
& similia magis ad equitatem ordinem quam
solariorum dirigitur.
- 203 Majoratus & primogenitura non est Dig-
nitas.
- 204 Accidit non possunt mutare substanziam,
autem.
- 205 Influentia causa velut sanguinis ejusdem est
potentia in omni suo caulato.
- 206 Proprietas nobilitatis in sanguine consistit.
- 207 Nobiles & ignobiles iuste temporibus possunt
depingere arma in rebus suis.
- 208 Vasallus nullum habet, neque possidet in Car-
tabria.
- 209 Nobilitas non inducitur ex solutione census in
favorem ejus, cui solvitur.
- 210 In generali locutione non veniunt habentia
nomen speciale.
- 211 Verba interpretanda sunt ex verisimili inten-
tione proferentis.
- 212 Res notabiles non veniunt sub verbis gene-
ralibus.
- 213 Nobilitas etiam probatur ex monumento sive
instrumento, aut ex foro vel lege.
- 214 Tria nomina Democratia, Aristocratia,
Monarchia designantur & quod in Cantabria
verificatur.
- 215 Unione Regni unius cum altero non amittuntur
privilegia unius Regni.
- 216 Monarchia est optimus & praestantissimus
status.
- 217 Monarchie omnes ab armis initium habentur.
- 218 Nobilitate quis gaudet propter nationem.
- 219 Originarii Vizcainum habent pro se leges sui
sui probantes nobilitatem.
- 220 Proximum inducit causam finalem.
- 221 Distinctions, quia vel quoniam, quid im-
ponunt.
- 222 Verba legis narrativa allegari possunt ad de-
cisionem causarum quoties intentio legis in
verbis narrativis consistit.
- 223 Verba narrativa ab antiquo lata, prout est
60. annorum, disponunt & probant.
- 224 Tempus antiquum sexaginta annorum est.
- 225 Vita nostra tempus brevissimum est.
- 226 Ratio allegari potest pro lege quoties est uni-
ca, & à Principe non impugnata.

- 227 Confirmatio actum quando videatur dare de
noto, & 227.
- 228 Dispositio legis non ex tota, verum & ex eius
sigillis partibus inducitur.
- 229 Verba narrativa etiam ab alio quam à Prin-
cipe propter se prolata probant & disponunt,
ubi num. 230. idem si per modum cause, si
Princeps in eis fundat intentionem suam.
- 231 Verba geminata ostendant mentis & inten-
tionis perseverantiam, & inducunt plerumque
effectum & maxime si triplicata sunt, &
232. & 233.
- 234 Lex potest conferre & declarare nobilitatem
in proprietate.
- 235 Generationis sexaginta annos effectus, re-
missive.
- 236 Ratio finis non solum non restringitur ad
casus expressos, sed & ampliatur ad omnes
illos casus comprehensos in ratione illa etiam
in correctivis & ociosis.
- 238 Instrumentorum probatio evidens dicitur.
- 239 Instrumentum est veritas probata non pro-
banda.
- 240 Leges non sunt iudicanda postquam sunt
constituta, sed secundum eas iudicanda-
dam.
- 241 Nobilitas probatur etiam quoad possessionem
ex legibus vestis Regni.
- 242 Libelli principium super probanda nobilitate
in possessione.
- 243 Lex, d. tit. 11. lib. 2. declaratur.
- 244 Officiorum mediocritas datur Berice nobilitas
& hic est actus distinctionis, ibidem sicuti
in aliis locis alii sunt constituti.
- 245 Regula tantum prescripsum quantum posse-
sum non procedit ubi generaliter prescri-
bitur.
- 246 Hominum status triplex est.

RUBRICA.

ET quamvis de nobilitate plures adsint tractatus, ut ex Tiraquel de
nobilit. cap. 1. colligitur & eo relato Joan. Garfia. de nobilit. in ini-
tio sui commenti ad l. 8. tit. 11. libr. 2. Recopil. & novissime habe-
mus novum Tractatum, de Triplici bono & vera hominis nobilitate. Jacobi à
Tapia ordinis militaris Sancti Jacobi de Spata, concive nostro. Ex quibus
omnibus potest unum integrum volumen constitui, & unus post alium ab an-
tiquioribus decerpit, tamen ut brevitati consulamus meliora, aptiora & uti-
liora in unum colligimus Epilogum, ut præ manibus habeantur, & quia hic
est aptior titulus ad hoc.

Et quoad primam questionem sunt qui alius nobilitatem repetunt, nempe
ab Angelis & Astris. Angelos enim alios alius ordine superiores, ut læc
licet videre ex Cassan. in Catalogo glor. mundi. 3. par. consider. 5. cum
sequentibus aliquibus. Astra quoque & sidera non ordine tantum, sed &
virtute & potentia inter se longe dissimilia, ita ut alia quidem quasi im-
perium exerceant, & reliquis splendorem asserant, & dignitatem, &
sic Genes. cap. 1. dicitur quod fecit Deus duo luminaria magna, luminare
maius, ut præset diei, & luminare minus ut præset nocti: verum
hec opinio respectu superioritatis, & in quantum nobilitas superior est dig-
nitas, considerari potest, non tamen respectu nobilitatis & ignobilitatis,
nam quoad hoc, opinio hec procedere non potest, in calo enim omnia sunt
nobilia illustrissima & excelsa, neque ulla ignobilitas considerari imaginariè
potest, superioritas tamen secundum quod dictum est optime datur, & danda
est, nam ut in propositum inquit Tiraq. de nobilit. cap. 37. n. 158. quasi
presentiens hanc difficultatem dicte opinionis, inquit, Ego quoque scio,
omnibus in rebus & ordinem quandam esse nihilque rerum omnium in quo non
quodam nobilitate, & præstantia majoria constitutur. Quis enim nunc
nescit, quod pertineat Parabola illa D. N. JESU CHRISTI, apud Matth.
c. 13. de fructu 100. & 60. & 30. Divis pro modo virtutum & merito-
rum constituto: Sic & in hoc mundo inter ipsosmet Reges, uxorem & filios
eorum, & Dominos temporales datur etiam superioritas & quadam & ordo,
ut apparet ex eodem Cassan. ubi supra. 5. p. consider. 27. & 38. cum
aliquibus

aliquibus sequent. ubi in 41. confid. inquit, quod & inter ipsos filios Regum primogenitus aliis superior est, quia sedet à dextris Patris sui, & in vita Patris Rex vocari potest, ut ibidem hæc & alia ipse Cassan. considerat sic idem in aliis hominibus & Dominis temporalibus datur hæc superioritas & ordo. Imò & inter sordidos illos opifices & artifices longam esse differentiam testatur consuetudo. in lege Artifices. ff. de solutio. & iidem inter servos, infimum genus hominum, is ordo constituitur, ut alius alio sit superior †, & ut majus quid dicam, nobilior, nam & servus respectu servi potest dici Dominus, ex l. si servus. ff. de peculio, notat Tiraguel. de nobilit. cap. 8. n. 4. Imò inter animalia etiam datur quædam superioritas †, & inter arbores iidem & alias res inanimatas, ut inquit Tirag. dict. c. 37. numer. 158. nullius quippe Universitatis administratio gereretur, neque subsistere posset, nisi eam magnus ordo differentie servaret. cap. ad hoc. 89. dist. ordines enim Dignitatum Deus constituit, non modo in hoc mundo, sed & in hierarchiis celestibus angelorum, ut not. in Rubric. de majo. & obed. & ultra Cassan. notat Tyberius Decianus plura adducens, in respons. 21. numero 2. & 3. vol. 1. & dixi ego in mea Curia Pisana, Tract. de Decurio. lib. 2. cap. 2. num. 11. cum sequentibus aliquibus, sed hæc parum ad vulgarem nostram nobilitatem pertinent, ut considerat Tirag. dict. num. 158. ita ut hæc superioritas ordinis ad nostram nobilitatis & ignobilitatis speciem, de qua hic agimus, minime conducatur. Ideo in hac questione fuit secunda opinio dicentium, nobilitatis & ignobilitatis discrimen ab Abel & Cain † processisse & initium traxisse, ut scilicet ille quandiu vixerit, Patris nobilitatem retinuerit, hic ob perpetratum homicidium amisit, quod & nostris dixit Bart. in l. 1. col. 4. versic. si ergo aliquis. C. de dignit. lib. 12. & Tirag. dict. cap. 37. n. 157. ubi & inquit quod cum postea omnes homines diluvio perierunt, salvus tamen Noe & tribus filiis ejus, Sem, Cham, & Japhet majorum virtutem & nobilitatem retinuerunt, & in posteris propagarunt: Cham ob nudum Patrem ebrium derisum, eâ decidit, audivitque Patrem, hæc, non sine bili prominentem, Maledictus Cham, servus servorum erit fratribus suis: verum & hæc opinio secunda respectu vulgaris nostræ nobilitatis non satisfacit, ut ab Abel & Cain nobilitatem designemus, cum & in ipso primævo eorum statu æquales fuerint in genere & nobilitate, & licet ex delicto fratricidii Cain deciderit & degeneraverit à primævo statu non videtur posse dari in eis nobilitatis nostræ & ignobilitatis discrimen, nisi tantum quoad virtutem & malitiam, prout & infra dicemus in quotuplici differentia nobilitatis in sequente questione declaranda: & sic videtur quod neque ab hoc tempore dici possit ortam nobilitatis nostræ originem: Ex quibus tertia fuit opinio aliquorum quod à filiis Noe, Sem scilicet, Cham, & Japhet †, ita ut à descendentibus à Sem, & Japhet, qui operuerunt patris pudibundam, nobilitas deveniat, à Cham vero servitus ob patris maledictionem, ut inquit Bonus de Curtili, de nobilit. 3. p. num. 122. vol. 16. Tract. Diverſiorum Doctorum, qui & reprobatur hanc opinionem, & ex dictis in precedente refutari etiam potest. Ideo reperi aliam & quartam opinionem propositam in libro atatum mundi & chronica earum cum figuris & imaginibus, ab initio mundi. fol. 20. ibi enim in secunda ætate incipiente à Noe post diluvium aquarum, quod fuit universale, anno † sexcentesimo vite ipsius Noe, à 10 principio

principio autem mundi secundum Hebræos, milleſimo quingentesimo quinquagesimo sexto: & secundum septuaginta Interpretes, quos Beda & Isidorus approbant, bis mille ducenti & quadra inta duo: post multum inquam tempus, in tempore Regis Ragau, qui fuit, ut ex libro isti coligitur, anno mundi. 2773. Regnum Amatorum feminarum inter Scithas & Albanos sumpsisse originem ferunt, nam dum hæc mulieres Amazones regnassent, & in partem Asiæ sibi subiecissent, in hisce temporibus fertur † nobilitatem introductam pluribus de causis. Prima enim fuit necessitatis, crescente enim humano genere, cum homines ad malum promi essent, oportuit prohibere in ulius prævoran adversus bonos, & idè elegebatur aliquis vir bonus justior cæteris, atque prudentior, qui communitati præſideret, virtuosos promoveret, mediocres defenderet, & malos coerceret: hinc dictus est nobis, quasi præliis in virtutibus notabilis, ut & dicitur ex l. 1. tit. 21. part. 2. (sed prob dolor, nam si nobiles hodie sit: esset eligendi & regulandi, quam pauci possent in talis numerari) unde Hieronym. nihil aliud video in nobilitate appetendum, nisi quod nobiles, quædam necessitate constringuntur, ne ab antiquorum probitate d'generent. Secunda vero causa † fuit Difficilia plibium, que rectum iudicium ignorabat, licet tamen inter se pacatè viverent, nam alio h' biter fuerunt, quod nihil magis perdere maluerint, nisi quod vulgari opinione cece rabitur, unde expediebat pro usura pac. conervanda, ut ex natalibus nobilitatem Principes haberent. Tertia autem causa processit † ex fortitudine aliqua singulari, nonnunquam enim communitates gravate ob inſurſus hostiles tale indultum sanxerunt, ut quicumque patriam à talibus liberaret, jus nobilitatis pro se & heredibus suis perpetuo obtineret, hoc modo plures esse nobilitates legitur, & de his in nostra Hispania multe sunt: Donus orie. Et hæc tria ex causa nobiles vocari, Hidalgo re. u. Salazar, in Tract. de consuetud. cap. 11. num. 105. cum sequentibus. Quæ res causa ex abundantia * dicitur arum sa. 14 mit. r. aliquando enim populari nimia penuria & equalium arm. uati tradiderunt se & sua alicui diviti, ut hoc pacto malum inopia temperarent, ut eum d'inceps velut nobil. m. & domum recog. serent. Inveniuntur etiam quedam nobilitates p. d'virum oraculum institute, licet pauca, quarum aliquae permanferunt, ut in David, aliqua cito defecerunt, ut Saul, & Jeroboam, & quorandam aliorum, plurima quoque leguntur nobilitates per violentiam, & tyrannidem introducte, quarum similiter aliqua statim destructa, & penitus deletæ fuerunt: Alique stabiles p. r. m. s. erunt: Et nota, quod secundum veteres historias raro aut nunquam in Paganismo nobilitatem † stirpes perpetuate fuerunt, propter superbiam, & tyrannidem: multe etiam apud Christianos propter eandem causam deletæ sunt, secundum illud Ecclesiast. 10. Sedes ducum superborum destruxit Dominus, & sedere fecit mites pro eis: Item nota quod nemo unquam odio habuit † nobilitatem, quis est bonum per se appetibile, sicut virtus aut religio, sed multi sancti eam fugerunt ob grande periculum, quod in ea lateret, propter difficultatem maximam ipsi annexam, hæc satis in sancto propheta David ap. aruit, q. em ipsemet D. us tam peculiariter elegit: relinquitur ergo, quod tunc paucissimi ad tantam sublimitatem idonei fuerunt. Hæc in dicto libro dicta sic retuli, quia præ multis n. n. habeatur liber ille: Vides igitur opinionum discordiam à quo tempore initium habuerit nobilitas hæc Politica & civilis nobilitatem, & ignobilitatem: sed ut unque sit, ut inquit Orator de nobilit. 2. p. cap. 4. num. 2. cum sequent. ab antiquis finis temporibus † nobilitatis discrimen inductum est & nobilitas approbata, & nobiles honorat: ultra alios esse: Idque ut ab antiquior Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. D scripturæ

18 scriptura incipiamus, primo ex sacris litteris comprobatur *, nam Deuter. c. 1. scribitur, tui de tribus vestris viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos & Centuriones: Et Eccles. 10. Beata terra, cujus Rex nobilis est, aut ut alii exponunt, filius nobilium: & libr. Machab. 1. cap. 3. Antiochum Regem, scribitur negotiis suis praefecisse Lyfiam hominem nobilem, & genere regio. & 1. Regum. 9. Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis: omne, quod loquitur sine ambiguitate venit, & Job. 14. Sive nobiles fuerint filii terra, sive ignobiles non intelliget. Et Isaia 5. Tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem. Item & ex sacra scriptura, Paul. 1. ad Corinth. 1. Videte vocationem vestram fratres: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed qua stulta sunt mundi elegit Deus ut confundat sapientes. Et iterum. 1. ad Corinth. 4. nos stulti propter Christum (ait Paul.) vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: nos nobiles, nos autem ignobiles. Ecce igitur quomodo in sacris scripturis de nobilitate mentio fit: & in passione de Joseph ab Arimathia dicitur, quod erat nobilis Decurio. & Tiraq. plura itidem testimonia adducit, ubi supra, cap. 21. num. 1. cum pluribus sequentibus. Jure etiam Canonico nobilitas videmus * approbatam, nam in cap. statuimus. in glof. verbo, Potiorem post prin. de major. & obed. nobilitatis ratio habetur, ut & per Zenz. lli. in extra. execrabilis. versic. nos itaque. verbo, Generis claritatem de major. & obed. & in cap. Adam. 60. dist. ibi nobilitate loci privatur, in beneficiisque magis est providendum nobilitatis, ut 86. distinct. non satis, itidem & in dispensatione plurium beneficiorum, ut in extravag. execrabilis. Joan. 22. de concess. praeb. & in cap. de multa. & ibi Doctor. de praebend. inter alios allegans Tiraquel. de nobilit. cap. 20. num. 13. ubi num. 11. inquit nobiles in beneficiis * alius esse preferendus ex gloss. in cap. fin. verbo, Nobilitati, de poenis. per text. in dict. cap. non satis. versic. item si consideranda est. 86. dist. & sic secundum Tiraquel. dict. num. 11. si a diversis patronis fuerint presentati pari vocum numero nobilis, & igitur nobilis, ceteris paribus * nobilis est preferendus, nec potest Episcopus gratificari, & in materia beneficii, plura de nobilitate dixit Selva de benef. 3. part. quaest. 7. num. 13. ubi num. 11. inquit Doctores in cap. super eod. de testim. notare, quod per Canones fit distinctio nobilium & ignobilium, & per Hoj. dam, in Tractat. de benefic. incompat. & compar. & plu quam

20 viginti privilegia * nobilitatis resultat Capola, in Tract. de Imperat. milit. delict. §. nobilitatis etiam numero 26. cum sequentibus. in 16. volumine. Tract. diverforum. Item etiam & de jure civili * ex Authent. de defensor. civi. §. 1. in princ. verbo, viri obscuro, & in aliis pluribus versiculis, & in §. ultim. & ibi gloss. nobiliores. & text. in l. honorum. §. de honoribus. verbo, origo natalium, ff. de munerib. & honor. l. honores. §. is qui. ff. de decur. ubi plebi honoribus decurionum fungi prohibentur, in Authen. praesides. in princip. ibi, nobiliores civitatum. C. de Episcop. audi. & sic in dandis * dignitatibus secularibus ponderatur dignitas, & sic nobilitas, secundum Domini. per text. ibi in cap. Grand. de sup. neg. prelat. in sexto. notat Decianus, Respon. 18. numero 23. lib. 1. & gloss. Sobre. l. 9. tit. 18. part. 2. & plura congerit Tiraquel. in dict. cap. 20. per totum. Ex legibus etiam Patriarum nobilitas

21 * comm. ndatur, ut in l. 2. & 3. tit. 21. p. 2. & in aliis pluribus locis, & de jure nostrae Recopilationis in nostro hoc titulo plura videbimus: ita ut nobilitatis

origo antiquissima sit, & ejus inveni memoria non existit, ut inquit Otalora, de nobilit. 2. part. capit. 4. numero 3. in fine. & multis scripturis divinis, Canonicis, civilibus & Regiis commendata, qua esset longum referre. Qua quidem nobilitas cum ab omnibus appetatur (ut jam diximus) ab omnibus quasi gentibus reperiemus * approbatam, & nunc hoc, nunc illo signo nobiles ab ignobilibus distinctos esse, & cognitos: Nam apud Romanos bulla aurea insignis nobilium erat, torum vero plebeiorum. Apud Germanos viri nobiles non fluctuante veste, sed stricta, & singulos artus exprimente utebantur, ceteri sagis cum fibula. Et idem de Sarmatis, & Partibus. Contra Lydorum principes sagis utebantur, vulgus autem bestiarum pellibus amiciebatur. Ipsis Indis, Persis, Atheniensibus in auribus aurum ferre nobilitatem designabat: Et apud Indos Bysson non nisi nobilis induebat. Thracibus, nobiles, punctos esse in facie signabat: non punctos, ignobiles. Item apud Britannos, Gelones, & Agathifos, apud Suevos, Aegyptios, & Lacones similiter signis particularibus utebantur nobiles ad cognoscendum eos, ut videre licet ex Tiraq. de nobilit. cap. 37. num. 160. cum sequentibus: Imo & apud Turcas, illi existimantur omnium nobilissimi, qui prorsus ignorant patres, ac matres suas, ut inquit ipse Tiraq. ubi supra cap. 19. num. fin. de quibus etiam meminit Cassan. in Cata. gl. mundi. 8. part. consider. 49. per totam, ubi varios ritus gentium circa nobilitatem refert. & Joan. Licier, de primogenit. lib. 2. q. 4. art. 2. n. 8. & Otalora. de nobilit. 5. part. prin. cap. 2. per totum, & iterum in 2. part. cap. 4. num. 2. ubi & nobilitatem antiquissimam esse testatur: ita ut sicut unicuique suis mos, & unaqueque provincia suo sensu abundat, ita & in nobilitatibus à sui initio, & fundatione habita sunt certa * familiae 27 nobiles, & distincta à plebeis, & nota ab antiquo nomine & reputatione, ut inquit Otalor. d. 2. part. d. c. 4. num. 9. in fine. ubi num. 10. inquit de iis in Cantabria plures adesse familias, De solar conocido, & in illo numero 9. inquit, Que en Montañas, Vizcayay y Asturias, fella man solares conocidos, las casas antiguas y principales, & in numero 10. id profequitur, & ampliat Garf. & sic non requiritur, Para probar, solar, omnia illa, qua requirit ut infra fundat, & sic inquit optimè Barr. in l. 1. col. penul. C. de dign. lib. 12. articulos esse formandos super probatione nobilitatis secundum diversitatem * locorum, quod 28 est optimum ad infra dicenda: & hac pro prima quaestione elucidatione sufficiant.

Ad secundam vero quaestionem accedendo quatuorplex sit nobilitas, * in hac 29 sicut in aliis hujus materia adsunt etiam opiniones: Prima enim fuit Platonis dicentis, quadrifariam esse nobilitatem, unam eorum quibus clari bonique parentes fuere. Secundam, quibus potentes aut principes: Tertiam cum majores nostri fama, & rebus bello gestis claruerunt: Quartam eamque praestantissimam, quibus non aliena sed propria virtus, & animi magnitudo nobilitatem donavit, & hanc ultimam laudat Lucas de Penna, in l. mulieres col. 4. C. de incol. & Tiraq. de nobil. c. 4. num. 18. cum sequentibus. de qua & inferius dicemus, & refert Tiberius Decianus resp. 19. numer. 10. lib. 3. triplicem harum nobilitatum viam. Secunda vero opinio fuit Aristotelis discipuli Platonis, qui quidem Aristotel. lib. 4. Polit. inquit, quadrifariam dici nobilitatem, generis scilicet, divitiarum, & virtutis, & discipline, Azevedo in Recopilationem. Tom. 11. D ij nihilque

nihilque prohibet à patria solique natalis splendore nobilitatem interdum deduci: nam amplitudo patrie antiquaque decus plurimum valet ad laudem gloriamque comparandam, sed ea perquam exigua est modicique momenti, ut per Cassan. in catal. glor. mun. 8. part. confid. 18. & Orador. ubi supra. 2. part. c. 3. num. 15. licet & plurimum adjuvat ut per Tiraq. ubi supra cap. 12. num. 1. cum sequentibus, maxime se habitatores ejus liberi essent ab omni subjectione tributorum, prout in Cantabria sunt. Tertia vero fuit opinio Abb. in c. venerabilis, col. 2. in princ. de praben. dicentis duplicem esse nobilitatem, generis scilicet, & animi, in quo fuit, nimis diminutus, eo quod non omnes comprehendat nobilitates. Quartam vero opinionem descripsit Bonus de Curtil. in tract. de nobil. 2. part. n. 9. & 10. vol. 16. tract. diversorum doctorum, dicens quadrifarie distingui. Prima, que animi virtutibus causata dicitur: Secunda vero species à sanguinis & generis majoribus nostris originem duens, & de his duabus meminit Abb. ubi supra & Plato. ubi supra in 1. & 4. specie. Tertia vero species dicitur mixta animi, & generis, quia ab utraque parte sumit, & de hac etiam loquitur Bald. in l. nobiliores, C. de commer. & mercat. Quarta & ultima species nobilitatis est, que politica seu civilis à Bart. nuncupatur, in l. 1. C. de dignit. lib. 12. Quintam vero opinionem reculit Felin. in c. super cod. col. 2. in fi. de test. dicens tres esse nobilitatis species. Prima stirpis, & sanguinis. Secunda virtutis, & hanc ut veram nobilitatem Philosophus amplectitur, precedentem vulgus. Tertia mixta de utraque ex precedentibus speciebus partem capiens, & hanc verissimam, & elegantiorum omnes profitentur. Sextam vero, & ultimam opinionem annectit Bar. in d. l. 1. de dignit. & hac mihi verior & congruentiorque videtur, scilicet, quod est triplex species nobilitatis. Prima est Theologica, & supernaturalis, & in hac includitur quarta species à Platone supra constituta, & tertia Aristotelis, & secunda Abbatis, & prima, & tertia Boni de Curtili, & secunda, & tertia Felin. Secunda vero species à Bartolo designata est, nobilitatis naturalis, & cum hac nulla species precedentium opinionum concurrat, nec concordat. Tertia vero Bartoli species est Politica seu civilis nobilitatis, & cum hac concurrat, prima, secunda, & tertia Platonis, & prima, & secunda Aristotelis, & prima Abbatis, & secunda, & quarta Boni de Curtili, & prima Felini, & per consequens hac Bartoli distinctio est tenenda tanquam generalior, & omnia comprehendens, & sub ea quasi omnes alia recidunt, & cadunt, cui si volueris addere mixtam, generis scilicet, & virtutis, hac non est species de per se, sed producta ab aliis, & sub eis contenta, ideo sub dictis comprehenditur, & est augmentativa nobilitatis, quia eam habens habet Theologam & Politicam, & sic virtutis, & sanguinis, & quamlibet earum habenti præfertur quasi duo vincula sint uno fortiora: Non tamen constituit novam speciem nobilitatis, sed duas species conjungit in una persona eam habente, & ideo triplex illa differentia Bartoli apertior est nostro proposito, & materia nobilitatis: Quam post hæc secutum fuisse reperi, Paleotum in tract. de noth. & spur. cap. 61. n. 3. & 4. Quam distinctionem declarando dicit quod Theologica, & supernaturalis & nobilitas est illa, ac ut alii dicunt, virtutis vel animi, quam Bartol. ubi supra spiritualem vocat, quasi in spiritu, & animo ex Dei gratia consistentem, qua apud Deum, ille, qui est in gratia

faciente gratum nobilis est, & sic omnis, qui est virtuosus, & in statu virtutis, Deus (apud quem nulla est obumbratio neque aliquid latet) facit eum felicem, & gratum sibi, intelligendo tamen de illa virtute, qua facit hominem felicem, ut dictum est, scilicet in charitate: si enim aliquis in charitate est, est in gratia, non enim potest esse in charitate sine gratia, & ista gratia consistit in hoc quod Deus sua largitate fecit hominem gratum sibi, ut habetur per fratrem Bonaventuram de Balneo, & per Sanctum Thom. in 1. 2. q. 116. & q. 50. quos Bari. ubi supra allegat & magistrum sentent. quem allegat Bonus de Curtili ubi sup. 2. part. & Cassan. in Catalog. glor. mun. 8. parte confid. 4. & Orador. de nobilit. 2. part. cap. 3. num. 10. & 11. ubi cum aliquibus sequentibus referunt aliquas dictarum opinionum, refert etiam Moncolonus, in suo promptuario juris, verbo nobilis, in gl. ancilla, & Sarmiento, lib. 1. select. cap. fin. num. fin. & hoc esse verum dicit Bari. ubi supra, & probari. 1. Regum. 2. ubi dicitur, quicumque honorificaverit me, glorificabo eum, qui autem contempserint me, erunt ignobiles: & istos nobiles, inquit Bari. non possumus perfecte cognoscere, nisi per revelationem, dicitur enim Ecclesiast. 10. nescit homo utrum amore aut odio dignus sit, & multi sunt predestinati, qui apud nos reputantur ignobiles, ut patet ex Apostolo ad Corinth. 4. & 10. c. Et de his nobilibus nobilitate Theologica meminit text. in c. novit. cum 2. sequentibus, de pæn. distinct. 4. & apud Deum summa nobilitas est clarum & esse quem virtutibus c. non loca 40. dist. c. cum 32 omnia 56. dist. que jura ad hoc allegat Marian. Soc. in c. nobilis homo num. 4. de purgat. canon. & est optima l. 6. tit. 9. p. 2. & tradit Tiraq. de nob. c. 4. num. 12. & Jacobus de Tapia, de Triplici Bono, & vera homi. tit. 1. pag. 2. col. 2. virtusque in primis virum & nobilissimam reddit, ut l. providendum, C. de postul. 33 ad hoc allegata per eund. Maria. Soc. in c. qualiter & quando, num. 755. de accusat. & de hac virtutis nobilitate plura dixit singularia Tiraq. in d. c. 4. per totum, & Bonus de Curt. in d. 2. part. num. 11. cum pluribus sequentibus ubi hanc nobilitatem ut digniorem pluribus comprobat mediis, nam & nobilitas Politica, & sic sanguinis generis que nihil prodest sine Theologia, & sic sine virtute, ut late diximus in Curia Pisana, de Decurion. lib. 1. cap. 12. & licet aliqui id velint intelligere, apud Deum non tamen apud homines, & vulgares, ut inquit Tiraquel. dict. c. 4. num. 12. 13. & 14. id tamen ex corruptis hominum animis procedit, qui exteriora considerant, & non interiora, & nobilitatem illam vocant, qua generis est, & sanguinis, non vero eam, qua à virtute procedit, qua quidem sola si nobilitaret apud homines circa ea, qua nobilitat illi, que est sanguinis, fortassis nobilitas magis appeteretur, sed utcumque sit, hoc in concessum esse judico, & omnes consentiunt, teste Tiraq. d. c. 4. num. 16. bonos mores, & sic virtutem, & esse nobilitati generis anteposendos, ita ut ubi adest virtuosus aliquis, & alius nobilis sanguine non virtuosus, ad officia & beneficia virtuosus est præferendus, prout in d. c. 12. Curia Pisana latius dixi, & late disputat Bonus de Curtili, ubi supra. 3. part. num. 1. cum sequentibus pluribus: ubi num. 85. querit quot actus

requirantur virtuosus, & per quot temporum curricula ad hoc ut nobilitatis animi, & sic virtutis palmam ipsi causatam virtutibus, assequi quis mereatur, & cum sequentibus pluribus numeris id disputat, que missa facio, ut ad alia transeamus: inquit tamen Tyracq. d. c. 4. num. 15. ex Bart. & Plat. & Roy. nobilitatem virtutis differentiantes à nobilitate sanguinis, plerumque virtutem dare causam nobilitati, quoniam ad eam conferendam Princeps sepius movetur, & moveri debet: Sed quot sunt oblii virtuosus, & nobiles etiam sanguine, quia favores mundani eis deficiunt, & quod sine virtute homines, & multi horum sine sanguine ex infima generatione procedentes, in honoribus & dignitatibus, & fortassis in excelsis locis & sedibus: alii judicent: nostrum enim non est judicare: De quo conquirebatur Job. 21. quare impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis: Sed ut ipse Job. 20. cap. dicit, laus impiorum brevis est: Et in Psalmo 36. dicitur, vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut Cedros Libani, & transivi, & ecce non erat, quosivi cum, & non est inventus locus ejus. Hec tamen omittens venio ad secundam speciem nobilitatis, que est nobilitas naturalis, que potest considerari duobus modis, & ut inquit Bart. & cum referens Cassan. in Catalo. glor. mun. d. 8. par. consid. 4. vers. secunda, & Montolonius, ubi sup. & Oral. d. 2. p. num. 11. c. 3. primo modo prout congruit animalibus rationabilibus, & irrationabilibus, & etiam aliis sensu carentibus, & isto modo dicuntur nobilia & ignobilia secundum bonitatem operationum, ut in Brutiis patet, videmus enim quasdam aves ejusdem speciei nobiles, & ignobiles, & idem in leonibus, idem in pomis, & inter artifices secundum majorem, & minorem instructionem, & isto modo servus, & ancilla potest esse nobilis, ut jam dictum est: & de hoc etiam loquitur Philos. Ethico. 2. in prin. Secundo modo consideratur hac naturalis nobilitas prout cadit in solis hominibus, & de ista loquitur Philos. 1. Ethico. cap. 4. ubi dicit quod nihil aliud est quam virtus & malitia determinantes servum & liberum, nobiles & ignobiles, & hoc non est intelligendum de omni virtute, sed de ea que competit aliquibus prout sunt apti dominari, non de ea prout apti sunt esse subditos, & hac nobilitas est quidam habitus electivus in medio consistens circa ea que pertinent ad præesse vel dominari: verumtamen melius considerans hanc naturalem nobilitatem, ego non vocarem eam nobilitatem, sed superioritatem quandam ex quatuor aut tribus qualitatibus in propositum consideratis per Sehwam, de beneficio 3. p. q. 7. n. 19. cum tribus seq. scilicet cum datur qualitas divitiarum, aut majoris potentie, scientia aut præminentie vel honoris, quibus quidem quasi naturaliter in brutis, in pomis, & in hominibus videmus insitam quandam majorem qualitatem superioritatis fortioris aut elegantioris in uno quam in alio ejusdem speciei, prout & videmus in fratribus ab eisdem parentibus procedentibus, quorum unus est robustior, humanior, vel ingeniosior alio, & tamen ejusdem sunt generis, & sanguinis, & hoc est, quod ex Tiraq. de nobil. c. 37. n. 158. in prima quaest. diximus esse quandam ordinem, & modum quasi à natura insitum quod nobilitas de per se dici non potest, præsertim cum nobilitatem

nobilitatem & ex jure naturali deduci non videatur, ex text. in l. 37. quod attinet. ff. de reg. jur. ubi dicitur, quod quoad jus naturale attinet, omnes homines aequales sunt, propterea alicubi scribitur, naturam inter homines cognationem quandam constituisse, l. ut vim. ff. de Jul. & jur. §. jus autem gentium, inst. de jur. naturali, & si hæc vera sunt speciem hanc naturalis nobilitatis rejicere possemus, verum quia in hac superioritate quedam animi nobilitas datur, non est rejicienda, sed dicendum quod ex naturali ratione potius quam ex jure naturali procedat, ut inquit Caspola, de Impe. mili. del. §. nobilitatis etiam. num. 4. fol. 310. vol. 16. Tract. divers. doct. sed quia hæc non admodum ad hanc de qua nunc agimus nobilitatem attinent, licet & aliquantulum adjuvant, relinquemus eam, & ad tertiam deveniemus, que Politica & civilis vocatur & de qua agendum est principaliter, & de qua, (cum de nobilitate sit mentio) per vulgares intelligitur, ut inquit Joan. Licrier, de primogen. libr. 2. questione articul. 2. num. 14. & hæc nobilitas est, quam omnes appetunt, omnes querunt, & habere procurant licite, sive illicite, & que hæc sit in sequente questione declarabimus, est tamen notandum quod hæc Politica sive civilis nobilitas est triplex & quedam incipiens, quedam crescens, quedam perfecta, ut inquit Bald. in l. nobiliores. C. de commerc. & mercat. & sicut crescens præfertur incipienti, ita perfecta crescenti, ut probat textus in Authentic. qua de Dignit. §. & generaliter, ubi glo. & Doctores, & Tiber. Decian. Respons. 21. num. 41. vol. 1. quod duplicavit in Respons. 7. numero 44. vol. 3. & Tiraquel. de nobili. capitulo 19. numero 10. inquit Bald. ubi supra sentire, nullam esse perfectam nobilitatem que sit in principio, aut etiam in augmento tantum, nisi ultra quoque progressa fuerit & imò & inquit Oralora 2. parte. capitul. 3. col. 40. penult. nobilem à se ipso nobilitatem habentem, & sic incipientem eam habere non posse proprie nobilem appellari, sed principium sue nobilitatis, is tamen, qui ab antiquo eam habet, vere nobilis dicitur, & hoc est quod dixit lex illa. 2. tit. 21. par. 2. & notat etiam Joan. Garf. de nobili. glo. 12. in princ. num. 6. & è contrario novissime ego considero dari nobilitatem incipientem decrescere, & decrescens, & perfectè amissa, puta cum is qui nobilis est incipit degenerare à nobilitate, patiendo in aliquibus se tributarium, decrescens verò, cum, & per tempus vite sue, & filiorum ejus, & perfectè amissa cum jam de nobilitate antiqua sui descendentes non tractant, & horum multi sunt, vel quia Patres eorum fuerunt pauperes, & filij iidem, qui non potuerunt nobilitatem suam defendere, vel quia se in terris liberis, & ubi nobiles non sunt noti, se contulerunt, & cum tempus in temporalibus bonis avos dicat, alios depauperat, sic & in nobilitate, ubi nobiles fiunt, cum nullus suorum predecessorum esset, alij verò ignobiles, cum ab antiquo posteri sui nobiles fuerunt, & sic hunc humiliat, illum verò exalrat, & hæc pro 2. questione. Ad tertiam verò questionem scilicet quid sit nobilitas, & unde derivetur, & dicendum est cum Tiraq. de nobil.

nobil. cap. 2. num. 1. & sequentibus, & *Cassan.* in catalogo. 8. part. confid. 2. & *Orator.* de nobil. 2. part. c. 4. n. quod nobilitas à nosco dicitur idem significante quod noscibilitas, & sic nobilis idem est quod notus, & per omnium ora vulgatus, unde *Virgilius*:

Est locus Italiae medio sub montibus altis,
Nobilis.

Et *Martialis*:

Prostratum Nemees vastaque in valle Leonem,
Nobilem, & Herculeum fama canebat opus.

Et *Plautus in Pseudo*:

Cum ijs mihi.

Nec locus, nec sermo convenit, ijs nunquam nobilis sui.

Sicque etiam è contrario ignobiles pro ignotis antiqui intelligebant, juxta illud *Virgilij* lib. 7. *Aeneid.*

Solus ubi in silvis Italis ignobilis ævum
Exigeret:

Ubi *servius*, ignobilis, inquit, non vilis sed ignotus, quæ & alia plura ad hoc considerant *Tiraquel.* & *Cassan.* ubi supra qui ex hac notitia inferunt, apud plerosque verbum hoc nobilis, & ad eos, qui vel deploratissimis moribus nominationes facti sunt, relatum esse: *Hierony.* enim inquit, in *Helvidium Hereticum*, nobilem factum esse in scelere, de quo alia per *Tiraq.* ubi supra num. 4. cum sequentibus, & *Cassan.* in d. considerat. 2. & proinde nobiles quasi notos significamus, & in hac derivatione verbum hoc nobilis, accipimus. Licet ex legibus nostris verbum, Hidalgo, Hispanè prolatione aliunde derivari dispositum videmus ex l. 2. tit. 12. part. 2. ubi *Etymologia* & denominatio ejus describitur, dum dicit, hidalgum idem esse quod, Hijo Dealgo, y de bien, sed sive sic nobilem derivari, vel primo modo, in eundem sensum recidimus, nam etiam noscibilitas efficitur ex dicta denominatione legis partita, & hec quoad derivationem sufficient, ut ad diffinitionem nobilitatis deveniamus, in qua quidem diffinienda, Politica inquam, & civili nobilitate, quam plures, sicut in supradictis adsunt opiniones tam inter antiquos externos, quam inter nostros, omnis enim diffinitio periculosa est, neque sedem habet fixam; *Bart.* enim in l. C. de dignitat. l. 12. plures & varias doctorum retulit sententias, & tanam ex eis secutus fuit *Thyberius Decianus*, responso 19. num. 3. volum. 3. refert alias, & *Cassan.* in catalog. glo. mun. 8. part. confid. 1. & omnium latissime *Bart. Cæpola.* in Tract. de Imper. milit. delig. §. nobilitatis etiam causa num. 1. cum sequentibus pluribus, ubi viginti & sex ꝑ reculit opiniones, & nostris vero aliquas *Oralora.* de nobilit. lib. 2. c. 3. numero 2. 3. & 4. & *larius* cod. libro c. 4. & *Did. Per.* l. 1. tit. 2. gl. 1. versic. est præterea, col. 1363. lib. 4. ord. quæ quidem vel major pars diffinitionum opinionum potius dici denominationes, & descriptiones, quam diffinitiones, quarum in nostro proposito melior videbatur illa de qua in d. l.

d. l. 21. tit. 21. part. 2. dum dicit, dici ex eo, Hidalgos, quia, Fueron escogidos de buenos lugares y con algo, que muestran tanto como hijos de bien, quam declarat *Oralora* ubi supra d. 2. part. c. 3. num. 4. & *Joan. Gar.* de nobilit. glof. 18. num. 19. ex quibus verbis, male dixit idem *Oralor.* ibidem num. 2. & 3. cum *Greg. Lopez* per eum relato, quod à verbo Italico, derivatur verbum, Hidalgo, nam id contra supradicta & sic merito in hoc eos reprobat *Joan. Garf.* ubi sup. d. gl. 18. num. 37. & 38. & *Humada*, in cad. l. 2. tit. 21. par. 2. gloss. 8. in principio, & quia verbum Italico, ab Italo quondam Hispania domino derivatum est, quod quidem verbum significat idem quod Dominus Boun, & armentorum, & sic Italia eadem ratione idem est quod terra Boun, ut optimè in quinque libris *Historie*, generalis Hispania, quam recopilabat *Florian de Ocampo.* lib. 1. c. 21. differitur. Et itidem ex dicta lege Partite ego infero quod cum hæc lex dicat, Que fueron escogidos, quod nobilitas nostra, Hidalguia, vocata, in nostra Hispania, nullo modo potuit procedere neque ortum habere ab Abel, & Cain, sed potius ab illo tempore Amazonum, de quo in 3. opinione prime questionis diximus, ubi eligebantur, & electi fuerunt homines justis, & boni inter eos, qui pravorum mores corripere, & alios ab insultis defenderent, licet *Oralora.* d. 2. par. c. 2. n. 3. dicat quod istud vocabulum, Hidalguia, nec in jure communi neque statuario de ea fuit mentio facta, & quod ideo diffiniri non poterat, ex omnibus tamen diffinitionibus, due aut tres in nostrum propositum mihi placent. Prima est in genere, & generaliter sumpta ut omnes nobilitates comprehendat, à sanguine scilicet, vel à Principe, vel à lege, vel ab alia legitima causa procedens scilicet illa que describitur à *Jodoco Cliforveo* relato per *Cassan.* in d. 8. part. confid. 1. n. 1. quod nobilitas dicitur ꝑ esse generis, vel alterius rei excellentia, vel dignitas, quæ quidem diffinitio secundum *Cassan.* ubi supra omnia comprehendit, & ab authoribus nobilitatem diffinientibus ita diffinitur, verum quia quoad nos habet aliquam difficultatem, tunc quia dignitas & nobilitas ꝑ non sunt idem secundum *Bar.* in l. 1. C. de dign. lib. 12. tunc etiam quia quoad nostrum usum, & modum loquendi non ita adaptari potest, secunda erit diffinitio *Landuli* in *Clem. 2. de sent. excom.* scilicet, quod generis nobilitas ꝑ est qualitas, sive dignitas (vel melius meo videri dicitur) sive honor proveniens à confluence clari sanguinis à parentibus originem sumens, & in liberos legitimos (adde tu, vel naturales tantum) per carnem continuata, & hanc sibi placere inquit *Didac. Perez* d. col. 1363. quam diffinitionem breviter summabis dicendo, quod nobilitas hæc est qualitas honorifica generis, & sanguinis à majoribus in posteros legitimos, & naturales, vel naturales tantum descendens, quam diffinitionem videtur velle approbare l. 3. tit. 21. part. 2. dicens, Fidalguia segun diximos en la ley antes desta, es nobleza que viene a los nobles por linage, & hanc legem ad hoc considerat *Oralor.* ubi supra. 2. part. c. 2. num. 4. & 7. ad finem, & hæc diffinitio quoad nostrum propositum congruentior videtur, & à dicta lege partitarum approbata, & diffinitio hæc non excludit nobilitates à Principe expresse vel tacite concessas, vel à jure, prout sunt illæ, quæ acquiruntur aliquo ex tribus modis, sanguine, Azevedo in *Recopilationem.* Tom. IV. E scientiâ,

scientia, & virtute, ut inquit Orator. d. c. 3. num. 8. ex text. in d. l. 2. tit. 21. par. 2. nam hec sub diffinitione comprehenduntur, cum à majoribus derivantur; aliter enim, ut jam diximus, si à me incipit ex permissu Principis, aut ex ejus dispositione, vel à virtute, initium sum ego nobilitatis, neque potest hec proprie dici nobilitas, sed illa, que in posterio derivata est, & sic hec quoad istam tertiam questionem sufficiant. Quoad
 47 quartam verò questionem scilicet quibus ex causis, titulis & modis acquiratur hec nobilitas, dicendum est ex multis causari, qua refert Cassan. ubi sup. d. 8. part. confid. 8. cum 16. sequentibus, & Tiraq. de nobilit. per totum, verum brevius dicemus si à Principe, sanguine, scientia, & virtute causari asseramus: sub quibus omnes alie cause à Doctō. relate comprehenduntur, ut inquit Orator. d. c. 3. num. 8. Ino multo ex illis sunt potius forma probandi nobilitatem: Et ut hec explicemus per ordinem, diximus quod primo acquiritur nobilitas à Principe, quia ipse est, qui potest ignobiles nobiles facere, & nobilitatem concedere, &
 48 e contra, ut probatur ex cap. 6. Ethet. Sic honorabitur, quemcumque voluerit Rex, honorare. Et quod scribit Plinius, in paneg. Cesaris esse, ut nobiles conservet, & efficiat, & in hanc sententiam Solon dicebat,
 49 eos, qui apud Reges in pretio erant, esse & calculus similes, quibus in exponendis rationibus utimur, ut enim illi interdum majorem numerum, interdum tamen minorem significant, ita & Reges horum quemque prout libitum fuerit, aliquando illustrem, & inclitum, aliquando, obscurum habere, & ignobilem: Rex enim quosdam pro jure suo, quosdam facit nobiles à tributis, & exemptos licet ex consequenti gravantur alii ut notissime inquit D. Henric. Henricus in sua Summa Theologiae Moral. lib. 7. de Indulgentiis. c. 27. littera Y & de Jure Canonico idem probari videtur ex text. in c. cum redemptor. 12. q. 2. & Jure Civili ex l. 2. & fin. ff. de natal. rest. & in l. Imperatores, in principio. ff. de Decur. ubi ex illo rex. notat Alber. nobilitates procedere à Principe l. quoties, in fi. C. ubi Sena. vel clarissime ubi Paul. Cast. notat per tex. ibi quod nobilitas à Principe provenit, & in conf. 22. col. 2. lib. 2. inquit illas proprie dici nobiles, quos Princeps nobilitat, &
 50 quod propterea & rescripta loquentia de nobilibus, de istis esse intelligenda, ex quo inquit Bald. in l. sacrilegii. C. de diver. rescrip. quod Princeps, quem vult nobilitat. notat Tiraq. de nobil. cap. 6. num. 1. Cassan. in catalog. glor. mun. 8. part. confid. 17. & Bonus de Curtili, de nobilit. 3. part. n. 125. cum sequentibus, & Gregorius Lopez. l. 2. glōf. De buen linage. tit. 21. par. 2. & Orator. de nobilit. 4. part. princ. c. 1. n. 1. ubi pro hoc allegat l. 6. tit. De los galardones. part. 2. ubi dicitur, Que los Reyes en galardón y merced pueden dar nobleza, y honra de hijos Dalgo a los que no lo son, idem dicit l. 10. tit. 18. p. 3. & hoc intellige de quocumque Rege, & Principe non recognoscete superiore, & de quacumque civitate habente potestatem legis condenda, secundum dictos, maxime Orator. ubi sup. num. 2. & hec secundum eos dicitur dativa nobilitas non verò nativa: Quod ampliat
 51 primo ut non solum expresse, sed & tacite & possit Princeps dictus nobilitare, ut muncupatim dicit Bart. in l. 1. col. fi. C. de dign. lib. 12. per l. de quibus, in fi. ff. de legibus, ubi dicitur, nam quid interest suffragio

suffragio populus voluntatem suam declaret, in rebus istis & factis, ut pura si quis lateri Principis adireat, nobilis efficitur, ut per Cassan. in d. 8. part. confid. 19. & iterum in 5. part. confid. 24. n. 27. ut sunt Curiales Principis, qui nobiles sunt & in multis privilegiati, nec per eundem Cassan. ubi sup. 6. p. consider. 22. cum sequentibus, imò & omnes & Principi famulantes sunt in dignitate & idem nobiles, secundum eundem Cassan. dict. confid. 19. ubi & in quocumque Principis idem dicit, & in assistente ad latus Principis idem tradit Tiraq. d. c. 6. n. 10. ubi num. 12. inquit, quod & arma si quis Princeps alicui contulerit, videtur & illum nobilem facere, 53 & ibi cum sequentibus numeris plura ad idem adducit, & sic si Princeps alicui munus consulari injunxerit, & cum tacite nobilitat, ut per Tiraq. ubi supra num. 21. & 22. non tamen nobilitaret Princeps eum quem nobilem & appellat, ut per Tiraq. ibi num. 24. quod intelligi ex dictis ibi num. 55 25. nisi ex certa scientia & ex proposito id Princeps faceret, nam tunc videtur id ex proposito velle ut nobilitaretur. Secundo amplia quod etiam Princeps potest extra territorium & suam nobilitatem conferre subdito suo, quia 56 hic est actus voluntarie jurisdictionis, nisi aliud constaret ex intentione Principis concludentis, ut diximus in l. 8. tit. 1. lib. 6. supra tertio ampliat ut infantem etiam nobilitare possit, * dum tamen ejus ratificatio tempore ætatis perfecta 57 interponatur, ut per Tiraq. d. c. 6. n. 27. cum 4. sequentibus, ubi num. 32. ampliat etiam ad ignorantem, * ut nobilitari possit per Principem, & ad 58 veniente scientia ratificatur nobilitas, secundum eundem Tiraq. ibi num. 33. & num. 35. ad furis demente, & mente captos extendit, * & num. 36. 59 an ad inuitos. Ampliat etiam quod & tempore mortis, imò & mortuo * 60 possit Princeps nobilitatem conferre ut per eundem Tiraq. ibidem num. 44. & 45. ubi num. 46. an, & ei, qui est in utero. Ampliat etiam talis Princeps non sit Imperator, * contra Ripam aliud volentem, quem jure optimo 61 r. probat Tiraq. d. cap. 6. num. 5. & 6. licet secundum eum ibi num. 7. & 8. nobilior erit nobilitatus ab Imperatore. Et plura, qua Principi * sunt 62 peculiariter refert Cassan. in d. Catalogo. 5. part. consider. 24. per totum. Sed an nobilitatus per Principem gaudebit eisdem prerogativis, quibus gaudet nobilis sanguine * ita ut militiam ordinum habere possit & officia fidalgorum exercere, 63 dicendum est, quod si Princeps ultra immunitatis jus, cum nobilem facit, nulli dubium, quin gaudeat eisdem prerogativis, imò & si cum nobilitat, & nobilem faciat, (non designando privilegium hoc nobilitatis nec restringendo ad aliquam immunitatem) gaudebit optimè privilegii nobilitum sanguine, quia paria 64 sunt inesse qualitatem per naturam, vel privilegium, secundum gl. l. 3. tit. 21. p. 2. & tenet Pelaez, de major. 1. part. q. 51. num. 32. & 33. & Joan. Garf. de nobilit. glōf. 35. num. 3. ad finem & num. 48. & gl. l. 1. §. 1. num. 50. & hec quoad nobilitatem à Principe acquisitam, à sanguine verò nobilitas acquiritur, quoties * à majoribus nostris derivatur in nos, 65 generis enim nobilitas est, à majoribus nostris, & proavis deducta generis excellentia & prestabilitas, & hec sanè corporis conditionem naturamque respicit, quandoquidem id ipsum nascentes ex parentibus propagine traducimus, nobilitat enim progenies hominem, ut ex l. 1. tit. 6. & l. 9. & 12. tit. 7. p. 2. & clarius 66 ex l. 2. tit. 21. & ex l. 4. tit. 23. ead. par. 2. colligitur, & sic habetur Sap. 3. gloria hominis est honore Patris sui; & contumelia filii Patris sine honore, unde etiam susceptus ex Patre nobili sine alia dignitate efficitur nobilis: Et Prover. 18. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. E ij gloria

gloria filiorum parentes eorum: magna est enim presumptio que pro nobilitate majorum facit, talis enim presumitur filius, qualis pater ejus † & gesta parentis imitabitur, secundum Specul. in proemio. vers. caterum Thom. Gram. decif. 18. num. 1. Simancas, de instit. cathol. tit. 50. num. 10. cum sequentibus, in plurimum enim accidit, filium esse similem patri ita in virtutibus, sicut in vitiis. l. quod si nolit. §. si mancipia. ff. de edil. edic. late Matienzo, in dialog. relator. 3. part. cap. 5. per totum, & alibi latius de us dixi, & sic nobilitas patris jure optimo dicitur gloria filii, quia ex majorum nobilitate filii gloriam querunt: ex quo inquit d. l. 1. tit. 6. par. 2. quod Reges tenentur habere mulieribus nobilibus, & honorum morum, Ca (ut inquit ibi lex) los bienes que se figuen destos dos fincan siemper en el linaje que della descien de, nobilitas tamen hac ex parte patris, non vero matris consideranda est † ut inquit Bartol. in l. 1. C. de dign. lib. 12. colum. 7. vers. videndum est, sequitur Cassan. in catal. gl. mun. 8. p. considerat. 8. & Sarmiento, lib. 1. selectarum cap. fin. & est lex expressa pro hoc in dicta l. 2. titulo. 21. partita 2. ibi, E potende Hijos dalgo deven de ser escogidos que vengan de derecho linaje de padre y de abuelo, & l. 7. & 8. titulo 11. lib. 2. supra & sic dicunt Bartol. & Platea, relati per Cassan. ubi supra quod non valat statutum, quod quis censetur nobilis † vel ignobilis ex progeie materna, & supra dicta etiam affirmat Otalora. ubi supra 2. parte capitulo 2. numero 4. & 5. ubi numero 6. inquit etiam nobilitatem maternam considerari multum, ut & inquit Sarmiento, ubi supra, de quibus, & latius loquitur Tiraguel. de nobilit. capitulo 18. numero 20. usque ad 38. & Rebus. in concor. tit. de collat. §. cum vero, versic. ex utroque parente, & in tract. de nom. quæst. 12. n. 5. Tirag. de prim. q. 31. num. 9. Cassan. ubi supra. 8. parte. consid. 8. & ita in nostra Hispania paterna origo consideratur, & jure optimo: de hæque nobilitate sanguinis si unus noster loquitur, & disponit. De nobilitate vero à scientia † procedente nunc agemus, Ecclesial. cap. 37. dicitur. Sapientis populo hereditabit honorem, & nomen illius erit reuens in æternum: & dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudinis: Eccles. capit. 9. in sapientia enim vera nobilitas consistit, sapien. 7. & Proverbior. 8. & in aliis locis per Cassan. d. 8. part. consid. 9. relatis, ubi inquit hanc habuisse Salomonem, & de hac hic non agimus: Sed de scientia, puta legali aut canonica, an nobilitatem, & nobilitate probatur ex dicto Aristotelis in primo de Anima, dicentis, quod scientia est de numero bonorum honorabilium, & ideo litterati, & habentes scientias sunt multum laudandi, † & hujus itidem sententia fuit etiam alibi idem Aristotel. lib. 4. Polit. capit. 4. & Aulus Gellius lib. 19. cap. 10. dum dicit: sedentibus, doctrinâ, genere, aut fortunâ nobilibus viris: & Seneca Neronem alloquens, apud Cor. Tacit. lib. 18. Ego quid aliud magnificentia adhibere potui, quam studia (ut sic dixerim) in umbra educata, de quibus claritudo venit, unde dicit Consuleus in l. providendum. C. de postul. meritum scientie civilis juris ipso jure reddit peritum nobilissimum † & inde Ulpianus dictus est nobilis. l. 2. §. si. in fin. de excusat. tut. & etiam nobilissimus, in l. diximus in fi. eod. tit. ff. & ideo scientia honorabilis est, & gloriosa, quoniam ex illa consequimur gloriam, viris namque litteratis debentur præmia, & honores, sapient. 7. venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis hæc nestas per manus illius: & Esdræ. c. fi. in fi. magnifici sunt exaltati verbis legis, quibus edocti sunt, & ut ait Cassiod. 10. variarum Epistolarum, nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam non augeat litterarum gloriosa noticia, cum etiam

etiam per litteraturam efficiamur nobiles, ut habetur sap. 7. omnibus enim nobilibus nobilior sapientia ut tenet Lucas de Penna, in l. proximos. C. de proxi. sacro. serm. lib. 12. qua de causa omnes eam appetunt, & studiose querenda est, ut honoris nomen adipisci possit: quod obtinuerunt ii, qui sapientiam dilexerunt, ut fuerunt Theodos. Abraham, David, Salomon, Alexander, & plures alii numerati in Sophologia Sapientie, c. 1. & 2. & ideo Diogenes cum ascendisset in locum eminentem, & clamasset, venite homines, multis de turba irruentibus dixit, non enim homines estis, qui non datis operam scientie, sicut enim anima informat corpus, ita scientia intellectum, & ideo intellectus hominis sine scientia dici potest sine forma, & sic propterea ignari non merentur homines appellari, sed patius hominum † imagines, ut in simili inquit text. in c. multi 40. dif. Abb. in c. prudentiam. in prin. de offic. del. & propter scientiam, & doctrinam multi sunt habitii in magno honore, & pretio, quorum plures * ut brevitati consulamus, refert Cassan. in d. catal. gl. mun. 10. parte, consid. 7. per totam, & Tirag. de nobilit. c. 5. in fi. Inde juris peritis principes reverentiam habent, l. quidquid C. de advoc. divers. jud. & multa privilegia eisdem ibi concessit, & ex hoc dicuntur jurisperiti à Principe præbentari, secundum Angel. in l. cum salutat C. de senten. pal. & nunc ex Dei misericordia habemus Philippum secundum Regem ac Dominum nostrum adeo sapientissimum & juris peritorum ac litteratorum honoratorem, ut dictu sit incredibile, & hæc præmia & honores studiorum justè merentur, qui spe prætorum, & honorificentia digni sunt, non hi qui sunt in congrua libertate, text. l. 1. C. de assessor. quod si cum scientia etiam concurret morum honestas, vitæque inculpabilis, nihil supra: & ii in maximo honore essent apud Reges & Principes habendi, sed aliquando mali morigerati, & indocti in pretio habentur, docti vero, & virtuosus despiciuntur, quod dolendum est, ut alibi dixi: ex dictis etiam est quod doctores legum nobiles dicuntur, * inquit Cyn. Bar. & alii relati per Tirag. de nobil. c. 5. num. 3. ubi ex hoc infert, quod si testator jussit aliquid dari uni pauperi nobili, possunt executores id dare doctori: pauperi & Comitissa nubens Doctori non dicitur indigno nubere, Salicetus in l. providendum de postulando allegatus à Tirag. num. 4. qui tamen nihil dicit, & iuse de causis, Doctores non sunt cogendi contribuere subsidia impostis personis plebeis, doctor enim dicitur in dignitate constitutus, ut dixi in l. fi. tit. 21. num. 61. lib. 4. sup. doctoratusque est dignitas * secundum communem opinionem asser- tam, per Bonum de Curtili, in tract. de nobil. 3. p. n. 100. vol. 106. tract. diversorum Doct. ex c. Quanto, de magis. quem ad hoc allegat Cassan. ubi sup. 8. p. consid. 12. & refert describens plures doctorum prærogativas Joan. Montol. in suo promptuario juris verbo. Doctor, littera L. & ad doctorem sicut ad egregiam personam * mittendum est ut communem testatur additio Officium Vestii. in prac. Can. Apof. lib. 6. c. fi. n. 11. & quod vocandi sunt domini & patres, & lucerna, & nobilissimi, & amici Principis, & epus patres, * & non fratres, ut optime per Cassan. ubi supra. 10. part. consider. 24. per totam, & inter doctores, secundum eum ibi, præferendi sunt illi, qui libros * composuerunt, & scripserunt, cum sint velut stelle in firmamento cali: sed hodie detractoribus & viperis linguis sunt facti quasi signum ad sagittam, nullus est enim indoctus nullus garrulus, qui doctorum scripta, que ipsi neque considerare & degustare Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. E iij sciunt

fiunt, non mordere procurent modis omnibus, nulli laudem suam, nulli honorem volentes dare sed sibi ipsis appropriare, qui quidem cum id solum appetant cupientes se aliis doctos demonstrare, sapientum dicta suppeditant, & destruerent injustissime conantur, quod est vitium pessimum, & tanquam pestis fugiendum: Et ut ad accepta revertamur, quod scientia nobilitet. * & per eam nobilitas acquiratur probat etiam text. in l. 2. tit. 2. & in l. 4. tit. 23. p. 2. & tradunt plures relati per Bonum de Curt. ubi sup. num. 94. cum sequent. pluribus. & per Cas. ubi sup. 8. p. confid. 10. & in conf. Burg. Rubr. 4. sub tit. des Droicts. §. 19. Entre gens nobles. num. 1. cum sequent. & Tirag. de nobil. c. 4. per totum, ubi num. 1. nobilitatem esse filiam scientie dicit: & amplissime de laude scientiarum Benedictus in proemio repetitionis. c. Raynutius, de testam. Est tamen questionis non satis levis, an nobilis ex scientia sit preferendus nobili ex genere, & sanguine, & preferendum nobilem ex scientia, tenent quam plures relati per Tiraquell. d. c. §. num. 5. & per Cassan. ubi supra 10. p. confid. 35. docet Romanus singular. 64. idem singular. 487. allegat Cyn. in l. quisquis. C. de postul. & facit opt. dictum Salic. in l. providendum. C. cod. tit. n. 3. ubi dicit post gl. quod scientia nobilitat interius, & exterius, & quod nobilitas est filia scientia, & hanc videtur amplecti opinionem lex 4. tit. 23. p. 2. verf. Mas el tercero, Doctorque dicitur * magis nobilis, quam ille, qui est nobilis genere secundum Cassan. d. §. 19. & sic tenent plures Doctorem esse militi preferendum, ut late per eundem Cassan. in d. catal. p. 9. confid. 1. & ita tenet annexens rationem Matienzo, in dialogo retractoris par. 3. c. 4. n. 5. In contrarium tamen imò quod nobilis sanguine preferatur nobili scientia, videtur facere, nam nobilitas generis ab antiquo procedit, & à majoribus, & ut naturalis preferenda est accidentali, à scientia acquisita, ex doctrina gl. in l. 2. ff. de excus. tut. l. qui habent. ff. de tutoribus, Abb. in cap. ex transmissa de foro. compet. num. 6. facit l. fi. C. de dotis promitt. juncto text. in l. procula. ff. de probat. & que notantur in l. qua. dotis. ff. soluto matrimonio, & in l. cum post §. 1. per text. ibi. ff. de administr. tutorum l. post mortem. ff. quando ex facto tutorum. quod naturalia preferuntur accidentibus item quia sunt alii multi Doctores tenentes militem Doctori esse preferendum, ut apparet ex Cassan. d. 9. par. confid. 1. & quia ut ipsemet Cassan. ibidem in 8. p. confid. 12. inquit, nobiles à scientia vel Doctore non sunt immunes à muneribus prout sunt nobiles sanguine: item quia istam partem videtur approbare text. in l. 2. titulo 21. part. 2. preferens nobilitatem sanguinis, vides igitur contrarietatem Doctor. & legum partitarum que longius protrahi possent, nisi brevitati consideremus: verumtamen pro concordia distingue, quod in actibus in quibus scientia magis est necessaria ad actum illum, preferrem nobilem ex scientia nobili à sanguine, & ita videtur loqui dict. l. 4. tit. 23. p. 2. dum loquitur. En cadillos de guerra, in quibus prestantior videtur & magis necessaria scientia: Alia verò, & sic * dicta l. 2. dicti titul. 21. partit. 2. pro secunda opinione allegata procedat in aliis actibus non scientia sed nobilitati potius appropriatis, ut est munerum excusatio, & licet hæc videatur nimia restrictio ad dictam legem 2. purificantem nobilitatem à scientia, & nobilitatem à sanguine; tamen quia idem determinatur in questione illa, an Doctor militi preferatur, non displicet mihi pro nun. hæc concordia. Et ex dictis legibus partitarum

partitarum sic deducitur, & an scientia sola sine gradu Doctoratus nobilitet, resicte Cassanens, in dict. 8. parte, consider. 10. verficul. Bonus tamen de Curtili, cum sequentibus, nunquid tamen scientia canonica vel legalis sit scientia, in eadem parte, consider. 18. late examinat Cassanens ipse: & hæc pro nobilitate à scientia proveniente dicta sufficiant quam scientiam cum Dignitate Doctoratus, vel officio nobili conjunctam quoad omnia etiam tributa Regia nobilitate indubium erat; nisi restringeretur quoad dicta tributa ex l. 8. titulo 7. lib. 1. supra ubi diximus. Alia verò & finali modo causatur nobilitas scilicet à virtute, & hæc excellentior & nobilior, & prestantior, sed apud homines vulgares non ita in pretio habetur quoad mundi phantasiam cum à contrario debet esse, cum hæc sit vera nobilitas, ut supra dictum remanet, & testatur singularissimis, & aureis verbis Drons Chryostomus. 2. Tom. homeliarum, homelia 45. ad c. 12. Matthæi ubi inter alia inquit, generis conjunctionem nihil tibi prodesse nisi virtutem habueris: una enim sola (inquit) & vera, & communis nobilitas atque necessitudo cum Christo est, ut voluntatem Dei facias, hic enim propinquitatis modus, multo melior est illo generis atque prestantior: & sic in princ. illius. cap. dirigendo verba ad matrem ipsiusmet Christi (inquit) nam neque Christum in utero gestasse, neque mirabilem illum partum edidisse admodum profuerit, nisi virtus adfuerit, & ibi plura alia singularia in virtutis prosequitur laudem, & nobilitatem, quasi nobilitas sine virtute parum aut nihil profit, ut & alibi diximus: & hæc pro quarta questionis explicatione.

Ad quintam verò questionem, & in propositum nostrum utiliore frequentiorem ac difficiliorem deveniendo scilicet, quomodo probetur nobilitas sanguinis tam de jure communi, quam Regio, alleganti enim se nobilem & incumbit onus probandi, arg. l. verius. ff. de probat. l. Actor. Cod. eod. cum similibus, ex eo quod nobilitas est res adventitia, nec nobis à natura proveniens, & cum habet at ortum ex sibi accidentibus vel progenitoribus. l. non ignorat. C. qui accus. non pot. tradunt relati, & secuti per Mascardum, in 2. tom. de probat. concl. 1095. ubi ampliat, & limitat aliquibus modis, & Joan. Gar. de nobilit. glol. 10. num. 1. Adde ut quantumvis fiscus agat circa proprietatem nobilitatis, non videtur fieri possessionem, si reus eam & non probaverit, ut per Covar. lib. 1. var. c. 16. num. 10. & ideo modos & formas nobilitatem probandi scire necesse est. Sed dices, quorsum hæc est questio, cum habeamus l. 7. & 8. tit. 11. lib. 2. Recopil. assignantes formam probationis hujus, ita ut nihil amplius videatur inquirendum: Et ideo ne illotus (ut aiunt) manibus questionem hanc aggrediamur, que est Basis, & fundamentum totius practica pro ejus declaratione, & solutione dictæ objectionis, supponendum est, dictas leges 7. & 8. de quibus nunc agendum est, non excludere alios probandi modos & saltem in locis liberis, & ubi tributa Regia non solvuntur à nobilibus, nec Plebiis, & uno ab aliis distinguenda, sed potius omnes ibidem liberi sunt à dicta tributorum solutione: Idque probatur primo ex eo quod dictæ leges 7. & 8. non sunt introductæ ad acquirendam nobilitatem, sed tantum ad eam probandam ne ex eisdem legibus clarissime patet, & probatur, & ex pluribus geminis verbis earum, per verbum, provar, loquentibus, & ex summariis ipsarum legum clarius colligitur, ita ut nihil dubietatis hoc contineat, neque in ipsis legibus adeest verbum ullum ex quo contrarium decipi possit, neque aliud voluisse leges dictas inducere, quam quandam novam formam, & faciliorem probandi nobilitatem in locis ubi tributa solvuntur Regia, non excludendo alias probandi formas saltem in locis ubi tributa

87. tributa hec non voluntur, tum quia probationes ampliande, & non*
 coarctande sunt, ex l. quoniam, in fin. C. de heret. c. quamquam.
 14. q. 2. cum similibus, tum itidem quia lex non debet ad impossibile
 obligare, lex enim debet esse honesta, iusta, possibilis secundum naturam,
 & secundum Patrie consuetudinem ut in c. erit autem lex. 4. dist. ubi in-
 quit gl. possibiles quod aliter si de impossibilitate legis, quis eam transgrede-
 88. retur, frustra* imputaretur ei ad penam ut 15. quaest. 1. non est 24.
 quaest. 4. c. Nabuchodonosor, & dicitur secundum naturam possibilis,
 id est secundum naturalem rationem, ut in gloss. naturam in eod. capi-
 tulo, erit autem lex, & gloss. Segui natura, l. 8. titulo. 1. part. 1.
 & dicitur etiam secundum consuetudinem Patrie, ut ad ejus mores, statuta,
 & usus bonos, tamen regulemus ipsam legem: quod si leges ille 7. & 8.
 obligarent, ut earum tantum probatione, & non alia nobilitas probaretur,
 nonne impossibile quid constituerent in locis liberis a solutione Regiorum tributo-
 rum, nulli dubium: & consequenter non essent leges, neque legum requisita
 continent, argumentumque ab impossibili est forte frequens, & utile, ut
 per l. si decesserit. ff. qui fat. cog. notat Everardus, in Centuria, loco
 78. ab impossibili, neque obstat quod licet lex non possit obligare ad impos-
 sibile de facto aut de jure, potest tamen prescribere certam formam, quam
 transgredi sit impossibile, prout videtur fecisse in l. non potest, de legat.
 1. dum disponit, neminem posse facere quin leges in suo testamento locum
 habeant, nam faciliter satisfiit huic contrario negando leges illas 7. & 8.
 posuisse novas formas, nisi ubi earum dispositionibus locus esset, & sic in locis
 non liberis a tributis disposuisse, in quibus non impossibilitant nobiles pro sua nobi-
 litate probanda, sed potius facilitant probationes, sed ubi tributa non solvantur,
 leges hec novas probandi formas non constituunt, nam omnis, & quaecunque dis-
 positio est intelligenda rebus deductis in eodem statu consistentibus, ut latissime
 per Tiraq. in l. si unquam in praefatione, C. de revoc. don. num. 166.
 cum sequentibus aliquibus, & sic dum leges ille de probanda nobilitate
 disponunt per non solutionem tributi, intelligendum est disposuisse in locis ubi
 tributa solvantur, & consequenter rebus, & dispositionibus illarum in eodem
 statu existentibus quelibetque lex, & dispositio est intelligenda, declaranda
 ac restringenda de habilitate, ex l. ut gradatim. ff. de mun. & hon. &
 dum leges ille de tributis loquuntur, in locis ubi solvantur intelligenda sunt:
 Item quia ubi lex unum disponit & alterum presupponit, ut habeat locum dis-
 89. positum debet verificari presuppositum* ex gl. celebri, & communiter appro-
 bata in l. si mancipia, C. de servis fugit. leges tamen ille dum de tributis
 loquuntur, supponunt tributa solvi, nam qui vult consequens videtur velle &
 antecedens, sine quo illud consequens verificari non potest ex l. illud. ff. de
 acq. her. & l. cui jurisdictione. ff. de jur. om. jud. & similibus, cumque
 post disponant leges ille modum probandi nobilitatem per non solutionem tributi,
 omnino est verificandum presuppositum illud scilicet, quod in loco illo solvebantur
 tributa hec, ergo quoad alia loca libera ab his tributis nihil disponunt leges
 ille, sed in suo esse relinquunt jura antiqua de probationibus nobilitatis dispen-
 tentia, & sic cessat contrarium: vel responderi alio modo potest quod argumentum
 sumptum a dicta lege nemo potest, non est contrarium, neque ibidem probat-
 ur legem ad impossibile obligare per novam illius legis formam, sed potius
 per ipsius formam, & ea servata redduntur possibiles testantium dispositiones,
 nam

nam cum possint secundum leges disponere, nihil impossibile constituitur: nam impos-
 sibile esset id quod nulla forma vel modo fieri posset neque verificari, ut in con-
 ditione impossibili legistatores exemplificant, ut l. impossibilis. ff. de cond. &
 dem. & l. 4. titul. 4. part. 6. dicendo esse impossibile conditionem cum dicitur
 si digito calum tetigeris, ut ex dictis inquit glo. 2. l. 17. titul. 11. part. 5.
 vel si cras sol non orietur, sed ubi quid aliqua via impleri potest, id non iudicatur
 impossibile: datur tamen hoc impossibile probandi ligantem non soluisse tributa in
 locis ubi vixit, qui quidem loci sunt liberi ab eis, ergo forma illarum legum
 7. & 8. nihil in eis disponit locis liberis a tributis, & consequenter lex illa,
 nemo potest, nihil impossibilitatis inducit, imo potius impossibile quid tanquam
 naturali rationi contrarium, (in qua leges se fundant) constituitur, si lex disposuisset,
 quod testatores possent disponere contra leges & earum dispositiones: item quia forma
 prima predicta dictarum legum 7. & 8. esset in liberis locis a tributis observanda,
 nonne cum ibidem verificari non possent ambiguae leges, & decreta prejudicialia
 dici possent quod non est dicendum, igitur dictum contrarium nihil obstat, sed potius
 dictis attentius validatur nostrum intentum, & vera est nostra conclusio, quod
 leges ille 7. & 8. non sunt exclusivae aliarum probationum juris in locis liberis a
 dictis tributis: Idque etiam fortificatur ex eo quod leges hec in favorem, & non in odium
 nobilium sunt introductae, ut ex earum verbis apparet, ibi, Siempre nuestra vol-
 untad fue y es de hazer merced a los hijos Dalgo, & ita sanctus Joannes
 Garzia, de nobilit. gloss. 12. numero 7. sed si in locis ubi dicta tributa non
 solvantur forma dictarum legum esset servanda, nonne in nobilium odium recurre-
 tur id, quod in eorum favorem introductum est, contra l. quod in favorem. C.
 de legibus. Ergo omnino fatendum est leges illas Regias non loqui in locis liberis a
 tributis, neque restringende probationes, prout, & de l. 1. titulo. De los
 testamentos. libro 5. supra dicunt ibi scribentes, & nos itidem diximus: tum etiam
 quia si ex aliqua forma, & informatione super aliis actibus denotantibus nobilitatem
 facta, & distinguente quocunque modo alio (quam per tributorum Regionem non solu-
 tionem) nobiles a Plebeis, idem resultat effectus, sufficit tunc quod ex equipollentibus
 fieri, secundum Cyn. post Dyn. in l. si mater. C. de institut. & substitut. sub
 con. fact. ubi est textus probans regulam hanc scilicet, quod non refert quid ex
 equipollentibus fieri, sed ab equipollentibus argumentum sit probabile, ut per Everard.
 ubi supra in loco ab equipollentibus, praesertim ubi forma tradita a lege non est substantia-
 lis, sed demonstrativa secundum Bald. in l. 1. ff. de lib. post. & l. 1. C. quorum
 bonorum, ubi licet inducat formam probatoriam filiativam, tamen non excludit equi-
 pollentem, quam subjecta patitur materia: Adeo ut etiam si per statutum quid fieri debe-
 tur non excluditur quod per equipollens quantumcumque per dictum taxativam statutum
 loquatur, ut per Everard. ubi sup. pag. 2. & 3. in parvis, ex Paul. Cas. conf.
 30. incip. in Christi nomine in antiquis, sequitur Jason. in dict. l. si ma-
 ter, & in l. unica, in princ. ff. si quis jus dicen. non obtemp. nam ut inquit
 Bartol. in l. omnes populi ff. de iur. & iure. col. 3. vers. tertio quarto, non
 videntur dissentientia, illa que in ratione conveniunt, quia ratio est conjunctio
 diversorum casuum ad eundem finem tendentium per l. non possunt, & l. nam
 ut ait, & l. ideo quia. ff. de legibus, & ubi est eadem ratio non proprie dicitur
 statutum extendi, quia inest acie, secundum Bald. in d. l. omnes populi, column.
 fin. versicul. secundo nota per gloss. Italiae, in cap. saepe de tempor. ordin.
 in 6. Ex quo, ut propius ad materiam accedamus, inquit singulariter, idem Bald.
 in l. de quibus. ff. de legibus, column. 12. versicul. item nota, quod
 Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. F ubi

ubi plura habent eandem rationem, cum de uno tantum sit mentio, videtur id fieri
 93 exemplariter † non vero restrictive, cum aliis multis aggregatis ab Alexand. consil.
 75. incip. in presenti consulatione colum. 1. libro 5. Jason in l. a Titio,
 in princ. colum. fin. ff. de verb. oblig. & consil. 63. per reformationem
 colum. 4. versic. secundo principaliter, libro 3. & a Tiraq. in l.
 si unquam, verbo libertis numero 45. quarum sententia. C. de revoc.
 dona. qui inde cessante causa in regula. numero 157. hanc describit considera-
 tionem dictos Doctores allegando, & sunt singularia verba ad hanc opinionem
 in terminis dictarum legum 7. & 8. & num. 158. ampliat ipse Tiraq.
 ut procedat etiam in correctoris: & per consequens verba dictarum legum 7. &
 94 8. ibi, Pechos reales, y concejales, † intelligendum est, loco exempli
 esse apposta, tanquam exempla frequentiora in probanda nobilitate, ad ea enim
 que frequentius accidunt, jura adaptantur. l. nam ad ea. ff. de legibus, &
 quotiescumque propter frequentiam actus aliquid disponitur in uno loco, & in
 una aliqua re, censetur idem dispositum in alio loco, & re, in quibus est
 eadem ratio, ut per Peraltam, in l. Lucius la. 1. numero 22. de legat.
 2. pagin. 244. & Tiraquell. de ret. linag. §. 16. numero 4. & 6. cum
 sequentibus Jason. in repetitione l. cunctos populos, numero 92. C.
 de Sum. Trinit. ex text. norante ibi Bald. notabil. 1. in l. in hac C. de
 donatio. diximus in Rubrica titulo 4. numero 3. libro 3. supra & sic
 verba illa, Pechos reales y concejales, exemplificant in locis liberis a tributis,
 in quibus non datur eadem ratio, que in non liberis, non vero excludunt equi-
 pollentem probationem, quecumque ea sit in qua adsit distinctio illa requisita a
 Bartol. in l. 1. C. de dignitat. libro 12. de qua infra. & ita in expressis terminis
 sic declarando illa verba, Pechos Reales, y concejales, tenet hanc opinionem
 Joannes Garf. de nobilit. gl. 7. num. 34. cum sequentibus, alia ad hoc ad-
 ducens fundamenta quod ille leges 7. & 8. non sunt exclusiva aliarum probationum,
 & allegat ad hoc Barbat. in cap. sicut consuetudo, de probat. in princ. di-
 centem, quod ubi lex dicit, quod probatio fiat certo modo, ille modus ponitur gratia
 exempli, & non excludit alios probandi modos, & iterum idem Joan. Garf. ibidem
 in gl. 12. num. 23. & in gl. 35. num. 1. ubi ex iis inquit copulativam
 95 illam, y postquam inter verba illa, Reales, y concejales, resolvit † in dis-
 junctivam, prout quotidie fit, juxta text. in l. sepe. & ibi Bart. de verb.
 sign. ex quo inquit ipse Joan. Gar. in d. gl. 35. num. 1. quod forma tradita
 in dictis legibus 7. & 8. est probatoria, & ideo demonstrativa, & non substan-
 tialis, & quod ea ratione admittit varias probationes, dummodo probent nobilitatem
 & quod sic in Hispania nobilitas etiam jure nostro probatur per actum, qui faciat
 distinguere nobilem a Plebeio, ita ut & jure nostro probanda ac recipienda sit opinio
 Bartol. in dicta l. 1. C. de dignitat. libro 12. numero 97. Ideoque probari
 nobilitatem, & ex non solutione tributi Regii, & itidem tributi non Regii soluti per
 plebeios, vel ex distinctione officiorum, vel per alium quolibet actum distinguen-
 96 tem † nobilem a Plebeio, ad quem Plebeius non admittitur, ut & per eundem Garfiam
 dicta glossa 7. num. 24. & vera hec esse reputo, & tenenda. Ex quibus inquit
 ipsemet Joannes Garfisa. in d. gl. 12. n. 23. quod si solus avus fuit in reali
 97 possessione * nobilitatis, & ipse ligator ejus nepos, & itidem pater ligatoris vi-
 xerunt in loco libero a tributis, quod hoc sufficit ut dicatur continuata possessio in
 nepotem hunc, ut & tenet Otalra, ibidem relatus: & ego itidem infero cum Hu-
 mada. in l. 1. tit. 21. part. 2. glossa. 5. num. 8. ubi a num. 6. incipit,
 quod

quod nobilitas illa potest conquiri de turbantibus † suam nobilitatem quocumque
 modo, sicut si pignoratione ob tributa turbaretur: neque hanc opinionem obstant
 alia verba dicta l. 8. derogatoria probationum aliter facturum, quia proce-
 dunt prout lex illa loquitur, quoties per modum ibidem constitutum probatio
 facienda est, tunc enim debet talis probatio continere ibidem descripta, non
 vero ut alii modi probandi nobilitatem excludantur in locis saltem a tributorum
 solutione liberis, & sic videtur colligi ex d. l. 8. col. fin. ibi. Y las
 abrogamos y derogamos en quanto atañe lo susodicho; quedando en
 su fuerza y vigor en todo lo otro, ita ut verba illa enuntiativa, quanto
 atañe lo susodicho, restringunt dispositionem precedentem, ut tunc admit-
 tatur, & observetur, quoties datur casus in quo de tributis articulari potest,
 quia locus ille non est ab eis liber; lex etenim generalis non extenditur ad lo-
 cum ubi qualitates † ejus verificari non possunt, neque ad loca illa in qui-
 bus qualitates, & requisita talis generalis legis reperiri non possunt; ex
 cap. licet, de penit. & remis. ubi Innocen. & Host. l. idemque. ff.
 pro socio Roman. in l. si verò §. de viro. ff. sol. mat. numero 33.
 Fallen. 11. & hinc est quod si quis reperitur, & existit in quodam Castro
 limitropho, vulgo, Frontera, potest testari in vagina ensis sui, etiam si
 miles non sit, & hoc operatur loci dispositio. l. rescripta. ff. de milit. test.
 l. 1. §. omnes igitur ff. de bon. pos. ex testament. milit. ibi. omnes igitur
 100 omnino, qui ejus sunt conditionis ut jure militari testari non possint,
 si in hostili loco deprehendantur, & illic decedant, quomodo velint, &
 quomodo possint, testabuntur. Quarum legum verba sunt admodum notan-
 da, ut consideremus, quod ad effectum probandi, transgredimur jus com-
 mune generale, ad jus militiae privilegiatum, & speciale ratione loci ubi
 testans existit, & sic idem in casu dictarum legum 7. & 8. considerare
 debeamus scilicet ut respectu conditionis loci ubi probatio nobilitatis facienda
 est, consideremus modum, quo ibi fieri possit, & cum eo nos conformemur,
 & non cum probatione dictarum legum, quarum dispositio ibidem
 verificari non potest; nulla est enim lex tam precisa, vel distincta, quin non
 recipiat moderationem a tempore, loco, qualitate personarum & aliis circum-
 stantiis, † ex text. elegante, in l. licet. ff. de recep. arbit. Alex. consil.
 80. num. 5. ubi additio. littera D. lib. 1. ubi inquit quod verbum pre-
 cisum recipit interpretationem laudabilem, adeo ut secundum eum ibi, etiam si
 statuto caveatur, ut statuta precise observentur adhuc recipiant interpreta-
 tionem, & ibi hanc communem testatur opinionem, & faciunt dicta per
 Dominicum consil. 29. in ff. Jis. consil. 43. col. 3. & 4. lib. 3. Ruinum.
 consil. 25. num. 22. lib. 1. Craver. consil. 156. num. 8. etiam si lex ute-
 retur distributivo illo, quibuscumque, ut late per Tiraq. de retract. con-
 sanguin. §. 1. gl. 7. num. 20. Effetque valde iniquum petere actus
 positivos ubi non inveniuntur. §. 1. inst. de inutil. stipul. l. quidam hæ-
 redem. §. si. ff. de vino, tritico, & oleo legat. & querere actus posi-
 tivos ubi non sunt, illud est querere actus ex quibus nobilitas incipit, id
 quod est impossibile, ubi de talibus actibus non extat memoria, secundum
 Oldrad. consil. 244. num. 13. ubi argumentatur valde eleganter fere in no-
 stris terminis, & quod non fuit, nec est, poni non potest. l. confessioni-
 bus, ff. de inter. act. quia contradictoria simul non possunt esse vera. l. hæc
 verba. ff. de verb. signif. idem Oldrad. in terminis exemptionis, consil.
 Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.

254. num. 2. ut sic de coacta juris ratione necessario fatendum sit, quod verba illa derogatoria dicta l. 8. sint intelligenda & tota ipsa lex cum 7. precedente, in locis ubi tributa solvuntur, & ubi de iis articulari potest, & articulatur, non vero de illis locis ubi de iis probari non potest, neque articulari, quia locus liber est, quod & colligitur ex l. 9. sequente ejusdem tituli 11. lib. 2. supra ubi admittuntur alii probandi modi, in vers. Por ende mando, cujus verba essent superflua nisi de aliis modis intelligeretur, imò & ipsa lex 8. esset superflua ac frustratoria in quantum ad alias leges Regias ac pragmaticas se refert quae sunt illa de Toro, & Tordesillas, si talium pragmaticarum probationes exclusivae esset dicendum, & quia in probatione proprietatis nobilitatis praesertim, Por via de solar conocido, nulli actus positivi sunt necessarii, imò etiamsi adessent actus positivi contrarii in possessione, probata proprietate, nihil obessent, quia proprietatis absorbet possessionem, ut & infra dicemus, & sic nihil superflui continet dicta l. 8. neque frustratorie disponit, cum ad alias Regias se refert, sed potius ex iis censendum est admisisse omnes alios probandi modos in hac nobilitatis materia, in legibus enim interpretandis neque una syllaba debet stare otiosa, ex glos. l. 1. ff. quod metus causa. Barbat. consil. 44. num. 9. libr. 2. & illa debet sumi interpretatio, ne quid frustra factum intelligatur. l. si quando. in princ. de legat. 1. l. qui concubinam. §. qui hortos. de legat. 3. etiam in materia stricta interpretationis, ex l. 1. ad fin. ff. ad municip. Craveta, consil. 135. num. 24. & consil. 201. num. 13. & consil. 272. numer. 7. & consil. 294. col. 13. versic. Quinto loco, qui hoc in istis duobus ultimis consiliis extendit, etiam in materia odiosa, aut strictissime interpretanda, & lex non videtur quidquam frustra inducere. l. stipulatio. §. divus. ff. ut legat. nomine l. posthumi. in fin. ff. de capt. & postl. rev. tum etiam quia non est credendum, quod in hac nova ac recente Regiarum legum compilatione, ubi principaliter intenditur de antiquis aliis legibus supprimendis, lex abrogata fuisset in sexta, & sic quod dicta pragmatica de Toro & Tordesillas eaque sub uno ac eodem titulo situata (quod dici non potest) aut deserviret de vento, aut in decisione sua pulcherrima, utili ac necessaria, tam leviter intelligeretur esse sublata, argum. ejus, quod in simili abhorret Justinianus in l. si quando. C. de inoff. testam. quando enim de antiquarum legum abrogatione intenditur, tunc illud solet signari verbis * expressis, aut honorifica aliqua praefatione, prout notat Alciat. lib. 3. Parerg. 17. & Ludov. Charon. lib. 2. verosim. jur. cap. 16. l. 9. tit. 3. part. 3. ubi glos. Mudar. & in l. 10. tit. 3. par. 6. verbo, No quiere. l. 1. tit. 16. infra isto lib. Ideoque quod illa pragmatica Cordubensis sub dicta l. 8. inserta non dicit, neque nos dicere debemus, ut l. si quis servum, ff. de acquir. hared. & sic non obstant verba derogatoria d. l. 8. nostro intentui, & opinioni, neque iidem obstat l. 18. ejusdem tit. 11. lib. 2. supra, quia loquitur quoad formam, non vero quoad probationem: & sic hanc nostram opinionem voluit tenere Joan. Garzia, ubi supra etiamsi ipse quasi vacillans in hac opinione & dubitans in glos. 18. num. 9. aliud voluerit ex quodam Deciani Responso, qui nihil deberet eum movere ad hesitandum & vacillandum in dicta opinione per nos & ipsum asserta, cum Decianus ibi allegatus loquatur in statutis limitativè disponentibus, hacque nostra opinio clarius procedet quoad loca in quibus lege & foro

& foro statutum est, nobiles reputari & ut nobiles haberi in locis illis commorantes, prout l. 16. fori Cantabriae statutum est, quae (ut infra dicemus) pro lege est habenda eò quod à regibus confirmatur, neque est censendum per generalem dispositionem dictarum legum 7. & 8. dict. tit. 11. libr. 2. supra derogari, cum de jure lex generalis casus & speciales non comprehendit, secundum gloss. communiter approbatam per text. ibi in l. 1. C. de silentiariis. lib. 11. Et sic casus iste probandi nobilitatem in locis liberis à tributis remanet in dispositione juris communis tanquam casus omissus, ex l. commodissime. ff. de lib. & posth. l. si verò §. de viro. ff. solut. matr. ibi nihil in lege scriptum est, cum iis, quae latissime congerit Tiraq. de primogen. c. 40. num. 194. & sequentibus. & dispositio de uno casu ad alium non extenditur & ubi diversa subest ratio, Bart. & Doctor. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. & lex quando praesupponit unum casum, perinde est, ac si à principio dixisset, se specialiter in illo, & in genere sub illo solum casu comprehenso, velle intelligi, ut per Tiraq. ubi supra num. 198. & dispositio se restringens aut intendens ad unum certum & genus personarum, non potest extendi ad personas diversa qualitatis. l. quae conditio. 39. ff. de cond. & demonst. & dict. §. de viro. & sic leges illae 7. & 8. disponentes de probatione nobilitatis per non solutionem tributorum, solum illo casu ubi tributa solvantur censentur disposuisse, non vero extra illum, neque quoad alios casus ubi nunquam tributa haec solvuntur, neque solvuntur: neque est mirum quod una & eadem res diverso jure censetur quoad intellectualem considerationem ubi plures intelligendi formae concurrunt, juxta doctrinam Bald. in l. 1. per text. ibi. C. de serv. fugit. & est l. miles. §. pro parte. de legat. 2. Tiraq. de retract. Linag. §. 1. glos. 18. num. 23. & de nobilit. cap. 28. num. 12. Dec. in l. in testamento. la primera. num. 8. C. de milit. testam. Ex quibus in locis liberis & ab omni tributo exemptis, prout est in Cantabriae Dominio & provinciis adjacentibus, sequitur, quod justissime & juridicè nobilitas haec sanguinis in possessione & proprietate probari poterit tam ex communi Cantabrorum reputatione & fama, quam ex praecedentia, & cognitione nobilium, per praecedentiam enim, ut seditione nominationis & similium probatur possessorium & petitorium, quod quidem in ipsa datur praecedentia, ut sensit Bald. in l. observare. §. antequam. ff. de offi. proconsul. dum de quasi possessione ratione consuetudinis loquitur, sensit enim in hac materia praecedentia dari possessorium, & probari videtur in c. licet caulam, vers. honore, de probatio. & Bald. ibi notat singulariter, quod pro honore competit possessorium, & quamquam videatur restringere, ut ibi per eum, tamen generaliter hoc refert & sequitur Papparat. in l. 1. num. 93. ff. de jurid. om. jud. Boeri. decisio. 151. num. 2. & in consuet. Bitur. pag. 8. col. 3. & Cassan. in consuet. Burg. pag. 426. vers. adverte ad illud. & pulchre Barbat. in d. c. licet caulam. Tiraq. de nobilit. cap. 20. num. 57. ad quod respexit Suetonius, in Tiberio cap. 10. versic. loco & quasi possessione, usurpati, & Corn. Tacitus lib. 3. ubi memorat Domitium Corbonem praetura functum de Sulla nobili juvene, quesiun esse apud senatum, quod sibi inter spectacula gladiatorum loco non decessisset, & videtur Azevedo in Recopilationem. Tom. 17. F iij alius

aliis bonis text. in cap. 1. versic. consuevisti facere, ut lite pend. ubi Abb. 3. not. numer. 8. existatur communiter Doct. cum Innocent. tran-
 108 sive, ut ille text. circa + honorem etiam procedit in possessore: & ubi nulli actus possessori dari possent, in proprietate nihil dubium, quin procedat, cum & ex legibus nostris Regis id etiam statutum reperiamus. Et per consequens male Cantabrorum nobilitatem apparet voluisse obscurare, & ei detrabere & à communi reputatione extorquere, Joann. Garf. in d. gl. 7. num. 23. constituendo adversus eos regulam in contrarium & adversando communi eorum estimationi: Presertim, cum ipse ibidem in num. 24. consuetudinem loci provinciarum in probatione nobilitatis attendendam asserat, & consequenter, habito pro constanti in Cantabria, prout habetur, Cantabrum originarium nobilem reputandi, & in hoc originarium à non originario
 109 + distinguendum, sufficet quoad hoc probare originarium esse, ut nobilis id probans judicetur, & pro tali habeatur, ut inferius dicemus: Ex quibus verba ab ipso Joan. Garfia prolata adversus Cantabros ad querelam & supplicationem dicti Domini Cantabrensis se conquerentis PHILIPPO SECUNDO Hispaniarum Regi ac Domino nostro quod in dicto Commentario de nobilitate dicta gl. 7. d. num. 23. & alibi dictus Commentator detrabere voluerit antiquam Cantabrorum nobilitatem, ipsius Domini ac Regis nostri mandato trigesimo die Januarii, anni 1590. fuit expedita Regalis provisio omnibus Regni justitie ministris directa, ut ipsius virtute colligerent omnia volumina dicti Commentarii, ut sic collecta deleterentur ab unoquoque eorum volumine omnia verba & omnes versiculi contra nobilitatem dicti Domini prolata & impressa, que ut certius esset, quanam essent delenda, Decreto & testimonio fidedigno fuerunt designata manu Joannis Gallo de Andrada Secretarii de Zamora ex residentibus in Regio Consilio, que quidem Regia provisio & testimonium dictum ad me missa fuerunt in transsumpto manu publici tabellionis, ut in eo assereretur, signato & vidi & legi, & fuit mihi missum. Infero itidem ex dictis ad determinationem illius difficultis questionis, scilicet, an exteri à nostro Regno, si
 110 ad illud venerint, gaudebunt necne nobilitate * Regni nostri, si in suo alias nobiles erant, & ut tales reputabatur, quam questionem ut difficilem Oratora, de nobilit. 2. p. cap. 5. examinat late, & licet ibi teneat, quod non, ex eo quod non possint nostrarum legum actus probare, & quia exteri à Regno non sunt admittendi in eo ad officia & beneficia, tamen contrarium de jure verius esse existimo, & hujus opinionis credo esse justificatorias rationes illas ab ipso Oratora in contrarium adductas, nam cum leges expresserint exteros à Regno non esse admittendos ad officia & beneficia, manifeste intelligitur, quod si leges non exclusissent ad hæc essent admittendi, prout admittendos prohibitione simili non extante probari, in l. 14. n. 8. tit. 3. lib. 1. supra, cumque à legibus nostris exteri à suis nobilitatibus probandis non sint exclusi, sequitur clarissime nobilitates in Regno per exteros ab eo probari posse, & eis potiri, neque incapaces ad hoc esse, & sic plures exteros id provasse in nostro Regno, & in tales fuisse in tribunalibus & cancellariis Regis declaratos tam ex Genuensibus, quam
 111 Venetis, & Cantabris * ipsis, nostris temporibus visum est, & id ex communi reputatione, quam diximus, probari potest, prout mihi fuit relatum fuisse factum, & hoc idem relatum fuit executoriam in proprietate obtentam

obtentam fuisse ex sola hac reputatione communi immemoriali ab aliis aliquibus Vallis de Mena, ubi esse notorium affirmatur nullam adesse distinctionem statuum nobilium, vel non nobilium, nisi quod inter naturales dicti Vallis per immemorabilem reputationem sui ipsius & ipsorum & antecessorum sunt noti nobiles, & ab origine eorum immemoriali ibidem existente, & in aliis multis itidem visum est, & Oratora, & Joan. Garfia id in suis commentariis fatentur maxime in gl. 7. num. 18. & 25. Ubi numerat Domum de Urquigu, que est prope Villam del Horrio: ita ut si ex majorum progenie & nobilitate majorum ii exteri nobiles sunt in terris suis, & admissi sunt ad gubernacula Reip. cum nobilibus exclusis plebeis, nimirum quod & in nostra Hispania nobiles reputentur, & ut tales habeantur, ita ut nostra Hispanorum nobilitate gaudeant, quantumvis actus positivos à dictis legibus 7. & 8. requisitos non probent, de quibus in terris suis nullus ab antiquo usus aderat, quia ab eis liberi erant, & pro hoc in d. num. 18. ipse Joan. Garfia Considerat legem fi. tit. 1. part. 2. & voluit Orat. ubi supra, 3. part. c. 8. num. 9. ii enim exteri nobiles fideles reperi sunt in fide semel data: Et sic inquit ibi ipse Joan. Garfia, quod nisi isti pronunciarentur nobiles, fieret profecto, ut neque Hispani viri possent nobiles pronunciari, quos, cum constet à nobilibus procreatos esse, Pero siempre vivieron en lugares libres, y sin distincion, & si alguna distincion huvo, fue en officios, y juntas: pero no en pecheria, porque no la huvo Nec dicendum est, Que en España no sean tan hijos dalgo como los mismos Españoles, los Colonas, &c. Hæc sunt verba ipsius Joan. Garfie, que sic retuli, ut videamus, quomodo sine aliquo scrupulo, exteros hos etiam si in locis liberis vixerint, si à majoribus suis sanguine nobilitati sunt, & ab antiquo sic est compertum, & ex historiis sic reperimus ut ipse ibidem testatur, nobilitate sua, viventes in Hispania, gaudere sua nobilitate, sicut gaudent nobiles Hispani: Et probatur id ex l. 18. tit. 11. lib. 2. supra, ubi admittuntur exteri ad probandam nobilitatem suam, & cum admittantur, omnino debet intelligi esse admissos ut probationibus in locis suis usitatis probent, non vero alienis ab eis, quia qui vult unum censetur velle & omne aliud sine quo illud unum verificari non potest, & qui vult consequens velle videtur & antecedens sine quo illud consequens non verificaretur, ex text. in l. illud. ff. de acquir. hered. & ex l. cui jurisdictione. ff. de jurid. omn. jud. & similibus, neque obstant alia illius legis 18. verba que in contrariari videbantur primâ facie, quoniam procedunt quoad faciendam probationem, non vero quoad probationes ipsas, ut jam supra dictum remanet, & consequenter patet, quod hæc opinio contra Oratoram cum Joan. Garfia sit tenenda, & quod injuste, nunc huc nunc illuc vacillando, Joan. ipsum Garfiam in dict. gl. 7. numer. 23. Cantabrorum nobilitatem obscurare voluisse, cum & in historiis Hispania reperiamus Cantabros ipsos ita esse + antiquos quod à Tubal nepote Noe sint descendentes (de originariis loquor, non vero de adventitiis) & in armis & exercitiis militaribus ita versatos, ut & à Romanis, qui totam Hispaniam debellarunt, ipsos Cantabria vicinos per multa temporum curricula non potuisse

potuisse devinci, sed indomitos eos reliquisse, tanquam feroces & fortes debellatores & defensores sui ipsorum & patrie sue, quod alii quam nobiles & divites & in armis experti non potuissent facere, sicut ipsi tunc & post demonstrarunt esse, & sunt, satisque fideles Corona Castellae, & ipsius Regi ac eorum Domino: Et non multis abhinc annis dum timeretur invasio à Francigenis ipsi resistunt, & se paratos ostenderunt plusquam cum decem mille hominibus armatis pro defensione Corona Castellae, & quod magis miror est de ipso Otalora, dict. 3. part. cap. 8. num. 9. Dubium circa hoc extitisse, cum & ipse in 2. part. cap. 5. num. 10. per totum eos defenderit, & ex dict. l. 16. Fori Cantabrigensis sic dispositum reperitur, ut eorum nobilitates ubique locorum tam extra, quam intra Cantabriam observentur, quibus sic prehabitis pro introductione hujus quintae questionis & partis finalis nostri epilogi deveniendo ad modos probandi nobilitatem & quomodo probetur: Dico primo.

113 probari ex antiquitate, nam ut inquit Quintilianus, Dignitatem & dat antiquitas, Et apud Livium lib. 7. legari Campani neque hercule (inquunt) quod Samnites priores amici, sociique vobis facti sunt, ad id valere arbitror ne nos in amicitiam suspiciamus, sed ut vetustate & gradu honoris nos praesentent: & sic ordo temporis inducit prelationem in honoribus si tractetur de jam ordinatis invicem praeponeendis, ut inquit Dec. in cap. Avaritia. num. 7. de praebend. & probatur ex text. in l. 1. versic. quis enim in uno eodemque genere Dignitatis prior esse debuerit, nisi qui prior meruit Dignitatem. C. de Consul. libro. 12. & sic inquit Gregor. in Evang. Homil. 3. fertur, (inquit) apud veteres nos fuisse, ut quisquis Consul existeret juxta ordinem temporis, honoris sui locum teneret, & in l. 1. versic. cum locum volumus esse potioem. & in l. 2. versic. sit igitur sedes prior ante provectoris. C. de praefect. prat. lib. 12. & in cap. 1. vers. prior, & major habeatur de majore & obed. & in cap. fi. 17. distin. ubi glos. hoc generale esse dicit, quod qui prius & Dignitatem acceperunt preferendi sint aliis: Ex quo quotidie prius Doctoratus praefertur iis, qui post eum doctorati sunt, ut per glos. in l. cum quid. ff. si cert. petat. & ex aliis relatis per Cassaneum, in Catalogo glor. mun. 10. part. Consider. 29. & ex pluribus de Antiquitate dictis per Roman. in l. si vero. §. de viro. fallent. 53. ff. solut. matrim. & Rebus. in Tract. de nominat. quest. 21. & ex quinquaginta privilegiis & prerogativis Antiquitati & concessis & congestis per Capol. in Tract. de Imperatore milit. de leg. in cap. Bartolomeus Colonus, num. 4. cum sequentibus. volum. 16. Tract. Diversorum Doctorum: Cumque Antiquitati quam plura sint privilegia attributa, nimirum si in nobilitate probanda Antiquitati standum sit: quae quidem antiqua nobilitas

116 causatur ex usu tanti temporis, cujus initii memoria & hominum non extat in contrarium, cum hoc tempus habeat vim tituli justitiae, privilegii ac veritatis, ut per Barb. consil. 9. col. 1. volum. 1. & per Cassan. in Catalogo glor. mun. 8. part. consil. 20. ubi inquit, quod ex hoc nobilitas in antiquitate laudatur, quoniam in eis antiqua fuit virtus, & ex antiquitate generis quis est judicandus nobilis: nam nobilitas attribuitur Antiquitati, per notata in l. stemmata, ff. de gradibus. & ideo quod

117 antiquior * quis est, eo major est & nobilior, id est quod longius procedit,

co ma-

eo magis augetur, ut ex pluribus legibus probat Tiracquel. de nobilitate cap. 19. num. 1. cum sequentibus. & ex l. 8. dict. tit. 1. lib. 2. supra probatur, ut jam supra dictum est, omnis enim immemorialis dat possidenti sui plenissimum ex fortiori causa, quae excoptari potest, Dec. in l. traditionibus. num. 11. C. de pact. & habet vim concessiois, expresse ab eo, qui dare potest, secundum Bald. consil. 257. lib. 2. & in antiquis omnino verosimilitudine haberetur pro veritate, secundum eund. Bald. consil. 433. in fin. lib. 1. latissime Aymon, in Tract. de Antiquis tempor. parte. 1. ut fama faciat fidem, & 5. vlla. in hac prima, cum sequente. & quod potest obtineri ex vero titulo, illud etiam obtinetur ex sola immemoriali, quae presupponit titulum ut de quo legitimum, ut in terminis nobilitatis facitur ipse Joan. Garfia, glo. 1. 3. num. 36. post Rolandum consil. 89. num. 3. lib. 2. Ex quibus de jure communi non aliter poterat probari nobilitas quam immemoriali possessione, ut notabant Bart. Plac. & alii l. 1. C. de dignit. lib. 1. a quibus accipiunt & tradunt Ripa. Respon. 183. Allobrogian. & Roman. ling. 293. nunquid usus, & ibi Additio. Tirac. & Covar. relati per Joan. Garfia. in dict. glos. 1. 1. num. 1. qui licet ibidem asserat per Doctores de jure communi non declarari an tali immemoriali possessione aut prescriptione requiratur necesse probatio patris, avi, aut proavis, nihil hoc erat necesse declarari, neque requireretur probari specificis, neque minus hodie videtur necessarium saltem quoad posteriorum actuum probationem, cum & hodie etiam immemorialis procedat possessio in iis, sicut in aliis, ut ipsius Garfia. in ea glos. 1. 2. testatur, maxime in num. 53. & probatur ex dict. l. 7. ff. de lib. 2. supra, in primo eius casu de immemoriali disponente, juncta dict. l. 8. ejusdem tituli de libri, in col. 2. Y como ellos son tenidos de probar de tiempo immemorial, o alomenos de padre y abuelo, ponderando disjunctivam illam, & qua disjungit verba, & disjuncti sensum, ita ut immemoriali sufficit, & in ea probatio actuum posteriorum patris & avi non requiratur, aliter enim & verusculus ille, & alomenos de padre, y abuelo, & disjunctiva nihil operarentur, quae tantum ibidem hoc actus requiritur probatio in litigatore & ejus patre, & avo cum de minori, quam immemoriali tempore probandum est, item & quia si immemorialis haec vim tituli habet, & veritatis & justitiae, ut dictum est, & in dict. glos. 1. 2. numero 55. cum sequentibus idem Garfia fatetur, non est necesse distinctionem, & specificam neque per actus posteriores probare de patre & avo, sed sufficit probare, qualiter, antiquitas magis ejus a tempore immemoriali fuerint nobiles, & cogniti ut tales, cum tamen testes deponant cum aliis requisitis immemoriali probanda, ut & in progressu dicemus, de quibus requisitis & per Otaloram dict. 3. part. cap. 1. num. 12. & 5. unus tamen probare a tempore immemoriali possessionem, & ultra quod non potest, non sufficit, nam quemadmodum in iis ordinibus factis, cum hinc non fuerit, ita non intelligitur de nobilitate, nisi quae probentur, id a majoribus habuisse, secundum Bald. relatum per Tiracquel. de nobilit. cap. 19. num. 5. & quia si in hac immemoriali essent actus posteriores probandi, frustra dicitur leges 7. & 8. de immemoriali disponente, cum quoties actus posteriores probandi sunt & probantur, non habent probationem leges illae requirunt, quia tunc distri-

Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. G. quantur

¹²¹ *guantur ab immemoriali in hoc, & sic in immemoriali consuetudine non est + necesse actus probare, ut inquit Oldrad. consil. 244. n. 13. Itemque non requiritur in tali immemoriali probari scientiam & patientiam Principis, vel officialium suorum, quoniam licet sit diversitas inter Doctores, an requiratur probatio scientie & patientie Regis in probanda*
¹²² *immemoriali, magis tamen communis & verior est opinio, quod non requiritur + ut dixi in l. 1. tit. 15. libr. 4. supra, & post novissimè assertit Gutierrez, in suis Pract. quest. lib. 1. quest. 85. & sequuntur plures relati per Traq. de nobilit. cap. 14. num. 4. quicquid contra communem in hac materia voluerit Joann. Garzia, dict. glol. 7. num. 7. versic. & licet, contra quem cum communi ita tenebat Otalora, 3. par. c. 7. n. 21. ubi quod sufficit scientia communitatis, hoc est, De los concejos. Debet tamen talis immemoriali probari juxta dispositionem legis 41. Tauri, que est l. tit. 7. lib. 5. supra, ut inquit ubi supra Gutierrez, & voluit Joann. Garz. d. glol. 12. num. 1. & licet ibi num. 2. & 3. asserat quod ex l. 2. tit. 21. part. 2. requirebatur probari Actus positivus Patris, avi & proavi, etiam in immemoriali, nisi lex illa nihil de actibus positivis probat, neque disponit, neque eos explicuit, neque de forma probandi nobilitatem tractavit, sed tantum disposuit, ex quibus hominibus milites sint eligendi: Imò si bene consideretur lex hac Partita pro supradictis facit, nam cum ibi non distinctim sed generaliter loquuta est, manifestè colligitur ibidem, in immemoriali sufficere in genere de nobilitate proavorum, & majorum probare, neque actus positivus requiri, cum enim lex non distinguit, neque nos distinguere debemus, & non est censendum legem illam Partita velle jus commune corrigere, sed potius cum eo concordare, prout concordat & non corrigit, neque corrigitur, ut tandem ipsemet Joann. Garz. fateatur, in dict. glol. 12. num. 8. Imò est quod fortius est quod dict. l. 8. dict. tit. 11. lib. 2. supra in prima ejus dispositione, sub versiculo, Y por ella mandamos, y ordenamos. hoc itidem approbat & immemorialem banc probationem tam quoad possessionem, quam quoad proprietatem renovando confirmat, ut ex ea clarissimè patet, dum se vocat ad leges & pragmaticas Regias, que sub l. 7. precedente in eod. tit. 11. & libr. 2. supra continentur in prima ejus dispositione, dum de immemoriali mentionem lex hac 7. fecit, ubi de proprietate tantum loquuta est, non vero cum loquitur de viginti annorum probatione, nam in hac de possessione solummodo loquitur: nam cum disponit quoad possessionis principaliter intentata probationem, vel in final cum petitorio, eo tamen suspeso, proseguendo possessionem, lex illa, 8. + loquatur in secunda ejus dispositione, & itidem in tertia parte in versic. Y otrofi, si alguno dixere, & in versic. Pero si el abuelo. Minorem lex illa requirit probationem, scilicet, temporis. 20. annorum continui cum litigantibus, Patris, ac Avi exemptione & libertate, vel per famam & de auditu si res est antiqua, & in hoc lex illa 8. est declaratoria dispositionum juris communis, & dicta legis 7. ad quam lex illa 8. se refert, idque clarius ex supplicatione, & proamio dict. l. 8. colligitur, in primo enim casu, quem lex hac 8. constituit, in dict. versic. Y por ella ordenamos, y mandamos. dum de proprietate loquitur confirmat legem + precedentem dum de immemoriali disposuit dicendo, Nuestra merced, y voluntad es, que todos los hijos Dalgo que son hijos Dalgo de padre, y abuelo, que estuvieren en posesion de hidalguia de tanto tiempo aca que memoria de hombres no es en contrario. In us enim verbis lex 7. de proprietate loquitur, ut vides, tum quia immemorialem requirit, que titulum prebet, tum etiam quia loquitur per verbum, Son. Latine, Sum, es, fui, quod quidem denotat proprietatem +, ut per Otalora de nobilit. 3. part. cap. 4. num.*

num. 2. pag. 95. & ead. 3. part. cap. 6. num. 3. pag. 106. & ead. 3. part. c. 9. n. 6. & 2. part. 3. part. princ. cap. 10. num. 2. pag. 127. in verbis autem sequentibus, dum illa l. 7. dicit: Y de veynte años aca, nunca pecharon. ne videretur ad proximè precedentia se contrariari, dum de immemoriali loquuta fuit, subscriptio in margine ejus apposita, uno verus Rex ipse, qui Compilatio- nem hanc Regiam approbavit, & confirmavit in omnibus, cum ipse dicit in proemio Codicis: Omnia nostra faciamus, quibus auctoritatem nostram impartimur, inquit sub- scriptio illa marginalis, Esta en lo que dispone de los veynte años, se ha de entender el juyzio de la posesion, por la ley siguiente: Ita ut in viginti anni quoad possessionem considerandi sint, de qua possessione lex 8. sequens loquuta est in dicto versiculo, Y otrofi, si alguno, ita ut possessio tunc regulatur & probatur viginti annis cum aliis tunc requisitis in ipsa l. 8. in eo versic. Y otrofi, si alguno; cum sequente versiculo, Pero si, neque tunc quoad possessionem tantum necessaria sit immemorialis probatio, si pars lingans non vult de immemoriali & proprietate probare, ut dixit Joann. Garzia, dict. glol. 12. num. 9. versic. secundo lex nostra, & hic est verus, genuinus & literalis intellectus harum legum, & dictæ subscriptionis marginalis dictæ l. 7. & hoc est quod doctè licet obscure dixit Covar. lib. 1. Variar. cap. 16. num. 19. in propositum harum legum Regiarum, quod ex eorum dispositione minor + probatio requiritur in possessione nobilitatis probanda quam in proprietate: Et ideo cavendum censet à Joann. Garzia in dict. glol. 7. num. 16. versic. secundo ad idem & glo. 11. num. 7. ad medium, qui injustè de errore notavit subscriptionem illam marginalem dictæ l. 7. cum ipse Joann. Garzia erraverit in hoc, nam doctissime & verissime loquutus est Compilator in illa margi- nali subscriptione dict. l. 7. & ex declarante l. 8. declaratum dixit l. 7. pre- cedentem: Et assumptum, quod in illa glol. 12. num. 7. & ex dicta margi- nali subscriptione voluit colligere ipse Joann. Garzia, scilicet quod illa subscriptione marginali attentæ essent necessarij actus positivi in immemoriali, est derivativum, quia subscriptio illa hoc non vult, sed potius contrarium, cum versiculum illum dictæ l. 7. + Es nuestra merced que todos los hidalgos que son hijos Dalgo de padre y abuelo, que estuvieren en posesion de hidalguia de tanto tiempo aca que memoria de hombres no es en contrario, in immemoriali tantum intelligat possessione proprietatem in se continentem, & ex immemoriali probata resultantem, in qua ut dictum remaneat actus positivi non requirantur, ex d. l. 8. versic. Y por ella mandamos, versiculum autem sequentem dict. l. 7. ibi, Y de veynte años, ubi de actibus positivis loquitur, de possessione tantum intel- ligit, que nullam habet proprietatis mixturam, de qua possessione loquitur l. 8. ver- siculo, + Y otrofi, si alguno, ad quam subscriptio illa marginalis dictæ legis 128 7. se refert, & consequenter assumptum illud Joann. Garzia, est derivativum, & prater, imò & contra intentionem dictæ subscriptionis, & ideo nullo modo se- queantur neque tenendum, & miror de Joann. Garzia, qui cum se scientificum & practicum in ea sit nobilitatis demonstrare voluerit, ita in intellectu dicta- rum legum 7. & 8. tit. 11. lib. 2. supra subscriporem dictæ l. 7. in dicta subscriptione esse esse ab-erit, cum doctissime, ut diximus, subscriptor ibidem processerit. & sic emiserit natione Regia in principia hujus Recopilationis apposita approbata est dicta subscriptio marginalis, in eo verbo Senarorum sacri supremique Consilii id est in eod. eo, cum ibi ten dubia conulereur à Copilatore tempore quo in orliera Copilatio hæc Regia colligebatur. Ex quibus aliqua nos in d. infero. Primo (ut al. la tiraza, & licet non reverentur) inferitur, quod nec hodie in im- Azevelo in Recopilacionem. Tom. IV. © ij memoriali

129 memoriali nobilitatis probatione actus positivi † requiruntur ad ejus essentiam, prout & ipse Joan. Garfia dixit & voluit in dict. glos. 14. num. 7. cum assumptum dictum per eum illi subscriptioni marginali attributum non sequatur, quicquid in principio illius glos. 12. aliud voluerit, prout supra diximus, & per consequens hac de antiquitate probatio vera sit & sequenda, tam de jure communi & Particulari, quam ex nostris pragmaticis & legibus Regiis. Secundo infero, quod causa quare hodie data executoria in possessione, fiscus vel alius non reddat, neque intentat judicium proprietatis, est, † quia quasi semper insimul cum possessione viginti annorum continuorum litigantis patris & avi sui cum actibus positivis, allegatur etiam & probatur immemorialis, & ea probata fiscus non habet quid probare, cum debeat assumere in tali casu partes actoris, & adfit contra eum dicta probatio in executoria illa contenta & cum eo litigata & expedita, ideo mirum non est, si fiscus vel alius, post judicium proprietatis non proseguantur, prout & voluit Garfia, in dict. glos. 12. num. 130 9. & sic dict. l. 8. in versic. Pero si el abuelo. † voluit decidere, nam quamvis versiculus hic ad duos casus, precedentes jam consideratos referatur, prout necessario referendus est, ut inquit ipsemet Garfia in ead. glo. 12. num. 10. versic. addit tertio. ita tandem relato facienda est, ut referamus singula singulis, hoc modo, scilicet, ut in primo casu dicta l. 8. posito in versic. Y por ella mandamos. ubi agitur cum proprietate & possessio insimul intentantur, vel de immemoriali probatur intentata etiam tantum possessione, si in hoc primo casu ob temporis diuturnitatem & antiquitatem non potest per testes de visu probari de nobilitate Avi, sufficiat tunc etiam quoad proprietatem per testes de auditu & de fama deponentes id probari: Sed cum versiculus ille, Pero si el abuelo. dicta legis 8. referendus fuerit ad secundum casum, in versic. Y otro si, in eadem l. 8. constitutum in quo de possessione tantum tractatur, tunc itidem si de avo probare litigans non potest per testes de visu, ob antiquitatem, sufficiat & tunc de eo probare per testes de auditu, & per famam, & sic referendo singula singulis, prout Doctores sapissime faciunt & fieri debet, & legislator vult, † & fecit glos. idoneus. in l. idemque ff. pro socio. versiculus ille, Pero si, dicta l. 8. nihil contrarietatis continet ad versiculos precedentes, neque ad supra per nos dicta, & voluit sic Joann. Garfia, in dict. num. 10. & hac de causa, quoties proprietates tantummodo est probanda, debet probari immemorialis, secundum formam dicta l. 1. tit. 7. lib. 5. supra, sed si cum proprietate possessio intentaretur, tunc quamvis immemorialis non sit sufficienter probata, si possessio satis probata † appareat, secundum formam dicti versiculi, Y otro si, dict. l. 8. tunc super possessione pronuntiabitur, prout pronuntiarum solet reservata proprietate, ut & voluit Garfia, in dict. glos. 12. num. 10. in princ. Tertio infero, quod cum ex dictis iuribus ex dicta probatione immemoriali probetur possessio, & proprietates nobilitatis, neque per dict. l. 8. id excludatur, sed potius confirmetur, ut dictum est, infero inquam, quod in quibuslibet locis, 131 & premaxime in liberis poterit probari nobilitas † hac ex dicta possessione immemoriali litigantis & suorum patris & avi & aliorum majorum ex parte patris articulando immemorialem hanc, secundum quod in dict. l. 1. disponitur, & notatur, c. 1. de prescriptio. in 6. & consequenter deducitur,

ducitur, quod cum Cantabrorum lingua sit antiquissima, ut apparet ex generali Hispania Historia & Chronica, & latius in Compendio ejus a Zamalloa, in lib. 1. cap. 9 pag. 23. colligitur, quod lingua Cantabrie fuit Hispania* prima, que & nunc 134 absque alterius lingua immixtione servatur, ut & novissime asserit Marian. in sua Hispania generali historia lib. 1. c. 5 & quod fuit una de linguis divisis in adificatione turris Bavel per Nemrot adificata post mundi diluvium, ut ibi per eundem Zamalloa, & iterum in lib. 4. pag. 90. cum seq. & eod. lib. 4. c. 8. p. 99. qua quidem lingua fuit Patriarcha Tubal filii Japhet, & nepotis Noe, ut jam dictum remanet, & hac, secundum eundem Zamalloa, dict. pag. 90. vocatur Lengua Valcongada, qua in majori parte Cantabria utitur, qui quidem Tubal in montes illos & partes* Cantabrie devenit, & ibidem primos His- 135 pania habitatores reliquit, ut inquit ipse Zamalloa, in lib. 4. c. 1. pag. 85. ubi asserit reliquisse adificia, qua nunc vocantur Caerias, y solares, ut & fatetur solaria adesse, Joan. Garfia, ubi supra, glos. 18. num. 34 & 35. sibi contrariando alius ab eo dictis de Cantabris, & in fol. 86. affirmat ipse Zamalloa, reliquisse ibidem Tubal & socios ejus nomina terra montib. & fluminibus imposita, qua in terris Armenia, unde venerant, imposita erant, & reperiebantur, & quamvis tempore Octavii Augusti Cesaris paulo ante Adventum Christi fuerit* per ipsum Augu- 136 stum invasa vi & armis Cantabria ipsa, secundum historio raphos, & Pal. Rub. de Justa reten. Reg. Navar. §. 3. adhuc tamen multi remanserunt Cantabri ex primis habitatoribus descendentes, qui sedato bello ibidem, & non extraneas regiones credendum est habitasse, nam sua patria unicuique charissima est, & semper fuit, & cum nomen primarum, & lingua primava semper duraverint, durat etiam prerogativa & dispositiones* 137 etiam si forma preempria sit, ut per Brunum, in Tract. de interitu. glos. 35. vers. 10. & fol. 36. vers. 6 & in Tract. de mutat. fol. 67. vers. 11. conclus. & cum duret nomen, quantumvis sit alteri regni unitum, durat prerogativa* & privilegium, ex Alex. 138 consil. 114. n. 19 lib. 4. & Graveta, de Antiq. temp. 4. p. n. 27. versic. sed adverte & Mandos. in Reg. Chancell. 12. de rev. unio. q. 1. & pulchre Ang. consil. 247. vers. & ejus opinio & hoc Junior. consil. 28. num. 21. & seq. lib. 4. & glos. De termino. l. 7. tit. 20. p. 3. & faciunt dicta per Avend. c. 4. prat. num. 6. vers. dixi autem cum seq. lib. 1. & sic ex historia generali Hispania lib. 4. c. 3. apparet Cantabros fuisse multo ante quam Asturos, ut per Zamalloam Garivai, ubi supra lib. Azevedo in Recopilationem Tom IV. G iij 4. c.

4. c. 5. pag. 93. & consequenter Cantabrorum nobilitatem ab Antiquissimo tempore processisse, & semper observatam fuisse, & posse ex hac antiquitate probari nobilitatem eorum, tam in possessione quam in proprietate, tam dum in terris suis existunt, quam in nostris, probando antiquam eorum & suorum originem, ita ut merito de ipsis originariis vulgari proverbio usum est, Cantaber, ergo nobilis, & sic Cantabros de Vizcaya, y Guipuzcoa, vocat H. dalgos Otalora, de nobilit. 3. part. cap. 6. num. 7. Ex quo l. fin. tit. 1. part. 2. inquit, Catanos & Val-
¹³⁹ vafores Italia nationes, qui Infanzones, * vocantur in Hispania esse nobilissimos, & post dominos de titulo gradatim hos sequi, ut apparet ex dict. l. fi. tit. 1. part. 2. junctis l. 11. & 12. illiusmet tituli, & partitæ & l. 10. tit. 25. part. 4. Sanctus Thom. lib. 3. de regim. Princ. cap. fin. ubi declarat qui sint
¹⁴⁰ ii, & eo relato glos. in dict. l. fin. & horum infanzonum * in Cantabria adsunt multi, & ii infanzones ex solo isto titulo
¹⁴¹ Infanzonia ubique & præmaximè in Cantabria fundatam * habent intencionem suam nobilitatis, sicut Catani & Valvafores in Italia ex dictis legibus Partitarum, & cum origo istius infanzonazgo & principium ejus difficulter reperiat, & non apparet, debet in dubio referri ad causam vetustiore, l. in finalibus. ff. finium regund. §. singulorum Instit. de rerum divis. Alberic. l. 2. §. denique ex iis. col. 1. versic. præterea si dubium. ff. de orig. jur. Fab. §. 2. Co. 4. Instit. de Actio. Alciat. conf. 32. n. 5. lib. 5. in novis. cumque ad vetustiore causam
¹⁴² referri debeat, in Gothorum regum atatem initium * habuisse dicendum est, quia omnis inmemorialis supponit quid infinitam
¹⁴³ à qua nullum tempus finitum potest deduci, * secundum Oldrad. confil. 254. num. 18. retrocedendo igitur ita investigari potest initium horum infanzonum, quo etiam retrogrado argumento utitur Joan. Garfia, de expensis cap. 9. n. 99. & de nobilit. gloss. 6. num. 13. quia ubi alia non apparet tituli hujus origo debet omnino huic causa applicari, ut qua illam potuit præcedere. l. qui non militabat. §. Lucio. ff. de hæredib. institut. & ibi Bart. etiam ex intervallo, Angel. & Rom. l. si quis, cum aliter. ff. de verbor. oblig. Barb. confil. 12. n. 11. lib. 1. per glos.
¹⁴⁴ l. 1. ff. de jud. & ex fori juzgo, * lege id etiam decerpitur, in qua dicitur: Establecido es que si algun home dixere que es hidalgo y no es creydo, y promete juradores, no deve dar rico home que tiene la honor, ni al merino, ni a ningun bayle del Rey: mas deve dar par juradores que sean cavalleros infanzones, señores de collazos que sean parientes de infanzon, y no deve

deve dar a ninguno otro salvo al Rey: porque ninguno otro puede firmar su infanzonia, si no es el Rey, y el infanzon, provando su infanzonia como dicho es, deve se la firma el Rey con buena carta, &c. Ex qua lege deducitur primo grandis antiquitas nobilitatis per viam infanzonia. Secundo quod soli Regi competebat ejus declaratio lite conclusa: Tertio quod dabatur & aderat infanzonia sine vassallis, idque deducitur ex ipsamet lege, nam si ille, de cujus infanzonia litigabatur, esset dominus vassallorum, nihil lex hac meminisset De su pecho, o collazo, eò quod vassallos habere de se nobilitatem inducit inter * eos, ¹⁴⁵ secundum Guido. Pape, decil. 385. & Casan. confil. 64. & ex jurisdictione & administratione, quam habent domini vassallorum acquiritur * dignitas publica, ut in Authent. const. quæ de ¹⁴⁶ dign. §. generaliter. juncta gloss. coll. 6. Archid. cap. 1. de consuet. in 6. Tiraq. de nobilit. cap. 28. num. 2. Burgos de Paz, in Procem. legum Tauri, numer. 89. Molin. de primogen. libr. 1. cap. 13. num. 5. Matien. l. 1. glo. 1. num. 17. tit. 7. lib. 5. Recopil. quod si insimul detur Principis investitura & per viam varonia eò ipso * fit nobilis in omnibus par-
¹⁴⁷ tibus, secundum Tiraquel. de nobilit. c. 7. Avend. c. 14. prætor. num. 31. lib. 2. Guido Pape, decil. 386. & est l. 1. & ibi glos. tit. 25. p. 4. sed si dicta lex Fori juzgo, de iis infanzonibus vassallos habentibus loqueretur, fatuum esset de iis dubitare, neque lex illa loqueretur De su pecho, Ergo, omnino fatendum est legem hanc de non habentibus vassallos loqui. Quarto & ultimò deducitur ex dicta l. Fori juzgo, quod nobilis Hispanè Hidalgo, etiam vocabatur Infanzon. Et hanc infanzonum nobilitatem à nulla alia causa processisse credo quam à gestis militaribus, nam ut in annotationibus quibusdam vidi scriptum in lingua Tudesca, vel Gothica, Infanzon, significa * la profession, gajes, y honra militar, & ob hoc credendum ¹⁴⁸ est ab aliquo Rege Gothorum hoc nomen fuisse impostum hominibus ultra alios in arte militari signatos, & majorem honorem & præminentiam voluisse his infanzonibus præbere, quam simplici nobili: quod si ita est, quibus quaso hic major honos potuit præstari quam infanzonibus Cantabris antiquissimis & in arte militari semper versatis, de quibus & in quodam onomasticon propriorum nominum & de omni alia gente Vizcagina reperi scriptum: * Cantabri Hispania Tarrconensis populi sunt Astu-
¹⁴⁹ ribus finitimi à quibus proximus Oceanus Cantabricus appellatur. Hi offeri sunt, & nullam vitam sine armis esse existimant. Silius Italicus cantabat.

Ante omnes hyemisque astusque famissequantur & ab ovis
 Invictus: palmamque ex omni fere labore: ut res illi abouq
 Nec vitam sine Marte pati; quippe omnis in armis
 Lucis causa sita est; damnatum vivere pati. *Ennodius* non
 Memoriamque prodrium est; Cantabros solitos videro; personali-
 tate suffragos cruce ab hostibus. Tactus enim eorum semper fuit armo-
 rum usus & amor ac exercitium ab antiquissimis temporibus usque
 nunc: cui elogio consonat id, quod *Lucius Florus* lib. 4. cap.
 ultimo; in hac verba de hac natione refert & scriptum reli-
 quit: Sub oculo pacata fere omnis erat Hispania, nisi quam
 Pirenei desinentis scopulis, inhaerentem ceterior alluebat Ocea-
 nus. Hinc dua valida summa gentes, Cantabri & Astures im-
 munes imperii fines agitabant. Cantabrorum & pejor & altior
 & magis pernix in rebellando animus fuit. Qui non contenti
 libertatem suam defendere, proximis etiam imperitare tentabant.
 Vaccosque & Curgonios & Aurigones crebris incursionibus fa-
 tigabant. In hoc igitur quia vehementius agere nuntiabatur,
 non mandata expeditio, sed sumpta est. Quod si hac ita fue-
 runt; nimirum si nobiles communiter tales Cantabri originarii
 reputentur; nam militia & militaria exercitia plurimum nobi-
 litant; * ut apparet ex *Tiraq. de nobilit. cap. 9.* Adeo ut
 sint qui affirmant, quod statim quod unus est miles, efficitur *
 & est nobilis; secundum *Abb. Anchar. Ant. & Doct. in cap.*
ed libentius; de servis non ordin. Barr. in l. 2. §. in filiis ff.
de decur. Guido Pape decif. 288. Salic. l. 1. q. 5. C. de jur.
& fact. ignori & faciunt dicta per Alciat. de Duello c. 30.
& 34. & sic viri nobilissimi in historiis & chronicis reperuntur
 ex eis fortes & debellatores, tam in pristinis temporibus quam
 in hodiernis; & insignis ordinum militarium nostri regni in-
 signiis; & quamvis non videamus eos cruciferos insigni. S.
 Joannis de Rodas non est ob hoc quod ibidem desunt qui pos-
 sint talibus insigniis insigniri, sed quia in dominio hoc Canta-
 brensi non adsunt commenda, prout adsunt in aliis regnis. &
 dominiis; in quibus insignia hac dantur: Cantabricaque regio
 semper in maxima fuit estimatione habita: & quamvis tempo-
 re Regis Roderici ultimi Gothorum Hispania fuit a Mauris
 ingressa; * in partibus tamen illis Asturia & Cantabria monti-
 bus adjacentibus sese contulerunt non solum vicini, sed & ex-
 teri ibidem confugientes cum Infante Pelagio; ut inquit Ora-
 tora de nobilit. 2. p. c. 4. num. 2. per totum; ex *Petro*
Antonio de Beuter sacra Theologia Magistro; & in humanis
litteris & Hispania gestis valde docto; & ut Paulus Cortesius
inquit

inquit de Cardinalat. lib. 1. singulorum autem nobilitas est; que non
 modo a familie splendore; sed etiam ab excellentium agnatorum multitu-
 dine dimanant: & sic Mediolani sunt certa familia nobiles ex consue-
 tudine prescripta; secundum *Otalor. ubi supra 3. p. cap. 6. num. 7. verif.*
item alia ratione; & in Hispania; ut per eundem. 2. p. cap. 4. num.
9. & 10. & in aliis locis; ut per Joan. Garf. d. gl. 7. num. 18. verlic.
 & ita re ipsa; ubi & in num. 19. alia prosequitur: & sic nullo modo
 Cantabri; & quilibet etiam exterus ab Hispania excludi possunt a nobilitate
 probanda tam in possessione quam in proprietate per immemoriam ipsorum
 & suorum ab antiquo possessionem. Quarto infero generale assumptum &
 generalem propositionem *Joan. Garf. in d. gl. 12. num. 13. 14. & 15.*
 & prius in num. 8. in princ. dicentis indistincte; & reprobando suscrip-
 tionem illam marginalem. d. l. 7. tit. 11. lib. 2. supra; quod hodie ex
 text. ibi; & ex l. 8. sequente; in causis nobilitatis ad probandam immem-
 orialem non requiri probari 40. annorum spatium; sed 20. sufficere; in
 correctionem l. 1. tit. 7. lib. 5. *Recopil. Hinc enim assumptum & hanc*
 propositionem; ita generaliter assertam non esse veram; neque tenendam;
 * quia est contra primum versiculum dicti l. 8. ibi; Y por ella manda-
 mos. nam lex hec non dicit hoc neque probari nec minus dicta l. 7. ibi-
 dem. n. duon. de 20. meminit minus loquitur. quod possessionem tantum;
 ut dictum est; per actus positivos probandam; nullo immemore proprietatis
 figuro: non vero ubi immiscenda est proprietatis prout in immemoreali immisce-
 tur; que causat rictulum: Et sic tenet; quod neque in causis nobilitatis cum
 de immemoreali probanda agitur sufficiat hinc 20. annorum spatium; etiam si
 per regnicolas esset hac probatio faciendae; sed omnino sit immemorealis * pro-
 banda; secundum quod in d. l. 1. tit. 7. lib. 5. supra disponitur; que
 neque quoad hoc censetur correctae; sed in suo esse remanere; & hinc
 minus quoad exteros a regno; vel quoad viventes in locis liberis; & con-
 sequenter ubi litigator proponit immemorealem ad hoc; ut ex ea obtineat in
 proprietate est probanda cum omnibus qualitatibus d. l. 1. & hoc est gene-
 raliter verum; & dicta leges 7. & 8. non probant aliud; sed hinc secun-
 dum intellectum per me supra ad cas assignatum; licet si actus positivi pro-
 barentur etiam si immemorealis non recte probaretur; sufficeret quoad posses-
 sionem tantum; ut alibi dictum remanet; cum & tunc 20. sufficiant anni
 limitatur tamen hoc; ut non procedat; quoties probatio immemorealis est fa-
 cienda & vult litigator eam facere secundum terminos dictarum legum 7.
 & 8. per actus etiam positivos suos; & avi. & quia ab antiquo mortuus
 est avus; non potest probare per testes de visu actus illos positivos avi sui;
 nam tunc in re ita antiqua sufficere probare immemorealem per testes de au-
 ditu avi & fama ejus per viginti annorum spatium; neque requireretur tunc
 probari cursus quadraginta annorum; & ita loquitur versiculus; Pero si el
 abuelo; dicta legis 8. qui est declarationis precedentium referendo singula
 singulis; ut remanet dictum in hac quinta questione; eo quod propter diffi-
 cultatem antiquitatis minores probationes & lociores * sufficiunt secundum
 Covar. in Pract. q. 21. num. 7. in princ. ubi tamen hac difficultas
 deficeret; requireretur & hodie in immemoreali probanda; 40. annorum
 spatium; & sic debet concludi de immemoreali prout concludit *Otalora*
 de nobilit. 3. p. c. 7. num. 14. & 15. ubi num. 8. ita tenet; neque est
 Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. H. inducenda

inducenda ex levibus conjecturis correctio d. l. 1. tit. 7. lib. 5. supra prout Joan. Garzia, ubi supra inducere voluit, neque tunc dicendum est in tali inmemoriali, de centum annis esse probandum, ut aliqui dicebant, sed de quadraginta sufficere in ea probari cum aliis requisitis inmemorialis, ut inquit Orator. ubi supra num. 10. cum sequentibus numeris. Habes tamen notare pro hujus primi modi probande nobilitatis exornatione, quod in casibus in quibus viginti anni sufficiunt, qui debent esse continui secundum dict. l. 8. quod sufficit quod continuatio hac naturaliter et vel civiliter inducitur sit, ut per Joan. Garziam, in dict. glos. 12. n. 37.

Secundo modo probatur nobilitas sanguinis (de qua loquimur) de jure communi, et consequenter et nunc, saltem vel presertim in locis liberis a tributis (cum ut diximus d. l. 7. et 8. tit. 11. lib. 2. supra formam probatoriam et demonstrativam, non vero substantialem inducant) probatur, inquam ex communi reputatione et opinione, et putatur si aliqui communiter pro nobili habeatur, ex l. cum de lanionis. §. afinam, ff. de fun. instruct. l. 1. §. 1. ff. de flumini. l. fi. ad fi. C. si servus aut lib. ad Decurio. aspiratio glos. per tex. ibi in l. providendum. C. de postul. is enim presumitur nobilis, quem vulgus et communis hominum aestimatio nobilem reputat, et ut per Guido. Papa, decis. 188. Placeam post Bart. in l. 1. C. de dignit. lib. 12. Calcan. consil. 8. num. 13. et optime Bart. Socin. consil. 246. numero 3. lib. 2. Covar. lib. 1. Var. cap. 16. numero 10. et Matienzo alios allegando in l. 7. tit. 7. gl. 4. num. 3. lib. 5. Recop. nobilitas enim (ut remanet dictum et tradit Tirag. de nobil. c. 10. num. 10. et 13. et Cassan. consil. 64. num. 9. ex Bart. l. 1. col. 5. C. de Dign. lib. 12.) non est quid naturale, sed phantasticum et Adventitium, et non est substantia, sed attributum accidentale, ab hominibus constitutum, et est ambigua, incerta et non determinata, et sic in ea locus est arbitrio judicis, et quia hoc regulare in non determinatis, ut ex l. 1. in fi. et ibi Bald. ff. de jure delib. tenet Tiraguel. in dict. cap. 10. num. 10. et ex iis dicebat Pogius in opusculo suo de nobilitate, relatus per Tirag. ibi. num. 6. haec verba, sed cum nihil minus vulgi opinio respiciat, quam virtutem, aut rationem in appellationem nobilis, ac propterea varietur admodum pro cuiusque generis usu et opinione, que admodum sibi invicem repugnant non a certa nec a determinata re, sed a quadam consuetudine hominum inconsulta videtur duci. Et cum plurimas diversasque nationum consuetudines de nobilitate recensuisset, postea subiungit: licet ea pro gentium varietate multiplex videatur: omnes tamen, quos modo recensuisti, et esse, et recte dici nobiles arbitror posse, nam sicut non omnes leges omnibus civibus sunt accommodatae, sed variantur pro rerum commodis et utilitate: cumque aliis prosint, aliis obesse videantur, et tamen legum vim auctoritatemque conservant, neque propterea non habentur leges, quia non omnibus eadem conferuntur, sit ego Italos, Germanos, Britannos, Barbaros existimo qui a suis dicuntur nobiles esse, et sic consuetudinem loci esse in hoc attendendam inquit Paleotus in Tract. de nothis et spuris. cap. 61. num. 8. ex Socino, consilio 246. col. 1. et ceterum si aliquem ex Judaica aut Mahumetica natione descendere ex sola communi reputatione et fama et probatur, ex glos. l. 1. ff. de probat. Aret. consil. 37. Castro, de jul. har. puni. lib. 1. c. 7. Hippoly. in l. de minore. §. plu-

§. plurimum num. 88. ff. de quest. et in terminis vend. in dictionario verbo, Judios, et dixi in l. 22. tit. 7. lib. 1. supra in hac Recopil. cur et non nobilitas probabitur ex communi hac reputatione, neque ostendit se dixeris quod praetense nobilitati semper obstat juris praesumptio in contrariis, ideoque non valem esse, quod in probanda descententia Judaica aut Mahumetica nationis, nam Respondeo, praesumpti non etiam juris esse, quod in dubio non presumitur et de infecta radice, sed proba ac ingenua progenie, per text. in l. 3. C. de Infan. expol. et notatur in cap. cum deputati extra de jud. tradit Bal. in l. 1. col. fi. C. si quis omni. cau. telt. et cum in hoc casu ita habeamus et nulli dubium per communem reputationem et famam probandi descententiam ex infecta radice, cur deteriorem ac iniquiorem conditionem familiarum ab antiquo nobilitate debemus reddere, ducendo illis consuetudinem ex reputatione inmemoriali qualitati sua probatam, praecipue cum ipsis inquiri non possit quid originem suam ducant ab urbe ubi nulli existunt nobilium et ignobilium aliter et sibiiles distinctivi. Laudo quidem ego populos, qui indubitatis plebem a nobilitate, signis distinguunt: verum enimvero, quod propter non usitatum talium differentiam nobiles ab antiquo familiae suae exantur praerogativa, ducunt hoc nobis atque per iniquum videretur, et contra dicta et denda, et contra text. in dict. l. 7. tit. 11. lib. 2. supra, ubi ipsa lex sicut clare protestatur semper et ulique servandum esse nobilibus: Et sic inquit Archidia. in c. 1. de consuet. in 6. quod nobilium appellatione et comprehenduntur, qui secundum communem aestimationem nobiles appellantur, voluit Bart. Soc. in d. consil. 246. col. 2. vers. prima ratio, et ob varietates opinionum et locorum differentias standum est in hoc dicta communi reputationi, ut alia allegando inquit Bonus de Curtili. 3. part. num. 160. cum sequent. aliquibus, sequuntur plures relati per Tirag. in d. c. 10. num. 6. cum seq. et per Cassan. in Catalog. glor. mund. 8. par. consil. 16. et notissime per Joan. Garziam, ubi supra, d. gl. 7. num. 11. Et sic nobilitatem in sola possessione et communi reputatione consistere, et ex ea probari et omnes philosophos et juristas genere testatur Otalra, in d. 3. p. c. 6. n. 6. fol. 108. et probari videtur ex text. in dict. l. 8. tit. 11. lib. 2. supra saepius a nobis allegata et alleganda ibi, dum dicit, Prueve possessionem y reputationem de si, y de su padre, y abuelo, ponderando verbum illud: Reputationem. et hanc etiam opinionem notissimus omnium sequitur alius elegantissimus Mascardus, in 2. Tom. de probatio. conclusionem 1095. nobilitatem, num. 8. ubi num. 9. ampliat id procedere non solum in nobilitate, que dicitur generis, verum etiam in nobilitate animi et virtutum, ita ut secundum eum ibi ex Tiraguello, in dict. num. 6. et melius Calcan. consil. 8. col. 3. huic probationi standum sit, dicitur probetur et contrarium, et sic inquit Curt. Sen. relatus per Tirag. dict. num. 6. et Socin. d. consil. 246. col. 6. relatus per Cassanum, in d. consil. 16. et consil. 64. numer. 11. quod ad probandam nobilitatem non sufficit dicere, quod quis sit no. itis, sed debet dici, quod talis vulgo et reputatur, et sequitur Mascard. ubi supra, num. 12. ubi inquit, quod consuetudo magis in hoc quam lex attenditur, et quod ideo a probandum quem esse nobilem inter alios articulos per sit a Bart. in l. 1. C. de dignit. lib. 12. num. 98. et ibi Plat. colum. fin. arc. culandam est, quod communis usus loquendi, et intelligendi sic se habuit, et testesque deponentes super nobilitate pro ratione dicti debere dicere, se cognovisse patrem, avum et majores eius nobiles, et nobiliter viventes, qui pro talibus se gerebant, et Azevedo in Recopilationem. Tom. 17. Hij reputabant

reputabant, nobilitatem actus, mores, status, & conditiones facientes & exercentes, & ut tales sunt habiti & reputati inter omnes de us cognitionem & notitiam habentes, quod & lati & proficitur Bonus de Curtili, de nobilit. 3. p. num. 9. & addit ea alia relata ab Oratora, ubi supra 3. par. c. 7. num. 4. 13. junctis ibi dictis in ead. 3. part. cap. 8. num. 1. & 5. Et hinc descendit, quod per famam communem probatur nobilitas, † ut per Tiraq. dict. cap. 10. num. 8. & Mascardum, ubi supra, num. 11. & per Garfiam ubi supra, glos. 18. §. 1. num. 13. ubi hanc esse receptam sententiam asserit, & à num. 6. hac de fama proficitur, & intelligi (& b. ne) procedere, dum tamen id sit constans, perquam & generale & univrsale apud omnes sine varietate & contrarietate, & allegat ad hoc singularem text. in cap. De parentela. 35. q. 6. & tradit Aymon, de antiqui. temp. 1. p. §. viso, in hac. 1. p. fol. 141. vol. 17. Tract. diversorum doct. Et hanc solam famam in natalibus probandis sufficere etiam si alia deficiant, testatur Marzarius, consil. 95. num. 5. & 6. unde inquit vulgare dictum, aliquem habitum & reputatum pro tali & ex tali familia, ex text. in c. per tuas. de probat. adeo ut secundum eum ibi num. 6. testes de auditu admittuntur, † & allegat ad hoc Aret. consil. 37. num. 12. late tractantem: Et tenet Decius, consil. 321. num. 8. & Celsus, consil. 44. num. 3. Et licet ha. hominum asseriones aliquando sint mendose, ut inquit Cassan. in dict. considerat. 16. in locis tamen liberis, prout Cantabria, & in nostra Placentia, hac communi opinione, & reputatione & consuetudine habendi & distinguendi nobiles ab ignobilibus probari poterit eorum nobilitas, ita ut ubique servanda sit, non cum Cantabrorum nobilitas ita sit antiquissima, ut hominum memoriam excedat, si nulla alia ibidem adest forma probandi nobilitatem, quam per reputationem communem sufficere hac probatione probare, ut vult Oratora, d. 3. part. c. 6. num. 6. ubi num. 7. inquit, En los que viven en Vizcaya, y Guipuzcoa y tieras libres, los quales aunque alli no aya actos de possession son hidalgos notorios, & communis omnium reputatio sic eos habuit semper, & reputatio vulgarij inter eos habita distinguens nobiles pro actu positivo † debet sufficere in locis liberis ubi nulla alia datur distinctio nobilium & ignobilium, prout in iis, & similibus admiculis notat Oratora dict. 3. part. cap. 8. num. 9. & Joannes Garfia, dict. gloss. 18. num. 44. & clarius idem Oratora, in eo. c. 8. num. 7. vers. quaro an his casibus cum sequent. & hoc tam quoad possessionem, quam quoad proprietatem si quoad hanc communem reputaretur de venire litigantem à tali solario & castata antiqua nobilium, prout ad sunt plures in Cantabria, & Genua, & in Hispania itidem, de quibus & dicti scribentes testantur, & omnibus nota sunt, & hac premaxime procederent, ubi insimul adest & concurreret immemorialis possessio, de qua in precedente forma probandi, qua cum aliquibus actibus distinctivis probaretur, nam id clarius esset, & dixi distinctivis, non ex eo quod necessarij sint in immemoriali saltem quoad proprietatem, sed quia eis existentibus, quilibet ii essent, rem clariorem ac clarissimam demonstrarent, & esset hac judicanda generalis, non vero particularis ac taxativa probatio quoad illos actus positivos particulariter † probatos, & quoad omnia nobilitati convenientia proficerent, ut in simili inquit Garfia, dict. gloss. 7. num. 15. ubi à num. 3. incipit, etiam si Oratora, in dict. cap. 8. num. 9. sub dubio tamen velit particularizare tales probationes quoad actus illos tantum, & male meo judicio in locis saltem liberis, & ubi actus illi & non alii reperiuntur distinguentes nobiles ab ignobilibus, licet & circa hac varias adfuisse sententias asserit Oratora, dict. cap. 8.

cap. 8. num. 9. versic. & hoc videtur de mente pragmatica, nisi secundum eum, in eod. num. 9. & ante in num. 7. ad finem, litigatis sumat initium quasi possessionis avi vel proavi in locis non liberis, sed potius tributariis non contribuentium quamvis ibidem vixerint in tributis illis in quibus plebei & ignobiles contribuant, nam licet litigator vadat post ad loca libera videtur habuisse bonum initium, & continuari in talem filium vel nepotem litigantem, argum. l. 2. C. de acquirend. possess. & sic optime tunc probari posse nobilitatem cum quibuslibet actibus distinctivis in locis illis liberis versantibus, & licet hoc apparens videatur, nulla tamen bona ratio differentie dari potest inter hunc casum, & contrarium, ubi dictum initium avi vel proavi deficeret, imò si in dicto casu actus loci liberi sufficiunt, cur & non sufficiant ubi nullam datur initium habitum in loco non libero, cum litigator & sui majores semper in loco libero vixerint, certe ego non percipio congruam differentia rationem, nam sicut qualitas illa possessionis avi habite & initiata in locis non liberis, continuatur in nepotem viventem in locis liberis, cur & non continuabitur quasi possessio immemorialis, vel communis reputatio ipsius & suorum semper viventium in locis liberis, & ubi nulla alia quam communis reputationis haberi potest probatio? Et exempla proposita ubi supra, per Oratoram, in dict. num. 9. in fine, cum sequentibus, de furore & aliis nihil mihi urgente ad excludendum casum nostrum, neque urgent pro sua distinctione, & sic etiam si passus sit dubius sub favorabili consilio hunc secundum modum probandi in locis liberis & ubi aliter probari non potest, & ad antiquis temporibus sic est solitum & usitatum presertim quoad possessionem sufficere credo, ut per Marzarium, & alios ab eo relatos, in consil. 95. quod si & immemorialis adest probata litigantis & suorum etiam quoad proprietatem sufficeret in locis liberis, & ubi aliter probari non potest, nam & in iis antiquis, ut dictum est, Dignitas & nobilitas probatur † per famam, etiam si ageretur de gravi prejudicio, ut tradunt omnes in l. cum aliquis. C. de jure deliberand. teste Tyberio Deciano, Responso 7. numero 38. volum. 3. & in antiquis leviores probationes sufficiunt, & tanquam difficillima probari, ex communi doctrina Bart. in l. in illa stipulatione. ff. de verb. obl. notat Decianus, ubi supra num. 40. Et cum una pars populi possit & potest qualificare ac reputare se super aliam ad distinguendam & inducendam † suam nobilitatem. l. 2. 174 §. deinde cum post. ubi Alber. & Zaf. ff. de orig. jur. text. in Authent. de defensor. civit. §. primum illud ubi glos. nobiliores. & text. in §. 1. Instit. de libert. Averd. cap. 19. correct. num. 16. lib. 1. prout Cantabria Insanzones taliter se reputant ac qualificant pre aliis, & super alios diverse originis concivinos & compatriotas sue ipsius Provincia distinguendo ac discernendo se ab aliis, quid mirum si ex communi totius populi vel provincia reputatione, quis nobilis & de nobili prosapia & familia reputatus, ubi licet ipse prerogativis gaudeat, cum loca illa libera ab omni tributo semper fuerint. Et sic dicti Insanzones in Cantabria se distinguunt pre aliis, nam ex l. 1. tit. 17. Fori Vizcaya, Radix Insanzonatus vendi non potest absque certis solemnitatibus, & in venditione preferuntur illius trunci & linea procedentes, & creditur juramento ipsorum super scientia vel ignorantia venditionis, ut l. 3. eod. tit. 17. & in l. 5. ibidem alius favor disponitur, imò radix Insanzonatus pro nullo delicto etiam lese Majestatis divina vel hu- 175

Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. H iij mane

mane confiscari potest neque confiscatur, ex l. 25. tit. 11. eod. Foro, quod est maximum privilegium & principalis prerogativa, & nunquam per legem generalem cognita nec visa, ex late traditis per Molinam, de Primogen. lib. 4. cap. 11. & Mieres, de Majorat. par. 4. quest. 23. Imò neque per viam testamenti potest de hac radice disponi, si testator consanguineos habet, ex l. fin. tit. 21. dicti Fori, etiamsi sit in favorem pie cause, & sic anima, quod licet durum videatur, eo quod videtur libertas Ecclesiasticæ contrarium, tamen ob angustiam Domini & Provincie toleratur, & quia sic in nostro regno videmus solum quintum posse habentem filios ac descendentes legitimos & naturales relinquere, licet ibi in Cantabria etiamsi descendentes careat ex d. l. fin. idem statutum est, tam ob angustiam domini, quam ut agnatorum indigentia provideatur, quasi sequendo & imitando consilium Dicit Augustini dicentis, quicumque vult exheredato filio heredem facere ecclesiam, querat alterum qui suscipiat non Augustinum, ut cap. quicumque 17. q. 4. qui text. licet ad filios procedat secundum Ant. Gom. Tom. 1. c. 11. n. 39. tamen & quoad exornationem dictæ legis Viceain adaptari potest, & itidem quando consanguinei sunt pauperes, ut inquit ipsemet Ant. Gom. in l. 8. Taur. num. 3. & gl. 1. l. 13. tit. 6. lib. 3. Fori. cum valeat dispositio ob justas causas, metas disponendi & restringens patri etiam ad pias causas, secundum Suarez. l. quoniam in preludivis. num. 8. pag. 128. ubi inquit regulam esse, quod ubicunque lex prohibet aliquem testari favore alterius, nunquam favore pie cause, talis prohibitio censetur remissa, * ex c. licet. de sepult. in sexto. & sic cum d. l. si agnatorum favorem respiciat, imò & ut ego credo favorem totius prosapie, & ne aboleatur à memoria, mirum non est si fieri poterit, & valeat facta. Ex quibus in propositum dico reputationem in ipse nobilitatis probationibus ab antiquo & communiter habitam, ut dictum est, in locis ubi aliter probari non potest, sufficere, absque actibus positivis, ubi ii non habentur, neque usurantur, eo quod loca libera sunt, etiamsi ipse Joan. Garfia, in dict. gl. 7. num. 22. requirat actus etiam tunc distinguentes nobiles ab ignobilibus, * allegans pro hoc Guidonem, decil. 88. 179 196. 387. & consil. 217. & Singul. 251. Paul. consil. 126. lib. 1. Curt. Sen. consil. 18. num. 2. Dec. in c. 1. num. 13. de appell. Felin. in cap. super eod. num. 5. de testibus, & inferens quod cum in Cantabria nulli adsint actus distinctivi, quod nullo modo Cantabri poterunt obtinere in causa nobilitatis, quam suam resolutionem dicit esse meram veritatem in ea gl. 7. num. 24. in fine, valdeque si machatur de iudicibus & advocatis, qui non ita sentiunt: cum ut supra probatum remanet, quod leges ille 7. & 8. tit. 11. lib. 2. supra non excludunt in hoc casu ubi loca libera sunt, probationes à jure communi inductas in hac nobilitatis materia, & consequenter non excludit jam dictas de immemoriali possessione, & de communi estimatione, & reputatione que, ut supra dictum est, communi opinione Doctorum receptum esse esse sufficientes probationes saltem in locis liberis, & sic contra communes ac receptas sententias ipse loquitur Joan. Garfia: ultra quod pro contraria opinione adversus suam, ipsos Guid. Paul. Felin. & relatos allegat Tiraq. de nobilit. cap. 10. num. 7. ideo non debebat se in illorum opinione fundare, nisi forte contendat de Barrolo, & Guidone, ubi supra qui tamen hoc ita non declarant, quia Guido, decil. 88. solum proponit

proponit facti contingentiam de una deaurata in loco illo ab ignobilibus non praxingi solita: Bar. vero in d. l. 1. C. de dign. lib. 212. num. 18. etiamsi requirat actum qui ostendat distinctionem ab ignobilibus, profecto hoc solum ostendit, & intendit, quod detur aliquod medium, quo nobilis ab ignobili discernatur, sed quod communis ac immemorialis reputatio nobilitatis sit insufficientis actus cognoscendi nobilem ab ignobili, apud eos inter eos ubi multi alii existunt actus distinctivi, nequaquam hoc precise requirit Barrolo: neque Cuius doctorem hoc dicentem & esset una opinio singularis ac perniciosissima evitanda nobilitatis omnium familiarum ab antiquo nobilitate, que degunt in locis plane liberis, & exemptis praxime cum negari non possit, quod est ubi dicta communis reputatio nobilitatis datur, necessario & reputatio ignobilium datur: nisi in casu in quo originarii populi in unum versum de merito, vetustate, aut privilegio essent nobiles, nam tunc reputatio hac communis, & antiqua sufficeret, etiamsi non daretur objectus contrarius ignobilitatis, neque Hidalgo, y pechero, ut male arbitratur ipse Garfia. d. gl. 7. num. 23. sunt omnino, correlativa necessaria, ut non intelligatur unum sine alio, nam dari potest casus ubi in loco nobiles, & ignobiles sunt & exempti à tributo, & tamen dari potest dicta communis reputatio circa amos & non circa alios: & dari etiam potest in uno loco ubi omnes nobiles reputati sunt sine distinctione, & non circa alios alteri loci: sicut è contrarij ex communis reputatione possunt omnes unius populi liberi ut ignobiles, nullo ibi pro nobili habito, & tunc eam cessat consequentia & relatio dictorum nominum, Hidalgo, y pechero, & apparet non esse necessaria correlativa. Et per consequens ex iis deducitur, non esse bonam consequentiam, quod ubi sunt nobiles, ibi quoque tributa persolvantur, & quod ubi non solvantur, non datur dicta communis reputatio & immemorialis possessio saltem quoad proprietatis titulum, & sic restant objectiones dicti auctoris contra dictas communes sententias volentes instigare ex dictis factis levis conjecturas: Et sic ex antiquitate generis in Italia, & ex eadem reputatio nobilitatis Hispania praxim in Infancia Catani, & Valvasoribus dictum est, & asserit Joan. Garfia, in d. gl. 7. num. 18. Et in nostra Hispania ad huc etiam familie praxim prout sunt, Guzmanes, Manriquez, Cerdas, Teledos, Fajardos, Carillos, Girones, Niños, Sylvas, y de la Cueva, & alia plures, quarum descendentes in locis liberis se contulerunt, ex communi hac reputatione pro nobilibus judicandi sunt, prout in aliis suis nationibus, & statutorum Garfia, in d. num. 18. & in num. 25. refer. His factis alia Cantabrien, & nobiles. Ex quibus omnibus habemus conclusionem dictam (quod ex communi & antiqua hominum reputatione probatur nobilitas) confirmatam eam iuribus, & rationibus quam & doctorum auctoritate. Et quod in locis liberis ubi nulli sunt actus distinctivi hic erit unus modus probandæ eam. Tercio probatur nobilitas in proprietate probando litigantem descendere à domino nobili, & solarie ga, de qua in l. 9. tit. 1. lib. 2. supra vers. Porende mando. Et id. o. soler dicit in iis libris, Hijo dalgo de solar conoiedo de devengar quinientos fueltos. Et hæc est indubia probatio, & non enim habet contra d. centum in jure neque in praxi: sed que dicitur domus solariega hic pendunt leges & prohibita: man qualiter solarium consideretur, hoc est latius incognita: tributa tamen non solent considerari * asserit Barrolo, de nobilit. 2. par. cap. 4. num. 18. cum sequentibus ubi num. 3. proponit tributum quinque in octetis cum nobilibus in temp. si aut à quibus Reges & quibus eos liberavit ab hoc tributo: De hac etiam solarum proprietate ac probatione, latissime agit Joan. Garf. de nobil. glo. 18. num. 7. cum sequentibus, ubi asserit, que dicitur domus solariega, & num. 10. cum sequentibus, in demum declarat, & resolvit dicens, Que casa de solar no es otra cola en España sino casa de señor

señor que tiene vasallos solariegos poblados en territorio y solar de la misma casa, & num. 12. & 13. id aliquibus probat Historiis, & tandem num. 14. dicit, quod cum nobiles Hispania à Principe presumantur habere Castra. ex l. 1. tit. De las prescripciones lib. 4. supra planè non esse dubitandum habere eos nobilitatem, ut adnotarunt quoad feudum

185 Tirag. de nobil. cap. 7. num. 6. Avendan. cap. 14. prat. num. 31. & 32. lib. 2. Guido Pape, decil. 386. l. 1. tit. 25. part. 4. ubi glos. Ex quo inquit Garfia, ubi supra numer. 15. duo inferri: Primum quod si Rex aliquem Comitem fecerit Ducem aut Marchionem, & præbuerit ei terram cum vassallis, præbet illi exemptionem nobilitatis, in omnibus paribus, etiam si talis non sit nobilis, neque legitimus, aut descendens ex

186 legitimo † ut ex dictis doctor. & ex dict. lege partitarum colligitur. Secundum est, quod Dominus vivens inter suos vassallos in Hispania non potest inter eos effici tributarius, † ut per Guid. decil. 385. & Cassan. conf. 64. & supra remanet dictum. Et Primum Corollarium, Ducem, Comitum aut Marchionum deducitur quasi à natura infudati à Rege, de quo per Tirag. ubi supra, & melius per Cassan. in catal. glos. mun. part. 8. confid. 15. per totam. Secundum vero Corollarium probatur, & deducitur ex dominio quod Dominus habet in homines, & fideles suos, ex hoc enim censetur habere dignitatem, & sic non est tributandus in terris suis, ut inquit Cassan. in d. conf. 15. vers. & redeundo ad propositum, ubi in vers. apud Neapolitanos, inquit omnes quasi nobiles habentes jurisdictionem

188 in suis oppidis, & Castellis dicuntur Barones, * & consequenter nobiles, & idem Cassan. in eod. catal. 5. part. consider. fin. ut & supra dictum remanet: Et sic inquit ubi supra Joannes Garfia, numero 17. Que por solar se entienden los vasallos, hoc probans ex Historia Regis Alphonse undecimi fol. 9. col. 1. ubi dicuntur hec verba, Que Don Juan Nuñez heredava el solar de Lara por su abolengo, e que por Doña Maria la muger heredava el solar de Vizcaya, que era uno de los mayores solares del mundo, & numero 21. concludit, que se dize en Castellano hijo Dealgo de solar conocido, & cum sequentibus numeris declarat ipse Joannes Garfia, qualiter sit solarium probandum, & num. 31. id etiam antiquitus probat esse usitatum, & num. 33. à quo originem hoc habuit: Et in numero 25. inquit in nobilitate hac solarium tria concurrere debent, solarium scilicet, vox, & domus: Et solarium hoc debere esse habitum per viam hereditatis, Por varonia de varon en varon, ut ibi num. 27. & num. 28. quod non debet esse emptum neque divisum: Ex quo dicit. in num. 29. quotidie advocatos solere articulare, quod domus hec solarium nunquam divisa inter fratres, & consanguineos, & quod est domus consanguinei majoris, & hanc dicit esse consuetudinem receptam in Francia, Hispania, & Italia, & num. 34. requirit etiam, quod domus hec solarium sit posita in Montanis, Galicia, Asturias, Guypuzcoa, Vizcaya, Navarra: Ex quibus verbis considerabis qualiter in Cantabria nobilitas vera semper adsuit, & adest nunc, presertim attentis verbis illis Regis Alphonse supra relatis, dum dixit, Que Vizcaya era uno de los mayores solares del mundo, & majoritatem ego considero, Regem hunc considerasse non respectu longitudinis terre, quia semper fuit, & est parva provincia, sed respectu potius multitudinis gentium nobilium ejus, De qua gente Zamallos,

in dicto Compendio Historia Hispanica, lib. 5. cap. 1. in fine, refert quosdam versus cujusdam Capitanei generalis illius provincie, & Domini, quibus denotatur nobilitas Cantabrica: unum tamen in proposito m. & verius meo iudicio in vit Otalora. ubi supra par. 2. cap. 4. num. 10. quod est contra Jam m Garfiam, ubi supra, scilicet, Que oy no solamente se tienen por solares conocidos en Vizcaya † y Montañas las casas de los parientes mayores, pero tambien las otras que tienen appellidos ciertos y antiguos, y ansi gozan dellas para conservacion y pretension de hidalguia: y ansi aunque por parte de los fiscales se pidio el año pasado de cinquenta a su Magestad, mandase que esto no se entendiese a las casas y calerías que no fuessen de los parientes mayores, y su Magestad y los de su consejo mandaron consultar esto con las audiencias, y por el acuerdo de la de Granada se embio consultado, que todas las calas donde no avia avido pechos de tiempo immemorial a esta parte, gozassen de ser tenidas por solares conocidos, y que la probanca quedasse en alvedrio de los jueces, nam nobiles, & ignobiles, inquit Tirag. de nobilit. cap. 10. num. 10. iudicis arbitrio relinquatur iudicare, † qui sint: & plures domus solariegas tam Cantabrie quam aliarum

190 Regionum refert Otalar. d. num. 10. & Garfia. d. gloss. 7. numero 25. & sunt alie multe, quas enumerare longum esset: Ex quibus inquit idem Joannes Garfia, in gloss. 18. numero 43. quod probans domum solariegam non teneatur probare, esset illa terra libera a libera † vel tributaria: & ubi inserti

191 ad Cantabrianam, quod licet ibi nulla detur distinctio nobilium, & ignobilium, miles tamen Cantabricensis habens solarium nomen & arma, & vocem est fidalgo de solar. Imo & iste talis etiam si pater ejus vivens in loco non libere ex negligentia, aut paupertate solveret tributum, hac nihil ejus filio noceret probanti solarium, † quia pro-

192 prietas absolveret possessionem, ut expresse inquit Otalora, ubi supra. 3. part. cap. 6. num. 9. vers. si quis enim, cum sequen. pag. 113. ubi etiam num. 7. inquit etiam in nostra Hispania dari solaria hec, & Joan. Garfia, d. gloss. 18. num. 23. item Genue mediolani, & Rome sunt familie nota* nobiles, & 193 in Cataluña, ubi inquit Otalora. d. cap. 4. num. 3. Quando se perdio España y los Moros la yvan ganando en las partes de los montes Pireneos en Cataluña, que estan al parage de Ribagorza, hasta Canfranco, tuvieron los Moros la tierra hasta el valle de Gistan y Biella: mas no passaron mas edelante porque les defendieron los Catalanes el passo en los Castillos y fortalezas que por alli eran, que fueron en tierra de Sobrarve, Arcusa, Castellazo, Monclus, Escaniella, la Clarnofa, Abilanca, do esta el Castillo de los Reyes de Sobrarve, en estos y en otros se conservaron los Christianos de Aragon y Cataluña, que despues açaron por Rey a Don Garci Ximenez, en la Cueva de Pavon, donde esta san Juan de la Peña, que fue año de 720. y assi hasta oy en señal desto dizen las Chronicas Valencianas, que los que vienen de aquellos solares son tenidos por hijos dalgo, y los que nacen en Bellos; y Muro de Bellos y Puyaruebo, Biel fere, que estan en el valle de Puertolas, y la lengua que entonces los Godos hablaban, quedo en aquellos que alli se salvaron en los Pireneos, que estan a la mayor mar, que son en Valde Roncal, y el valle de Salazar, y el valle de Efeva, y el valle de Santistevan, y los contornos de estos valles

Azevedo in Recopilacionem. Tom. IV. I que

que descenden en Guipuzcoa : y costeando el mar, se estienden por Alava, y Vizcaya : Mibi tamen si liceret, inter eos, & tam graves auctores scriptores, & practicos meam circa hac de solaris profere sententiam †, assererem utique solarium non consistere in domo, in voce, armis, & individuitate, & aliis de quibus suam Joann. Garzia, protulit sententiam, sed solarium illud vocarem in hac materia, quod secundum communem hominum reputationem illius provincie pro tali solario ab ant. quo habet. r., estimatur, & reputatur, & quod ab inde procedentes sunt habitus, estimati ac reputati nobiles, non considerando domum materiale, ad ficia & turrin, sed progenem nobilem ac ejus descendantiam & propagationem, nam si ab initio & post & nunc nobilitatem & sic fidalgiam ab hominum reputatione incepti & prosecuta est, cur & non solarium eodem modo erit considerandum? nam si effigies domus & materie essent in consideratione omnes ibidem existentes, etiamsi non essent nobiles, gauderent utique nobilitate : Et nobiles illius domus si ab inde exirunt, nobilitate non gaudent, quod esset absurdum : Et sic vocabulum hoc Solar, vel Casa est analogum & respectivum ad familiam de qua tractatur, ut in illa verificatur auctoritate Ecclesie, vir multum j. rans replabit iniquitate, & a domo ejus non recedet plaga, ubi domus accipitur pro ipso domino & sua familia, & in eodem sensu videas illud Psalmi 113. In exitu Israel de Agypto domus Jacob de populo Barbaro. Et dicta est nobilitas De solar, ad similitudinem solaris †, quod sicut solarium nota res est, & radices habet & in publico est constitutum, ita nobilitas hac De solar conocido, habet radices & in omnibus eius radicibus affixam, prout videmus in arbore, quod ex raliibus ejus rami procedunt virtutem a radice recipientes, sicut & videmus in l. 6. Tauri. 1. tit. De las herencias. libr. 5. Recopilat. in fin. dum dicitur : Buelva la rayz a la rayz, y el tronco al tronco. Truncus enim iste estne quid inanimatum, estne domus materialis aut arbor? non, sed generatio illa a qua bona illa proesserunt, & sic redeunt ad illam, vel illos ex tronco illo procedentes : Nobilitas enim ut remanet dictum in questione hujus Epilogi, nihil aliud est quam nobilitas, & nobis es, idem quod notum, ergo Solar conocido, non in materia & edificis domus, non in turri, non in armis consistit, sed in hominibus alicujus antique familia ab antiquo note & cogniti & nobilis ex communi omnium antiquissima derivatione, & reputatione : Et sic talis nobilitas De solar conocido, alios non sic nobiles a recedit, quasi sit magis notus, magis antiquus, & magis fixa nobilitas ejus & radices habeat, notorium enim est illud : quod sui notitiam † omnibus exhibet. l. 2. C. quando & qui. quarta pars debeat. Bald. cap. tua nos. de cohabit. cleric. ita ut nulla inficiatione celari, aut negari potest. cap. tua nos. cap. nostra. de cohabit. cleric. & mulier. c. sacerdotale 61. distinct. Corr. lib. 1. miscellane. c. 16. & sic solaris considerationem videtur mihi hanc esse dicendam, nam ratio dicitur, ut nobilitas a personis † non vero a rebus praedicetur. l. justissime. 44. ff. de aedil. edict. ibi, propter dignitatem hominum, & ibi, ridiculum namque esset tunica hominem accedere, & Machabeorum 2. capit. 5. non propter locum gentem, sed propter gentem locum elegit Deus. Et sic hoc est quod dicta pragmatica De Toro y Tordeillas. in dicto titulo undecimo, libro secundo. supra denotant, dum loquuntur, per verba, Notorio y conocido, ita quod hac notorietas & cognitio talis nobilitatis habeatur, non vero sit per turrin, d. mum, aut arma, licet familia, que hac habuerit, facilius probabitur ejus solaris nobilitas, non vero ut sit de essentia ad probandam talem nobilitatem De solar conocido quod omnino sit habenda domus, turris, arma, & alia per Garciam ubi supra, requisita, & sic in Cantabria ubi ipse domos De solar

solar conocido, descripsit adesse, & adsunt multa, non omnia que ibidem ipse autor requisivit, reperies ut infra dicemus : & sic nobiles De solar conocido y notorio, ut loquitur dict. l. 9. tit. 11. lib. 2. supra. dicitur, qui notorius est cognitus in loco illo & perfectus apud suos ut nobilis, veluti cum dicimus aliquem apud suos honestos summo natum loco : sic illud.

Pervigiles habeas oculos animumque sagacem

Si vis ut aliquo ster tua fama loco.

Et in hoc eodem sensu accipitur illud quod apud nos quotidie profertur, aliquem, scilicet, esse de tali domo, tronco, & cippo : in quo quidem sensu, generis dependentiam, & non domum materiale consideramus, & cum in hos hominum estimatio & reputatio consideretur, sic & in solario in materia nobilitatis habemus considerare : Et sic Garzia, in dict. glos. 18. anxie nimis se torquet in investigatione diffinitionis De solar conocido, in hac nobilitatis materia in proprietate : Ex quibus per me dictis habes notare quod inter notorios nobiles & milites sanguinis, alii habent † domum & solarium notorium, & cognitum sua originis : Alii vero hac non habent domum & solaria, prout En Vizcaya reperiuntur ii omnes, & tamen sunt omnes cogniti & notorii a domo & solario notorio nobilitatis descendentes : illi autem qui habent dictam domum & solarium habent domum indicativam & demonstrativam suae nobilitatis antiqua, & insuper habent in hoc quoddam medium, & instrumentum permanentis & notorium, cujus media notorietate fundamentum accipiunt, sicut rami & palmites a tronco, & radice : In qua quidem nobilitate differentia unius vel alterius speciei advertendum est, quod domus, vel solarium notum & cognitum non fuit, nec est causa inflaendi nobilitatem in dominos talis domus & solaris, prout male opinabatur dictus Joan. Garzia, in dict. glos. 18. sed e contra scilicet, quod ipsi domini antiquissimi dictae domus & solaris (eo quod ipsi & sui predecessores fuerunt & sunt notorii nobiles) reliquerunt hanc indicativam & demonstrativam solaris illius formam permanentem & notoriam omnibus & continuatam in suos successores per viam varoniam : ita ut simul atque aliquis probaverit dependere ab illa domo & solario & ejus dominis per necessarium concluditur in eum fuisse derivatam & continuatam eandem nobilitatem, quam habuerunt predecessores sui immemorales & domini domus illius & solaris : & sic plerumque super ipsa causa indicativa & demonstrativa, videlicet super domo ac solario ipso & antiquitate ejus sunt probationes, quibus demonstratur de notorietate permanente & non momentanea, nam ut inquit Bart. in l. ab accusatione. §. denuntiatores. num. 3. ff. ad senatufc. Turpil. illud potest dici ac dicitur cognitum & notorium, quod habet causam stantem, † permanentem & inconcussam : Est enim notorium illud, quod seipsum omnibus exhibet, & dat unicuique sui notitiam prout est text. in l. 2. C. quando & qui. quar. pars debe. notat Bald. in c. tua nos. num. 1. de cohabit. cleric. & mul. ubi & inquit quod notorium etiam est ubi apparet & existit veritas, que omnia consumit, quod non est in illo, quod est manifestum, eo quod manifestum secundum Bald. ibi. num. 2. est illud, † quod consistit in actu instantaneo, sive momentaneo, ut C. de appell. l. cives & incolae : cumque omnes probande nobilitatis modi consent de sua peculiari unicuiqueque provincie norma, opinione ac reputatione †, secundum Bart. in l. 1. C. de dign. lib. 12. Tiraquel. de nobilit. cap. 10. num. 1. cum sequen- Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. I ij tibus

tibus aliquibus, Paul. consil. 126. lib. 1. Avend. c. 14. p̄tor. num. 24. lib. 2. & Orator. de nobilit. 2. part. cap. 5. num. 16. nullo modo potest dubitari quin probata reputatione ac notorietate immemoriali notorii solarii & ab ejus descendencia & familia debeat probans ab illo descendere, obtinere in vim indicativa ac demonstrativa forma sue domus sive solarii noteriorum nobilium, etiamsi vivat in locis liberis & ubi nulli sunt actus distinctivi & positivi nobilium & ignobilium: Et ubi nulla solaria, & sic causa indicativa, non adessent, si familia illa ita est antiquissime probabili reputata communiter & notorie ab omnibus, & cognita ut transeat in causam permanentem & inconcussam, tunc utique & probans ab illa procedere obtinebit: Et sic ex iis omnibus patet clarissime, quod omnis ille dicitur fidalgus De solar conocido, qui videlicet habet solum originarium, taliter ac pro tali immemorialiter reputatione inter convicinos ac concivis unde avitam suam prætendit originem, adeo ut nihil aliud sit exigendum præter talis solarii nobilem reputationem inconcussam, immemorialem & permanentem: ita ut non sit de essentia probanda domus materialis, turris, arma, & alia à dicto commentatore Joan. Garfia. ubi supra, requisita, nisi aliud de consuetudine talis loci aut provincie requiretur probari, nam tunc id esset omnino probandum, cum ut diximus: consuetudo uniuscujusque loci est in hoc attendenda: qua quidem omissa consuetudine infero primo dictum commentatorem Joann. Garfiam. in dict. glos. 7. num. 1. asserentem esse necessarium ad probandum solarium, & domum solariegam, quod domus principalis sue agnationis, arcis, turris, aut consimilis alicujus magnificentia faciem repræsentet, item quod gentilitia familie insignia in ipso turris aut domus pariete sese ostendant. Infero inquam, (si aliud ibidem non est consuetum) de equestri ordinis peculio hæc esse, non vero de ¹⁰¹ fidalgus & inferioris ordinis requisitis necessariis, primo ex supra jam dictis, secundo ex experientia rerum magistris, quæ docemur vassallorum turrium atque arcium dominos esse de alia celsiore nobilium classe: tertio quoniam nulla dabitur lex vel autoritas disponens aut asserens, quod solarium nobilis debeat de necesse concludere & continere individuitatem, domum fortem, turrim cum armis, neque itidem vidi legem designantem nobilitatis vim in eo quod bona sint vinculi aut majoratus, aliter enim si hæc ita essent, multe domus non nobilium possent dici solaria, ubique enim jam hæc reperientur & tamen sine nobilitate, & multa è contrario nobilium domus non dicerentur nobilitatis solaria, majoratusque & primogenitura ¹⁰³ non est dignitas, neque causant nobilitatem, ut per Molin. de primogen. lib. 1. c. 13. per totum. maximè num. 4. Aliter enim ut ipse ibi dicit, quilibet posset concedere dignitatem & nobilitatem cum possit majoratum constituere ex bonis suis secundum juris dispositiones, soli tamen Regi competit dignitatem & nobilitatem præbere, ergo alii prohibitum est: bonaque & res accidentales quid sunt, non vero naturalia, cum homo ¹⁰⁴ nudus ac pauper nascatur, accidentia vero non possunt mutare rei substantiam, ut sensit glos. in l. pacta conventa. ff. de contrah. empt. not. Menoch. de arbitr. judicium. libr. 1. casu 68. num. 34. Ergo nec majoratus constitutio mutabit, & sic cum essentia notorii solarii non dependeat à vinculo & majoratu, cum vinculum & majoratus possint adesse sine nobilitate, prout quotidie videmus, ergo qualitas majoratus non est necessaria

necessaria ad probationem solarii: aliter enim resisteret etiam aliud inconveniens, scilicet, quod solus successor in illis bonis esset nobilis, non autem alii descendentes, quod esset absurdissimum, quoniam & influens causa, veluti sanguinis, ejusdem est potentia in omni suo causato, secundum Bald. in l. 1. ff. de lenator. Omnesque posteror in quocunque gradu existentes etiam in futurum, quia omnes unum corpus esse videntur, de hæc libertate & nobilitate gaudere inquit idem Bald. in conf. 170. ad evidentiam, lib. primo. Item turris, domus vel habitatio possessores alicujus vinculi aut majoratus, non facit notoriam solarium nobilitatis, neque unquam fecit, secundum Andr. de Iser. in cap. 1. §. ceteri, quis dicitur Dux vel Marchio. nam res à persona non verò è diverso conditionem accipit. l. 1. in fi. C. de impon. luc. del. & hominum causa sunt omnia. l. in pecudum. ff. de usur. & res hominibus accedunt, non rebus homines. l. iustissime. ff. de ædil. edict. & locus non sanctificat hominem, sed homo locum. c. illud. cap. nos qui. 40. dist. nam & qui emit domum decurionis, non propterea fungitur munere decurionis, ex text. in l. cum neque. in fi. C. de incol. lib. 10. & in l. 2. C. de præd. & re. nav. eo. lib. & vir dat loco suo honorem, sed non vicissim viri suo locus, personaque rem nobilitat, non res personam, & sic Democritus apud Diogenem Laertium, non ex loco gloriam accipere volebat, sed loco gloriam imponere, ut hæc & alia refert Tiraque. de nobilit. cap. 7. num. 3. & 9. Et 10. Ex quibus dicendum est non in turri, domo forti, armis, aut majoratu consistere nobilitatem, sed in sanguine & hominibus alicujus familie ab antiquo nobili reputata & cognita. ex l. 2. & 3. tit. 22. par. 2. & l. 3. tit. De los cavalleros, ca. par. & ex aliis juribus & rationibus & causis supra à nobis significatis & descriptis, & facit l. pronuntiatio. §. familia. ff. de verb. signif. & proprietate nobilitatis in sanguine consistit & ex dictis per Bald. in l. nemini licere. C. de Adv. diver. jud. & in l. nobiliores. C. de commer. & mercat. & secundum eundem in l. cum in antiquioribus. quest. 8. C. de jure delib. nobilitas seminatur à progenitoribus in posteror, & Afflic. in cap. 1. col. 5. ver. sexta nobilitas, quis dicitur Dux, armaque domui & parieti affixa, non ad nobilitatem, sed ad cognoscendos & distinguendos unos ab aliis hominibus, sunt ex l. ad recognoscendos. C. de liber. caus. l. si in nomine. C. de testam. §. si quis in nomine, Inst. de legatis, & sicut nomen mihi impostum non constituit essentiam nobilitatis à sanguine, argum. l. non nudis. C. de proba. l. neque professio. C. de testam. ita & neque arma & insignia. Bene tamen verum est, quod illo, qui est nobilis confert nobilitatem & nobilitatem sua domui, & aliam qualitatem celsiorem ex armis & insigniis affixis ei, & datur quædam forma indicativa & demonstrativa, quod ibidem nobiles habitant, vel habitaverunt, non tamen ut de essentia ad probandum notorium solarium nobilitatis requiratur probatio domus, turris armorum & aliorum à D. Joan. Garfia. requisitorum, & quamvis ad hæc solent articulare, id faciunt ad majorem cautelam & ad fortiorem probationem inducendam nobilitatis antiquissime: non vero ut, & si non probetur, cadat à jure suo ille, qui solarium notorium & cognitum probaverit ex communi omnium illius provincie reputatione: quod & manifestius comprobatur, nam assertum est mihi, Que en Vizcaya Guipuzcoa, y en las encartaciones, y en los valles de Ho-

rozco, Llodio, Mena y sus contornos, las mas principales casaf de los cavalleros y parientes, mayores, è hidalgos escuderos, señalados tienen las dichas casaf y solares de su origen y naturaleza immemorial, por la grande antiguedad fuya, o arruynados, o quemados, o echados por el suelo, o transferidos a otras casaf y moradas y se contentan sus descendientes con que puedan mostrar que estaf o estotras paredes cubiertas de yedra fueron la antiquissima morada de sus antepassados, como por exemplo se puede poner en los solares de Albis, Basurto, Muzica, Zamudio, Cumelco, Torrezar, Ayellaneda, Mariaca, Leguicamon, Careaga, y la torre de Poza, que fue arruynada quando se saqueo la ciudad de Orduña, Anno de 1477. Y otras muchas casaf semejantes, que todas estan arruynadas, o transferidat a otras, y no por esso dexan de tener en Vizcaya tan fundada su intencion como en Castillas los mas illustres della. Et sic domus & arma & alia dicta non sunt ea, que causant nobilitatem, presertim cum & ignobiles maxime hisce temporibus possint depingere, & depingunt arma & insignia in rebus suis, ut inquit Bart. in Tract. de insign. & armis. num. 4. Tirag. de nobil. cap. 6. num. 17. quibus de causis iuste remanet assertum Solar conocido, ex communi omnium illius loci reputatione probari, nisi aliud ibidem de consuetudine requiratur, ut dictum remanet. Insero secundo ex supradictis contra ipsummet Joan. Garf. ubi supra. in glo. 7. num. 2. & gloss. 18. num. 10. asserentem quod de essentia solaris notorii requiritur etiam probari vassallos solariegos litigatoris & domus & solaris illius a quo dicit se procedere, & exemplificat hac in undecim domibus sitis Cantabria, & quasi dubitando an ibidem adessent alie domus solaris notorii nobilium: Insero inquam ad essentiam solaris & probationem eius non requiri quod adsint vassalli, in quo ipse Joan. Garf. se confundit in multis: Primo, in quantum ibidem designat in Cantabria domos Desolar conocido, requirens circa eas vassallos, quoniam in Cantabria, & sic, En Vizcaya, quam in toto hoc epologo Cantabriam appello, & nomine Cantabria de Vizcaya, Intellego, & nomine Cantabrorum Vizcaginos ejus nomino, in hac inquam Vizcaya, & Dominio
 208 ejus nullus habet neque possidet Vassallos, & neque ibidem alius dominus quam Rex noster Hispanie recognoscitur: Secundo, quia ipse Joan. Garf. cum posset alias plures domos solaris notorii designare in numero plusquam centum & viginti, nullas alias quam per ipsam descriptas designavit quasi dubitans an alie adessent. Tercio fallitur ipse commentator in designatione domus de Acendaño in Cantabria cum non ibidem, sed in Provincia de Alava sita sit, & in domo De Salazar, cum in montagnis existat, Y no en Vizcaya, Et quando dictum Authorem vellemus salvare & declarare quod ad minus ad probationem dicti solaris saltem sufficeret habere homines Solariegos, affixi in alterius solaris cum certi census recognitione, etiam si non esset cum jurisdictione secundum l. 7. tit. 1. lib. 4. supra ad hoc responderetur. Primo quod dictus autor non minus quam vassallagium requirit cum jurisdictione, & hanc qualitatem nemo in Cantabria dominio habet. Secundo responderetur, quod isti tales censuarii ex census solutione alteri, quam Regi nostro facta non judicantur vassalli, & ex tali solutione non inducitur
 209 neque colligitur nobilitas in favorem recipientis census, ut apparet ex Tiraguel.

raquel. de nobilit. cap. 7. num. 15. ubi inquit, quod rusticus etiam vilis potest infeudare, id est, in feudum concedere, proprietateque talis census & ejus recognitione etiam in rusticis verificatur, & non ex hoc judicatur actus nobilitatis, ut constat ex gl. A todo, in l. 3. tit. 26. part. 4. & Bald. in cap. 1. §. Marchio. De iis qui feud. dar. poss. ubi alii & Innocent. & Card. in capit. verum de foro comp. & sic. Por via de solariegos simples, quales son los que pagan gallinas, capones, o semejantes colas manuales: non solum non introducitur vera, verum neque ficta nobilitas ex dictis maxime in Cantabria. Secundo principaliter, quod solarium hoc nobilitatis non fundatur in vassallagio cum majoratu, probatur eisdem ex eo, quod nullam usque adeo inventi legem hoc requirens neque probans, ut & factur ipse Joan. Garfia. in dicta glo. 18. num. 2. & 9. neque dicta pragmatica De Toro & Tordesillas, in dict. tit. 11. libro 2. supra inserta hoc requirunt: cum de istis solaris notoriis loquantur, & sic quod lex non dicit, neque nos dicere debemus. l. 1. §. si servum filii tibi, non dixit prator. ff. de acquir. hered. erubescimusque cum sine lege loquimur, & dicta pragmatica Tauri Tordesillas inserta in l. 9. dict. tit. 11. Si hævellent, scirent utique dicere, & explicare, prout explicant, De solaris notorio, & dicere quod sub illis verbis: De solar conocido includantur dicta quitates, De varonia, individua y vassallage de vassallos: est nimia suppletio & per alias leges non requisita, imò & absurda esset, nam si ut dictum est supra, quod dominus vassallorum per viam varonia, ubique & non solum inter suos nobilitate gaudet & nobilis reputatur, & habet ex hoc fundatam intencionem, absurdam superfluitatis redundaret, si in probando notorio solaris nobilitatis hac etiam requirentur, essetque contra communem usum loquendi & interpretationem vulgarem in qua quidem nunquam intellectum vidimus neque intelligitur, quod sub verbis Hidalgo notorio de solar conocido, comprehendatur dominus vassallorum, ususque communis loquendi est attendendus, imò & propria significationi vocabuli preferendus, ut alibi diximus, & sunt jura vulgaria: & qualibet dispositio recipit interpretationem ex consuetudine loquendi regionis illius, ut per Mantiam, de conject. ult. volunt. libr. 6. tit. 8. num. 7. & 8. late legesque nostras, ut apparet ex libro isto nostro Sexto, Recopilat. in iis primis titulis, & in partia 2. diversos titulos apponunt circa hos noiles vulgo Hidalgos, & circa vassallos, & dominos eorum, specialibus nominibus & dispositionibus, de eis agendo, quod si eadem essent, non diversis appellarentur nominibus, ex l. si idem. C. de codicillis. in generalique loquutione non veniunt habentia nomen speciale, ex l. ligni Offilius. de legatis 3. nec illud quod est ipsius rei precipuum. l. eos. C. de aqueductu. libro 11. late Barbat. consilio 36. num. 4. libro 2. Et quando verba possunt accipi in sua propria fidalgorum significatione, non est cur accipiantur in potiori cum vassallis, sufficit enim proprie intelligi. l. 1. §. si is qui navim. ff. de exercitio. faciunt dicta per Bart. Socin. consil. 304. num. fin. libr. 2. verbaque interpretanda sunt ex verisimili intentione proferentis juxta naturam rei, de qua agitur, ut per Didac. Covar. in Pract. quest. cap. 8. num. 12. & eo relato per Mantiam, in dict. lib. 6. tit. 12. num. 3. sub verbisque generalibus non veniunt res notabiles * (qualis status, dignitas & bonos varonum) nec veniunt ea, que secundum verisimilitudinem exigere
 211
 212
 rent

rent speciale mentionem. l. obligatione generali ff. de pignorb. Ripa. l. si unquam quaest. 3. num. 10. C. de revocand. donat. Zephalus consil. 94. num. 36. libr. 1. & Oldradus, consil. 185. num. 2. & Afflicti. decif. 265. num. 22. & sic sub illis verbis, Hidalgo notorio de solar conocido in dict. l. 9. in inferis non est intelligendum comprehendendi, tantum dominus vassallorum maxime cum varonia, tum quia id propria significationi vocabuli contradicit, & communi usui loquendi, & repugnat natura rei, neque notabilia comprehenduntur sub generalibus, & sic non est dicendum: Que en solar conocido de Hidalgo, requiratur vassallagium & varonia ac individuitas, ut dictus commentator requirebat, presertim cum in Cantabria ubi dictus commentator solaria hac exemplificat & designat quod nullus eorum dominus vassallos habeat nec possideat, ut dictum est: quibus neque itidem obstabit, quod ipse commentator asserit, in dictis glossis 7. & 18. maxime in dict. gloss. 18. num. 10. & 11. quod asseritio ejus colligitur ex legibus regis 2. 11. & 14. lib. 6. isto, & ex historiis, quoniam ut ipse inquit in eadem gloss. 18. num. 2. & 9. nulla est lex mentionem faciens neque probans, quid sit hoc nobilitatis solarium, & sic non potest se fundare pro sua opinione in dictis legibus, effect enim contra id quod sua propria voce dilucide protestatus est: item leges ille 2. 11. & 14. non ad hoc venerunt, sed ad providendum quod dominus vassallorum, nihil contra jus usurpet a vassallis suis. Del solariego, ni de lo realengo, ni abadengo, ni behetria, ni de otro home ninguno en que no aya razon de que lo tomar. Ex quo nullo modo inferri potest, quod ex illis decerpatur legibus neque per umbram colligatur, quod voluerint disponere solarium hoc nobilitatis colligi, & esse colligendum ex vassallagio: neque minus ex historiis, quas ibi allegat, quoniam ex ipsis historiis in dict. gloss. 18. num. 12. 13. & 14. relatis, id non colligitur ullo modo, sed potius ex verbis illarum historiarum denotatur, ibidem relatos esse homines divites & potentes, non tamen ut designetur ex hoc, solaria hac notoria nobilitatis esse probanda sub vassallagio, & varonia, nam quis juste aut rationabiliter inficiari, contradicere aut negare poterit posse quem esse ex solario notorio nobilitatis in quo nunquam vassalli extiterunt, certe nemo, cum in Cantabria nullus vassallos possideat, & tamen sunt quam plures domus solarii notorii nobilitatis: quarum aliquos ut diximus retulit ipse Commentator, & ultra eas adsunt alie quam plurime, imò & an Asturiis & in aliis partibus reperientur alie, ita quod de essentia probandi dictum solarium non est necesse vassallagium varoniam individuitatem probare, quod si probarentur, prodesset potius & manifestaretur major nobilitas, ad quam manifestandam solent Advocati, dum de notorio solario articulos faciunt, supradicta articulare, non tamen ut sit necessarium, imò & ipsi multoties non considerant hac, sed sequuntur errores & ignorantias antiquas: nam si nobilitatem in asimatione & communi hominum reputatione constitutumus, principia ejus, cur & non constituemus, & hac sufficiant pro hoc tertio modo probandi nobilitatem. Quarto, probatur nobilitas ex monumento sive antiquo instrumento ²¹³ ~~†~~ nobilitatis, aut ex foro, vel lege, puta quod talis familia & ex ea descendens litigator, semper habuerunt monumento aliquo instrumento, foro vel lege declaratum fuisse & esse nobiles & fidalgos, & a principibus sic est confirmatum, presertim si id sententia aliqua pronuntiatum est, & declaratum,

de laratum, & hanc esse legitimam rationem Natalium probandorum etiam si reijci desint, probatur ex l. 1. C. de testam. l. nec commissis. C. de lib. cau. l. si vicinis. C. de nupt. l. Imperatores. ff. probat. teste Marzario, consilio. 65. num. 4. ubi etiam asserit, quantumvis prerogativa Natalium professio perdit fuerit, ex l. statum. C. de fide instrum. & quamvis hoc privilegium esse asseri possit, & sic nobilitatem ex privilegio devenire, tamen id hoc casum non designamus ex privilegio id processisse, si ex familia antiqua, monumento & instrumento an iquo designata & scripta, & regis confirmatione sic esse confirmatum, prout si ex factis generosis, militaribus, & hereticis familiis illa per multam temporum curricula sic est usitatum & factum, ob quod meruit nomen dictae familie, puta nossem Titianum familie Titia, vel Sejanum Seje, vel Cantabricum nationis originalis Cantabrie, & hoc confirmatum est sic esse per principem concessum hoc enim sufficeret quantumvis jam exercitum illud & professio proficquendi heretica illa facta & insignia perdit sint, & praemaxime si sententia regis consilii id sit aliquando declaratum, hoc min quantumvis sententia illa executoria non esset, neque testibus comprobaretur sufficeret pro nobilitatis probatione. Idque etiam verificari potest in regione aliqua & provincia, quibus lege id concessum & dispositum reperiantur, prout in originariis Trojanis, quos Romani ut nobiles declaraverunt & exemptos tanquam dependentes ab ipsa civitate Romana, ut l. non tantum. §. lisenibus. ff. de excuf. tut. & civitates de Phoenice & Laodicea, & alia relate in l. 1. ff. de censib. & in nostra Hispania. Las villas de Simancas, y Valdetoro. Et in Cantabris originariis, quos & ex nomine illis & scripturis antiquissimis constat nobilitatem acquisisse & retinuisse, ut ex dictis in hac quinta questione, patet, & sententia Regis sic cum Cantabris esse determinatum asserit Otalora, de nobilit. 3. parte. cap. 8. num. 9. verlic. & hoc videtur de mente: & ex prodigiis factis in armis & bellis per ipsos aggressi & invincibili fortitudine & per multa tempora non recognoscendum superiorem id constat: ita ut de dominio Cantabrie possint dici tria illa [†] a Placone, Aristotele, Divo ²¹⁴ Thoma, Egilio & Bart. lo nostro co scripta & notissima. Quorum primum est Democratia, id est, principatus populi, quibus olim erat apud Athenenses, & hodie apud Helveticos, unde Democratia appellantur, id est populi instituto viventes, & ut dicit Bart. in tract. de regim. civit. in princ. colum. 4. nos vocamus regimen ad populum, seu regimem multitudinis. Qui autem post divinum in Hispania hoc institutum vixerunt, nisi Cantabria habitatores? certe nulli si Historis credimus, quibus credendum est. Secundum vero est Aristocratia, id est, optimatum Principatus, qualis apud Rempub. Venetam, & teste Bart. ubi supra, sic regitur civitas Venetiarum: apud Florentinos, unde appellantur Aristocratici, id est, optimatum statum sortentes. Tertium autem est praedictis diversum ac oppositum, Monarchia, id est unius principatus, hac qui petitur Monarchia, Monarcha appellatur, quem Suetonius dicit, arbitrium omnium terrarum, nos vero (s. se Bart.) si iste est dominus universalis, appellamus imperium, si vero partiaris, aliquando appellatur Regnum, aliquando Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus. Primum, scilicet, Democratia in principio fundationis Cantabrae populata tenore tabulae nepotis Noe, vocari potuit, & imp. regit. lab. me Aristocratia, id est optimatum principatus, & sic potestas optimorum in quo aliqui principantur, prout dictus rex Alphonsus in sua Chronica vocavit Cantabram unum de melioribus mundi solaribus, quod ex nobilitate & gentium dignitate censendum est vocasse. Tertium vero, id est monarchia, postquam cepit esse dominum tempore illius viri domini Didaci Lopez de Haro, & post tunc & melius postquam dominum illud Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. K. (retentis

(retento adhuc nomine domini) fuit incorporat. in & unum Corone regni Castellæ,
 215 ob quam unonem non solum non perdidit nobilitatem antiquam, excellentiam †, &
 prerogativas & foras, quos adhuc sustinet sed & excelsum dominium est constitutum,
 cum sit sub Potentissimo ac Christianissimo Domino ac Rege nostro PHILIPPO II,
 idque fundatur ex dictis per per Alexand. consil. 114. num. 19. libr. 4. & per
 Cravetam, de antiquitate temp. 4. part. num. 27. versic. sed adverte. ubi ex-
 emplificat in Delphinatu unio Corone Franciæ adhuc retinet nomen suum & appella-
 tionem. Ang. consil. 247. versic. & eius opinio est vera, quando uniretur solam
 quoad protectionem & gubernationem, & Socin. Jan. consil. 28. num. 21. & se-
 216 quentibus. lib. 4. & iste status mixtus Monarchia est optimus & prestantissimus †,
 secundum Caspar. in Cathalogo glor. mund. 12. parte. consil. 55. in princ.
 & in versic. & de istis tribus, ubi per totam illam considerationem plura de istis tribus
 217 regiminibus & statibus discutit, qui & in 5. parte, consider. 1. in fine. inquit,
 omnes mundi Monarchias initium † habuisse ab armis, cumque Cantabria us semper
 fuerit munita presidio, mirum non est, si in ea nobilitas an ignis duret ac perseveret,
 neque ei detrahenda sit ullo modo, & ubique terrarum est observanda, & nobiles i sunt,
 qui Imperio & dominatione potiuntur, ut per Cap. l. in Tract. de Imper. mil. de-
 ligen. fol. 311. numero 17. vol. 16. Tract. diversorum Doctorum, imò &
 218 propter nationem gaudet quis nobilitate †, sive ex parte parentum id proveniat, sive
 natione generis, patrie, aut proximie, ut optime per Capol. ubi supra. §. propter
 nationem numero 1. cum sequentibus. fol. 310. col. 1. cum sequentib.
 que omnia concurrunt in provincia & natione originaria Cantabriæ, prout per reges in
 historiis assertum videmus, ita ut ex monumentis antiquis, ex scripturis, ex Historiis
 sic de Cantabris assertum reperimus, quibus quidem antiqua nobilitas civium originario-
 rum manifesta sit, cum etiam & secundo ex legibus sui fori nobilitas hæc Cantabro-
 rum originarium, de iis loquimur, id est eorum, qui nulla fieri aut constare possit
 externa sunt origine, sed immemorialiter, & supra omnem memoriam sunt vari
 originarii Vizcagim, & pro talibus semper fuerunt, & sunt habiti & reputati, & de
 hoc semper fuit & est fama inconcussa & illibata inter & apud suos concivinos & com-
 patriotas, & de hoc suavit ac est communis opinio & reputatio & quidem taliter quod
 nunquam sciverint aut audierint prædictum talem Vizcaginum esse de stirpe aut progenie
 externa aut advena: de quibus originariis licet dictus glessar. in dict. gloss. 18.
 num. 26. asserat non esse legem in foro suo eos nobiles declarans, & quod lex 16.
 sui fori non est dispositiva, sed enuntiativa, tamen hæc & alia leges pro nobilitate eorum
 considerari possunt, ita grassis verbis hæc declarantes, ut nulla indigeant inductione, sed
 219 sola nuda verborum recitatione: & primo habent pro se dicti originarii Vizcagim †, le-
 gem. 3. tit. 16. sui fori in hæc verba disponentem: Otto si, por quanto en Viz-
 caya todos los Vizcaynos son homes Hijos dalgo, y por tales conocidos,
 tenidos, avidos, y communente reputados: y han estado y estan en esta
 possession, vel casti, de ser homes Hijos dalgo, no lo solamente de padre
 y abuelo, pero de todos sus antecessores y de immemorial tiempo aca. Y
 entre otros privilegios, y libertades, y essenciones dados por su Alteza a
 los homes Hijos dalgo es este: Que por deuda alguna que no descienda de
 delicto, vel casti, no sea preso el tal Hijo dalgo, ni tomada ni executada la
 casa de su morada, y sus armas y cavallo: y a este tal privilegio espres-
 samente por el Hijo dalgo no se pueda renunciar. Dixeron que establecian
 por fuero, y por ley, que por deuda alguna que no descienda de delicto,
 vel casti, Vizcayno alguno no sea preso ni detenido en la carcel, ni sea
 executada

executada la casa de su morada, ni sus armas ni cavallo, aunque en
 la tal obligacion, o sentencia, contracto, o escriptura por virtud de
 que se pide captura del, y execucion de su casa, armas y cavallo, ex-
 pressamente aya renunciado su fidalguia: so pena que allende de ser
 su execucion ninguna, el juez que diere mandamiento de captura con-
 tra Vizcayno y su casa, armas y cavallo, caya è incurra en pena de
 diez mil maravedis por cada vez que mandare lo contrario, repartidos
 la meytad dellós para el tal Vizcayno que fuere mandado prender, y la
 otra meytad repartida en dos partes, la una para los pobres del hospital de
 esse lugar, y la otra meytad para los caminos de Vizcaya.

Item probatur ex l. 4. tit. 16. dicti fori Cantabrici dicente: Otrosi di-
 xeron, que avian de fuero y establecian por ley, que por quanto de
 derecho es que a cada qual su casa de vivir sea su refugio, y los Viz-
 caynos notoriamente son hidalgos, que por deuda alguna que no def-
 cienda de delicto, vel casti, ellos no pueden ser presos, ni las casas
 de sus moradas armas ni cavallos executados. Porende en Vizcaya por
 deuda alguna que no descienda de delicto, vel casti, en casa de nin-
 gun Vizcayno, prestamero ni merino ni executor sea ofado de entrar
 a hazer execucion alguna, ni acercarle a la tal casa con quatro brazas
 al derredor contra la voluntad de su dueño, salvo que entre con un
 escrivano un hombre del tal prestamero, o merino, sin armas a ver
 los bienes que ay para executar, y inventar, so pena que si entrare,
 y si mas se acercare, se le pueda resistir sin pena alguna. Pero si el
 tal executor mostrar mandamiento de juez competente, para que
 prenda algunos acotados, o malhechores y quisieren entrar por ello a
 los prender en alguna de las dichas casas, que lo pueda hazer y no se
 les haga resistencia alguna, so las penas de la ley del derecho sobre
 ello establecidas.

Item & adest alia lex. l. 9. tit. 9. dicti fori in hæc verba disponens. Otrosi,
 dixeron que avian de fuero y de costumbre, y uso antiguo immemo-
 rial, y establecian por ley que por quanto los Vizcaynos, todos ge-
 neralmente son homes Hijos dalgo, y Vizcaya es muy essenta y pri-
 vilegiada nunca en ella uvo quistion de tormento por delicto alguno
 que fuessse, grande ni pequeño, publico o privado: porende que esta-
 blecian por ley, que en Vizcaya ni en otra parte alguna, por ningun
 delicto los juezes puedan poner a Vizcayno alguno en question de tor-
 mento directe ni indirecte, ni amenaza ni comminacion de specie
 alguno de tormento, excepto en los crimines de heresia, & lesse
 Majestatis y de falsa moneda, y peccado nefando contra naturas, que
 es sodomia.

Vides igitur has leges nulla inductione indigentes ad probandum ex eis om-
 nes Vizcaginos, originarios ut diximus nobiles & fidalgos esse, etiamsi infan-
 zones non sint, in enim aliud plus nobilitatis habent, sunt etenim de solar
 conocido, illi vero in generali harum legum nobilitate comprehensi licet nobiles
 sint, non tamen nobilitate solarum iudicativa & demonstrativa gaudent & resul-
 gent, qua quidem dicti infanzones potiuntur & illustrantur.

Ex quibus quidem legibus & ex earum præmio probatum id reperitur, dum
 dicunt & pro ratione suarum dispositionum præmittunt, omnes Vizcaginos esse
 Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. K ij nobiles,

nobiles, hoc enim fuit causa finalis dictarum constitutionum, proinde enim causam finalem inducit †, ex l. fin. ff. de heredib. instit. non enim sine mysterio proxiimum scribitur, ex cap. secundo requiris de appell. dixi in l. 11. num. 7. tit. 1. libro. 4. Recopilat. & est ratio dictarum legum ut apparet ex dictione illa: Que por quanto Latine, quia, vel quoniam, que regulariter pro causa
 220 † & sic ratione apponuntur, secundum Bart. in l. demonstratio. §. quod autem colum. 3. versic. item quid si testator. ff. de cond. & demonstr. & causam finalem dicit, secundum Bald. in l. 1. colum. 4. versic. & not. C. de fal. caus. adject. leg. eundem Bald. in l. 1. de feriis, & cum ad inducendas dispositiones dictarum legum fuerit causa & ratio quod omnes originarii Vizcagini sunt nobiles, ratio hac jus & dispositionem inducit, nam sicut sententia vel
 221 statutum inducit dispositionem, ita † ratio statuti. l. emptor. §. fin. ff. de rei vend. quia ratio jus facit, & ratio legis sive consuetudinis servari debet tanquam anima & spiritus ejus, ut inquirunt Bald. & relati per Tiraguel. de cessante causa, in regula. num. 139. pag. 20. & sic rationes dictarum legum jus & dispositionem constituunt, & probant omnes originarios Cantabros nobiles esse, ita quod non possit jure affirmari dictas leges solum in dispositione esse attendendas, sed in ratione earum totam vim & proram constituenda, ut ex eis tanquam ex anima & spiritu legum sumamus assumptum dispositivum & jus constitutum ad probandam dictam Cantabrorum nobilitatem, & consequenter cessat consideratio dicti commentatoris dicentis, leges has solum disposuisse circa excusationem tormentorum & executionis, non vero ut ex eis probaretur dictum assumptum generalis nobilitatis.

Secundo, quoniam licet verba priora dictarum legum possent dici narrativa & non dispositiva (quod non fateor) adhuc tunc possunt allegari ad decisiones causarum, quoties intentio legis (prout hic) fundatur in illis verbis † narrativis, secundum Felin. in cap. 1. num. 18. de constitut. quem ad hoc allegavi in dict. l. 11. num. 6. tit. 1. lib. 4. Recopil. & probatur ex Clem. 1. de probat. juncto cap. si Papa de privileg. in sexto. notat Jaf. in l. unic. num. 22. & 23. C. quando non peten. par. latissime Aymon Craver. de Antiquit. temp. par. 1. cap. 1. & 3. & Celsus, in Tract. clausularum. cap. quando verba enuntiativa proferuntur in privilegiis, & licet obijciatur quod posset procedere quoties lex est à Principe constituta, non vero si à minori, nihil obstabit hoc, quoniam, ultra quod etiam in statutis idem est, ex dictis, leges hæc dicti fori Vizcagini à rege nostro & predecessoribus ejus facte sunt, cum ab eis sint confirmate, & omnia nostra facimus (inquit Rex) quibus auctoritatem nostram impartimur. Presertim quod etiam si verba narrativa non proferantur à Principe, sint tamen
 222 ab antiquo lata, prout est tempus sexaginta annorum, disponunt † & probant, ita ut eis standum sit, interim quod non probatur contrarium, prout communem testatur Alexand. consil. 15. num. 2. & 3. lib. 5. ubi ejus additionatores alios allegant imo ut ipse ibi inquit, fama publica in hoc sufficere pro plena probatione,
 223 tempusque antiquum † sexaginta annorum est: quis enim ut inquirunt Doct. relati per Loazes, in allegatione de mula, dubit. 1. in 3. pro Marchionis fundamento num. 64. cum sequent. pluribus, non arbitrabitur quinquaginta vel sexaginta annorum cursum, attentata presentis temporis vite hominum
 224 brevitate, esse antiquum? est enim omne vite nostre tempus † brevissimum atque exiguum, ut inquit text. in cap. ipsa pietas. 23. q. 4. & in c. consequenter. de peniten. distinct. 5. not. gl. in c. quid ergo 11. q. 3. & sunt
 jam

jam elapsi anni sexaginta-duo, quibus dictæ leges sunt compilatæ.

Tertio, quia quando partis allegatio est unica & fundata in una sola ratione (prout dictæ Cantabrice leges fundantur) in sola scilicet Cantabrorum nobilitate, & eam princeps non impugnat, tunc illa talis ratio † potest allegari tanquam ipsa lex, ut est notabilis doctrina Imola, & Felini, relatorum & secutorum per Palat. Rub. in Rubric. §. 17. num. 23.

Quarto, ex Baroli doctrina, in l. & quia, quam legi sub l. more majorum. num. 5. ff. de jurid. omni. jud. ubi Doct. & post illos Dec. in l. unic. C. quando non per. par. num. 20. dicentis, quod quando aliquis actus confirmatur à superiore, qui quidem actus poterat ab ipso superiore tolli, & citra ejus auctoritatem fieri ab ipso supplicante non poterat, tunc confirmans dare † videtur, & sic totum confirmatum denominatur ab ipso confirmante, & verificatur illa juris conclusio, quod omnia sua fiunt, quibus auctoritatem impartitur, sed sic est, quod supplicantes non poterant interpretari neque declarare se esse nobiles, quia omnis declaratio in vim legis est de regalibus. l. fin. C. de legibus. ergo bene sequitur de primo ad ultimum, quod leges dictæ qua parte & in quantum se fundant in immemoriali omnium Vizcaginarum nobilitate, perinde sunt judicande ac censende, ac si princeps ipse hoc dixisset, quia non solum ex tota lege: sed etiam ex suis singulis partibus † inducitur dispositio
 l. in civile. ff. de leg. l. ex conventione. C. de pact. ibi ita ut pars instrumenti significat, ubi Decius, num. 9. & Jaf. num. fin.

Quinto, quia verba narrativa etiam ab alio quam à principe propter se principaliter prolata, vel per modum cause, ut dictum est, disponunt & probant, † ut per Aymon. dict. Tract. de antiquit. temp. 1. part. cap. 3. num. 15. cum sequentibus. volum. 17. Tract. diversorum Doctorum. Corn. consil. 269. colum. 3. lib. 3. Dec. consil. 146. col. penult. & dicantur principaliter propter se, vel per modum cause emissa, secundum Aymon. ubi supra, quoties Papa, ut Princeps * super narratis fundat intentionem suam, ut in dictis legibus, in quibus legislator ideo Cantabros à tormentis & executionibus excusat, quia nobiles & fidalgui sunt, & consequenter probant dictæ leges nostrum intentum & conclusionem.

Sexto, & supradicta confirmantur etiam per alias leges fori dicti Cantabrie domini, præcipue per l. 4. tit. 16. ibi, Y los Vizcaynos notoriamente son hidalgos, &c. & per l. 9. tit. 9. ibi, Eltablecian por ley, que por quanto los Vizcaynos todos generalmente son homes Hijos dalgo, &c. Notanda sunt prædicta verba, quia nobilitatem denotant, & cum tot vicibus geminata & plus sint, omnem tollunt dubitationem, ut l. 1. col. 2. versic. ego puto. ff. de adil. edict. ostenduntque * mentis & intentionis perseverantiam. l. unic. C. plus petit. & tollunt suspicionem deceptionis. l. si mulier. C. ad Velleian. ex quo dicit Justinianus, C. de emend. novi Cod. nemini venire in dubium, quod repetita prædictio probavit, & ex geminatione dicitur apparere de valde enixa voluntate disponentis, ne censeatur superflue apposita, ex Bald. in cap. eam te. colum. 2. de rescript. & ampliant effectum ut magis operentur, secundum eundem Bald. in l. fructus. C. de actio. emptio. & verba enuntiativa si sint geminata operantur tam fortiter ut inducant effectum plenum & plenissimum, * ex Paul. consil. 92. col. 2. lib. 2. & ex multis traditis per Everardum, in Centuria in loco à geminatione, & per Mexiam, in l. de Toledo, fundamento. 4. partis. in n. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. K iij 6. cum

6. cum seq. ubi num. 8. inquit, geminationem vim clausule motu proprio operari, imo & idem quod clausula ex certa scientia, ut per Tiber. Decianum. respon. 7. num. 25. vol. 3. multoque magis secundum eum ibi, hac procedunt

233 * quoties verba sunt triplicata vel quadruplicata, in respon. 42. n. 30. vol. 1. qui in Repertorio suorum responsum in verbo Geminatione, multa refert de geminatione, qui in respon. 1. num. 134. volum. 2. inquit, non solum vim geminationis considerandam in principali dispositione, verum & in quacunq; dictione pluries repetita, quod est optimum ad dictas leges in nostrum propositum: ita ut propter tam multas leges nulla possit Cantabris originarius refricari questio, neque de jure, neque de facto super eorum nobilitate, lex enim potest conferre & declarare nobilitatem in proprietate,

234 * ex dictis per Bart. in l. 1. col. 9. C. de dignit. lib. 12. & ibi Platea, col. 3. & Afflicti. c. 1. quis dicatur Dux, Tiraguel. de nobilit. cap. 10. & cum Princeps sit fons dignitatum, nulli dubium, nisi quod ille erit nobilis, quem ipse declaraverit, ut per Tiraguel. ubi supra, cap. 6. & 10. & sexaginta &

235 duos effectus geminationis * vide per Conser. in Tract. de Potest. Reg. quest. 17. Hippol. l. 1. §. questionum. ff. de questio. Bologni. consil. 1. num. 131. Et sic verba dictarum legum non solum quoad immunitatem non inferendi tormentum, nec exequendi in personis, domibus, equo & armis pro debito non descendente ex delicto vel quasi, esse intelligenda, verum & quoad tributorum exemptionem, & quoad omnia alia nobilitatis competentia, nam propter quod unumquodque est tale, & illud magis, ratioque finalis ac principaliter contemplata ad aliquam dispositionem, non modo restringitur ad casum decisum, verum etiam ampliatur ad omnes illos casus, qui veniunt & inferuntur sub dicta ejus finali ratione expressa etiam * in correcto- nis, & in otiosis. l. his solis, ibi, satis cautum putavimus. C. de revoc. donat. dicit communem Paris. consil. 16. num. 24. cum sequentibus aliquibus. lib. 3. Tirag. l. si unquam. verbo, Libertis. num. 37. C. de revoc. donat. & Ripa, in l. si constante, num. 95. ff. solut. matrim. & Paris. ubi supra, inquit, id non ex vi extensionis, sed potius comprehensionis intelligi, dicitur expressum id quod sub ratione comprehenditur etiam si casus ille sit omissus, ut per eundem Paris. consil. 72. num. 98. lib. 4. Dec. consilio. 15. num. 2. & 6. & in terminis nobilitatis tradit Joan. Garzia, in proce- mio gl. verbo, Exemptio, quod proemium & prefatio ratiocinativa sunt id, propter quod sunt cetera dispositiones, & ad quam vel quas omnes sunt refe- renda ne discrepent, cum igitur proemialis ac finalis ratio dictarum legum sit, ex eo quod Viceagini nobiles sunt, igitur ubicunq; nobilitas privilegiata reperitur, & in eis erit itidem, sicut & in omnibus aliis a legibus in nobiles declaratis, ut generaliter & indistincte omnibus immunitatibus nobilitum ac fi- dalgorum potiantur, prout in terminis aliis voluit Ripa, lib. 2. de rescriptis. respon. 11. num. 14. & secundum aliam impressionem est in respon. 4. in ordine responsum. Item & pro hac Viceaginarum nobilitate facit lex 16. dicti libri & fori Cantabris, quam licet dicat dict. Joan. Garzia, in dict. gl. n. non esse dispositivam, sed esse supplicatorem, & nihil ibidem supplicationi provisum, tamen cum totus ille forus, & quelibet lex in eo inserta sit per confirmationes regias ibidem descriptas approbata, si attenda hac confirmatione lex illa nihil decidisset, imperfecta & mutila remaneret, & nullus effectus, quo casu confirmans non solum censetur confirmasse, verum

& dare

& dare ac concedere de novo †, ex communi doctrina Bart. in dict. l. 237 more. num. 3. ff. de jurid. omn. jud. ubi Dott. maxime Jus. & Orosius, & diximus jam in hoc libro 6. & sic potest dici illam esse legem expressam pro horti Cantabrorum nobilitate ultra alias leges.

Ex quibus omnibus inferitur, quod omnes originarii Cantabri sunt notorii nobiles in proprietate, quia illud dicitur notorium, quod habet causam stan- tem, permanentem ac successivam, ut jam dictum remanet, & notat Covar. libr. 2. Var. cap. 6. col. penul. lex autem scripta semper loquitur & est in viridi observantia. l. Atriani. C. de heret. & omnibus innotescit, & ha- betur pro nota & notoria l. leges sacratissimæ C. de legibus. Ergo cum, ut dictum est, leges jam citate de nobilitate hac, dissonant & prohibent, bene sequitur quod in virtute dictarum legum ista sua nobilitas est notoria, & quod ex monumentis antiquis & dispositione dictarum legum habent fundatam suam intentionem, & sicut instrumentorum probatio evidens dicitur, † ex 238 tex. in cap. cum dilecti. ibi ex tenore instrumenti evidenter appareat & ibi Abb. & Barb. extra de donat. & in c. cum inter. de re jud. & esse ma- nifestam probationem asserit gl. manifestum in l. fin. C. de rebus credit. ita quod instrumentum † est veritas apparens, probatio probata non probanda, 239 nec que indiget discussione, seve disputatione fori, nihil enim potest allegari contra, quando veritas est notoria, prout hec & alia adducit Tiraguel. de utroque retract. tit. 1. §. 2. glo. 1. num. 20. cum tribus sequentibus. ita & illa, que ex monumentis antiquis, ex legum dispositionibus, ex invec- terata consuetudine & foro, regia confirmatione approbata resultat, evidens, manifesta ac notoria dicitur probatio nobilitatis ac dignitatis Cantabrorum, & similia similia habentium sua intentionis manifestatoria, ita ut nequaquam possit de dictarum legum validitate disputari & observantia, sed omnino & inconvulsi- biliter secundum illas est judicandum non a regibus sint confirmata, de quorum regum potestate circa hec disputare & dubitare esset instar criminis sacrilegii, nam ut inquit August. in c. in illis. 4. dist. leges non esse judicandas postquam constituta sunt, sed secundum eas judicandum 240 dummodo non sint contra jus divinum vel naturale, prout supradicta non sunt, & satis est quod habeant aliquod moricium, ut ex Bald. inquit Tel- lius, in l. 16. Tauri. n. 11. Prefertim cum dicta leges Cantabris confir- matione jurata sint confirmate in forma amplissima, & que omnem dispu- tationem aut controversiam omnino tollit, ac repellit, ut est textus expressus fori dicti. En el auto de la junta. fol. 11. col. 12. ibi, Sin que nin- guna de las partes litigantes tenga necesidad de hazer provanca sobre si las dichas leyes, son usadas, y guardadas: & habetur late in con- firmationibus dicti fori. Quibus de causis si qua consultatio & ad eam respon- sio aliquando fuit mixta aliquibus cancellariis & ab eis data super his, ut inquirunt Otalora, & Joann. Garz. de qua & in hac quinta questione fuit per nos facta mentio, intelligenda est in casu in quo Cantabri non haberent leges & dispositiones pro se, ut dictum est habere, sed in casu in quo leges desce- rent, tam quia non est censendum velle legibus prejudicare dictas cancella- rias, neque eis derogare, neque poterant, cum ejus sit derogare, cuius & condere leges, idque soli Regi pertinet, qui & eis derogare non est censon- dus neque juri questio prejudicare, ex juribus vulgaribus, & ex alibi a me late dictis, prefertim ubi Rex ipse juramento proprio & fide Regia tales leges

leges confirmavit, neque talis responsio dictarum chancellariorum fuit, neque constat quod fuerit per Regem approbata, neque in modum legis constituta, nec recepta in prejudicium Cantabrorum, neque Rex id permitteret in prejudicium & derogationem legum dicti fori Cantabrie, & in casu in quo Rex id vellet, degressa & individua dictarum legum derogatio requirebatur, ex text. in cap. pen. de capell. mon. c. nonnulli. de rescip. imo & tunc pro sua in omnes benignitate & clementia id cum maxima causa, & non sine ea, & cum citatione diſte nationis & status Cantabrie id faceret, nam cum in vim remunerationis servitorum dicti domini Cantabri, & in modum contractus cum juramento, confirmaverit Rex dictas leges fori sui, non sine maxima causa, non sine maturo & deliberato consilio, & non sine citatione partium & eis auditis hoc faceret, ex late dictis per nos in l. 1. & 2. tit. 10. lib. 5. Recopil. & consequenter nihil obstat, nihil nocet supradictis legibus Cantabrorum & eorum nobilitati responsio, si que data est ab aliquibus chancellaris, que contraria eis ipsis Cantabris & legibus suis foret, neque dicta leges De Toro & Tordesillas 8. & 9. dicti tit. 11. lib. 2. supra, obstant quicquam, ex dictis, & ex aliis in progressu hujus quinte questionis a nobis declaratis, presertim cum dicti Cantabri dictarum pragmaticarum temporibus & usque ad annum 1526. habebant & habent legem insertam in corpore antiqui sui fori, per quam clare disponebatur quod Princeps illius provincie nullatenus posset statuere de dictis legibus & privilegiis neque in adimendo, neque in concedendo de novo nisi convocatis illorum proceribus ac procuratoribus omnium urbium atque pagorum illius provincie, & insuper quod predicti ac singuli tales procuratores suum assensum ad id prestarent, ut patet ex verbis predicti fori antiqui. colum. 2. post juramentum prestitum a Rege Henrico, anno 1455. & licet id in foro impresso non inseratur, Christianissimus Rex noster, ut dictum est, non est censendum per generales ejus dispositiones dictarum legum De Toro & Tordesillas, voluisse prejudicare legibus dicti fori Cantabrensis, specialibus eorum favoribus, ut late a nobis probatum est in hac quinta questione, neque eorum nobilitati prejudicium inferre, neque eis derogare, ex quibus constat quomodo nobilitas ex monumentis antiquis, ex legibus & dispositionibus provincie alicujus regia auctoritate confirmatis probari potest in proprietate, presertim in locis liberis & exemptis a contributionibus, & ubi non adsunt actus distinctivi, prout in Cantabria, de qua latius a nobis, quam de alia provincia mentio facta est, quia in ea melius quam in alia hac verificari possunt, & ne antique ejus nobilitati offensa fiat, quam semper Reges eis observari preceperunt, & nunc observandam jubet, cum, ut dictum est, Regia sua provisione delenda jussit verba a dicto Joan. Garſa in dicto suo commento prolata & adversus Cantabrorum nobilitatem.

Quinto & ultimo, ut huic Rubricae huicque Epilogo finem imponamus, 241 probabitur nobilitas & quoad possessionem secundum terminos nostrarum legum Regiarum, scilicet l. 7. & 8. tit. 11. lib. 2. supra, a nobis satis relaturum ex versic. in dict. l. 8. constituto, ibi, Y otroſi, si alguno dixere: que est secunda istius legis 8. dispositio, cum intentatur solum possessorium, vel petitorium & possessorium, suspenso petitorio, ita quod solum super possessorio proceditur. Et intentatur hoc modo, scilicet, quod cum ipse 242 litigans & existens uxoratus & pater ejus & avus suus paternus essent in

pacificam

pacificam reputatione & possessione hominum nobilium in locis ubi vixerunt per 20. annos continuos & impletos, & quod ut tales nunquam contriverunt in tribus plebeiorum, sive regis, sive conciliaris, & ut tales nobilium exemptionibus & prerogativis gaudebant, & in sessionibus & congregationibus cum talibus sese congregabant, tale concilium & persona ejus turbant eum in possessione hac, in qua petit se jurari & defendari & nobilem declarari, &c. Et cum sub hac forma & modo nobilitas intentatur, forma dicta legis 8. servanda est, aliter enim nihil fiet, non tamen ex hoc remanent exclusa alia forma probandi nobilitatem hanc, ut supradictum est. Et sic lex illa 8. 243 que septima precedentis est declaratoria constituit solum tres casus. Primus est, cum nobilitas intentatur in possessorio & petitorio, & simul super utroque proceditur, nam tunc modus probandi secundum formam prescriptam ab eadem l. 8. servatur, prout in ejus versiculo. Y por ella mandamos, usque ad versic. Y otro si, exclusivè continetur. Et ab isto versic. Y otro si, usque ad versic. Pero si, de possessione tractatur. Et versiculus ille, Pero si, est tertia dispositio dicta l. 8. duarum precedentium dispositionum declaratoria. Et hac continet in effectu principalis dispositio istius legis octavae. Et in dicti possessorii probatione dicti temporis viginti annorum actus positivi requiruntur in persona litigantis & patris & avi distinguentes nobiles a plebeis, & ii actus, si est in terra tributaria, debent probari secundum quod dictum est, si tamen est terra libera, sufficet probare quoslibet alios actus, per quos nobiles ab ignobilibus distinguantur, ut inquit Oratora, ubi supra, 3. part. cap. 8. num. 9. ut fere est in pluribus locis provincie Beica, ubi medietas officiorum datur nobilibus, & altera medietas plebeis, Anſi en regimientos, como en varas de hermandad, o como en el partido de Leon donde se juntan los hijos dalgo a comer el hornazo por Pascua Florida, o donde ay carnicerías a parte para hidalgos y fieldades como en Ciudad Real, y asientos en las yglesias como en Xerez, y costumbre de llevar las andas de los Hidalgos los que lo son, y cofradías y cabildos de Hijos dalgo como en Cuenca. Et alia multa differentie ad hoc introducta, & sic communis reputatio populi talem reputantis nobilem, qui vivit in tali loco, & alium extra locum illum degentem non reputando nobilem, velut exemplificat Joan. Garſa, in dict. glof. 18. num. 44. que licet ſibi quoad probandum solarium non placere dicat, quoad causas tamen possessorias placent ſibi, & iterum in glo. 35. Et quamvis Oratora, ubi supra, ut & dictum est, quoad illos tantum actus restringere nobilitatem velit in quibus datur distinctio illa, tamen si inconcuse actus illi semper fuerunt & sunt assignati & introducti in locis liberis, ut essent signa demonstrativa nobilitatis in genere, sufficent utique non solum ad illos actus, sed & ad omnes alios nobilitatis effectus, eo quod generaliter introducti videntur pro distinguendis nobilibus ab ignobilibus generatim, non vero particulariter quoad illos tantum actus, nam tunc non procedit regula, tantum prescriptum quantum & possessum, si in contrarium non probatur possessio, vel consuetudo contraria, ex dictis per nos, in l. 2. n. 9. tit. 5. lib. 1. supra, que optime ad hec conducunt. Ex quibus omnibus habes materiam satis discussam & ordinatim digestam, legum nostrarum ac pragmaticarum intellectus ac declarationes juridicas & literales, omnium hominum nobilitates defensatas, modos & formas eas probandi tam in tributariis quam in locis liberis satis Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. M digestam,

digestam, Cantabrorum nobilitatem, & similibus locorum & provinciarum declaratam, licet breviter & succincte, possent enim alia multa in medium produci, & prolongari materia: habesque ex supradictis triplicem esse hominum statum, & majorum, scilicet, & ii sunt qui ad dignitatem fortunatim sunt proveci, de quibus per Cass. in Catal. glor. mun. in 4. 5. 6. 7. 8. 9. & 10. partibus actum est: mediiorum vero, & ii sunt, nobiles sine alia dignitate, de quibus per Cassan. ibi. 8. parte. minorum vero, & ii sunt, ignobiles & plebei, & horum modi sunt novem, ut vult Jacob. Faber relatus & sequutus per Cassan. ubi supra. in 11. part. confid. 2. ubi triplicem hunc statum sic considerat, & per sequentes considerationes disputat & declarat, quibus finita sunt nostra quinque questiones per modum Epilogi, pro exornatione nostra Rubrica, & declaratione nostrarum legum regiarum super nobilitate disponendum, omni meliori modo, quo potui sub superiorum iudicum censura ac deliberatione, alia multa referre possem, que prudens omisi ut ad textualium declarationem deveniamus.

IN LEGEM PRIMAM.

Pax inter nobiles servanda est sub nostri textu. para.

SUMMARIUM.

- 1 Nobilitas de numero laudabilium dici potest.
- 2 Pax licet ab omnibus desideretur tamen non habetur inconcussa, stabili & firma ob sex rationes.
- 3 Pax quid sit & n. 4. quod ob eam habendam multa permittuntur.
- 5 Homines quietissime viverent si hac duo nomina mem. & sum de medio tollerentur.
- 6 Ob bonum pacis potest communitas remittere injurias singularum personarum ipsius communitatis.
- 7 Invidus quis non est cogendus parcere injuriant. nisi in ibi.
- 8 Officialis non se interponens inter rixantes cum possit, ab officio removeri potest.
- 9 Discordante volentes & amantes compelli possunt ad pacem ut ibi.
- 10 Trengam facere compelli possunt rixantes.
- 11 Index potest futuris scandalis providere & num. 12. quod ob hoc potest interdiceret alicui ne de domo sua exeat, vel, quod miter hospitium suum ut num. 13.
- 14 Index potest se interponere inter litigantes, ne ad arma deveniant.
- 15 Index ecclesiasticus potest expulsores alienjns a civitate excommunicare, & illius civitatis civis interdiceret.
- 16 In bellis seu contentionibus civilibus forensibus non potest index ad concordiam compellere nisi ut num. 17. & 18.
- 19 Pacis violator puniatur tanquam trengae factor.
- 20 Pace facta si unus me offendat & resistam, non dicit fractor pacis nisi ut ibi n. 21.

Ibi, Gran bien se signe, Ex his verbis habes notare maximam nobilitatis laudem, etenim si magnum bonum lex nostra vocat, pacem ad-

esse inter nobiles, quasi ex hoc univēsa pax populi dependat, igitur nobilitas magna res est, nam propter quod unumquodque est tale, & illud magis, ita ut de numero laudabilium nobilitas dici possit ex dictis per Cass. in Catalogo glor. mund. 8. part. confid. 5. in fine. & confid. 7. ubi ex pluribus facte scripturæ locis probat nobilitatem esse laudatam, ita ut merito de numero laudabilium, & commendabilium dici possit, pro ut hic commendatur, tanquam ab eo univēsa populi pax consistat, & dependat, si in ea nobiles inter se vivant, prout credendum est, vivere, privilegiantur enim a natura, ut abundet, polleant pluribus, & ferē omnibus virtutibus Moralibus: & Theologalibus, quia ut plurimum sunt iusti, temperantes, prudentes, & fortes, & insuper humiles, & mansueti, & elationem fugientes, & civitati regulariter sunt fideles, & tales presumuntur, ut per Tiber. Decian. conf. 66. n. 29. vol. 3. & conf. 18. n. 22. vol. 1. & conf. 23. num. 93. eod. vol. 1. quod locus est in iis, qui recenter dirati sunt, qui communitate sunt elati, & superbi ut per Lucam de Pena in l. militarihus. C. de decur. lib. 10. & plura de commendatione nobilitatis videre poteris per Tiracquel. de nobilitat. cap. 21. per totum.

Ibi, Paz & sosiego. Pax, cum pluribus gentibus imperarem (inquit Artaxerxes) Hester. 13. & universum orbem meo ditioni subjugassem, volui nequaquam abuti potentie magnitudine, sed clementia, & benignitate gubernare subiectos, ut absque ullo terrore vitam silentio tranquillam, oprata cunctis mortalibus pace fruerentur. Ex hoc tutande pacis studium gerens Fredericus Imperator constitutionem emisit in hæc verba, ac edictali lege in perpetuum vallura jubemus, ut omnes nostro subiecti imperio veram, & perpetuam pacem inter se observent, ut inviolata inter omnes in perpetuum servetur, Duces, Marchiones, Comites, Capitanei, Valvares, & omnium locorum rectores cum omnibus locorum primatibus, & plebeis à decimo-octavo anno usque ad septuagesimum obstringantur iuramento, ut pacem teneant, & rec-

& rectores locorum adjuvent in pace tenenda, atque vindicanda, & in fine uniuscujusque Quinquenni de periculis pace tenenda omnium iuramenta renouentur, si quis verò aliquod jus de quacunque re, vel facto contra aliquem se habere putaverit, & iudicalem habeat potestatem, & per eum jus sibi competens exequatur, ut est text. de hac constitutione in cap. 1. in prin. de pace tenend. ut. sub & jur. confirm. in usibus feud. & sic inquit Plat. in Arch. expedit civitati seditiones abelle & Aristoteles 5. Ethico. 1. Concordiam legislatores sum noperie affectant, & de pace, & reconciliatione plura dixit Raimald. Gorf. in Tract. de paxata reconciliatione per totum 12. P. sum. divestrum idē. fol. 243. cum sequentibus aliquibus, in novis, & Cassan. in Catal. gloria mund. 5. part. confidat. 16. Verumtamen licet pacem omnes homines considerant, tamen non habetur inconcussa, itabilis, & firma. & sic ob propter sex rationes, prima, quia non patiuntur maleficia, Ecclesiast. 4. quia non profertur in malis sententia, filii hominum sine ullo timore perpetrare mala. Secunda est, abundantia temporalium, Genes. 13. facta est rixa inter pastores Abraham, & Loth. Tertia, quia non occupantur in pugna contra demones, ad Ephes. 5. non est vobis colluctatio adversus carnem, &c. Quarta, quia bellorum damna non consideramus, que corporis, anime, & bonorum passionem nobis afferunt, Hierem. 56. Fortis incidit in fortem. Quinta, quia non animadvertemus dubium esse eventum belli 3. Reg. 12. Varius est eventus belli. Sexta, quia non servamus precepta Dei, nec decimas solvimus. Hierem. 3. Vestram attendisset mandata mea, facta fuisset quasi flumen iustitia tua. unde quod non accepit Christus, caput. sicut. e. majores. 16. quæ 7. Quas sex rationes colligunt glori. in cap. ad Apostolic. verb. Pacem de re jud. in festo. Archid. in cap. vol. in princip. 23. quæ 1. Abb. in cap. fin. notab. 1. de restitu. spoliat. & triginta opera contraria paci refert Lucas de Pen. in l. 1. verbo. Pacis. in 5. quæ 1. C. Publica latit. lib. 12. Quas prædictas sex rationes cum ut plurimum nobiles fugere deberent, & non fugiant, eod quod ipsi sunt, qui inulti maleficia committunt, & qui divitias possident, & populi imperant, neque anime, & demonum incursum provident, & occurrunt, & capillo honoris metam considerant, & belli eventum non prospiciunt, & decimas Deo debitas omnibus modis excusare procurant, & precepta Dei obliviscuntur, & quo quisque major est, tanto magis supra dicta attendere, & considerare debet, & Deo optimo maximo placere, ideo lex nostra pacem eis commendat, sub qua quasi universus status tranquillis Republice pendet, & hanc pacem nobiles, & potentibus commendat, quasi aliorum capita, & signa, que si dolent, & omnia alia membra dolere, clarum est, & sic eis pax est commendata, non quia eis solis incumbat, pacem tenere, omnibus enim à Deo nostro pluries est commendata, sed quia in eis plurimum in aliis respiciendū debet, ut si discordia finis dicitur, ut probatur, in l. 4. tit. 12. part. 2. & ideo expectanda est pax à nobiscum per eam omnem interem tollatur, & ceteris scandalum, Azavedo in Recopilationem. Tom. IV.

unde de Pace loquens August. de civit. Dei. ait, pax tantum bonum est, ut in rebus humanis nil gloriosius, nil delectabilius, nil utilius solet audiri, concupisci, possideri. Pax enim, ut dicit idem August. in lib. de verb. dom. cap. 9. est securitas mentis, tranquillitas animi, sinceritas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis, hæc est quæ simulacra tollit, bella compescit, iras comprimit, superbo calcat, humiles elevat, seclat discordes, inimicos concordat, cunctis est placida, nescit inflari, nescit excollit, hinc, qui perdit, querat, qui amittit, requirat, quoniam qui in ea non est inventus à Patre iudicabitur, à Filio exhereditabitur, ab Spiritu sancto alienus efficitur, neque ad hereditatem Dei poterit pervenire, qui testamentum pacis noluerit conservare, hæc dicit Augustinus citat Alber. in l. uni. col. 1. C. de caduc. toll. & propter hanc pacem habendam multa permittuntur, Primò contractus matrimonii inter personas non legitimas ex dispensatione summi Pontificis ad hoc obtinenda, text. in c. 2. in fin. de desponsat. impub. in sexto. Secundo, pro bono pacis Papa nonnunquam suæ dispositioni reservat, quod alioqui non reservasset. cap. his, que in fine. de Major. & obedien. Tertio, quia pro pace, seu pro pacis observatione potest laicus coram iudice ecclesiastico conveniri, nam ex fractione pacis leditur charitas, & ipse Christus, qui inter cetera extremo vitæ pacem reliquit, dicendo. Pacem meam do vobis. Pacem relinquo vobis, ita dicit Abbas cap. super quibusdam. in fin. de verb. signif. & est bonus. text. in c. sent. 2. de iurejur. & in cap. novis. de iud. Quarto, pro bono pacis toleratur compositio facta in materia spirituali, que alioqui tolerata non fuisset, text. in cap. nisi essent. & ibi glori. & Abb. de prob. Quinto, accusanti aliquem latitanti pacis pareitur, ubi aliis non pareatur, c. accusasti. de accusat. Sexto, propter bonum pacis toleratur ille, qui longo tempore de manu laicorum accepit Ecclesiam nulla interveniente auctoritate Episcopali. c. cura. de iure patro. Septimo, pro bono pacis compellitur episcopus eisdem suo episcopatu, quoniam scilicet pacelle non potest sine gravi scandalo populi, debet tamen Papa assignare ei bonum Cambium, ita dicit Innocent. in c. nisi cum pridem de Renunciat. & Abb. in cap. 1. de elect. & ibi in l. quies. C. de rei vend. & sic que pacis sunt, sedari debemus ut ad Juan. 24. cap. que pacis sunt, sectetur, & que adificationis sunt, invicem custodiamus. Quibus de causis dicebat Special. in suo proemio col. 4. quod homines quietissime viverent, si hæc duo nomina, scilicet, meam, & tuum de medio tollerentur, & quod nostri esseamus, si nostra non essent. Utinam & octavo pro bono pacis communitas remittere potest injurias singularium & personarum ipsius communitatis, nec requiritur consensus eorum, ut not. Angel. in l. venditarius. ff. consist. ff. communitas prædictorum. & etiam Dux belli potest remittere dictas injurias, & damna illa subactis faciendo poetas cum suis adversariis, ut ipsemet Aug. tenet, in l. conventionum. ff. de passis, & plura alia de bono pacis postquam hæc habebam scripta repeti referre. Loazte. de marion. Regi. Anglie in 3. l. ij. princip.

princip. dubit. per totam, & per Matth. Afflict. in prad. constitutionibus Sicil. lib. 1. tit. de civitate pacis, per totum. Ex quibus Rex ac Dominus vult Philippus Secundus Hispaniarum ac Indiarum protector Christianissimus in omnibus & praxime in hoc laudandus est tanquam pacis amator, regna, dominia ac potentatus suos in perpetua pace & tranquillitate conservans, & conservare procurans, quem Deus omnipotens per multa tempora dignetur vivere.

Ibi, Mandamos, Regens enim Provinciam, seu civitatem debet subditos conservare in pace, precipiendo, ut ea, quae paci sunt, selectentur, ut inquit text. in l. 16. tit. 4. part. 3. & debet rumores impedire, & subditos ad quiete vivendum non solum hortari, sed & cogere, nam plerumque status publicus ex privato turbatur. I. si quis ingenuus. ff. in civilibus. ff. de capt. & licet offensus suadendus est, & non cogendus ut remittat injuriam, nam aequitatis ratio non patitur, ut quis injurius & parcere injuriantur cogatur, nisi in foro poenitentiali, ut communem testatur Clarus, in prac. s. si. quast. 58. n. si. hoc est verum post factum, ante factum tamen obviari debet, ne injuria committatur, & hoc adito iudice & nota controversia & absque libello peti potest per quemlibet, qui timet vim inferri in sua possessione, ut inquit Bald. in l. 1. s. quies. ff. de offic. pref. Urb. ubi subiungit, quod officialis, qui vidit aliquos rixari, si se non interponat, cum possit, potest ab officio removeri, & ut per eundem Bald. in l. nullus. C. de summa Trinitate & Fid. Cathol. & sic subiecti nolente pacem, sed potius bellum & discordiam amantes, possunt per superiorem compelli, & ad faciendam pacem. cap. si quis contristatus. & c. placuit. cum glo. ibi. 90. dist. cap. novis. & ibi notatur, de iudic. & ita etiam tenet Bar. cum distinctione tamen de qua ibi per eum, in l. congruit. ff. de offi. pref. Et eodem modo possunt & multo fortius compelli ad treugam faciendam, si cum treuga nihil aliud sit quam quaedam pax temporalis, unde si ad plenam pacem compelli possunt, ergo & ad temporariam, saltem quando nolent, vel honeste non possunt ad pacem integram cogi argum. l. qua de tota. ff. de rei vend. cap. pastoralis. s. item cum totum, de offi. del. sic etiam officiales, quibus datum est liberum arbitrium super bono & pacifico statu civitatis possunt cives ad pacem compellere, ut inquit Bart. in l. ambisio. ff. de decret. ab ord. facien. not. Abb. in Rubr. de treuga & pace, ex quo inquit Petr. Besut. in l. quod iussit. ff. de re jud. & ibi communiter Doct. se in questione facti respondisse, quendam Episcopum licite sub poena sub Archiepiscopo precepisse, ne per vicum duorum fratrum, quorum patrem interfecerat, transiret, ne eorum animam ad in eum aliquid mali committendum provocaret: quod quilibet iudex causa quietudinis & pacis conservandae, & delicti atque scandalii vitandi, in suos subditos facere possit, ut not. Bart. & Doct. in ca. l. quod iussit, allegat text. notab. in l. 1. s. fin. ff. de offi. pref. urb. sed melior est text. in l. movis. ff. de penis, quod etiam voluit Joan. And. post Guid. de Saza, in addi. ad Specul. in tit. de pignor. s. sequitur.

versis. quid si cimeo. notabiliter iniquis posse iudicem quando inter aliquos est inimicitia futuris scandalis providere, & hac de causa sub certis poenis, ne per certos limites ac fines tales incedant precipere, & voluit Puteus de synd. verbo, Iudex ut non arguatur, Alex. in l. qui bona. s. si quis iusta. ff. de dam. inf. Jas. in l. si per text. ibi. ff. de offi. procur. Casar. per quem text. notabiliter ibi dicebat Albo. quod si alter alterius inimicus existat, potest arbiter ex hac causa prohibere, ne alter ad alterius domum vel locum certum accedat, quod est notandum ad limitationem dictorum per Bart. in l. cum Aquilana. ff. de transactio. & per Canonist. in c. Quintavallis, de iure iur. idem voluit idem Alber. in l. si per text. ibi. ff. de inter. & relega. Potestatem (inquiens) posse subdito suo ex causa, & sic pacis beneficio, & ut delictis obviatur sub certis poenis precipere, ne de domo sua discedere audeat, & quod etiam tenet Alexand. in dist. l. quod iussit, quicquid in contrarium voluerit Jas. ibi col. 5. secutus opinionem Bald. in dist. cap. Quintavallis. id iussit ex principis concessionem, aliter non fieri non posse, contra quos est communis Practica & quotidiana cum opinione Alber. & sequacium, ut & tenet Raphael, in dist. l. quod iussit, dicens, posse iudicem ex causa vitandae discordiae aliquem cogere suum hospitium & mutare & tenet Joan. nas Crotus, in repetitione. l. omnes populi, col. 7. concl. 4. ff. de iust. & iure. minoris (inquiens) magistratus & inferiores etiam iudices pro bono atque pacifico civitatis statu posse, precipere, & statuere, & ordinare, ut nullus potens aut nobilis audeat Palatium intrare, imo & iudicis officio incumbat, na rem componere inter litigantes ut ad arma & contentione privatam minime accedant, & ex text. in l. aequissimum, 14 aliis incipit, si iussit, sed si inter duos. ff. de iust. & quem. quis vta. fin. in cuius responsi propositum multa tradidere post alios, Curt. Senior conf. 60. Parisius conf. 163. lib. 4. Gratus, consil. 10. num. 9. quae primo intelliges, quando ex causa quis a civitate expellitur, quis forte ipse causa turbationis civitatis erat, secus vero si sine causa id fieret, quia tunc etiam pro bono pacis quis a civitate expelli non potest, ut notabiliter declarat Barbat. conf. 1. col. 34. in fin. vol. 3. bene facit text. in l. decurionem, C. de penis: Imo & quod singulariter est, quod si quis absque causa a civitate expelleretur, posset ecclesiasticus iudex tales expulsores & excommunicate, & illius civitatis cives interdiceret, ut pulchre concludit Abb. in cap. 2. col. si. de offi. ord. & tradit Fel. in Rubr. col. 3. de treuga & pace. Secundum, supradicta intelliges in bellis & discordiis intestinis, id est in bellis ratione quorum pervenitur ad sanguinis effusionem, in talibus enim superior se intromittere potest circa subiectos eos ad pacem faciendam compellendo, secus vero in bellis civilibus, & seu forensibus contentionibus, in iis enim non potest superior partes litigantes ad transigendum seu compromittendum aut pacem faciendam cogere. l. 1. cum glo. ff. de novi ope. nuncia. & est glo. in l. furti. s. qui iussu ff. de iis qui not. inf. & bonus text. in Authen. ut litig. jurent. s. quia verò: per quem ita tenet Jas. in l. qui se parit. col. 23. C.

23. C. unde vi. Fallit tamen in duobus casibus. Primò, in beneficiis in quibus Papa potest partes & etiam invitatus ad componendum cogere, text. est in cap. cum inter. s. seniore, de electio. Secundo, quando inter aliquas partes longa fuisset super aliqua re multum dubia controversia, tunc enim iudex ad transigendum, & sic pacem incedendam compellit, text. est qui reperitur singulariter in c. placuit. 90. dist. quem ad hoc singularizat Rom. conf. 126. in princ. & idem esset, si iudex Princeps supremus esset, ut per Felin. in Rubric. de treuga & pace. & Jas. in l. quidam est maverant, col. 3. ff. si cert. peca. Oroscius, in l. congruit. ff. de offi. pref. col. 467. ex quibus omnibus supradictis decernitur, iustissime legislatores in presenti precipere posse omnibus & praesertim nobilibus ut in pace & quietudine vivant sub gravibus poenis. Ibi, Incurre in pena de aleofo, Punire enim pacis violator tanquam treuga fractor, & ex l. 4. tit. 12. part. 7. ubi & in l. 3. illiusmet. tituli & partite, poena frangentis pacem designatur, & de iure civili videt text. ubi Bald. in cap. Fredericus, de pace tenen. & ejus viola. notandum tamen est, quod si pax cum aliquo facta, ille me offendant, & sic pacem frangat, postea cum offendendo, & non dicor pacem frangere, quia iam ab ipso fracta est, ita Bar. in l. cum pater. s. liberis, de legat. 2. Abb. in cap. bona memoria. notab. 3. de elect. & in cap. constitutus. quod legit simul cum c. praeerea. not. 2. de appellar. & facit quod not. Bar. in l. am facta. s. 1. ff. de penis, ubi dicit, quod proprie frangere pacem dicitur, qui infert injuriam ex causa jam locuta, & idem tenet Abb. in cap. 2. col. 2. de remissio. Felin. in cap. cum ordinem, col. 6. de rescript. & vide etiam Bal. in l. cum proponas. col. 1. C. de patris. & hac pro hac lege sufficient

IN LEGEM TERTIAM.

Domus habitacionis nobilitatis, equi, mula & arma corporis eorum capi non possunt pro debiti civilibus.

Ibi, No sean prendadas las cosas de su morada, ni los cavallos, Vide quae circa ultra omnes late diximus in l. si. in glof. Muebles. tit. 21. libr. 4. supra, ad ibi dicta me remitto, pro huius legis declaratione & legis sequentis in fine idem probantis quod lex nostra.

IN LEGEM QUARTAM & QUINTAM.

Nobilis pro debito incarcerandus non est, nisi pro debito & tributo Regis debito ex conditione reddituum Regalium: neque iridem est torquendus, neque arma, equi, aut domus habitacionis capiendi sunt pro debiti a tali nobili solvendis, & hac in summa dicitur ista due leges.

SUMMARIUM.

- 1. Nobilis non potest pro debito incarcerari & n. 11. & cum sequentibus ampliatur.
2. Debitor de jure communis incarceratur donec cedat bonis, & solam particularia dimittit.

- 1. Debitor non tenetur pro bonis post cessationem quaesitis nisi in quantum facere potest.
2. Cessationis beneficio non gaudet ille, qui in fraudem efficitur non solvendo.
3. Fideiussores cedentes bonis an jurentur cessatione.
4. Debitor non habens immobilia si de debito non fiat, capi potest, nisi sit summa minor centum moraspetitorum nam tunc cautio juratoria sufficit. num. 8.
5. Cedere bonis compelli non possunt illi, qui incarcerandi non sunt pro debito & itidem si promisit creditor cum non incarcerare ut num. 10.
6. Nobilis pro debitis civilibus incarcerari non potest nisi in casibus a jure expressis, ubi cum sequentibus ampliatur.
7. Nobilis non gaudet beneficio ne conveniantur ultra quam potest.
8. Artifex nobilis gaudet sua nobilitate.
9. Nobilis an possit renuntiare sua nobilitate, & infra.
10. Cessationis beneficio renuntiare non potest.
11. Defensio sua potest quis renuntiare tacite sciendo labi verum, & non expresse.
12. Miles caelestis gaudet privilegio militis terrestrii.
13. Nobilis si cum juramento renuntiet nobilitati, an valeat renuntiatio.
14. Cessationis renuntiatio etiam jurata non valet.
15. Nobilis non opponens de sua nobilitate captus detineri potest.
16. Probatio in contrarium admittitur etiam contra presumptionem juris & jure si non opponatur.
17. Solemnitatem extrinsecam praesumitur intervenisse si non opponatur.
18. Popularis magis qui praesumitur quam magnus.
19. Contrahere tenetur nobilem se allegans interim quod non declaratur nobilis, & detinetur in carcere licet detur aliquando sub si de jussione. num. 30.
20. Miles nemo praesumitur nisi probetur.
21. Nobilis privatus se nobilitate, si collector tributorum fiat, & num. 27. quid si esset arator decimarum.
22. Nobilis incarceratur pro debito per eum contracto pro redemptione sua vel parentis aut fratris captivorum.
23. Nobilis si asserit se non nobilem tempore contractus incarceratur.
24. Nobilis occultans bona, ne a creditoribus capiatur, incarceratur.
25. Uxor mariti nobilis an gaudet ejus privilegio.
26. Doctores an pro debito incarcerari possint, ubi quid in filio naturali nobilis alienigenae vel in privilegato.
27. Nobilis si in tortura excusatur ita ab ejus comminatione.
28. Nobiles Francie non excusantur a tortura. Nobilis non torquentur, nisi in casibus a jure expressis. shid. & 36. & 37. ubi an valeat consuetudo in contrarium.
29. Advocati etiam deposito officio non torquentur & n. 39. quod puniatur aliud facient.

40 *Advocati filius, plus est honorandus, quam non advocati.*
 41 *Nobilis quis dicatur, remissive.*
 42 *Nobilitas sola quasi possessio an sufficiat, ne quis incarceratione, vel torquatur.*

Ibi, *Que nungun hidalgo pueda ser preso por deuda que deya*, Exiis verbis colliges Regulam generalem, scilicet, nobilem, vulgo *Hijo Dalgo*, pro nullo debito civili capere posse nisi in casibus ubi aliud a jure expressum reperimus: Ex qua quidem regula a contrario sensu videtur posse inferri etiam, scilicet, omnes pro debito incarcerationi posse, qui expressè in jure non reperiuntur excepti & privilegiati in hoc, & ita hic esse text. contra ea, que adduximus in l. *si. tit. 21. lib. 4. supra num. 74. cum sequentibus aliquibus*, ubi probavimus, incarcerationem non habere locum de jure nisi in defectum honorum; facillime tamen hæc obiectio diluitur, si dixeris Argumentum hoc a contrario sensu non habere locum ubi correctio juris induceretur, & sic & hodie dicta ibidem per nos in suo esse remanere, & legem nostram esse intelligendam in casu in quo aliis de jure ignobilis capi & incarcerationi poterat, nobilem non esse capiendum & incarcerationem pro debito civili, licet iudices hodie ad hæc & ad dicta in d. *num. 74.* non advertant, sed indistinctè reum ignobilem pro debito incarcerationi levi informatione adhibita de inopia debitoris, cum alia etiam considerare deberent, hæc tamen iudicium facta non extenuant nostra dicta, neque lex nostra indem, cum secundum quod dictam est, loquatur. Et pro nostre legis exornatione Ant. Gom. in l. *79. Taur. qua est 6. istius nostri tituli, & legis nostre declaratoria*, supponit & præmittit, quod de jure communi debitor potest incarcerationi donec cedat bonis, ex text. in l. *1. & per totum. C. qui bon. ced. poss. & ibi communitur Doct. & l. 1. & 4. tit. fin. part. 5. & cessio facta venduntur bona debitoris, si quæ habet, ut ex eis satisfiat creditoribus, & nihil aliud dimittitur debitori, nisi tantum panicularia, & ut in l. *pen. ff. de cessio. bon. & ibi gl. & in l. Divus. ff. de bonis damnat. ubi etiam dicitur, quod & condemnatis ad mortem ista panicularia reservantur: & in bonis post cessionem quaesitis non tenetur debitor nisi in quantum facere potest, & ut in l. *4. ff. de cessio. bon. & in §. si. Inst. de alio. l. 3. tit. fin. part. 5. nisi in fraudem debitor bona alienasset, & efficeretur non solvendo, quoniam tunc non gaudet beneficio cessionis, & ex text. singulari & unico l. *fin. ff. ff. que in fraud. cred. ut per Ant. Gom. in d. l. 79. num. 2.* cessioneque facta (Jure civili) cessabat deinceps molestia debiti efflagitatio, neque amplius conveniebatur nisi ad pinguetorem, esset tunc fortuitam, ex l. *legis Julia. C. qui bon. ced. poss. Inst. in l. 1. si qui bonis, ff. de cessio. bon. & in §. fin. Inst. de alio. solaque cessione debitor effugiebatur carceris tedium; & sic quamvis bonis destitutus & honore carens sole tamen & luna & communi luce non carebat, eo quod a carcere erat liberatus & libertate gaudebat, idque decuit Romanos viros libertatis assertores, ut qui regibus & principibus excussis sibi vivere nullius imperio subijci patiebantur, neque pe-****

cuñia credite ratione cogentur creditoribus servire, text. in l. *si. ff. de lib. hom. ex. Ant. Ben. ut nulli iudicem. §. quia. vero. notat Bæza de debitor. inop. c. 1. num. 1. cum sequentibus: hodie tamen cedens bonis & eis, & lace, sole, ac luna privatur: incarcerationis enim exitus usque dum declaratur cessionem esse admittendam, & creditoribus tradatur ad servendum: fideiussores vero talis debitoris cedentis non juvantur cessionis & talis beneficio, eo quod est beneficium merè personale, quod non transit ad alium, ut ex text. not. in l. *hæc. a. debitor. §. quod si stipulator. in fin. ff. de fideiussor. l. 3. tit. fin. part. 5. Jure tamen nostro Regio conventus & ratione debiti, si debitum constat per scripturam, vel per probationem summariam capi potest, si non habet immobilia, ex l. *66. Tauri postea sub l. 5. tit. 16. lib. 5. ubi plura diximus, & l. 2. & 4. tit. 3. lib. 2. Fori. l. 7. tit. 8. eod. lib. 2. Fori. l. 2. ff. qui satisficere cogantur. quod si convenitur pro summa minori quam centum quorapenorem sufficit cautio & juratoria, si fideiussorem non invenit l. *4. tit. 2. part. 5. Imò & lege & consuetudine antiquissima statutum est, ut debitor inops tradatur creditori, ut operibus suis satisficiat creditori summe tempus servitii juxta debiti quantitatem taxando, ut apparet ex dictis legibus Fori, & ex aliis Gothorum relatis per Bæzam, ubi supra, num. 56. ubi & à quo ortum habuerit hæc legis consuetudo denotat, rejiciens cum sequitur numeris illam aliorum traditionem legem dilaniandum tradentem debitorem creditoribus, & à num. 74. eam sequentibus describit formas aliquas cessionum, que jam in tota nostra cessant, & sic hodie absque actu aliquo ignominioso sit cessio, ut inquit Ant. Gomez, ubi supra, numero 1. ex l. *interpen. C. qui bon. ced. poss. & ibi gl. & communitur Doct. hæc tamen licet ita sint & pro perfecta declaratione nostri text. sunt relata: In hidalgis (ut ita loquar) non servantur, si enim pro debitis civilibus regulariter non incarcerationi, & cum non incarcerationi, non possunt cogi cedere bonis, & neque tenentur cessionem hæc facere, sicut non teneretur debitor, cui creditor petenti pro debito eum non conijcere & in carcere, nam cessante carcere ad quem vitandum sit cessio, cessare debet & cessio, tenebiturque tunc pugnæ die-tim fuerit lucratus, satisficere creditori, secundum Bald. in l. *1. vel. 3. C. qui bon. ced. poss. de cuius traditione licet dubiet Salicet, ibi, eam tamen tueri & probat Suarez, in l. 2. tit. De loi gouverns, volent. 4. versic. *non tamen tene menti*. Ex quibus vera est regula nostra text. quod nobilis pro debitis civilibus incarcerationi non potest, nisi in casibus & à jure expressis, & probatur hæc regula argum. text. in l. *Medice. C. de profes. & med. l. miles ff. de re judic. ex cuius dispositione, ita tenet J. ibi colum. 2. Alexand. in l. *centurio. num. 25. ff. de vulg. & pupil. Bald. in l. 1. prope finem. C. qui bon. ced. poss. qui tantam dicant, quod milites nostri temporis non possunt incarcerationi, sicut nec milites temporis antiqui, non tamen habent beneficium ne conveniantur ultra quam facere possunt, neque id habet nobilis & vel hidalgus, secundum Ripam. lib. 2. *Responsorum. cap. 200. & Olanus*********

contra Villalobos: in *Concordia Antoniana*, verbo, *Nobilitas*, num. 9. & 10. & alii relati per Bæzam ubi supra, cap. 16. num. 7. ubi numero 8. id limitat, nisi & talis nobilis & hidalgus esset etiam miles, quia tunc neque ultra quam facere possit, conveniretur & num. 9. alia in id propositum profertur ad taxandum tunc alimenta tali militi, per ipsum videndam: ut ad alia procedamus, & tradit de iis etiam Covar. lib. 2. *Varia. c. 1. numero 4. & sic declarabis dicta per Tiraq. de nobilitate. cap. 20. numero 142.* Qua conclusione sic falcata ampliatu primo, ut procedat etiam talis hidalgus esset artifex, & hæc etiam, ut diximus in l. *3. supra titulo præcedente*, gaudet sua nobilitate ex Proavorum progenie et incussa & derivata, & sic vidi semel sententiam Chancelarie declarantem. Secundo ampliatu dicta conclusio nostri text. ut procedat etiam talis hidalgus tempore constituta obligationis, & in ea renuntiaverit & suæ nobilitati etiam cum juramento, ut advertit brevissime Ant. Gomez. in d. l. *79. Tauri, numero 3.* tum ex eo quod est remedium reverentiale toti generi nobilitatis, cui per particularem derogari non potest, argum. text. in l. *Alia. §. eleganter. ff. soluto matrim. & ibi communis opinio, teste Gomezio; dist. numero 3.* Item & quia nemo est dominus membrorum suorum, ut l. *liber homo. ff. ad l. Aquil. estque hæc quedam species servitutis, cui nemo potest se obligare, ut l. *Trio centum. §. Trio centum, et l. 2. ff. de cond. & demens.* Et in hac questione, que certe difficillima est, & inter nostros Hispanos controversa invicem se contrariantes adeo, ut in tribunali Regis Granate, & Vallisoleti contraria sint sententia prolata, si credimus Bæza, de inop. debitor. c. 16. numero 48. imò & in ipso Granatensi Senatu nunc hæc nunc illud est sententis determinatum, ut testatur Pelæz de Majorati. 1. part. *quæst. 38. numero 2. fol. 147.* Et in hac questione duas contrarietates inter scribentes reperio. Primam, quando simpliciter renuntiatio fit. Secundam, quando cuncti juramento: & in prima quando simpliciter nobilitatis prerogativa renuntiatur, per plura fundamenta hinc & inde adducens profertur Covar. in cap. *quæstio. part. 2. part. in princ. numero 5. profertur etiam Menchaca, de iussio. creatio. §. 22. num. 74. & Didac. Perez in l. 1. tit. 2. lib. 4. *Ordinam. velam. 1566. versic. quæri passit.* & novissime eos referens & omnes alios contrarium tenentes, & fundamenta utriusque partis adducens concivis noster Doct. Gutierrez, in *Traict de Juramentis Confirm. 1. part. cap. 16. num. 37. cum sequentibus.* que cum per ipsos relata omnia sint, non curio referre, solum enim referam remissive autores utriusque opinionis, & sic primam affirmativam scilicet, quod possit per hidalgum renuntiari suæ nobilitatis privilegio, ut ne pro debito civili incarcerationi possit, tenent relati per Gutierrez, ubi supra, num. 46. in fine, cum principio sequenti ubi num. 46. refert Didacum Perez, in transitu hæc distille communem opinionem, & refert etiam ex Covar, ubi supra, in facto sic in Granatensi prætorio fuisse iudicatum, & hæc etiam novissime sequitur Joan. Garzia,**

de nobilit. *glos. 6. in princ. num. 18. & 19.* & ita tranbit Pelæz, in dict. *quæst. 38. num. 2. fol. 147.* Contrariam tamen sententiam, imò quod non possit per nobilem renuntiari privilegio nobilitatis, tenentur alii plures relati per Gutierrez, ubi supra, num. 61. ubi refert Otaloram; eam dicentem magis communem; & ibidem ipse Gutierrez hæc sequitur; & verioris de in iudicando & consulendo sequendam testatur, & iterum refert Otaloram dicentem, sic in facto contigisse, & dubitatum fuisse apud Consaris auditores, & hæc Senatuum Pincianum sequi solere, inquit Bæza in *quæ. num. 48. & sequitur eam Advocatus Pincianus Burgos de Paz, consil. 10. num. 17. contra Gregor. Lopez; & ibi refert Covar. in dict. cap. *quæstio. part. in initio 2. part. numero 5. cum sequentibus; hæc secutum fuisse, & Avenda. in Dictionario, verbo, Cavallero, versic. sit ergo conclusio.* & hæc ego sequor indistinctè rejecta distinctione Joan. Garzia, in dict. num. 19. ubi distinguebat inter nobilitatem ipsam naturalem, que est qualitas generis & sanguinis à majoribus descendens, ut hæc renuntiari non possit, eo quod inhæret ossibus, & inest à natura, effectus tamen ejus renuntari possit, nam quorsum hæc distinctio contrarietatem inter de denotans & inducens, nam si ipsa nobilitas ossibus inhærens renuntari non potest, ut ipse fatetur, necessario fatendum est, ut negat effectus ejus renuntari possint, nam si renuntatur nobilitati quantumvis renuntatur, omnino operari debet, & ejus effectus dormire non possunt, nec subest ratio ulla, que contrarium suadeat: neque itidem satisficere concordia relata per Gutierrez, ubi supra, num. 74. scilicet quod prima opinio procedat in nobili ex privilegio, secunda vero in nobili à sanguine, quia licet hæc doctrina in se sit vera, ut nobilis ex privilegio renuntiare possit suæ nobilitati, ut per Bæzam. *dist. c. 16. numero 37.* nobilis vero ex sanguine non, non tamen quadret hæc concordia scribentium contrarietati supra relata, eo quod Doctores, tam primam quam secunde opinionis omnes loquantur in nobili à sanguine, & per consequens hæc concordia inter has opiniones adaptari non potest nullo modo: & rejectis dictis concordis tenenda est hæc secunda opinio negativa indistinctè, pro qua considero fundamentum argens non sic à Doctores consideratum, scilicet, quod si de jure habemus, secundum communem opinionem assertam per Covar. libro 2. *Variar. cap. 1. num. 7.* quod non potest renuntari beneficio cessionis honorum; & quod esset aliter perpetuo carceri se obligare, que est quedam servitus perpetua & præcisâ ad quam liber homo se adstringere nequit, ex l. *2. ff. de lib. hom. ex lib. Nounè si nobilis privilegio nobilitatis renuntiare possit, ut sic pro debito incarcerationi obligaret se perpetuo carceri, eo quod cessio honorum ab eo nullo modo esset facienda, quia redundaret in opprobrium nobilitatis & nobilitatis: igitur vera est hæc secunda opinio. Item quia si omnes primæ opinionis Doctores non negant, sed potius expressè fatentur aliqui eorum, quod nobilis non potest nobilitati renuntiare ad effectum, ut torquea-**

UNIVERSITATIS SALAMANICÆ NOMINA ALDI

ur, quia non est dominus membrorum suorum, nonne idem est, si ut incarceretur, renuntiat nobilitati, cum carcer de jure mala dicitur mansio, ut in l. item apud. §. questionis. ff. de injur. l. si hominem. ff. de pos. & Job. 7. dicitur, nunquid mare lum ego, aut certus quia circumdedit me carere. Et in carcere homines torquentur, sicut in tormentis, quod est enim majus contrarium libertati quam carcer, & quid desiderabilis quam libertas, de qua dicitur.

Non bene pro isto libertas venditur auro. Libertasque auro gemisque pretiatur.

Sed libertatem addidit, est id quod naturale est tollere, per eam enim perditur naturalis libertas, ut inquit Consultus in l. Titio. §. Titio. 2. ff. de condi. & demonstr. Bart. in Authen. de desensio. titi. §. audientiam. numero 2. & quidam species servitutis reputatur, secundum Alberic. in l. 1. ff. de lib. homini. exhiben. Alexand. consil. 133. num. 3. lib. 2. & alia de carcere, vide per Bernard. de Sandoval, in Tract. Del condado de los pobres presor. cap. 2. & Tallada in su oficina de carcel. cap. 3. Omnes enim homines regulariter liberi nascuntur, privatio autem est poena, & tanto major, quanto est id quod admittitur, ergo carcer torquet, libertatem tollit, maculat corpus, vitam abbreviat, & tormentum minus torquet, quia parvo spatio temporis durat, carcer vero solet esse perpetuus, si nobilis non habet unde solvat, ergo idem dicere debemus, ut non valeat nobilis renuntiare nobilitati ut incarceretur pro debito civili, sicut neque valet, ut torquetur, quia utroque in casu potest dici, non esse dominum membrorum suorum: neque est in hoc casu considerandum id, quod inquit Baeza, de debito. inop. dict. cap. 16. num. 56. scilicet quod idem dicendum esset in plebeo, qui neque est etiam dominus membrorum suorum, nam id, ne incarceretur plebeus pro debito civili, non habet locum, ut potest quia plebeus non habet a jure concessum ne incarceretur pro debito civili, vel ne torquetur pro debito, sicut habet nobilis, & sic in plebeo non habet locum regula illa, quod non est Dominus membrorum suorum, cum nihil per renunciationem suam perdat, neque renunciet, cum a jure etiam non renunciasset incarcerari potest pro debito civili, & torqueri pro delicto & consequenter dicta consideratio & obiectio Baezae nihil obest dictae secundae opinioni: neque itidem obstat id quod ipsemet Baeza, ubi supra, num. 39. dixit, scilicet, quod quando nobilis est arrendator tributorum Regiorum, capi potest pro eis, eo quod tunc ipse nobilis libertatem suam frangit, ergo inquit ex hoc Baeza, esse idem si immunitati renunciat, nam haec est mala consequentia: quia ipse non renunciat, sed lex cum nobilitate tunc privat quoad illum actum, quo mediante ipse nobilis indignam se nobilitate fateatur sese arrendatorem dictum faciens, & sic eo se subiciens ex legis dispositione: & quia hic est casus specialis, a quo ad alios argumentum sumi non potest, ea enim quae specialiter sunt introducta, specialiter sunt intelligenda: neque obstat replicare, quod

si hoc patitur nobilis conducendo Regia vegetalia, vel patiendo se describi in plebeiorum libro & estimo communi, multo magis patietur quando discrete & expresse renunciat nobilitati, nam tacite sinendo labi terminum, potest tamen quis suae defensionis renuntiare etiam naturali, secundum Bald. in cap. persona. ff. de latio. & tamen expresse non potest secundam gloss. in l. pactum inter heredem. ff. de pactis, diximus in l. 13. tit. 7. lib. 3. supra, numero 10. cum 3. sequentibus, multa enim per patientiam tolerantur quae si in iudicium deducta fuissent non tolerarentur, taciteque & expresse non est idem iudicium, quoties tacitum inest aliter quam in se expressum, secundum Doctores. in l. cum quid. ff. si certum per. ergo dicta replicatio & argumentum Baezae nihil minus obstat dictae communi opinioni secundae, ut post haec vidi Avena. in Dictionario, verbo, Cavallero, versiculo sit ergo conclusio, sic volentem: Praesertim quia juri publico convenit nobilitatem privilegia servari, ut patet ex l. procedente, & ex sequenti, & ex l. 1. istius nostri tituli, & tenet Burgos de Paz in d. num. 17. & sic renuntiare nobilibus dictis privilegiis non possunt, cum in praedictum iuris publici tendere talis renuntiatio, ad ad etiam secundario jus publicum laedatur ex renuntiatione, & principaliter jus privatum, renuntiationis locus non sit, ut verius esse testatur Ant. Gamma, de off. Lustr. 386. numero 11. Praemaxime cum in odium & ignominiam aliorum nobilium redundaret, quae quidem licet non sint comparanda cum immanitate concessa universo ordini sacerdotum qualificative & aequalitativè, similitudinarie tamen sic, quemadmodum in l. miles. ff. de re. judic. inquit gloss. quod sicut miles terrestris gaudet privilegio, ne conveniatur ultra quam possit, ita & fortius miles celestis, & sic inquit Abb. in cap. 1. numero 4. de clerici. agrot. quod sicut propter debita non cedit bonis miles secularis, ita nec celestis: Ex quibus satis remanet defensiva haec secunda opinio & ampliatio nostri text. scilicet, quod etiam nobilis renunciet nobilitati ut incarcerari possit pro debito civili, non valet renuntiatio, nec incarcerari poterit. Quoad secundum verò, & sic cum renuntiatio haec est juramento vallata an valeat talis jurata renuntiatio, adest etiam contrarietas, nam Ant. Gomez, in dict. l. 79. Tauri, numero 3. inquit, adhuc tunc non valere talem renunciationem, & idem tenet & sequitur, Didac. Perez, ubi supra, in dict. l. 1. tit. 2. lib. 4. Ordin. col. 1367. & Burgos de Paz, consil. 10. numero 7. & idem Ant. Gomez, tom. 2. Variar. cap. 14. numero 24. eo quod privilegium hoc est remedium reverentiale toti generi nobilitatis, cui per particularem aliquem derogari non potest, argum. l. alia. §. eleganter. ff. solutio maritum. & text. in cap. si diligenti, de foro comper. & facit itidem quod etiam cessionis nominatio jurata ubi non valet, secundum Guid Papae, quest. 111. ubi testatur ita pronuntiatum fuisse in Parlamento, refert Covar. dict. libro 2. Variar. cap. 1. numero 7. ad fin. ubi & ipse Covar. idem sequitur perpensa tamen negotii & personarum conditione: contrarium verò sententiam, imò quoddam renuntiationi nobilitatis

tatis jurata valeat, videtur tenere Mirochaca, de success. 1. par. lib. 3. §. 28. limit. 32. numero 19. versic. & haec partem, & cum referens Barza, de debitor. inop. c. 16. num. 91. & nosse Guierrez, in dict. c. 16. par. 1. de juram. confis. numero. 62. & 63. & facit pro hac aliorum opinio dicentium renuntiationem juratam de non cedendo bonis, valere, de qua per Covar. in dict. c. 1. numero 7. ad fin. & in hac contrarietate opinionam de renuntiatione nobilitatis jurata, factor me dubium esse, licet prima opinio mihi magis applaudit, eo quod juramentum non confirmat contractum, neque renuntiationem in praedictum, & injuriam alterius, & sic contractus etiam juratus a muliere nupta factus, non valet, eo quod est in praedictum mariti, ut diximus in tit. De las mugeres, lib. 5. supra, Praedictum tamen generaretur totae nobilitati si valeret ejus renuntiatione jurata, igitur prima opinio videtur tenenda: quam & in clerico renuntiatione remedio cap. Odoardus, cum juramento, tenet D. de Paz, in sua praxi, 3. ff. 2. tom. cap. uni. numero 6. Quae quidem conclusio sic ampliata, limitatur primo ut non procedat, quoties nobilis incarceratus non opposit, neque allegat de sua nobilitate, tunc in carcere detineatur potest pro debito civili, tum: quia etiam contra praesumptionem juris & jure admittitur probatio in contrarium si non opponatur, ut per Hippol. in Pract. §. sequitur. num. 13. ubi a numero 8. plura similia adducit, & Ripa, naturaliter. §. nihil. numero. 72. ff. de acquit. poss. ff. vel. in cap. fraternitatis, num. 6. de test. & sic solemnitate extrinsecam praesumitque intervenisse si non opponatur, secundum Ant. Gom. tom. 2. cap. 11. num. 17. ad fin. sic est non opponatur admittitur agens sine actione, ut per Jal. in l. si Titius & Suius, num. 3. ff. de verb. oblig. sicut & appellatio, omnino medio admittitur si non contradicatur, secundum Covar. in Pract. cap. 4. n. 9. & alia similia adducit Dec. in l. in ambiguis §. non est novum, numero 4. cum sequentibus, ff. de reg. jur. & Jal. in Reper. l. ad mentendi num. 11. in fine, cum sequentibus pluribus, ff. de jure jur. tum etiam quia nobilitas non praesumitur nisi probetur per allegantem eam, quod satis ea ratione colligitur, scilicet, quod ipsa res sit adventitia nec a natura proveniens, cum habeat ortum ex sibi accidentibus, vel progenitoribus, l. non ignorat. C. qui accus. non poss. ubi Bald. docuit quem praesumi magis popularem quam magnaticum, & in c. 1. §. si Rusticus, & ibi Afflicti num. 6. Lunden, Alvar. & Cardin. de pace tenenda, in usib. foy. Socin. consil. 46. lib. 2. quem & alios refert Mascardus, Tomo 2. de probatio. concla. 1093. nobilitatem non praesumi, numero 1. cum sequentibus, ubi ampliat, & limitat, & novissime Joan. Garcia, de nobilit. gloss. 12. numero 2. & Mantica, de consuet. ult. volun. lib. 11. ff. 10. num. 35. Ex quibus derivatur decisio quaestionis satis alteritate per Covar. & alios relatos per Joan. Garciam, ubi supra, gloss. 10. per totam, & per Dilac. Perez, l. 6. tit. 2. lib. 4. Ordin. col. 1380. cum seq. quod licet pendente super nobilitate contribuere interim tenentur illi, qui se nobiles tamen dicunt usque pro talibus declarantur, & quod ad haec quotidie danrur mandata Regis. Azavedo in Recopilacion in Tom. IV.

gia, imò & officia nobilium, ut ibi per eum, interim denegantur: haec etiam & miles unum praesumitur nisi probetur, ut per Mascara, ubi supra, consil. 1038. per totam incipit, nullam se offerens, & sic vera est haec limitatio prima. Secundo, verò modo limitatur nostra Regula & conclusio ex lege nobilitas ut non procedat, quoties talis nobilis est conductor tributorum regis & sicut ejus, vel collector eorum, tunc ipse se privilegio nobilitatis privat, tunc in ferdido num hominum genere haec versari solent, ut ex lege nostra declarat Doct. in l. 79. Tauri. & Avenid. in dictionario, verbo, Cavallero, versic. Tertium privilegium, & iuram. in versic. Sit ergo conclusio, ubi in versic. si verò extra causam fidelem, id non procedere dicit, quoties esset nobilis hic conductor, vel collector, tributorum aliarum personarum quam regis, eo quod limitata causa limitatum producere debet effectum, ex h. q. cum Geminiano. C. de transmissio. Sed quid si esset arrendator decimarum, & videtur quod idem sit haec cum ea tributorum Regiorum, eo quod validum est argumentum de tributo ad decimas, & e converso per hoc radum, in penuria locorum, in cap. de arrendo ad decimas, & contra, sed cum hoc non reperitur decessum, teneri potest contrarium, sed laus in hae cogitandum iudicio non tamen erit idem si nobilis debeat aliquid alia via puta, cum gabellam debet ex venditione rerum suarum tunc non incarcerabitur, neque habebit locum secunda haec limitatio: ut novissime adyerit Lalage, de decimis, in c. 1. §. 18. num. 63. cum seq. contra Baezam ibi relatum, & hoc sine dubio esse mihi videtur. Tertio limitatur nostra legis conclusio, ut non procedat, quoties nobilis obligatur pro debito contracto pro redemptione sua, vel parentis aut fratris a captivitate, nam tunc pro tali debito incarcerari potest, & ex dictis per Baeza, de majorat. 4. p. 1. §. 1. limit. 4. num. 1. cum sequentibus, ubi num. 3. id expresse tenet, & num. 6. in facti contingencia sic asserit determinativam Granatensis cancellaria, & jure opinor.

Quarto limitatur nostra conclusio ut non procedat, quoties nobilis tempore contractus asserit se non esse nobilem, nam tunc non gaudet nobilitate quin incarceretur pro debito illo, es tali contractu, resistente, ex eo quod ille, qui negat, qualitatem suae personae, ea qua datur sibi aliquod privilegium, amittit illud, ut est text. notab. & ibi gloss. & communiter Doct. in l. 1. C. ad Muced. text. in l. qui cum se, ff. de re jud. text. in l. 1. §. 2. per totam: C. si minor se major, dixer. text. in l. 4. §. 1. ff. quod non eo, text. in l. quia enim, ff. de do. cen. in l. si. q. de calumnias, per quae jura ita notat Ant. Gamb. 79. Tauri, num. 24. & iterum in l. 2. Variar. c. 83. num. 54. & nosse Guierrez, in Tract. de juram. confis. 1. p. c. 16. num. 73. & Baeza, de debitor. inop. c. 16. num. 93. & 94. & novissime Joan. Garcia, in suis regulis & fallen. reg. 312. mendum. num. 2. Temperanda tamen est haec limitatio, & modificanda tribus modis, primo quoties negatio nobilitatis fuerit facta ad contractum illum persolvendum, & debitum contrahendum. Secundo quod fuerit facta a sciente se nobilem, secus verò si ab ignorante. Tertio quod ille, cum

UNIVERSIDAD

UNIVERSIDAD

(R)

quo contractus sit, nesciat illum esse nobilem, secus enim si sciret, ita Ant. Gom. ubi supra, & Baeza. d. num. 94. 95. & 96. & in dubio ignorantia esset praesumenda, cum sit in facto alieno. Quindò limitatur nostra conclusio, ut non procedat interim quod disceptatur de nobilitate coram iudice, coram quo de ea allegatum est, nam tunc interim detinetur in carcere, licet aliquando sub fideiussore de la haz, & solet relaxari, ut per Gutierrez, ubi supra, num. 6. nisi secundum eum ibi esset nobilis notorius. Sextò limitatur nostra conclusio, ut non procedat quoties nobilis hic occultat bona ne à creditoribus capiatur & ex eis satisfiant & ut late fundans tenet Gutierrez, ubi supra, num. 14. cum seq. aliqu. & probatur ex text. & ibi gloss. 4. tit. 15. p. 5. ed quòd debitor decipiens ac defraudans creditorem crimen committit, secundum Suarez, in repetitione sub tit. de les empia (amienor), §. 7. num. 4. in fi. pag. 406. & absque dubio hoc credo verum, & in facti contingencia sic vili decem in Chancelleria Pinciana circa certos nobiles pro debitis captos per iudicem ecclesiasticum ex decimarum proventibus conductione, & cum allegasset se nobiles & probasset, fuit probatum occultasse bona, & idem iudex noluit eos dimittere, propter quod fuit causa deducta ad Regiam Chancelleriam in gradu de fuerça, & declaratum fuit vni non fieri per ecclesiasticum, & ei fuit causa remissa, & sic idem est in mercatore nobili fugiente cum mercantiis, qui dicitur decolor vulgò, Algado, ut tenet Castillo hic num. 5. & probat l. 4. tit. 19. lib. 5. supra, Septimò & ultimo limitatur nostra conclusio, ut non procedat quoties debitum descendit ex delicto, nam tunc incarceration nobilis, ex l. 6. infra, eod. ubi dicemus. Sed an uxor mariti nobilis & gaudebit hac prerogativa etiam post mortem mariti, & dicendum est quòd sic ex l. familia. ff. de senatori, de quo diximus in l. 9. tit. 15. lib. 2. supra, & per Georgiam Natta in Rep. cap. quomodo pallium. col. 65. de paitis. in 6. Sed an doctores gaudebant hac prerogativa, & dic quòd sic, ut per Matth. Mathesta, in abili. 59. & ibidem in Advocat. ut ibi diximus in lib. 2. supra, & per Joan. Garciam in suo Comment. de nobilitate. Et an filii naturales gaudeant ista libertate, dic quòd sic, sicut gaudent nobilitate parentum, ut diximus in l. 1. tit. lib. 5. sup. Et quid in privilegiatis, dic quòd quoad hoc gaudebunt, ut dixi in l. 1. tit. 1. supra isto lib. 6.

¶ Ibi, Salvasti no fuere arrendador. Vide dicta in glof. preced. limit. 2.

¶ Ibi, Torque en tal caso el mismo quebranta su libertad. Nam cum vilibus mercantiis se immiscuerit sese conductorem, vel collectorem fiscalium libertatum & Regiorum faciendo, nimirum si libertatem amittat, & pœne se subdat, quæ quidem ratio mihi non satisfacit, nam & ii qui viles artes, & vilia exercere officia nobilitate sua gaudent, ut in hoc dictum est libro. Idem melior ratio erit, si dixerimus, id propter privilegium fisci esse introductum, cum quo nemo contrahens vitur iure suo, arg. text. in l. si is qui, in fin. ff. de iure fisci, l. 2. & per tom. C. de privileg. fisci, maxime

cum fiscus hic agat de patrimonio suo recuperando, prout consideravit Orator, de nobilit. 2. par. partis. 3. cap. 9. num. 7. vers. mihi tamen, pag. 216. & Gutier. de iuram. confir. 1. part. cap. 16. num. 67. quem post huc scripta vidi dixisse, etiam si corrupte eum referens mordet Lafarte. in l. de Decima. vendit. cap. 18. num. 64. & sic placeat mihi hæc ratio, ob favorem fisci, & ob odium nobilis cum fisco in iis vilibus contrahentis, præmaximè, cum ut inquit Lafarte, ubi supra, non est de fordidis exigere tributum Regis.

¶ Ibi, Puesto a tormento. Et sic neque comminari ad tormentum potest nobilis, hoc enim decorant ista verba, ita ut non solum torqueri non possit, verum neque ad tormentum poni, ed quòd terror, est genus torture, ut notatur in l. novissimo. ff. de excus. tur. excusatioque à tortura videtur ab æquipollentibus excusatio 34 argum. text. in l. sed si restitatur. §. 1. ff. de iudic. idque clarus deducitur ex lege sequente, ibi, No sean puestos a quistion de tormento. & à fortiori, neque torqueri, nam argumentum de minori ad majus negativè conceptum optime procedit, scilicet, id quod est minus fieri non potest, ergo neque quod est majus dependens à minori, ut per Everard. in Centuria, in loco de minori ad minus: Et quòd nobilis torqueri non possit non solum id iure nostro regio ex legibus iis constitutum est, & ex l. 24. tit. 2. part. 4. verum & ex iure civili nobiles non subijciuntur quæstionibus plebeiorum, ut dicit Rayn. in tract. nobilitatis. 7. quæst. princ. post principium, per text. in l. dixerem. §. 1. ff. de re milit. & l. milites. & l. Divo. C. de quæstio. & l. Severam. C. de dignitat. lib. 12. ubi scribit, severam indignationem vel ut alii scribunt, & melius legunt, indignationem per tormenta querendi à clarissimo homine submovemus: sed huiusmodi iura non in omnibus passim nobilibus loquuntur, sed de certis quibusdam, ut etiam expendit Lucas de Penna, in l. uniter. col. 16. ver. Decimorertin privit. sent. C. de dig. l. 16. 12. sed est text. omnium optimus pro omnibus nobilibus, ut scilicet non torqueantur infcio Principe, in l. nullas. in verbis, Generis aut Dignitatis. C. ad l. Jul. majest. quem ad hoc allegat Olanus in Concordia Antimoniarum. verbo, Nobilit. num. 22. & ante eum Covar. lib. 2. Variar. e. 9. num. 4. & Joan. Gracianus, in suis Regulis & Fallen. Regula 343. num. 2. & Baeza, de debitor. inq. p. 16. num. 16. & Joan. Garfia, in Comment. de Nobilitate. glof. 1. num. 19. in fin. cum seq. & Orator, de Nobilit. §. p. s. fi. num. 4. pag. 345. ubi inquit, nobiles Francia & non gaudere hoc privilegio, quod prius 35 asseruit Tiraq. de Nobilit. ca. 20. num. 140. ubi num. 139. dicta iura allegavit, & hæc est regula vera & singularis, scilicet, quòd nobilis non torquetur, nisi in casibus à jure expressis, ut inquit Avend. in Dictionario, verbo, Cavallero. in fine, ubi & inquit, difficultatem solum consistere in inquirendo, qui sint illi casus, & asserit consuetudinem in contrarium & non valere, secundum Bart. in l. omnes. C. de Decurio, lib. 10. & Branum, de Indicia & tortura. 1. part. 9. num. 24. pag. 83. in parit. ubi delinquit duos casus & duas fallentias: quas ut habeas 36

quas in meo Traict. de Decurio. vocato Curia Pinciana. lib. 3. c. si, ubi tamen ad hic dicenda me remisi, & referet glof. Cavallero. in l. 2. tit. 30. p. 7. aliquas quas & alias, quas reperire potui, hic inferendas centas. Prima igitur, secundum aliquos erat, si renuntiabas nobilis sui nobilitati ut torqueretur, casus tamen contrarium supra diximus in hac lege, & tenet Davies Reg. 190. limit. 4. & tenent Hispani, ita ut hæc sit communis opinio, & consequenter hæc erit potius ampliatio ad nostram Regulam quam fallentia. Secunda, imò verius prima est fallentia nostre Regulæ, ut non procedat in nobili crimine levit Majestatis divine aut humane committente, & sic in prodiore Regis & ex l. de minor. 2. Respon. ff. de quæstio. l. nullas. C. ad l. Jul. majest. Ang. de Malef. in verbo, Que ay tradida la sua patria in princ. Cifuent. l. 79. Taur. col. 2. Baeza, de debito inq. p. 16. numero 16. Didac. Perez. in l. 4. tit. 2. lib. 4. Ordin. col. 1371. & in crimine Majestatis divine, tenet glof. in l. 4. C. ad l. Jul. Majest. Ang. ubi supra, verb. Forma publica col. 19. Cifuent. ubi supra, fallentia. 2. Didac. Perez, ubi supra, Tertio fallit, in prodiore Patriæ, Civitatum, aut Principum, & iis affinium, ex l. desertorem. §. hic qui ad hostes. & l. proditori. ff. de ra milit. Cifuent. in d. 4. n. limit. & Brunus, de Indi. & sor. 2. p. q. 4. n. 24. fol. 84. in parit. Quarto fallit in crimine simoniae, ex glof. in d. l. 4. C. ad l. Jul. majest. per text. in l. si quemquam. C. de Episc. & cleri. ibi. ad instar publici criminis, & lesæ majestatis accusatione propolita à gradu sacerdotii retrahatur: vel quia simonia dicitur in rebus, secundum glof. in cap. si quis poenita. 79. dist. notat Didac. Perez, ubi supra, Quinto, in crimine alevozie & sodomie, secundum Gregorium Lop. in l. 2. verbo, avallero. tit. 30. part. 7. & Didac. Perez, ubi supra. Licet in Alevozia, Gregor. ibi indeficim reliquit, & bene, nam in alevozia non reperimus expressum nec decifum, sed tantum in prodiore Regis, Papæ, aut Principis. Sextò, in maleficio & mathematicis atque aliis similibus, de quibus loquitur l. si excepta. Cole malef. & mathe. Septimò fallit, in nobile committente crimen privati carceris, ex l. 1. C. de priva. carcer. not. Brunus, dist. num. 24. quod intellexi non fecim. quoties propter privatum carcerem mortis pœna incurritur non verò aliàs. Octavo fallit, in nobili fure, qui quidem propter furtum perdit nobilitatem, & perconsequens torqueri potest, ut est text. notat secundum Salicet. ibi in l. 1. C. quan. licet sine judi. se vin. ut tenet Covar. li. 2. Variar. e. 9. numero 4. & Afflicus, decif. Neapol. finali, & probatur ex l. 12. & fin. tit. 21. part. 2. & idem in grassatore vel Pyrata, asserit Joan. Garcia, de Nobilit. glof. 1. numero 11. Nonò, in crimine falsi, ex l. si quis Decurio. Cade falsi. notant, Brunus, & Didac. Perez, ubi supra, ubi ex hoc idem dicit, si falsam nobilis eaderit moneta. Decimò fallit in coela. l. 2. in fine tit. 30. part. 7. Undecimò, quoties hoc sit de conscientia Principis & Principe consulto, nam nullam privilegium, vel dignitas tunc impedit, ex d. l. nullas. C. ad l. Jul. Majest. not. Brunus, ubi supra numero 25. raro tamen hæc Princeps concedit, & cum maxima causa & non aliàs. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.

Allis duobus modis id etiam limitari dicebat Cifuent. ubi supra, scilicet, quando nobilis in testem adductus vacillat, ex Bart. & Doct. in l. libro, in princ. ff. de quæstio. vel quando vincitur de mendacio, ut quia testificatur se non interfuisse negotio, vel interfuisse, & convincitur de contrario, secundum Bart. in dist. l. ex libro, & Salicet. in l. fiscal. 2. C. de quæstio. ita ut si testimonium dicens nobilis se perjurerit, torquetur, quia nobilitate non gaudet, secundum Avend. e. 27. irata. in fi. lib. 2. verum iis ultimis duobus casibus inquit Cifuent. ubi supra, esse contrarium tenendum ex l. 8. tit. 30. p. 7. & in l. 13. tit. 16. p. 5. Advertendum tamen iudico, quòd in casibus à jure expressis in quibus statutum reperimus nobiles perdere nobilitatem, in illis credem torqueri posse, quoties ex delicto ad tormentum sufficienter proceditur non verò aliàs. Ultimò fallit nostra conclusio in mercatore decolor, qui ex l. 4. tit. 19. lib. 5. supra, perdit nobilitatem, ut & notat Hippol. in practica. §. expeditam, numero 61. & Boer. decif. 215. num. 5. & exceptis iis & aliis casibus, si qui reperiantur nobiles, non torquentur, ex legibus notis, quas ita præctican testatur Ant. Gomez. tom. 5. Variar. e. 15. & Menel. in l. 1. numero 9. C. de jur. & fall. igna. Ex quibus habes regulariter nobiles non torqueri, in quibus continentur Advocati, ut dixi in l. 1. tit. 16. lib. 2. supra, etiam depositio officio, & secundum Hippolyt. in pract. §. 38 expedita. num. 13. & glof. in l. 1. tit. 30. part. 7. & Loays, de marim. Regis Anglia, dubitatio. 7. num. 38. cum sequentis, & Plaza de delict. lib. 1. cap. 6. num. 9. neque valet confectudo in contrarium, secundum Mene. ubi supra, & iterum in hac lege & alibi diximus: Imò & frangeas Advocatus privilegia panium & in quinquaginta libris auri, secundum Bald. in l. Sancimus. C. de Advo. di. jud. Advocatusque filius plus est honorandus quam non Advocati, 40 secundum eundem Bald. in l. nemini. licere. §. jurisprutor. C. de Advo. dro. jud. & in Advocatis ita late tenet Brunus, ubi supra, q. 4. partit. 2. numero 23. pag. 82. in parit. etiam Grammaticus, voto 15. in advocato certi ordinis id restringat, & in doctore actu legente vel Advocante, nam id non puto verum, sed falsum, nam cuilibet Advocato, & cuilibet Doctori & eorum filii hæc privilegia conceduntur, illa tamen eximentia à tributorum solutione illis tantum conceduntur, qui acta legunt, vel advocant, & in quibusdam certis universitatibus sunt graduati gradu licentiarum ad minus, ut dixi in l. 8. & 9. tit. de los estudios. lib. 3. supra. Et quis dicatur nobilis, & ultra Ant. Gom. & Doct. in l. 79. Tauri: vide per Joan. Garciam de nobilit. glof. 18. num. 36. minor tamen probatio nobilitatis ad hoc requiritur & quilibet iudex de hoc cognoscat, ut in hoc libro dictum remanet. Et que alie personæ torqueri non possunt, ultra Cifuent. ubi supra, vide Ant. Gom. tom. 5. tit. de tortura, & Julium Clarum & alios criminalistas. Et alia plura militum Privilegia, vide per Avend. in dictionario. verbo, Cavallero. & per relatos per Didac. Per. ubi supra, col. 1372. & Oratorum de nobilit. §. p. cap. si per tuum. Et

an sola quasi possessio nobilitatis sufficiat ad hoc ne quis incarceratione aut torqueatur, vel alius privilegium atatur & vide Ocaloram, ubi supra, 2. part. 3. part. princ. cap. 10. quem refert ad eum se remittit Didac. Perez. l. 6. tit. 2. lib. 4. Ordin. col. 1380. in fin. cum sequentibus.

IN LEGEM SEXTAM, quæ erat Tauri 79.

Nobiles & alia persone, qua pro debitis civilibus incarcerationi non possunt, incarceratione sunt, si solia debita ex delicto descendunt.

SUMMARIUM.

1. Debitum quod dicitur descendere ex delicto.
2. Nobilis ubi est incarcerationis debet in honesto detineri loco.
3. Nobilitas blasphemanti potest assignari Palatium pro carcere.

Ibi, & otras personas, Prout sunt Doctores, Advocati & alii in iure expressi, de quibus diximus in lege precedente, & per Casan. in Conjur. Burg. fol. 106. num. 14. & Hippolytum, in Pract. §. de ingam. num. 69. & l. 2. tit. 30. p. 7. & an hæc lex habeat locum in nobili ex privilegio, in hoc libro dictum remanet, & tradit Pelaez, de majorat. 1. g. 51.

Ibi, & si la cal deuda descendere de delicto, o quasi delicto, Hæc est limitatio ad l. 4. supra eod. ut diximus, & sic in muliere esse idem inquit Boer. decis. 349. col. pen. servari, ut & per Bacam, de debitor. in spe. c. 15. numero 7. & 8. & idem in eo, qui non potest conveniri ultra quam facere potest, tenet Humada, in l. 2. tit. 6. par. 1. glo. 6. ut scilicet incarcerationi possit pro debito descendente ex delicto vel quasi delicto. Et quod debitum dicitur descendere ex delicto, sic cum Ant. Gom. in d. l. 79. Tauri. 5. quod illud quod principaliter venit, & debetur, vel in consequentiam accessorie ex officio iudicis, ut si ex furto, violentia, vel alio delicto & debeatur aliqua res, vel quando ex delicto in iure sit æstimatio civiliter in pecunia, vel quando ex aliquo delicto publico, vel privato, ut homicidii, falsitatis, vel alterius ultra poenam corporalem sit condemnatio in aliquo interesse partis, quia pro illo potest reus capi, & detineri in carcere licet sit nobilis, ut in nostra lege, & iste est verus & realis sensus nostre legis, secundum Ant. Gom. ubi supra, & bene, & ratio est, ne nobilitas occasione hujus exemptionis invitetur ad delinquendum, ut inquit Matienço, in l. 6. glof. 1. num. 4. & sequentibus, titulo 8. supra. lib. 5. Debet tamen tunc nobilitas hic detineri in loco nobilitatis si adest, vel si non, in loco conveniente & statui suo, secundum Bacam, ubi supra, cap. 16. numero 27. & Tiraq. de nobilit. cap. 20. numero 141. & Ocalora de nobilit. 5. part. cap. fin. num. 2. ubi inquit quod Palatium Potestatis, vel tota civitas potest ei assignari pro carcere, ex Ang. in l. qui in carcerem ff. quod metus causa, & Jal. in l. admonendi. 79. col. ff. de iure jurand. & facit text. in l. 4. in fin. tit. 29. p. 7. ex quo diximus in l. 15. tit. 6. lib. 3. supra, quod nobilitas blasphemanti potest assignari Palatium pro carcere ad implendum trentanarium, imo & domus sua, & tota civitas, ex illo dicto

ang. securo per Tiraq. de nobilitate. c. 20. num. 29. ubi cum ange. tenet d. Lanfranc. in pract. tit. de confessio. num. 23. in fin. & Gerar. singu. 30. pro nobilibus numero 4. & Ang. de malis. in parte fama publica. num. 86. omnis enim locus pro carcere assignatus carcer est, & exiens à loco illo carcerem dicitur frangere, ut per Aldit. ang. ubi supra, num. 87. carceratus namque dicitur omnis ille, qui non potest ad sui libitum à loco exire, ut inquit text. in Clem. 1. §. sane, de heres. Ang. in l. una. C. de priva. carcer. & in l. qui in carcerem, ex quibus injussè nobis imposuit novissimè Joan. Garcia Gallesus, de nobilit. glof. 1. in princ. numero 9. non dicitur avend. à nobis allegatum in d. l. 15. numero 11. tit. 6. lib. 3. supra, id ad quod ibidem cum allegavi, scilicet, quod nobilitas blasphemans potest in domo sua carcerari, nam ultra quod id est dictis ibidem per me & Docto. ibi & hic allegatis, est verum, clarissimè patet avendatum, id dixisse si bene perspexerit ipse Joan. Garcia, dicit enim avend. hæc verba, nam in loco privato assignato loco carceris non diceretur aliter sine custodia captus & carceratus, ergo data custodia positus in loco privato carceratus dicitur nobilitas blasphemans, de quo ibidem tractat, & Avendañus ibidem nullam distinctionem facit, privatus hic locus sit domus propria, vel aliena, neque ulla dari potest ratio differentie, sed privatum locum dicit avendañus, non ut distinguat domum propriam blasphemantis ab aliena, sed ut domum privatam, & sic locum privatum distinguat à carcere publico & loco publico, igitur injussè nos increpavit scriptor hic, & post reperi glof. h. in l. 3. tit. 28. part. 7. sic volentem in terminis. Et sequitur corrupte referens Gregorium, Didacum Perez, in l. 1. tit. 8. glof. par. in fine, pag. 208. lib. 3. Ordinam. & Aviles. c. 25. Frat. glof. Dispersaren numero 5. & 6. & 7. ubi inquit, de facto vidisse.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Revocatur nobilitates concessæ per Regem Henricum, & que carum sint servanda disponitur.

SUMMARIUM.

1. Nobilitas debens habere equum & arma sufficit si tempore necessitatis illa habeat, neque requiritur continuo ea habere.

Ibi, que Hizo en Ocaña, Quæ est l. 15. tit. 14. infra isto libro.

Ibi, En las Cortes que despus hizo en Nievra, ut apparet ex dicta l. 25.

Ibi, Que bezinas en Madrigal, Et hæc lex nostra in præsentem, & dictarum legum & nostre contrarietatem dissolvere vult Joan. Garcia, de nobilit. glof. 2. in princip. num. 13.

Ibi, Que continuamente, de equi adalante mantengan cavallos y armas, Hæc quantumvis verba lex nostra continet, non est necesse continud equum & arma possidere & habere, ut privilegium nobilitatis concessa gaudeat talis nobilitas; sed sufficit si tempore vocationis ea habeat & possideat, secundum Joan. Garciam, de nobilit. glof. 1. §. 1. numero 59.

IN LEGEM OCTAVAM ET NONAM.

Deinceps non sunt concedenda nobilitatis privilegia, & si concedantur ipso jure nulla sunt non obstantibus quibuscumque clausulis derogatoriis, & non obstantibus, & aliis in lege nostra expressis.

Ibi, de mi propria meus, Pro exornatione horum verborum & sequentium, videnda sunt quæ diximus in l. 3. tit. 14. supra, libro 4. Declaratur tamen lex nostra per sequentem ubi prohibentur etiam privilegia nobilitatis, nisi sint talia, quæ secundum legum Regiarum dispositiones fuerint concessa.

IN LEGEM UNDÈCIMAM.

Nobilibus carcer alius quam plebeis est assignandus in casibus ubi incarcerationis sunt.

Ibi, Tengan carcel apartada, Ut diximus in l. 6. supra isto tit. & lib. & in l. 15. verbo.

Qual convenga, tit. 6. libro 5. supra, & in quodam mro consilio.

IN LEGEM DUODECIMAM.

Legitimati non gaudent quoad tributa nobilitatis privilegio, qui alias si non essent legitimati non gaudent, secundum verum & retendum intellectum hoc dicit lex nostra.

Ibi, Mandamos que assi se juzgue, Pro declaratione hujus legis cum aliis sibi invicem contrariis, vide quæ diximus latè in l. 12. Tauri supra sub l. 10. tit. 8. lib. 5. supra & de hac questione dabitur glof. Son, in l. 4. tit. 15. p. 4. & iis totus iste titulus remanet latè expeditus, ut ad alios accedamus.

TITULUS VIGESIMUS-TERTIUS.

De lo que los Hijos Dalgo, y otras personas han de aver en las Behetrias, Solariegos, y Abadengos, y Encartaciones: y como deven ser tratados los vassallos dellos.

SUMMARIUM.

1. Behetria, quid significet.
2. Vassallus se alicui alteri submittere in præjudicium primi Domini nihil agit.
3. Et omnia alterius potest quis fieri per pactum vel stipulationem.
4. Solariegos qui dicantur & quid probandi est & 7.
5. Domus de solar qua dicatur.
6. Mansa a qua dicatur.
7. Vassallus qui sit & alicatur. 8. & 9. ubi quid requiritur ut quis vassallus efficiatur qui nō erat.

IN superiori titulo actum fuit de Fidalguis in genere, nunc verò in specie de Nobilibus possidentibus jura & vassalia agia hic descripta.

Et pro declaratione hujus Rubricæ & legum sub ea contentarum dicendum est prius & sciendum, quid significent aliqua verba nostra Rubricæ & legum sub ea contentarum.

Et primo est inquirendum quid sibi velit dicere verbum Behetria, & in hoc singularis lex 3. titulo. 25. part. 4. inquit Behetria, tanto quere dezir como heredamiento que es suyo quito de aquel que vive en el, e puede recebir por señor a quien quisiere que mejor le haga. Ubi glossa, in verbo Behetria, inquit, habes hic quid sit Behetria, & adde in hoc qua habentur lib. 4.

an sola quasi possessio nobilitatis sufficiat ad hoc ne quis incarceratione aut torqueatur, vel alius privilegium atatur & vide Ocaloram, ubi supra, 2. part. 3. part. princ. cap. 10. quem refert ad eum se remittit Didac. Perez. l. 6. tit. 2. lib. 4. Ordin. col. 1380. in fin. cum sequentibus.

IN LEGEM SEXTAM, quæ erat Tauri 79.

Nobiles & alia persone, qua pro debitis civilibus incarcerationi non possunt, incarceratione sunt, si solia debita ex delicto descendunt.

SUMMARIUM.

- 1. Debitum quod dicitur descendere ex delicto.
- 2. Nobilis ubi est incarcerationis debet in honesto detineri loco.
- 3. Nobilitas blasphemanti potest assignari Palatium pro carcere.

Ibi, & otras personas, Prout sunt Doctores, Advocati & alii in iure expressi, de quibus diximus in lege precedente, & per Casan. in Conjur. Burg. fol. 106. num. 14. & Hippolytum, in Pract. §. de ingam. num. 69. & l. 2. tit. 30. p. 7. & an hæc lex habeat locum in nobili ex privilegio, in hoc libro dictum remanet, & tradit Pelaez, de majorat. 1. g. 51.

Ibi, & si la cal deuda descendere de delicto, o quasi delicto, Hæc est limitatio ad l. 4. supra eod. ut diximus, & sic in muliere esse idem inquit Boer. decis. 349. col. pen. servari, ut & per Bacam, de debitor. in spe. c. 15. numero 7. & 8. & idem in eo, qui non potest conveniri ultra quam facere potest, tenet Humada, in l. 2. tit. 6. par. 1. glo. 6. ut scilicet incarcerationi possit pro debito descendente ex delicto vel quasi delicto. Et quod debitum dicitur descendere ex delicto, sic cum Ant. Gom. in d. l. 79. Tauri. 5. quod illud quod principaliter venit, & debetur, vel in consequentiam accessorie ex officio iudicis, ut si ex furto, violentia, vel alio delicto & debeatur aliqua res, vel quando ex delicto in iure sit æstimatio civiliter in pecunia, vel quando ex aliquo delicto publico, vel privato, ut homicidii, falsitatis, vel alterius ultra poenam corporalem fit condemnatio in aliquo interesse partis, quia pro illo potest reus capi, & detineri in carcere licet sit nobilis, ut in nostra lege, & iste est verus & realis sensus nostre legis, secundum Ant. Gom. ubi supra, & bene, & ratio est, ne nobilis occasione hujus exemptionis invitetur ad delinquendum, ut inquit Matienço, in l. 6. glof. 1. num. 4. & sequentibus, titulo 8. supra. lib. 5. Debet tamen tunc nobilis hic detineri in loco nobilitatis si adest, vel si non, in loco conveniente & statui suo, secundum Bacam, ubi supra, cap. 16. numero 27. & Tiraq. de nobilit. cap. 20. numero 141. & Ocalora de nobilit. 5. part. cap. fin. num. 2. ubi inquit quoddam Palatium Potestatis, vel tota civitas potest ei assignari pro carcere, ex Ang. in l. qui in carcerem ff. quod metus causa, & Jal. in l. admonendi. 79. col. ff. de iure jurand. & facit text. in l. 4. in fin. tit. 29. p. 7. ex quo diximus in l. 15. tit. 6. lib. 3. supra, quod nobilitas blasphemanti potest assignari Palatium pro carcere ad implendum trentanarium, imo & domus sua, & tota civitas, ex illo dicto

ang. securo per Tiraq. de nobilitate. c. 20. num. 29. ubi cum ange. tenet d. Lanfranc. in pract. tit. de confessio. num. 23. in fin. & Gerar. singu. 30. pro nobilibus numero 4. & Ang. de malis. in parte fama publica. num. 86. omnis enim locus pro carcere assignatus carcer est, & exiens à loco illo carcerem dicitur frangere, ut per Aldit. ang. ubi supra, num. 87. carceratus namque dicitur omnis ille, qui non potest ad sui libitum à loco exire, ut inquit text. in Clem. 1. §. sane, de heres. Ang. in l. una. C. de priva. carcer. & in l. qui in carcerem, ex quibus iniussè nobis imposuit novissimè Joan. Garcia Gallesus, de nobilit. glof. 1. in princ. numero 9. non dicitur avend. à nobis allegatum in d. l. 15. numero 11. tit. 6. lib. 3. supra, id ad quod ibidem cum allegavi, scilicet, quod nobilitas blasphemans potest in domo sua carcerari, nam ultra quod id est dictis ibidem per me & Docto. ibi & hic allegatis, est verum, clarissimè patet avendatum, id dixisse si bene perspexerit ipse Joan. Garcia, dicit enim avend. hæc verba, nam in loco privato assignato loco carceris non diceretur aliter sine custodia captus & carceratus, ergo data custodia positus in loco privato carceratus dicitur nobilitas blasphemans, de quo ibidem tractat, & Avendañus ibidem nullam distinctionem facit, privatus hic locus sit domus propria, vel aliena, neque ulla dari potest ratio differentie, sed privatum locum dicit avendañus, non ut distinguat domum propriam blasphemantis ab aliena, sed ut domum privatam, & sic locum privatum distinguat à carcere publico & loco publico, igitur iniussè nos increpavit scriptor hic, & post reperi glof. h. in l. 3. tit. 28. part. 7. sic volentem in terminis. Et sequitur corrupte referens Gregorium, Didacum Perez, in l. 1. tit. 8. glof. par. in fine, pag. 208. lib. 3. Ordinam. & Aviles. c. 25. Frat. glof. Dispensare numero 5. & 6. & 7. ubi inquit, de facto vidisse.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Revocatur nobilitas concessa per Regem Henricum, & que carum sint servanda disponitur.

SUMMARIUM.

- 1. Nobilitas debens habere equum & arma sufficit si tempore necessitatis illa habeat, neque requiritur continuo ea habere.

Ibi, que Hizo en Ocaña, Quæ est l. 15. tit. 14. infra isto libro.

Ibi, En las Cortes que despus hizo en Nievra, ut apparet ex dicta l. 25.

Ibi, Que bezinos en Madrigal, Et hæc lex nostra in presenti, & dictarum legum & nostre contrarietatem dissolvere vult Joan. Garcia, de nobilit. glof. 2. in princip. num. 13.

Ibi, Que continuamente, de equi adalante mantengan cavallos y armas, Hæc quantumvis verba lex nostra continet, non est necesse continud equum & arma possidere & habere, ut privilegium nobilitatis concessa gaudeat talis nobilitas; sed sufficit si tempore vocationis ea habeat & possideat, secundum Joan. Garciam, de nobilit. glof. 1. §. 1. numero 59.

IN LEGEM OCTAVAM ET NONAM.

Qual convenga, tit. 6. libro 5. supra, & in quodam mro consilio.

Deinceps non sunt concedenda nobilitatis privilegia, & si concedantur ipso iure nulla sunt non obstantibus quibuscumque clausulis derogatoriis, & non obstantibus, & aliis in lege nostra expressis.

Ibi, de mi propria meus, Pro exornatione horum verborum & sequentium, videnda sunt quæ diximus in l. 3. tit. 14. supra, libro 4. Declaratur tamen lex nostra per sequentem ubi prohibentur etiam privilegia nobilitatis, nisi sint talia, quæ secundum legum Regiarum dispositiones fuerint concessa.

IN LEGEM UNDÈCIMAM.

Nobilibus carcer alius quam plebeis est assignandus in casibus ubi incarcerationis sunt.

Ibi, Tengan carcel apartada, Ut diximus in l. 6. supra isto tit. & lib. & in l. 15. verbo.

IN LEGEM DUODECIMAM.

Legitimati non gaudent quoad tributa nobilitatis privilegio, qui alias si non essent legitimati non gaudent, secundum verum & retendum intellectum hoc dicit lex nostra.

Ibi, Mandamos que assi se juzgue, Pro declaratione hujus legis cum aliis sibi invicem contrariis, vide quæ diximus latè in l. 12. Tauri supra sub l. 10. tit. 8. lib. 5. supra & de hac questione dabitur glof. Son, in l. 4. tit. 15. p. 4. & iis totus iste titulus remanet latè expeditus, ut ad alios accedamus.

TITULUS VIGESIMUS-TERTIUS.

De lo que los Hijos Dalgo, y otras personas han de aver en las Behetrias, Solariegos, y Abadengos, y Encartaciones: y como deven ser tratados los vassallos dellos.

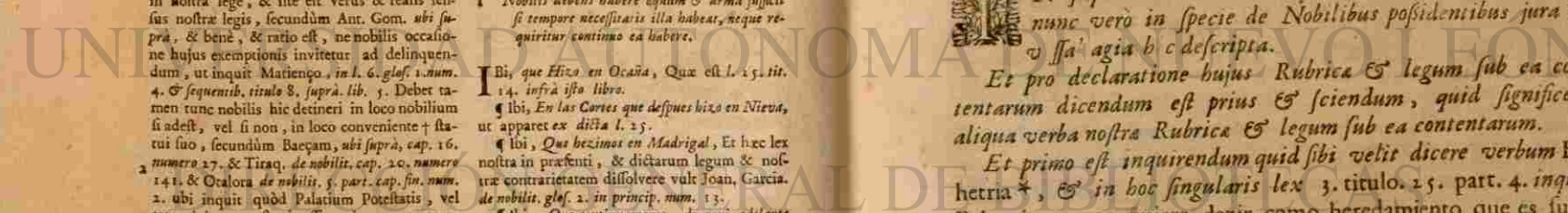
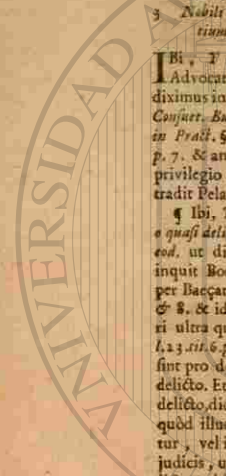
SUMMARIUM.

- 1. Behetria, quid significet.
- 2. Vassallus se alicui alteri submittere in prejudicium primi Domini nihil agit.
- 3. Et omnia alterius potest quis fieri per pactum vel stipulationem.
- 4. Solariegos qui dicantur & quid probandi est & 7.
- 5. Domus de solar qua dicatur.
- 6. Mansa a qua dicatur.
- 7. Vassallus quis sit & alicatur. 8. & 9. ubi quid requiritur ut quis vassallus efficiatur qui nō erat.

IN superiori titulo actum fuit de Fidalguis in genere, nunc verò in specie de Nobilibus possidentibus jura & vassalia agia hic descripta.

Et pro declaratione hujus Rubricæ & legum sub ea contentarum dicendum est prius & sciendum, quid significent aliqua verba nostra Rubricæ & legum sub ea contentarum.

Et primo est inquirendum quid sibi velit dicere verbum Behetria, & in hoc singularis lex 3. titulo. 25. part. 4. inquit Behetria, tanto quere dezir como heredamiento que es suyo quito de aquel que vive en el, e puede recebir por señor a quien quisiere que mejor le haga. Ubi glossa, in verbo Behetria, inquit, habes hic quid sit Behetria, & adde in hoc qua habentur lib. 4.

Ordin. tit. 11. per totum, qui est noster titulus: Et notandum, inquit in ea. d. l. 3. glos. A quien, quod speciale est in locis de Behetria, ut possint sibi eligere Dominum perpetuum, nam regulariter non possent loca sibi eligere perpetuum Rectorem id est donec vixerit, secundum Joan. And. in cap. fin. de judic. post Hostien. ubi late discutit, & Archid. in cap. conquestus. 9. quæst. 3. ubi dicit, quod in præjudicium istorum se submittentium alicui Domino teneret isthac submissio, non verò in præjudicium Domini superioris, * ut & per Bald. relatum per glos. illam. A quien, dict. l. 3. ubi & inquit, hanc submissionem ex dictis fieri posse sine tamen præjudicio Regis. Ex quo dicendum est, posse queri fieri per pactum vel stipulationem, hominem * alterius, ut in expresso tenuit Alberic. secutus & relatus per Jacob. de Sancto Georgio. in Tract. de Homagiis, in princ. numero 7. & 8. in 2. p. tom. 10. Tract. Diverforum Doctorum, contra Bal. in l. fi. C. de transact. ubi Menes. num. 3. communem esse ait per transactionem etiam id fieri posse, & in numero 9. cum sequentibus, ipse Jacob. de sancto Georgio, discutit, an filius hominis mei sit homo meus: De Behetria, etiam licet in aliud propositum meminit Joan. Garza, de nobilit. glos. 6. in princ. numero 13. ubi inquit à quo tempore originem habuerit.

Secundo pro declaratione alterius verbi nostre Rubricæ, ibi 4 Solariegos, sciendum est, qui sint ii, * & in hoc d. l. 3. tit. 25. par. 4. inquit. E solariego tanto quiere dezir como home que es poblado en suelo de otro: idque colligitur clarior ex l. 2. 11. & 14. nostri hujus tituli, nam Domus De solar, * nihil aliud est, quam Domus quædam habens territorium & solarium. juxta l. 37. tit. 9. p. 6. & Domini talis territorii, & solaris, solarium ipsum aliquibus prebebant rusticis cultivandum pro pensione certa annua solvenda, & ibidem habitabant, & domos constituebant, & ii dicuntur Vassallos solariegos, de quibus in presenti titulo, & in dict. l. 3. tit. 25. part. 4. & de iis locutus est Speculat. in tit. de feudis. §. quoniam col. 10. versic. sed nunquid homo meus, quos ibi vocat homines de 6 Mansata, ubi etiam dicit, est autem Mansata, * quando Dominus dat alicui mansum cum diversis possessionibus & propter hoc se facit ille hominem Domini, & ad certum servitium tenetur, persona tamen ejus libera erit, si dimissa Mansata alibi se transferat, sequitur & refert Gregor. Lopez, in dict. l. 3. verbo, Solariego, tit. 25. part. 4. & Didac. Perez, in l. 2. tit. 11. libr. 4. Ordinam. glos. 1. in medio. col. 1519. & comprobat hos esse Solariegos, ex historiis Joan. Gars. de nobilit.

nobilit. glos. 18. in princ. num. 11. cum sequentibus, & si Solariegui, nihil possunt alienare ex mansatis illis & possessionibus ad mansum eis concessis, ut in l. 2. infra isto tit. dicemus, aliter enim non possent dici, Solariegos, ut ibidem videbis, & est hoc quoddam vassallagis jus, ut inquit, text. in l. 2. versic. La tercera. tit. 25. part. 4. Et notandum, quod in dubio nullus locus præsumitur * solariegos, nisi probetur, ut per Pelacz, de Majorati. 4. part. quæst. 20. num. 9. nam in dubio bona libera præsumuntur, & allodialia, non verò subiecta, ex tex. in §. fi. Instit. de servit. late per Mascardum, in 1. tomo, de Probatio. conclusionem 79. allodialis res & iterum in conclusionem 209. bona omnia, & de iis duobus vocabulis, Solariego, y Behetria, fecit etiam mentionem Orlora, de nobilit. par. 2. c. 4. numero 8. ubi inquit propter temporis antiquitatem leges nostras hic & illam legem Partitarum, de iis mentionem facientes, de verbo, Devisa, non posse hodie bene intelligi & declarari.

Ibi, Los Vassallos, quis sit vassallus, considerandum est an velimus efficere vassallum eum, qui non est, & hic ut talis effici possit, & dici, requiritur lapsus triginta annorum, * prout requiritur ut feudum præscribatur, ex §. si quis per triginta, si de feudo fuer. cont. & quod tenuerit & possiderit, ut vassallus, ex eod. §. & notat. Alex. consil. 169. col. 1. lib. 2. & Dec. & Bald. relatis per Zephal. consil. 172. numero 22. & aliqua alia per ipsos videnda requiruntur: sed si velimus considerare, quis sit proprie vassallus, ex Afflic. & Cino relatis & secutis per eundem Zephal. consil. 151. numero 10. si proprie dicitur vassallus * qui adstringitur ad ea, que traduntur, in cap. 1. de nova for. fidel. sed ex l. 1. tit. 25. par. 4. dicendum est: Que vassallos son aquellos que reciben honra o bien fecho, de los señores anfi como, Cavalleria, o tierras, o dineros, por servicio señalado que les ayan de hazer: & hac pro Rubrica declaratione dixisse sufficet.

IN LEGEM PRIMAM.

Qualiter & quomodo sint tractandi homines incartationum à Domini sui, & quid debent facere si conventa non servantur, declarat lex nostra.

SUMMARIUM.

1. Pacta etiam inter Principem & subditum conventa sunt servanda.

2. Princeps non obligatur lege legis, bene tamen lege contractus.

3. Dominus ex causa potest subditos suos alteri committere, ita & præstandum juramentum illi compellere.

4. Vassalli & subditi si à Domino non defendantur, possunt alteri se committere, sicut & contra. & n. 3. & 6. & 9.

5. Vidua est, qua inuicem maritum habet, sicut si nullum.

6. Par est non habere superiorem, vel habere eum negligentem.

Ibi, 20

Ibi, no les guardaren, contra illud, Paçta feruentur, & Pax custodiatur, ex cap. 1. extra. de pacis. Adeo ut inter Principem & subditum Paçta conuenta + servanda sint, ex text. in cap. 1. de probatio. & que ibi notantur, à C. Bald. Bart. & communiter omnibus, in l. Digna vox. C. de legibus. & in l. Donaciones que Dignus, per illum text. C. de donat. inter. Bald. in l. 1. circa prim. ff. de constit. Prim. ubi inquit, quod licet Princeps non obligetur lege legis, obligatur tamen lege contractus + & conventionis, idem Bald. in l. Princeps. ff. de legibus. & in l. 1. & ibi communiter Doct. ff. de pacis, ubi inquit, quod licet Princeps ex contractu cum subditis facto civiliter non obligetur, quia ea, que juris civilis existunt, mutari per Principes possunt, naturaliter tamen adstringuntur & obligantur, & à naturali obligatione nullatenus excusantur, in cuius propositum plura singularia retulit Ferdinand. de Loazes in sua allegatio. pro Marchi. de los Velaz. dicit. in §. fundamento pro oppido De Mula, per totum, quia quia longum esset referre, omisi, licet sua hæc allegatio paucis jam innotescat.

¶ Ibi, Que se pnedan tornar de otro señor, nam sicut Dominus ob aliquam causam potest subditos suos alteri committere, & transferre ac concedere, & oppidanos ipsos ad præstandum illi iuramentum + fidelitatis compellere, secundum Aul. de licen. in cap. Imperialem §. preterea Ducatus, de probis. fon. ali. per Frederic. reulatus & secutus per Bart. Socin. conf. 39. incip. in quest. que vertitur, volum. 3. secundum quem eodem modo subditi ipsi si à Domino non defendantur, vel defendi non possunt, se alteri Domino subdicere poterunt, + nam sicut possunt Patronus libertos, & Dominus subditos ex causa necessitatis etiam invitò + in alium transferre, ut not. Bald. in c. generali, in tit. si de fundo fuer. cont. int. domi. & agn. in n. feud. Joan. Andr. in addi. ad Specul. tit. de feud. §. 1. Alex. cons. 23. n. 1. in 2. dub. col. penult. volum. 5. Corn. cons. 321. incip. in hac consultatione, col. 3. volum. 4. Purpur. in l. fi. col. 18. limi. §. ff. de pacis, ita & subditi ipsi absque consensu Domini ex eadem causa, se possunt alteri donare, & fidelitatem + illi præstare, allegat idem Socin. Ita eleganter tenuisse Bald. in quadam sua disputatione, incip. Civitatis Thulscæ, que reperitur non in stampa, sed in quodam Codice reperit eam intitulatam Joann. de Lignano, ubi concludit, subditos Domini sui auxilio destitutos posse sibi Dominum eligere, quia paria sunt, nullum vel inutilem, seu imbecillum Dominum habere, sicut de uxore virum inutem habente dicitur, que magis vidua, quam si nullum + virum haberet, reputatur, ut not. Bald. in l. fi. C. ad l. Flavius de Plagiar. & probat text. in l. cum ita legatum versic. imo si verum amamus, auior hac conditio est ff. de condi. & demonstr. & voluit idem quod Bald. Paul. Cast. in repet. l. ex hoc iure col. 3. versic. capio tertium, ibi, nam paria sunt, ff. de iusti. & iur. ubi inquit, paria esse non habere superiorem, vel habere eum negligentem, + argu. l. 1. §. quibus ff. quod cuiusque uniu. nomi. de, & inde inferit, quod si civitas, vel castrum

ab Imperatore, Rege, vel Principe, vel à quocumque Domino, seu superiore neglectum fuerit, alteri civitati seu Domino majori ac potentiori, à quibus regatur, ac defendatur, cum subditis submittere poterit, + nec dicitur, crimen læse Majestatis committere, cum non in contemptum ipsorum Dominorum ac superiorum, sed ex necessitate, que legem non habet & actum probabilem reddat, id fecerit, quod etiam voluit Joan. de Imola, cons. 34. in cap. visis & ponderatis, cum similibus, quem refert & sequitur Joan. de Nevizanis in consilio postus inter Consilia Alberti Bruni, cons. 12. incip. Patres comederunt uvam Acerbam, col. 23. si enim Domini, ut vides, possunt subditos alicui committere, ita & ipsi si à Domino non defendantur, vel Paçta à Dominis facta ab eis non feruentur, poterunt subditi requisiti nostre legis adimpletis alium querere Dominum.

IN LEGEM SECUNDAM.

Solaria per Dominum capi non possunt soluta et tributis, & alia circa hoc solaris, ex lex nostra disponit, que congrue iuramenti non possunt ob longitundinem eius: & ideo legenda est ad ejus dispositionem percipiendam.

SUMMARIUM.

- Solarium quid sit.
- Solaribus nullam rem solaris alterare potest Dominus irrequirit, ubi in feudatario ibid. & numero 3. limitatur.
- Ab probandum quem esse solariegnem quid est probandum.
- Vassallio probare per Comitum potest probari libertas.
- Vassallium per quos modos probetur.
- Vassallus nemo presumitur etiam ex longo tempore, & num. 8. quomodo probetur quis vassallus quando non habet feudum.
- Vassallus si recuperet alienata per eum, an excusetur ne cadat à jure suo.
- Vassallus an possit legare res vassallagii pro anima, & num. 11. an servitutum imponere possit, & num. 12. an transigere, & num. 13. an fructus rei feudalis alienare possit.

Ibi, De solares do otros solariegos, quid sit, + solarium tradebat Otalora, de nobilit. 2. par. cap. 4. numero 7. cum sequentibus, aliquibus, & novissimè Joan. Garcia, ibidem in glos. 18. per totam, ubi inquit, nullam adesse legem declarantem quid sit solar, neque in Chancelleriis id esse notum & esse rem dubiam & penitus ignoratam, sed quod ex l. nostra. 11. & 14. infra isto tit. & lib. juncta l. 37. tit. 9. par. 6. id aliquantulum colligitur, & ex dictis per nos in Rubric. hujus tituli in diffinitione hujus verbi Solariego, que cum sit materia per dictos scribentes discussa, nihil est amplius per nos in ea immorandum, & per nos latius in Rub. tit. 2. supra isto lib.

¶ Ibi, T ningun solariego ne pueda vender, ni empañar, ni enagenar, cosa alguna de aquello que fuere del solar. Idem esse de jure communi + fundabant

fundabant Faber, & Bal. relati per glos. in l. 2. tit. 2. par. 4. dicentem esse nobile ad vassallos Solariegos, & fundatur per Socin. Junior. consil. 77. numero 68. volum. 1. & per Paris. consil. 65. numero 29. vol. 5. & per Marzarium in consil. 65. & 64. num. 1. cum sequentibus, ubi assignat singularem rationem, & per Julium Clarum, lib. 4. sentent. §. feudum. q. 23. ubi plures questiones in propositum proponit: Et de jure partiarum idem disponitur in feudo, ex l. 10. tit. 26. par. 4. & ex l. 3. tit. 25. ea par. quam ad hoc allegat Burgos de Paz, in quest. suis. q. 2. n. 125. ubi ad id allegat. Speculat. in tit. de feudis §. quoniam colom. 10. versic. Sed nunquid homo, Adeo ut neque ad pias causas etiam per vim testamenti non liceat alienare Feudum maxime antiquum, ut per Socin. Jun. consil. 72. numero 17. & sequentibus, & numero 51. vol. 1. ubi num. 12. cum sequentibus, distinguit circa hæc, & Paul. Paris. consil. 98. numero 3. volum. 2. & iterum in consil. 3. num. 1. 27. 28. 30. & 31. & sequentibus, vol. 1. & consil. 7. num. 213. & sequentibus, eod. vol. 1. Et quid testando inter filios, anceps questio est, de qua per Crasium, recept. feudatario. §. legatum. q. 14. num. 19. cum sequentibus, plurib. ubi numero 23. tradit an vidualium & alimenta possint legari uxori in re feudali, & inquit communem esse quod non, & latissimè per plures questiones prosequitur Julius Clarus, sentent. recept. §. feudum. quest. 11. usque 42. inclusivè. Dicit tamen Burgos de Paz. d. q. 2. numero 126. sublimitat dicta nisi esset aliter consuetum, probatque valere talem consuetudinem, scilicet, quod irrequirit Dominò + vassallus possit feudalia alienare, & hæc dicit magis communem Curtius Junior, consil. 158. præsupponit numero 8. & col. fi. in mediis, numero 31. in fi. & ibidem ipse Burgos de Paz. restringit hanc consuetudinem ut valeat, respectu possessorum, quas in particulari tantum per vassallos facit probatum eos libere alienasse, non vero circa alias res adhuc per tales vassallos non alienatas, ut in terminis inquit dicitur Borbat. consil. 57. incip. & quidem col. 6. versic. nec obstat cum opponitur, lib. 4. Quam tamen limitationem ego restringo & declaro, nisi probatum esset, universalem esse consuetudinem & generalem hæc alienandi, nam tunc in omnibus intelligeretur, ex dictis per nos in l. 1. numero 9. tit. 5. lib. 1. recip. & de hac consuetudine an valeret vide novissimè Tyber. Decian. resp. 124. numero 4. vol. 5. unde ex dictis ad probandum per Dominos vassallos suos esse solariegos, articulandum est, + & probandum quod vassalli nunquam aliquid vendiderunt sine Dominorum licentia, & faciunt dicta per Burgos de Paz Seniores in consil. 16. num. 4. volum. 1. & vassalli probantes contrarium non dicuntur Solariegos, secundum Specul. & Item. relatos per glos. in dist. l. 3. tit. 25. par. 4. versic. No puede, & tenet Didac. Perez hic, sub. lib. 4. Orarium. col. 1520. Item limita. ut possit vendere feudi fructus, vel locare pro tempore vite vassalli, ut per Redoanum in Tractat. de rebus eccl. non alien. de consil. annui censur. numero 12. cum sequentibus pluribus. p. 2. vidi. 15. Tract. diversorum. & vassallio probato per Comitum + potest probari libertas, ut

Acorda in Recopilationem. Tom. I V.

per Astlicis, in consil. Sicil. Rubric. 35. num. 19. libro 2. fol. 54. & sic si adest consuetudo vendendi libere possessionem, tunc incumbet probatio Dominò, ut probet esse feudales, secundum Didac. Perez, ubi supra, & per quos modos probetur + vassallium vide novissimè Mascardum, de probat. conclusiones. 1399. numero 4. cum sequentibus, & in conclusiones 1372. numero 216. inquit non præsumi aliquid vassallum + etiam si longo tempore exhiberit servitium, nisi probetur, ea servitium ut vassallum exhibuisse. Et quando + quis non habet feudum quomodo probetur quod sit vassallus, vide Astlicis, ubi supra, lib. 2. Rubric. 31. de pignis sublati. num. 27. fol. 49. limitatur etiam in casu. 15. infra eodem tit. & lib. Et an si vassallus recuperet alienata per eum excusetur ne cadat à jure suo, + vide Tyber. Decian. Respon. 4. numero 51. vol. 1. & in consil. 33. numero 49. eod. vol. an pro salute + anime legari possit res feudalis, & iterum in respon. 58. numero 4. col. 2. & an servitutum imponere + possit vassallus in re feudali, vide Socinum Junior. consil. 60. num. 8. volum. 3. & Paris. consil. 98. numero 3. vol. 2. Et an transigere, + vide Tirac. de retract. linagret. glos. 14. §. 1. num. 60. & 66. fructus tamen + rei feudalis bene potest vassallus alienare, secundum Astlicis, ubi supra, lib. 3. Rubric. 21. de fidejussione Domini numero 7. fol. 90.

IN LEGEM TERTIAM.

Bona exentia à solaris (de quibus hic) nullo modo portanda sunt ad aliud Dominium.

SUMMARIUM.

- Vassallus nubens cum muliere alterius Domini transferatur in uxoris Dominium.
- Dignitas Episcopalis sicut libera à avris potestate, & sic à Domini potestate & vassallio.
- Maritatio an liberetur minor 25. annis à potestate curatoris.
- In casu nostra legis an otelatio requiratur.
- Mulier ignobilis nubens cum Rege aut Comitè vocatur Regina & Comitissa.

Ibi, Salvo per casamientos, hic habes aliud matrimonii speciale, scilicet, quod sicut matrimonium velatione celebratum liberat à patris potestate, ex l. 47. & 48. Tauri, ubi diximus sub tit. De los casamientos, lib. 5. supra, sic & matrimonium liberat vassallum à Domini potestate si ad aliud Dominium vassallus mediante illo matrimonio transferatur, + & cum lex nostra de matrimonio carnali loquatur, idem dicendum est si per matrimonium spirituale, puta per adptionem Episcopatus, nam licet dignitas hæc liberat à patris potestate, ex text. in l. 14. tit. 18. p. 4. sic & à Domini potestate & vassallio, + ut probat text. in l. 63. tit. 5. p. 1. ibi. Que el dia que lo faxen Obispo, sale de poder del padre e de otro mayoral suyo que avia, si era en alguna orden, & clavis ibi, Si era siervo, o solariego del linage de alguno dellas, que de alli adelante fin-

ca libra

ca libro, & facit text. in c. pervenit 86. distin.
& in multis Episcopi ratione suæ dignitatis
sunt privilegiati, de quibus per Specul. in tit.
Dispositio. 6. nunc de Episcoporum num. 13.
vers. Ipsi quaque in multis: Ex quibus Didac.
Per hoc sub l. 2. tit. 11. li. 4. Ordin. col. 1522.
exorditur questionem, an & per matrimo-
nium liberetur minor 23. amorem à curato-
ris potestate, † de quo supra in libro 5. late
egimus, & veritatem discussimus, quæ hic
referre fastidiosum esset. Sed an in presenti,
ut dicta locum habeant in matrimonio car-
nali, de quo lex nostra tractat, requiretur
velatio, vel sufficit de presenti † spon-
saliorum contractio, & credere relationem
non requiriti, nam hæc solum in casibus à
jute expressis requiritur, ut in dictis legibus
47. & 48. Tauri dixi, & sic sufficere in casu
nostræ legis sponsalia de presenti esse contra-
cta, dum tamen sponsus hic transferatur in
terram sponsæ, & ad aliud Dominium, hoc
enim lex nostra requirit: sic tamen ex vi
matrimonii mulier etiam ignobilis nubens cum
Rege aut Comitè vocatur Regina & Comitissa
etiam mortuo marito, † ex l. 7. tit. 2. partit.
4. & alibi diximus sub titulo, De Alcaides de
hijos dalgo, lib. 2. supra.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Qualiter & quomodo nobilitas possidere ac habere
potest omni jure Behetria, vel aliud quod-
cumque ex parte sua uxoris, declarat lex
nostra.

SUMMARIUM.

- 1. Maritus est Administrator bonorum etiam
Paraphernalium uxoris.
- 2. Jure uxoris natus ad beneficia competis marito
constante matrimonio.
- 3. Feudum uxoris uxori, constante matri-
monio dicitur paraphernalia.

Ibi, Que su uxor dominæ aver, & hoc ni-
mirum quia maritus Dominus bonorum
uxoris reputatur, & ei competit adminis-
tratio non solum dotalium, verum & parapher-
nalium, ut tenet glol. magna, col. 5. in l. 6.
tit. 1. p. 6. in correctionem. l. 17. tit. 11. p. 4.
ubi glol. sic etiam volebat, & Ant. Gom. l.
51. Tauri. n. 40. dum ibi inquit, quod re-
gulariter maritus est administrator bonorum
etiam paraphernalium † uxoris, nisi uxor ali-
qua eorum sibi reservaret, de quibus in lib. 5.
supra diximus latius: & sic jus presentandi,
ad beneficia competit marito † constante ma-
trimonio, cui universitas bonorum, quibus
jus patronatus annexam erat in dotem data fuit,
ut censuerunt Domini de Rota in novis, de
jure patro. decis. 422. numero 1. & Pala. Rub.
& Bæza per me relati. in l. 9. n. 5. tit. 5. lib. 1.
supra, & hanc veriore vocat Molina, de
primogen. lib. 1. c. 24. numero 3. contra Abb. &
alios per eum relatos, quorum opinionem
inquit non esse sequendam, cumque maritus
hæc possit, nimirum si & Behetria, &
omne jus uxori ejus competenti acquiratur,

& competat, quod intellexit Didac. Per. hic
sub l. 7. tit. 11. lib. 4. Ord. col. 1523. ut pro-
cedat vivente uxore, secus ea mortua ab in-
testato, nam tunc inquit maritus in his non
succeedere, sed venientes ab intestato: possit
tamen, secundum eum, uxor talis carens des-
cendentibus, vel eos justè exheredans, & ad-
de, si & careat ascendentibus, maritum suum
in his & aliis hæredem insinuare etiam cum
eo parvo seu brevi cohabitasset tempore, ex l.
non tantum. C. de legat. dum tamen maritus
eam non compellat ad hoc, licet blando ser-
mone possit eam ad hoc allicere, ut profequitur
ibidem Didac. Perez. Et an feudum obveniens
uxori constante matrimonio † dicitur parapher-
le, vide Matth. Affli. Decif. Neapol. 44. num. 1.

IN LEGEM OCTAVAM.

Quid sit devota & devotio, remissive.

Ad l. 8. solum est necesse scire, qui sint
isti de videris, de quibus in ea fit mentio,
& ut scias sufficit scire, quid sit devota,
quo vide text. in l. 3. tit. 25. part. 4. quam ad
hoc allegat Didac. Per. l. 11. tit. 11. lib. 4.
Ordin. col. 1537.

IN LEGEM DECIMAM.

Nobilitas non potest assumere conductum in Reale-
gia, neque in Abadengo, cujus custodia
Regi pertinet sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

- 1. Abbas commendatarius ad vitam Canonico-
rum Regularium, an habeat vocem active
in aliis gerendis in suo capitulo, sive
aliis.

Ibi, que deve guardar el Rey, & sic in eo
cujus cura & custodia Regi pertinet, quasi
secus si Regi non incumbat custodire, cum li-
mitata cautè limitatum debeat producere effe-
ctum, ex l. age cum Geninians. C. de transact.
ita ut si nobili ipsi hæc cura esset assignata,
tunc cessaret legis nostre dispositio, ut voluit
Didac. Per. sub l. 10. tit. 11. lib. 4. Ordin. col.
1528. in glol. 1.

Ibi, Encomendas, de quibus fit mentio
in l. 5. tit. 1. lib. 2. Forti, & ibi Montal. & per
Innocent. 1. & alios relatos per Didac. Per. hic.
col. 1529. in princ. ubi exorditur questionem
satis alienam à materia nostra & late ibi eam
sequitur, scilicet, an Abbas commendatarius
† ad vitam Canonico-regularium habeat
vocem active in actibus gerendis in suo capi-
tulo, sive actus si consistant in electionibus,
sive in aliis, quæ quidem per ipsum Didac.
& Perez videnda sunt, ne extra materiam
nostram progrediamur.

IN LEGEM UNDECIMAM.

Pena imponenda nobili per vim capienti aliquid
De lo Realengo, Abadengo, o Behetria, de-
claratur in presenti.

SUMMARIUM.

- 1. Animalium nomine gallina non veniant, An-
seres, seu fassiani.
- 2. Capones dare obligatus tenetur eos dare vivos,
& non mortuos.
- 3. Homo vel animal mortuum non dicitur am-
plius homo nec animal.
- 4. Seditus qua moneta esset.
- 5. Familiares & commensales qui dicantur
& num. 6.

Ibi, O anfaron, gallina, o capon, quorum
natura fera non est, ex l. naturalium. 3. Gal-
linarum. ff. de acqui. rerum domi. 5. Gallinarum,
Instit. de verum dicit. l. 24. tit. 28. p. 3. & sic
in quocunque fuerit loco, manent Dominio-
rum, & qui illa cepit animo lucrandi, fur-
tum committit. Idemque ex tex. nostro nota-
tum est, quod nomine animalium † gallina
non veniunt, anseres, seu fassiani, ut per Guil-
liel. de Cog. & Floria. in l. de quibus ff. de legi-
bus, quos ad hoc allegat Didac. Per. in l. 1. tit.
23. lib. 1. Ordin. col. 702. & iterum in presenti,
sub l. 11. tit. 11. lib. 4. Ordin. col. 1535. glo. O
capon, inquit, quod qui tenetur dare capones,
tenetur eos dare vivos, & non mortuos, † ut
not. Barr. & Doct. in l. quod te mihi ff. de veri-
per. ubi Sadoleus, dicit hanc esse communem
opinionem, interest enim creditoribus eos vi-
vos habere, quia possunt eos facere pinguio-
res, vel ad tempus servare pro convivio, vel
ad aliam justam causam, & quia homo, vel
animal mortuum non dicitur amplius homo, †
neque animal, ut dicitur Dialectici, & probat
lex, si homo mortuus, & l. si siticus. ff. de verb.
oblig. & in l. si desererit, cum similibus, ff. qui
sunt. cog.

Ibi, Sneldhr, que moneta, † hæc esset, dis-
serbat Cardin. de Turrec. in c. placuit. 10. q.
3. & Jason. de solido aureo dicens, l. in enm.
col. 1. ff. de in jus voc. & Did. Perez. in l. 19. gl.
2. tit. 11. lib. 4. Ordin. col. 1549. cum seq. &
Covar. de moneta. c. 5. numero 7. ubi in princio
illius numeri legem nostram allegat & con-
siderat, & in proposito plura dicit.

Ibi, Ducenas 3 parenta maravedis, hoc
quoad penam Del humezillo, immotatum est
lege Regia, sicut & quoad l. 19. infra eo. est
etiam immotatum, ut inquit Avend. c. 18.
præto. numero 5. vers. item ad nunum. lib. 1.

Ibi, Con las companas que fuerit tener cada
dia, & sic eum commensales familiaribus, & com-
mensalibus, & non cum aliis infra additis, tuos
enim intelligi volumus (inquit Pontifex) in c.
sicut nobis, de verb. signif. in 6. qui per te non
quærit propterea vel recepti sine fraude &
fictione qualibet verè tui clerici vel familiares

existunt, & in tuis expensis † continue domes-
tici commensales, ut & per Guid. Pap. decis.
321. & Didac. Perez. hic col. 1536. in fine. cum
Arredo in Recopilationum. Tom. IV.

seq. ubi qui familiares † dicantur, refert late 9
tractare Gometium, in Reg. de Imper. benef.
per sibi jam. Card. g. 13.

IN LEGEM DUODECIMAM.

Nullus nobilitas recipere potest Behetria cum fi-
deiusoribus sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

- 1. Cautio juratoria non sufficit ubi lex fideius-
sores requirit, & numero 2. & 3. remissive
examinatur.

Ibi, Con Fiadores, sed an si cum nuda
cautione recipiat, putat juratoria, incurrit
nostræ text. penam, & dicendum est quod non,
quia lex nostra solum prohibet dationem fi-
deiusorum, & quoties hoc lex requirit, non
sufficit nuda cautio vel juratoria, † ut per Ro-
bus. per me relatum in l. 23. numero 11. & 14.
tit. 7. lib. 3. supra, & per Jal. in l. 1. col. pen.
numero 23. ff. qui satisf. cog. & Craves. conf. 31.
n. 4. & Gutierrez, in l. nemo potest. numero 297.
de legat. 1. & sic cum lex nostra fideiussiones
requirat, de potentiori, & sic de illa, quæ
cum fideiusoribus præstatur est intelligenda,
non verò de juratoria quæ sub fideiusorum †
præstandorum obligatione non continetur, ut
dictum est, præsertim cum lex nostra sit penalis
& prohibitiva, & sic non extendenda, cau-
tioque juratoria de homagium nobilitatis maxi-
mè conveniat, non verò fideiusorum datio,
à qua regulariter excusantur, & de iis quando
juratoria † cautio sufficit ubi fideiussio requi-
ritur, vide Didac. Perez. hic sub l. 12. tit. 11.
lib. 4. Ordin. col. 1537. cum sequentib.

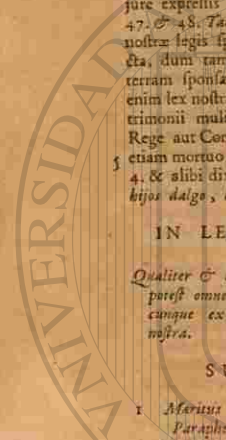
IN LEGEM DECIMAM
TERTIAM.

Quam penam incurrit dimittens infuccion, o
Mariniega, & alia declaratur in ea.

SUMMARIUM.

- 1. Rex est protector & defensor oppressorum, &
ejus est officium facere justitiam & liberare
vi oppressos, & eos tueri à potentioribus
opprimantur, & num. 2.
- 2. Regem sicut non potest quis turbare in posses-
sione castri aut terra, ita neque suos ibi-
dem habitatores.
- 3. Vassalli an possint se pro tanto liberare à Do-
mino eos vendentes, & num. 7.
- 4. Dominus potest vassallos alienare aequè ido-
neo Domino, & num. 6.
- 5. Subditus unus an possit se eximere à liberta-
te, ab omnibus illius loci vicinis procurata,
ibi numero 3. quid si esset clericus.
- 6. Subditus & vicinis litigans contra Uni-
versitatem & populum tenetur pro expensis
à populo faciendis cum aliis vicinis con-
tribuire.

Ibi, El Rey haga Tornar la behetria a aquel-
los que les fue tomada por fuerça. Rex
enim est Protector, & defensor oppressorum;
O ij Regum

Regum est enim officium proprium facere iudicium atque iustitiam ꝛ liberare de manu calumniantium vi oppressos. c. Regum. 23. *quod. 5. amo vult text. in c. omnis 7. c. quod. 1. quod si quis negaverit oppressis favorem debitum, quodammodo Christum necare videtur, Regiaque potestas, ex text. in Anben. quomodo oportet. ad hoc inter cetera est instituta, ut sanctorum Patrum Decreta saluberrima executioni demandari faciat, & inviolabiliter observari: iudexque subditos suos defendere tenetur, & ad eas officium spectat providere, ne alicui ꝛ fiat violentia, & ne potentiores minus potentes opprimant, ex l. illicita, in princ. ibi. Bald. ff. de off. pref. faciuntque alia per me adducta in l. 2. tit. 6. lib. 1. supra, notandum item est in proposito horum verborum, quod sicut non possit quis Regem turbare in possessione alienius castri, vel terre, non potest etiam turbare, neque censurare habitatores ipsius loci, ꝛ ut fuit singulare dictum Bald. in cap. licet causam. col. 4. super verbo, Habitatores, de probat. ubi dicit hoc esse notandum, & perpetuo menti tenendum, refert & sequitur Loazes, in Allegatione pro oppido de Amla, in 3. dubit. numero 9. pag. 453. in parisi, & ex text. nostro videtur probari disponente, non posse dimittere alicuius iura debita Domino, neque ille, cuius antea erant illa iura, poterit. Sed est quaestio, quid si Dominus non remittit iura hanc vasallus suis, sed vult vendere, & vendit vasallus suos alio Domino pro certa pecunie quantitate, ut vasalli hanc offerant Domino pecuniam, et eos liberos reddat, utrum Dominus possit compelli ad eam recipiendam, ꝛ & in hoc supponendum est, quod licet Dominus invitos vasallus non possit alienare, ꝛ ex text. in c. 1. §. si quis, quo tempore miles, & in c. 1. §. praeterea Ducatus, & ibi. Doct. de prohibi. feu. ali. per Freder. & in c. dilecti. Doct. communiter, de major. & obed. late Hippolyt. in l. 1. §. de penes, num. 11. & seq. ff. de quest. & Loazes, ubi supra, in 4. fundamento, pro oppido, pag. 23. cum. 3. sequent. tamen ubi, & quod idoneo Domino, vel ex causa necessitatis venduntur bene potest fieri alienatio, ꝛ secundum Covarr. c. quoniam pactum. 2. p. §. 2. numero 4. de pact. in 6. vel quando subditos cum universitate venderet, puta civitatem, vel oppidum vendendo, ut inquit ipsemet Loazes, ubi supra, in responsione ad 4. fundamentum, dub. 1. pag. 251. cum seq. aliquibus. In casibus tamen iis in quibus licet Domino vasallus alienare, poterunt optime vasalli ipsi seiplos pro tanto redimere & liberare, ꝛ secundum Covarr. d. 5. 2. numero 4. & Didac. Per. hic, sub l. 14. tit. 11. lib. 4. Ordin. col. 1542. in fi. cum primo sequent. ex Fabio, in §. Dominus Instit. de nexali. alio. & sic quotidie fieri ac praticari videmus. Sed an in hoc casu poterit aliquis vicinus se exculare à solutione suae partis, ut omnes liberentur, crederem quod non, si vult in populo illo remanere, sicut nec possit se à refectione communis putei aut fontis exculare, ut per Speculat. in tit. de censibus, §. 2. versic. item pone. numero 10. & Cepola, de servit. urba. c. 47. de Puteo num. 4. & Hippolyt. in practi. §. aggrega-*

dior. numero 73. eò quod secundum eundem Hippolyt. ubi numero 63. ratione publicae utilitatis nemo debet excusari, adeo ut nec clericus, nec secularis nobilis ad hoc excusaretur, ꝛ secundum Addit. Abb. in cap. non minus. numero 16. litera. B. de immunit. Ecclesiast. & gloss. Por. l. 1. §. 4. titulo 6. part. 1. itemque si quis litigat contra ꝛ universitatem, tenetur contribuere pro expensis universitatis, secundum Specul. ubi supra, numero 14. versic. quid si Dominum, notat in proposito nostrum Didac. Perez, ubi supra, col. 1543. in fin. cum principio sequentis.

IN LEGEM VIGESIMAM.

Quomodo sit solvendum pignus aut conductum iniuste captum alicui Concilio.

SUMMARIUM.

1. Testes an possint esse vicini in causis suis civilibus.

Ibi, cinco hombres buenos, que los pesquisidores tomaren de la villa, o del lugar, Dic hoc ideo esse, quia commodum ad testes tales principaliter non spectat, sed ad concilium, quo casu homines de tali villa & loco possunt esse testes, ꝛ ut ex text. nostro probatur, & ex l. 18. & ibi gloss. tit. 16. part. 3. & l. 146. styli, & ex cap. tertio loco, de probatis, & Bart. in l. in tantum, §. universitatis, ff. de rerum divisio. & ex aliis allegatis per Didac. Perez hic, sub l. 22. tit. 11. lib. 4. Ordinam. col. 1552. cum seq. de quo latissime & resolutive tractavi, in Tract. de Decurio, vocato Curia Pisana, lib. 2. cap. 19. numero 3. cum sequentibus.

IN LEGEM VIGESIMAM PRIMAM.

Si aliquis vocatus dividere conductum caperit ultra id quod secundum suum forum capere debeat, quomodo debet illud solvere, dispositio lex nostra.

SUMMARIUM.

1. Pignora intra quod tempus vendi possint postquam in potestatem creditorum intraverit.

Ibi, despues de los nueve dias vendiere los peños, Didac Perez, hic sub l. 23. tit. 11. lib. 4. Ordin. col. 1553. verbo, Vendieren. prosequitur materiam venditionis pignorum ꝛ intra quod tempus vendi possint, postquam in potestatem creditoris devenerint, & plura ibi super hoc refert per ipsum videnda, circ. hæc tamen stylus cujlibet tribunalis multum operabitur.

IN LEGEM VEGESIMAM SECUNDAM.

Forma procedendi per inquisitionem, declarata lex nostra.

SUMMARIUM.

1. Inquisicio qualiter & quomodo ferenda sit.

Ibi, desta guisa deven faser pesquisa, qualiter debet inquisicio formari & quomodo ꝛ in ea sit procedendum, ultra relatios per Didac. Perez, hic sub l. 24. tit. 11. lib. 4. Ordin. col. 1555. cum duobus sequentibus, ubi plura dicie in proposito, quæ referte non est necesse, & per Julium Clarum, recept. sent. h. fin. quest. 3. §. 7. 8. 50. & 51. & alii ibidem, ubi plura de Inquisitione prosequitur, & Doct. in c. qualiter & quando, de accusa. & in aliis pluribus locis, quæ quia à pluribus lecta sunt & examinata, & est longa materia & proluxa, missa facio ad alia transcamus, & dixi aliqua, in l. 11. numero 5. & in l. 23. num. 6. tit. 7. lib. 3. supra & in l. 1. tit. 1. lib. 3. infra, dicemus.

IN LEGEM VIGESIMAM NONAM.

Si aliquis solariegus, vel de Abadengo nupserit, bona Dei Abadengo, non potest portare à lo Realengo, ni Abadengo: mulier vero si nupserit optime hoc poterit, quia tenetur sequi virum, & ejus subdita est, & cum eo tenetur habitare.

SUMMARIUM.

1. Dispositum in uno ex correlativis censetur & in alio dispositum.
2. Mulier debet esse subdita viro.
3. Uxor tenetur sequi virum suum sive in vita, sive in morte, ubi numero 4. ampliatur, etiam si aliud pactum sit.

Ibi, mas si fuere muger, hic deficit argumentum & consequentia, quod dispositum

in uno ex correlativis censetur & in alio dispositum, ꝛ ex l. 1. C. de indic. vid. tollend. & in l. 1. ff. de acceptilari. & in l. 1. C. de expressis lib. 11. Cessat tamen in presenti, eò quod est diversa ratio, quia vir non tenetur sequi uxorem, sicut uxor virum, & ubi non est eadem ratio cessat dictum argumentum, ut per Everardum, in Censura, in loco à correlativis, ubi tandem refert Joan. Bap. de sancto Blasio, in Tract. correlativorum, tom. 18. Tract. diversorum, ubi annectit quamplures fallentias.

Ibi, Porque la muger es subdita de su marido, ad Colo. enim. c. 3. dicitur: Mulieres subdita sunt estote viris vestris, sicut oportet in Domino. Et in 3. Timot. cap. 3. dicitur: Mulier in silencio discat cum omni subjectione. Docere autem mulier non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silencio. Adam enim primus formatus est, deinde Eva, & Adam non est seductus, mulier autem seducta in pravicatione fuit. & 1. Petri. 3. dicitur, mulieres subdita sitis viris suis. Et sic inquit Hieronymus, in cap. cum caput 33. quaestione 5. verbum Domini blasphematur, vel contemnitur Dei prima sententia, & pro nihilo ducitur, vel Christi infamatur Evangelium, dum contra legem fideique naturæ, ea quæ Christiana est, & ex lege Dei subjecta est viro, imperare desiderat: cum etiam Gentiles fecerint viris suis serviam communi lege naturæ: est etiam text. in cap. mulierem, 33. quest. 5. & alia refert Didac. Perez, hic lib. 4. Ordinam. col. 1571. cum sequentibus.

Ibid, Tno puede ni deve murar sino de el murare, Tenetur enim uxor sequi virum suum ꝛ, sive in vita, sive in morte cap. unaqueque. 33. q. 2. adeo ut cum etiam vagabundum, si talis erat tempore, quo cum eo contraxit, sequi tenetur, si ex justa causa & honesta vagari vult. gloss. Hosti. & alii in cap. 1. qui mar. accus. per. quam & alias & plures Docti: eam sequentes refert Didac. Perez, hic sub l. fin. tit. 11. lib. 4. Ordinam. col. 1569. cum sequentibus, ubi ampliatur etiam pactum esset in contrarium tempore matrimonii si ex causa nova alibi migrat, tenetur cum sequi, neque tenebitur ad penam statutam, ꝛ & alia ibidem adducit bona per ipsum videnda.

TITULUS QUARTUS.

Como los Vassallos de los Reyes, que tienen tierra, o sueldo, han de yr a servir a las guerras, y de sus Capitanes.

SUMMARIUM.

1. Rex quis dicatur, & ejus propria nomina.
 2. In regnis Castellæ nusquam feudum visum est, nisi concessiones facta à principe nobilibus oppidorum.
 3. Vassallus Regis quis proprie dicatur.

RUBRICA.

ET cum de Dominis particularibus terram & solaria possidentibus dictum sit, nunc consequenter sequitur videre de Regibus vassallos habentibus, qui quidem vassalli solidum & terram ab ipsis Regibus habent, ob quæ Bellum adire tenentur.

Et pro hujus rubricæ declaratione aliqua notanda sunt, & primò quis dicitur Vassallus, & an per pactum & stipulationem possit quis effici homo alterius, de quibus cum in rubrica tituli præcedentis dictum sit, ad ibidem dicta te remitto.

1. Ibi, Reyes, quis dicatur Rex, dixi in l. 1. titulo. 2. libr. 2. supra, ubi & qua in Rege luceant declaravi, quæ & iis verbis memoria habendis continentur, ut sciant Reges qualiter & quomodo se habere debeant & exercitari in Regno.

Hæc sunt, quæ faciunt, præclarum nomina Regem,
 Rex pater esse suis debet, placidusque, benignus,
 Mitis, & humanus, mansuetus, providus, æquus,
 Magnanimusque, liber, nec lucri turpis avidus:
 Non sinet affectus dominari, sed rationis
 Omnia consilio peraget, nec spurca voluptas
 Principis egregium pectus vitabit honesti:
 Præterea justus, prudens, fortisque, modestus,
 Judicii exacti contemplatorque futuri,
 Sollicitè populi commissa negotia curet,
 Vindictam fugiens, & plurima dissimulabit,
 Qui tenet Imperium, lenis, bellator, & audax,
 Sed qui bellandi causam non præbeat ulli,
 Pacis amans, semper pacis defensor & autor,

Defendet

Defendet miseros, castigabitque rebellos,
 Corrigit & mores populi, vitis que recedet
 Semina, componens legum monumenta bonarum,
 Principis hæc refert meminisse vocabula semper,
 Ut sciat Imperium cum Majestate tueri.

Et de clementia Principis vide Senecam, in tit. de clementia Principis, quem refert Joan. Faber, in Breviario Codicis sub l. civitatis. C. de summa Trinit. numero 26. & 27. Alia plura de Rege referri possunt, de quibus & per Rhedin. in Vassal. de Majest. prin. sed hæc sufficiant, ut sciant Reges quomodo se cum vassallis habere debeant, de quo in part. 2. habemus titulum 10. & 11.

Notandumque itidem est pro hujus tituli introductione, quod licet vassallagium, de quo hic, quasi assimilatur ad feudum, tamen in Regnis Castellæ nusquam visum est, neque auditum aliud genus feudum, nisi concessiones factæ a Principe & nobilibus oppidorum cum dignitate & jurisdictione, propter quæ oppida præfati nobiles tenentur ad certum servitium, veluti ad servendum tempore Belli cum certo numero militum, qui vulgo dicuntur, Lanças, & sic ratione oppidorum, quæ possident Domini ii, dicuntur Regis vassalli: Ideoque quamvis omnes ex generali obligatione sint in regno Castellæ vassalli Regis, & eidem ad fidelitatem adstricti, consuetudine obtentum est, ut proprie non vocetur vassallus & Regis, nisi is, qui ab eo castra & oppida obtinuerit, secundum Molinam, de primogeniis. libr. 1. cap. 13. numero 47. & 48.

IN LEGEM PRIMAM.

Vassalli Regis tenentur eidem servire cum personis, quos Rex iusserit eos vocari.

SUMMARIUM.

1. Vassallum quem esse quomodo probabitur, si ipse neget vassallagium.
 2. Vassalli tenentur, & compelli possunt jurare Domino fidelitatem.
 3. Vassallus tantum Dominum tenetur servire quantum ab eo feudum tenuit, & non ultra.
 4. Censualis res, an in dabo præsentatur.
 5. Castrum simpliciter à Rege concessum, an censatur donatum vel in feudum datum, vel custodia causa, ibid.
 6. Vassallus cujus expensis debet ire ad Bellum cum Domino.
 7. Unusquisque quod spondit sui Imperio dari debet.
 8. Dominus non debet esse nimis acribus vel onerosus, seu contumeliosus exactor, sed moderatus, neque debet vassallus esse nimis declinatus, ibidem.
 9. Imperator cum vadit Romam ad se coronandum, Barones eum tenentur comitari, vel alia facere.
 10. Dominus si consensit esse ire ad Bellum in

provinciis remotis, poterit hoc & minus facere & compellere vassallos, ut eum sequantur. & g. ubi declaratur, & num. 10. & 11.

11. Vassalli non tenentur Dominum sequi ad Bellum injustum.
 12. Feudum solidum est ita personalissimum, quod non transit ad heredes dantis, nec accipientis.
 13. Vassallus tenetur Domino ad obsequium & servitium præstandum, & sic donationem non validant, ut ibi.
 14. Officiales & ministri officium suum gratis administrare obligati, præmium nisi turpiter, non debent accipere.
 15. Gratis aliquid debent facere si pecuniam recipiunt pro eo tenentur eam restituere.
 16. Jurex Ecclesiasticus si gratis tenetur justitiam ministrare, & ideo si aliquid pro sportulis recipiat, tenetur restituere, ubi quod nec consuetudo contra valet, ut quid pro sententia recipiat.
 17. Papa si committit causam iudici ordinario, cum de ea gratis cognoscere tenetur, nihil potest à partibus recipere.
 18. Vassalli ad quæ servitia tenentur, & quæ sint.
 19. Vassallus non tenetur ad aliud servitium, nisi ad specificatum in concessione feudi.
 20. Dominus pacificendus cum vassallo videtur recedere à dispositione legis & contentari de eo, quod sui default in pactum.
 21. Servitia facienda per vassallum, si non sunt expressa, tenentur vassallus ad servitia consuetæ.
 22. Vassallus ad tria tenetur Dominis, ad personam, ad bona, ad honores.
 23. Subsidium Domino à vassallo præstandum duplex est.
 24. Subsidium & collectam imponit Dominus vassallis suis in sex casibus.
 25. Vassallus tenetur à Domino convento in iudicio sententiam petere.
 26. Magnates coram Rege sunt cooperæ capite, ceteri vero non.
 27. Feudum potest esse sine servitio, quod dicitur feudum francum.
 28. Servitium personale non est de forma substantiali vsus feudi.
 29. Fidelitas est de natura feudi.
 30. Vassallus si servitium expressit, ad illud tenetur, si minus ad contentum in l. nostra.
 31. Illa res, quæ ad feudum dari possunt, & ad certum servitium dari poterunt.
 32. Dominus an possit mandare vassallo quid servitia illa præstet alteri.
 33. Vassallus non tenetur se offerre nisi vocetur, iussit

- 35 *Vassallus obicumque senferit Dominum perilitari debet ad evitandas insidias occurrere.*
- 36 *Vassallus licet debeat venire vocatus, debet tamen congrua dari dilatio.*
- 37 *Vassallus tenetur dominum adiuvare cum armis, & exclamare si solus non sufficiat.*
- 38 *Vassallus non tenetur contra seipsum Dominum iurare, vel quodvis diligentia nihil proficiat, & 39. & 40. dum tamen culpa non imputatur, ut ibi.*
- 41 *Vassallus non puniatur si deserit Dominum in bello, sed eius deserit enim in pratio existentem.*
- 42 *Vassallus an teneatur capivum Dominum liberare, ubi & num. 43. declaratur duobus modis.*
- 44 *Vassallus non tenetur Dominum liberare si incidat in perjurium.*
- 45 *Vassallus non tenetur Dominum inopem alere, nisi ut num. 46.*
- 47 *Vassallus non tenetur Domini debita solvere, nec Dominum debitum carceratum liberare, ut ibi, nisi ut num. 48.*
- 49 *Vassallus non tenetur Dominum excommunicatum, vel haereticum, vel captivum pro guerra iniuste adiuvare.*
- 50 *Domini, an possint vassallos cogere, ut accipiant eos in hospitio.*
- 51 *Vassallus non debet secretum Domini revelare.*
- 52 *Vassalli si conveniant cum Domino collectas prestare, tenentur adimplere.*
- 53 *Feudum si concessum est cum servitio equi, debet tanquam miles cum equo servare.*
- 54 *Impedimenta excofantia ad veniendum que sint.*
- 55 *Eccl'esia habens feudum a Rege, vassalla dicitur, & tenetur homagium Regi prestare.*
- 56 *Rez & Imperator debent Episcopis honorem prestare eis assurgendo, & iuxta se eos sedendo ad dexteram.*

Ibi, Vassallus, sed quomodo probabitur aliquem esse vassallum, si ipse neget vassallagium, & Dominus autem affirmet esse suum vassallum; si investitura probari non potest, & dicendum est, quod Domino sufficiat proba e illum sibi prestasse & fecisse retroactis temporibus, que homo vassallus Domino sacre & prestare tenetur, quoniam ex iis probatur esse vassallum, ut *in r. C. de lat. lib. tollen. l. 1. §. sed equi. & §. sed si qui cum sequen. & ff. de offic. pref. l. Barbarini. & l. 2. C. de sentent. & inter. omni. jud. & C. de testi. l. 1. & nisi sic perfunteretur populus deciperetur, quod esse non debet, ut in *dist. 96. talia enim argumenta sunt inducta, que tamen probant, ut ff. de restitu. l. 5. §. que autem. & videtur, quod iis probatis Dominus obtineat prestito iuramento, nisi in contrarium aliud inducatur, ut hoc est expressum in *tit. consuet. Regia. in reb. feud. ut hac & alia sic tenetur Joan. Blan. in Epito. feud. lib. 4. de contenti. feud. ca. 1. nu. 146. fol. 297. part. 2. tom. 10. Tract. diversorum, in notissimis; tenenturque vassalli & compelli possunt jurare Domino fidelitatem & neque possunt***

allegare prescriptionem in contrarium, ut optime per Roland. *consil. 93. per totum volum. & Zephali. de homagii tractans, in consil. 152. n. 7. 32. & 46. & qualiter & quomodo & iurata jurare debent, & quod ad id tenentur vassallus, tradit optime Jacob. de Ardi. in sua summa feudorum, in 2. part. cap. 142. quomodo vassallus fidelitatem jurare debeat per totum, in fol. 255. cum sequentib. dist. tom. 10. 1. part. diversorum tractatum.*

Ibi, Quo de nos tenentur terras, quid differat terra a feudo, vide optimam legem 2. tit. 26. part. 4. & no. quod tamdiu vassallus tenetur Domino servire, quamdiu ab eo feudum tenet, & non ultra, ut habetur in *c. 1. in princip. licet finitur lex deinde consu. Reg. incip. & in cap. 1. §. licet. si de feudo fuer. contro. inter Domi. & vasa. cap. 1. §. si an ille qui interfe. frut. Domi. & cap. 1. de elec. seu. pat. notat Rubens, in repetit. not. solam. §. morte. nu. 423. ff. de notis ope. non. Et an in dubio res censuales per sumatur, & vide Menoch. de presump. lib. 3. presump. 91. & in 97. declarat quid in casu simpliciter per Regem concessio, an intelligatur in feudum vel custodire causam concessum, vel donatum & traditur per Mascarlum, 1. ten. de probat. cancl. 219. nota. Sed cujus expensis talis vassallus debeat ire ad Bellum cum Domino suo, ad huc in hoc Distinctiones diverse, scilicet, quod si innominatum est servitium, vassallus debet ire expensis Domini *argu. l. sed & si quid §. 1. ff. de usura. & l. si in rebus §. postum. ff. vide lib. & l. imponi. & l. per. ibidem. qui enim utitur ministerio alicujus, impendia ei debet prestare, ut *argum. ff. de donat. inter vir. & uxo. l. si id quod l. §. 1. & l. in rebus §. postum. ff. vide modo. & l. si servus §. si. ff. de rebus. si vero nominatum est servitium, debet suis expensis vassallus servire, ut *ff. de oper. liber. l. suo vitu. & l. in fideicommissi. de legat. 3. per argum. a contrario sensu. vel melius est ut dicatur, quod si nominatum sit servitium live non, vassallus debet servare & Dominum terti suis expensis si potest, quia unusquisque quod spondit & suo impendio dare debet, ut *argum. dist. l. suo vitu. in prin. in Authen. ut nulli jud. §. 1. in Authen. de processu. Cappadocia. §. militaris. maxime si modica sint impendia. argum. ff. de impend. in rebus dotali. fac. l. quod dicitur. & l. Omnis, forte usque ad finitus feud. di. argum. C. de bon. que lib. l. §. si. ubi autem. no. C. de bonis mar. l. 1. vel usque ad dimidium fructuum. Si vero non potest servare suis expensis, tunc facit expensis Domini, & si Dominus prestare nolit, privabitur servitio, ut *argum. l. Alimenta. ff. de lib. agna. & l. Divus Claudius. §. 1. ff. de jure patr. vel referat utrum servitium sit corporale, quod corpore sine expensis potest impleri, an non, in primo casu servare tenetur, licet sit pauper, in secundo casu excusatur propter pauperatem *arg. l. cura. §. impes. ff. de mun. & honor. & l. §. in fi. C. de his qui numero liberorum. lib. 10. & l. pauper. ff. de excus. tut. & in §. sed & propter. Insti. de excus. tut. & l. si procurator §. pen. ff. manda. vel dicas quod ubi vassallus est pauper & Dominus ei prestare expensas non vult quod ei tot temporis spatium prestat, ut alimenta & expensas aliunde*******

aliunde recuperet, ut *ff. de oper. liber. l. suo vitu. in fin. & l. §. operarius editionem, unde hujus respectu forte non posset Dominus pacisci ut vassallus serviat suis expensis, ut *ff. de oper. liber. imponi. neque possit adnumerari morae, si iusta ratione & optima differat, argum. l. si quidam. ff. de usur. Secus si Dominum fraudandi causa hoc differat vel alleget: non enim debet esse Dominus acerbus vel acerbus, seu contumeliosus exactor, sed moderatus, cum instantia humanum, & vassallus non debet esse nimis declinatus, *argum. l. si servus in fin. ff. de p. qua. aut. & l. si bene ff. de usur. Ita haec refert Jacob. de Ardione, in *notis feudorum, cap. 5. & 6. mihi tamen in propositionem nostram magis applaudere distinctio Jacobi relata per Bellinum, & in Tract. de re milit. part. 2. tit. 6. scilicet, quod si de hoc sit pacta constituta, eis est standum, alius aut feudum est potens ad sumptus sustinendos, & aut Bellum est in provincia & vassallus serviet de suo, aut feudum est tenue, vel est excundum e provincia, & sic expensis Domini, quod etiam dicit Alvarot. in cap. 1. col. 7. de nova fur. fidelit. Sed cum Imperator vadit Romam ad coronam suscipiendam, & Barones eum concomitantur, tunc est expressum quod vadant vel substitutum Domino & acceptum mittant, vel dimidium annalis redditus persolvant, ita habetur in cap. 1. §. firmiter. ut de prohib. seu. ali. per Frederi. critique in electione Baronis quid ex supradictis, praetere, & faciat, ut in *dist. §. firmior. & quod dicitur de substituto Domino feudi accepto, debet intelligi secundum boni viri Arbitrium, ut ibi declarat Bald. debet igitur & pendentia & comitatu esse par substituenti, prout est regulare in quolibet substituto, ut dicitur in *l. 29. tit. 25. libr. 4. supra. & haec mihi plus placet quam alia supra relata distinctiones, excepto quod in eo, quod Bellinus dicit, quod si extra provinciam est eundem, ibi vassallus expensis Domini non placet, nam est contra nostram text. dum dicit, Sean tenendo de nos servit. consus cueros doade nos lei mandavimos, & sic generaliter hinc nihil excludit, & quia ut ipse Bellinus dicit in *dist. 2. p. tit. 4. in fin. si Dominus est conuersus in consimilibus locis, & sic provinciis remotis & pergere, prout ibi exemplificat in Imperatore, & Rege nostre Hispanie, qui in omnem Europam, & etiam Africam consuevit expeditionem facere, & se ac exercitus suos transferre, omnino tenentur eum sequi dicti vassalli terram & soldatam ab eo habentes, & inquit hoc esse dictum Speculat. in *tit. de feud. §. quoniam super homagium, vers. 25. & tenetur relati per Loazes, in allegatione pro oppido de mula, dubit. 1. §. & si forsan diceretur. n. 11. pag. 166. in parvis, & Joan. de Ligna. Mediol. in Tract. de Bello. c. 38. vol. 16. Tract. diversorum. fol. 376. id tamen intelligi verum secundum eundem Lea- zes, ubi supra. nu. 12. & 13. & iterum in pag. 228. n. 92. & 93. & Roland. Valle, *consil. 1. n. 291. volu. 3. quos feudum & soldata (sic enim loquuntur nostri) non est tenue sed sufficienti ad has sustentandas expensas & iampru, secus vero alias, quoniam tunc non teneren-*********

tur & ire suis sumptibus, neque privabuntur terra & soldata quamvis tunc non prestent auxilium, & fidelitatem adimpleant, & consimilia plura ad hoc allegat Loazes, *dist. pag. 228. num. 92. cum sequentib. pluribus, & tenet etiam Didac. Per. hic sub l. 1. tit. 3. lib. 4. Ord. col. 138. cum sequent. & optime per Guilielmum Hamcia, in *tract. de jure feud. lib. 1. c. 10. part. 2. tom. 10. divers. Tract. & Guernum Pisonis, in *praludis feudorum pag. 106. col. 4. in *dist. 1. part. tom. 10. tract. Cederem tamen cum eodem Guernio Pifone quod licet tunc non tenentur ire, neque servitium integrum prestare, tenentur tamen aliquid solvere pro feudi qualitate, & Menoch. de arbitrar. lib. 3. centuria 2. casu 214. n. 6. qui inquit, iudicis arbitrio relinquit quod dicatur exiguum feudum. Item adverte quod illud quod diximus esse in electione vassalli servare per substitutum, vel dare pecuniam, est contra nostrum text. ibi, *Consus cueros, & ibi, Per si mismo, ut ibi dicemus, neque supradictis obstat, id quod nos diximus in *l. 16. tit. 7. lib. 3. supra, scilicet, quod vassalli Regis non tenentur cum sequi extra regnum ad bellandum, quia illud procedit in vassallis non habentibus feudum, terram &, vel soldatam, nos vero hic loquimur in habentibus hac a Rege, ii enim vassalli inter se differunt, ut licet videre ex *l. 4. tit. 25. part. 4. & ibi sunt vassalli globe adscripi, qui quidem autoritate iudicis fieri debent, ex *l. 1. 89. tit. 18. p. 3. & Avend. e. 4. part. n. 3. post prin. lib. 1. Item intellige quod vassalli de quibus in nostro titulo & a fortiori illi, qui non habent stipendium a Rege, non tenentur Dominum sequi ad Bellum injustum, sed solum ad justum secundum Didac. Per. ubi supra, & probat *l. 5. tit. 26. part. 4. quod declarat ipse Didac. Per. quando notorie constat esse injustum, secus vero si esset in dubio an esset justum necne, tunc enim tenetur Dominum vassillus sequi ad tale bellum, neque in talibus exquirendis curiosus esse debet vassallus, juxta Ciceronis sententiam, ut inquit Didac. Per. ubi supra, & Bellinus in *dist. Tract. de re milit. 2. p. tit. 2. & gl. Derechamente, cum sequentib. in *dist. l. 5. ubi & inquit, quod neque defendentem se Dominum injuste tenetur juvare, ex eadem *l. 5. & tradit Menchaca, Controversiarum illustrium c. 9. n. 19. inquit tamen Bellinus, ubi supra, n. 5. quod si vassallus est subditus Regi & subeat illi ire ad Bellum, est parendum in dubio, sed si non esset subditus, tutus esset in tali dubio abstineret a tali Bello, secundum Bal. in *c. 1. qui. mod. feud. amittit. & Abbas ca. sicut. 3. col. 6. de jure jur. Alias vero miles tenebitur ad damna, partu adverte per ipsum illata, neque haberet actione ad recuperandum sua, ut per Abb. & Bellin. ubi supra. Item & supradicta scilicet, quod vassallus habens terram vel soldatam a Rege tenetur obedire ei & servare in Bello, non procedit, quoniam terra vel soldata & datur libera ab hoc onere expressit, sicut in feudo Franco de jure erat, ut per gloss. *Facer leg. in l. 2. ritual. 26. partit. 4. & ibi, O soldada. de hoc verbo, Soldada meminit text. in *l. 9. tit. 25. part. 4. ubi glo. Re cebido, inquit de soldata. habes text. in *c. 1. p. quis****************

quis dicatur Dux vel Marchio, in vers. *solida-
ra*, & ibi quod feudum solidate est ita persol-
nissimum, quod non transit ad heredes dan-
tis, neque accipientis, & finitur enim cum vita
illam recipientis, & hoc est quod in Rubrica
nostra vocatur, *Sueldo*, quod est idem, quod
solidata, quæ est quadam prælatio annua, &
gratua, quæ à neutra parte transit ad heredes,
unde finitur morte dantis & accipientis, ut per
summam Jacobi de Ard. in *ubi. feud. c. 19. fol.
230. in 1. part. tom. 10. Tractat. Diversorum*,
& Joan. Thom. de Martinis, in *cod. tom. 10. c.
part. 1. tit. 26. de feudis solidate. fol. 167.* & ibi,
inquit in pane & vino, & similibus solidatam
constitit esse solitam, & est idem ac si in
pecunia.

¶ Ibi, *Esten prestos & clerici*, hinc probatur,
quod ad obsequium & servitium præstandum
tenetur Domino ¶ vassallus, ut probat *tex. in
cap. 1. de nova for. fidelit. in ubi. feudo. & in cap.
licet in 2. responsio. si de feudo desuntli. com. sit
inter Dom. & vgn. & in cap. Dominus guerram
licet finitur lex, & sic quamvis vassallus ob hoc
aliqua servitia Domino fecerit, cum obsequia
alia sint, nihil talia servitia efficiunt, neque
validant donationem, ut notant Bal. & com-
man. DD. in l. si donatione. C. de donatio. Sal. in
l. filia cuius. C. sum. heres. Corneus, *conf. 289.*
*circa primum consultationum articulum eolum. pen-
ulti. vol. 4. Barbat. confil. 18. incip. in Jure. col.
1. volum. 3. Callan. confil. 7. incip. vixi themate
& consultatione col. 4. Joan. de Annot. confil.
31. incipit. ad demonstrandum col. 1. ino pau-
sationem ipsam turpem reddant, ut in
simili not. Bart. in l. si quis in gravi. §. verum,
quem ibi sequuntur DD. ff. ad Syllam Officialis,
(iniquus) & ministros, qui officium suum
gratis tenentur administrare, si premium acci-
piunt, turpiter ¶ illud recipere, l. 1. C. de cond.
ob tur. causam. l. 1. C. ad l. Jul. repetum. l. 1. ff.
de iust. §. 1. in Auth. ut judic. sine quo suff.
Coll. 2. & in Authen. de Coll. §. ad hoc. Callatio.
9. & notat etiam ipse Bart. in l. ut dum. col. si.
allegando Butricar. ff. de Just. & iure, notabi-
liter inquit, quod ubi quis aliquid gratis debet
facere, si pecuniam recipit pro eo, eam
tenetur ¶ restituere, cum turpiter illam videat-
ur recipere: pro quibus faciunt quæ de credi-
tore debitum malo debitori remittente, tra-
dunt Doct. præcipue, Alex. & Jas. in l. si. ff. de
cond. ob tur. causam, & quod tradit Joan. Andr.
in Clem. statutum. verbo; Ex jurisdictione, de
electio. ubi concludit optime, quod cum iudex
ordinarius gratis tenetur subsidium iustitiam mi-
nistrare, si aliquid etiam pro sportulis receperit,
illud tenetur restituere, etiamsi consuetudo
in contrarium ¶ fuerit, nam non potest con-
suetudine introduci, quod iudex ordinarius
Ecclesiasticus aliquid pro sententia possit reci-
pere, cujus doctrinam referunt, & sequuntur,
Card. Ant. Barr. & Abb. in cap. cum ab omni,
de vita & honest. Cler. Bonifacius, in dict. Cle-
ment. statutum, col. penult. Cotlet. singular. spor-
tula, Roma. hanc dicens communem sing. 180.
incip. Tu feci quod ius canonicum, quam etiam
dixit communem licet eam non sequatur Car-
din. d. Clem. statutum, col. 1. Felin. in cap. ad
Apostolicam, de simo. Sylvest. in summa, verbo,**

Judex. el primero q. 8. in fin. quamvis multi alii
Doct. quoad iudices seculares contrarium vi-
deantur affirmare, dicentes, valere talem con-
suetudinem, ut tenuit glo. l. Fori. verbo, *Ca-
strensis. C. de adv. diver. judiciorum; & in Au-
then. offeratur. verbo. prohibitis, in fin. C. de
litis contest. & in §. si quis autem. vers. ne autem,
in Authen. de judicibus. coll. 6. Specul. tit. de
salar. §. 1. versic. si vero ordinarius. Host. Henz.
& Cardin. in d. c. cum ab homine, Anchar. con-
sil. 201. incip. premitentium. col. 1. & Jas. hanc
dicens magis communem in §. tripi. col. pen.
Instit. de alio. & Ideo dicebat Anchar. dict.
confil. 201. & Felin. in cap. de hoc. de Simon &
Joan. Igneus, in dict. l. si quis, in grav. §. arum.
col. 1. ff. ad Syllam. quod si Papa commisit
causam iudici ordinario, cum de causa ipsa
gratis agnoscere tenetur, nec tunc aliquid à
partibus recipere poterit ¶, quod est optimum 28
contra iudices Ecclesiasticos ordinarios capien-
tes assessorias pro detrahendis processibus sibi
à Papa commissis, vel eas delegato nuntio in
partibus, & idem contra hos iudices, qui pro
expediendis dispensationibus matrimonialibus
aliquid à partibus recipiunt. Et cum ex legibus
nostris Regii iudices seculares partibus iusti-
tiam ministrare teneantur nullo modo ultra
jura taxata à lege possunt percipere, neque
valeret consuetudo in contrarium, cum à dictis
legibus Regii id reprobatur sit, & prohibetur.
Ex quibus concluditur, quod cum vassalli in
teneantur Domino servitio, id gratis facere de-
bent, aliis punientur poenis l. 2. & 3. infra ista
lib. & titulo.*

¶ Ibi, *Papa non servit*, sed quæ servitia erunt
hæc ad quæ tenentur vassalli ¶, & in feudo di-
stinguitur quod aut sunt expressa & limitata,
aut non expressa, sed indistincte promissa. Ex
prioris generis vocantur servitia conditionata,
id est qualiter ad certum servitium vel condi-
tionata quasi pacto nata sumendo conditionem
pro pacto, ut declarat Joan. Rayner. in cap.
superioralem. §. firmiter. de probis. feud. alien. per
Frederic. post Alvarot. in cap. 1. §. fin. de capit.
qui cur. vend. & per gl. in l. §. tit. 26. part. 4.
per text. ibi, & exemplificatur si datur feudum
pro associanda uxore Domini, vel filia miranda.
c. 1. §. fin. quid sit investit. gl. fi. l. 2. tit. 26.
par. 4. vel pro serviendo Domino in Mensa. c.
1. in princ. de novo feudo, vel quod debeat ser-
vire cum uno, vel duobus equis, ut in l. nostra,
quæ quidem exempla referuntur per Glo. Iser.
& Alvarot. in cap. 1. §. fi. de capit. qui cur. ven.
& hoc casu non tenebitur vassallus ad aliud ser-
vitiū, nisi ad specificatum ¶ in concessione 20
feudi, secundum gl. in dict. §. fi. & probatur ex
d. l. §. in princ. tit. 26. par. 4. quia contractus
ex conventionem legem accipiunt. l. 1. §. si con-
veniat. ff. de posi. l. contrarius ff. de regul. jur.
cum vulgaribus, & Dominus pacifescendo cum
vassallo videtur voluisse recedere à dispositione
¶ legis, & contentari de eo, quod fuit redu-
ctum in pactum. l. fin. C. de pactis, quæ super
dote. & ita concludunt Jacob. de sancto Georg.
in sua investitura. versic. & promissuram. num.
28. & videtur approbari in dict. l. §. ibi, Enten-
ces lo devon complir en aquella manera que le
prometieron: nec obitat, quod ubi lex obliga-
tionem

tionem introducitur, nisi nominatim caveatur,
ut ea sola utantur, etiam veteres actiones nobis
competant, ex l. quoriet. ff. de alio. & oblig.
nam satis dicitur partes id expressisse, ex dinu-
miratione, & conventionem circa illorum, ad
quæ quis tenetur & obligatur, nam cetera vi-
dentur exclusa, ut per Zephal. confil. 151. num.
33. versic. secundo movere, limitata enim cau-
sa limitatum producit effectum. Idque clarius
probatur ex secundo casu dictæ legis, cum in-
certa servitia promittuntur, tunc enim inquit
lex illa, quod tenetur vassallus ad illa, quæ ex
legis dispositione sunt inducta, ergo clare dat
intelligere lex illa, quod in casu contrario cum
certa servitia promittuntur ad illa tantum ten-
entur vassallus, non verò ad alia à lege ex-
pressa, dum tamen illa expressa in conventio-
ne apponuntur non gratia exempli, sed obli-
gationis. prout quando gratia exempli loquan-
tur contraria adducit per Guer. Pison, in præ-
lud. feud. tit. servitia certa. quæ dicantur, fol.
107. p. 1. tom. 10. diversorum tract. in novis,
quæ videbatur contra tenere, imo quod etiamsi
certa servitia essent promissa, alia non exclu-
derentur, & adducit alia fundamenta pro hoc,
quæ cum tantum procedant, cum gratia exem-
pli expressantur in conventionem servitia, non
verò si gratia conventionis & obligationis ex-
pressa. In secundo verò casu quando servitia
sunt indistincte promissa, & sic non expressa,
& tunc tenebitur vassallus ad servitia ¶ consu-
ta, quæ veniunt ex forma fidelitatis, de qui-
bus in cap. 1. de forma fidel. cum cap. sequen. &
licet lex exprimentur, ad reia tantum redigantur
¶, ad personam scilicet bona & honores, quoad
personam; quia tenetur vassallus Domino præ-
stare auxilium in guerra. c. Domino guerram fa-
ciente. in tit. huc finitur lex. Contrad. ad c. 1. de
nova for. fidelit. versic. & si contingit. cap. 1. qui
modi feud. amittantur, cum tamen bellum sit ju-
stum, ut & probat d. l. §. tit. 26. par. 4. & di-
ximus supra ista l. num. 21. & iterum repetam-
us in glo. Confus. ceteros, istiusmet legis: Quo-
ad bona verò tenetur vassallus servitio Domino,
quia Dominus potest ei imponere subsidium,
sive collectam, quæ quidem collecta est im-
positio numeris, sine oneris, ut per Alberic. in
dictionaria. verbo. Collecta, quæ & appellatur
subsidium à subveniendo, idque est duplex vo-
luntarium & necessarium ¶: voluntarium datur
gratuito sicut quadam donatio; necessarium
verò quasi in vite, quia imponitur alicui homi-
ni, vel populo, ita quod quodammodo coactè
subitur & hoc appellatur iudicium, vel super-
inductum, id est superimpositum l. 1. C. de super
inductum. §. collecta, & collectam hanc imponit Domi-
ni vassallis suis feuda tenentibus ab eis ¶ in sex
casibus relatis per Specul. in tit. de feudis. §. quo-
niam, quasi ad finem, & late per Guer. Pison,
in prælud. feud. tit. servitia incerta quantum sint,
fol. 107. in fin. cum seq. 1. p. tom. 10. tract. quæ
hic referre non curo, nam videtur mihi extra
materiam, & esse in longum procedere: quoad
honores verò tenetur vassallus Domino servitium
26 præstare, scilicet, ut non vocet eum in jus ¶ sine
venia, ut inquit text. in cap. 1. §. fi. de mili. vass.
qui cont. est, ibi eum salva reverentia competen-
ter cogere, quod intelligo, ut pro aliis non sit
Azcovedo in Recopilacionem. Tom. IV.

in iudicio contra Dominum suum, bene tamen
pro se, ut inquit glof. in eo. d. c. 1. dicens, quod
pro se non tenetur vassallus veniam petere à
Dominio, de quo per Guido. Papæ, decis. 511.
& hæc verior & crebrior est opinio, secundum
Zephal. confil. 241. num. 110. contra id quod ibi
dixit n. 13. & tradit Bald. confil. 410. vol. 5. sed
quoad reverentiam & honorem præstantia Do-
minio tenetur quidem vassallus, & sic in His-
pania & Germania moribus receptum, inquit
Guer. Pison, ubi supra, quod soli Principes ac
Duces recto capite cum Rege loquantur, Comi-
tes autem & Barones ac ceteri, qui pro magna-
tibus non sunt declarati capite ¶ semper nudo, 27
Alias autem obligationes vassalli erga Dominum
videbitur per Afflicti, decis. 263, & vide etiam
l. 22. titul. 21. part. 2. Potest tamen esse feud-
um sine servitia, quod dicitur feudum
Franchum, ut supra diximus, & valet pactum
de hoc ¶, quia servitium personale non est 28
de forma substantiali ipsius feudi, ¶ secundum 29
Isern. in cap. 1. §. fin. in qui. cau. feud. amitt.
fidelitas tamen est de natura feudi, ¶ ut ibi per 30
cum, & per Zephalum, dict. confil. 151. n. 29.
& 30. & sic servitium prout fidelitatis appropria-
tum dici poterit de natura feudi, ut videtur
tenere Rom. confil. 368. & Guer. Pison. ubi su-
pra, fol. 108. & ex dicta l. §. tit. 26. part. 4.
probari potest: quæ omnia licet in feudo loquan-
tur, quod est differens à materia nostri tituli, ed
tamen quod servitium, in quantum ut dixi,
fidelitati incorporatur, & in nostra procedere
possunt materia, ut scilicet si vassallus certo fe-
votio obligatur, illud & non aliud præstare te-
neatur, ¶ ut dictum est in feudo, & iterum in-
fra repetemus, si verò nullum servitium sit ex-
pressum, tenebitur vassallus ad id, quod in
hac lege expressum reperimus: nam & illa res,
quæ ad feudum dari possunt, possunt & dari
ad certum ¶ servitium determinatè, & indeter-
minatè, ut inquit Jacob. de Ard. in sua summa
feudorum tit. in casib. servendorum, c. 33. Sed an
poterit Dominus mandare vassallo si imminer
necessitas ¶ quod servitia illa personalia præter 33
alteri, vide Guer. Pison. in prælud. feud. Rubric.
servitia incerta. 1. p. dicti tom. 10. diversorum tract.
fol. 107. col. 4. de quo tamen dubito, quia vassallus
non est servus, & sic ipsemet Author, dubitat an
verò id sit, licet Bal. in l. 1. in fi. C. de op. l. id teneat.

¶ Ibi, *Que el tiempo que nos los embiaremos*,
& sic vassallus non tenetur se offerre, nec servitium
præstare, nisi vocetur, sufficit enim quod
sit paratus servitio ¶ si sibi denuntietur à Domino
arg. l. si denuntiaste 1. Resp. §. sed propter ff. 34
de adulter. probat expressa lex 9. in fine. tit. 25.
p. 4. & ibi gl. 2. & Mart. de Silima, de feudis,
Rubric. qui. mod. feud. amitt. n. 148. fol. 6. 1.
part. tom. 10. diversorum Tract. & Didac. Per.
hic col. 1389. lib. 4. Ordin. & Marthafflicti, in
confil. Sicil. lib. 3. tit. de dotariis confite. quæ est
Rubr. 13. n. 19. ubi n. 21. querit an sufficiat
una monitio, vel trina requiretur, & in Rege
unicam sufficere dicit, & in aliis trinam requi-
ri, & ideo si vassallus per multa tempora Domi-
ni non servierit, non amittet salarium, sicut
neque feudum amitteret, nisi sciverit Domi-
num in claustrum reclusum, vel asfaltum, ut in
titul. si de feud. vassal. fuer. inter. §. & si in
P. ij anni.

omni, & licet, in ritual, quali usufructu, veniti, sic tenenda, c. Societas ut nemo miles in si, quia ubi cumque vassallus fuerit Dominum periclitari, 35 debet ad prohibendas insidias occurrere, et ut arg. l. si in fin. de iis quibus, ut iud. & notat Mart. de Silima, ubi sup. sine tamen periculo suae vitae, arg. ff. de oper. liber. l. hoc demum in princ. & l. inter d. si. i. in fin. ff. de acquir. possess. licet pericula vassalli essent remuneranda, & praemii ornanda, arg. ff. de iure immuni. l. semper, & negociationes, & licet debeat vassallus venire cum vocatur, debet dari dilatio aliqua temporis, si dilationem commodam capere possit, arg. l. si quis, ff. de Colla. bon. & l. i. in fin. ff. de ferri, ut cibarius prepararet sibi, argum. l. aut certe, cum sequentibus, & l. operarii, ff. de operib. liber., neque poterit more ad numerari, si iusta ratio differat, argum. l. sciendum, ff. de usur. non enim debet esse Dominus acerbus, aut ferus, vel contumeliosus exactor, sed moderatus, & cum efficacia benignus, & cum instantia humanus, neque semper debet vassallus servire, sed & debet aliquando quiescere, cum permutatio & varietas mentem humanam deleat, ut in Aethiopic. de ordine sceler. s. si quem autem, in fine, omnia enim tempus habent, prout haec & alia refert Jacob. Ardid. ubi supra, c. 67.

Ibi, Coniugis corporis, debent enim vassalli Domino operi ferre opponendo se adversariis Domini cum corpore & armis, & si solus non sufficiat, exclamant, ut alii vicini audiant, ut l. i. §. necessarium, ff. ad Sillan. & §. potuisse, & c. si a morte de vassal. qui contra consuet. Lothar. & in praetio live offendendo sic defendendo adjuvare tenentur, ut c. Dominus guerram, ibi fin. lex deinde incip. Confact. l. 5. tit. 2. §. par. 4. adeo ut sine requisitione teneatur Dominum juvare in periculo existentem, & si non fecerit, privabitur feudo, c. ad hoc, hic fin. lex deim. incip. consuet. & c. licet vassallus, si de feo. fuer. contra, teneturque vassallus videns aliquod iniustitiam contra Dominum disturbare, imò & Dominum certiorare, si illud scit, ut per Afflic. in consuet. Sicil. lib. 3. Rubr. 35. n. 16. & 17. fol. 96. limitatur tamen haec nostri text. & similitum Regula, ut non procedat primò contra seipsum, nam licet vassallus, ut dictum est, Dominum juvare teneatur, non

tamen contra seipsum, tunc salutem propriam saluti Domini anteponeere teneatur, secundum glossam in c. fin. de ali. feo. pater. & in c. i. in principio, ubi praepositi, quod mo. feud. amit. quam traditionem probavit Alciat. de praesumpt. Regul. 1. praesumpt. 53. & communem testatur, Loazes, in allegatione de mula, dubitatione 1. §. si forsitan, n. 36. pag. 174. in parvia, & in n. 35. id etiam prosequitur, & novissime Menoch. 1. tom. de praesumptio. lib. 3. praesumptio. 44. n. 6. ubi cum sequentibus plura inserti in proposito notanda ubi quis contra seipsum nihil intentare tenetur, & sequitur etiam Jacob. de Ardizio, in summa feud. tit. 7. §. p. 1. tom. 10. Arverforum tract. fol. 237. Secundò limitatur dicta Regula ut non procedat, quoties vassalli diligentia nihil proficeret, tunc puta quia ipsum vidisset mortuum, vel letaliter vulneratum, ut est text. in c. 1. in principio, mo. feud. amit. debet enim verificari, quod potuerit operi ferre, & proficere, & noluit, quòd verbum, potuerit, inquit Bal. ibi esse notabilissimum, non enim tenetur vassallus operi ferre

Domino, omnino periclitari, per text. in l. si alius, §. est autem, ibi, adibus periculis, ff. quod rei aut clam, idque confirmatur ex dictis per Anchar. consil. 33. dicentem, dolum & falsitatem non nocentem non puniuntur: sic & vassallus, cui abscessa sunt brachia in Bello, si aufugiat, & Dominum derelinquat, tunc mortuus est, excusatur, quoniam non intererat Domini vassallum exitisse, postquam cum adjuvare non poterat, & sic ubi non est possibile vassallum adjuvare Dominum, non punitur vassallus si Domino non praestet auxilium, ut haec & alia refert in proposito, Lauren. Syl. in Tract. de feudi recogn. tit. 85. num. 1. & sequentibus, & ibi num. 3. distinctione utitur, & facit pro iis id quod diximus in l. cir. lib. 3. supra, quod nunquam negligentia imputatur alicui, nisi ubi diligentia proficeret. Debet tamen esse impedimentum grave, & quòd culpa non praecesserit, alias non excusaretur, secundum Bald. ubi supra relatum & secutum per Bellinum, in tract. de re militaris. p. 2. tit. 5. n. 3. ubi plura in proposito ditorum allegat. Est tamen advertendum quòd non punitur vassallus in amissione feudi, si solum deserat Dominum in Bello, sed tantum si deserit Dominum in praetio existentem, tunc differunt enim haec

multum, & possunt namque in Bello alia parari auxilia, potestque parum aut nihil interire Domino: At in praetio res non expectat moras, quia agit per modo constat, modo agatur, ita Bell. ubi sup. n. 9. & Menach. in d. praesumpt. 44. lib. 3. sed an captivum dominum teneatur vassallus liberare, tunc & dicendum videtur quòd sic, sicut filius, qui hereditate privatur si patrem non redimat, Aethi. si captivus, G. de episcop. & cler. comparatur enim captivitas morti fictione legis Corneliae, quae fingit, captum mortuum esse à die captivitatis, ut l. 1. §. super. ff. de captivis, & ita tenet Mart. de Silima, in tract. de feudis, Rubrica qui. mo. Feud. amit. n. 145. p. 1. tom. 16. tract. Arverforum. ubi intelligit hoc, quoties vassallus id commode facere potest: & ego fierum intelligo haec vera esse, nisi dominus haberet de suo unde posset solvere redemptionem, nam tunc tunc non tenetur vassallus, etiam si posset eum redimere, secundum Guid. Papae, decis. 113. in fine, & 551. in fin. relatum & secutum per Rolan. Valle consil. 3. n. 23. vol. 3. non tamen teneatur vassallus dominum liberare ne incidat in perjurium, tunc quando iuravit solvere debitum, ut c. licet vassallus, si de feudo fuer. contra, inter vassal. Dom. & arg. notat Mart. de Silima, ubi supra, d. n. 245. & notare omnes inquit Rolan. ubi supra, n. 33. non itidem tenetur vassallus dominum inopem alere, tunc ex text. in d. 45. c. licet, & haec vioretem testatur Rolan. Valle, ubi supra d. n. 13. ubi per totum illud consilium id late fundat, & Loazes in allegat. de mula, dubit. 1. §. si forsitan, n. 27. cum sequentibus, pag. 171. ubi n. 29. hoc intelligit, nisi dominus ex facto vassalli ad inopiam & egestatem pervenerit, nam tunc vassallus tenetur cum juvare, ut & tenet Rolan. ubi supra, num. 15. sic & vassallus non tenetur domino creditoribus oppresso atque gravato, quamvis vassallus dives sit, de suo subvenire, neque adstringitur illius debita solvere, tunc quoniam nec nominam debitis carceratum à carcere liberare, quia potest 47 nomi-

Dominus cedendo bonis sibi ipsi consulere, ut notat Alvar. Præpo. & communiter DD. in d. c. licet, & ita communiter teneri inquit Zasius, in tract. feudorum, 7. p. col. pen. in prin. præcipue cum possint creditores ad ordinem juris (scilicet l. à Digno Pio, ff. de re jud.) recurrere, ut notat Bal. in l. ob causam, C. de action. & oblig. & Loazes, d. pag. 171. n. 26. quòd intelligo, ut dixi, nisi ex facto vassalli Dominus ad hoc pervenerit: intelliges etiam supra dicta & declarabis ea, nisi Dominus in investitura apposuisset pactum quòd cum egenum, vel debitis oppressum tene-

retur subvenire & alimentare, tunc nam tunc teneatur, quia pacta etiam sunt præter naturam feudi, sunt servanda, c. 1. §. pen. quid si invest. & idem esset, si feudum esset magnum, ut omnia ligo tenet, & refert, Rolan. d. consil. 5. num. 16. & 17. & 18. vol. 3. & Lara in l. si quis à liberari, §. solent, num. 32. ff. de lib. agnos. licet ipse ibidem, indistinctè teneat, teneri vassallum Domino egeno alimenta præstare: sic neque Dominum excommunicatum tenetur vassallus adjuvare, vel bannitum, vel capium pro guerra

injusta, tunc per Jacob. de Ardizio, in d. summa feudorum, 7. p. col. 1. tom. 10. diversorum tract. fol. 237. sed an poterit Dominus in casu necessitatis compellere vassallum ut alii serviat, dictum est in hac lege, Et an possint Domini vassallos cogere tunc ut recipient eos in hospites, vide Burgos de Paz, consil. 3. num. 97. volum. 1. teneatur tamen vassallus secretum Domini non

revelare aliter enim puniretur tunc tribus concurrentibus, primò ipsa revelatio, secundo quòd animo dampnificandi Domino sit facta, tercio quòd ex ipse manifestatione sit factum damnum ipsi Domino, ut per Afflic. in consuet. Sicil. lib. 3. Rubrica 15. n. 13. ubi n. 14. quid si dixit quòd volebat occidere Titium, an poterit id vassallus revelare, cui in secreto Dominus dixit.

Ibi, Dunde les mandamos venir, tenentur enim vassalli conventionem cum Domino factam servare, & si sic convenerunt cum Domino collectas præstare, tenentur id tunc adimplere ut per Bal. in l. hi quibus, C. de fideicom. lib. Alex. & relatos per Bur. de Paz, consil. 15. n. 6. vol. 1. ubi in causa comitis de Benavente super pane per vassallos solvendo late agit.

Ibi, Tal plazo, debet enim ei assignari dilatio commoda sub qua se preparare, & venire possit, ut supra hac lege in gloss. el tiempo, & sic semper preveniuntur, antequam itinera arripiant, dilatioque concedenda & danda est vocato & citato, ut dixi in l. 1. per text. ibi, tit. 3. lib. 4. supra, n. 1. & 2. imò ut ibi dixi in gloss. fin. debet dari tempus congruum, ut vocatus comparet possit, & sic est arbitrium tempus, reducendum tamen ad distantiam loci & temporis calamitatem, & cursum, & necessitatem occurrentem.

Ibi, Con sus cavallos y armas, in feudis quoties feudum concessum est pro servitio equi tunc debet tanquam miles cum equo servire, & non tanquam pedester, & hoc ex vi verbi, ut equus non fit in conditione feudi, sed persona vassalli, ut arg. l. 1. §. quia rebus ff. de possit. & debet esse equus, nec melior, nec peior, sed mediocri figura, arg. l. de donatio. l. si

quis argentum, §. similitque modo, & l. legatio generaliter, 1. Resp. de legar. 1. in terminis verò nostrae legis tenetur omnino vassallus, etiam si non apponatur in pactum & conditionem ire cum equis & armis & famulo pedestri.

Ibi, Por si misimos, sed an per substitutum, dicemus Deo volente, in l. 8. infra, esp. & existente impedimento optime poterit per substitutum servire ut ex sequentibus verbis nostri text. colligitur & deciditur, & in d. l. 28. lacus dicemus.

Ibi, Si no ovieren embargo, si haec verba referas ad illa precedentia, Por si misimos, bene constituta sunt, sed si referas ad proximè precedentia, ibi, O vros por si, abundat illud non, & debet dicere: Si ovieren embargo, sed cum lex nostra novissimè sit emendata, & illud, non; apponatur in litera ejus, ut vides, omnino est dicendum ad illa verba, Por si misimos, nostra hujus gloss. esse referenda, ut orationi & sensui conveniant. Et impedimenta haec tunc erant, infirmitas gravis, & senectus, & incarcerationio, & alia, quae de jure & aliis similibus materiis & citationibus talia nuncupantur, de quibus & in titulo, de loci emplacamentis, lib. 4. supra diximus: & itidem erit impedimentum, si forte feuda tenens, aut servitium debens, esset ecclesiastica persona, nam tunc cum bellum adire non possit, per substitutum serviet, prout in regno Francie, ubi Episcopi feuda tenentes tenentur in guerra, & bellis opem & auxilium præstare secundum feudorum conditiones, ut testatur Carolus à Grassallis, lib. 2. Regal. Fran. c. 13. pag. 80. licet Ecclesia sit mater Imperii, tamen eo casu, quo tenet feudum à Rege censetur circa hoc vassalla, & sic ut ibi jure 11. ipsemet Carolus testatur, tenetur homagium ratione feudi Regi præstare tunc debet tamen Rex & Imperator, ut in d. jure 12. dicitur: præbere honorem Episcopis & prelatis assurgendo, & juxta se eos ledendo tunc ad partem dexteram, prout quotidie fit & jure optimo.

IN LEGEM SECUNDAM

Pactum vassallis imponendam à servitio Domini recedentibus declarat lex nostra.

SUMMARIUM

- Vassallus non potest recedere à servitio Domini, & n. 2. substituitur.
- Vassallus ex lege nostra non potest Dominum deserere ante tempus impletum sicut ab eo effect miles factus, sicut non.
- De jure communi an possit quis se obligare ad certum servitium personale præstantium per se & suos descendentes.
- Vassallus duorum Dominorum non potest quis esse, nisi posset ambobus integraliter servire vel nisi ab uno non descendatur, ut n. 6.
- Dominus licet potest vassallum invitum in alium transferre, ita & vassallus ex causa potest se alteri domino submittere.
- Vassallus in casu in quo tenetur duobus Dominis servire, cui potius tenebitur.

- 9 Vassallus non potest privari feudo per Papam, vel Imperatorem, nisi prius sit convictus de culpa. vel feloniam.
- 10 Deserentes militia puniuntur, nisi sint tyrones, ubi idem in infirmo vel graviter vulnerato.

Ibi, Se partire de nos, o de aquel que le da la soldada, non enim potest vassallus recedere a servitio Domini, et ut probatur hic, & declaratur in l. 7. tit. 25. part. 4. ut id procedat in primo anno, quo Dominus fecit eum militem: in eo enim anno non potest Dominum deserere nisi pro una ex tribus causis ibidem declaratis, & probatur etiam in l. 3. tit. 13. lib. 3. Fori, cum ut dicit glo. 1. in ead. l. 7. magno honore afficiatur ille, cui militia donatur, & hoc declarat glo. Adelante. in d. l. 7. ut procedat, quoties ab illo Domino fuerit miles creatus, secus vero si ab eo non fuit miles factus, tunc enim etiam ante annum potest eum relinquere, si nihil Domini interit magis, cum relinquatur, quam cum factus fuit ejus vassallus, secus si ejus interesset, puta si deserere velit Dominum tempore guerra, nam tunc etiam post annum non potest eum relinquere, et secundum Joan. And. & Host. relatos & secutos per glo. Razon. in d. l. 7. ex lege tamen nostra nullo modo potest vassallus deserere Dominum ante tempus conventum impleri, sive ab eo esset miles factus, sive non, ut ex l. nostra apparet, ubi tamen tempus non esset statutum procedere possunt supra dicta, & non aliter lege nostra arctata: debent tamen servari dicta a relata l. 7. vers. Eguando. En an de jure communi possit quis per instrumentum se & suos descendentes obligare ad certum servitium personale prestandum alicui & suis heredibus in perpetuum, sine assensu Domini Regis, vide Specul. in tit. de feudis. §. quoniam, vers. 1. autem, & Matth. Afflic. in consil. Sicil. lib. 3. tit. de hom. non tenent. n. 2. fol. 87. ubi n. 3. Tract. an concessio dicentis se esse talem & promissio se sufficit.

Ibi, De dos señores, notandum ex iis verbis, quod non potest quis esse vassallus duorum Dominorum, prout innuitur ex l. 8. ibi adnotante. glo. 1. tit. 25. p. 4. quae optime declarat ut procedat quoties de jure vel commodo primi Domini aliquid diminueretur, tunc enim non potest alteri Domino servire, secus vero si possit ambobus integraliter servire, tunc enim non loquitur lex nostra, neque procedit, prout hic asserit expresse Didac. Per. sub. l. 2. tit. 3. lib. 4. ord. col. 1391. non enim potest vassallus jus prioris Domini laedere, ut per Bal. in proamio feudorum. n. 52 & sic vassallus, qui secundo Domino fecit fidelitatem de feudo debet cum certiorare de priori Domino, & protestari, quod sit saluum jus illius, secundum Bal. in §. si hic fini. lex. relatum & secutum per Bellum, in Tract. de re milit. part. 2. tit. 3. n. 2. ubi alia circa haec refert. Secundo declarari potest lex nostra ut non procedat quoties vassallus a Domino non defenditur, neque defendi potest tunc enim poterit optime se alteri Domino subijcere, quia sicut potest Dominus vassallum invitum ex causa in alium

transferre, ut per Bal. c. generali, si de feudo, 7. fuer. cont. inter domin. & agn. Alex. consil. 25. dubio 2. col. pen. vol. 5. Corn. consil. 321. col. 3. vol. 4. ita & subditi ipsi absque consensu Domini ex eadem causa se possunt alteri donare, & fidelitatem illi praestare, ut per Socin. consil. 59. col. pen. vol. 5. ex Bal. in quadam sua disputatione incip. Civitatis Tusciae, quia paria sunt nullum, vel inutilem Dominum habere, ut refert & sequitur Loazes in allega. De Mula, dub. 1. in resp. ad 3. fund. n. 4. cum sequent. pag. 249. Et in casu in quo vassallus potest duobus Dominis servire cui potius tenebitur, declarat Bel. 8. tit. ubi supra, n. 3. cum sequent. & dixi in l. 18. tit. 16. lib. 2. supra. n. 3. & Jacob. de Ardizo. in dict. summa feud. tit. 64. & Joan. de Lig. Mediol. in tract. de Bello, in tract. 4. tertii princ. c. 3. vol. 16. tract. diversorum, ubi c. 34. an si vocetur a Dño vassallus & eodem tempore a Rege, cui tenebitur obedire, ubi §. cap. 33. an teneatur vassallus Domino juvare contra Regem & miror de glossa sua in l. 3. tit. 26. par. 4. dicente se non vidisse legem prohibentem vassallum duobus Dominis servire, cum ex dicta l. 8. tit. 24. par. 4. id probatur & ex nostra hic.

Ibi, Mueru por justicia, consilio prius, quod Dominum deseruerit ante tempus impleri, vel quod a duobus Dominis soldatam & mercedem receperit, sicut neque potest vassallus feudo privari per Papam vel Imperatorem, nisi prius sit convictus de culpa, seu feloniam, ut est text. c. 1. & ibi Bal. & alii, de natura feudi, text. c. 1. de feud. sine culpa non amittit. gl. & Bal. in c. 1. §. si quis feud. dare possunt, ubi ipse Bal. inquit, quod idem Papa vel Imperator non potest infringere jura vassallorum, neque eos feudo privare, nisi convicta culpa, eo quod naturales consuetudines feudorum ligant Principem, & quia potentius est jus naturale quam principatus, ut ibi latius per eum, & per Jas. consil. 86. n. 5. vol. 3. & Paris. consil. 101. num. 116. vol. 1. ubi num. 117. inquit sententiam requiri declaratoriam, & n. 118. quod requiritur citatio, & iterum in consil. 1. eo. vol. num. 18. cum 6. sequent.

Ibi, Y si se fueren, mueru por ello, quae delictores militiae, ut in l. militis. §. desertorem. ff. de re milit. l. 3. tit. 19. par. 2. l. non omnes. ff. de re milit. tyronibus tamen pro prima vice parcutur, ut est text. in l. 3. & l. 4. in §. ff. de re milit. & idem ex dict. l. 3. tit. 19. par. 2. in infirmo vel graviter vulnerato, ut patet ex vers. Mas de la hueste no seria ninguno escusado para venir se della, si non fuisse enfermo o llagado tan gravemente que non pudiese tomar armas. Ibi, que lo pague con el doblo, similis est text. in l. 9. tit. 25. par. 4.

IN LEGEM TERTIAM.

Qua poena puniatur vassallus non comparens in termino assignato, sed eo elapso, declaratur in presenti.

SUMMARIUM.

- 1 Tempus assignandum vocationi debet esse competent.

Ibi, Que no fuere con nos, tenetur enim vassallus Dominum sequi, & ejus mandatis obedire, ut in l. 1. istius tituli remanet dictum.

Ibi, Al plazo que no le mandarenos poner, debet tamen esse competens, ut in l. 1. supra. eo diximus, & colligitur ex text. ubi optime glof. commode in cap. cupientes. de elect. in 6.

IN LEGEM QUARTAM.

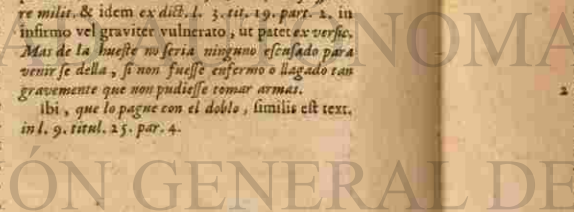
Vassallus impeditus excusatur, & veniens ante terminum constitutum, dies tunc decursus non computantur in tempore servitii sui.

SUMMARIUM.

- 1 Impedimentum est probandum, & n. 2. numerantur impedimenta.
- 2 Infirmis multa privilegia remittunt.
- 3 Vassallus statim quod venerit ad vocationem tenetur comparere.

Ibi, Mostrando por recaudo cierto, hic habet text. probantem impedimentum esse probandum, ut diximus & discussimus in l. 14. tit. 3. lib. 4. supra. n. 17. ubi & plus dixi, scilicet, esse probandum, fuisse impedimentum causam immediatam non comparendi, & cum numericis sequentibus alia retulimus in proposito necessaria ubi videri possunt, & plura in propositum nostrum dixit Lauren. Syl. in Tract. de feudis recognit. quast. 85. part. 1. tom. 10. Tract. diversorum De feudorum.

Ibi, Escusos derechos, hoc enim juri & requiritur conforme est, ut non valens comparere vocationi excusetur, ut in d. l. 14. dixi n. 7. cum sequentibus, & erit excusatio legitima, infirmitas, ob quam vassallus venire non potuit, ut in d. praesentium 7. q. 1. & in c. un. de elec. non resid. in 6. & hoc, sicut & alia multa, erit privilegium infirmitatis, de quibus per Gotmar. in Reg. Cancel. tit. de infr. resp. 9. 9. & per Paul. Orjan. in rep. l. 1. n. 132. ff. de offic. ejus cui man. est jur. & Rom. in l. si vero. §. de vivo. n. 76. ff. solut. matr. vel ex causa inimicitarum capitulum, ob quas ibi venire non audeat ut c. bona. 2. de elect. cap. clerici. de non resid. & querelam, ubi glo. rationali. & verbo, Infirmitate. de procur. l. 7. tit. 11. p. 3. vel propter intemperiam aëris, vel timorem mortis. c. quorundam. 74. dist. c. ad supplicationem, ubi glof. morari, de renuntia. vel fractio pontis vel aliae similes cause relatae per Joann. And. in cap. fin. de cler. non resid. l. 2. §. si quis. & §. si

sufficeret vendentibus imponi, & sic cessat in materia legis nostre Brocardicum illud, quod dispositum in uno ex contralativis censetur & in alio dispositum, vel late per Doctores maxime Jaf. in l. f. C. de indic. vid. tollen. ex eo quod in lege nostra differens poena in uno quam in alio statuitur, & non est eadem ratio.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Qua persona excusantur bellum adire declarat lex nostra, & est quotidiana & quotidie pra manibus habetur.

SUMMARIUM.

- 1. Qua persona excusantur ire ad bellum, & 2. & 3. ubi & num. 4. an & ita excusantur ut neque substitutum mittere teneantur neque innoxii adjuvare Dominum vel Regem, & n. 6.
- 5. Vassalli infirmi & impediti teneantur mittere substitutum.
- 6. Exemptus ire ad guerram an & a collectis excusetur.

Ibi, *Sean excusados*, ad limitationem, & declarationem l. 1. supra isto titulo & libro, dicentis teneri vassallos ad bellum ire si vocati sunt a Domino, fallit enim hac regula in casibus positus in praesenti; idemque est in minoribus 14. annorum, & vel majoribus 70. annorum, vel infirmis aut vulneratis gravi infirmitate, aut vulnere, secundum text. in l. 3. tit. 19. part. 2. quae singularis est, nisi secundum text. ibi senes ii majores 70. annorum essent versati in bello, nam tunc ad consulendum teneantur ire, ut ibi advertit glos. *Tan subidores*. Excusantur etiam mulieres, cum a muneribus personarum sint exemptae, ex l. qui originem. 6. & corporalia. ff. de mun. & hon. l. 2. ff. de regul. jur. notat gl. *Las mugeres*, in d. l. 3. tit. 19. part. 2. nisi secundum text. ibi col. 2. ad si. defecissent viri ad propulsandam rebellionem in Regno & regnicolis aliquibus ortam, vel Rex iret ad bellum, nam & tunc mulieres teneantur ire, imo & tunc, ut optime advertit ibi glos. *O de grandes rios*, etiam omnes in praesenti excusati teneantur ire, neque excusati poterunt, deberent tamen tunc expressè vocari, ut dixi in l. 16. tit. 7. lib. 3. supra, nisi adesset periculum in mora, nam tunc etiam non vocati teneantur ire & auxiliari, ex dist. l. 3. tit. 19. part. 2. Idem clericis & religiosi teneantur, ex dist. l. 3. & ex dictis per Joan. de Lig. Mediol. in Tract. de Bello. 6. parochia. cap. 54. pag. 377. vol. 16. Tract. de verborum, & circa hac tenet aliquid Didac. Per. in l. 29. tit. 16. lib. 2. Ordin. col. 623. & in l. 2. tit. 4. lib. 4. Ordin. col. 1444. cum segg. ubi quaerit num ii de quibus hic, qui excusantur ire ad bellum, excusantur taliter, quod neque substitutum mittere teneantur, neque bonis suis adjuvare Dominum vel Regem, & dicendum est affirmativè cum eo, quod ita excusantur, ut neque substitutum mittere teneantur, & tenet expressius Avend. cap. 14. par. n. 12. lib. 2. quod non est in vassallis infirmis, vel senibus, vel aliter legitime occupatis, ii enim teneantur mittere substitutum, & ex text. in l. 1. istius nostri tituli, & text. in l. 8. infra eod. tit. & idem si sint vassalli, qui quidem non excusantur ire ad bellum ex text. nostro ibi, *O quando*, sed si vassalli non essent personae hae in lege nostra contentae, tunc equidem aded excusantur, ut neque substitutum mittere teneantur, neque equum vel arma habere adstringi possint, secundum Didac. Per. dist. col. 1444. imo neque ad collectam propter bellum impositam, nisi esset urgens necessitas, ut invasio populi, secundum Bellum, in tract. de Bello. p. 7. tit. 2. per totum, ubi sic concludit contra communem in casu in quo simpliciter esset immunitas concessa; in quo casu non censetur concessa propter guerram, prout communem testatur Jaf. in l. si ex toto. n. 7. & sequentibus, de legat. 2. communis tamen sequenda est, quam etiam late examinans sequitur Aegit. Thomati in Tract. de collectis 8. pauperes. nu. 34. fol. 151. 12. vol. Tract. Sed in casu in quo quis propter guerram & in casu guerra privilegiaretur, tunc etiam a collectis censetur teneat privilegiatus, & in hoc casu non loquitur dicta communis, & per consequens excusati per legem nostram bellum adire, neque ad collectas teneantur, nisi essent vassalli, ut probat lex nostra, vel nisi adesset urgens necessitas, ut repentina populi invasio, nam tunc & privilegiati teneantur, ut sunt clerici, & similes, ita Bellinus, ut supra, & diximus. l. 11. n. 7. tit. 3. lib. 1. supra.

IN LEGEM OCTAVAM.

Vassalli Regis terram ab eo possidentes nullam non servientem excusationem habent, nisi infirmitatis, senectutis, vel alterius iustae causa.

SUMMARIUM.

- 1. De jure communi in vassalli electione erat ire ad bellum vel pecuniam solvere, & secus ex lege nostra, & n. 2. teneantur tamen officium adimplere, & in n. 3. quid ex jure nostro Regis.
- 4. Vassallus tenetur bellum adire neque excusatur etiam ex vi privilegii a lege concessi.
- 5. Infirmi & senes excusantur, & n. 6. plura se. nullius privilegia.
- 7. Vassallus incarcerationis excusatur.
- 8. Impedimentum procuratum nihil prodest.
- 9. Feudatarius si factus sit Episcopus, excusatur bellum adire, serviet tamen per substitutum.
- 10. Vassallus potest per substitutum servire, si ita est consuetum.

Ibi, *Por sus Personas*, & sic non per substitutum regulariter, prout & in l. 1. supra isto tit. dicitur, quod tamen de jure communi erat in feudis dubitabile, nam secundum jus commune t in vassalli electione erat personaliter

sonaliter servire, vel pecuniam solvere, ut notat Alvaros. post Antiquos, in cap. 1. in si. de pace jur. fir. & in c. Imperialem. 9. firmiter, de prob. seu alien. & in Lombardia sicuti asserbat, Zephalus, cons. 1. n. 69. licet aliquando per substitutum possit servire, & aliquando t personaliter teneatur servitium adimplere, ut tradit Capitius, decis. Neapol. 10. col. 5. & decis. 32. col. 1. refert Loazes, in allegatio. de Anala. 3. dubitat. 6. si forsant. pag. 171. & sic Jacob. de Ardizo. in summa feudorum cap. 96. in 1. par. tomo 10. tractatum, circa hac distinctione utebatur, legibus tamen nostris attentis regula generalis constituitur, scilicet, quod vassallus habens terram a rege, vel alio Domino, teneatur t illum personaliter sequi, nisi alia causa impediens sit, ut ex text. nostro clarissime probatur, & ex dist. l. 1. supra isto tit. & lib. 1. tit. 1. sup. isto lib. & in aliis similibus.

datarius, vel aliter vassallus, factus esse Episcopus, tunc enim per substitutum servire possit, nam licet sic Episcopus factus non perdit Comitatum, & quia in bello personaliter servire non potest, per substitutum tunc deserviet, ut late fundat Zephalus, cons. 1. per totum, item & per substitutum vassallus servire possit, si per consuetudinem, ut in Lombardia, esset introductum, & ne personaliter teneatur ire, sed per substitutum, vel pecuniam solvendo, secundum Zephalum cons. 1. n. 67. cum duobus sequent. Item & si quae aliae sunt causae iustae impedimenti excusabunt, ut personaliter ire non teneatur vassallus, sed per substitutum. Ibi, *Leyes de los Reynos*, ut in l. 1. supra isto tit. & lib. 1. tit. 1. sup. isto lib. & in aliis similibus.

IN LEGEM DECIMAM.

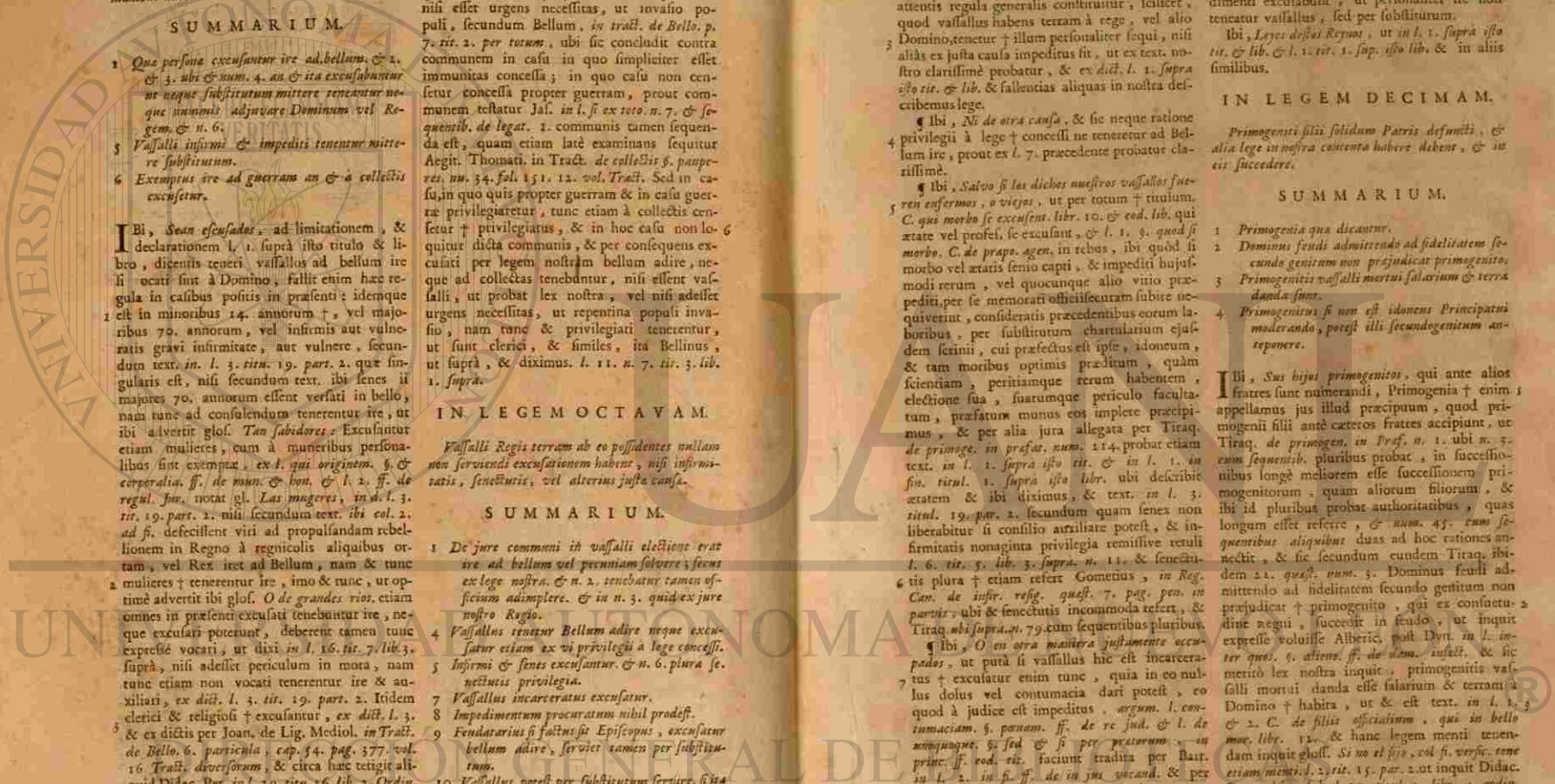
Primogeniti filii solidam partem defuncti, & alia lege in nostra contenta habere debent, & in eis succedere.

SUMMARIUM.

- 1. Primogenia qua dicantur.
- 2. Dominus feudi admittendo ad fidelitatem secundo genitum non praedjudicat primogenito.
- 3. Primogenitus vassalli mortui salarium & terra danda sunt.
- 4. Primogenitus si non est idoneus Principatum moderando, potest illi secundogenitum antepone.

Ibi, *Sus hijos primogenitos*, qui ante alios fratres sunt numerandi, Primogenia t enim appellamus jus illud praecipuum, quod primogeniti filii ante ceteros fratres accipiunt, ut Tiraq. de primogen. in Praef. n. 1. ubi n. 7. eorum sequentibus pluribus probat, in successione longè meliorem esse successionem primogenitorum, quam aliorum filiorum, & ibi id pluribus probat auctoritatibus, quas longum esset referre, & unus. 45. cum sequentibus aliquibus duas ad hoc rationes annectit, & sic secundum eundem Tiraq. ibidem 22. quest. num. 5. Dominus feudi admittendo ad fidelitatem secundo genitum non praedjudicat t primogenito, qui ex consuetudine regni, succedit in feudo, ut inquit expresse voluisse Alberti. post Dm. in l. inter quos. 6. tit. 1. ff. de dona. instell. & sic merito lex nostra inquit, primogenitus vassalli mortui danda esse salarium & terram a Domino t habita, ut & est text. in l. 1. & 2. C. de filiis officialium, qui in bello moe. lib. 12. & hanc legem mentis teneandam inquit glos. *Si no el hijo*, col. si. verfic. tene etiam mentis. l. 2. tit. 15. par. 2. ut inquit Didac. Perez, hic, sub. l. 30. tit. 3. lib. 4. ordin. col. 409.

Ibi, *Que fueren habiles para ello*, nam ut inquit Bald. in Auth. hoc amplius col. 2. C. de fideicom. primogenitus si non est idoneus Principatum moderando t potest pater illi secundo genitum antepone, refert Tiraq.

Tiraq. ubi supra. quest. 21. num. 11. & cum sequent. alia in proposito prosequitur, & in quest. 23. alia declarat similia, que nostræ legi adaptari possunt in his verbis.

IN LEGEM DECIMAM OCTAVAM.

Militibus Comestibilia prestanda non sunt sine pretio, expensisque populorum non debent Capitanei & milites sustineri.

SUMMARIUM.

- 1. Rustici sublevandi sunt prout possibile erit.
- 2. Militibus non essent hospitandi in domo rustici nisi per diem & noctem.
- 3. Militare non est delictum, sed propter prædium militare peccatum est.
- 4. Concussionis genus est vitandum.
- 5. Animalia rusticorum capi possunt pro mittendo blado & pane & victualibus ad Bellum, & possunt compelli ea emere, num. 6. debet tamen eis pretium solvi, num. 7.
- 6. Annone præfecti possunt eligere viros idoneos, qui vadant ad emendum panem pro annona cum salario.
- 7. Annonæ rustici capi potest pro justitia faciendâ.

Ibi, Comen a cosa de ninguno de ungrar a pueblos, nary ut inquit legillatur in l. 1. C. de Salga. hospie. nos. pref. lib. 12. ne quis Comitum aut tribunorum aut prepositorum, aut militum nomine salgam culetras, lignum, oleum, a suis extorqueat hospitibus, sed nec volentibus hospitibus in prædictis speciebus aliquid auferat, sed sine provinciales nostri ab hac præbitione securi: Comitibus, tribunt, vel certe præpositis millibus, que gravi verationi subjacentibus: probat etiam text. in l. devotum. C. de mirat. & Epeditet. lib. 11. quod secundum Bart. in l. 2. in fi. cod. titul. & lib. 12. male hodie servant milites, cum debeant rustici, qui in hoc sufferunt pondus dici & ætus, relevari & prout possibile esset, ut inquit Ripa in Traët. de peste. titul. de remed. præf. contra pestem. num. 212. cum sequentibus aliquibus, ubi num. 214. cum Joan. de Platea, invehit contra quosdam magistros extraordinarios Ducatus Mediolani, qui convivantur splendide expensis rusticorum, & singula millaria singulis diebus conficiunt, ut ventrem impleant, & se omnino saginent, que omnia & nostris temporibus in hac nostra Hispania per milites & capitaneos ita commissa sunt, ut exemplari pena opus esset, ut alii ab iis in posterum se abstinere, sunt enim sublevandi, non vero opprimendi rustici præsertim tempore cultura, neque esset permitteandum quod milites iter agentes hospitarentur in domo rustici nisi tantum per diem & noctem, ut de jure est dispositum, ex dict. l. devotum. & ex l. unic. C. de Salga. hospie. non præf. quas ad hoc allegat Ripa, ubi supra. num. 216. de quibus & per Aviles in cap. 8. præf. in glos. Dimeros, & latissime per Roland. Valle, conf. 66. n. 1. cum sequentibus vol.

1. ubi optima circa hæc adducit & singularia, & quomodo sit domus ad hoc dividenda, & qui exculentur ab hoc munere hospites recipiendi: Debent enim milites contenti esse stipendiis suis, & neminem concutere debent, ut eos admonuit sanctus Joannes Baptista, ut & habetur in c. in singulis. 86. dist. & in cap. militare. 23. quest. 1. ubi dicitur quod militare non est delictum, sed propter prædium militare peccatum est, & sicut neque Kemp. gerere criminofum est, sed ideo gerere Kemp. ut divitias augeas, videtur esse damnabile, & per consequens milites & capitanei debent ab his abstinere, etiam si sponte rustici aliquid sibi offerant, nam potius metu & concussione coacti videntur id facere: quod concussione genus est vitandum ex cap. concuss. 4. simi. 1. quest. 3. & l. 1. & 2. ff. de concussio. Caiet. in summa in verbo militum peccata, aliter enim Avarturæ genus excoetur, ex qua quidem Avarturæ plura mala insurgunt, & præsertim militibus, ut inquit l. 2. tit. 26. part. 2. & ideo nimirum si capitanei & milites plura infortunia patiantur, neque victoriam reportent. Possunt tamen capi animalia rusticorum pro mittendo & blado, pane & victualibus ad bellum, ex l. 2. C. de Divoicul. non excus. lib. 10. quam ad hoc allegat Ripa ubi supra. n. 121. & Menoch. de Arbitro. lib. 1. quest. 48. n. 9. ubi ad Decuriones civitatis id ampliat, ut possit pro hoc dicta animalia capere. Imo & inquit ibidem Ripa, num. 122. quod si subditi non habent animalia possunt cogi & ea emere, & Reip. 6. commodare, debet tamen pretium & eis solvi, 7. ut tenet Jal. in l. Barbarias, num. 36. ff. de offi. præf. & Menoch. ubi supra. num. 10. & sicut cum stilitas adest, possunt præfecti annonæ eligere unum vel plures discretos viros, qui pro comparando rustico & frumento se conferant in aliquas partes & provincias & eis sine jussu Principis salarium & constituto ex l. 1. C. de frum. Alexand. lib. 11. notat Ripa, ubi supra. num. 186. aliter enim secundum cum ibi Decuriones salarium constituto non possunt de publica pecunia, ex l. 1. C. de præben. solu. & diximus alibi: sic & inquit Ripa, ubi supra. num. 214. pro justitia faciendâ & de aliquo delinquente potest capi animas, Rustici, debet tamen tunc, secundum eam ibi n. 126. cum sequentibus. solvi rustico huic congruum salarium, quia dici solet à rusticis, quod dicti boves vel animalia de cætero non arabunt, vel si arabunt terra arata non germinabit fructum, que licet species superfluitatis sit, tamen salacium est omnino solvendum, eo quod quamvis pro causa publica bona alicujus possint capi debet adhiberi bonum cambium, ut alibi diximus late.

IN LEGEM VIGESIMAM.

Pars Regibus applicanda ex rebus in bello captis a lege nostra designatur.

SUMMARIUM.

- 1. Castra & oppida in bello capta Regis sunt, & n. 2. prosequitur.
- 3. Quintum bonorum in bello captorum in recognitionem supremi Domini Regi pertinet.

Ibi, De los quintos. ut ex l. 5. & 7. tit. 26. p. 2. deductum est & dispositum, idque per d. l. 5. limitatum est circa bona mobilia & lemoventia, nam circa immobilia ut sunt, castra, villæ & oppida, hæc omnia ipsius Regis sunt, ut per eam aliter Avend. c. 4. præf. n. 2. & n. 4. vers. item acquisita. l. 1. & glos. Las villas, in d. l. 5. alia jura ad hoc allegat, & ex l. 6. cod. tit. 26. p. 1. circa hæc & alia constitutum differentia, scilicet quod si Rex in ipsomet Bello fuit præsens, tunc quintum deducitur antequam aliquid expendatur de rebus captis pro sepeliendis defunctis in bello illo, vel in publica subhastatione afferantur, sed si rex non est præsens, tunc autem hæc funeralia deducuntur, quam quintum deducatur Regi: in rebus autem soli & immobilibus hæc itidem non procedunt, secundum dict. l. 6. in fine. In casu tamen in quo bellum fiat sumptu Regis, medietas captorum & Regi pertinet, secundum text. in d. l. 5. col. fin. & rationes quare quintum datur Regibus assignat text. in l. 4. tit. 26. part. 2. que in lege nostra ingeritur & describitur: secundum quam l. 4. & nostram, quintum hoc alii quam Regi competere non potest, cum in recognitionem & supremi domini ex dictis legibus concedatur, & hæc Rex ipse à se separare & abdicare non potest, ut diximus in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, nisi ad tempus ut probat dict. l. 4. vers. Mas queriendo. in lege nostra inserta: de quibus & tractavit Pet. Bellinus, in dict. traët. de re milit. parte 2. cap. 12. & 18. ubi & in 6. part. cap. 1. traët. an inter milites possit fieri pactum & conventio de dividendis prædiis.

Ibi, En perjuizo de nuestra Real preminencia, hæc enim in præscriptibilia sunt, ut dixi-

IN LEGEM VIGESIMAM SECUNDAM.

Domini vassallis suis injurias acce injustitiam non faciunt.

SUMMARIUM.

- 1. Dominus male tractans vassallos potest eis privari, neque debet eos tradere inimico, etiam si mille delicta fecissent, num. 2.

Ibi, T no les bogan fuerzas ni injurias, Dominus nunc male tractans vassallos & privati potest eorum vassallagio, debet namque potius repellere injuriam vassallo, quam inferre, ut per And. in cap. 1. quib. mo. fan. amir. tenetur enim Dominus vassallos adjuvare, ut in cap. 1. de For. fid. alleg. Alex. conf. 25. col. 3. vers. sed Dominus vol. 5. neque debet tradere eos inimico, etiam si mille fecissent delicta, & secundum Bal. c. 1. §. conventionales. in principio de pace jur. fir. & Afflic. in conf. Sicil. lib. 3. Rubrica 29. §. 1. num. 2. & 3. & contra tales Dominos remissive retuli in l. 8. n. 8. tit. 15. lib. 4. supra, & infra isto lib. 6. in tit. De las imposiciones.

IN LEGEM VIGESIMAM QUINTAM.

Alarde, & sic demonstracionem armorum & equorum communitatum facientes puniuntur, ut hic.

SUMMARIUM.

- 1. Vassallus alarde faciens cum bestis & Armis alienis falsum committit.

Ibi, con armas, y bestias prestadas, In quo sicut & in aliis multis similibus vassallus hæc faciens & falsum committit, quod quidem est mutatio veritatis, ut l. 1. ff. ad l. Corn. de falsis. & in hoc quilibet de populo aculare potest, ex l. 5. tit. 7. part. 7. & tradit Didac. Per hic sub l. 11. tit. 3. lib. 4. ordinum. col. 1402. cum sequentibus, ubi alia congeret per ipsum videnda, & sic titulus iste satis remanet declaratus.

Tiraq. ubi supra. quest. 21. num. 11. & cum sequent. alia in proposito prosequitur, & in quest. 23. alia declarat similia, que nostrae legi adaptari possunt in his verbis.

IN LEGEM DECIMAM OCTAVAM.

Militibus Comestibilia praestanda non sunt sine pretio, expensisque populorum non debent Capitanei & milites sustineri.

SUMMARIUM.

- 1. Rustici sublevandi sunt prout possibile erit.
- 2. Militibus non essent hospitandi in domo rustici nisi per diem & noctem.
- 3. Militare non est delictum, sed propter praedam militare peccatum est.
- 4. Concussionis genus est vitandum.
- 5. Animalia rusticorum capi possunt pro mittendo blado & pane & victualibus ad Bellum, & possunt compelli ea emere, num. 6. debet tamen eis pretium solvi, num. 7.
- 6. Annone praefecti possunt eligere viros idoneos, qui vadant ad emendum panem pro annona cum salario.
- 7. Annona rustici capi potest pro justitia facienda.

Ibi, Comen a cosa de ninguno de ungrar a pueblos, nary ut inquit legillatur in l. 1. C. de Salga. hospie. nos. pref. lib. 12. ne quis Comitum aut tribunorum aut praepositorum, aut militum nomine salgam culetras, lignum, oleum, a suis extorqueat hospitibus, sed nec volentibus hospitibus in praedictis speciebus aliquid auferat, sed sine provinciales nostri ab hac praebitione securi: Comitibus, tribunt, vel certe praepositis millibus, que gravi verationi subjacentibus: probat etiam text. in l. devotum. C. de mar. & Epeditur. lib. 11. quod secundum Bart. in l. 2. in fi. cod. titul. & lib. 12. male hodie servant milites, cum debeant rustici, qui in hoc sufferunt pondus dici & alius, relevari & prout possibile esset, ut inquit Ripa in Traet. de peste. titul. de remed. praef. contra pestem. num. 212. cum sequentibus aliquibus, ubi num. 214. cum Joan. de Platea, invehit contra quosdam magistris extraordinarios Ducatus Mediolani, qui conviyantur splendide expensis rusticorum, & singula millaria singulis diebus conficiunt, ut ventrem impleant, & se omnino saginent, que omnia & nostris temporibus in hac nostra Hispania per milites & capitaneos ita commissa sunt, ut exemplari pena opus esset, ut alii ab iis in posterum se abstinere, sunt enim sublevandi, non vero opprimendi rustici praesertim tempore culturae, neque esset permitteendum quod milites iter agentes hospitarentur in domo rustici nisi tantum per diem & noctem, ut de jure est dispositum, ex dict. l. devotum. & ex l. unic. C. de Salga. hospie. non pref. quas ad hoc allegat Ripa, ubi supra. num. 216. de quibus & per Aviles in cap. 8. praef. in glos. Dimeros, & latissime per Roland. Valle, conf. 66. n. 1. cum sequentibus vol.

1. ubi optima circa haec adducit & singularia, & quomodo sit domus ad hoc dividenda, & qui exculentur ab hoc munere hospites recipiendi: Debent enim milites contenti esse stipendiis suis, & neminem concutere debent, ut eos admonuit sanctus Joannes Baptista, ut & habetur in c. in singulis. 86. dist. & in cap. militare. 23. quest. 1. ubi dicitur quod militare non est delictum, sed propter praedam militare peccatum est, & sicut neque Kemp. gerere criminofum est, sed ideo gerere Kemp. ut divitias augeas, videtur esse damnable, & per consequens milites & capitanei debent ab his abstinere, etiam si sponte rustici aliquid sibi offerant, nam potius metu & concussione coacti videntur id facere: quod concussione genus est vitandum ex cap. concuss. 4. simi. 1. quest. 3. & l. 1. & 2. ff. de concussio. Caiet. in summa in verbo militum peccata, aliter enim Avartur genus excoetur, ex qua quidem Avartura plura mala insurgunt, & praesertim militibus, ut inquit l. 2. tit. 26. part. 2. & ideo nimirum si capitanei & milites plura infortunia patiantur, neque victoriam reportent. Possunt tamen capi animalia rusticorum pro mittendo & blado, pane & victualibus ad bellum, ex l. 2. C. de Divoicil. non excus. lib. 10. quam ad hoc allegat Ripa ubi supra. n. 121. & Menoch. de Arbitro. lib. 1. quest. 48. n. 9. ubi ad Decuriones civitatis id ampliat, ut possit pro hoc dicta animalia capere. Imo & inquit ibidem Ripa, num. 122. quod si subditi non habent animalia possunt cogi & ea emere, & Reip. 6 commodare, debet tamen pretium & eis solvi, 7 ut tenet Jal. in l. Barbaricus, num. 36. ff. de offi. pref. & Menoch. ubi supra. num. 10. & sicut cum stilitas adest, possunt praefecti annonae eligere unum vel plures discretos viros, qui pro comparando rustico & frumento se conferant in aliquas partes & provincias & eis sine jussu Principis salarium & constituto ex l. 1. C. de frum. Alexand. lib. 11. notat Ripa, ubi supra. num. 186. aliter enim secundum cum ibi Decuriones salarium constituto non possunt de publica pecunia, ex l. 1. C. de praed. solu. & diximus alibi: sic & inquit Ripa, ubi supra. num. 214. pro justitia facienda & de aliquo delinquente potest capi animas, Rustici, debet tamen tunc, secundum eam ibi n. 126. cum sequentibus. solvi rustico huic congruum salarium, quia dici solet a rusticis, quod dicti boves vel animalia de cetero non arabunt, vel si arabunt terra arata non germinabit fructum, que licet species superfluitatis sit, tamen salacium est omnino solvendum, eo quod quamvis pro causa publica bona alicujus possint capi debet adhiberi bonum cambium, ut alibi diximus late.

IN LEGEM VIGESIMAM.

Pars Regibus applicanda ex rebus in bello captis a lege nostra designatur.

SUMMARIUM.

- 1. Castra & oppida in bello capta Regis sunt, & n. 2. prosequitur.
- 3. Quintum bonorum in bello captorum in recognitionem supremi Domini Regi pertinet.

Ibi, De los quintos. ut ex l. 5. & 7. tit. 26. p. 2. deductum est & dispositum, idque per d. l. 5. limitatum est circa bona mobilia & lemoventia, nam circa mobilia ut sunt, castra, villae & oppida, haec omnia ipsius Regis sunt, ut per eam aliter Avend. c. 4. praef. n. 2. & n. 4. vers. item adquisita. l. 1. & glos. Las villas, in d. l. 5. alia jura ad hoc allegat, & ex l. 6. cod. tit. 26. p. 1. circa haec & alia constitutum differentia, scilicet quod si Rex in ipsomet Bello fuit praesens, tunc quintum deducitur antequam aliquid expendatur de rebus captis pro sepeliendis defunctis in bello illo, vel in publica subhastatione afferantur, sed si rex non est praesens, tunc ante haec funeralia deducuntur, quam quintum deducatur Regi: in rebus autem soli & immobilibus haec itidem non procedunt, secundum dict. l. 6. in fine. In casu tamen in quo bellum fiat sumptu Regis, medietas captorum & Regi pertinet, secundum text. in d. l. 5. col. fin. & rationes quare quintum datur Regibus assignat text. in l. 4. tit. 26. part. 2. que in lege nostra ingeritur & describitur: secundum quam l. 4. & nostram, quintum hoc alii quam Regi competere non potest, cum in recognitionem & supremi domini ex dictis legibus concedatur, & haec Rex ipse a se separare & abdicare non potest, ut diximus in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, nisi ad tempus ut probat dict. l. 4. vers. Mas queriendo. in lege nostra inserta: de quibus & tractavit Pet. Bellinus, in dict. traet. de re milit. parte 2. cap. 12. & 18. ubi & in 6. part. cap. 1. traet. an inter milites possit fieri pactum & conventio de dividendis praediis.

Ibi, En perjuizo de nuestra Real preminencia, haec enim inpraescriptibilia sunt, ut dixi-

IN LEGEM VIGESIMAM SECUNDAM.

Domini vassallis suis injurias acce injustitiam non faciunt.

SUMMARIUM.

- 1. Dominus male tractans vassallos potest eis privari, neque debet eos tradere inimico, etiam si mille delicta fecissent, num. 2.

Ibi, T no les bogan fuerzas ni injurias, Dominus nunc male tractans vassallos & privati potest eorum vassallagio, debet namque potius repellere injuriam vassallo, quam inferre, ut per And. in cap. 1. quib. mo. fan. amir. tenetur enim Dominus vassallos adjuvare, ut in cap. 1. de For. fid. alleg. Alex. conf. 15. col. 3. vers. sed Dominus vol. 5. neque debet tradere eos inimico, etiam si mille fecissent delicta, & secundum Bal. c. 1. 9. conventuales. in principio de pace. jur. fir. & Afflic. in conf. Sicil. lib. 3. Rubrica 29. f. 1. num. 2. & 3. & contra tales Dominos remissive retuli in l. 8. n. 8. tit. 15. lib. 4. supra, & infra isto lib. 6. in tit. De las imposiciones.

IN LEGEM VIGESIMAM QUINTAM.

Alarde, & sic demonstrationem armorum & equorum communitatum facientes puniuntur, ut hic.

SUMMARIUM.

- 1. Vassallus alarde faciens cum bestis & Armis alienis falsum committit.

Ibi, con armas, y bestias prestadas, In quo sicut & in aliis multis similibus vassallus haec faciens & falsum committit, quod quidem est mutatio veritatis, ut l. 1. ff. ad l. Corn. de falsis. & in hoc quilibet de populo aculeare potest, ex l. 5. tit. 7. part. 7. & tradit Didac. Per hic sub l. 11. tit. 3. lib. 4. ordinum. col. 1402. cum sequentibus, ubi alia congeret per ipsum videnda, & sic titulus iste satis remanet declaratus.

TITULUS QUINTUS.

De los Castillos, Fortalezas, y Muros.

ET cum superiori titulo de vassallis Regis dictum sit, quibus quidem plerumque castra, fortalitia & mania custodienda committi solent, ideo noster sequitur titulus.

IN LEGEM PRIMAM.

Fortalitia & castra Regni naturalibus sunt committenda & talibus, qui ea bene custodiant, & Regnum à damno eripiant.

SUMMARIUM.

- 1 Pax & quies consistit in fida castrorum & castellorum custodia.
- 2 Castrum est membrum civitatis, ubi quid sit & quid terra plena & quid turris.
- 3 Castra ac munitiones & fortalitia necessaria sunt pluribus de causis.
- 4 Majoriam si quis faciat de aliquo magno termino, ubi habet fortalitium & nihil de eo disponat, an veniat in majoria.
- 5 Castrum concessum an censentur concessa munitiones & trabuchi.
- 6 Arma posita in rebus majoratus an accrescant majoratus.
- 7 Castrum alieni concessum an censentur donatum vel custodia causa.
- 8 Clavium traditio presumitur facta causa loci custodiendi, nisi ut ibid. n. 9.
- 10 Castra & fortalitia in eis posita presumuntur esse Regni ubi posita sunt. & 11. & 12. aliud in simili.
- 13 Rex non potest alienare castra vel fortalitia pro custodia Regni edificata & an succedat exteris, num. 14.
- 15 Dominus fortalitii & castri pro custodia civitatis aut villa sua constituti si vendat illud Regnicola, an Rex capiet pro tanto.
- 16 Penam lesa Majestatis incurrit alienans Regnum in hominem injuriosum Regi vel Regno.
- 17 Quinque considerantur ad custodiam Castrorum.
- 18 Castrum si perdat substitutus illius, qui illud sibi commisit, an excusetur commissum, vel teneatur sibi commissarium presentare.
- 19 Debitor solvendo creditori capto à latronibus non liberatur.
- 20 Castrum teneus vel fortalitium si moriatur sine lingua, cui debet tradi.

Ibi, Castillos, Latine, Castra & Castella, nuncupantur, de quibus per totum tit. 18. part. 2. plura dicuntur & statuuntur, & in conservati one & custodia fida eorum pendet

† universa quies & pax regni & regnicolarum, castrumque & civitas non differunt, nisi sicut parva civitas à magna, & castrum est membrum † civitatis, ut in l. qui ex vi. 2. c. ff. ad municip. quam ad hoc allegat Afflicus, in consue. Sicil. lib. 3. Rubr. 29. n. 7. fol. 124. col. 4. ubi quid sit castellum, quid castrum, quid terra plena, & quid turris. & Matien. in l. 6. glo. 5. num. 3. cum sequent. tit. 7. libr. 5. Recopil. Et necessaria esse castra ac munitiones in Regno †, & fortalitia pluribus de causis firmat Sanctus Thomas, libr. 2. de Regimi. Princ. cap. 11. quem ad hoc alleg. glo. Fortalit. in l. 1. tit. 18. part. 2. inferes ex hoc quod si aliquis fecit majoriam de aliquo magno termino, & ibi est quoddam fortalitium de quo nihil disponat in specie, veniet in tali majoria fortalitium †, † sequitur Pelaez, de majora. 1. p. 9. 10. num. 18. & 19. Et an castrum concessum censentur concessa munitiones, ut trabuchi † & similia, dicendum est quod sic, si ibidem sunt appolita pro perpetua castri defensione, secundum Bald. in cap. 1. §. ad hoc. de pac. jur. fir. & in cap. 1. §. si quis, de mansu. col. 3. de cont. iur. sequitur Corpola, de servit. tit. 31. de sum. n. 12. & Tyber. Dec. Respons. 33. n. 30. vol. 2. quod optime declarabis ex Menoch. de presump. libr. 3. presump. 99. per totam maxime n. 6. & ex Pelaez, de major. 4. p. 9. 33. n. 10. cum sequent. ubi num. 7. tractat questionem, an arma posita in rebus majoratus accrescant † majoratus, de qua con- trarium fuisse determinatum, inquit Molina, de primog. lib. 1. c. 26. n. 5. de quo dixi in l. 6. tit. 7. lib. 5. supra. Et an castrum simpliciter † alicui concessum censentur donatum, vel in feudum concedi, vel custodie causa dari, & in hoc Brunus, conf. 87. n. 1. & 2. inquit causa custodia ceteri traditum, eo quod quia ubi ignoratur causa traditionis, id presumitur, cum Dominii translatio non presumatur. l. cum pater §. Pater pluribus. de legat. 3. ubi Bart. licet & clavium traditio presumitur facta causa loci custodiendi †, qui clavibus illis clauditur, ut per Lucam de Pena, in l. 3. presump. 29. C. de Aposch. pub. lib. 10. quod tamen non habet locum, quoties praecessit titulus habilis ad transferendum † dominium, † venditionis vel donationis, vel quando verba traditionis significarent translationem Dominii, nam tunc cessat praesumptio custo-

dia, secundum Menoch. de presump. lib. 3. praesumptione 96.

¶ Ibi, De estos nuestros Reynos, quorum Regnum Castra & fortalitia in eis posita praesumuntur † esse, & Regni Castra talia possidentis jure Domini. ut inquit tex. in l. 1. col. 1. tit. 18. part. 1. ubi optime glo. De derecho, sunt enim haec hereditas propria, secundum Avenda. cap. 4. prat. n. 2. libr. 1. & haec si sunt in civitatibus & villis ad earum defensionem constituta, cedunt civitatibus & villis in quibus sunt, & erant illius, cujus est civitas & villa, & etiam omnes munitiones prout sunt trabuchi, ballistae, & similia, ut diximus in glof. precedente, ex Bald. quem refert & sequitur glo. E los castillos, in dict. l. 1. tit. 18. part. 2. ubi, inquit, quod in illis Rex & Regnum similiter habebunt fundatam suam intentionem, velut in accessoriis & pertinentiis, nam ut inquit Alta de presump. Reg. 2. presump. 20. n. 2. quem refert & sequitur Menochi in dict. lib. 3. presump. 100. n. 10. Castrum praesumitur ejus esse cujus est Regnum †, ubi optime declarat Castro, oppidum †, & civitati praedia adjacentia quando praesumantur esse Princip. & Domini ipsius Castri, oppidi aut civitatis: notandumque itidem esse Castrum probari esse territorii alicujus civitatis, eo ipso quod probetur illud subesse onera † illius civitatis, vel ibi solvisse collectas, ut per Mascar. 1. tom. de proba. concl. 271. castrum.

¶ Ibi, Naturales dellos, similis in l. 2. col. 1. tit. 18. part. 2. & ibi glo. Comedio, aded ut neque per viam alienationis possit Rex, vel Dominus castri vel fortalitii pro custodia Regni edificati, illud in externos Regni alienare †, ex l. 1. col. 2. tit. 18. part. 2. ubi glo. 2. De fuera. legem nostram ad hoc considerat, & allegat, ne secreta Regni pandantur, vel facilius castrum perdat, & per tales externos alii tradatur, & ibi glof. illa examinat questionem illam, an per viam successione & agnationis, mortuo possessore talis castri poterit exteris succedere, & tandem verius † esse concludit ex dict. l. partitatum, quod neque isto modo possit exteris succedere in tali castro, etiam si habeat chartam naturalitatis, refert Pelaez, de major. 1. part. quast. 38. num. 16. navitque Castello equiparatur, ex l. 9. in fin. tit. 24. p. 2. & in exterum non debet navis transferri, neque in ea merceres exterorum portari, sed Regnicolarum, ut dixi in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra ubi plura retuli exteris à Regno prohibita. imo & illa l. 1. tit. 18. part. 2. versic. E queriendo, probat unum singulare & alia lege non provisa, scilicet, quod si Dominus fortalitii † & Castri pro custodia civitatis aut ville suae constituti vendat illud Regnicola, potest Rex illud pro tanto retrahere, quod alibi necesse constitutum, inquit ibi glof. E queriendo, quod est optimum ad leges retractum de quibus in lib. 5. supra, penamque lesae Majestatis incurret alienans scienter Regnum in hominem † injuriosum Regi vel Regno, ex dict. l. 1. versic. Perende el que, ubi glof. A quien ad hoc allegat gl. 1. 5. verbo, Castra. ff. ad-

l. Julianam maje. ubi conciliat in hoc quasdam leges partiarum contrarias invicem.

¶ Ibi, Que los Alcaldes sean tales que guarden nuestro servicio y la tierra de dano, similis l. 20. tit. 32. part. 3. & l. 6. tit. 18. part. 3. ubi quinque considerantur ad custodiam Castrorum †. Primum quod sint tales custodes eorum quales huic rei conveniunt, & prima qualitas ibi describitur, scilicet, ut sint nobiles, & sic De buen linaje. & iudem l. 7. ejusdem tit. & partit. ut & in dict. l. 6. inquit glof. 1. imò & substitutus ejus debet esse ejusdem qualitatis ex dict. l. 7. ubi gl. En su lugar, ubi querit glof. Anfi. Castrum perdat substitutus illius, qui illud sibi commisit, excusetur committens vel teneatur sibi commissarium † presentare: non tamen debet talis commissarius secundum illam l. 7. restitueri Castrum illi, qui sibi illud tradidit, si tradens tunc temporis erat apud inimicos, ex quo glof. A el mesmo, inquit ibi quod debitor solvendo creditori capto à latronibus † non liberatur, si solutio fit ad commodum latronum: locus vero si in creditore commodum aut liberaretur à latronibus. sed quid si tenens castrum, vel fortalitium moriatur sine lingua, cui debet † tunc tradi, vide optimam l. 8. tit. 8. p. 2. aliter enim si potest ipse debet tenentem nominare talem ut conveniat, ut ex text. ibi colligitur, & ibi glof. 1. & qualiter castra sint defendenda, vide l. 12. tit. 18. part. 2. & l. 13. & 14. ibidem.

IN LEGEM SECUNDAM & TERTIAM.

Castra & fortalitia in limitibus constituta expensis regis reparantur, turris autem, & muros civitatum, villarum, & locorum expressi ibidem habitatorum.

SUMMARIUM.

- 1 Castra limitrophia qua dicantur.
- 2 Reparatio castrorum & fortalitiorum in consimilibus alterius requisitorum ad Regem pertinet. & n. 3. quid si in Regno. & 4.
- 3 Dominus si sit negligens in custodia & reparacione Castrorum, Rex id faciet.
- 4 Tempore necessitatis potest Princeps nulla precedente munitione ipsa vassallo invito illius castrum simul cum vassallo custodire.
- 5 Rex potest Ecclesie turrim fortificare, Ecclesiamque belli tempore in castellare quando aliter defendi non potest.
- 6 Reparationum expensas tempore belli factas Rex non recuperabit.
- 7 Castrorum reparacione quando Reges, quando Dominus, quando subditi teneantur.
- 8 Edificatio, vel reparatio turrium ac murorum civitatis vel ville a quibus faciendae. ubi mon. 11. quia si de nova fiam, & n. 12. & n. 13. quid si expensa debet esse modica.
- 9 Muri principis auctoritate, aut sententia dirupti, nunquam reparandi.
- 10 Murs an possit constri in praedio alicujus privati eo invito.

Reparari castrorum desertorum, vel de novo adificari populum, ubi homines se congregant, habeat jurisdictionem in illo. ibidem.

Ibi, De las Fronteras, que dicuntur castra limitrophia, quae in finibus regni posita sunt ut in l. 1. C. de finibus limitroph. lib. 10, quae quidem in limine imperii non licet privato habere ut per Plateam, ibi, neque edificari sine principis licentia, secundum Bar. & reliquos in ea l. 2. & Brunum conf. 87. n. 18. & Menoch. de praesumpcio, lib. 3. praesumpt. 97. num. 16. & Matien. id limitans. l. 6. glos. 5. num. 9. tit. 7. lib. 1. sup. & sic custodia castrum desertorum non est committenda privato, secundum gloss. in dict. l. 1.

Ibi, Se reparan de nuestras dineros, hic & in l. 1. precedente habet textus probantes, quod reparatio castrorum, & fortaliorum in confinibus alterius regni storum, quae limitropha vocantur, ad regem pertinent & quae iura ad hoc considerat Avendañus. c. 3. praerog. n. 4. vers. in areibus. lib. 2. & gl. De comm. in l. 20. tit. 3. p. 3. eo quod sunt propria Regis, neque per privatam possideri possunt, ut in glos. precedenti diximus: sed si non sunt limitropha, neque possidentur per dominos aliquos temporales, quia civitatis, aut villae in quibus sunt, praesumuntur esse, ut in l. 1. supra ista tit. dictum est, & sunt intra regnum in locis pacificis, ad reparandum, & custodiam tenentur vicini, & non Rex, cura tamen reparandi ea Regi pertinet & ex l. 10. tit. 18. part. 3. & l. 20. tit. 32. part. 3. & huiusmodi reparatio expensis communibus talis populi, quae vulgo dicuntur, Proprios de Concejo, facienda est, quibus deficientibus (& in hoc casu loquitur l. 3. tit. 6. infra lib. 7.) imponitur collecta secundum vires patrimonii uniuscuiusque, ut in d. l. 10. & notat Bar. in l. ad instructionem C. de sacros. Eccles. & Alex. in l. rescripta. §. ff. de mune. & honor. & Avend. ubi supra num. 4. & contribunt etiam vicini illius civitatis, vel villae subiecti, ut in dict. l. 3. tit. 6. infra lib. 7. dicitur, quod si talia castra & fortalitia non sunt limitropha, & à dominis particularibus & inferioribus rege possidentur, licet ex eis habitatores, & vicini locorum ex eis commodum sentiant, ipsi domini tenentur & ad reparandam & custodiam eorum, tam tempore pacis quam belli, ut ut notat Angelus per text. ibi. in l. curres. C. de operi. publ. quem sequitur Jaso, sequuntur & alii relati per Avenda. dict. cap. 3. num. 4. in princ. & Loazes in allegat. de Mula, d. ubi. 1. num. 17. & l. 8. §. & si forsan. pag. 168. & probat text. in l. 1. vers. Vaquellos a quien los dan. tit. 18. part. 2. & text. in l. 15. cod. tit. & part. ibi. Pero si el Señor no labiereza, & tenet glos. in dict. l. 20. tit. 32. part. 3. & sic princeps potest praecipere & mandare, ut castrum, cuius est dominus reficiat, reparat, atque custodiat, & in eius negligentiam & principis illud reparare, reficere, atque custodire valebit, ut resolvit Bald. conf. 158. incipienti, Praepomitur quid quidam loci. col. 1. vol. 3. Imo & tempore necessitatis potest princeps

ps & nulla precedente monitione, ipso vassallo invito, illius castrum simul cum vassallo custodire, ut notat idem Bald. in §. quid ergo. de invest. de reali. fac. in usibus feud. quis interest eius tanquam sui regni dominus, & proprietarius, de sua proprietate, & regni castris se secutum facere. l. pen. ff. de usfructu. l. si ita legamus. §. Dominus. & ibi notat Albericus & in l. si ff. de usu & habitatione. Imo & potest Ecclesiae turrim fortificare, Ecclesiamque belli tempore incastellare & quando aliter suae defensionis non potest providere, & notat Cynus, & Bald. in l. nullus. C. de summa Trinit. & sid. carbo. idem Bald. conf. 358. vol. 1. Bonifacius in sua peregrina verbo, Ecclesiam. Capicinus decisione Neapoli. 17. Lucas de Penna in l. si decima. C. de exco. trib. lib. 10. est tamen verum quod si Rex in tali refectione & reparatione tempore belli facta aliquas expensas fecerit, neque ab ipsis castrorum dominis, neque ab eorum subditis eas recuperare poterit, tales enim expensas & refectiones tempore belli factas, cum de regis, regnorum suorum utilitate, ac defensione agatur, facere tenetur, & ad eas minime eorum subditi, & predictorum castrorum Domini adstringuntur, nisi in casu quo principum redditus, atque mansupia non sufficerent, nam tunc & subditi & dicti Domini pro rata tenebantur, & prout singuli de populo ut notabiliter voluit Bald. in l. si in aliquam. ff. de offi. proconsul. Crenens. singul. 25. incipienti si princeps. Corpola de seroitur. Urban. c. 59. col. ff. Boerius in tract. de custodia clavium, & Thomas Grammat. conf. 13. col. penult. & glos. per text. ibi. in l. 15. tit. 18. p. 2. & de Castrorum reparatione & quando Reges, quando vero Domini, quando subditi teneantur, vide Joann. Socaratis in consuetudinibus Cataloniae fol. 53. in titulo qualiter datur potestas castris, si castrum est destructum col. 3. vers. ac vero si castrum est destructum.

Ibi, Que las reparen y labren los vecinos y moradores, hic colligitur alia conclusio quod reparatio, & edificatio murorum & turrim, ab ipsi vicinis, & habitatoribus earum debet fieri, & ab alijs qui tempore necessitatis, fruuntur murorum refugio. ex text. nostro, quem ad hoc consideravit Avenda. c. 3. praerog. n. 6. vers. si vege agatur lib. 2. Ubi autem sunt de novo edificandi, secundum eum ibi, expensa fit ad universitate, & cui ob id praestanda est tertia pars portagiorum, ut in l. 7. tit. 7. part. 5. & in casu in quo ex redditibus communibus dicta reparatio esset facienda, eis deficientibus ex collecta & sunt muri reparandi ex text. in l. neque splendissime. C. de operi. pu. & in l. omnes co. tit. & notat Avend. ubi supra. nisi secundum eum ibi reparatio esse parva, & modica, nam tunc ad talem modicam reparationem murorum non omnes vicini, sed illi tantum qui sunt proximiores, & habitatores circa muros, nam tales ob proximitatem habent maiorem usum ut per Joan. de Platea in l. per viciniam. C. de excusat. nemi. coarct. Muri tamen principis auctoritate aut sententia disrupti nullo modo

modo sunt reparandi, & ut per Bart. in l. sacra. §. muro. ff. de rerum divisio. Fabet l. si servus. C. de panis, Avendañus d. n. 6. vers. si tamen, potestque iudex loci secundum eum ibi, versiculo item iudex, muros reparatione indigentes reparare ut in ea. sicut excellentiam. 23. q. 4. ubi idem de reparatione ecclesiarum & vide text. & ibi glos. muris l. 20. tit. 32. p. 3. ubi querit glos. an possit murus constructi in praedio alicujus privati eo & invito. An reparans Castrum desertum, vel de novo edificans locum ubi se congregat populus, habeat jurisdictionem in illo populo, vide Bald. c. 1. §. marchio, de iis qui feud. dare sol.

Domini vassallorum possunt compellere vassallos ad custodiam & castri, notandum, & diuturnam, & in hoc tenet cum Jacobo de sancto Georgio, in Tract. de homagio in princ. n. 43. p. 2. tom. 10. Tractatum de reparatione Doct. fol. 176. scilicet, quod si est castrum in periculo tempore guerrae, quod omnes tenentur ire ad custodiam, secus vero alias. Et an possunt cogi hospites recipere, & vi. de Burgos de Pa. consil. 2. num. 6. 7. volum. 1.

Ibi, Ballimentos, quae veniunt in tali occasione ballimentorum appellatione, & vide 6 optimam l. 10. tit. 18. p. 2. ubi singulariter probatur sal etiam venire eorum appellatione, quod ibi glos. La sal. inquit esse notandum, quia non reperitur ita notabilis text. ad hoc sicut dicit l. 10. & in facto inquit vidisse dubitari, an habens privilegium ad portandum victualia undecumque & an possit portare litem & regno Portugaliae.

Ibi, Que se derriben, Potest enim princeps debile castrum in hostium confinibus positum à fundamentis destrui facere, ac penitus demoliri secundum Bald. consil. 232. vol. 4. quem refert & sequitur Capicinus decis. 17. n. 3. & Loazes in allegare de Mula, in responsione ad. 3. fundamentum Oppi. de Mula, in 9. pag. 250. in parvis.

IN LEGEM QUARTAM.

Fortalitia limitropha quo tempore sunt visitanda: & in numquamque fortaliorum quot persone debeant adesse, describuntur in libro regis, & arma, & munitiones necessariae apponuntur ibidem & informantur de intrinsecis fortalitiis, ut diramur.

SUMMARIUM.

- 1. Persona cui ponenda sunt pro custodia castrorum quot convenient.
- 2. Fortalitia debent esse praeparata hominibus & omni alia munitione.
- 3. Maxime tempore guerrae in quo potest Rex castrum vassallo fortificare.
- 4. Domini an possunt compellere vassallos suos ad custodiam castrorum.
- 5. Vassalli an possunt per Dominos cogi hospites recipere.
- 6. Ballimentorum appellatione pro custodia castrorum, quae veniunt.
- 7. Privilegium habens ad portandum saltem, ubicumque esset, an possit portare ad regnum Portugaliae.

IN LEGEM OCTAVAM.

Domus fortes, & fortalitia non sunt in regno facienda, sine speciali Regis licentia, & in contrarium facta demoliantur: licentiaeque regis Henrici pro his constructis concessa revocatur, & virtute earum fortalitia constructa, jubet lex nostra demoliri.

SUMMARIUM.

- 1. Domus fortes prohibentur fieri pluribus de causis.
- 2. Domus fortes ad delictum destruita non debent amplius reedificari sine Principis licentia.
- 3. Munitione perniciosa non debet fieri in aliquo loco.
- 4. Ravones possunt castra in suo territorio adificare, dum tamen non sint ad amulacionem, vel nisi ut ibi, & unum §.
- 6. Privilegium valide concessum, si post appalear merum potest revocari.

Ibi, Personat que cada Alcaide ha de tener en la Fortaleza, qui quidem erunt tot, quot necessarii fuerint pro fortalitiis custodia, nam regulariter custodia & secundum necessitatem ponenda est l. sicut certa. §. custodia. ff. de commod. & probatur ex text. in l. 9. vers. Quamvis intendit que le conviere. tit. 18. part. 2. ubi glos. 1. ita notat, & ex l. nostra itidem decerpitur, ibi. Que fuerint mester.

Ibi, En cada una de las dichas fortalities se ponga la municion, debent enim esse fortalitia praeparata hominibus, & armis, & omni alia munitione necessaria, ita ut non peccentur, cum in eis maxima salus Reipub. consistat, & negligentia custodum, vel culpa eorum, si deficient, tenebantur, ut inquit text. in l. 1. col. 3. in §. tit. 18. part. 2. & ex l. 9. & 11. cod. tit. & l. 1. part. maxime tempore guerrae quo casu potest rex castrum vassalli fortificare & ibi ponere custodes secundum Bald. in Auth. non si haret. C. de litigio. relatum per glos. E lo in d. l. 1. tit. 18. p. 2. Imo & ecclesiae edificia tali tempore potest fortificare, ut in precedenti lege dictum remanet. Et an

Ibi, No sean ofados de hazer castas fuertes, limitis est text. in l. 18. tit. 6. lib. 3. supra ubi aliqua diximus, & ratio decisiva nostrae legis est, tam propter damna regni, ex eis obvencientia, quam ob evitandam emulationem, propter quam fieri solent, quibus & de causis omnino prohibenda, sunt, argum. ff. de operi. novum, & ibi Bart. ff. de operi. pub. Bald. in l. ex hoc jure. col. 4. ff. de just. & jur. notat. gl. En los in l. 1. tit. 18. p. 2. ubi legem nostram ad hoc considerat, & praefertim hae procedunt quoties tale castrum, vel domus sunt destructa propter delictum, nam tunc amplius, absque principis licentia

tia & reedificari non debent, secundum Bart. post Dynum in l. si quis adulterium §. si quis. & ibi Angelus ff. de adul. quos refert & sequitur Benedictus in cap. Rainutius. verbo, Domum. fol. 198. col. 3. vers. Et tales domos, de testamentis. & Afflictis in loco statim allegando. num. 6. ubi ampliat etiam in parte, & non in toto ex regis mandato destruetur, nam sine ejus licentia refici non potest. Et similis constitutio huic nostrae legi in regno Sicilia reperitur, ut patet ex Afflictis in consuet. Sicilia. lib. 3. Rubr. 29. num. 4. sub tit. de novis edificiis. fol. 124. ubi num. 5. ex Bart. in d. l. opus, inquit, quod si aliquis faceret munitionem in aliquo loco, quae posset esse periculosa & alicui civitati, non debet sibi permitti, & idem si esset verocuncta alicui civitati quam ei, cui subiecta est, & haec est una de limitationibus ad regulam illam, quod in solo cuiuslibet est licitum edificare, quas descripsit Cepola de servit. urban. c. 89. Sic etiam limitat, ubi supra, Afflictis regulam illam, scilicet, quod varones possunt castra in regno edificare sine licentia Regis in illorum territorio, nam ibi eam limitat, nisi talia aedificia & fierent ad emulationem, vel injuriam alterius, vel nisi esset in confinis regni, quia praesumitur suspicio futuri scandali, vel nisi ad tribulationem Reipub. vel adversus quietem alterius civitatis fieret, vel nisi fieret in terra de dominio regis, vel nisi fieret in solo privati, & praerberet causam seditionis, & scandali. Nam tunc etiam de licentia & Regis fieri non potest, quia publica utilitas private praefertur, & idem dicit ubi supra, dicit num. 5. Afflictis, si postquam factum est, tempore labente fuit causa tale castrum seditionis, & scandali, quia tunc potest destrui, sicut a principio po-

uit prohiberi ne fieret data materia scandali, & seditionis, quia haec paria sunt ex l. 2. §. & generaliter. ff. de doli except. & pro hoc allegat Afflictis ibi. text. in cap. fuggebum de decimis, ubi privilegium valide concessum, si postea potest scandalum & ex eo oriri, potest ex dicta nova causa revocari, & ibi glol. allegat alia jura, & Baldus in l. fal. C. de div. rescrip. Platea in l. eos. C. de aqua ductu. lib. 11. Imola in l. ex fallo. col. 4. ff. de vulgur. haec tamen licet de jure civili procederet Regula, ex l. tamen nostra, & similibus in nostro regno nullo in casu licet domos fortes, & fortalitia facere absque regia licentia, ut tenet ex nostris legibus Mariengo in l. 6. glol. §. n. 9. tit. 7. lib. 5. supra, ubi & aliqua diximus, & ipse Mariengo per totam illam glol. plura refert, & Villalobos in commun. opin. littera E, & Olanus in concordia Antimo. littera C. num. 4. Ubi ex eo quod in his regnis ex aedificiis dictorum fortalitiorum & domorum fortium materia seditionis, & emulationis praestatur, idem nunc hodie quod de jure communi depositum videtur, cum semper deat emulationis, & discordiae ratio, ob quas neque de jure communi liceat sine principis licentia ea construere.

IN LEGEM DECIMAM.

Pro ejus exemptione, vide text. ubi gl. in l. 31. tit. 18. part. 2.

Pro leg. verò. 11. vide Tractatus de Homagiis in diversis Doctorum tractatibus insertos, & qualiter, & quomodo sint Castella reddenda Regibus per Castellanos, vide text. in l. 18. tit. 18. part. 2. & haec pro hoc titulo sufficient.

TITULUS SEXTUS

De las Armas.

SUMMARIUM.

1 Arma, secundum aliquos ab arcendo dicta sunt.	7. quod hae arbitrio iudicis relinquuntur.
2 Arma que dicantur, & qua veniant eorum appellations.	8 Arma non comprehenduntur appellatione suppellectilium, vel massaritarum.
3 Armati, non solum sunt tela habentes, sed & quid aliud, quo nocere possunt.	9 Arma jure Digestorum, non erant prohibita, & quid jure can. & nostro. & n. 10.
4 Armorum appellations, an veniant lapides & fustes.	11 Arma, quis primus prohibuit.
5 Armorum appellations, an veniant saxa & lapides. & n. 6, an comprehendatur cul-	12 Armorum quatuorplex usus, & ad quid serviant.
	13 Armorum primus inventor.

RUBRICA.

ET cum superiori titul. de Castellis, castris & fortalitiis dictum sit, pro quorum defensione, & custodia arma sunt necessaria, ideo post precedentem titulum subsequitur hic noster de armis. Pro cuius Rubrica declaratione sciendum est, quod arma ab arcendo, secundum quosdam dicta sunt *, quod his hostes arceantur, vel ab armis, id est humeris, quod ab his pendeant: vel a verbo Graeco, quod est convenire, quod maxime corpori convenire debeant, de quo verbo Graeco Jurisconf. ait, arma sunt omnia tela *, hoc est fustes, & lapides non solum gladii, hasta, & framae, item Romphea in l. 3. §. armis. ff. de vi & vi, arm. optima l. 7. tit. 33. p. 7. in l. armorum, 41. ff. de verb. signifi. ubi Rebuffus plura de armis retulit, a quo & ab aliis necessaria ad hunc titulum & praecipuum colligemus. Et armatos non utique tantum eos accipere debemus, qui tela habuerint, sed etiam eos qui habent aliud * quod nocere potest. l. armatos. ff. de vi publica, & armatos eos vocat Cicero in oratione pro Aulo Caccinna, qui scutis, telisque parati, ornatique sunt: quod si glebis, saxis, aut fustibus quis deiectus est, perinde valet, quasi armatissimi fuissent si reperirentur ita parati fuisse, ut vim vita, aut corpori potuerint afferre. Aliquando tamen Rhetores utrumque expriment ad uberiorem & certiore elucidationem, ut arma, tela, non tamen volunt ex hoc inferre, quin armorum appellatio sola non significet etiam tela, ut superius dictum est, sicut masculinum concipit femininum, & aliquando utrumque ex Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. R primitur,

tia & reedificari non debent, secundum Bart. post Dynum in l. si quis adulterium §. si quis. & ibi Angelus ff. de adul. quos refert & sequitur Benedictus in cap. Rainutius. verbo, Domum. fol. 198. col. 3. v. Er tales domos, de testamentis. & Afflicti in loco statim allegando. num. 6. ubi ampliat etiam in parte, & non in toto ex regis mandato destruetur, nam sine ejus licentia refici non potest. Et similis constitutio huic nostrae legi in regno Sicilia reperitur, ut patet ex Afflicti in consuet. Sicilia. lib. 3. Rubr. 29. num. 4. sub tit. de novis edificis. fol. 124. ubi num. 5. ex Bart. in d. l. opus, inquit, quod si aliquis faceret munitionem in aliquo loco, quae posset esse periculosa & alicui civitati, non debet sibi permitti, & idem si esset verocuncta alicui civitati quam ei, cui subiecta est, & haec est una de limitationibus ad regulam illam, quod in solo cuiuslibet est licitum edificare, quas descripsit Cepola de servit. urban. c. 89. Sic etiam limitat, ubi supra, Afflicti regulam illam, scilicet, quod varones possunt castra in regno edificare sine licentia Regis in illorum territorio, nam ibi eam limitat, nisi talia aedificia & fierent ad emulationem, vel injuriam alterius, vel nisi esset in confinis regni, quia praesumitur suspicio futuri scandali, vel nisi ad tribulationem Reipub. vel adversus quietem alterius civitatis fieret, vel nisi fieret in terra de dominio regis, vel nisi fieret in solo privati, & praeretur causam seditionis, & scandali. Nam tunc etiam de licentia & Regis fieri non potest, quia publica utilitas private praefertur, & idem dicit ubi supra, dicit num. 5. Afflicti, si postquam factum est, tempore labente fuit causa tale castrum seditionis, & scandali, quia tunc potest destrui, sicut a principio po-

uit prohiberi ne fieret data materia scandali, & seditionis, quia haec paria sunt ex l. 2. §. & generaliter. ff. de doli except. & pro hoc allegat Afflicti ibi. text. in cap. fuggebum de decimis, ubi privilegium valide concessum, si postea potest scandalum & ex eo oriri, potest ex dicta nova causa revocari, & ibi glol. allegat alia jura, & Baldus in l. fal. C. de div. rescrip. Platea in l. eos. C. de aqua ductu. lib. 11. Imola in l. ex fallo. col. 4. ff. de vulgur. haec tamen licet de jure civili procederet Regula, ex l. tamen nostra, & similibus in nostro regno nullo in casu licet domos fortes, & fortalitia facere absque regia licentia, ut tenet ex nostris legibus Mariengo in l. 6. glol. §. n. 9. tit. 7. lib. 5. supra, ubi & aliqua diximus, & ipse Mariengo per totam illam glol. plura refert, & Villalobos in comment. opin. littera E, & Olanus in concordia Antimo. littera C. num. 4. Ubi ex eo quod in his regnis ex aedificis dictorum fortalitiorum & domorum fortium materia seditionis, & emulationis praestatur, idem nunc hodie quod de jure communi depositum videtur, cum semper deat emulationis, & discordiae ratio, ob quas neque de jure communi liceat sine principis licentia ea construere.

IN LEGEM DECIMAM.

Pro ejus exemptione, vide text. ubi gl. in l. 31. tit. 18. part. 2.

Pro leg. verò. 11. vide Tractatus de Homagiis in diversis Doctorum tractatibus insertos, & qualiter, & quomodo sint Castella reddenda Regibus per Castellanos, vide text. in l. 18. tit. 18. part. 2. & haec pro hoc titulo sufficient.

TITULUS SEXTUS

De las Armas.

SUMMARIUM.

1 Arma, secundum aliquos ab arcendo dicta sunt.	7. quod licet arbitrio iudicis relinquuntur.
2 Arma que dicantur, & qua veniant eorum appellations.	8 Arma non comprehenduntur appellatione suppellectilium, vel massaritarum.
3 Armati, non solum sunt tela habentes, sed & quid aliud, quo nocere possunt.	9 Arma jure Digestorum, non erant prohibita, & quid jure can. & nostro. & n. 10.
4 Armorum appellations, an veniant lapides & fustes.	11 Arma, quis primus prohibuit.
5 Armorum appellations, an veniant saxa & lapides. & n. 6, an comprehendatur cul-	12 Armorum quatuorplex usus, & ad quid serviant.
	13 Armorum primus inventor.

RUBRICA.

ET cum superiori titul. de Castellis, castris & fortalitiis dictum sit, pro quorum defensione, & custodia arma sunt necessaria, ideo post precedentem titulum subsequitur hic noster de armis. Pro cuius Rubrica declaratione sciendum est, quod arma ab arcendo, secundum quosdam dicta sunt *, quod his hostes arceantur, vel ab armis, id est humeris, quod ab his pendeant: vel a verbo Graeco, quod est convenire, quod maxime corpori convenire debeant, de quo verbo Graeco Jurisconf. ait, arma sunt omnia tela *, hoc est fustes, & lapides non solum gladii, hasta, & framae, item Romphea in l. 3. §. armis. ff. de vi & vi, arm. optima l. 7. tit. 33. p. 7. in l. armorum, 41. ff. de verb. signifi. ubi Rebuffus plura de armis retulit, a quo & ab aliis necessaria ad hunc titulum & praecipuum colligemus. Et armatos non utique tantum eos accipere debemus, qui tela habuerint, sed etiam eos qui habent aliud * quod nocere potest. l. armatos. ff. de vi publica, & armatos eos vocat Cicero in oratione pro Aulo Caccinna, qui scutis, telisque parati, ornatique sunt: quod si glebis, saxis, aut fustibus quis deiectus est, perinde valet, quasi armatissimi fuissent si reperirentur ita parati fuisse, ut vim vita, aut corpori potuerint afferre. Aliquando tamen Rhetores utrumque expriment ad uberiorem & certiore elucidationem, ut arma, tela, non tamen volunt ex hoc inferre, quin armorum appellatio sola non significet etiam tela, ut superius dictum est, sicut masculinum concipit femininum, & aliquando utrumque ex Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. R primitur,

primitur, ut in l. penult. ff. de Sicariis. *Intelligit tamen gl. in Clem. ne in agro. verb. Arma. de statu monachor. tunc lapides & fustes venire appellatione armorum, quoties jam est percussio facta **, ante enim percussione non dicuntur arma, ut & sequitur, & tenet Hyppolitus in praxi. §. pro complemento. n. 14. ubi n. 13. plura jura, & glossas allegat ad declarandum, qua veniant appellatione armorum: & secundum hac etiam declarabis dicta per Clarum in lib. 3. Recept. sent. §. fi. q. 82. num. 4. ubi dicit quod ex communi usu loquendi * saxa, & lapides non intelliguntur appellatione armorum, & sic edita prohibentia delationem armorum non comprehendunt saxa deferentes. neque itidem * comprehenditur cultellus, ad incidendum panem, vel calamos, ut ibi per eum & per Amadeum, in Tract. de syndicato. n. 89. & Rebuf. ubi supra. pag. 312. verb. Gladios. ex gl. in Rubr. C. de fabricensibus. lib. 11. & in Authen. de armis. §. pen. verb. minores. Afflict. in const. Neap. lib. 1. tit. 9. col. 2. nisi aliud esset consuetum haberi lapides, & cultellos pro armis, nam tunc pro armis haberentur, & comprehenderentur appellatione armorum secundum Fyritum in Rubri. ut armorum usus. lib. 11. Felin. in proccatio, Decretal. num. 6. Card. in d. Clemen. ne in agro. §. quia vero. ex quo intelliges. l. qui com meatus. §. arma. ff. de re milit. ubi miles arma alienans graviter delinquit; nam non intelligitur de lapidibus, sed de ceteris contentis in d. l. armorum, & sic etiam intelliges l. 6. tit. 4. supra hoc lib. idem probantem ut miles arma non alienet, & sic pro subjecta materia continebuntur vel non lapides armorum apprehensione ex quo inquit Menochius de arbitr. casu 394. n. 77. hoc iudicis arbitrio relinquit * & an apprehensione armorum veniant etiam defensibilia in l. 7. infra cod. dicemus Deo volente: Notandumque est quod appellatione suppellectilium, vel massaritarum non comprehenduntur arma * secundum Bart. in l. supellectili in prin. ff. de supel. lega. quod est summe notandum pro legatis supellectilium, secundum Hippolytum in pract. dict. §. pro complemento. num. 43.

9 Uterius pro hujus Rubr. & iii. * declaratione sciendum est quod licet jure ff. arma portare non esset vetitum, ut colligitur ex Bart. in l. 1. ff. ad l. Jul. de vi. tamen quia portatio armorum praestat causam ad violentias, & ad homicidia, ut constat ex l. si servus. C. de his qui ad Ecclesias confugerunt. & l. si quis in hoc genus. in fi. C. de Episc. & cler. & semper removenda est occasio ad malum, ut l. unica. §. sed ne. C. de

C. de Latina liber. tol. & in l. 1. in princ. & in glos. fi. ff. naut. cap. & stabul. & 1. q. 1. c. emendari. & 23. q. 15. c. cum homo. & 86. dist. cap. culpam. ideo jure Codicis armorum usus in scio Principe * interdicitus est, ut in l. unica. C. ut armorum usus, in Auth. de armis. collat. 6. c. quid culpatur. 23. q. 1. c. 2. de vit. & honest. cleric. & in Const. Neapolit. lib. 1. tit. 9. & ibi glos. verb. Deferre. & Afflictis late ibid. & Hippolyt. in Pract. §. pro complemento, per totum, & Didac. Perez. in l. 2. tit. 14. lib. 2. Ordin. col. 539. & Deciso Perusina Josephi Ludovici 31. per totam. Menoch. de arbitra. lib. 2. Centuria 4. casu 394. num. 18. cum plurib. sequent. & Soc. Reg. 30. & Dueñas in suis regulis & fallentiis, regula incipienti, Arma. & Plaça de delictis. c. 8. num. 1. ubi plurima referunt in propositum. & arma ne in urbe essent, Servius Tullius omnium primus statuit * secundum Menoch. ubi supra. num. 20. ex quo Poeta lib. 1. Elegiarum. 10. Elegia contra inventorem ensis hos versus annexit.

Quis fuit, horrendos primum qui protulit enses?

Quam ferus, & vere ferreus ille fuit:

Tunc caedes hominum generi, tunc praelia nata,

Tunc brevior dirae mortis aperta via est.

Aut nihil ille miser meruit, nos ad mala nostra
Vertimus, in saevas quod dedit ille feras.

Quis furor est, aliam bellis accrescere mortem?

Imminet, & tacito clam venit illa pede.

Hac tamen licet ita essent jure civili Codicis, prohibita delatio & usus armorum sine Principis licentia, in pluribus tamen casibus licebat eis uti, relatis per Afflictis d. lib. 1. consti. Neapol. Rubr. 9. de illicita portatione armorum. n. 4. cum sequentib. plurib. & Hippolyt. d. §. pro complemento & Rebuffus in l. armorum apprehensione ff. de verborum signific. & Menoch. ubi supra. n. 58. cum sequent. & Joan. Redin. de maj. princ. n. 187. cum seq. aliquibus, & Plaça de delictis. c. 8. n. 27. & Socin. d. Reg. 30. quas tamen limitationes referre non est necesse, cum ex l. 4. infra isto tit. & lib. sit jam permissum, tam intra civitatem quam extra, sive itinerando sive non, portare enses, & pugionem sine poena, & sic est innovatum de jure regio, ut advertit Didac. Perez in l. 2. tit. 14. lib. 2. Ordin. col. 540. in princ. & Villalobos. in Antinomia juris civilis & regii. verb. Arma. & Dueñas Azavedo in Recopilationem. Tom. IV. R ij in

in suis regulis, regula 55. num. fin. Item notandum quod armorum quedam * ad nocendum, quidam ad tegendum, vel ad utrumque parata esse tradit Cicerone pro Cacinna: Et ad defendendum sunt scutum, clypeus, parma, umbo, Thorax, cilicium, lorica, cassis, Calx, & similia. Ad nocendum vero, sunt balliste, columbrice, & alia machine, alia vero ad utrumque, ut ensis, gladius, spatha, hasta, pugio, & similia, & vocantur offensibilia, de quibus in l. 7. infra isto tit. & lib. & de primo usu armorum *, & qui prius arma invenerint, tradit Polyd. Vigil. lib. 2. de invento rerum. c. 1. & sequent. & Plin. & alii relati per Redin. ubi supra. n. 206. ubi num. 205. quis primo ea meditavit, & num. 204. plures Doctores materiam armorum tractantes, & hac pro Rubrica.

IN LEGEM PRIMAM.

Arma unusquisque debet habere secundum ordinem, & formam nostram. l. qui cum longa sit, aliter summari non potest. & breviter ab ea nos expediemus aliqua advertenda per Reges, ac Principes significando.

Ibi, Por. quanto. Cum hac lex in manum veniret commentanda in hoc mense Junii presentis anni 1589. successit invasio Regni Portugaliæ per Don. Antonium præsumptem, & ingentem se esse Regem dicti regni & pro recuperatione ejus revertentem, qua imminente invasione, & audacitate compulsi sunt Prælati, Duces, Comites, ac Marchiones consuetas lanceas præstare, & populos arma movere, & cum hæc intentarentur, vix equi, & arma reperta sunt; tanta enim est armorum penuria in Hispania, ut reperirentur, neque archabusis, & quod magis est, quod neque lorice, armata pectora, & id genus alia, non pulvis sulphureus (hoc est polvora) non reperiebatur, & audivi hoc in tempore, sthanchum esse impositum ut nullas alias, quam una & determinata, ac nominata persona sulphureum pulverem facere, neque vendere aucteret. Quæ quidem omnia, vel ex eo procedunt, quod lege cautum habemus quod nullus audeat, archabulio volatilia, apros, cervos & similia occidere, neque in itinere portare archabulium, quia à rebellibus, & justitiæ gubernatoribus vexatur opponendo, Que no es de mara, o le lleva armado. o es de fuera del Reyno, o si es cosa con el, quibus ita homines molestant, ut nullus audeat, neque in domo etiam, archabulisa & similia habere, neque possunt omnes si sthancha sulphurei pulveris facta sunt, cum necessario sit talis pulvis ceteri vendendus pretio, quam venderetur, si omnes facere, vendere, ac tenere illum possent, & sic lege regia esset cavendum omnes tenere posse archabuliam, & similes munitiones, & portare

libere per itinera quolibet modo, dum tamen sit mensura limitata, & occidere quolibet silvestria animalia & volatilia, quolibet tempore, dum tamen non sit in tempore de la cria, nam ultra quoddam effectus causas omnes se exercendi in his ministeriis, & habendi archabusis, & similia arma, credo, equidem carnes alias arietum, bouum, & similia vilisari pretio, & in abundantia reperiri posse ubilibet, nam aprosum, & cervorum, & similia silvestrium animalium & volatiliu carnibus, hominum maxima & major pars sustentari possit, & sic evitari aliarum carniu sumptus, & expense, item omnes hæc arma habebunt, & exercebunt, præsertim si sthancha (si que facta sunt) sulphurei pulveris tollerentur, & ab omnibus hæci, & vendi permitteretur.

IN LEGEM QUARTAM.

Ensem, & pugionem potest unusquisque asferre sine pena.

SUMMARIUM.

- 1. Arma permissa portare, an clericis portare poterit.
2. Arma etiam permissa possunt capi à clericis sacrorum ordinum ea portante per iudicium secularium, sive de die, sive de nocte, pecuniaria tamen pena coram ecclesiastico est petenda. n. 3. & n. 4.
3. Arma permissa poterunt clerici itinera ultra portare.
4. Clerici in minoribus exercentes arma, an perdant fori privilegium.
5. Ensis denominatio, remissive.

Ibi, Mandamos, lex hæc est correctio legum juris antiqui, de quibus diximus in Rubrica hujus tit. prohibens delationem armorum indistincta, vel (ut melius dicam) hæc

hec declaratoria, & limitatoria legum antiquarum, scilicet, quod hæc antique leges prohibentes arma deferri, non procedant, quoad enses, & pugiones, hæc enim deferri possunt sine pena, & ad hoc allegat Joann. Redin, de Majestate principis. n. 203. vol. 16. tractatum diversorum Doct.

Ibi, Que cada uno, sed an clericus poterit hæc etiam arma à lege nostra permissa deferre? & dicendum est quod non, clericis enim omnia arma prohibita sunt ex text. in c. clerici. de vita & honestate cleri. & ibi gl. & Doct. & in Clem. 1. cod. tit. & per totum l. 4. q. 8. Arma enim clericorum lachrymæ sunt, ut in c. convenit. 23. q. 8. & in c. porro. ubi gl. 16. q. 4. gl. in c. ex multa. §. fi. de voto. & cum de jure Can. id clericis sit prohibitum, non censetur alteratum per l. nostram, neque poterat alterari, cum in alienam messem non sit manus regia mittenda, nisi ubi id, ab ipso jure canonico, vel à Vicario Christi summo Pontifice esset concessum, & tradit Plaça de delictis. c. 8. n. 2. & hoc adeo verum est, quod si clericis sacrorum ordinum reperirentur arma portare in civitatibus, & populis, sive de die, sive de nocte, etiam à lege nostra permissa, possent optime jure secularis per illa tunc capere, ut per Didac. Covar. in Præf. q. 33. n. 7. quem (hoc passim observari testando) refert Jul. Clar. lib. 5. sent. 9. fin. q. 36. n. 26. & novissime post hæc scripta producit in lucem opus utile prædicarum q. De Guier. lib. 1. q. 12. n. 6. ita tenentis, & Plaça de delictis. c. 8. n. 26. Pecuniariam tamen penam, si que adesset, vel arma ipsa juris ordine servato, & ita in forma Judici procedendo non possent secularis ab eis exigere, sed coram iudice ecclesiastico esse petenda per ut per Plateam in §. item lex Julia Instit. de publicis iud. & Did. Perez. in l. 2. tit. 14. lib. 2. Ordin. col. 541. & Julium Clar. ubi sup. & Pala. Rub. & alios relatos per D. Salcedo in practica Canonica. Bernar. Diaz in additio. ad c. 53. vers. pro quo etiam mire facit, cum seq. contra Redin. ibi allegatum contraarium male tenentem, & Responder optime ipse Salcedo fundamentis Doctoris Redin, & aliorum, ibi relatorum & Did. Perez ubi supra. & Menoch. infra allegandus, & Doctor Paz. in sua Præf. & hoc apud Gallos secundum Clarum, ubi supra, & Salcedo. ubi supra, veticulo apud Gallos aliud scyvetur, non est Gallosum mos, in hoc attendendum. Sed an iudex ecclesiasticus clericum talem puniat ordinaria pena pecuniaria à lege civilis imposita clerico arma portanti? Clarus, ubi supra, inquit quod sic, & quod tenentur ecclesiasticus eam illi imponere, nam si secularium communitiorum opinionem asserant per Clarum dict. n. 26. in prime. clericus tali lege regia ob communiem, & publicam utilitatem ligatur per communitur iudex suus eam illi imponere, & hoc mihi verius videtur, licet, non ordinariam, sed arbitriam penam in hoc, & similibus casibus iudices ecclesiastici imponere soleant secundum Salcedo, ubi supra. vers. Tertio, minimè pag. 170. in novissima impressione, & hoc conducunt ad l. pen. §. fi. infra isto tit. corporali tamen pena nullo modo plectetur clericus, ut per Clarum &

Salcedo ubi supra, & refert etiam hæc Menochius de arbit. casu 94. n. 31. cum. 3. sequentibus. Itinerando tamen poterunt clerici arma permissa portare pro defensione per huc per l. 6. na, ut per Hippolytum in Practica. §. pro complemento. n. 4. & an clericus in minoribus exercentes arma periant privilegium Fori, ubi de Redin, de Magistr. Princip. in c. non armis. p. 2. n. 174. vol. 16. Tractatum.

Ibi, Pucha tracer una spada, Ensis per denotationem describitur l. 4. tit. 21. p. 2. ubi idem in ensis circa defensores patriæ staturat hæc Partitarum, & penam, alia arma quam hic expressa portantis, vide in l. sequenti, sed converti regni Granate, & sic Adarsifor, non possunt ullo tempore enses, neque pugiones portare, ex legibus novis regis De las Adarsifor.

IN LEGEM QUINTAM.

Arma de veste non portentur, nisi in casibus hic expressis.

SUMMARIUM.

- 1. Inveni scandalo potest interdici delatio armorum.
2. Campana si non tangatur an perdat arma de ferens ultra horam.
3. Verba simpliciter prolata à lege vel statuto debent intelligi simpliciter & proprie.
4. Forma ubi est substantialis non implietur per equipollentem.
5. Plura ubi requiruntur, si unum deficiat, nil fit.
6. Reperitur in veste juvenis aut veneris sancti cum arma permissa non perdet ea, quia non pulsatur campana.
7. Quid si ante horam consuetam tangatur campana & post horam quis ferat enses, an perdat illum & n. 8. quid si stat in parte remota, ita ut exaudire campanam non poterit, & n. 9. quid si est foras.
8. Ensis perditus an consuetur perditus regina.
9. Prohibiti ubi non potest portare sine permissu, perditus prohibito consuetur & perditus permissum.
10. Alguazello vel officiali an credatur quod tempore vocato arma cepit.
11. Clerici, aut sacrista, si post sonum campanæ arma portare capi ab eis possunt.
12. Apprehendo an requiratur illius, qui arma portat.
13. Arma si quis non habet in manu, sed in terra, juxta se, an perdat ea.

Ibi, Rehevoros ruydos, propter quod potest juveni hæc factis interdici delatio armorum, ut per Redin. in l. armorum apprehensio, in §. si de vest. signific. Ibi, Despuer de ruydos la campana de Queda, sed quid si non tangatur, videtur quod & adhuc tunc perdat ille bene arma, quia consuetum debet attendi, hora tamen consueti pulsati campanam est per l. nostram assignata, ergo quantumvis non pulsatur lapsa illa hora, idem erit, ac si pulsata fuisset, argum. traditiorum per

per Everardum in loco ab uhitatis, ubi in versic. hinc etiam est, quod si dicat statum pag. mibi. 440. in antiquis. & Angelus de Maleficiis. in parte de nocte. n. 4. ita videntur tenere; contrarium tamen in proposito nostrae l. tenendum credo, nam lex nostra ut arma permilla portari possint solum considerat sonum campanae, & horae assignatio non est quoad limitationem termini, ulquequo arma portentur, sed tantum per quem terminum & quando debet incipi sonus campanae, & finiri, & sic tanquam forma requisita sonus campanae est attendendus, non vero horae assignatio ad pulsandam campanam, id enim quod principaliter disponit, est attendendum, non vero quod secundario; verba enim simpliciter probata à lege, statuto 3 vel homine debent intelligi principaliter, & proprius, non secundario, ut per Bald. & Paul. in l. 1. §. hinc fundus. ff. de iustitia & iur. & plura per Tiraq. in Tract. res inter alios. d. n. 5. cum pluribus sequentibus. hic autem principaliter disponitur, & proprius, quod post tactum, & sonum campanae non possint arma portari, & licet post assignetur tempus tangendi, id secundario disponitur & in consequentiam, igitur usitata tunc non sunt consideranda: item lex pluries geminat verbum illud, *Tanquam, y se tanquam*, & ibi, *Y se despues de tanquam*, geminatio autem in iure plurimum operatur, ita ut ex geminatione colligatur voluntatem determinatam disponens esse, ut omnino attendatur geminatio ex late didicis per Doct. in l. Ballistias. ff. ad Trebel. & Everardum, in loco à geminatione. Forma quoque data à l. est omnino servanda, neque est ab ea recedendum. Item l. nostra copulative haec duo requirit, scilicet, ut campana sonitus fiat, & hic sonitus sit à tali hora usque ad talem, & haec est nova forma, & dispositio modificativa, & limitativa, ubicumque autem lex aliquid introducit de novo, cum certis modificationibus, censetur omne introductum esse, de forma substantiali, ita ut omnia forma corrumpat actus, adeo ut per acquipollens non impleri non possit, ut dixi in l. 1. n. 26. rir. 4. lib. 4. Recop. & ubi plura requiruntur adesse, si deficiat unum, nihil sit, debent enim omnes qualitates requiritae verificari secundum Clarum. lib. 5. recept. §. si. q. 85. vers. ubi agitur. n. 9. nam copula requirit utrumque copulatum verificari ex text. gl. & Doct. in l. 1. ff. de iust. & iur. & ex argumento à conjunctis, & copulatis, & sic hanc opinionem tenet Bonif. in tract. de Malef. rir. de forma libell. n. 80. ex quo inquit Jul. Clar. in praxi. lib. 5. §. si. q. 82. n. 5. quod si in nocte jovis, aut veneris sancti, quibus non pulsantur campanae, reperitus quis fuerit cum armis, non perdet ea, & Albericum & Doct. ita tenere asserit. Ex quibus etiam infero quod cum lex nostra sonitum campanae requirat, & certa hora tangenda, quod si ante horam illam tangatur, & in hora determinata, non habebit locum poena nostri text. contra portantem arma, ut expresse inquit Bonifacius, ubi supra. n. 81. quia praepo- sitio ordinis vitiat actum, ut per Hypolit. in Prati. §. secundo, per tot. maximo n. 72. Sic etiam inferitur, quod si quis sit in parte remota ut exaudire non possit, quod non incurret nostri text. poenam, ut

per Ang. de Malef. in d. verb. De nocte n. 4. quod ego intellexerim esse verum, nisi ille tatis jam de nocte exiens ad ambulandum per civitatem contulit se in partem remotam, vel in campum, ubi multum se detinuit, vel exiit in conversatione aliorum, & vocibus aliorum non audivit campanam, tunc enim cum non excusarem, imputer enim sibi qui tam longe se contulit, vel in tali loco, ubi exaudire non potuit. Sed si esset homo veniens ex itinere & iitavit civitatem pulsata jam campana: iste talis excusandus est etiam si eam audivit, & multo magis: si non audivit, & ex hoc text. nostro permittere arma portari de nocte, eundem ad labores, & similia: & ex didicis per Gandinum relatum per Caxpol. consil. crim. 13. n. 24. & 25. inferitur etiam quod furdas à natura sine non à natura furdas tenebitur poena nostra l. post pulsam campanam hora conclusa, tenetur enim l. nostram scire, quidquid unum furdum ab alio distinguat Angel. dicit. numero 4. & an perditio esse, censetur perditio vagina? Bald. per text. ibi in l. 10. cum proponat. C. de natur. favore, inquit quod non, quia commodè ab eis separari potest, resque licite portata cum illicitis non consistantur secundum Aviles. c. 52. pratorum. verbo, En la tierra. n. 1. & quia res quae sine corruptione subjecti separari possunt non sunt perditae, ut per Ripam in Tractatu de peste. rir. de remediis ad consr. num. 130. fol. 21. & Mexia in pragmat. Tassa panis, conclus. 1. glof. 1. num. 15. fol. 13. in hoc tamen contrarium est tenendum, & in pract. communi sic receptum videmus, nam & vagina talis ensis perditur sicut ensis perditur, & hoc fundatur ex doctrina Barr. & Paul. in l. cotem. ferra. §. dominus. ff. de public. & veat. dicentium quod ubi prohibuit non potest portari sine permisso, perditio prohibito, censetur, & perditum permittam illud, in quo prohibuit portabatur, & sic perditus mercibus adductis in navi, & ipsa navis, & saccus ubi portantur, perducunt, nisi navis vel saccus esset alterius ignorantis, nam tunc posset suam navim, vel saccum petere, nisi aliud statutum, vel consuetudo disponderet, & tunc ille recuperaret damnnum à conductore navis, vel animalis. Est tamen singularis questio num credetur officiali, vel aliquozello, quod tempore vetito arma capta fuerunt, vel quod erant arma vetita, & prohibita? & videtur quod sic, dictum enim notabilis viri inducit iustissimam credulitatem, secundum Bald. l. iudicia. C. de crim. vind. credendum est enim bono viro, ut per glof. l. Ticio, cui fundus. ff. de cond. & demonst. Bar. in l. de pupilla. §. si quis ipse. ff. de novi oper. num. bene facit text. in c. nobilissimus. 87. Alex. com. 321. vol. 1. In contrarium tamen est veritas in nostra questione, imo quod non sit et credendum, quia officialis quando aliquod delictum committit in sui praesentia, debet primo examinari facere testes de delicto commisso coram se secundum Angel. in l. 2. in ff. de feriis, & allegat aliqua ad hoc, & Bald. in l. illicitas. §. veritas. ff. de officio praef. & Butrius in c. vestra. fin. col. de cobabit. cleric. & mul. &

IN LEGEM SEXTAM.

Ubi Arma simpliciter sunt prohibita, non solum offensiva, sed defensiva prohibita censentur.

SUMMARIUM.

- 1. Differentia inter arma & armaturam, & arma offensiva vel defensiva.
- 2. Arma offensiva & defensiva an veniant prohibita armis.

Ibi, *Enere tomado*, & sic apprehensio requiritur, ut diximus. l. 5. supra eodem. **I**bi, *Armas offensivas y defensivas*, differentiam inter arma & armaturam, & defensiva & offensiva, vide per legem optimam 4. & 10. rir. 21. & l. 3. rir. 23. p. 2. per & Rebuf. in l. armorum apprehens. pag. 311. ff. de verborum signific.

Ibi, *Las unas y las otras las ha de perder*, nisi lex nostra id disposuisset, de jure armis prohibitis solum offensiva, non vero defensiva prohibita censentur, secundum Angel. in l. armaturam. ff. ad l. Jul. de vi publ. & Carol. à Grassallis alios allegantem, lib. 2. regal. fran. jure 17. pag. 102. in parvis, & Hypol. in pract. 6. complemento. n. 14. & 19. ubi quid esset de jure Codicis declarat, & Rebuf. ubi supra pag. 314. vers. 2. & Josephum Lodo. decisio. Perus. 32. n. 4. & communem testatur Clarus. lib. 5. sententiarum §. si. q. 82. statuto 6. n. 3. & Villalobos in Antonomia juris litera. d. n. 73. & Avend. in dictionario, verbo, armadura, ex nostra tamen lege communis haec destructa est, ut advertunt Hispani dicti, *Placa de delictis*. c. 8. n. 9. & Joan. Redin. in Tractat. de majest. prin. num. 178. cum. 2. sequentibus, & praecedentibus, vol. 16. tract. diver. Doct. ubi in numero 183. cum 4. sequentibus, inquit hoc esse vetum quoties arma defensiva cum offensivis geruntur, nam tunc omnia perdit sunt, secus si defensiva tantum portentur, nam tunc non sunt perditae, & placent ejus rationes sed in practica male admittuntur à iudicibus.

IN LEGEM NONAM.

Longitudo servanda circa enses portandos à l. nostra describitur.

SUMMARIUM.

- 1. Misi et Doct. portantes eosdem ultra mensuram puniri poterunt.
- 2. In casu nostra legis non requiritur apprehensio ad incurrandam ejus poenam.
- 3. Domi an haberi poterint enses ultra mensuram nostrae legis.
- 4. Forensis an legis nostra poena comprehendatur.
- 5. Arma prohibita portans regulariter ea perdit.
- 6. Officialis inveniens aliquem cum armis prohibitis possit illa frangere.

- 7 Mandatus alicui ut secum eat cum armis, ubi quod arma sunt ei ablata, an tenebitur mandataris pro armis suis.
- 8 Commodatus alicui enses ad se vulnendum cum alio, perditur.
- 9 Alguazcellus permittens enses contra leges deferre ex quo rixa oriatur, qua pena punietur.
- 10 Officiales iustitia si aliquos viderint rixari volentes, prohibere debent. & c.

Ibi, *Ninguna persona, sed milites & Doct. & officiales iustitia, & alii qui tempore, quo arma prohibita erant, poterant ea portare, de quibus per Doct. in l. 4. & 5. supra eodem, per me allegatos, & per Duenas in Regul. 55. ex lege nostra & ejus pena puniri poterunt, si ultra mensuram nostram enses portaverint, & crederem incepte quod punirentur pena nostre l. nam universalis haec & negativa neminem excludit, tum ob publicae utilitatis causam, tum quia indiffinitiva aequipollet universalis, tum etiam quia si iuterando non licet ulli hunc enses immoderatum portare ultra nostram tex. mensuram, quod tamen licebat in tempore, quo erat prohibita armorum delatio, neque indem licebit per personas illas aliis privilegiatas nostri text. mensuram excedere, & ita videtur mihi tenendum, & ut clarius ex verbis sequentibus, colligitur, ibi. De qualquier calidad y condicion que sea.*

Ibi, *De rixar ni traya espadas, ex his verbis notandum est in casu ejus non requiri apprehensionem ensis contra mensuram nostram l. portati, sed sufficere probare portasse, quia haec l. non requirit apprehensionem, sed portationem, quo casu non requiritur apprehensio, secundum Joann. Redin. optime in tractat. de majestate prin. numer. 194. volum. 16. tract. diver. Doct. ubi numer. 195. inquit & bene quod si invenitur cum eo, sufficit in actis scribi etiam si non apprehendatur, & alibi dixi, & Cepol. l. si fugitivi. numer. 72. cum sequentibus. C. de ser. fugiti. & Plaza de delictis. c. 8. numer. 19. ubi ita tenet & distinguit in quest. illa an visus cum armis & fugiens in domum suam possit ibi capi a iudice cum insequente, & inquit quod si requiritur apprehensio non, si minus sic, sed an domi haberi poterunt, enses videtur quod non ex l. 1. & ibi glof. ff. ad l. Jul. de vi. & ex auct. de armis, quae jura ad hoc allegat ultra alios Duenas. d. Regul. 55. n. 3. sed contrarium in positum nostrae l. est verius & tenendum, tum quia lex solum portationem ensium ultra mensuram nostrae tex. prohibet, ergo non includuntur domi existentia, tum etiam quia leges ille 1. athen. de armis, loquuntur, quoties in genere arma prohibita sunt, ita ut nullorum sit licitus usus, nos vero loquimur circa ensis portationem longioris mensurae a nostro tex. declaratae, tum etiam quia dicta l. 1. circa hoc non est in usu, secundum Angel. ibidem numer. 4. teste Claro, in d. q. 82. statuto 6. numer. 7. & ita tenen-*

dum est, sed quid erit in homine forensi an legis nostrae dispositione includatur, & in hoc Hypol. in pract. d. 8. pro complemento. n. 23. inquit quod sic, eo quod per totam Italiam sunt statuta prohibentia portare arma, sed melius dixisset, quod, quia jure communi est prohibita armorum delatio, ligentur, & idem voluit Matth. Afflictus in lib. 1. consil. Neapol. Rubric. 9. numer. 24. fol. 50. ex Alex. consil. 86. volum. 4. eo quod exterius teneat se informare de legibus regni, ego tamen dicere quod cum in regno nostro ex l. 4. supra eod. sit permilla ensium & pugionum portatio, licet ensis mensura per l. nostram sit apposta, excusabitur talis forensis panis nostri text. enses longioris portans, nisi dia moram in regno traxerit, ex quo praesumi possit l. nostrae scientia, ut & voluit Afflictus d. numer. 24. ubi tandem allegat plures tractantes an statuta ligent forenses, & late per Tiber. Dec. consil. 71. numer. 34. cum pluribus aliis, volum. 2. quod nostram tamen legem dicta teneant, & faciunt dicta per dictum Afflictus, ubi supra Rubr. 10. n. 1.

Ibi, *Pierda, hoc enim regulare est, quod portans arma prohibita debeat ea perdere & ita consuetudine servari inquit Hypol. in d. 8. pro complemento numer. 12. & Plaza de delictis. cap. 8. numer. 22. ubi inquit praxim hanc rationem sumpsisse a glof. domi. l. 1. ff. ad l. Jul. de vi publ. cujus meminit Jas. in §. ex maleficiis. n. 81. de ultio. Barba, de prest. Card. 2. par. numer. 28. inquit enim Paris. de studie. quod officialis inveniens aliquem cum armis prohibitis potest illa frangere, ut eos referet & sequitur Clarus. d. q. 82. statuto. 6. numer. 9. & Afflictus in d. Rubr. 9. numer. 26. dubium est an mandans alicui, ut secum eat cum armis, & arma eis per iustitiam sint ablata, tenebitur ne mandataris pro armis suis, glof. notat in l. quoniam. C. ad l. Jul. de vi publ. tener quod non, quia in re turpi non contrahitur obligatio, & illud quoque insi. mand. l. si remittendi §. rei turpis. ff. mand. Abb. in v. bene el. 2. numer. 14. de post. prel. Bar. tamen & Fab. Alber. & Salic. in d. l. quoniam. distinguunt, nam aut erat causa licita, quia accedebat ad indulgentiam & similia, & tunc tenetur ad refarcendum damna, secundum Abb. & Innoc. in r. sicut. de jure jurando, aut vero ad causam illicitam, ut ad se verberandum cum alio & tunc non recuperat, ut per Joann. Fabrum in dill. §. illud. Bald. l. fir. de fidejusso. C. mand. Specul. tit. de judic. §. specialia, in fine, referet & sequitur Rebus. de privil. scholar. privil. 21. vers. item aliam, ubi, in fine inquit, quod commodans alicui enses ad se verberandum cum alio, non recuperat eum ex l. 1. §. certo. §. sed interdum. ff. commodat.*

Ibi, *Que la tomare, sed quid si alguazellus permittat enses contra l. nostram deferri, ut inde aliquod injuriam reportet, vel rixa oriatur, qua pena punietur, & in his & similibus, inquit textus. in l. si quis barbaris. C. de re milit. lib. 12. quod vivus concremetur, quem ad hoc notat Paris. de Puteo,*

Puteo, in tract. spon. verbo. familiaris. c. 3. scrip. an ex ea quod. n. 8. ubi inquit quod dividentes praxim officiales, comburi debent, vel si aliquem seducant, ut se armet, vel faciant contra veritatem, dicendo quod secure poterit, & post eum capiunt, nam vivus deberet comburi ex dictis, quod si hoc uteretur, quot officiales essent jam combusti, deberent tamen, licet non haec paria, alia tamen gravi poniri, tanquam seductores & seditiosi & causam praebentes rixis, cum deberent eas exulare, siquidem occasionibus obviare tenentur ratione officii, quia

quos viderint ad rixam tendere prohibere debent. & tex. in l. stipulationes non dicuntur. §. placit. ibi non est spectandum ut insula ruat, & sic deinde agi possit ff. de verborum obligatione l. fin. §. ipsam aurem, ubi glof. qui eos. C. de bonis qua liberis. Hippolyti. consil. 21. numer. 23. quare officiales, qui rixantes vident, neque statim ad eos accedant, ut impediunt, tenentur & absque dubio saltem in tribunali Dei omnipotentis, qui tunc videt & judicat, ut inquit in propositum Divac. Perez. l. 18. tit. 4. lib. 2. ordin. col. 564. in fine cum sequente.

TITULUS SEPTIMUS.

De las Cortes, y Procuradores del Reyno.

ALITER non potest continuari, quam quod per Regni Procuratores & in curiis habendis de convenientibus Regno & munitioni & fortificationi ejus tractatur, & in armis habendis, & in fortalitiis servandis & custodiendis Regni defenso maxime consistit, ideo post precedentes titulos sequitur hic noster.

IN LEGEM PRIMAM.

Tributa moneta & similia in regno non imponantur, nisi convocatis curiis & procuratoribus eorum, & eis annuentibus.

SUMMARIUM.

- 1 Curia caput regni vocatur & mari assimilatur & n. 2.
- 2 Procuratores curiarum debent esse homines cordati, & c.
- 3 Concilium civitatis an possit collectam imponere.
- 4 Procurator exensator mittendus est ad nominationem procuratoris de cortes.
- 5 Procuratorum de cortes salarium de communis solvi debet.
- 6 Procuratorum bonum assensu etiam requiritur in tributis & collectis noviter regno imponendis.

Ibi, *Cortes, ubi convocantur procuratores eorum & in curia ubi Rex adest sic congregatio, eo quod curia & caput regni vocatur, ut inquit textus in l. 1. in prin. tit. 4. par. 3. & locus ubi Rex exiit, ut probat text. in l. 27. tit. 2. par. 2. & curia Regis & mari assimilatur, ut per text. in l. 28. eod. tit. 9. p. 2. ubi gl. 1. dicit assimilationem hanc esse bene notandam.*

Ibi, *Que no se echassen ni repartiessen ningunos pechos, hoc enim tanquam regno damnosum & nocivum maxima cum deliberatione est statendum convocatis civitatibus, Acedo in Recopilacionem. Tom. IV.*

villis, & locis regni & pro eis eorum procuratoribus, qui quidem deberent esse homines graves bene cordati ac sentati & expertes ac intelligentes, & timorate conscientie, ac constantis animi qui possent resistere injuria consiliis & damnosis regno, & insuper deberent esse divites, ne spe alicujus praemii consequendi in malum moveri possent & ex l. 4. supra eod. decerpantur aliqua ex his, neque debet esse civitatis debitor ut in facto respondisse, inquit Joan. Orosc. in l. 1. numer. 36. col. 487. ff. de officio procur. Cesar. sed an consilium civitatis possit & collectam imponere, vide Capell. Tolo. & ejus Addition. in decisum 347. & quid in dominis, vide Did. Perez. l. 7. tit. 11. lib. 2. ord. col. 512.

Ibi, *Procuradores de todas las ciudades, y villas y lugares de los reynos, qui quidem procuratores curiarum sunt triginta & sex, decem & sex civitatum, & duarum villarum, quantum octo civitates & una villa sunt circa portus, reliqua ultra. Quae sunt, Sevilla, Guadalupe, Madrid, Burgos, Segovia, Leon, Zamora, Toro, Salamanca, Segovia, Avila, Valladolid, prout referet Did. Perez in l. 1. tit. 12. lib. 2. Ordin. col. 505. & nostra civitas Placentina, quae aliquando secundum quosdam de antiquis addidi procuratorem mittebat, nunc autem Salmantina pro nostra Placentina civitate vult procuratorem mittere, & civitas nostra semper requisitioni dicit Salmanticensis civitatis contradicere, & lis magna ut auctori super hoc introducta est, & nondum dissoluta, & hae de causa mittit semper civitas nostra exaltatorem tanquam juste impedita mittere procurato-*

- 7 Mandatus alicui ut secum eat cum armis, ubi quod arma sunt ei ablata, an tenebitur mandataris pro armis suis.
- 8 Commodatus alicui enses ad se vulnendum cum alio, perditur.
- 9 Alguazcellus permittens enses contra leges deferre ex quo rixa oriatur, qua pena punietur.
- 10 Officiales iustitia si aliquos viderint rixari volentes, prohibere debent. & c.

Ibi, *Ninguna persona, sed milites & Doct. & officiales iustitia, & alii qui tempore, quo arma prohibita erant, poterant ea portare, de quibus per Doct. in l. 4. §. 5. supra eodem, per me allegatis, & per Duenas in Regul. 55. ex lege nostra & ejus pena puniri poterunt, si ultra mensuram nostram enses portaverint, & crederem incepte quod punirentur pena nostre l. nam universalis haec & negativa neminem excludit, tum ob publicae utilitatis causam, tum quia indiffinitiva aequipollet universali, tum etiam quia si iuterando non licet ulli hunc enses immoderatum portare ultra nostram tex. mensuram, quod tamen licebat in tempore, quo erat prohibita armorum delatio, neque indem licebit per personas illas aliis privilegiatas nostri text. mensuram excedere, & ita videtur mihi tenendum, & ut clarius ex verbis sequentibus, colligitur, ibi. De qualquier calidad y condicion que sea.*

Ibi, *De rixari ni traya espadas, ex his verbis notandum est in casu ejus non requiri apprehensionem ensis contra mensuram nostram l. portati, sed sufficere probare portasse, quia haec l. non requirit apprehensionem, sed portationem, quo casu non requiritur apprehensio, secundum Joann. Redin. optime in tractat. de majestate prin. numer. 194. volum. 16. tract. diver. Doct. ubi numer. 193. inquit & bene quod si invenitur cum eo, sufficit in actis scribi etiam si non apprehendatur, & alibi dixi, & Cepol. l. si fugitivi. numer. 72. cum sequentibus. C. de ser. fugiti. & Plaza de delictis. c. 8. numer. 19. ubi ita tenet & distinguit in quest. illa an visus cum armis & fugiens in domum suam possit ibi capi a iudice cum insequente, & inquit quod si requiritur apprehensio non, si minus sic, sed an domi haberi poterunt, enses videtur quod non per ex l. 1. & ibi glof. ff. ad l. Jul. de vi. & ex auct. de armis, quae jura ad hoc allegat ultra alios Duenas. d. Regul. 55. n. 3. sed contrarium in populum nostrae l. est verius & tenendum, tum quia lex solum portationem ensium ultra mensuram nostrae tex. prohibet, ergo non includuntur domi existentia, tum etiam quia leges ille 1. athen. de armis, loquuntur, quoties in genere arma prohibita sunt, ita ut nullorum sit licitus usus, nos vero loquimur circa ensis portationem longioris mensurae a nostro tex. declaratae, tum etiam quia dicta l. 1. circa hoc non est in usu, secundum Angel. ibidem numer. 4. teste Claro, in d. g. 82. statuto 6. numer. 7. & ita tenen-*

dum est, sed quid erit in homine forensi an legis nostrae dispositione includatur, & in hoc Hypol. in pract. d. §. pro complemento. n. 23. inquit quod sic, eo quod per totam Italiam sunt statuta prohibentia portare arma, sed melius dixerit, quod, quia jure communi est prohibita armorum delatio, ligentur, & idem voluit Matth. Afflict. in lib. 1. consil. Neapol. Rubric. 9. numer. 24. fol. 50. ex Alex. consil. 86. volum. 4. eo quod exterius teneat se informare de legibus regni, ego tamen dicere quod cum in regno nostro ex l. 4. supra eod. sit permissa ensium & pugionum portatio, licet ensis mensura per l. nostram sit apposta, excusabitur talis forensis penes nostri text. enses longioris portans, nisi dia moram in regno traxerit, ex quo praesumi possit l. nostrae scientia, ut & voluit Afflictus d. numer. 24. ubi tandem allegat plures tractantes an statuta ligent forenses, & late per Tiber. Dec. consil. 71. numer. 34. cum pluribus aliis, volum. 2. quod nostram tamen legem dicta teneant, & faciunt dicta per dictum Afflictis, ubi supra Rubr. 10. n. 1.

Ibi, *Pierda, hoc enim regulare est, quod portans arma prohibita debeat ea perdere & ita consuetudine servari inquit Hypol. in d. §. pro complemento numer. 12. & Plaza de delictis. cap. 8. numer. 22. ubi inquit praxim hanc rationem sumpsisse a glof. domi. l. 1. ff. ad l. Jul. de vi publ. cujus meminit Jas. in §. ex maleficiis. n. 81. de ultio. Barba, de pract. Card. 2. par. numer. 28. inquit enim Paris. de studie. quod officialis inveniens aliquem cum armis prohibitis potest illa frangere, ut eos referet & sequitur Clarus. d. g. 82. statuto. 6. numer. 9. & Afflictus in d. Rubr. 9. numer. 26. dubium est an mandans alicui, ut secum eat cum armis, & arma eis per iustitiam sint ablata, tenebitur ne mandataris pro armis suis, glof. notat in l. quoniam. C. ad l. Jul. de vi publ. tener quod non, quia in re turpi non contrahitur obligatio, & illud quoque insi. mand. l. si remittendi §. rei turpis. ff. mand. Abb. in v. bone el. 2. numer. 14. de post. pract. Bar. tamen & Fab. Alber. & Salic. in d. l. quoniam. distinguunt, nam aut erat causa licita, quia accedebat ad indulgentiam & similia, & tunc tenetur ad restitendum damna, secundum Abb. & Innoc. in r. sicut. de jure jurando, aut vero ad causam illicitam, ut ad se verberandum cum alio & tunc non recuperat, ut per Joann. Fabrum in d. l. illud. Bald. l. fir. de fidejusso. C. mand. Specul. tit. de judic. §. specialia, in fine, referet & sequitur Rebus. de privil. scholar. privil. 21. vers. item aliam, ubi, in fine inquit, quod commodans alicui enses ad se verberandum cum alio, non recuperat eum per ex l. 1. §. certo. §. sed interdum. ff. commodat.*

Ibi, *Que la tomare, sed quid si alguazellus permittat enses contra l. nostram deferri, ut inde aliquod injuriam reportet, vel rixa oriatur, qua pena punietur, & in his & similibus, inquit textus. in l. si quis barbaris. C. de re milit. lib. 12. quod vivus concremetur, quem ad hoc notat Paris. de Puteo,*

Puteo, in tract. spon. verbo. familiaris. c. 3. scrip. an ex ea quod. n. 8. ubi inquit quod dividentes praxim officiales, comburi debent, vel si aliquem seducant, ut se armet, vel faciant contra veritatem, dicendo quod secure poterit, & post eum capiunt, nam vivus deberet comburi ex dictis, quod si hoc uteretur, quot officiales essent jam combusti, deberent tamen, licet non hac pena, alia tamen gravi puniri, tanquam seductores & seditiosi & causam praebentes rixis, cum deberent eas exulare, siquidem occasionibus obviare tenentur ratione officii, quia

quos viderint ad rixam tendere prohibere debent. per tex. in l. stipulationes non dicuntur. §. placit. ibi non est spectandum ut insula ruat, & sic deinde agi possit ff. de verborum obligatione l. fin. §. ipsam aurem, ubi glof. qui eos. C. de bonis qua liberis. Hippolyti. consil. 21. numer. 23. quare officiales, qui rixantes vident, neque statim ad eos accedant, ut impediatur, tenentur per abque dubio saltem in tribunali Dei omnipotentis, qui tunc videt & judicat, ut inquit in propositum Divac. Perez. l. 18. tit. 4. lib. 2. ordin. col. 564. in fine cum sequente.

TITULUS SEPTIMUS.

De las Cortes, y Procuradores del Reyno.

ALITER non potest continuari, quam quod per Regni Procuratores & in curiis habendis de convenientibus Regno & munitioni & fortificationi ejus tractatur, & in armis habendis, & in fortalitiis servandis & custodiendis Regni defenso maxime consistit, ideo post precedentes titulos sequitur hic noster.

IN LEGEM PRIMAM.

Tributa moneta & similia in regno non imponantur, nisi convocatis curiis & procuratoribus eorum, & eis annuentibus.

SUMMARIUM.

- 1 Curia caput regni vocatur & mari assimilatur & n. 2.
- 2 Procuratores curiarum debent esse homines cordati, & c.
- 3 Concilium civitatis an possit collectionem imponere.
- 4 Procurator exensator mittendus est ad nominationem procuratoris de cortes.
- 5 Procuratorum de cortes salarium de communis solvi debet.
- 6 Procuratorum bonum assensu etiam requiritur in tributis & collectis noviter regno imponendis.

Ibi, *Cortes, ubi convocantur procuratores eorum & in curia ubi Rex adest sic congregatio, eo quod curia per caput regni vocatur, ut inquit textus in l. 1. in prin. tit. 4. par. 3. & locum ubi Rex exiit, ut probat text. in l. 27. tit. 2. par. 2. & curia Regis per mari assimilatur, ut per text. in l. 28. eod. tit. 9. p. 2. ubi gl. 1. dicit assimilationem hanc esse bene notandam.*

Ibi, *Que no se echassen ni repartiessen ningunos pechos, hoc enim tanquam regno damnosum & nocivum maxima cum deliberatione est statendum convocatis civitatibus, Acedo in Recopilacionem. Tom. I. V.*

villis, & locis regni & pro eis eorum procuratoribus, qui quidem deberent esse homines graves bene cordati ac sentati & expertes ac intelligentes, & timorate conscientie, ac constantis animi qui possent resistere injuriis consiliis & damnosis regno, & insuper deberent esse divites, ne spe alicujus praemii consequendi in malum moveri possent & ex l. 4. supra eod. decernuntur aliqua ex his, neque debet esse civitatis debitor ut in facto respondisse, inquit Joan. Orosc. in l. 1. numer. 36. col. 487. ff. de officio procur. Cesar. sed an concilium civitatis possit collectionem imponere, vide Capell. Tolo. & ejus Addition. in decisione 347. & quid in dominis, vide Did. Perez. l. 7. tit. 11. lib. 2. ord. col. 512.

Ibi, *Procuradores de todas las ciudades, y villas y lugares de los reynos, qui quidem procuratores curiarum sunt triginta & sex, decem & sex civitatum, & duarum villarum, quantum octo civitates & una villa sunt circa portus, reliqua ultra. Quae sunt, Sevilla, Guadalajara, Madrid, Burgos, Segovia, Leon, Zamora, Toro, Salamanca, Segovia, Avila, Valladolid, prout referet Did. Perez in l. 1. tit. 12. lib. 2. Ordin. col. 505. & nostra civitas Placentina, quae aliquando secundum quosdam de antiquis addit procuratorem mittebat, nunc autem Salmantina pro nostra Placentina civitate vult procuratorem mittere, & civitas nostra semper requisitioni dicit Salmanticensis civitatis contradicere, & lis magna ut auctori super hoc introducta est, & nondum dissoluta, & huc de causa mittit semper civitas nostra exaltatorem tanquam juste impedita mittere procurato-*

rem: nam licet, ubi adest iusta impeditenti causa, neque procurator excusator mittendus sit, ex text. in l. si quis iudicio, ff. si quis cantio, ubi Docto. tamen in nominatione procuratores ad conventus peragendos (hoc est a cortes) procurator excusator mittendus est prout semel & iterum in auditorio iudicatum esse testatur, Orosius in d. l. si quis iudicio, col. 690. num. 3. & salarium istorum procuratorum de cortes de communi solvi debet, secundum Avend. cap. 10. prorum. num. 7. in fin. lib. 2.

Ibi, Sean otorgados por los diebos procuradores, nam cum praedictate possit civitatibus, villis, & populis, pro quibus mittuntur, necessarium requiritur approbatio, vel improbatio talium procuratorum, & in hoc licet in aliis arduis Rex consilium procuratorum huiusmodi requirere vel saltem sequi non tenetur, in iis tamen tribuitur & collectis noviter regio imponendis assensus etiam istorum procuratorum requiritur, ex text. nostro pro forma & substantia actus, & ideo procuratores si plurimum debent in praestando assensu esse sensati & maturo consilio sese deliberare, & non aliter sese prorumpere, nam ubi majus periculum vertitur, ibi cautius agendum.

IN LEGEM SECUNDAM.

Ardua regni cum subditorum consilio, & conventibus ad id congregatis Rex expedit.

SUMMARIUM.

1 Rex debet requirere consilium suorum procuratorum & subditorum in arduis faciendis.

Ibi, consejo de nuestros subditos, in arduis enim exercendis atque efficiendis consilium suorum procuratorum, & subditorum requirere debet, ut de Imperatore & Regibus probat text. in l. placet. C. de sacrosancti. Eccles. & in l. humanum. C. de legibus, & in l. fin. tit. 1. lib. 2. supra, ubi aliqua retuli, & in summo Pontifice, idem probantur Archid. & alii relati per Loazes, in allegatione pro marchione de los Velez. 1. dubitatione. in 7. pro parte oppidi fundamento. n. 3. & 4. verum ut dixi in d. l. fin. & iterum in meo tract. de Decret. vocato, Curia Pisana alio nomine lib. 2. c. 3. num. 1. & latissime plura inferens profectus est Loazes, ubi supra in responsione ad dictum 7. fund. pag. 392. cum sequentibus aliquibus in parvis, hanc summus Pontifex, Imperator, vel Rex, ex voluntate non vero ex necessitate compelli observant, possunt enim si volunt ardua quaeque sine procerum & Magnatum consilio efficere, licet non soleant, ut pote quia, & ipsorum Principum res vertitur si male quid contigerit ex praetermissa consilii dicti requisitione, & praesertim circa nova tributa imponenda, ubi Principem ipsam potius necessarium credo perquirendi consilia procerum & procuratorum regni, quam voluntarium, ex l. precedente, ut pote quia ex iis potius, quam ex aliis occasio-

nes scandalis praebentur multoties, ideo cautius agenda, & in iis & in arduis aliis consilium nostri text. requirendum, iuxta illud Ecclesiast. 32. Fili sine consilio nihil facias, & post factum non poenitebis.

IN LEGEM TERTIAM.

Terminus conventus est assignandus cum ad conventus peragendos procuratores eorum vocantur: Quibus procuratoribus hospitia sunt danda & constituenda, & convenienter tractandi.

SUMMARIUM.

1 Morosus non potest quis dici, cui terminus conventus ad veniendum non est assignatus.
2 Curiam Regiam alevantes bene tractandi sunt.

Ibi, termino conveniente, aliter enim in mora non veniendi nec in culpa constitui possent, & cuilibet enim citationi ac vocationi terminus conveniens est assignandus, ne inutilis citatio ac vocatio reddatur; ut probat text. ubi dixi in l. 1. tit. 3. supra. lib. 4. n. 1. & 4.

Ibi, Bien tratados, y aposentados, si enim quibus cura regni incumbit, & pro regno curiam & adeunt benigne tractandi sunt, & hospitia eis praestanda, nam qui in uno oneratur, in alio debet relevari, licet hodie procuratores curiarum non onerari in aliquo, sed honorari, & praemiari asseritur, & communiter sic ab omnibus concipitur, qui quidem licet revera in maximo honore constituentur, per maximum onus suscipiunt si attente considerassent, cum ex eorum votis plerumque universa Regni salus & quies pendet, & e contrario maxima inquietudo & maximum incommodum a suis malis consiliis, si quae mala praebuerint, oriantur, ideo attente ac sensatim & mature sese in iis gerere debent, ne inde nascantur injuriae, unde, ut tritum est Brocardicum, jura nasci debent.

IN LEGEM QUINTAM.

Nullus precibus eligendus est in procuratorem curiarum, Rex tamen motu proprio potest illum eligere.

SUMMARIUM.

1 Rex potest cuilibet civitati tollere facultatem eligendi procuratorem de cortes.

Ibi, ganar curias de ruego, officia enim & honores peti non debent, sed offerri, aliter enim notaretur quis de ambitu, ut dixi in l. 2. tit. 3. lib. 3. supra.

Ibi, Mas de nuestro proprio nomo, sic limitatis supra proxima verba, & legem praecedentem, ubi electio libera comparatur populo cuilibet eligendi talem procuratorem, ut non procedat quoad Regem qui ex motu proprio

prio potest eligere, & tollere electionem tali civitati & Populo, nam cum sit supra jus, potest illud interpretari & tollere, e. propositi, de concess. prob. & e. inter alia de sententia excom. ubi gloss. verbo, interpretatio, notat ad eum pertinere juris interpretationem, ad quem constitutionem. l. fin. C. de legi. c. clericum 6. ex iis omnibus. 11. quest. 1. tex. in l. 3. tit. 1. supra. lib. 2. ubi dixi in num. 16. sed contra nostrum text. in hoc facere videtur l. 2. & 3. tit. 14. supra. lib. 4. ubi nulle literae regie etiam motu proprio concessa in praedictum aliquorum sunt exequenda, neque Rex potest juri alicujus terti praedictate, ut in illis legibus 2. & 3. latissime dixi, & alibi pluries, in nostra tamen materia & lege dicitur Regem eligere posse hunc procuratorem motu proprio, cum lex nostra & praecedens dicant civitati & Populo competere jus eum eligendi, ergo contra legem illas videtur hic hoc dispositum, cui quidem objectioni responderi potest, ut non obstat, vel quia princeps & legislator sic voluit disponere, & leges interpretari, vel quia potest Princeps si vult praedictate cui voluerit, vel quia nullam, vel leve praedictum est hoc, cum & ipsum Regem, credendum est hoc, eligere velle hominem convenientem & utilem tali ministerio, ut colligitur ex verbis final. nostri text. & sic collat difficultas supra dicta.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Procuraciones curiarum cui lex nostra prohibet sub ejus pena.

Ibi, de comprar quod justum, sanctum ac rationi consentaneum est, quid enim spectari potest a tali emptore, aut quam non communicationem tribuatur & onus non consentiat, ut aliquid ipse lucratur, & ideo iustitiam, sicut & officia iustitiae vendi non posse statuit per l. 7. tit. 3. lib. 7. infra & per nostram in iis procuratoribus statuitur, & nostram ad hoc considerat legem Matien. in Anal. relaus. 4. parte. c. 11. num. 4. & an alia officia decurionatus tabellionatusve vendi possint, dixi in e. libri 4. mei tractat. decurionum, vel Curia Pisana.

IN LEGEM DECIMAM & UNDECIMAM.

Procuratores curiarum non sunt durante legationis tempore compellendi libere & accusationibus, neque fidejussores prestare nisi pro tributo Regni, neque iterum secundum legem 11. possunt capi pro debitis sua civitatis, vel de, vel populi, nisi sine debitum proprium ejus, & pro eo fuerit detentus, vel pignorat.

SUMMARIUM.

1 Missus causa legationis ad curiam, ibi conveniri non debet, sed habet jus revocandi domum. & 2. quod neque fidejussores dare tenentur de redeundo ad primam. in n. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.

3. hac etiam sequuntur.
4. Declarantur supra dicta & leges nostrae.

IN lege 10. ibi, las nuestras justicias de la nuestra corte, hic limitatur & restringitur potestas iudicium curiae, qui sine distinctione solent procedere contra in curia existentes, eo quod sit caput & communis patria, ut alibi diximus latius de Roma. Fallit hoc tamen in casu nostrae. l. & id regulare est, ut nullus causa legationis, vel ex alia necessaria causa, & prout congregatio ad curias ex mandato regis facienda, conveniri non possit in curia, sed habeat jus revocandi domum, prout dixi in meis additionibus ad tract. de decret. vocatum Curia Pisana, in lib. 1. c. 11. n. 7. habent tamen hic ex l. nostra, procuratores curiarum privilegium scilicet, quod neque sub iussione tenentur prestare de redeundo & ad patriam pro suscipienda lite, & quod regulariter est in aliis, ut diximus in d. n. 7. & hoc credo potest esse ex eo quod procuratores si sunt quasi quidam legati missi a civitate sua vel populo ad Regis mandatum ad curias peragendas, & de jure legatus non potest conveniri & in loco legationis pro debitis ante contractis. l. 2. §. legatus, & ibi Doct. ff. de judi. nec pro possessione ante accepta, nisi tempore legationis accepta sit. l. non aliam. §. 1. & ibi Bar. ff. de judi. vel nisi ad hoc legatio procurata sit, ex dictis per Bar. in l. universi. C. de legationibus lib. 11.

In l. 11. ibi, No sean prendados por deuda del tal concejo, de nihil videbatur hoc verba servire, cum de jure dispositum reperimus, quod nullus civis pro debito suo civitatis, vel populi posset detineri, capi vel exequi, ut dixi late in l. 16. tit. 21. lib. 4. supra & sic nihil erat necesse per l. nostram procuratores hos privilegiari, verum tamen facilitate diluitur isthac obiectio, si dixeris hos procuratores curiarum esse civitatum ac villarum rectores, prout sunt, qui quidem tanquam tales rectores conveniri possunt pro debitis suarum civitatum. ut dixi in d. l. 16. num. 5. ideo lex nostra eos etiam ab hoc onere eximit, & privilegiat, etiam si Dida. Perez hic sub l. 4. tit. 11. lib. 2. Ordin. col. 509. cum sequentibus velit dicere eos non privilegiare legem nostram.

Ibi, Salvo si la deuda, videtur hoc esse contra dispositionem legis praecedentis, ubi procuratores hos curiarum eximit ab omni petitione civili, quomodo ergo hic dicitur, quod pro debito proprio possit detineri, & certe est magna contrarietas harum legum, nisi legem 10. praecedentem intellexeris & ut procedat, quoties tales procuratores vocantur a cortes lege nostra quoties non vocantur ad hoc, sed adeunt curiam pro negotiis civitatis & populi sui, vel ex vocatione Regis ad aliam causam quam ad curiarum congregationem, & hunc credo verum & literalem harum legum intellectum, aliter enim plurimum sibi contrariarentur, neque scito aliter pro nunc concordari posse.

TITULUS OCTAVUS.

De los Embaxadores.

Cum in superiori titulo dictum sit de procuratoribus curiarum, quia tanquam legati & ambasiatores suarum civitatum, villarum, & populorum curiam adeunt, nunc sequitur immediate tit. generalis, de ambasiatoribus.

SUMMARIUM.

- 1 Embaxador quis Latine dicatur.
- 2 Triplex est legatus missus a Papa ad Regem, vel provinciam reformandam.
- 3 Ambasiatoribus iis an credendum sit sine literis legationis.
- 4 Ambasiatoribus donatum cedat lucro eos mittentium. & n. 5. & 6.
- 7 Ambasiator si infirmetur in itinere, expensis debent ei solvi a mittente.
- 8 Ambasiatores si decedant in itinere, quomodo solvendum salarium.
- 9 Ambasiatorum unus si decedat, an possit alter explere officium.

Et quia lex unica habet parum condimentum in materia sua, ideo pro declaratione ejus & Rubricae aliqua notabilia in hac Rubrica declarabo, & primo quis dicatur Latine embaxador, & dicendum, est quod Latine vocatur Ambasiator, & sive legatus, & is est, qui a Rege mittitur, vel ab alio principe ad negotia, vel ad voluntatem suam alteri Regi, vel principi per ipsum ambasiatorem exprimenda & tractanda, ut colligitur ex l. 21. tit. 9. par. 2. quae est singularis in hoc, & horum ambasiatorum officia magna maximi honoris reputat, & qualitates requisitas in eis commemorat, quibus ad hanc l. nostram scilicet quod debent etiam esse naturales hujus regni, & de jure canonico triplex est legatus & missus a Papa ad regem, vel ad aliquam provinciam reformandam, ex capit. 2. de officio leg. in 6. primus est Cardinalis, & hic, si mittitur a Papa dicitur legatus de latere. c. 1. & Doct. ibi. de officio legat. in 6. & hic est dignior cum sit Cardinalis de latere Papae, & assiluit negotiis arduis & secretis. cap. volentes. & c. placet. & ibi glos. de officio leg. in 6. alius vero est legatus ratione dignitatis, qui legationem habet eo ipso quod dignitatem adeptus est, ut Archiepiscopus Remensis, & Cantuariensis, adhaerent enim dignitati legatio ut patet in d. cap. 1. de officio leg. in 6. alius vero est legatus quia missus a Rege, & isti sunt, los embaxadores, ita eos distinguit ultra alios, Fran. Mar. in decisione Delphin. 135. num.

1. & Rebuffus in l. Sylva cadua. 30. in ordine. §. si supra. pag. 248. ad fin. ff. de verb. signific. Sed est quaestio an ambasiatoribus iis credetur & sine literis ambasiariae sive legationis, & dicendum est non credi, nisi literas exhibeant, secundum Bar. in l. Palatinos. C. de collat. fundo. lib. 21. nisi esse vir nobilissimus & praeclens & notus principi, de quo videndus est Mascardus, de probatio. tom. 1. conclusioe 84. per totam. Praesumitur tamen pro sufficientia talium legatorum a principe missorum, secundum eundem Mascard. in 2. tom. de probat. conclusioe 192. n. 5. sed an id quod est donatum ambasiatoribus cedat eorum lucro, & an vero mittentium sint, & in hoc fuerunt opiniones Docto. diverse, una pro ambasiatoribus, alia vero pro mittentibus, ut videbis ex Doct. in cap. fin. in fine. 94. distin. & in l. socium qui. §. 1. ff. pro socio, & in l. qui proprio §. procurator. ff. de procurato. & in hac diffensione placet concordia Abb. in cap. postulasti. num. 4. & 5. de concess. prob. ut scilicet consideremus an ambasiatores fuerint prius noti, & familiares ei ad quem missi sunt, & tunc cedunt eis, aut erant ignoti, & tunc inspicenda est qualitas donorum, nam quaedam praesumptive magis conveniunt mittenti, ut puta si daretur unus leo, quaedam conveniunt ipsis ambasiatoribus, puta si darentur eis congruentes vestes, & secundum hanc qualitatem facienda est interpretatio sicut & in donatis a consanguineis viri uxori ejus, distinguunt multi, ut licet videre ex Mascard. de probat. tom. 1. fol. 362. conclusioe numero 7. iltitae tamen procedere possent jure antiquo attempto, quo quidem permillum erat ambasiatoribus & donari, & recipere, ut in l. divus. versio. Barbaros. ff. de bonis damnato. & l. unica. C. publi. liti. lib. 11. sed cum ex d. l. 21. tit. 9. par. 2. ubi adnotante glos. aliqua cosa, nihil recipi liceat ab eis, & cessabant iltitae, nisi de facto aliquid recepissent, quia tunc & huic quaestioni locus esset. Item nota quod si ambasiator infirmetur in itinere expensis debent ei solvi a principe vel civitate mittente eum, secundum text. in l. si cui. §. 1. ff. ex quibus causis mayo. de quo per Bar. in l. 21. tit. 9. par. 2. ff. eod. tit. & Anania in c. quam sit. de Judais, ambasiatoresque si debebant in itinere

De las Imposiciones &c. Ley. I. 133

inirere salarium pro rata temporis, qui non servierunt: debet restitui per haeredes civitatis & mittenti, & si unus ex ambasiatoribus decedat, & alter solus potest explere officium ambasiariae & valebit ab eo gestum secundum Angelum in l. 1. C. de legat. lib. 10. & Bar. in l. 2. eod. tit. & lib. ubi ex addition. ibi optime hoc declarat quoties ad idem officium duo deputati sunt, ut uno decedente alter gereret utriusque officium, & de mandato superioris, secus si diversa, nam tunc cum officia sint distincta, & distincta habeant salaria, iste non poterit illud diver-

sum officium explere, quod si ex jussu superioris adimpleat, duplex habebit salarium ut per additio. Bar. ubi supra alia de ambasiatoribus videre poteris per Berrach. in reperiitorio, verbo ambasiator, & per Mart. Landent. in tract. de leg. maxime principum, in tom. 16. tract. diversorum Doct. nam iltitae sufficient pro nunc.

¶ Ad l. 1. solum unum verbum addo scilicet, quod casus specialis ejus pro naturalibus regni addendus est pluribus aliis regnicolis permittis & a me relatis, in l. 14. tit. 5. lib. 2. supra in n. 50.

TITULUS UNDECIMUS.

De las imposiciones, tributos, y portazgos, y estancos.

IN LEGEM PRIMAM.

Portagia imponi non possunt per alium quam per regem vel per alium ad hoc habentem Regis privilegium, vel ex consuetudine immemoriali acquisitum jus habentem, sub nostri rex. papa.

SUMMARIUM.

- 1 Rex est qui potest portagia imponere. & sine ejus licentia civitates non solent id imponere. & n. 2. imo & tunc Rex cu causa id concedit. & n. 3. aliter peccaret & tyranniam exerceret ibidem, imo & exalior ut. n. 4.
- 5 Qualitates justificantes portagia, remissioe.
- 6 Jus portagia imponendi potest tempore, vel privilegio acquiri.
- 7 Aliis modis etiam acquiri potest jus hoc imponendi portagia.
- 8 Immemoriale tempus requiritur ad acquirendum jus hoc. & n. 9.
- 10 Privilegium debet, ut valeat, facere mentionem de aliis portagiis loci illius.
- 11 In praescriptione contra Regem scientia & patientia requiritur.
- 12 Quibus rebus debet probari praescriptio hac portandi portagia.
- 13 Alia praescriptionis debet esse uniformis & invite factus ut jus hoc portagiorum praescribatur, alia neque immemorialis sufficeret.

Ibi, de los reyes de donde nos venimos, ni de nos, Rex enim est qui potest portagia imponere, ut in cap. super quibusdum §. 1. de verb. signific. Bart. & communis Scholar. Doct. in c. 1. que sunt regalia, maxime Afflicis versio. veltigalia. l. veltigalia. in princ. ff. de publi. l. 1. & 2. C. nov. vet. tempo. num. 105. l. 2. & 3. infra eod. in aut. de mand. Princes. §. sed neque collatione §. l. 9. tit. 7. p. 5. Ferrata in forma lib. pro sol. pedag. glos. 1. n. 3. & ibi Addit. Rolan. Valle, cons. 34. vol. 3. n.

26. & ex nostris Avend. c. 4. prat. num. 3. lib. 2. & A. iles. cap. 24. prat. glos. 1. & Lafarte in tract. de decima vend. lib. 1. in scholio ad l. 1. tit. 17. lib. 9. recap. n. 1. ubi ampliat, & in exaltibus Doct. de veltigalibus, & collectis, & ideo si civitas ex magna causa velit quocquam imponere, impetrat literas a Rege, ut sibi permittatur, & solet visa causa concedere, & ut quotidie videmus & testatur Guido Papae decis. 197. relatus per Rebuf. l. nummum. 214. ff. de verb. sign. pag. 933. in fin. imo & ipse Rex non debet alia portagia imponere nisi ex justa causa propter publicas & necessitates, & videlicet pro stipendiis, pontibus, defensionibus strate publice, vel pro defensione fidei vel patrie contra paganos, ut & inquit glos. seguros. l. 5. tit. 7. part. 5. & novissime Humada. d. l. 49. tit. 6. par. 1. glos. 3. num. 11. cum sequenti, aliter tyrannica portagia & iniqua dici possunt, & mortaliter Rex ea imponens peccaret, ut per Roland. ubi supra. n. 26. & 27. & ubi supra Avend. n. 2. Nau in manna. c. 25. n. 6. versio. 16. ubi ad restituendum eum obligat, & Greg. Lop. in d. l. 9. glos. semejame, ubi inquit quod etiam ipsemet exador peccaret, si sciret sine causa impositum esse portagium & dicta etiam tenuit Decianus Tyberius, in cons. 41. n. 66. volum 2. cuius distinctionem ibidem ab eo propositam, n. 68. scilicet, quod de potestate ordinaria non possunt Reges sine causa imponere portagia hae, de absoluta vero sic, rejiciendam patet, nam in principibus Christianis non datur absoluta potestas, ut late fundavi, in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, & sic sine causa non vult juri alicujus tertii praedjudicare, & consequenter Reges etiam non possunt sine causa portagia hae imponere, & qualitates & justificandi hae portagia vid. per Castro de lege ponali. c. 10. & an credatur Regi volenti portagia & collectam imponere ex causa & utilitate publica, vide Mascard. in 3. tom. de probat. consel. 1228. n. 13.

Ibi, No teniendo cartas o privilegios, & ibi, *per uso de tanto tiempo*, ex iis duobus titulis, vel quolibet eorum, scilicet, ex privilegio Regis, vel temporis ubi potest acquiri per inferiores dominos jus imponendi portagia in locis suis, prout & erat de iure, ex e. super quibusdam. §. 1. de verb. signific. & Bart. & Doct. in l. si publicanus. §. fin. ff. de publ. & vect. & in l. 2. C. vest. nov. ubi signanter per Sal. debetque secundum eos, & ex dictis iuribus prescriptio hanc vel consuetudo esse immemorialis, ut & optime per Zephalum consil. 129. n. 3. cum sequentibus, ubi quanto tempore quis liberetur, alii vero quatuor modis dicunt acquiri posse jus imponendi collectas, pedagia, & onera, & angarias, scilicet conventionem facta inter Regem & subditos, de qua loquitur tex. in l. fin. §. praeveat. ff. mun. & hon. & per totum tit. C. de ann. & trib. lib. 10. numerata conventa. secundo privilegio, ut notant omnes in rubr. C. nova veti. gloss. 4. forma. §. si quis vero agrum, ver. levare, in fine. ff. de censibus, & tradit Alberic. in l. fin. c. de iurisd. omni. iud. & in Rubrica de mun. & hon. vers. sed pone quod, Alexan. consil. 145. volum. 2. & est text. in l. placet. C. de excus. num. & l. 1. C. de super. indult. Tertio consuetudine, ut per Albert. & Cynum, in Rubrica. C. qua fit longa consuetudo, & in d. l. fin. n. 8. C. de iurif. om. iud. & per Alexan. consil. 124. n. 3. ad finem vol. 4. & de utroque, scilicet privilegio & consuetudine, est text. in c. servitum. 18. q. 2. juncto c. contra mercem. 100. distin. quarto videlicet prescriptio, ut est text. notabilis ubi notat Bart. in l. cum de in rem verso. ff. de usur. & in l. litem. C. de agris. & cens. lib. 11. notant omnes in l. si certis annis. C. de pall. Bald. in l. solent. §. fin. ff. de offi. procons. & Tiber. Dec. respon. 4. n. 3. vol. 2. & optime per Navarrum, in consil. 1. tit. de censur. ubi & per quod tempus liberatio consequatur. Ii tamen quatuor modi acquirendi jus hoc, pedagia imponendi, ad duos, de quibus in nostro text. referri possunt, scilicet, ad privilegium & concessionem Regis, sub quibus comprehenditur conventio, nam quamvis per viam privilegii & conventionis id fiat, necessario per viam concessionis fit, & sic idem esse iudicandum erit, item & tertius & quartus modus, scilicet de consuetudine & prescriptio, ad unum etiam deducitur modum scilicet, per usum tanti temporis de quo non est memoria in contrarium, sive id per consuetudinem vel prescriptionem acquiratur, & sic iure optimo noster text. & Doct. alii inquirunt duobus iis modis, scilicet privilegio, & usu immemoriali acquiri posse hoc jus, ut inquit Fran. Becius in consil. 69. n. 5. & latum consilium in supra dictorum propositum fecit novissime Tiber. Dec. d. consil. 41. per totum, vol. 2.

Ibi, De tanto tiempo que se pueda ganar segun derecho, in antiquis textualibus assignabatur hic per l. veteris ordinamenti, tempus quinquaginta annorum, nunc autem videmus tempus tantum per l. assignari, quantum de iure sufficiens sit & cum imponere collectas sit de regalibus, merito quod immemorabile tempus requiratur, ex dictis per nos, in l. 1. tit. 13.

lib. 4. supra. n. 41. cum seq. pluribus, per text. ibi, & in portagio immemorabile tempus requirit, sic habemus decisum per l. 19. tit. 6. lib. 3. supra ut apparet ex subscriptionibus recopilatoris nostrae recopilationis ad finem hujus nostri tit. 11. & per l. 8. tit. 15. lib. 4. supra. & notat Aviles. c. 14. pratorum gloss. & prescriptio. n. 1. cum seq. Avend. c. 4. prat. n. 7. & 9. in prin. lib. 2. ubi inquit quod tunc non sufficit longeva subditorum praestatio, & quamvis subditi instrumenta facerent in praesidium suae libertatis non valebunt, secundum Bald. relatam per Aviles ubi supra gloss. 1. num. 4. & tradit etiam gloss. fin. mandata. l. fin. tit. 7. p. 5. ubi & inquit quod quando conceditur per Regem privilegium vectigali in aliquo loco imponendi, requiritur ne privilegium & rescriptum sit subreptitium, quod in eo fiat mentio de aliis vectigalibus seu pedagiis, quibus oneratus est talis locus, & alia nihil valet tanquam subreptitium ut & per Avend. c. 4. pratorum. n. 6. in fine lib. 2. & de iis etiam tractabat Villalobos, in arario com. opin. littera P. num. 297. & 299. ubi inquit quod tunc non est necessaria in tali prescriptio immemoriali scientia principis & patientia, secundum magis com. opin. ut & per Aviles. c. 13. pratorum verbo, al. cavalat, & dixi in l. 1. n. 5. & 53. tit. 15. lib. 4. supra & tenet novissime Gutierrez, in quast. pract. lib. 1. q. 85. n. 1. & seq. pag. 159. in prescriptio tamen 40. annorum contra Regem scientia ejus & patientia requiritur, ut per ipsos maxime Gutier. 11. ibidem. n. 2. & 3. & in nostro casu haec 40. sufficeret annorum prescriptio cum scientia & patientia Regis inducta, secundum Aviles, ubi supra quod crederem si aliquis adesset titulus apparet verus, licet non esset verus, vel quoad possessionem sufficeret haec quadragenaria prescriptio, ut per Avend. ubi supra. num. 13. & in casibus in quibus scientia & patientia requiritur, sufficit officiales ac procuratores Regis id scire, ut ei praesudicatur, ut per Gutierrez ubi supra & ego ante eum in d. l. 1. n. 15. tit. 15. lib. 4. supra. de quibus & per Menel. in l. si aquam. n. 37. cum 5. seq. C. de servit. & aqua, debet tamen haec conclusio & aut prescriptio amplius quam duobus testibus probati, ut per Avend. ubi supra n. 11. imo & tunc actus praestationis debet esse uniformis, & invite factus a vassallis ut domini ab eis has collectas exigere possint, & alia neque immemorialis ex actio sufficeret, secundum Avend. ubi sup. n. 17.

IN LEGEM SECUNDAM.

- 1. Omnes exactiones de jure civili prohibita sunt & damnatae.
- 2. Pedagia antiqua non licet augere, sicut neque de novo imponere.

Ibi, Impositiones novas, ut in l. precedente dictum est, prohibitae enim sunt & damnatae omnes exactiones de jure canonico & civili, ex e. quamquam de censibus in 6. & non possunt imponi nisi ab habente potestatem, ut in l. 5. proximè diximus, & per Julium Clarum lib. 4. sententia-

IN LEGEM SEXTAM.

Privilegia eximientia loca aliqua & civitates a solutione portagiarum servanda sunt.

Ibi, En aquello que de derecho devieser guardadas, & sic in terris ubi Rex ipse privilegium tale concedens eximens a solutione portagiarum percipit portagia, non vero in villis & populis ubi perceptio portagiarum ex privilegio, vel immemoriali consuetudine alicui particulari Domino vel personae competit, nam cum iis non loquitur neque procedit similis portagiarum exemptio, & prout dixi in l. 14. n. 39. tit. 3. lib. 1. supra & factum dicta per Velalcum in eum. 1. suorum consiliorum. c. 11. num. 2. cum 2. sequentibus.

seventiarum. §. fraudum. q. 19. & per Grammat. consil. 98. n. 12. cum sequen. pluribus & latius in consil. 147. & id adeo verum est, quod antiqua augeri non possunt, ut ex l. nostra probatur & in gloss. sequente dicemus, & quod nova pedagia imponi non possunt, vide etiam Zephalum consil. 129. n. 1. & sequent.

Ibi, Ni stan ojadno de arecentor, nam sicut non licet nova pedagia imponere, sic neque antiqua augere per l. 1. & 1. C. nova vectig. imponi non possunt, pedagium enim auctum novum dicitur, ex l. vectigalia in prin. ff. de publ. Sal. in l. vectigali in prin. C. nova vecti. Rolan. Valle, consil. 42. num. 12. vol. 3.

Ibi, Con diez tanto, augetur in hoc pena duplici per l. 9. tit. 7. p. 5. imposita, ut ibi advertit gloss. verbo, doblada.

IN LEGEM TERTIAM.

Domini vel eorum heredes non possunt nova tributa aut jura imponere in domibus aut hereditariis quibusvisque ab eis possessis in villis aut locis horum regnum, nisi illa tantum tributa ipsi dominibus aut hereditariis affixa.

SUMMARIUM.

- 1. Persona Ecclesiastica an dispositione legis ligari possit.
- 2. Tributaria res in quem transit cum onere suo.

Ibi, Personas Ecclesiasticas, sed an & personae Ecclesiasticae legis nostrae dispositione ligari possunt, & dicendum est, quod sic ex eo quod in commodum & favorem publicae utilitatis, id est statutum per l. nostram, quo casu & Ecclesiastici comprehenduntur, prout alibi diximus & intelligenda tamen est lex nostra de clericis & personis ecclesiasticis mercatoribus, seu negotiatoribus, non vero de aliis secundum gloss. clerigo, in l. 5. tit. 7. p. 5. & ibi inquit quod tunc stabitur juramento clerici quod non portat causa mercantia.

Ibi, En las casas, y heredamientos, ita quod non possunt tales domini temporales in terris suis statere quod omnia praedia, & solvat tot tributa omni anno tali personae, vel ad supplementam talem necessitatem, vel opus implendum, imo neque ipse Rex id posse facere si intelligeretur, quod id fieri jubebat, dolo vel fraude in detrimentum Ecclesiasticae libertatis, ut dixi in l. 11. tit. 3. lib. 1. supra.

Ibi, En las aforadas, id est tributarii & tributarii affisi, id enim ut in posterum observetur, jubere poterunt domini temporales in terris suis, nihil enim novi tunc jubent, sed vetera renovant, & talis res tributaria in quemcumque & transeat, transire cum onere illo solvendi tale tributum, ut dixi in d. l. 11. n. 8. cum seq. tit. 3. lib. 1. supra.

SUMMARIUM.

- 1. Portagium non debetur de rebus, quas pro usu proprio quis deserit.
- 2. An si deseruntur res pro usu proprio, juramenta deserentis statim ubi n. 3. qua tales res dicantur.
- 3. Casus ubi de jure communi portagium non solvitur.
- 4. Portagium & pedagium regulariter de rebus que negotiationis causa deseruntur, debentur.
- 5. Privilegiati non obligeati solvere portagium vel gabellas, debent saltem dona publicano ostendere.
- 6. Res de quibus datum non debetur non est necesse consignare.
- 7. Mercatorem non portare res vitatas, sufficit per eum jurari.
- 8. Malitiose occultans bona vel deserens per loca insulsa panitur.
- 9. Deserens res an debeat expectare quod officialis pedagii ipsum interroget.
- 10. Perditus rebus ex quibus datum debetur an & perditur illa ex quibus non debetur.
- 11. Alia pro portagio consuetudo vel pro habenda pena quanto tempore durabit.
- 12. Publicanus an possit propria auctoritate mittere manum in rem pro qua datum solvatur non est.
- 13. Dominium rei confiscatae transit in fiscum, vel habentem causam ab eo, non tamen possessio.
- 14. Publicanus inquam panem incurret si plus debito petat.
- 15. Mercator transiens per loca non consuetata est in culpa.
- 16. Mercator transiens non solvit portagio, quia ibi non erat, eas solvens, excusatur a pena, sicut si causa fraudandi. Et num. 18.

Ibi, *Que no se lleve portazgo de cavallos*, adde quoad neque de quibuscunque rebus debetur, quas quis defert pro usu proprio, ut habetur in l. universi. C. de vect. eo. & in l. censoria in prin. ff. de verb. signific. tradunt Becius conf. 96. n. 9. & Rolan. conf. 34. n. 16. cum sequent. lib. 3. Ferrara in pract. in for. lib. pro solv. pedag. in glo. panni. n. 1. ubi inquit ex glos. in clement. fin. extra de censib. quod super hoc stabitur juramento deferentis, & n. 2. inquit quod illa res dicuntur pro usu proprio, que pro cultu atque pro quotidiano usu ipsius persone, & familia suae deferuntur, ut in d. l. censoria. Et an d. l. 5. comb. 3. in prin. tit. 7. par. 5. & ibi glos. verbo, para si. cum seq. alios etiam casus ubi de jure communi, portagium non solvebatur, referret glos. in l. si publicanus. §. 1. ff. de publicis, & text. in d. l. 5. tit. 7. p. 5. & ibi glos. ad limitationem regule que habet, quod regulariter pedagium & portagium de omnibus rebus, que causa negotiationis deferuntur, debetur de quibus exprimitur & habetur per text. in l. interduum. §. species ff. de publica. verum tamen est quod privilegiati, qui non tenenturolvere vectigalia vel gabellas, debent saltem dona & publicano ostendere, alias confiscarentur, secundum Rolan. conf. 79. n. 90. cum duobus sequentibus lib. 3. & Addit. Ferrar. ubi supra in glos. panni. adubi. prima. licet in aliquibus civitatibus, consuetudo dicat quod deferens non tenetur consignare & officiali res de quibus datium non debetur, secundum Ferrar. ubi supra in glos. exciderunt. n. 2. & habemus nos optimam l. 8. tit. 7. p. 5. hoc approbantem & disponentem sufficere & mercatorem jurare non portare res ex quibus portagium debeatur, & tunc si talis privilegiatus secundum Additio. Ferrar. ibidem, portaret res alienas, & diceret esse suas, diceret fraudare pedagia & gabellas, & perderet omnia hanc, ut probatur ex d. l. 5. ad. fin.

Ibi, *Sin pagar el portazgo de se deve anan de pena el quarantimo del portazgo*, & no perdimento de las mercaderias, de jure civili mercis ipse perdebantur, in hoc casu, cum pedagium non solvebatur, ut apparet ex l. si publicanus. §. ff. in fi. ff. de publi. in l. censoria in prin. ff. de verbo. signific. & ad hoc facit l. universi. C. de vectig. sed an si malitiose quis occultaverit bona fraudandi causa, vel per loca devia transierit, punietur amissione rerum, quas voluit occultare, & dicendum est quod sic, & ex l. 5. in fine. & l. 6. tit. 7. par. 5. quia secundum glos. 1. in ca. l. 6. casus illi speciales non contringunt per l. nostram, que solum loquitur cum deficit malitia & intentio fraudandi, sed tantum cum quis transit per loca usitata, ubi adsunt publicani & collectores portagii, & transit sine solutione ejus, tunc enim quadruplum solvit, non vero amittit res, si publicanus existit in loco solito, secus si ibidem non adesset, nam tunc excusaretur mercator, ex l. nostra in fine. Sed est in proposito singularis questio, an deferens res debeat expectare, quod officialis pedagii ipsi interrogent & an deferat res, de quibus solveere debeat pedagium, & dicendum est quod non, imo ipse deferens debet se of-

ferre, & profiteri officiali quod tales res defert, ut ex text. in l. interduum. §. de publi. quem ad hoc sic tenendo allegat Ferrar. ubi supra in gl. exciderunt. n. 2. ubi n. 3. tractat, an ignorantia in aliquo tunc excusetur, & an minor aetas, vide dicit. l. 6. tit. 7. par. 5. sed an in casu in quo perditionis pena locum habet perdetur res etiam ex quibus datium non debetur, vel res aliena, vide per Ferr. ubi supra. n. 5. cum seq. ubi inquit quod non perdetur, sed quanto tempore durabit hac actio pro portagio consequendo, vel pro habenda pena, die quod quinquennium & non ultra per text. in l. 2. C. de vect. & com. & text. in d. l. 6. in fi. tit. 7. p. 5. sed an propria auctoritate possit publicanus mittere manum in rem commissam, pro qua datium solutum non est, & Ferrar. ubi supra, glos. ejus, inquit, quod de jure communi, non possit, sed de consuetudine obtenta optime possit, quia rei, in qua datur commissum statim perditur dominium, & transit in fiscum, vel habentem causam ab eo, & non tamen transierit possessio nisi sequuto facto hominis, ut ibi inquit Additio. Ferrar. ex Rolan. conf. 42. n. 5. verb. 3. ubi tractat de ista transacione, ubi tamen id non esset de consuetudine, iudicem adiri consulo.

Ibi, *Donde no se acostumbra ni pueden llevar*, que quatinne publicanus penam incurrit, si plus debita ac justa mercede & portagio perceperit, & in hoc distinguendum est, scilicet, quod aut exigit novum vectigal nunquam hactenus impositum, & tunc de jure communi punietur pena legis Corneliae de vi publica, ut l. si. C. ad l. Jul. de vi pub. de jure vero nostro Regio punietur pena l. 2. supra isto tit. & lib. aut exigit amplius quam consuetum est exigi ab antiquo, & tunc aliquando puniebatur in duplum, aliquando in triplum, aliquando etiam extraordinarie corporaliter, prout iudici videbatur diligenter delinquentis circumstantiis ponderatis, ut hac probantur in l. 2. in prin. & l. 1. & l. licitatio. §. quod illiciti. ff. de publica. ubi non solum ipse publicanus de his tenetur, sed etiam familia ejus, ut & l. quant. audacia in prin. & in §. 1. cum similibus. ff. de publican. referret Ferrar. in pract. in for. lib. pro solv. pedag. glos. si. n. 9. & ibi addit. fin. & Menoch. de Arbitrar. jud. lib. 2. centuria 4. casu. 397. n. pen. & fin. & in hoc ultimo casu quando percipit publicanus plusquam consuetum est jure regio, punietur pena l. 8. tit. 7. par. 5. eol. fin.

Ibi, *Y que se cojan las que se pueden llevar en los lugares y partes donde se acostumbra cojer, y no en otra parte*, & hoc quia mercatores tenentur ire & transire per loca consuetra, ubi solet solvi portagium, & quibus si deviant, & sic a recto itinere essent in culpa, & ut colligitur ex text. & ibi glos. lugares in l. 5. titulo 7. par. 5. & ideo ut de his convinci possint mercatores jure lex nostra disposuit portagio esse petenda in locis & partibus consuetis, & non alibi, & debent ibidem adesse persona ad petendum portagio deputata, aliter non tenebuntur transire si non solverint, ut in glossa sequente.

Ibi, *No incurran en pena de descominado ni en otra*, nam cum superiocius verbis dictum sit debere publicanos existere per se, vel per alios in

in locis consuetis, ubi portagio solvi solet, si ibidem non exiretur, minimum quod mercator manens & non solvens, cum non aditu qui illa recipiat, non teneatur ad penam, sed tantum ad solvendum portagium, & ut in his verbis usualibus probat lex nostra, & erat antea de jure communi, ubi enim mercator non reperit, cui solvat, non transire animo fraudandi, & sic in nullam incidit penam, ut per Bestach. de Gabel. parte fi. 9. §. 15. in prin. referret Rolan. conf. 42. n. 9. & 10. vel. 3. locus vero esset si animo fraudandi portagium transiret per loca insolita & non consuetra, nam tunc pena amissionis & locum haberet imposita similibus fraudulentibus per l. 6. in prin. tit. 7. p. 5. ut ibi optime advertit glos. Tada. sic declarando legem nostram, que in antiquis conventuris penam quadrupli imponebat, & nunc diluitur, & solummodo portagium jubet solvendum per transiencem per loca consuetra absque eo quod ab ipso peteretur portagium.

stra quilibet potest edificare pontes, & fortius reparare, nam cui licet quod est plus, licet utique quod est minus, ita legem nostram ad hoc allegat Avend. cap. 3. par. 1. n. 8. in princip. lib. 2. & idem Avend. cap. 12. n. 15. in medio lib. 1. ubi & querit, an possint fieri pontes supra flumina, & quid ex utraque parte solo alieno imponantur, quod utique licebit, cum & ipse Avend. in dicit. tam. 8. asseruerit, ad pontium edificacionem tantam ad opus pium & publicum possit fundos privatorum capi, & ad hoc allegat legend. 31. titulo 13. par. 3. quare licetque nondum repertus, & dato quod id possit fieri, esse unque faciendum respecto damno & dano bono cambio Dominis talium fundorum, ex dictis per nos in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra.

IN LEGEM OCTAVAM.

Concessiones & gratia a Regibus concessa portagiorum, vel aliorum tributorum, intelligenda sunt secundum quod ab antiquo consuetum erat eas solvi & percipi, etiam si aliud in eis dicitur.

Ibi, *A qualquier Persona*, allegat licet corrupte legem nostram Joan. Garcia de nobilit. glos. 2. num. fin.

Ibi, *Acostumbra pagar a los dichos Reyes* nostras progenitores, ex l. 5. tit. 7. par. 5. signabatur & consignabatur pars danda & solvenda Regi, ubi glos. Ochoa. hanc declarat, & Avend. cap. 4. par. n. 7. in prin. lib. 2.

IN LEGEM NONAM.

Pontes in fluminibus fieri possunt, dum tamen sint absque impositione & tributo, neque impediendi sunt pontes facientes sub nostris text. pena.

SUMMARIUM.

- 1 Pontes quilibet edificare potest & fortius reparare.
- 1 Pontes an possint fieri supra flumina.

Ibi, *Qualquier persona* pueden hacer, & edificar puentes, en los rios a su costa, ita quod licet antea ex l. 1. tit. 11. par. 2. & l. 20. tit. 32. par. 3. absque licentia Regis non poterat fons privatus edificari, secundum Bald. in Rubr. ff. de rerum divisio. verso. quarto, an in aquis, & pontium edificatio, aut reparatio proprium erat Regis, ex lege tamen no-

IN LEGEM UNDECIMAM

Portagia, vel alia tributa non petantur nec possentur per civitates & villas regni Christiana contra legis nostre disposicionem.

SUMMARIUM.

- 1 Almozarifazgo, idem est quod portagium.

Ibi, *Ordenamos, y mandamos*, vide in proposito l. 1. §. 2. tit. 27. infra lib. 9. de his dispositionem.

Ibi, *No almozarifazgo*, item in effectu Almozarifazgo, est sicut portagium, & sic Hispani vocant, nos vero Portazgo vocamus, ut advertit glos. per text. ibi, in l. 5. titulo 7. par. 5. verbo. El achava.

IN LEGEM DUODECIMAM

Stanca in regno imponi prohibet lex nostra.

SUMMARIUM.

- 1 Stanca maxime odiosa sunt & in jure reprobanda.

Ibi, *Ninguna, ni algunas Personas*, subtribus decimo, & utilis bono publico, sunt enim hanc stanca maxime odiosa & in jure reprobanda, ut per Avend. cap. 12. par. n. 12. lib. 1. & idem disponitur in l. 19. tit. 6. lib. 3. supra, & proxime Dominus in terris suis, qui neque prohibere debent vassallis ire ad coquendum panem ad alios furnos, quam ad suos, de quibus impositionibus, & ultra alios per eum relatos tradit Roland. & Valle, consil. 22. numero 1. cum sequentibus, ubi num. 32. inquit quod vassalli se opponant ne consentire videantur, & aliqui per Guid. Pape, consil. 1. & diximus aliqua in l. 8. tit. 15. lib. 4. supra, & hic titulus iste finitur.

TITULUS DECIMUS TERTIUS.

De los Teforos, y mineros de oro, o plata, o otro qualquier metal: y pozos de fal, y bienes mostrencos, y hallados.

Et cum superioribus titulis inceptum sit tractari de his, qua Regibus pertinent, nunc autem sequitur de thesauris, & metallis, & salinis, & bonis mostrencis, qua Regia corona sunt incorporata & ei pertinent.

IN LEGEM PRIMAM.

Partem dandam inventi thesaurorum, & diligentiam super hoc a iudicibus faciendam declarat lex nostra.

SUMMARIUM.

- 1. Theaurus quid sit & n. 2.
2. Aveniendus reprehenditur.
3. Fodere terram ad inveniendum thesauros non potest quis in loco ubi non moratur.
4. Lex hac an sit correctoria l. 45. tit. 28. par. 3.
5. Thesauros ad fiscum pertinere in toto orbe, sic est receptum cum amplius.

PRO- cius legis introductione sciendum est, quod thesaurus est pecunia ab ignotis Dominis supra hominum memoriam reposita...

Quibusque que supere, o opere dezir, notanda est illa disjunctiva, o, que disjungit verba & disjungit sensum, ita ut in scientia, vel in auditu idem dicendum sit legem nostram disposuisse, & consequenter est maxime considerandum, quod in illo verbo, Supere. & sic in scientia comprehenditur casus inventi thesauri, & jam apprehensi per inventorem, vel si nondum apprehensi, discooperiti tamen, & in verbo illo, O opere dezir, comprehenditur casus

thesauri, neque nondum apprehensi, neque discooperiti, sed tantum audicum esse existere in tali parte, ut ex his colligas perperam dixisse Aveniendum, in cap. 12. prator. num. 33. concl. 7. in princ. lib. 1. dicendo, quartam partem a nostro text. inventori assignatam, esse illi dandam, quoties tantum denunciavit iudicibus alicuius loci vel territorii in quo ipse demoratur, quod in loco vel fundo Regis sit aliquis thesaurus & ad Regem pertineat, secus vero si jam invenit thesaurum & apprehendit in dicto fundo Regio, quia tunc dimidiam partem habebit dicti thesauri, secundum formam l. 45. tit. 28. par. 3. fallitur enim Aveni. nam lex nostra non sine mysterio apposuit disjunctive dicta verba, Supere, o opere dezir, ut in primis verbis illis, Supere de certa scientia & intelligentia procedente, sive ex inventione tantum, vel ex inventione & apprehensione, que est certior scientia, lex nostra loquatur, & verba sequentia, o opere, tantum de auditu intelligantur, & consequenter quod doctrina illa Aveniendi, tenenda non sit, nam id seire proprius dicimus, quod vidimus & manu tenuimus vel tenemus, vel vidimus tantum, & consequenter, sive apprehensus sit thesaurus, sive non, lex nostra procedit, idque deducitur clare ex summario nostre legis a Compilatore politico & iussu Regis approbato, dum designare legem nostram partem thesauri inventori dandam, dicit, correctoriaque est lex nostra iuriam, aliam partem inventori thesauri assignantium.

Ibi, Danda morare, o en su termino oviere tesoro, notanda sunt hae verba, ut optime advertit Aveni. ubi supra, in dict. 7. concl. hunc. versio. item dicta lex. nam ex his deducitur verbis legem nostram non loqui, nec procedere posse, quando quis denunciavit esse thesaurum extra terminos loci ubi ipse demoratur, vel illius territorii, quis in locis & termino ubi non moratur, non potest quis fodere terram ad inveniendos thesauros, ex dict. l. 45. tit. 28. par. 3. l. 1. & 4. 2. nostri tituli permissit, ubique licere fodere terram, loquuntur non quoad inveniendos thesauros, sed mineras auri vel

vel alterius metalli, ut & inquit Castineur, in consuet. Burgund. Rubric. 1. 3. 1. verbo, Esparos. num. 3. fol. 22. & sic optima est advertentia Aveniendi super his verbis & veram esse credo. Ibi, Que era por galardon la quarta parte, in Codicibus antiquis manu scriptis, inquit Covar. in cap. peccatum. 6. 2. num. 4. in princip. par. 3. quod quinta pars dabitur, sed iura nostri text. est tenenda, & sic quartam partem dandam inventori, vel denunciatori, ut diximus contra Aveni. in gloss. 1. nostre legis. Sed est dubium, an lex nostra sit correctoria & legis 45. titulo vijesimo octavo, par. 3. alias partes tali inventori assignantis, & Gregor. Lopez, ibidem, in gloss. pend. inquit non esse correctoriam, sed quod lex nostra esset intelligenda quoties thesaurus invenitur in loco Regis, & sic in eo, quod Regis est, locus vero, alias, quia tunc procederet dict. l. 45. & idem voluit Aveni. ubi supra, in dict. versio. item dicta lex. Ego tamen salva eorum pace crederem legem nostram esse correctoriam dicta l. 45. & similitum ex eo quod lex nostra generalis est, & generaliter est intelligenda, & processit ad assignandam partem inventori thesauri, & sic generaliter est servanda, item quia sepe totius orbis consuetudine & inducitur esse testantur Pal. & alii relati per Covar. in dict. n. 4. contra Silvest. quod thesaurus ad Reges & fiscum pertinet, & cum hoc sit de consuetudine, leges omnes antea partes applicantes inventoribus cessantur, & lex nostra novissime partem assignans inventoribus est & non alia servanda quocumque in loco thesaurus invenitur, sive proprio, sive alieno, sive publico, sive Regis, vel Ecclesie, vel religionis, sive casa, sive data opera, & hoc quoad partem dandam tali inventori, quoad partes vero dandas Domino fundi & Regi iura antiqua, & praesertim dict. l. 45. partem, in suo remanente robore, & hanc credo verum nostri text. intellectum, & est consentaneum summario eius per compilatorem super eo apposito, & tunc quoad alias partes Domino fundi & Regi dandas servabitur dict. l. 45. & id quod de iure civili non est illi contrarium, quod succincte sub unica conclusione resumpsit Covar. in dict. 6. 2. num. 2. & latius Aveni. dict. cap. 12. pratorum. num. 33. per totum, & per ant. Gomez. l. 45. Tem. num. 51. cum sequentibus, quibus quidem lex nostra remanet declarata & intellecta.

IN LEGEM SECUNDAM.

Omnes Mine Auri, Argentis, & Plumbi & aliteri: cujuscumque forma, cujuslibet rei sit, Regi pertinent, & idem in aquis & Puteis salis, nisi Rex ea alicui concesserit, vel per tempus immemorabile ea prescripserit.

SUMMARIUM.

- 1. Mina & argenti fodina, vel vena ad Regem pertinent.
2. Mina & vena semper videntur excepta in concessione castri.
3. Argentaria & metalla inventa in pradio alieno, an sint Regis.
4. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.

Ibi, Todas las mineras de plata, oro, y plomo, junctis verbis, pertenecen a nos, hic colligitur conclusio, etiam de iure antea habita & approbata, scilicet, quod mine & argenti fodinae, & vel vena ad Regem pertinent, ut est text. in cap. 1. que sunt Regal. in off. feud. text. in l. 11. tit. 28. par. 3. Adeo quod etiam Rex concederet castrum, vel villam, semper videntur exceptae dicte mine & vena, secundum text. in l. 5. tit. 13. par. 2. & ibi gloss. E mineras, & idem in Francia esse asserit Carol. a Grassal. lib. 1. Regalium Franc. cap. fin. pag. 103. in parvis, & Matth. Afflicus, decis. 322. ubi circa haec movet questionem, num scilicet, argentariae & metalla inventa in pradio alieno sint Regis, vel an ea tantum, quae reperiantur in pradiis Regis, & in hoc describit tres opinioniones, & in effectu, gloss. E mineras in d. l. 5. sequitur opinionem, scilicet, quod mine illae sunt Regis, quae sunt in pradiis ejus, secus si essent in locis privatorum, quia tunc non erunt Regis, nisi talia privatorum loca essent donata ab ipso Rege reservando sibi has minas, prout in dubio intelliguntur reservata, redditus tamen metallorum sunt Regis, ut l. inter publica ff. de verborum significatio. de iure tamen nostro ex lege nostra, & praesertim ex l. 4. 5. 1. infra, ipse tit. indistincte ubicumque inventantur sunt Regis, eo quod per illum 6. 1. sunt reducta & incorporata omnia metalla & minere in patrimonium Regis & in eorum Regiam, sive in publico, sive in privato locis existant, ita quod jam non est locus dubitandi, & ad hoc in ca. l. 4. 5. 2. permittit subditis perquirere minas & metalla fodiendo fundo & loca etiam privata satisfactis Dominis de damno in pradiis suis ex hoc secuto, ut apparet ex dict. 6. 2.

Ibi, Pozos salados, in parte alterutra hae nostre lex in hoc per l. 19. tit. 8. lib. 19. tit. 9. infra, ut licet videre ex subscriptione marginali ibidem descripta, & vide l. 11. tit. 28. par. 3. & ibi gloss. De las salinas, & vide dicenda in l. 31. tit. 18. infra hoc libro & quae diximus in l. 1. num. 70. cum 3. sequentibus. tit. 17. lib. 4. supra. Ibi, O nos los ovissimos dado, Vide quae succincte dixi in l. 3. tit. 10. gloss. 1. lib. 5. supra. Ibi, Por tiempo immemorial. Vide quae diximus in l. 1. glo. f. tit. 15. lib. 4. supra.

IN LEGEM TERTIAM.

Licet michique perquirere Mineras, & Metalla in quibuslibet locis etiam privatis cum Dominorum licentia, & part inventori danda hic assignatur.

SUMMARIUM.

- 1. Corrigitur lex hac per legem sequentem in 6. 2. in quantum ibi permittitur perquirere mineras & metalla, etiam in fundo alieno, & n. 2. alia correctio juris communis circa hoc.

Ibi, Con licencia de su Ducho. Corrigitur per legem sequentem in 6. 2. ubi etiam contra voluntatem Dominorum fundi permittitur perquirere has mineras & metalla etiam fodiendo terram, satisfactis tamen de damno Domino terrae.

terre, ut ibidem dicitur, aliter enim esset lex injustissima & diabolica, ut apparet ex Afflictiis in dist. decis. 321. & ex dictis per nos in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, & in l. sequente.

¶ Ibi, *Se pars en esta materia*, Alteratur per legem 4. sequentem in §. 3. juncta l. 5. in §. 1. cum 4. sequentibus, ubi novissime disponitur, que pars sit danda inventori & Regi.

¶ Ibi, *En ceteris*. Ex hac lege & præsertim ex 2. l. sequente §. 2. corrigitur id, quod de jure f. dispositum erat, ex l. emili. C. de metal. libro 11. ad hoc allegato, per Cerepolam, de serv. rurs. præd. cap. 22. n. 4. & Jacob. de sancto Georgio, in Tract. de sentis. §. cum argenti fodimus. 1. parte, tom. 10. Tract. diversorum fol. 194. in novis, scilicet quod fodiens sub terra in agro alieno, non poterat impediri per Dominum terre, sed fodiens supra terram impediri poterat, ex lege tamen nostra indistincte sive sub terra, sive supra eam licet fodere etiam in agro alieno ad perquirenda metalla hæc & mineras: thesauri tamen inveniendi causa id non licet, ut dixi in l. 1. glo. Dande morare. supra isto tit. & lib.

IN LEGEM QUARTAM.

1. Damnum est restitendum Domino fundi in quo Mina queruntur.

Summati non possunt, quia multas continent diversas dispositiones, tamantur ta-

men dicendo, quod hic ponitur nova forma & dispositio minarum tam circa partem inventori- bus & Regi dandam, & perquirendi ea in locis publicis vel privatis, & alia huic minarum materie concernentia locè disponuntur.

In §. 2. legis 4. ibi, *Como en heredades*, simili est lex 3. præcedens, ubi dixi.

In eod. §. ibi, *Satisfaciendi se el daño a los dueños*. Aliter enim & hæc licet & præcedens injustissima esset ex dictis per Afflicti, decis. 321. neque valeret consuetudo in contrarium f. secundum Roland. Valle consil. 69. n. 48. volum. 2. debet tamen tale damnum appreciari per duas personas à iudice nominatas, ut apparet ex l. 3. §. 1. secundum quod ibi disponitur & declaratur.

IN LEGEM SEXTAM & SEPTIMAM.

Novus ordo, f. novaque forma datur in hæc lege in perquirendis argenti & auri, & aliorum metallorum minis, & in eorum labore & beneficio, quæ cum longe procedatur in horum expeditione, artificibus & magistris harum artium relinquenda est harum legum expositio, & casus contingens.

Pro declaratione harum legum circa molestia bona disponuntur, vide quæ diximus in l. 6. tit. 15. lib. 4. supra, & Callis. in consuet. Burg. Rubric. 1. §. 1. verb. Elparaf.

TITULUS DECIMUS QUARTUS.

De los Pechos, y servicios, y exemptos, y escusados dellos.

Umque in precedenti titulo dictum sit de thesauris & minis, quæ Regibus reservata sunt, nunc immediate sequitur de aliis Regibus ipsis debitis, ut sunt munera ac tributa, & de exemptis ab eis.

SUMMARIUM.

1. Pechos y servicios latine munera appellantur.	16. Munera personalia, an sui quibuslibet personis indicentur.
2. Munus tribus modis dicitur. & n. 3. quando hic capitur.	17. In universitate seculari vocandi sunt majores, sive masculi, sive feminæ.
4. Munus, prout est aurum, quid sit. & n. 5. quatuorplex est.	18. Illi qui non sunt uxorati non debeant ad Concilium, ubi n. 19. quid in minoribus. n. 25. annorum.
6. Munus personale quid sit. & n. 7. quatuorplex sit.	20. Minores 25. annorum, an excusantur à muneribus personalibus.
8. Magistratum quem esse est honor.	21. Aliquos casus in quibus quis excusatur à muneribus.
9. Munerum vacationem impetrari non censetur impetrasse vacationem muneris, cui est honor annexus.	22. Munera personalia, an possunt induci in duobus locis, ubi n. 23. quæ loca tunc præferunt, ubi n. 24. an habeat quis justam se excusandi causam si in loco originis idonei reperiantur.
10. Numerus liberorum vel atas 70. annorum licet excusent à muneribus, non tamen ab honoribus.	25. Munera patrimonialia si principaliter rebus indicuntur, attenditur locus, ubi rez adest.
21. Excusatus ab aliquo munere ob numerum liberorum, non potest compelli post illud acceptare etiam si filii moriantur.	26. Munus patrimoniale quid sit.
12. Munus cui honor est annexus, nihil aliud est quam officium publicum.	27. Munus mixtum quid sit.
13. Munus personale hereditarium quod sit & quid iudici non possit, quando injungitur persona aliquod officium exercendum sumptu suo.	28. Nemo excusatur à muneribus patrimonialibus.
15. Munus personale est etiam aliud, quod neque est hereditarium, neque honoribus annexum.	29. Munerum patrimonialium quedam ordinaria, quedam extraordinaria.
	30. Capitatio, quæ pro singulo capite imponitur, an sit realis.
	31. Extraordinarium munus est.

RUBRICA.

ET pro Rubrica & totius tituli materia introductione & declaratione, ac intelligentia sciendum est verbum hoc, Pechos, y servicios, latine Munera * appellari, quod verbum, Munus, ut inquit legislator in l. munus, la primera, & in ordine 18. ff. de verb. signific. tribus modis dicitur *, Primo donum, & inde munera dici, Dari, mittive, Altero, Onus, quod cum remittitur, vacationem militia, munerisque præstat, inde immunitatem appellari. Tertio, Officium, unde

T iij munera

munera militaria, & quosdam milites munifices vocari. Igitur & municipes dici, quod munera civilia capiant. Hæc Jurisconsultus dicit; In nostro verò titulo capitur hoc verbum munus * pro onere, & cum hoc modo capiatur ab eodem Jurisconsulto, in l. munus, la 2. quæ est 214. ff. de verb. signif. diffinitur dicendo, quod munus est proprie, quod necessario subimus lege *, more, Imperiove ejus qui jubendi habet potestatem, ubi Rebus. pag. 933. plura de his annectit, de quo in presenti tractandum est. Et hujus muneris quoddam est personale *, quoddam patrimoniale, quoddam vero mixtum, prout de unoquoque late prosequitur Bart. in l. 1. C. de mulier. & in quo loco lib. 11. & Doctores, in Tractatibus de mune. & hono. in 12. volum. Tract. diversorum, & per Summistas, in verbo, Munus, tallia, & collecta. Et ut nihil intactum relinquamus eorum, quæ pro intelligentia dicendorum sunt necessaria, necessarium esse judicavi, munera hæc diffinire & declarare, ut recursus hic habeatur. Et quoad primum Munus, scilicet personale, dico, quod munus personale * mere est administratio Reipub. vel privati hominis, in ejus creatione auctoritatem habentis sine ulla patrimonii erogatione, ut diffinit Petr. Antiboli, in Tract. de mune. & hono. 2. p. in princ. n. 2. in d. 12. volum. ubi diffinitionem hanc tenet & prosequitur & defendit ab aliquibus objectionibus. Et hujus muneris personalis, quoddam est honoribus annexum *, quoddam sordidum, quoddam vero nec sordidum nec honoribus annexum & illud, quod est honoribus annexum est veluti, quod aliquis sit judex, vel magistratus, vel quod habeat Imperium, vel potestatem, nam illud est munus publicum, & habet honorem annexum *, quia honor eis datur, ut l. 2. ff. de in jus vocand. & l. part. ff. de judi. & prodest hoc, quia si quis impetret vocationem munerum, non censetur impetrasse vocationem illius muneris, cui est * honor annexus ut in l. 2. ff. de vaca. mun. patri. & l. cui munus. ff. de mun. & honor. & l. 18. §. muneris. ff. de vaca. & excus. mun. gl. l. unica. C. de vaca. mun. pub. lib. 10. & sic numerus liberorum, vel atas 70. annorum *, licet excusent à muneribus, ut patet ex tit. C. de iis qui mun. lib. & tit. qui æta. vel professi. lib. 10. text. in l. 2. & ibi glos. tit. 17. part. 6. Arvend. cap. 29. præf. lib. 1. tamen si munera hæc sint honori annexa, non excusant, ex dictis iuribus, & ex l. 2. §. numerus, & in l. in honoribus. ff. de vaca. mun. & late per Ferdin. Pæz, in Tract. de muneribus,

in 12. vol. Tract. diversorum Doct. & semel excusato aliquo, ob liberorum numerum non potest compelli redire ad excusationem illius * etiam si filii post moriantur, secundum Ti-11
 raq. de cessante causa, limit. 4. n. 10. & in l. si unquam. verbo, susceperit. n. 192. Peralta, in l. Mævius. §. duorum. n. 21. de legat. 2. Istud autem munus, cui honor est annexus nihil aliud est, quam officium * publicum, ut dicitur, ali-12
 bi, in l. pupillus. §. munus. ff. de verborum signific. Aliud est verò munus etiam personale, quod sordidum appellatur quod tamen indici non potest, quando alicui persona injungitur * 13
 aliquod officium exercendum sumptu suo, & istud non est proprie munus personale ut in l. munerum. §. 1. ff. de mun. & 14
 honorib. sed sordidum munus est, quando persona indicitur aliquod munus explicandum, quia dicitur vel reputatur esse vile & abjectum, ut sunt omnia officia in quibus quis habet ex suo corpore laborare, ut sit coquus vel barbitonsor vel similia, de quibus habes. ff. de mun. & hon. l. fin. §. 2. & hoc dicit quilibet text. loquens in mercagariis, pascuorum ut l. ne quis ex ultimis. C. de Dignit. lib. 12. & in Autenti. de testibus. §. sancimus, & habes de istis factam mentionem in l. maximarum. §. sordidorum. C. de excus. mun. lib. 10. Aliud vero & tertio reperies esse munus personale, quod neque est sordidum, nec honoribus annexum, ut quando imponitur alicui actus, quem facit, * sicut sumptum, ut in tutela vel cura, qua sunt personalia, & sunt publica auctoritate, sed utilitate privata, & ideo non est sordidum, nec honori annexum: idem posset dici in iudice delegato si est in administratione, vel aliter quando habet territorium, ut Codice, ut & apud quem cogni. res agi pos. l. si circa medium, & de isto loquitur text. in l. final. §. judicandi. ff. de mun. & honorib. licet possit dici quod sit aliquis honor adjectus, ut aliqui volunt. Sed est dubium nunquid ista munera personalia sint quibuslibet personis indicenda & injungenda, & dicendum est quod non omnibus injungentur, nam pupillis * non inducun-16
 tur ex l. 2. ff. de vaca. mun. secundum Guilielm. de Cugno, in l. neminem. C. de sacrosan. Eccles. & sic inquit glos. a pregon, in l. 5. titulo 15. part. 2. quod in universitate seculari vocandi sunt majores 24. annorum * sive sint maris, si-17
 ve femina, virgines uxorate, vel vidua, & tandem concludit quod illi, qui non sunt uxorati non vocantur ad concilium, * & in minoribus 25. annorum quod non habeant vo-18
 cem * in concilio, neque in electione, tenet Jaf. dicens hanc 19
 commu-

communem, in l. de Pupillo. n. 4. ff. de novi oper. nunt. quem relatum reperi in lib. 11. commu. opin. pag. 237. columna 1. Sed an majores 14. annorum, minores tamen
 20 25. excusentur à muneribus personalibus * aliqui distinguunt, quòd aut sunt talia munera in quibus indicitur periculum, & tunc non indicentur eis nisi in subsidium, quando alii non inveniuntur, ut in l. ad Rempub. ff. de mun. & honor. si autem sunt talia munera in quibus non vertitur promptum periculum, tunc ipsis minoribus sicut, & alii indici possunt, ut in portatione armorum & similibus: Alii vero distinguunt & meo videri idem est in effectu, scilicet, quòd quadam sunt munera personalia in quibus requiritur consilium & discretio, ut esse de consilio & habere Regimen aliquod, & tunc non sunt indicenda minoribus, nisi in defectum aliorum, ex dict. l. ad Remp. & ex l. 3. de Decurion. Quadam vero sunt munera personalia, in quibus non vertitur periculum hoc, ut facere custodiam ad portas vel muros, & ad ista possunt vocari minores liberantur tamen ab eis propter studium, ut l. 1. C. qui de etate. lib. 10. & in aliis pluribus juribus relatis per Petr. de Vualdis, in de duobus fratribus. tit. de collectis. num. 46 & 50. sic distinguentem, & per Guilielm. de Cug. in Tract. de muner. in princ. num. 8. & 9. in 12. volum. Tractat. diversorum Doctorum. Alios casus ubi quis excusatur à muneribus personalibus & cogi non potest * illa acceptare, vide per Avem. cap. 19. prat. num. 24. cum duobus sequentibus. lib. 1. Sed an in duobus locis possint hæc munera personalia induci, dic quod sic *, scilicet in loco domicilii, & originis. l. 1. C. de municipibus & origin. Sed an si quis ad talia munera vocetur eodem tempore in iis duobus locis, quis locus preferetur? & dicendum est locum originis preferendum *, quia potior est, ut l. assumptio. ff. ad municip. l. 1. C. de municip. & origi. & ibi glos. & Bart. & intellige de origine paterna, vel materna. l. filios. & l. originem. C. de municip. & origi. secundum Guilielm. de Cug. ubi supra, num. 10. & Petr. de Vual. ubi supra, num. 53. Habebit tamen talis justam causam se excusandi à loco originis si ibidem adsint, * quæligi possint, secundum Plat. in l. exemplo. C. de Decurio. lib. 10. & in l. cives, C. de incolis. cod. lib. aliter enim excusari non possent, sed omnino teneretur adire locum originis, & sic intelliges dicta per Avem. cap. 19. prat. num. 24. versic. sextus casus. lib. 1. & voluit Petr. de Vualdis, ubi supra, num. 54. & hæc de muneribus

ribus personalibus. In patrimonialibus vero est dicendum, quòd aut munera patrimonialia principaliter rebus indicuntur & tunc attenditur locus * ubi res adest, & ibi potest collectari, licet ibi non fuerit domicilium, sed ubi persona principaliter pro rebus indicuntur munera hæc Patrimonialia, tunc attendimus locum Domicilii, & personam tanquam principalem, & ubi est persona & habet domicilium, ibi collectatur, quia ibi præsumitur esse res l. cives, & l. cum neque. C. de Incolis, ita Petr. de Vuald. ubi supra, num. 56. quòd est singulare: Et hæc quoad patrimonialia personalia. Quoad patrimonialia vero & sic realia, Dico, quòd munus patrimoniale verè & merè est illud, * quòd singulis, annis vel necessitatibus tempore ipsis rebus vel possessionibus indicitur lege vel Principe statuente, prout definit & declarat Petr. Antiboli, in Tractat. de munerib. & honor. 2. part. n. 12. cum 2. sequentibus. in 12. Vol. tract. divers. Doct. Aliud verò munus & sic tertium, quòd dicitur & vocatur mixtum *, eo quòd persona pro rebus imponitur, quia partim capit à persona, partim à re, prosequitur Guilielm. de Cug. ubi supra, n. 13. cum sequentibus aliquibus, & Petr. Antiboli, dict. 2. parte, num. 8. & Bellonus consil. 12. num. 8. cum sequentibus, hoc patrimonium cum mero inculcavit & male. Et à muneribus patrimonialibus * nemo excusatur. l. 2. §. 1. ff. de vac. mun. & excus. & alibi pluries, qua quidem omnia munera prosequitur Bart. in l. 1. C. de mulierib. & in quo loco, ubi & declarat quibus possint imponi & quibus non, & horum munerum patrimonialium * quadam sunt ordinaria, quadam extra-ordinaria, que tributa appellantur indictiones & indicta, juxta text. ubi Bart. & omnes. l. 1. C. de indicti. lib. 10. & dicitur, quando à principe vel à lege generali super certa forma & Regula perpetua, & uniformi indictum est, & tale tributum dicitur reale, sive pro patrimonio tantum indicatur, sive pro capitibus singulis, quòd capitatio nuncupatur, sive pro possessionum & jugerum numero, quòd jugatio appellabatur, ut de iis duobus est text. in l. immunitates. C. de agrico. & cens. lib. 11. licet enim capitatio videatur potius personale, cum pro singulo capite imponeretur, tamen proprie * est reale, cum personale sit, non pro singulis capitibus, sed pro industria, operibus & lucro quòd consequuntur homines ex operibus suis, ut est text. l. fin. in principio. ff. de mun. & honor. & de capitatione est titul. de cap. civ. consil. lib. 11. glos. in Rubric. C. de anno. & trib. Arcevedo in Recopilationem. Tom. IV. V eod.

cod. lib. & in l. cum antea, Verbo, capitis. C. de Agric. & cens. Extraordinarium vero munus est, quod imponitur non singulis annis, sed aliquando secundum temporum exigentiam, & hoc communi vocabulo collecta appellatur, ut est gloss. in l. rescripto, §. fin. ff. de muner. & honorib. tradit Barr. in l. placet. C. de sacrosanct. eccles. Socin. & alii relati per Tyberium Decian. Respon. 55. num. 4. volum. 1. ubi a num. 1. hac describit munera: & in nostro titul. in presenti de muneribus patrimonialibus principaliter tractatur, & itidem de personalibus in aliquibus legibus.

IN LEGEM PRIMAM

Monachi & Sorores tertii ordinis sancti Francisci existentes in domibus & bonis suis non excusantur a contributionibus & tributis.

SUMMARIUM.

- 1 Sanctus ac Seraphicus Franciscus tres ordines instituit.
2 Sorores & fratres tertii ordinis possidentes bona in communi excusantur a Collectis.
3 Secus in possidentibus bona in particulari.
4 Sorores & fratres huius tertii ordinis, non dicuntur habere Regulam.
5 Milites Alcantara Calatrave, & Sancti Jacobi, laici assimilantur.
6 Oblati qui non sunt religioni, non dicuntur persone Ecclesiastica.
7 Offerentes se & sua monasterio plene licet habitum non mutent, ecclesiastica persona reputantur.
8 Oblati, qui dicuntur, remissive, & quid conuersi, num. 10.
9 Oblati & confratres sancti Joannis de Rodas in seculo remanentes, non gaudent privilegio Fori, neque a decimis excusantur.

Ibi, de tertia regla de senior sunt Francisco. Sanctus enim ac Seraphicus Franciscus tres ordines constituit. Primus fuit fratrum minorum, qui est archissimus, & caret proprio in communi & in particulari, ut in Clem. exivi de paradiso, de verb. signif. Secundus est ordo sancte Clarae, qui distat a primo, quia possunt habere bona in communi, non vero in particulari secundum gloss. in Clem. cum adeo, de senten. excommunic. Tertius vero ordo est de penitentia, qui fuit inventus pro maribus & feminis etiam viventibus in conjugio, & isti habent proprium in particulari, & dicuntur fratres & sorores tertii ordinis, & eorum propriè non est ordo, sed quidam vendi modus approbatus a Papa Nicolao, & hos tres ordines ita declarat Joan. Andr. in Clementina 1. de Relig. Dem. & Barr. Socin. consil. 245. volum. 2. & Corneus, consil. 220.

volum. 3. Francisc. Marcus, Deciso. Delphin. 965. Capic. deciso. 115. num. 9. & 10. Felin. in Tract. quando Lat. Apst. voce. par. colum. 8. versio. limitatur quarto, & de hac ultima Regula tertii ordinis loquitur nostra lex, ut in gloss. sequente.

Ibi, se est an sus casus, & en sus bienes, multum ponderanda sunt verba hæc, ut intelligas quod lex nostra non vult comprehendere fratres & sorores tertii ordinis qui vivunt in communi & in communi possident bona, & non in particulari, illos enim non comprehendit text. noster neque dicit possunt laici, cum a domo ubi in communi habitant extra regulariter non possunt, & habeant ministrum, cui obediunt, ut in effectu concludunt Lopus, & Cardin. Relati per Socin. dicit. consil. 245. num. 1. & Corneus, dicit. consil. 220. Et sic si non collectantur nisi in casu, in quo id fieret in fraudem collectarum, secundum Bal. in l. semper ff. de iure immuni. & Abb. in cap. plantare, extra, de privileg. & Petr. de Wald. in tract. de collectis, num. 63. pagin. 158. in parvis, ubi Adidition. alios allegat, sed loquitur lex nostra in illis, qui propriè dicuntur de dicto tertio ordine, qui habitant in domibus suis & possident bona in particulari, & si ut laici reputantur, & controuertunt in tributis & collectis Regis, prout de consuetudine esse testatur Barr. in dist. l. semper ff. de iure imm. quem ad hoc allegat gloss. magna, in colum. 2. in l. 1. titulo 7. partia 1. nam licet dicantur fratres & sorores, non sunt propriè ac strictè religiosi, sed fratres de penitentia, neque propriè dicuntur habere regulam, sed potius quædam viventiu modum, ut est gloss. notabilis in elem. 1. de relig. apst. & in elem. cum ex eo, de senten. excomm. & ita hanc opinionem tenent Anchar. in cap. 1. de immuni. eccles. in 6. relatus per Duennas reg. 100. fall. 8. & Aveni. in cap. 14. pres. num. 28. lib. 2. & Didac. Per. in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordin. col. 95. & hanc veterem testatur Nicolaus Feltatus, in tract. de oblatio & collectis 4. par. cap. 1. num. 10. usque ad 15. vol. 12. tract. diverforum, fol. 183. & Aufredian. in reper. elem. 1. de offi. or. tit. de presb. sicul. supra eccles. reg. 2. in 4. & 6. ampli. fol. 30. licet contrariam ibidem dicat equitorem, & sic possunt reduci ad concordiam opinionem contrarie Doct. circa hoc, de quibus per Did. Perez. 1. tit. 4. lib. 4. Ordinamenti.

Et ibi,

Ibi, Como las otro. legor, ergo & isti laici sunt, & laici assimilantur ut per Calder. cons. 7. de iud. & foro comp. & faciunt dicta per Feder. de Senis, consil. 97. num. 4. in fine, sicut, & in militibus ordinum Calatrave, Alcantara, & sancti Jacobi alibi diximus non esse verè religiosos, sed laicos & potius assimilari, ut inquit gloss. in d. l. 1. & sic idem in istis monachis & prioribus tertii ordinis in domibus suis habitantibus & in particulari bona possidentibus, eo quod illi non possunt dici verè & propriè oblato religioni, si enim, qui non sunt plene oblato, quia se & sua non transulerunt in religionem stricto modo, non dicuntur persone Ecclesiasticæ, & secundum Abb. in cap. ut privilegia num. 3. de privi. & in cap. 2. numer. 5. de foro competen. & Socin. in cap. 3. de privileg. & Sylvestri. in summa. verbo. oblatas, & decil. capella Tololan. 8. & ibi additio, & novissime Ignatius Lasarte, in tract. de Decima vend. cap. 19. num. 89. & idè secundum eundem Abb. in cap. pen. de privi. non gaudent privilegio ordinis nisi in casibus a iure expressis: Adèd ut etiam si solum usufructum bonorum retinuerint, non dicuntur & verè religiosi, secundum gloss. sepulturam juncto tex. in cap. fin. de sepult. in 6. concludit text. in cap. quoniam, & in cap. ex parte, de privi. ex quo si decedant sine electione sepulture in suis sepeliuntur parochiis secundum Abb. in d. cap. pen. num. 1. & in cap. cum & plantare, de privileg. quod si extra Parochiam sepeliuntur, debetur quarta parochiis, secundum Abb. in cap. in nostra. num. 3. de sepult. ubi dicit text. ubi menti tenendum, & sic decimas solvent suis Ecclesiis parochialibus, secundum Rebus. de decim. q. 14. verbo, religiosi, secus vero si se & sua plene obtulerunt & monasterio licet habitum non mutassent, quia tunc Ecclesiasticæ reputantur, ut ex c. per exemptionem, de privi. in 6. constat, quem ad hoc allegat Card. in ele. 1. in ff. de decim. & Abb. in d. c. cum & plantare. num. 4. ubi vult quod non subsunt tales jurisdictioni Episcoporum, & ibi additio alios allegat & remittit se ad dicta per eum, in d. cap. 2. de foro comp. eo quod tunc gaudent privilegio ordinis, ex d. cap. per exemptionem: Et qui dicantur & oblato vide per Boer. decif. 20. num. 5. Calder. cons. 6. in ff. de regul. & gloss. l. 1. g. tit. 7. p. 1. Et quis & etiam conuersus dicatur, vide Rebus. de verb. sig. pag. 1029. vers. oblatas, & Card. Zabarella cons. 21. per totum, quibus quidem rationibus legislator in lege nostra motus disponit hos tertii ordinis fratres & sorores domos particulares habentes, & propria bona possidentes teneri ad tributa, quia laici assimilantur, neque propriè dici possunt religiose, neque Ecclesiasticæ persone, & sic non gaudent eorum privilegiis, ut inquit text. in l. 1. tit. 7. part. 1. Ex quibus semel consultus dixi oblatos confratres vocatos ordinis sancti Joannis de Rodas, remanentes in mundo cum bonis suis, sicut antea, & in eodem habitu, quo antea utebantur, licet portarent signum religionis talibus solitum dari, quod vocatur media cruz, & el tan, non esse exemptos a jurisdictione Regia, nec a decimarum solutione, polleque habere Regis officia secularia, nec privilegia ordinis sui cum eis de recho in Reppilationem. Tom. IV.

loqui, sed cum illis, qui vere erant oblato religioni viventes in eorum coarventis & hospitalibus ut fratres cum dicto signo del Tan, & si quoad decimas vide decimam.

IN LEGEM SECUNDAM.

Baccalares in iure canonico vel civili, non excusantur a solutione tributorum, nisi in casibus exceptis.

SUMMARIUM.

- 1 Baccalares voluntarios se excusare ex eo quod baccalares sint, nulla excusatio datur a muneribus, ubi num. 2. in quibus excusantur casibus.
2 Nobiles, advocati, & exempti an teneantur ad collectas, qua belli ratione, vel casus inopinati indicuntur.
3 Jus canonicum præminentius esse quam jus civile.

Ibi, Baccilleres, pondera dictionem ita sicco vocabulo conceptam, ut intelligas, quod ex eo tantum quod baccalares, si fuerint, volant se excusare, hac enim sola ratione nulla eis excusatio datur, & hoc quod lex nostra in his verbis vult iunctis finalibus ibi, exceptio in his casibus que per derecho sunt orogador, qui casus sunt, si legant in sctiois publicis, vel in tribunalibus & advocati, aliquo tamen horum deficiente non excusantur baccalares solum, prout inquit Did. Perez, hic, sub l. 20. tit. 4. lib. 4. ord. & diximus late in l. 8. tit. 7. lib. 1. supra. & novissime Joan. Gar. in commento de nobilib. glo. 35. num. 31. cum sequentibus, aliquibus usque ad 39. ubi legem nostram in finalibus verbis declarat procedere etiam si baccalareo emittentis scientie, ut is etiam censetur exemptus, & ibi in gloss. illa, quid de licentiat & Doct. de quo & per Did. Per. ubi supra & latius & clarius per nos in d. l. 8. ubi tenuimus, baccalares etiam advocatos, imo & licenciatos, & Doct. non graduatos in aliqua ex universitatibus ab illa lib. 8. de designati non excusati a solutione tributorum Regiorum, imo & designati in illa lib. 8. debent legere vel advocare ut dicta exemptione gaudeant, ut ibi dixi, & tenet Did. Per. ubi supra col. 1443. in ff. & me referens novissime Gutierrez, in pract. quasi. lib. 1. q. 23. & Hutmada, in l. 3. tit. 10. p. 2. gloss. 8. num. 1. & 2. etiam Joan. Gar. ubi supra. num. 9. aliud in tribus velit dicere. Sed an nobiles, advocati, & exempti teneantur ad collectas, & que belli ratione, aut casus inopinati indicuntur, vide Fran. Marcum, decif. Delphin. 458. num. 2. 16. 18. 20. & 28.

Et ibi, En derecho canonico o civil, ex ordine literæ colligere poteris præminentius esse jus & canonicum quam civile, & ninirum cum ex dictis Patrum Sanctorum, & ex sacra Theologia deducitur sit, & circa materias spirituales & eis annexas vesletur, ut per Villalobos, in Antinomia, littera A. in principio num. 13. & Did. Perez, in q. 3. pream. ad leges ordi. & diximus in Rubr. tit. 1. lib. 2. supra. num. 14. cum sequentibus.

¶ Ibi, *Excepto en los casos*, puta si sit bacca-
laureus eminentis scientie advocatus vel lector,
ut in glos. precedente diximus, & excepta tri-
butorum exemptione regionum, quoad alia
privilegia gaudebant eis, ut in d. l. 8. tit. 7.
lib. 1. supra diximus, num. 4. ad si etiamli
Humada ubi supra num. 3. refert nos in contra-
riam partem, cum eam non tenuerimus.

IN LEGEM TERTIAM.

Forma dividendi tributa Regi debita in
presenti disponitur.

SUMMARIUM.

- 1 Tributa an per focularia, fumantes vel capi-
ta essent distribuenda, & num. 2. quod regu-
lare est quod per as & libram collecta im-
ponatur.
- 2 Munus an sit reale vel personale prima causa
inspicitur.
- 3 Recurrendum est ad usum antiquum.
- 4 Possesses steriles non collectantur neque pau-
peres, num. 6.
- 5 Estimatio bonorum facta si onus imponatur
an statim auferretur vel expectabitur alia
descriptio.
- 6 Villa qualibet si dicatur quod si habet quin-
decim facultaria debeat tenere decem equos,
vel solvere centum aureos inter se, an debeat
solvi per focos, vel solidum & libram.
- 7 Collecta si imponitur super fumantibus, fumantes
attenduntur.
- 8 Infirmi si facultates eorum non sufficiant ad
alimenta excusantur.
- 9 Artifices nihil possidentes etiam excusantur.
- 10 Bona si diminuantur vel augeantur, an dimi-
nuentur vel augetur estimatio.
- 11 Estimatio rerum immobilium per decuriones
facienda est, nobilium vero per possessores,
& si nolint jurare compelli possunt, nu-
mero 14.
- 12 Mercimonia an estimari debeant ut collectis
subiaceant.
- 13 Persone singula an sint vocanda ad estimatio-
nem bonorum.
- 14 Exhiberi debet el padron a collectore ad ve-
cuperandum.
- 15 Gravatum se dicere potest quilibet intra an-
num, post vero non.
- 16 Diviso facienda est equaliter & sine incom-
modo aliorum, & per quos, & quomodo sint
estimatores nominandi.
- 17 Collecta imponenda pro quibus rebus fiet &
quando.
- 18 Qualiter & quomodo, ubi non adest equalitas
vel populi sunt sine vicinis, fiet divisio.
- 19 Estimum antiquum prius est inspicendum
si reperitur.
- 20 Bona semel estimata si deperant vel augetur
quid fiet.
- 21 Exactor an possit remittere munus illi, qui
est in extrema paupertate, & si remittat an
solvet de suo.
- 22 Aliqui de civitate si non sint solvendo, an
sententur qui sunt.

¶ Ibi, *La justicia y regularidad*: Estimatio
enim rerum immobilium per decuriones fieri
debet, mobilium vero per possessores, 13
quorum affirmatio jurate attentandum erit,
si aliter universitas id liquidare non possit,
secundum *Aegy. Thom.* ubi supra, num. 15.
fol. 178. ubi num. 16. querit, quid si no-
lunt jurare, compelli, & possunt, & in-
quit hanc esse suam novam questionem ad
nemine disputatam, & allegans hinc inde
Argumentis tenet opinionem, quod ad id
compelli possunt, & bene hanc tamen pro-
cedunt, ubi non adest estimatio, locus si
adest ut supra, & infra ista lege sic an
mercimonia estimari debeant ut collectis sub-
iaceant vide per Tyber. Decian. *Respons.* 69. 15
vol. 3.

¶ Ibi, *T flame el procurador del comun*,
non tamen sunt singulares persone vocan-
de, quia quando fit partitio collectarum per
singulares personas solvendarum ad estiman-
da eorum bona non sunt singula persone 16
vocande, sed presente syndico universitatis,
vel alia persona publica de mandato judi-
cis fit estimatio & partitio, & illud dicitur,
Padron, ut expresse verbis suis no-
strae legis junctis precedentibus orationibus
probatur, & illa estimatio & partitio, &
sic, et *padron*, debet exhiberi a collectore,
tempore quo exigitur pecuniam a vicinis,
& intra annum a die publicationis
potest quis dicere se gravatum, post annum
vero non, secundum *Averd.* cap. 14. 18
par. num. 36. lib. 2. & per *Aegy. Thom.*
ubi supra num. 36. fol. 166. & facit pro
hoc l. 5. infra isto tit. & lib. & an semel re-
visione facta possit iterum peti ut revidetur,
Lafarte, de decim. vici. cap. 18. num.
91. inquit quod non. De qua divisione faci-
enda equaliter & sine incommodo aliorum
& per quos & quomodo sint estimatores
res nominandi, vide *Roland. Valle, conf.*
66. num. 52. cum sequent. lib. 1. Et de col-
lecta imponenda pro quibus rebus fiet &
quando vide *Barr.* & ibi addi. in l. 1. C. de
multi. & in quolo. lib. 10. Et qualiter, &
quomodo ubi non adest equalitas vel po-
puli sunt sine vicinis, vide text. in l. per. &
su. tit. 6. infra. lib. 7.

¶ Ibi, *T todos juntamente sean y averiguen de
que forma y manera se han echado, y reparado,
y pagado hasta aqui*, hic habes tex. probantem,
quod prius ad estimatum antiquum, & si reperi-
atur, est recurrendum, prout de jure antea
esse in hac remanet dictum lege, & tradit
Pet. de Wal. de collectis fol. 52. in parvis n.
15. cum sequenti. Et quid si bona semel esti-
mata deperant ita quod decreverant, vel e-
contrario augetur, an decreverant, vel au-
gebitur collecta iis, quibus decreverant, vel
augetur, & vide *Aegy. Thom.* ubi supra. n. 13
7. & 8. fol. 157. in 12. vol. trac. *diversorum*,
ubi numero 10. annectit questionem, scilicet,
si quis in extrema paupertate constitutus
nequeat onus iudicium muneris satisfacere,
an poterit per exactorem remitti, & in-
quit quod non poterit, aliis solvet de suo, ex
l. omnes. C. de annon. & trib. lib. 11. & ibi

Bart. & ibidem ipsemet Aegy. Tom. num. 11. examinat quæstionem, an si aliqui de civitate non sint solvendo, possint ne relictæ quæ gravati præstatione totius summe. Et quid si unus privilegiatur an alii solvent pro eo, ibidem numero 12. & Alvarus Velscum in consultatione Lusitan. 12. per totam, maxime a numero 4. & ego dixi in l. 25. numero 7. tit. 6. lib. 3. supra ubi alia diximus, & tradit Francisc. Marcus, decis. 458. num. 8. Et an credatur testimonio tabellionis afferentis aliquam esse immanem vide Didac. Per. l. 1. 24. tit. 4. lib. 4. Ordinarum col. 1452. cum sequent. & in propositum hujus legis & sequentis vide optimum consil. 66. Rolandi Valle lib. 1.

IN LEGEM QUARTAM.

Ordo habendus in distribuendis tributis & servitii Regis inter civitates, villas & loca ac jurisdictionem, declaratur hic.

SUMMARIUM.

- 1 Collecta solvenda est secundum tempus impositionis, non vero secundum tempus solutionis.
- 2 Vici tenentur ad silam & contributionem faciendam & n. 3. an possit, procedente tempore petere equalitatem, si usque tunc non servatur.
- 4 Munera patrimonialia pro modo facultatum sunt imponenda.
- 5 Gravati levandi sunt ex eo, quod per commerta criminosa impositum est.
- 6 Laborans dicitur pro vitiu non est collectandus.
- 7 Cacus an sit collectandus.
- 8 Principum populorumque Imperium ad adiuvandum, non ad nocendum est.

Ibi, Vaya echado, & repartido por nuestras cavas, ex iis collige verbis, collectam esse solvendam secundum tempus impositionis, & non secundum tempus solutionis, glos. in l. in col. ff. ad municip. & est ratio, quia res est tacite obligata pro oneribus, de quo per Alex. l. cum servus. §. si quis circa finem de lega. 1. not. Petr. de Uvaldis, in d. trall. de collectis num. 24. fol. 153. in parva.

Ibi, Todos los lugares de la tierra, nam & ipsi vici tenentur ad silam & contributionem faciendam, sicut & statuti civitatum & consuetudinibus totum regitur territorium, ut utrumque prosequitur Mexia, in pragm. panis. conclus. 1. num. 75. cum. 2. sequent. Et quid si vici solvent duas partes & civitas unam ex statuti forma, an procedente tempore & possint vici petere ne hoc modo divisio fiat, vide quæ diximus in l. 25. tit. 6. numero 5. lib. 3. supra ubi & alia.

Ibi, Temiendo consideracion a los vecinos que en ellos ay, & a las hazendas, & ratas, & casadales, nam pro modo facultatum munera patrimonialia sunt imponenda & masculis & feminis, minoribus & majoribus l. §. Patrimoniorum. ff. de mun. & hon. C. ced. tit. per totum,

& C. quem ad civil. mun. in d. l. fin. lib. 10. & l. in fraudem, de anno. & tribu. & gravati levamen accipiunt, quod per commenta criminosa & est eis impositum, l. gravatos. C. de censu. lib. 11. not. Pet. Antiboli, in trall. de mun. & hon. in 2. parte, de modo mun. in principio. numero 126. in 12. vol. diversorum trall. fol. 152. in parva, Rolam. Valle. d. conf. 66. numero 20. & 21. vol. 1. & bene per Aegy. Thom. in trall. de collectis, §. Pauperes vero. numero 1. & 2. fol. 146. vol. 12. tractat. ubi numero 3. quid in caso & ratio horum est, ut inquit Minchaca dicit. numero 7. nam cum Principum, populorumque Imperium ad adiuvandum non ad nocendum sit, par est, ut qui omnes agros, campos, fundos, terrasque habent, iis sane ad eos defendendos, hostiumque impetum propulsandum, manus, res & pecunias, bonaque admoveant, & contribuant, diversum sit in iis, qui nihil rerum soli possident in ea regione, nam terram, quam non habent tueri ac defendere non jure cogentur, prout prosequitur Minch. d. n. 7. & 8. sic declarat versus quorundam Poetarum, & sic de bonis sterilibus non solvitur Gabella, secundum Bell. conf. 12. numero 6. & 7. & Tyber. Decian. Respon. 69. num. 6. vol. 3.

IN LEGEM QUINTAM.

Antequam receptor & collector Regis tributis, mittat ejus recuperatores & ad recuperandam, ministros, tenetur certiorare concilia universitatis que capituli cujuslibet districtus, ne distributiones suas faciant & solutiones paratas habeant.

SUMMARIUM.

- 1 Moneandi sunt prius debitoribus tributis, antequam solvant.
- 2 Exaltores tributorum non possunt prorogare terminum solutionis, neque formam commissionis excedere.
- 3 Exaltor non potest convenire debitores tributis, nisi prius acceperit nomina debitorum.

Ibi, Notificas a los concejos, debent enim prius moneri debitoribus & talis tributis, ut optime per Aegy. Thom. in trall. de collectis in §. retenta proxima discussione, numero 29. fol. 159. in 12. vol. trall. diversorum in novis, ino & sunt eis exhibendi aestimi, vulgo el padron, ut in l. 3. supra eod. dictum est in glos. Illamen, ubi & intra quod tempus potest quis dicere se gravatum.

Ibi, I lo embien a pagar al plazo & segun fuere declarado en nuestra carta de excoertoria, à qua forma non potestur exaltores

tores excedere, neque prorogare & terminum solutionis, ut per Aegy. Thom. ut supra. numero 28. & ibi numero 26. quod pavitur exigens ultra formam brevium dactorum.

Ibi, Sio que primeramente el receptor del partito lo que de suya se contiene, nam exaltor non potest debitorum publicum ob causam & monetis indicii convenire, nisi prius acceperit à tabulario universitatis nominatum breves debitorum ex l. 1. C. de exac. trib. & sic solet fieri parvam volumen in quo summatim describuntur libere civium, qui in libro communi registrantur sua prædia, & est summarium ipsius aestimi, & in principio ipsius brevis debet esse impositio collectæ, ut puta ad rationem unius Florenti pro singula libra registri, & ex qua causa, & panter debet esse in forma publica recepta, & subscripta per ipsum tabularium, & nisi facta fide quod receperit breves prænaratos, non potest aliquem ex debitoribus compellere ad solvendum, ut per Aegy. ubi supra num. 25.

IN LEGEM SEXTAM.

Transacto termino solutionis qualiter & quomodo debeat fieri executio, & solutio recipienda à concilio, & danda scriptura solvens, in presentia declaratur, & quid si solvere debitoribus ante executionem factam, quid nullo modo jura sui solvenda.

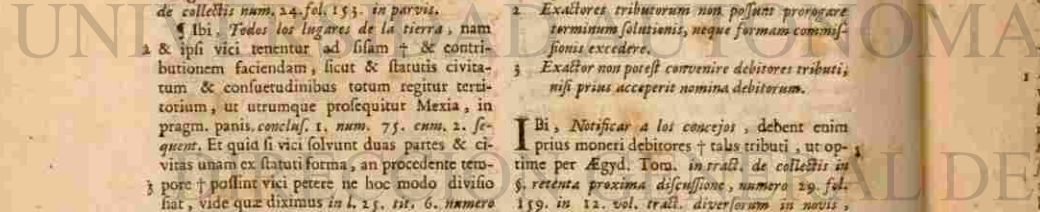
SUMMARIUM.

- 1 In exaltatione tributorum an juris ordo sit servandus & citatio requiratur, & num. 2. & 3. quod audiendus est reus si legitimum proposuerit exceptionem, summarium tamen audietur.
- 4 Actioe qua munus patrimoniale petatur.
- 5 Exceptio quod non est facta equalis distributio legitima est.
- 6 Universitas an adstringi possit capere bona debitorum non potentium solvere tributa in numerum.
- 7 Exaltor Principis in exigendo qua potestatis utatur.
- 8 Decima an debeat partem soluta per executionem debitorem pro tributo.

Ibi, Mandamos, in hac exactione manerum an juris ordo esset servandus & an verò simpliciter & præcisè compellendo personas solvere debentes, vel exequendo in rebus, hæc examinabat Aegy. Thom. in trall. de collectis §. retenta proxima discussione, num. 30. cum sequent. fol. 159. in 12. vol. trall. diversorum, & ex pluribus iuris & fundamentis concludit non esse in hac exactione tributorum publicorum servandum ordinem juris, sed summarie & executive procedendum est, ex Bal. in consil. 434. vol. 3. & in l. 1. C. de Anno, etiam parte & non citata, ut ibi per eum, aliter enim male teipm. negotia expedirentur si abique ci-

tatione & processu non possent exigi collectæ, licet si debitor aliquam proponeret legitimum & exceptionem, audiendus est super ea, ex l. si vacante. C. de bon. vacan. ubi datur reclamandi copia. l. dissonis facultas. C. de jure fisci. lib. 10. debet tamen summariè super his procedi, ut per Aegy. Thom. d. numero 30. & diximus in l. 14. tit. 21. lib. 4. supra. numero 1. & 2. nam cum ex lege precedente factum sit ac dispositum concilium esse certioranda prius per exactores tributorum ut habeant solutiones paratas ad tale tempus, si non fuerint, mirum non est si executive contra debitores procedatur, & velo levato, ut sicut, & numero 31. inquit ipse Aegy. Thom. & querit qua actione minus patrimoniale & petatur, & numero 34. examinat qua actione egi debitor tutus ne præter minus indictum, & ap erit legitima exceptio quod non facta facta equalis distributio, & inquit quid sit & summarie tamen procedendum. Et in numero 40. optimam ipse Aegy. annexit quæstionem quotidie contingentem, scilicet si in exactione monetis nequeant aliqui civis minus indictum realiter exolvere, taliter quod bona ipsorum capiantur remedio pignoris prætorii, poterit ne jure adstringi & universitas ad accipiendum dicta bona, ita ut in redactione sui computi exactor liber evadat per consignationem dictorum bonorum pro illa quantitate, pro qua bona capta fuerant, & in effectu concludit esse veriores sententiam, exactorem dictis bonis adimplere obligationem suam, ex rex. in l. §. C. de exac. tribu. nec obstat quod forma conventionis, legis, ordinationis attendi debet, quia non mutatur forma legis, nec ordinationis, cum in omni conventionem generalit, ordinatione ac instituto legis tacite & virtualiter intelligitur admitti compulsio adversus bona debitoris publici, si non potest solvere in pecunia numerata, ex l. a Dissonis. ff. de re judi. Antien. hoc nisi. C. de sol. & ita in dies prædicatur in debitorum quantitatis constante forma liquidis instrumenti, qua inspecta condemnatur, & si non valet in pecunia solvere, capiuntur bona per pignus prætorium & subhastantur, & plus offerenti dantur secundum formam juris, & idem non potest universitas renuere consignationem bonorum, ut ex l. 8. infra eod. colligitur, nisi expresse per exactorem renuntiatum fuisset, tunc enim lex conventionis servanda est l. Lucius. ff. de poss. Bal. in l. a. C. de rescind. vend. ubi restitio non datur si sit renuntiarum expresse, ita Aegy. Thom. ubi supra. d. numero 40. que sunt singularia in practica: Et exactor Principis in exigendo & qua potestatis utatur, vide Menoc. de arbit. judi. lib. 1. q. 72. n. 12.

Ibi, O parte dello por lo que assi pagare no se haga execucion, hæc habes text. clarum decidentem id quod dicebamus in l. 32. tit. 4. lib. 3. supra, quod executus si solvere partem debiti statim facta executione, & nunc intra 24. horas ut diximus in l. pen. tit. 21. infra lib. 4.

lib. 4. non debere Decimam ꝛ illius partis solute, quamvis alijs de jure, qui totum non solvebat nihil egisse videbatur, quoad excusationem decimae, tamen in parte soluta optimè excusatur, si intra dictum tempus solverit, & ita quotidie indistinctè practicum & jure optimo, ut in d. l. numero 35. dicitur.

¶ Ibi, Lo que oviere de nover por el camino lo repara en todos los dichos lugares, vide quæ dixi in l. 32. tit. 6. lib. 5. supra, sed quam male hæc obvenient ob judicium negligentiam nolentium panite transgressores, omnibus est notam.

¶ Ibi, Tomen, y reciban de los que fueren a hazer las pagas, la moneda que les dieran, vide quæ in hoc propositum diximus in l. 6. tit. 21. lib. 5. supra.

IN LEGEM OCTAVAM.

Quodlibet Consilium provinoria caput tenentur deignare domum & locum ubi pignora capta pro criminis & bona executa mobilia sive se moventia deponantur, & defensam signare ubi animalia pascantur sub nostris rex. pena.

SUMMARIUM.

- 1 Animalia laboris an possunt capi pro executione debitorum

Ibi, Tessen los ganados de labor, hic est text probans animalia laboris posse capi pro executione ꝛ tributorum regionum, de quo late diximus in l. fin. glof. en bienes, tit. 21. lib. 4. supra.

¶ Ad l. 9. & ejus declarationem, vide l. 11. infra eodem.

N LEGEM DECIMAM.

Recedentes a loco tenentur pro collectis & tributis jam ibidem partitis & debitis.

SUMMARIUM.

- 1 Recedentes a loco postquam facta est obligatio pro collecta an debeant salvere sicut si non recederent.
- 2 Populo conducente gabellas a Rege & encabegandose, si unus ex vicinis recedat an pro bonis ibi relictis debeatur gabella.
- 3 Incola & vicinus in unoquoque loco contribuunt pro rata temporis quo habitaverit.
- 4 Cives noviter recepti non tenentur pro collectis antiquis.
- 5 Forenses possidentes bona an pro eis contribuant & 6.
- 7 Collectandus non est quis duplici onere.
- 8 Forensis an teneatur pro defensione terminorum.
- 9 Forensis an ad munera personalia teneatur.
- 10 Constatuendo an valeat quod forensis non collectetur pro bonis alibi sitis.
- 11 Collectam non imponendi an erit causa litis mora super bonis illis.

Ibi, Despues de comenzado a correr el termino de la paga, similis est text. in l. 5. tit. 9. lib. 7. infra, ubi Deo volente alia dicimus, & idem erat de jure civili, ut apparet ex Bar. in l. incol. ff. ad municip. ubi optime loquitur & ibi ejus additio & idem ibi esse asserunt, postquam facta est obligatio pro collecta ꝛ tributo per populum, & est optimum singulare Gerardus à Petra sancta 10. in ordine, & per Petr. de Nvaldis. in tract. de collectis, fol. 153. in parois. numero 28. ckm. 2. sequens. Ex quibus idem esse semel consulat quoad gabellarum solutionem, nam si populo conducente gabellas a rege, & obligatione eorum facta, vulgo encabegandose, & hecho el encabegamiento, aliqui ex vicinis illius populi ꝛ recesserint alibi, tenentur pro parte eis distributa illius gabelle pro bonis ibidem remanentibus, neque debet duplici gabella gravari sed una tantum pro rata bonorum distributa, ut in simili inquit Craveca consil. 201. numero 22. & 23. gaudebit tamen ille sic recedens gratia alii vicinis in omnibus facta, secundum Bar. ubi supra, & ejus additione, nisi vendiderint bona illa aliis vicinis, vel consumpta fuerint sine culpa eorum, secundum Additio. Bar. ibidem, & Gerardum ubi supra, vel nisi aliud conventum fuerit inter vicinos ipsos antequam recesserint abeantes; nam tunc conventum attenditur, ut ex e. 65. conventionis generalis regni deciditur, ubi disponitur, in hunc modum, scilicet, quod si populus ille à quo quis recedit tempore conventionis habet ultra 300. incolas & vicinos in unoquoque loco contribuunt pro rata temporis, quo habitaverit, si vero locus sit minor, contribuunt ibi pro primo anno, & non pro alijs, sed si locus est desertus ꝛ servanda est l. 4. tit. 6. lib. 7. infra, & conditio 8. dicte conventionis generalis, ut novissime inquit Lasare de decima vend. cap. 4. numero 41. & 42. ubi in his deviat a legis nostre dispositione: & sic ex lege nostra & ex d. l. 5. potest quis mutare domicilium sine prejudicio debitorum jam contractorum in populo illo & ab eo.

¶ Ibi, Que todos los vecinos que en los tales lugares se hallaren al tiempo de la paga del tercio primero, idem diximus in glof. precedente, si tempore contracte obligationis in loco reperiantur, insuper ponderandum est verbum illud, se hallare, ex quo deducitur, cives noviter receptos non teneri ad collectas pro veteribus debitis ꝛ antea contractis & impostis ut per Bar. in l. providendum. C. Decurio. & in d. l. incola. numero 5. ff. ad munic. & Petr. de Vvald. de collectis. fol. 153. in parois. numero 30. ubi allegat ad hoc Alexand. con. 144. in fi. vol. 2. & Corn. conf. 24. in princ. vol. 3. & tradit Rebus, in 1. tom. consil. Fran. tit. de liter. oblig. art. 2. glof. 1. n. 79. & Afflictis in consil. Sicil. rub. 101. de contum. nu. num. 2. fol. 221. lib. 2. nisi in casu l. 4. tit. 6. lib. 7. infra, sed an forenses habitantes & possidentes bona in populo aliquo ꝛ collectari poterunt pro bonis illis, etiam si ipsi alibi morantur & vicinitatem habeant, & dicendum est quod sic, ut per Pet. Antiboli, in tract. de mun. & bono. 2. p. 5. l. 1. n. & sequen. fol. 30. n. 12. vol. tract. diversorum, & hactenus in eodem vol. per Aegy. Thom. in d. tract. de collectis. 6. sanct. n. 33. usque ad 21. fol. 152. & late per

IN LEGEM DECIMAM QUARTAM.

Bona emptæ per nobiles & exemptas ab imbutibus & contribucionibus excipiunt sicut & libra a tributis illis.

SUMMARIUM.

- 1 Distributio facta si aliquis vicinus vendit bona alicui nobili excusatione venditor pro contribucione bonorum venditorum & ibi declaratur.

Ibi, Que quando quier, quid tamen ꝛ si distribucione facta inter vicinos vendat aliquis eorum bona aliqua mobilia alicui nobili, an jam quod nobilitate excusetur à contributione etiam bonorum illorum emptorum, excusabitur venditor pro illis bonis, credendum quod non, usque dum fiat alia nova distribucio, ex dictis per Gerardum. d. singular. 10. & per nos in l. 10. supra eod. quod quidem vulgariter rustici vocant & nominant, que per Aquellus bencis pagaram hasta que ayá otra nueva remueveda, que es hasta que se haga otro nuevo repartimiento, ita quod durante jam facta contribuatur venditor pro illis bonis pro quibus sibi partitio facta erat, usque dum hinc distribucio illa. Intellegenda tamen est lex nostra ut procedat, nisi onus rei tempore sit annexum, ita ut sit effecta tributaria, nam tunc in quocumque transeat, transibit cum onere illo, ut est text. in l. 11. tit. 3. lib. 1. supra ubi dixi, vel nisi fiat emptio talis in fraudem fisci, secundum Didac. Perez in libro. 1. Ordinaman. 100. lura. 90. cum sequentibus & in lib. 4. column. 1431. & dixi in dicta l. 11.

IN LEGEM DECIMAM QUINTAM.

Mistri domus Regia mercedem habentes, non gaudent privilegio propter officium & ministerium illud concessa, si dictis officijs non utantur, etiam si substantiam nominent.

SUMMARIUM.

- 1 Officium habitum in domo Regia etiam si sit cogis, honorarium est, & 3.
- 2 Cogis dicuntur ministri.
- 4 Exempti propter artem vel officium non gaudent exemptione relictis officio vel arte, etiam si ratione industriae sit exemptum. l. n. num. 5.

Ibi, Que son vuestros oficiales, ex hoc tamen quod officiales dicuntur officium eorum honorarium est, nam officium in domo Regia habitum, licet extra eam vile reputaretur, non est tale reputandum ꝛ, secundum Callan. in Catalogo gl. mundi. 11. parte, consider. 3. fol. 253. ubi exemplificat de coquo ꝛ principis, qui dicitur arifex ꝛ, ita quod venit in statuto faciente mentionem de artificibus, ut tenet Franc. de Crema, notab. suo. 98. inap. statuto civitatis & tamen secundum X dicit

per Tyber. Decia. resp. 55. per totum vol. 1. & Zephali. conf. 317. n. 24. 25. & 26. qui Decianus & praesertim Aegy. ubi supra n. 21. fol. 157. quaerit, an civis pro rebus, quas alibi possidet ꝛ collectari poterit in civitate & loco ubi moratur, & in hoc ipse Aegy. tenet contra Pet. Antiboli, & opinio ipsius Antiboli non est tenenda, quia est contra tex. in praesenti, & contra tex. meliorem in l. 5. tit. 9. lib. 7. infra probantes ubi adsunt bona, ibi munera subeunda, & fuit opinio gl. in l. nov. C. de mali. & in quo loco, & sic nihil est de hoc dubitandum, cum habeamus has leges expressas, neque est quis duplici onere collectandus, ꝛ uno in civitate ubi degit, alio in civitate ꝛ ubi bona sunt sita, sed in illo tantum pro bonis ibi existentibus, & in loco ubi vivit pro bonis ibi possessis per eum. Et an pro defensionibus terminorum forenses ꝛ teneantur, vel pro jurisdictione, vide optime Avend. c. 24. praesent. numero 28. usque ad 25. lib. 2. Et an ad maneræ ꝛ personalia forenses teneantur, tractat idem Aegy. Tho. ubi supra, fo. 164. n. 35. & ex d. l. 5. percipitur quod sic, ubi dicimus. Et an valeat consuetudo in contrarium quod forensis non collectetur pro bonis alibi sitis ꝛ vide Avend. respon. 16. per totum, & in d. l. 5. declarandum, sed an si super talibus bonis sit litis mota, erit hæc causa sufficiens ut collecta eis non imponatur, ꝛ Aegy. Thom. ubi supra, fol. 136. numero 28. inquit, quod non excusabitur propter hoc, eo quod bona possidet, licet sub lite, & Domini possidentes praesertim munera agnoscunt pro modo facultatum, l. 1. C. de mun. patrim. & facit lex libitum. C. de agris. col. versu. su autem hoc colonis, lib. 21. & quid si decrevit vel augeat patrimonium diximus in l. 3. glof. 1. in fine, supra eodem, & an emptores bonorum tributatum teneantur pro praeteritis, vel futuris tributis, vide Zephali. conf. 317. num. 40.

IN LEGEM UNDECIMAM.

Id quod tercia domini indidam erit inter omnes villas & oppida distribuatur in receptoria comprehensas & contentas, & nihil amplius partiantur, & distribuciones mittantur regis calculatoribus.

SUMMARIUM.

- 1 Id in quo unus privilegiatur an prejudicet privilegio, vel inter alios distribuatur.

Ibi, T lo que monta el dicho servicio se cobra, y reparte por las otras villas, y lugares que quedan, quod an iuste fieri possit, & in quo unus privilegiatur prejudicet privilegio, an vero inter alios distribuatur, ꝛ vide decisionem 348. e. Tit. & ibi Add. late, & Boerdecif. 213. n. 5. cum sequ. Petr. Uvald. in tract. de collectis. n. 41. & Alvar. Velasc. consiliatio. Lusitan. 2. per totam, maxime a n. 4. quod est optimum in l. 9. supra, eodem ad quam lex nostra se refert, in assignatione termini centum dierum constitutorum ad demonstranda privilegia exemptionum.

nam eundem Cassan. ubi supra, dicitur habere dignitatem & secundum Rom. singul. 649.

¶ Ibi, Si aquellos no son sus officios propios, por do vivian, y viven por otras, exemptus enim propter artem vel officium, non gaudet exemptione & nisi ante illa, vel officio utatur, ut dixi in l. 8. titulo De los estudios lib. 1. supra, & ista lex est notabilis pro hac doctrina, & super ea notavit Didac. Perez, in l. 8. verbo, *Autque tit. 4. lib. 4. ordin. col. 1427. in princ.* & iterum sub l. 13. gl. 1. eod. tit. 4. & lib. 4. col. 1432.

¶ Ibi, *¶ si non servieren por sus personas, Offici- um etiam ratione personarum & industria eius concessum, cessat cessante personali servitio, ut per Didac. Per. dicti. colum. 1427. in princ.* & probatur in l. sequente.

IN LEGEM DECIMAM SEPTIMAM.

Regis officiales mercedem ejus percipientes tenentur contribuere in ista provincia, sicut nobiles ibidem contribuunt.

¶ Ibi, Los quales viven en el Andaluzia, donde de todos comunmente pechan, pro declaratione horum verborum, vide Otaloram de nobilitate 3. part. princ. cap. 4. num. 7. pag. 164. in antiquis.

IN LEGEM DECIMAM OCTAVAM.

Privilegium exemptionis officialium domus Regis in moribus observandum cum uxori- bus eorum legitime & honestis, filii tamen eo non debent gaudere.

SUMMARIUM.

1. Officiales Regine gaudent eisdem privilegiis, quibus officiales Regis.
2. Privilegium personale vel artificiale durat durante officio vel artificio.
3. Vidua gaudens privilegio mariti, quod secus in filiis si privilegium est temporale ibi & n. 4. & 5. & num. 8. rationem vide.
6. Filius naturalis legitimatus an gaudeat patris privilegio & num. 6. & 7.

¶ Ibi, De la nuestra casa, pondera verbum hic & in l. sequente scriptum, ut ex eo colligas & intelligas officiales etiam Regine comprehendere, nam officiales Regine & gaudent eisdem privilegiis, quibus gaudent Regis officiales, secundum Carol. de Grassallis, lib. 1. Regal. Franc. pag. 267. in parvis, & probatur ex l. 20. istius nostri tit. & lib. & vide Boetium, derivatione 246.

¶ Ibi, A los tales en su vida, & sic personale privilegium est, & artificiale, durat enim durante officio, & extinguitur cum persona & ex l. sordidiorum. C. de excus. mon. l. 10. junctis cap. privilegium personale, de reg. jur. in 6. neque enim potest esse perpetuum, quod non rebus sed personis contemplatione dignitatis atque militia indulgisse nos constat. J. semper §. negotiatores & §. quibusdam. ff. de iure immunit. notat Avendanus, cap. 14. par. n. 26. in medio lib. 2. Didac. Per. J. 13 tit. 4. gloss. 1. col. 1432. lib. 4. ordin.

¶ Ibi, Se guarde a las mugeres, ut & inquit Consulatus in l. quocumque. C. de priv. stud. lib. 12. ibi. vel eorum conjuges, si adhuc viventer eorum mariti, si post mortem eorum in viduitate & confituta sunt, dum tamen servent castitatem ut inquit text. hic de quo & nos alia diximus in l. 9. tit. 11. lib. 2. supra & Didac. Perez. l. 6. verbo, *Otro si. tit. 2. lib. 4. Ordin. & processit etiam lex nostra à dispositione l. famine. ff. de Senator. de quo & per Menes. in l. voluntas unum. C. & 3. C. de fideicom. & Carolus à Grassallis lib. 1. Regal. Franc. jure 18. & novissime legem nostram allegans Joan. Gasna. de nobilit. gloss. 1. §. n. 44. & 45. & faciunt dicta per Cassan. in Catal. glor. mund. 2. parte, considera. 40.*

¶ Ibi, Pero que las hijas pechen, nam cum exemptio hæc detur propter officium Regie domus, merito quod cessat cessante officio & quod ad filios vel heredes non transeat, ut l. semper. §. immunitati. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. C. eod. tit. De cuius intellecto tract. Dec. consil. 232. n. 4. & l. 3. ff. de censibus, & est hoc in privilegio isto speciale, quia temporale est, & ob officium habitum in domo Regie concessum, in aliis enim perpetuo duraturis eodem & filii gaudent, secundum Joan. Gasniam, 5. dicti. §. 2. n. 25. & 26. ubi declarat iura contraria, & n. 32. an ad nepotes ex filiis extendatur, & n. 48. an ad filias nuptas, & n. 46. an ad filios naturales, & timidos tenet ad filios naturales non extendi contra Otaloram aliud tenentem, cum ipsemet Joan. Gasnia, ibidem num. 49. sine dubitatione teneat filios naturales & legitimos gaudere Patris privilegio & secundum veram opinionem de qua diximus late in l. 20. tit. 8. num. 56. lib. 5. supra in propositum l. 12. tit. 2. supra isto lib. 6. filii ob legitimacionem solum non gaudent nobilitate Patris, nisi talis filius esset naturalis, qui aliis sine tali legitimacione nobilitate gauderet, & sic teneo quod nisi ex tenore privilegii aliud refultat & colligatur, filius naturalis gaudet & patris privilegio, de quo & filii legitimi aliis gaudere debebant. Sed est dubium, nam cum filius pars viscerum patris dicitur, sicut & uxor una caro cum viro dicitur, quomodo uxor in nostra lege gaudet privilegio mariti, filius autem non, & in hoc nullam rationem congruentem reperio, nisi quia sic voluit legislator ob solatium uxoris mortuo marito, imo & ut invitaret ad honeste vivendum, & in castitate perseverandum ut apparet ex text. hic ibi, *No casando, y manteniendo castidad.* & in hoc est casus ubi pater majus & privilegium transfert ad uxorem, quam ad filios proprios, & gaudet uxor privilegio mariti etiam exorbitante, secundum Avend. dicti. 14. par. n. 26. in medio lib. 2. & faciunt dicta per nos in l. 1. tit. 17. lib. 5.

¶ Ibi, Pero que las hijas pechen, nam cum exemptio hæc detur propter officium Regie domus, merito quod cessat cessante officio & quod ad filios vel heredes non transeat, ut l. semper. §. immunitati. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. C. eod. tit. De cuius intellecto tract. Dec. consil. 232. n. 4. & l. 3. ff. de censibus, & est hoc in privilegio isto speciale, quia temporale est, & ob officium habitum in domo Regie concessum, in aliis enim perpetuo duraturis eodem & filii gaudent, secundum Joan. Gasniam, 5. dicti. §. 2. n. 25. & 26. ubi declarat iura contraria, & n. 32. an ad nepotes ex filiis extendatur, & n. 48. an ad filias nuptas, & n. 46. an ad filios naturales, & timidos tenet ad filios naturales non extendi contra Otaloram aliud tenentem, cum ipsemet Joan. Gasnia, ibidem num. 49. sine dubitatione teneat filios naturales & legitimos gaudere Patris privilegio & secundum veram opinionem de qua diximus late in l. 20. tit. 8. num. 56. lib. 5. supra in propositum l. 12. tit. 2. supra isto lib. 6. filii ob legitimacionem solum non gaudent nobilitate Patris, nisi talis filius esset naturalis, qui aliis sine tali legitimacione nobilitate gauderet, & sic teneo quod nisi ex tenore privilegii aliud refultat & colligatur, filius naturalis gaudet & patris privilegio, de quo & filii legitimi aliis gaudere debebant. Sed est dubium, nam cum filius pars viscerum patris dicitur, sicut & uxor una caro cum viro dicitur, quomodo uxor in nostra lege gaudet privilegio mariti, filius autem non, & in hoc nullam rationem congruentem reperio, nisi quia sic voluit legislator ob solatium uxoris mortuo marito, imo & ut invitaret ad honeste vivendum, & in castitate perseverandum ut apparet ex text. hic ibi, *No casando, y manteniendo castidad.* & in hoc est casus ubi pater majus & privilegium transfert ad uxorem, quam ad filios proprios, & gaudet uxor privilegio mariti etiam exorbitante, secundum Avend. dicti. 14. par. n. 26. in medio lib. 2. & faciunt dicta per nos in l. 1. tit. 17. lib. 5.

¶ Ibi, Pero que las hijas pechen, nam cum exemptio hæc detur propter officium Regie domus, merito quod cessat cessante officio & quod ad filios vel heredes non transeat, ut l. semper. §. immunitati. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. C. eod. tit. De cuius intellecto tract. Dec. consil. 232. n. 4. & l. 3. ff. de censibus, & est hoc in privilegio isto speciale, quia temporale est, & ob officium habitum in domo Regie concessum, in aliis enim perpetuo duraturis eodem & filii gaudent, secundum Joan. Gasniam, 5. dicti. §. 2. n. 25. & 26. ubi declarat iura contraria, & n. 32. an ad nepotes ex filiis extendatur, & n. 48. an ad filias nuptas, & n. 46. an ad filios naturales, & timidos tenet ad filios naturales non extendi contra Otaloram aliud tenentem, cum ipsemet Joan. Gasnia, ibidem num. 49. sine dubitatione teneat filios naturales & legitimos gaudere Patris privilegio & secundum veram opinionem de qua diximus late in l. 20. tit. 8. num. 56. lib. 5. supra in propositum l. 12. tit. 2. supra isto lib. 6. filii ob legitimacionem solum non gaudent nobilitate Patris, nisi talis filius esset naturalis, qui aliis sine tali legitimacione nobilitate gauderet, & sic teneo quod nisi ex tenore privilegii aliud refultat & colligatur, filius naturalis gaudet & patris privilegio, de quo & filii legitimi aliis gaudere debebant. Sed est dubium, nam cum filius pars viscerum patris dicitur, sicut & uxor una caro cum viro dicitur, quomodo uxor in nostra lege gaudet privilegio mariti, filius autem non, & in hoc nullam rationem congruentem reperio, nisi quia sic voluit legislator ob solatium uxoris mortuo marito, imo & ut invitaret ad honeste vivendum, & in castitate perseverandum ut apparet ex text. hic ibi, *No casando, y manteniendo castidad.* & in hoc est casus ubi pater majus & privilegium transfert ad uxorem, quam ad filios proprios, & gaudet uxor privilegio mariti etiam exorbitante, secundum Avend. dicti. 14. par. n. 26. in medio lib. 2. & faciunt dicta per nos in l. 1. tit. 17. lib. 5.

¶ Ibi, Pero que las hijas pechen, nam cum exemptio hæc detur propter officium Regie domus, merito quod cessat cessante officio & quod ad filios vel heredes non transeat, ut l. semper. §. immunitati. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. C. eod. tit. De cuius intellecto tract. Dec. consil. 232. n. 4. & l. 3. ff. de censibus, & est hoc in privilegio isto speciale, quia temporale est, & ob officium habitum in domo Regie concessum, in aliis enim perpetuo duraturis eodem & filii gaudent, secundum Joan. Gasniam, 5. dicti. §. 2. n. 25. & 26. ubi declarat iura contraria, & n. 32. an ad nepotes ex filiis extendatur, & n. 48. an ad filias nuptas, & n. 46. an ad filios naturales, & timidos tenet ad filios naturales non extendi contra Otaloram aliud tenentem, cum ipsemet Joan. Gasnia, ibidem num. 49. sine dubitatione teneat filios naturales & legitimos gaudere Patris privilegio & secundum veram opinionem de qua diximus late in l. 20. tit. 8. num. 56. lib. 5. supra in propositum l. 12. tit. 2. supra isto lib. 6. filii ob legitimacionem solum non gaudent nobilitate Patris, nisi talis filius esset naturalis, qui aliis sine tali legitimacione nobilitate gauderet, & sic teneo quod nisi ex tenore privilegii aliud refultat & colligatur, filius naturalis gaudet & patris privilegio, de quo & filii legitimi aliis gaudere debebant. Sed est dubium, nam cum filius pars viscerum patris dicitur, sicut & uxor una caro cum viro dicitur, quomodo uxor in nostra lege gaudet privilegio mariti, filius autem non, & in hoc nullam rationem congruentem reperio, nisi quia sic voluit legislator ob solatium uxoris mortuo marito, imo & ut invitaret ad honeste vivendum, & in castitate perseverandum ut apparet ex text. hic ibi, *No casando, y manteniendo castidad.* & in hoc est casus ubi pater majus & privilegium transfert ad uxorem, quam ad filios proprios, & gaudet uxor privilegio mariti etiam exorbitante, secundum Avend. dicti. 14. par. n. 26. in medio lib. 2. & faciunt dicta per nos in l. 1. tit. 17. lib. 5.

¶ Ibi, Pero que las hijas pechen, nam cum exemptio hæc detur propter officium Regie domus, merito quod cessat cessante officio & quod ad filios vel heredes non transeat, ut l. semper. §. immunitati. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. C. eod. tit. De cuius intellecto tract. Dec. consil. 232. n. 4. & l. 3. ff. de censibus, & est hoc in privilegio isto speciale, quia temporale est, & ob officium habitum in domo Regie concessum, in aliis enim perpetuo duraturis eodem & filii gaudent, secundum Joan. Gasniam, 5. dicti. §. 2. n. 25. & 26. ubi declarat iura contraria, & n. 32. an ad nepotes ex filiis extendatur, & n. 48. an ad filias nuptas, & n. 46. an ad filios naturales, & timidos tenet ad filios naturales non extendi contra Otaloram aliud tenentem, cum ipsemet Joan. Gasnia, ibidem num. 49. sine dubitatione teneat filios naturales & legitimos gaudere Patris privilegio & secundum veram opinionem de qua diximus late in l. 20. tit. 8. num. 56. lib. 5. supra in propositum l. 12. tit. 2. supra isto lib. 6. filii ob legitimacionem solum non gaudent nobilitate Patris, nisi talis filius esset naturalis, qui aliis sine tali legitimacione nobilitate gauderet, & sic teneo quod nisi ex tenore privilegii aliud refultat & colligatur, filius naturalis gaudet & patris privilegio, de quo & filii legitimi aliis gaudere debebant. Sed est dubium, nam cum filius pars viscerum patris dicitur, sicut & uxor una caro cum viro dicitur, quomodo uxor in nostra lege gaudet privilegio mariti, filius autem non, & in hoc nullam rationem congruentem reperio, nisi quia sic voluit legislator ob solatium uxoris mortuo marito, imo & ut invitaret ad honeste vivendum, & in castitate perseverandum ut apparet ex text. hic ibi, *No casando, y manteniendo castidad.* & in hoc est casus ubi pater majus & privilegium transfert ad uxorem, quam ad filios proprios, & gaudet uxor privilegio mariti etiam exorbitante, secundum Avend. dicti. 14. par. n. 26. in medio lib. 2. & faciunt dicta per nos in l. 1. tit. 17. lib. 5.

¶ Ibi, Pero que las hijas pechen, nam cum exemptio hæc detur propter officium Regie domus, merito quod cessat cessante officio & quod ad filios vel heredes non transeat, ut l. semper. §. immunitati. ff. de iure immunit. l. 1. §. 1. C. eod. tit. De cuius intellecto tract. Dec. consil. 232. n. 4. & l. 3. ff. de censibus, & est hoc in privilegio isto speciale, quia temporale est, & ob officium habitum in domo Regie concessum, in aliis enim perpetuo duraturis eodem & filii gaudent, secundum Joan. Gasniam, 5. dicti. §. 2. n. 25. & 26. ubi declarat iura contraria, & n. 32. an ad nepotes ex filiis extendatur, & n. 48. an ad filias nuptas, & n. 46. an ad filios naturales, & timidos tenet ad filios naturales non extendi contra Otaloram aliud tenentem, cum ipsemet Joan. Gasnia, ibidem num. 49. sine dubitatione teneat filios naturales & legitimos gaudere Patris privilegio & secundum veram opinionem de qua diximus late in l. 20. tit. 8. num. 56. lib. 5. supra in propositum l. 12. tit. 2. supra isto lib. 6. filii ob legitimacionem solum non gaudent nobilitate Patris, nisi talis filius esset naturalis, qui aliis sine tali legitimacione nobilitate gauderet, & sic teneo quod nisi ex tenore privilegii aliud refultat & colligatur, filius naturalis gaudet & patris privilegio, de quo & filii legitimi aliis gaudere debebant. Sed est dubium, nam cum filius pars viscerum patris dicitur, sicut & uxor una caro cum viro dicitur, quomodo uxor in nostra lege gaudet privilegio mariti, filius autem non, & in hoc nullam rationem congruentem reperio, nisi quia sic voluit legislator ob solatium uxoris mortuo marito, imo & ut invitaret ad honeste vivendum, & in castitate perseverandum ut apparet ex text. hic ibi, *No casando, y manteniendo castidad.* & in hoc est casus ubi pater majus & privilegium transfert ad uxorem, quam ad filios proprios, & gaudet uxor privilegio mariti etiam exorbitante, secundum Avend. dicti. 14. par. n. 26. in medio lib. 2. & faciunt dicta per nos in l. 1. tit. 17. lib. 5.

IN LEGEM DECIMAM NONAM.

Limitat precedentem legem, ut officiales Regie teneantur ad contributionem feneratorum, Ponticorum, vicariorum & murarum publicorum.

Ibi,

De los Pechos, &c. Ley XX. XXI. 155

¶ Ibi, En reparo de muro, y cercas, y fuentes, y puentes, prout late diximus in l. 12. tit. 3. lib. 1. supra, in Clericis & aliis exemptis.

¶ Ibi, Pnes que en provecion comun, allegat eam Otalora, de nobil. 3. part. cap. 9. num. 10. & dixi in d. l. 11. ubi dixi hoc procedere, quod quibus propria populi deficiunt, ex l. 20. tit. 32. p. 3.

IN LEGEM VIGESIMAM.

Famuli regine, qui servitii ratione erant exempti à tributis, ea mortua, non gaudebant exemptione, nisi aliud regi visum fuerit.

SUMMARIUM.

1. Regina servientes gaudent eisdem prerogativis, quibus gaudent regis ministri.
2. Obsterices regine gaudent aequali dignitate.
3. Privilegium exemptionis cessat, cessante causa.

¶ Ibi, En servicio de la Reyna mi muger, desertivientes enim regine gaudent & eisdem prerogativis, quibus ministri regis, ex l. 3. C. de prepos. sacri. ubi & obsterices eas gaudent aequali & dignitate, secundum Ripam telatum & secutum, per Carolum à Grassallis lib. 1. Regal. Franc. jure. 18. pag. 4. in prin. in parvis, & inidem in fol. 259. & 261. & diximus etiam in l. 18. supra cod.

¶ Ibi, Cessa el servicio, & la causa de la excepcion, hic habes text. expressam probantem, cessante causa privilegii & exemptionis & cessare privilegium ipsum & exemptionem, ut & probat text. in l. Athleta. §. 1. ubi quoad in praesentia sunt, & l. idem Ulpianus ff. de excus. ruz. que iura & alia plura allegat Tiraq. in tract. de causa cessante, in regula. n. 220. usque ad 221. pag. 28. in novis.

IN LEGEM VIGESIMAM PRIMAM.

Revocantur exemptiones aliquibus concessa, ut non sint collectores neque taxatores.

SUMMARIUM.

1. Privilegium incipiens esse damnosum revocari potest & n. 2. ratio ponitur.
3. Levis quid portaretur a pluribus quam ab uno.
4. Peccant immunitates tributorum sine causa concedentes.

¶ Ibi, En daño de los orros, & sic cum privilegium incipit esse damnosum & debet revocari, ex cap. solummodo, de decimis, & l. 5. tit. 20. p. 4. l. 3. 18. pag. 5. & ibi glossator Gutierrez, in consil. §. 2. & idem inquit Lucas de Penna, in rubr. C. de excus. mon. lib. 10. quod immunitates sunt restringendæ, eo quod redundant in diminutionem & publicæ utilitatis, vel reliquorum, qui ex earum immunitate gravantur, ut probatur ex l. sequente, levis enim portatur à pluribus, & quam Acevedo in Recopiationem. Tom. IV.

ab uno l. altoris, & ibi gloss. C. de excus. trib. lib. 10. l. rem privatam, & ibi gloss. C. de priv. dem. Aug. lib. 11. Bar. l. semel. num. 3. C. de apoch. pub. lib. 10. & idem peccant immunitates & has sine causa concedentes, ut per Did. Per. l. 7. tit. 4. lib. 4. ordin. col. 1423. gloss. perque. ubi tractat, quando Rex urgente necessitate potest has immunitates & honores vendere.

IN LEGEM VIGESIMAM SECUNDAM & VIGESIMAM TERTIAM.

Immunitates sunt restringendæ ita ut solum personis, quibus principaliter concessa sunt, non vero suis familiaribus, etiam si in eis aliud disponatur, & hoc quoad tributa regia ob regis servitium vel ob populi necessitatem imposita, quo ad hæc enim familiariter non excusantur, & ex l. 23. ad generaliter observandum jubetur.

SUMMARIUM.

1. Privilegii originale est exhibendum pro eius probatione.
2. Privilegii requiritur scriptura ad sui probationem.
3. Privilegii non gaudent famuli, quoad patri-monialia saltem.
4. Privilegii ordinum an gaudeant hospites eorum.

¶ Ibi, Que aunque algunos tengan privilegios, sed an quis necesse privilegia hæc demonstrare, vel sufficit testimonium alicuius esse concessum à Principe? & in hoc tenendum est, quod licet ad substantiam gratiæ & privilegii scriptura non requiritur, requiritur tamen ad probationem, & sic privilegium originale & est ostendendum c. Perro, de privileg. l. 2. §. 10. 11. 12. & 44. tit. 12. p. 3. & ex aliis pluribus ita concludit late Didac. Per. in l. 24. in gloss. y asentados, per rram tit. 4. lib. 4. Ord. col. 1452. cum 6. sequen. ubi respondet legi, si solemibus, de hie instr. quam ut contrariam adducit, & licet tandem ibi cogitandum reliquerit, hoc mihi tenendum videtur, idque ab omnibus indifferenter resolvitur in privilegio vel gratiæ principis, quod ad sui probationem scriptura requiritur, neque testibus probari potest, secundum Molin. de primog. lib. 2. c. 8. n. 7. & 8. neque erodem testimonio tabellionis afferentis aliquem esse immunitem, ut supra, in l. 3. in fi. remissive dubitavimus.

¶ Ibi, Resultaria gran daño, & ideo restringendæ sunt exemptiones ut diximus in l. precedente.

¶ Ibi, En quanto a los familiares, de quo late agit Boet. dicit. 213. num. 4. cum seq. aliis quibus, contrarium tamen videbatur antea dispositum ex auct. habitæ. C. ne fil. pro patre, ubi Rebut. in glo. tam ipsi quam eorum nuncii, & in privilegii scholiarium, privilegio 166. & ex tex. in c. licet. de privil. in 6. sed contrarium hic statuitur & ideo servandum, ut inquit

X ij

Did.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE AGUILA

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE AGUILA

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE AGUILA

Did. Per. in presenti sub l. 1. tit. 4. lib. 4. Ord. col. 1415. in prin. idque ex l. sequente generaliter loquente colligitur clarius, & ideo ut evites correctionem, vel dicendum est, illos esse casus speciales, qui per leges nostras in presenti non censentur correcti, vel e contrario dicendum est has leges nostras in presenti in suis casibus particularibus procedere, scilicet quoad munera patrimonialia, quoad quæ famuli non excusantur, non obstantibus privilegiis aliud dicentibus, quoad personalia verò jus comune remaneat in suo esse, quod est optimum ad familiares & syndicos ordinum mendicantium & S. Trinitatis & aliorum se volentium excusare privilegiis ipsorum ordinum, & de his dabitur in consilio Regis provisio si petatur, prout jam vidi datam: in qua continetur quod solum hospites fratres Franciscanos, aut Dominicanos aut August. excusantur solum à receptione hospitiu, militum & generis de guerra, & non quoad alia: quoad uxorem tamen talis privilegiati hæc omnia cessant: gaudent enim privilegio quocunque ex l. 18. supra eod. ubi dixi. De l. 25. vide quæ dixi in l. 1. & 3. tit. 10. l. 5. supra de denationibus Regis tempore tutoria vel in quietationem factis. De lege 27. finali nostri tituli dum dicit, & ceteros qualescunque notandum est, tabelliones vel notarios non gaudere propter officia nobilitate aliqua, neque haberi ex hoc inter nobiles, secundum Guid. Papa decis. delphi. 9. quem sequitur Aymon Craveta, conf. 163. vol. 1. alleg. Aven. in dictionario, verbo, cavallero. in prin. & vide l. 11. tit. 25. supra. lib. 4. ubi aliqua dixi, & intellige nisi alias notarius sit nobilis, nam propter

officium non perdet nobilitatem, & hæc pro hoc titulo sufficient.

IN LEGEM VIGESIMAM QUARTAM.

Ordinem quem debent servare alguazelli missi à providentibus fortalitia, & gentes bellicas, describit lex nostra.

SUMMARIUM.

1 Datur forma in hac lege alguazellis providentibus fortalitia & gentes bellicas.

Ibi, & Llevon raxon firmada del proveedor, & signada del escrivano de los bastimentos que se huvieren de sacar de Cada pueblo. Justissima lex si observaretur, & dico observaretur, si ob non observatam acriter punirentur alguazelli eam frangentes, sed vereor per eos observari, & per superiores castigari transgressores, & est fortassis, quod non jubetur, quod in quolibet loco dicti alguazelli relinquunt transumptum signatum ordinis quem portant, & insuper reliquant testimonium eorum judice loci & tabellione, & testibus, de rebus omnibus quas abstrahunt à loco illo, aliter mille fraudes, technæ, ac cautelæ per eos fiunt, que postea verificari non possunt, ut in propolito inquit Castillo in sua politica, De Corregidores. lib. 4. cap. 1. num. 28. ubi n. 25. id de provisionibus victualium consilii correctoribus in suis provinciis, ubi gens bellica tenenda est, & umenda, ut abundantia eorum habeatur.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE BUENOS AIRES
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

TITULUS DECIMUS OCTAVUS.

De las cosas prohibidas sacar del Reyno y meter en el, y de las que pueden andar libremente por el reyno.

Cum de non exemptis & exemptis à tributis in præcedentibus dictum sit, & in præcedente de equis, nunc de ipsis & aliis prohibitis extrahi à regno, vel portari in eo.

IN LEGEM TERTIAM.

- 1 Extrahens res vitæ à regno tantum usus sui causa, non incurrit penam. & n. 2. idem si causa transitus vel gustus.
- 3 Minor viginti quinque annorum an incurrit penam appositam extrahentibus vel contra aliarum legum dispositiones facientibus.
- 4 Forensis, licet ligari dicamus statuto prohibente extrahi res aliquas, excusantur tamen ex justa ignorantia. & n. 7. nisi ut ibi, num. 9. 10. & 11.
- 5 Civis possunt rebus, quas volunt legem imponere.
- 6 Statutum licet non possit ligare personas forensium, potest tamen res & bona in suo territorio sua.
- 11 Res vitæ extrahi à regno neque pro redemptione captivorum.
- 13 Extrahens res vitæ an requiratur quod cum effectu id fecerit. late.
- 14 Quid si quis se pararet ad occultandum res, an punietur. n. 14.
- 15 Ad incurrendam mortis penam extractio requiritur. ubi n. 16. quod ista pena mortis non solet imponi.
- 17 Testibus sufficit probare extractionem nec requiritur apprehensio.
- 18 Probatio legitima an erit si unus testis dicat vidisse Titium in via exportantem frumentum, alter vidisse eum cum frumento extra territorium.
- 19 Leges hæc punientes exportantes res extra regnum an sint contra libertatem ecclesiasticam, si clericos comprehendant.
- 20 Statutum laicorum prohibens rem alienari in furem an valeat.
- 21 Lex civilis si potest offerre commodum vel incommodum non dicitur contra libertatem ecclesiasticam.

gem 3. & ibi Bart. dicentem quod potest quis compelli per custodes regni ostendere res, quas portat, & portantes retinere ut adimpleant & ostendant eas, ut sciat, an monetam vel res vitæ extrahat, & habet etiam legem 1. & per totum C. que res exportantur.

Ibi, Cogadas con la codicia de la ganancia, ergo si tantum usus sui causa extrahant & nullam incurrent penam, cessat enim tunc cupiditas acquirendi, & insuper adeo necessitas se sustentandi, & per consequens excusantur talis extractor. Non enim lex nostra necessaria ad usum vitæ vult, sed cupiditatem acquirendi, & prohibio non se extendit nisi ultra usum necessariu causam, secundum Doct. in l. cetera, de lega. 1. & Orosio. super ff. veteri col. 419. num. 10. & idem est, si transitus causa, vel gustus & occasione, ut, in vino, id fieret, ut utrumque tenet alios allegans Merca, in prag. panis concelu. 1. glof. 1. num. 27. 29. & 30. & Rebut. in 2. tom. consil. Fran. titul. de pan. Merca. artic. 2. vers. statuit ergo, & in fine articuli illius, & Clarum, in libro 5. sentent. q. 82. sub statuto 7. num. 3. & 4. Ripa, de posse, titul. de reme. ad cons. ubi. fol. 19. num. 109. cum sequen. & num. 114. cum sequen. & Aviles cap. 52. prag. glo. en la tierra, numero 18. & Suarez, alleg. 18. vers. sed postea, & probatur ex l. 8. infra eod. titul. & lib.

Ibi, Que persona ni personas algunas no sean osados de sacar, sed an minor sub his verbis comprehenditur, & dic quod si est minor 14. annorum, et. ter. in l. Imperatores, in fi. ff. de publi. & vellig. tenet quod non, Carpola in l. mulieris. 13. num. 16. ff. de verbo. sig. & ex utroque in cap. 2. de delict. quer. Bal. & alii relati per Dida. Pet. l. 16. titul. 9. lib. 6. Ord. col. 239. & probatur ex l. 6. tit. 7. pag. 5. que singularis est & probans quod etiam est major 14. annorum, minor tamen viginti quinque non comprehenditur, neque tenebitur legis plena, adeo ut non sit opus restitutione, ut ibi notat. glof. licet ex lege, si ex causa, & si in commissum. ff. de minoribus, restitutionem esse necessariam disponatur, prout tene-

Did. Per. in presenti sub l. 1. tit. 4. lib. 4. Ord. col. 1415. in prin. idque ex l. sequente generaliter loquente colligitur clarius, & ideo ut evites correctionem, vel dicendum est, illos esse casus speciales, qui per leges nostras in presenti non censentur correcti, vel e contrario dicendum est has leges nostras in presenti in suis casibus particularibus procedere, scilicet quoad munera patrimonialia, quoad quæ famuli non excusantur, non obstantibus privilegiis aliud dicentibus, quoad personalia verò jus comune remaneat in suo esse, quod est optimum ad familiares & syndicos ordinum mendicantium & S. Trinitatis & aliorum se volentium excusare privilegiis ipsorum ordinum, & de his dabitur in consilio Regis provisio si petatur, prout jam vidi datam: in qua continetur quod solum hospites fratres Franciscanos, aut Dominicanos aut August. excusantur solum à receptione hospitiu, militum & generis de guerra, & non quoad alia: quoad uxorem tamen talis privilegiati hæc omnia cessant: gaudent enim privilegio quocunque ex l. 18. supra eod. ubi dixi. De l. 25. vide quæ dixi in l. 1. & 3. tit. 10. l. 5. supra de denationibus Regis tempore tutoria vel in quietationem factis. De lege 27. finali nostri tituli dum dicit, & cetera qualescunque notandum est, tabelliones vel notarios non gaudere propter officia nobilitate aliqua, neque haberi ex hoc inter nobiles, secundum Guid. Papa decis. delphi. 9. quem sequitur Aymon Craveta, conf. 163. vol. 1. alleg. Aven. in dictionario, verbo, cavallero. in prin. & vide l. 11. tit. 25. supra. lib. 4. ubi aliqua dixi, & intellige nisi alias notarius sit nobilis, nam propter

officium non perdet nobilitatem, & hæc pro hoc titulo sufficient.

IN LEGEM VIGESIMAM QUARTAM.

Ordinem quem debent servare alguazelli missi à providentibus fortalitia, & generis bellicæ, describit lex nostra.

SUMMARIUM.

1 Datur forma in hac lege alguazellis providentibus fortalitia & generis bellicæ.

Ibi, & Llevon raxon firmada del proveedor, & signada del escrivano de los bastimentos que se huvieren de sacar de Cada pueblo. Justissima lex si observaretur, & dico observaretur, si ob non observatam acriter punirentur alguazelli eam frangentes, sed vereor per eos observari, & per superiores castigari transgressores, & est fortassis, quod non jubetur, quod in quolibet loco dicti alguazelli relinquunt transumptum signatum ordinis quem portant, & insuper reliquant testimonium eorum judice loci & tabellione, & testibus, de rebus omnibus quas abstrahunt à loco illo, aliter mille fraudes, technæ, ac cautelæ per eos fiunt, que postea verificari non possunt, ut in propolito inquit Castillo in sua politica, De Corregidores. lib. 4. cap. 1. num. 28. ubi n. 25. id de provisionibus victualium consilii correctoribus in suis provinciis, ubi gens bellica tenenda est, & umenda, ut abundantia eorum habeatur.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE BUENOS AIRES
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

TITULUS DECIMUS OCTAVUS.

De las cosas prohibidas sacar del Reyno y meter en el, y de las que pueden andar libremente por el reyno.

Cum de non exemptis & exemptis à tributis in præcedentibus dictum sit, & in præcedente de equis, nunc de ipsis & aliis prohibitis extrahi à regno, vel portari in eo.

IN LEGEM TERTIAM.

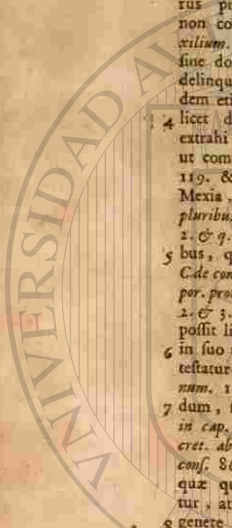
- 1 Extrahens res vitæ à regno tantum usus sui causa, non incurrit penam. & n. 2. idem si causa transitus vel gustus.
- 3 Minor viginti quinque annorum an incurrit penam appositam extrahentibus vel contra aliarum legum dispositiones facientes.
- 4 Forensis, licet ligari dicamus statuta prohibente extrahi res aliquas, excusantur tamen ex justa ignorantia. & n. 7. nisi ut ibi, num. 9. 10. & 11.
- 5 Civis possunt rebus, quas volunt legem imponere.
- 6 Statutum licet non possit ligare personas forensium, potest tamen res & bona in suo territorio sua.
- 11 Res vitæ extrahi à regno neque pro redemptione captivorum.
- 13 Extrahens res vitæ an requiratur quod cum effectu id fecerit. late.
- 14 Quid si quis se pararet ad occultandum res, an punietur. n. 14.
- 15 Ad incurrendam mortis penam extractio requiritur. ubi n. 16. quod ista pena mortis non solet imponi.
- 17 Testibus sufficit probare extractionem nec requiritur apprehensio.
- 18 Probatio legitima an erit si unus testis dicat vidisse Titium in via exportantem frumentum, alter vidisse eum cum frumento extra territorium.
- 19 Leges hæc punientes exportantes res extra regnum an sint contra libertatem ecclesiasticam, si clericos comprehendant.
- 20 Statutum laicorum prohibens rem alienari in furem an valeat.
- 21 Lex civilis si potest offerre commodum vel incommodum non dicitur contra libertatem ecclesiasticam.

gem 3. & ibi Bart. dicentem quod potest quis compelli per custodes regni ostendere res, quas portat, & portantes retinere ut adimpleant & ostendant eas, ut sciat an monetam vel res vitæ extrahat, & habet etiam legem 1. & per totum C. que res exportat prohib.

Ibi, Cogadas con la codicia de la ganancia, ergo si tantum usus sui causa extrahant & nullam incurrent penam, cessat enim tunc cupiditas acquirendi, & insuper adeit necessitas se sustentandi, & per consequens excusantur talis extractor. Non enim lex nostra necessaria ad usum vitæ vult, sed cupiditatem acquirendi, & prohibio non se extendit nisi ultra usum necessariu causam, secundum Doct. in l. cetera, de lega. 1. & Oros. super ff. veteri col. 419. num. 10. & idem est, si transitus causa, vel gustus & occasione, ut, in vino, id fiet, ut utrumque tenet alios allegans Mexia, in prag. panis concelu. 1. glof. 1. num. 27. 29. & 30. & Rebut. in 2. tom. consil. Fran. titul. de pan. Merca. artic. 2. vers. statuit ergo, & in fine articuli illius, & Clarum, in libro 5. sentent. q. 82. sub statuto 7. num. 3. & 4. Ripa, de posse, titul. de reme. ad cons. ubi. fol. 19. num. 109. cum sequen. & num. 114. cum sequen. & Aviles cap. 52. prag. glo. en la tierra, numero 18. & Suarez, alleg. 18. vers. sed postea, & probatur ex l. 8. infra eod. titul. & lib.

Ibi, Que persona ni personas algunas no sean osados de sacar, sed an minor sub his verbis comprehenditur, & dic quod si est minor 14. annorum, et. ter. in l. Imperatores, in fi. ff. de publi. & vellig. tenet quod non, Carpola in l. mulieris. 13. num. 16. ff. de verbo. sig. & ex utroque in cap. 2. de delict. quer. Bal. & alii relati per Dida. Pet. l. 16. titul. 9. lib. 6. Ord. col. 239. & probatur ex l. 6. tit. 7. pag. 5. que singularis est & probans quod etiam est major 14. annorum, minor tamen viginti quinque non comprehenditur, neque tenebitur legis plena, adeo ut non sit opus restitutione, ut ibi notat. glof. licet ex lege, si ex causa, & si in commissum. ff. de minoribus, restitutionem esse necessariam disponatur, prout tene-

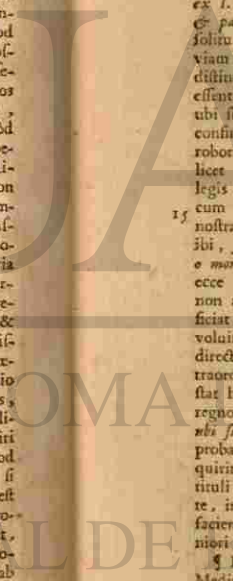
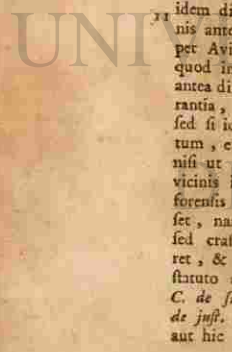
bat Castilo, in l. 1. Tauri folio 20. colum. 4. in medio, ubi ad plures leges id applicat, & Ant. Gom. tom. 3. vari. cap. 1. num. 61. & Aviles d. cap. 52. pratorum glos. en la tierra. numero 10. vers. & idem die in minore, sed ex dicta l. 6. part. nulla est necessaria restitutio: & hoc nisi probaretur scienter & malitiose minore hunc id fecisse, nam tunc tenebatur, secundum illam l. partit. In dubio tamen in minore dolus non presumitur, & quamvis presumetur, restitueretur tunc adversus talem dolum presumptum cum sit de praterito, ex glos. & omnibus, in l. ubi exigitur ff. de edendo, ubi tamen dolus veterum probatur, cessaret restitutio, quia non conceditur adversus delictum, ut l. nullum ff. de minori, quod quidem delictum sine dolo non committitur, & eo dato minor delinquit, & sic tunc non restituitur: ex eodem etiam themate tenendum est, forenses licet dicamus, ligari statuto prohibente extrahi monetam, frumentum, & similia, ut communem dicit Ripa, ubi supra, num. 119. & Aviles ubi supra, num. 7. cum seq. & Mexia ubi supra conclus. 5. n. 78. cum seq. pluribus, & Clarus in d. q. 82. statuto. 7. num. 2. & q. 85. num. 2. & 3. cum cives possant rebus, quam volunt, legem imponere. l. 1. C. de contra emp. l. 1. & per totum. C. que res export. prob. tradit Tyber. Decia. respon. 71. num. 2. & 3. vob. 2. quia secundum eum ibi licet non possit ligare personas, potest tamen res & bona in suo territorio sita, & hanc communem testatur cum Ripa, Francisc. Becius. conf. 60. num. 1. excusari tamen forenses est asserendum, si ignoraverit tale statutum, ex tex. in cap. 1. de constit. in 6. & l. si. C. de Decret. abor. fac. communem testatur Alexand. conf. 86. lib. 4. & Becius. ubi supra, num. 12. quae quidem ignorantia in dubio presumitur, attentio quod ipsa exportatio non est de genere prohibitorum ut in d. cap. 1. nisi talis forensis fecisset longam moram in loco statuentium, secundum Alexand. conf. 86. lib. 4. vel diu conversatus fuisse in ipso loco, ex l. jubemus. C. de liber. cau. vel nisi in locis circumvicinis esset similis prohibitio secundum Joan. And. in novellis. in d. cap. 1. & Doct. in l. si. & licet ff. de publi. & Alexand. & Ripa ubi supra, num. 121. & idem dicerem si aliqua lege juris communis antea id esset dispositum & usitatum, ut per Aviles, ubi supra, d. n. 7. & sic si idem quod in nostra lege esset de jure communi antea dispositum, non excusaret forenses ignorantia, quia in omnibus id erat statutum, sed si id non est de jure communi prohibitum, excusabitur ex capite justae ignorantiae, nisi ut dictum est, in locis suis vel circumvicinis idem esset statutum, vel diu ibidem forensis moram traxisset, vel conversatus esse, nam tunc justa ignorantia non datur, sed crassa & supina, & sic non excusatur, & in hac materia an forensis ligetur statuto alienae civitatis in l. cunctos populos. C. de summa Trinit. & l. omnes populi. ff. de just. & jur. tradunt omnes latissimè, nos aut hic non in statuto sed in lege loquimur

disponente circa exportationem monetæ, frumenti & similia extra regnum. ¶ Ibi, Sacar ni saquen, etiam pro redemptioe captivorum secundum Abb. in c. significavit. num. 2. de Judicis, sed an requiretur quod cum effectu id fiat vel sufficiat reperire extrahentem in itinere & si deviat: 13 recto itinere, culpabilis est, ut l. si quis. C. de cursu pub. lib. 12. & sic teneri videtur poena legis, ex l. 6. titul. 7. pag. 5. ut notabat Barr. in l. qui fiscoles. C. de navicul. lib. 11. verumtamen quia in contrarium plura urgebant de jure communi communiter distinguebatur, an statutum vel lex loqueretur per verbum extraxerit, seu exportaverit & non puniebatur, aut per verbum extrahet, seu exportabit, & punitur & hanc dicebat communem distinctionem Ripa, de peste, titul. de remed. ad confer. ubi. num. 71. cum seq. & cum referens Clarus, in d. q. 82. statuto. num. 8. & Aviles d. cap. 52. prator. num. 21. cum sequent. & Mexia, in d. prag. panis, conclus. 3. num. 26. sic volens intelligere & declarare legem nostram, & tradit Hippol. in pract. §. pro complemento. num. 26. fol. 143. in parvis, & iterum in l. ii qui cum telo. num. 33. C. ad l. cor. de sicar. nihilominus tamen licet hæc sit communis opinio, de jure communi contra eam tenebat Ripa, ubi sup. & Clarus d. num. 8. nunquam enim possent tales delinquentes in flagranti crimine deprehendi, si antequam limites exirent, inventi non punirentur, cum certum sit, quod postquam exierant limites regni, non possunt officiales extra territorium illos persecui nec comprehendere, propterea apud suos indistinctè servari inquit Clarus ubi supra, puniri deprehensos in itinere, consilio quod vellet illud extra territorium exportare, peninde ac si exportasset, & sic inquit Ripa. ubi supra, num. 75. de consuetudine non servari dictam distinctionem, sed quod omnes reperti in via puniuntur ac si exportasset, & sic ipse ibidem facit aliam distinctionem, scilicet, quod aut repertus in via sponte jam retrocedebat, quando fuit repertus, & tunc nullo modo punitur, aut fuit repertus in via continuando & exportando, & tunc aut constitit quod exportasset nisi fuisset prohibitus, & puniendus est legis poena, aut non constitit, licet sit presumptio contra eum, & tunc non venit puniendus, quia poterat penitere antequam exisset à limitibus, licet tunc arbitrio judicis puniri possit, licet si nulla subellet conjectura, quod extrahere volebat, absolvendus esset: & si reperit in loco non suspecto standum est ipsius iuramento, ubi tamen adessent probabiles conjecturae quod extrahere volebat, puniretur, puta si per invidia, & deserta loca esset deprehensus, nisi recta via esset ab hostibus invasa, vel inundata aquis, quia tunc excusaretur, ut optime per Ripam, hanc & alias conjecturas describentem, ubi sup. numero 77. cum pluribus seq. & itemdem si esset bonæ famæ & non solitus id facere, secundum Pareum, de Syndicatu, verbo, testis, cap. 2. numero 3. folio 434. & post hæc

hæc scripta reperti latè de iis tractantem Capopolam, in l. si fugitivi. numero 65. usque ad 70. de ser. jug. ubi à numero 71. cum sequent. tractat, quid si non sunt reperti in itinere, sed preparaverunt se ad hoc occultando frumentum & in domo vel alio in loco: ex legibus tamen nostris videtur in iis rebus vetitis extrahi à regno esse jam determinatum, quando deprehensus in itinere puniatur ac si jam exisset, sive vadat per invidia & insolita, vel per recta, solita & usitata loca, lege scilicet 43. infra illo titul. & libro, quoties quis deprehenditur cum rebus vetitis extrahens eas per viam aut duas leucas à finibus regni, sed & adhuc videtur legem hanc solum loqui, ut quilibet tales res possit capere, non verò ad distinguendam dictam dubitatem de jure communi existentem, ideo videtur in suo esse durare doctrina Doctorum circa hæc, quoties nondum sunt transgressi limites regni etiam per viam rectam irent ad transcendendum, secus si jam limites exisset, eis tamen non transgredientibus linia & confinia regni, teneant tunc distinctionem, scilicet, quod si vadat via indirecta & non solita & usitata, nec ulla alia dari potest ex tali itinere conjectura quam extrahendi res veritas, tunc poena legis eum puniretur, ex d. l. 6. titul. 7. p. 5. & ex dictis in prin. hujus glos. & ex l. 5. & ibi glos. los lugares, eod. titul. & par. nisi esset homo bonæ famæ & non solitus hæc facere, ut dixi, si verò ibat per viam directam, tunc unique dicta communis distinctio esset, observanda, & attendenda essent conjecturae, de quibus per Ripam, ubi supra, nam & poterat penitere, antequam confinia exiret, & hæc mea distinctio corroborari potest ex l. 9. infra isto titul. & lib. licet ad imponendam poenam mortis nostræ legis, utique requiri credo, quod extraxerit cum effectu, & ita denotant verba illa nostræ legis, de sacar ni saquen, & iterum ibi, se pena que se el oro y plata y vellon, o moneda de oro y plata o vellon que sacare, ecce igitur factum perfectum denotatur, & non aliàs neque aliter, ita quod non sufficiat ad imponendam nostræ legis poenam voluisse extrahere & repertum fuisse in via directa sive indirecta, possit tamen tunc extraordinariè puniri & arbitrarie: neque obstat huic opinioni, quod eo jam exeunte à regno non potest puniri, ut inquit Clarus, ubi supra, quia per denuntiantium & testium probationem sufficere id probare, neque requiritur apprehensio, prout ex legibus istius tituli clarissimè patet, & ex l. nostra jubente, in omni anno semel saltem inquisitionem faciendam, & sic videtur tenendum sub famiori consilio. ¶ Ibi, Macta por ello, idem in ducatu Mediolani statutum est, & tamen, ut inquit Clarus, d. q. 82. stat. 7. numero 1. non servatur rigor hic mortis, & itemdem in nostra Hispania credo non servaretur, sed alie poenæ à lege nostræ statuite imponerentur, ad terrorem enim potius imponitur, quam quoad executionem.

¶ Ibi, Que una vez in cada un año heren alevados cada uno de los possessores a inquisition, ecce quomodo non requiritur apprehensio in terminis nostræ legis & similia, sed sufficit testibus probari & esse deventum per aliquem nostræ legis dispositioni, ut tenebat Ripa, de peste, tit. de reme. ad confer. Decr. n. 104. & 105. & Mexia in d. conclus. 1. numero 36. ubi à numero 26. plura dixit, & licet regulariter ut ibi per eos sit communis quod requiratur apprehensio, in nostra tamen materia sufficit testibus probari, & probatur ex iis verbis, licet quoad armorum amissionem & privationem extra horum portationem vel contra mensuram à legibus designatam apprehensio in practica requiritur, & Clarus ubi supra, numero 7. refert etiam dictam communem in nostris terminis, & licet ibi dicat, quod Ripa dixerit esse contra communem, tamen Ripa asserit in n. 105. quod communis est sufficere testibus convinci etiam ubi apprehensio requiritur, de quo ultra eos tradit optimè Corp. in l. si fugitivi, n. 72. cum seq. C. de ser. jug. & Redin. in trat. de maj. prin. num. 193. cum 2. seq. vol. 16. trac. diverforum: sed an erit legitima probatio si unus testis dicit, vidisse Titium in via exportantem frumentum, alter vero dicit, viderisse eum extra territorium & cum frumento, & Bal. l. observare. C. quo. app. non rec. inquit non esse plena, quia non sunt coniungendi, sequitur Ripa, ubi supra numero 106. fol. 20. Et pro intellecta horum verborum nostræ text. vide quæ diximus in l. 28. in l. 6. lib. 5. supra. ¶ Ibi, Aya lugar contra los prelados, y clérigos, y exemptos, videtur hoc contra libertatem ecclesiasticam & personas ecclesiasticas & earum prerogativas, de quibus principibus secularibus nulla est data iudicandi potestas, neque contra eas disponendi, ex text. & materia in c. ecclesiam S. Maria. de constit. in aulic. Callan. C. de sac. eccles. e. noverrit de fenten. excom. extraxit, una, de consuet. in communibus, & per consequens contra clericos nullam vim legem nostram obtinere, prout in simili statuto commun. opin. testatur Felin d. c. ecclesia S. Maria. numero 89. & Clarus d. q. 82. statuto 5. numero 1. dicentes, non valere statutum laicorum prohibens rem inamovibilem & alienari in forenses clericum sub poena, & quod est contra libertatem ecclesiasticam, & sic non ligare clericos & expressius & clarius in statutis prohibentibus aliquod exportari extra regnum. Ita tenet Ripa. ubi sup. num. 122. fol. 21. distinguit, quod si frumentum, vinum, vel moneta processerunt ex praediis vel redditibus ecclesiarum, non ligat clericos, si vero ex bonis patrimonialibus clericorum, tunc si bonis patrimonialia gaudent privilegio honorum ecclesiasticorum item erit, secus vero alias, ita Ripa, ibidem videt igitur quomodo dispositio generalis nostræ legis claudicat quoad clericos & ecclesiasticas personas, præmaxime cum Covar. in c. possessus, §. 4. numero 8. id expresse velit tenere cum Grammatico, decis. 100. diceat

cente ita fuisse iudicatum : contrarium tamen defendit Minch. contr. nro. frequ. lib. 1. c. 4. numero 18. & cum eo Mexia in prag. panis concl. 5. num. 17. dicens id similibus statutis receptum esse in pluribus oppidis Hispanie, & in puncto iuris verius & recipi. conduci-bilibus, & sequitur novissime Doct. Salzedo, in addit. ad prag. Ber. Diaz. c. 55. addi. 1. ver-si. 3. hic ubi tractat a quo iudice debeat puniri, nam cum clericus, qui in hoc oppido vel regno commoratur quasi pars populi & regni videatur, & commoditatum ac incommodi-tatum sit expertus, par est ut status aequalis regatur. l. secundum naturam. ff. de regim. nec dubium est quin tale statutum valeat sic, nam si fines illius territorii abundant vineis sufficientibus ad victum totius populi, & amplius, si vina aliunde ibidem intromittantur, non possent municipes vina sua vende-re, siquae id utile est vineas habentibus, reliquis non ita, id tamen sufficit ut statu-tum valeat, ut in simili per Fel. in d. c. Ec-clesiast. num. 81. Freder. conf. 37. Aymon, & alios relatos pe Minch. ubi supra item quia clericis vineas habentibus prodest hoc statu-tum: Et sic in nostrum propositum, ipsi etiam clericis prodest, ne bladum, vel vinum, vel moneta extrahatur a regno, ne fortassis in regno haec deficiant, & quando lex ci-vilis potest afferre commodum & incommodum, non dicitur praedjudicialis, & neque con-tra libertatem ecclesiasticam, secundum Abb. in d. cap. Ecclesia S. Mariae numero 12. de consuet. & alios plures relatos per Mexiam. d. conclus. 5. num. 16. cum aliis ante & post.

Et si lex nostra ob statum reipublice com-munitati convenit, potissime ad eius vel tu-telam vel regimen, iuste poterit fieri, & ligat clericos, ut per Covar. ubi supra. d. num. 8. Et meo videri si moneta aut frumen-tum extrahatur a regno, aut vinum ad ex-teros deferri clericis liceret contra legis no-strae intentionem, quis dubitat nisi quod ma-ximum damnum toti regno & clero resulta-ret? & cum ob publicam & communem utilitatem facta sit, clericos ligari, potuit lex nostra disponere, cum & ipsis etiam com-modum ex ea resultare possit, & resultat, & per consequens sub censura Ecclesiae & eius vicarij & alterius cuiuslibet melius me-ferentis sic tenendum videtur, & secun-dum haec sunt declaranda dicta & alliga-ta pro prima opinione, ut dixit Mexia ubi supra. numero. 18. & nos alibi diximus.

IN LEGEM QUARTAM.

Si portati nummos sibi datos ab aliquo ad portandum eos extra regnum, id manifesta-verit, iuratur eo, & liber remaneat a qua-libet calunnia vel pana. Itidem denuntiatur, & probatur aliquem extraxisse nummos a regno, iuratur etiam partem panaram a tali ex-trahere incursum.

SUMMARIUM.

- 1 Specialis casus hic constituitur in quo particeps & complex delicti habet premium.
2 An revelans delictum, ut premium consequatur debeat illud probare.
3 Iudex curius capiens res aliquas extra regnum portatas, debet de illis facere inventarium.

Ibi, T lo aya y gane el que ansi lo lleo-va, specialis casus, ubi particeps & complex delicti habet premium, & partem ejus, quod sicco, vel alteri propter illud delictum erat applicandum, cum de iure ex Bart. in l. 3. s. si ex stipulatu. ff. ad Syl-lan. communis sit opinio, quod particeps delicti illud revelans non capit partem premij revelanti constitutum, ut dixi in tract. de decuria. vocato, Curia Pisana. lib. 2. c. 28. numero 23. potest enim ad hoc constitu-tum premium per correctorem civitatis, ut ubi dicitur in eod. cap. 18. numero 4. & 5. & an tunc consensus consilij civitatis requiratur & assensus, ibidem dixi, num-ero 25. sed an iste, qui revelat, debeat illud probare, ut premium nostri tex. vel simile consequatur, teno quod sic ex tex. nostro in finalibus verbis. & ex dictis per me. d. cap. 18. num. 24. Aliter enim esset in potestate alicujus, dicere, sibi tradi-tam esse moneta a Petro ad portandam eam extra regnum, cum sua ipsius - met extrahentis esse, & sic eludere legem no-stram, & ejus penam, & consequenter eliceret, molestiam pati Petro illum, cujus pecuniam esse assereret, & sic omnino teneret probare id, quod asserit. Et nota, quod cum caperis res aliquas extra regnum portatas, facias statim & de illis inventari-um, aliis non obtinebis, ut per Suarez al-legat. 18. col. si.

Ibi, La tercia parte. Vide in propositum per me adducta in l. 38. glos. fidei. tit. 6. lib. 3. supra.

IN LEGEM QUINTAM.

Alienigena non potest in Indis contrahere, ne-que emere aurum aut argentum per se neque per interpositam personam sub nostri text. pena, & idem in Agarenis, & multonibus dis-ponit lex nostra.

SUMMARIUM.

- 1 Valeat lex vel statutum prohibens aliquid vendi forensi.

Ibi, Ningun estrangero pueda tratar, cum in sua dispositione cum aliis multis exteris a regno prohibitis consideravi in l. 13. numero 50. tit. 3. lib. 1. supra.

Ibi, No pueda comprar oro ni plata, valet enim lex, & statutum prohibens vendi ali- quid & forensi, & extraneo, ut per Tiraque- l. de retrall. Linaz. in prefatio. numero 14. & quid si ne alienetur in clerico, dixi in l. 1. supra isto tit. & lib. numero 20.

IN LEGEM SEXTAM.

Pretium solum taxatum dari potest pro moneta, & non amplius.

SUMMARIUM.

- 1 Moneta an liceat in conscientia permu- tate vel plus vendere quam valeat.

Ibi, No se pueda llevar mas de lo que valen, sed an in conscientia licebit plus vendere, vel permutare & monetam, quam taxatum sit a lege pretium ejus. Navar. in addit. Hispan. ad cap. 18. man. in addit. ad cap. 23. numero 84. fol. 55. inquit, quod sic, dummodo sit modicu- cum, & exiguum, & sequitur Covar. alios referens in tract. de Monet. c. 7. numero 3. vers. secunda conclusio, ubi in illo numero 3. per conclusiones haec dixerit, dummodo aliqua cautela, videlicet, cum numismata non permutantur, aut vendantur, ut numismata, sed ad deaurandum aliquod, vel ad ornamen- tum, aut annulos, inanes, torques, & in his similia conscientia.

Ibi, Pero bien permitimos, vide Covarro. ubi supra. numero 4. concl. 3. de iis disse- rentem.

Ibi, Que las leyes permiten, scilicet l. 4. tit. 18. lib. 5. supra.

IN LEGEM OCTAVAM.

Excusent a regno pro expeditione suorum ne- gationum possunt extrahere pecuniam auream, vel argenteam pro expensis faciendis necessariam servas nostras i. tenore.

SUMMARIUM.

- 1 Pro sui usus gratia an liceat monetam extra- here a regno.
2 Licentia ad extrahendam monetam a regno qualiter concipiatur & n. 3. per quod tempus duret talis licentia.
4 Corrector populi non potest licentiam probere extrahendi monetam a regno.

Ibi, Non Menester llevar moneda para su costa e gasto, pro sui enim usus gratia lici- tum est pecuniam extrahere ut dixi in glos. 1. legis prima. supra eodem.

Ibi, Alendamos, y ordenamos, qualiter autem sit concipienda licentia ad extrahen- dos & nummos extra regnum, vide text. in l. 20. tit. 18. par. 3. ubi glos. alia dicit, & per quod tempus duret talis & licentia & per Rebus. in l. uni. cap. C. de sententiis, qua pro eo quod inter. notat. 1. numero 13. pag. 846. corrector tamen populi non potest talem licentiam concedere & secundum Me- xiam ubi supra concl. 1. numero 25. & Avi- les. c. 52. pratorum glos. magna. numero 26. nisi ex permisu nostrae legis & servato ejus tenore, & non alias.

Acorda in Recopilacionem. Tom. IV.

IN LEGEM VIGESIMAM PRIMA.

Habentur animalia, & preget intra duodecim leucas, veniant ea in agris deservit, & moriantur aliqna, vel perdatant, sicut de eis juramento dicitur.

SUMMARIUM.

- 1 Passoribus & custodiens quando crediturum sit de morte animalium, vel eorum, qua eis custodienda dantur.
2 Epidemia accidens excusat passorem ab interitu animalium.
3 Dominus si est solvens dimittere oves in campo, excusatur passor si eas ibi dimittit, & lupus comedat.

Ibi, Pero si dixere que se le perdio, o murio sin aver en ello encherria alguna, sea creydo por su juramento. Videtur hic esse text. probantem, quod creditur pastoribus super morte, vel amissione gregis; idque clarius videtur probari in l. 2. tit. 21. infra. lib. 9. ubi dicitur, quod satisfacit pastor demon- strando pelleram cum juramento, quod est illa pelleram animalis mortui sibi in custodia dati, & sic quod corrigantur iura antiqua probantia, id non excusare pastores, nisi probent, id sine culpa sua commisisse; ut est text. l. si quis fundum §. inoperat. ff. locat. notat gl. secundum unum intellectum Bart. & communiter Doctores in l. si quis ex argenteis. §. prator ait in fine ff. de edict. & notat Ant. Gom. 2. tom. variarum c. 5. numero 22. vers. advertendum tamen, inter l. 15. tit. 8. p. 3. que idem designat in- distincte videtur, quidquid Ant. Gom. ubi sup. velit, distinguere, sicut de casibus, qui sine culpa evenire solent, ut tunc pelleram, & juramentum sufficit, sicut si de illis, qui cum culpa, ut tunc non sufficit, nisi probet, sine culpa sua id accidisse, nam haec distinctio est contra praedicta iura & contra dictum communem Bart. intellectum & contra eam insurgit gl. penult. in l. 10. tit. 14. p. 2. etiam si dictam distinctionem sequatur etiam Orosc. in d. l. si quis ex argenteis conf. 748. vers. 10. ubi sic dictam legem part. voluit intel- ligere, & voluit gl. portera in d. l. 10. tit. 14. p. 3. nam d. l. 15. tit. 8. p. 3. non patitur hanc declarationem, cum & in damno quolibet loquatur, & sic de morte, quae est de casibus, qui sine culpa evenire solent, & non hilominus inquit lex, debere pastorem probare, id sine culpa sua evenisse, proban- do tunc temporis in regione illa, ut ibi inquit glos. sequelet. tertium, vel quartam partem animalium gregatum pascentium mor- tuam esse, excusat enim pastorem ab interitu pecudum Epidemia & accidens secundum Ripam de pelle 1. p. 2. numero 167. cum dicitur si- queat. fol. 7. ubi inquit, quomodo pastor probabit mortem animalium, & Doctores decif. 216. vel itidem excusabitur pastor, si probet quod dominus erat confectus dimittere oves

IN LEGEM VIGESIMAM QUINTAM.

Panis, & legumina extrahi à regno non possunt sub vestris reat. pena.

SUMMARIUM.

in tali loco, ubi pastor eas dimisit, nam tunc si lupus illas comedit, excusatur pastor secundum Capol. in l. qui sic fugiunt. §. apud Laborem numero 5. ff. de edend. fol. 66. Tib. Decian. conf. 25. num. 16. & 17. lib. 1. hac tamen omnia videtur correcta per has nostras leges in presenti, & in d. l. 2. tit. 21. infra lib. 9. prout tenere videtur Pal. Rub. in rep. c. per vestras. §. 12. numero 12. fol. 115. cal. 3. quem sequi videtur Did. Perez. in l. cohered. §. cum filia. ff. de vulgari. numero 277. & in l. 12. tit. 14. lib. 2. ord. col. 553. in princ. & tenebant aliqui relati per Boer. d. decif. 216. n. 1. & 2. & Cal. in consuet. Burg. Rub. 4. §. 25. numero 46. & 62. de his etiam agit. Vides igitur quomodo aliqui ex nostris ita tenent in correctionem iurium civilium. Ego tamen, si licet meum exiguum verbum proferre, teneo leges nostras non derogare, neque corrigere legem illam pariter, neque iura communia predictam distinctionem facientia, sed potius in suo esse remanere, in quantum probant, non sufficere iuramentum pastoris, neque pellem. Et tunc, nisi & aliquibus signis pastor probaverit, id sine culpa sua contigisse, ut inquit dicta lex parit. & insuper secundum text. ibi iuraverit, id ita sine culpa sua contigisse, sive sint de casibus, qui sine culpa accedere solent, sive non, ex hoc intelligo verum esse, quocies pastor ille ex officio publico, vel privato ad custodiam tenetur, & insuper recipit mercedem pro hoc, tunc enim loquitur dicta lex parit. & leges similes, quae sub titulo de locato & conducto loquuntur, ita ut custodia etiam in commodum pastoris resulset propter mercedem ei constitutam, secus vero si etiam ad custodiam tenetur ratione officii publici, vel privati, custodia haec est sine salario, & mercede, solumque principaliter resulset in commodum illius, qui animalia, & pecudes mortuas non esse praetendebat, nam tunc sufficeret demonstrare, & probare occasionem illam amissionis, vel mortis ad se excusandam, & excusabitur cultus, nisi è contra probetur, culpa sua occasionem contigisse & ita procedant l. 20. tit. 13. par. 5. & l. 10. tit. 14. p. 3. & hic ultimus casus limitetur, ut non procedat in casu legis nostrae, & d. l. 2. tit. 21. lib. 9. infra, ubi iuramentum sufficit, & pelles, tanquam casus speciales, quia sic legislator id specialiter in eis voluit statueri, aliae vero leges generaliter & sic evitantur correctio, quae omnino evitanda est, & post haec scripta vide Peraltam in l. cum ita legatur. §. species numero 5. de legat. 2. dictam distinctionem volente cum Doctoribus ibi, quae notanda sunt, quia non sic repeties declarata, & congesta, & procedunt haec, nisi aliud de consuetudine antiqua in regione illa, vel ex contractu parium resulset, nam tunc consuetudo servabitur, & itidem contractus à partibus super his inus, prout quotidie recurrimus ad contractus, & obligationes à pastoribus pecudum factas cum populis, & vicinis eorum.

- 1 Frumenti appellatione non continentur legumina.
- 2 Leguminum appellatione continentur cicera, lentes, fabae, pisa, & similia, non tamen venit cannabis.
- 3 Triticum si prohiberetur exportari, legumina comprehenduntur.
- 4 Stantium pennis bladum exportantem an comprehendat legumina & an tunc licebit exportare hordeum, speltam, vel avenam. n. 5.
- 5 Stantio prohibente extrahi triticum an licebit exportare farinam & 12. 13.
- 6 Per medium non prohibentur potest fieri transitus in effectum non permissum.
- 7 Portando farinam fraudatorem Episcopus, cui ex consuetudine vel privilegio debetur certa parva mensura frumenti pro quolibet modo quod portat in civitatem.
- 8 Contraria opinio imo quod extrahens farinam comprehendatur legis nostrae & similitam pena.
- 9 Prohibiti extrahere ligna extra territorium non possunt extrahere naves & galias qua ex illo ligno fiunt.
- 10 Prohibiti portare ligna Saracenis & Barbaris non potest eis vendere ligamina gallearum.
- 11 Frumenti appellatione non venit proprie farina, & numerus 23. id alio modo declaratur.
- 12 Lex penalis, etiam si odiosa, extenditur ob favorem publicum.
- 13 Prohibiti extrahere frumentum an sit prohibiti extrahere farinam.
- 14 Succus ubi portatur frumentum an erit etiam perditus, ubi n. 17. 18. an res licita extrahi conscribitur propter illicitam cum ea extraham. & n. 18. & 19. contraria pars vincitur & n. 21. limitatur, & 26.
- 15 Partis ratione totum auferitur.
- 16 Navi confiscata an confiscatur confiscata scapha, & confiscato asino confiscatur salma confiscata.
- 17 Rei unius socii non consentit confiscatio & confiscationem verum alterius socii illicitas portantis, nisi ubi n. 21.
- 18 Valet statutum & consuetudo ut res licite propter illicitas confiscentur.
- 19 Donum rei unius ubi illicitas exportantur an habeat regressum ad rei sui vel contra exportantem.
- 20 Domini ignorantia ipsius iuramento probatur nisi contra probetur.
- 21 Lex vel statutum etiam si dicat debere fieri iuramento alicuius, probari potest contrarium.
- 22 Rei licite & illicitas confiscantur quoties inspecta sunt.

- 27 Extrahens sui usus causis res veritas, si portato proposito eas vendat, an excusetur.
- 28 Agricultores forenses si frumentum sine agricultura in suum Regnum portent, an puniantur.

donec ponatur in tela, & sic dicimus, quod appellatione frumenti continentur farina, donec convertatur in panem, & framenti, & farina eadem est usua. l. in venditionibus. §. fin. & l. sequitur. ff. de contrahend. empt. imo & fortius dicendum videtur de farina, quam de lana, eo quod farina non videtur nova species à frumento, sed ea, quae prius latitabat, detecta potius apparet. l. adeo. §. cum quis ff. de acquirend. rerum dom. Item & quia prohibiti extrahere ligna extra territorium non possunt extrahere naves, & galias, & quae ex illo ligno fiunt, 10 ex text. in c. ita quorundam. de iudiciis. Ubi prohibitus portare ligna Saracenis, & Barbaris non potest eis vendere ligamina & gallearum, quem text. ad hoc alia adducens allegat Boetius de off. 127. numero 4. item quia ne fiat fraus legi, idem dicendum de farina, quod de tritico, ex text. in l. sed Julianus. §. mutui. ff. ad Macedon. ubi prohibito Macedoniani de non mutando pecuniam numeratam filio familias, extenditur ad frumentum, & farinam, ne fiat fraus legi, item quia militat eadem ratio in farina, quod in fumento, eo quod ratio, & mens ita utentium fuit providere, ne proveniat carteria propter exportationem frumenti, quae ratio etiam militat in exportante farinam, ergo etiam militabit dispositio l. à Tiro. §. illud. ff. ad l. aguil. & in talibus non verborum sonus, sed effectus attendi debet, ex quibus hanc secundam opinionem tenent Bart. & Rainer. in d. §. quae situm, & Bald. sibi contrarius in l. non dubium. C. de leg. & in l. quod non ratione. ff. eod. & Rebut. in d. l. frugum, pag. 500. vers. & prohibitus, & Guid. Pap. de off. delphi. 373. in pluries per parlamentum delphinatus iudicatum fuisse confirmans, & magis ample Alex. conf. 130. incipienti, super eo, de quo queritur, an fides col. 1. vol. 6. & eam etiam loquitur Avil. c. 52. pres. glos. in la riera. numero 19. ubi fallit allegat Albericum pro hanc opinionem, & hanc etiam secundam opinionem sequitur eam dicens communem Ripa in tract. de peste r. de remedi. ad conservand. libertat. numero 50. ubi incepti à numero 43. cum sequent. quem refert Vivius relatus per Justum Clarum lib. 3. recep. sententiarum. §. fin. q. 82. statuo 72. numero 6. ubi inquit, ita vidisse semper servari, & sequitur Bertrich. de Gabel. in 11. q. 2. particula. §. parvis princip. & Francell. Lucan. in tract. de Episc. 4. p. numero 19. in 12. volum. tract. divor. doct. & novissime Mexia alios allegans in Prag. tassap. nis concil. 4. per totam. Neque obstat quod appellatione frumenti non venit farina, quia id verum de proprietate & vocabulis, & sic si aliani legatur frumentum, censetur legata farina secundum Bald. in l. 1. C. de fruct. & lit. expens. & Bar. in d. l. à Tiro. §. illud. ff. ad l. Aguil. & ibi glos. Nos autem non dicimus in hac secunda opinione, quod ex vi verbi comprehendatur farina, sed tantum ex mente statuentium, quae mens non minus est observanda, quam verba l. nominis. & rei. §. verbum ex verbis. ff. de verborum & cetero in Recopilacionem. Tom. IV.

13 *Agriphe*, item & quia id verum est, quod farina non continetur appellatione frumenti in oratione, & dispositione affirmativa, ut cum teneatur dare frumentum, farinam dare non teneatur, & ita procedat. 1. opinio, secus vero in prohibitiva dispositione, quia in prohibitione totum negatur; glos. in l. hoc genus. ff. de condit. & demonstr. Rebus. d. pag. 500. in fine. Neque obstat quod lex est penaliter, & sic odiosa, & ideo non extendenda, ex c. odia. de Reg. jur. in 6. quia cum sit in favorem publicum introducta, amplianda est, & non restringenda, & praesertim ex identitate rationis l. illud. C. de sacros. eccl. Roland. à Vall. consil. 72. numero 34. cum aliquibus sequentibus lib. 1. etiam si agatur, de favore publico secundario l. hoc modo, in fine. De condit. & demonstr. etiam in peccatis l. caetera. §. non senatus consultum, & ibi Jaf. notab. 5. ff. de leg. 1. traditur per Felin. in cap. translat. de consil. Hippol. in pract. §. agredior. numero 64. ubi plura de utilitatis publicae favore. Ex quibus etiam idem erit dicendum
14 in exportante panem coctum, & cum sit eadem ratio, ut tenet Rip. ubi supra numero 52. & Mef. d. concl. 4. numero 3. fol. 67. col. 4. Boetius decis. 177. numero 5. etiam si Avil. dicit. cap. 52. d. numero 19. aliud velit in pane cocto, sed fallitur, quia est eadem ratio, quae tamen ubi deficeret, non veniret panis coctus appellatione frumenti secundum praedictos maxime Rip. d. numero 52. Sed est quaestio non minus singularis, an succus, ubi portatur frumentum, 16 vel farina, secus aliam amitteretur, & sic ut alii alio modo querunt, an res licita portari confiscabitur propter illicitam cum ea portatam, 17 & videtur, quod confiscetur ex text. in l. eodem ferro. §. si dominus. ff. de Publ. & vellig. & ex l. qui Succum. ff. de Eurr. & ex l. 26. nostri titulo & libri, & quia succus est quid accessorium ad ipsum frumentum, & sic debet sequi suum principale l. cor. C. de usur. cum vulgar. Item & propter partem minantem ruinam, quis mittitur in possessionem totius domus ruinosae l. si finita. §. ex hoc edito. ff. de dam. infect. & facit l. si peculium de pecul. & de except. rei
18 jud. l. si quis cum totum, & ratione & partis totum auferatur. l. etiam si partis ff. de legat. 1. l. 1. & 2. C. de plus petit. & sic hanc opinionem tenuerunt Dyn. & Jacob. de Aret. in dicto §. si Dominus, sequitur Castillo, in l. 1. Tanr. fol. 20. column. 4. in fin. versicul. & nota super hoc duo menti tenenda, & hanc dicit esse communem, sive sint res licite portantis, sive alienas, modo sit sciens, & consentiens, Boetius decis. 178. numero 25. quem refert Clar. d. quest. 82. stat. 7. numero 9. Pro contraria vero parte, imo quod illicita solum confiscentur, facit, quia separatio causa, separata est ratio l. fin. ff. de calumniat. l. rescriptum ff. de us. quibus ut videtur, & pro hac opinione allegatur text. in l. Publicanus. §. 1. ubi, ut si quis amplius. ff. de Publicanis, & vellig. l. Sancimus. C. de panis, & argument. l. 1. §. idem Labeo. ff. de aqua quotid. & usur. & l. 1. §. si dua ff. quorum legat. Neque debet extendi poena ultra delictum, ut in dicta l. Sancimus, sed in peenis stricta interpretatio est faciendae, ut l. interpretatio. ff. de panis, & sic confiscata navi

non censetur confiscata scapha, nec confiscata & salma censetur alius confiscatus, & e contra & hanc opinionem tenuerunt Cyn. in l. cum proponas. C. de Navr. fono. Bartolus in dicto l. eodem ferro. §. Dominus Angelus in l. usuras. ff. de usuris; Bald. in dicto l. cum proponas, & hanc communiter servari affirmat Albericus in tractat. de statut. 4. parte, questio. 4. numero 5. & eo relato dicens eam ut mihiorem sequendam Clarus in dicto numero 9. & sequitur eam Berach. de Gabell. part. fin. questio. 22. & sequent. & Ripa in dicto tractat. de pest. in titulo de remedio ad conservandum uberr. num. 131. ubi pro ea dicit facere text. in l. Nam quod liquide, in principio. ff. de pan. legat. ubi in legato pernotis, quod est favorabile, non veniant vala, ergo in confiscatione odiosa confiscato frumento non censetur vas confiscatum, & hanc etiam opinionem sequitur Aviles dicit. cap. 52. glos. En la tierra. n. 1. & Mex. in pragmat. Paris concl. 3. glosa 1. numero 15. & 21. Suarez allegat. 28. folio. 144. versicul. sed postea quod omnia in antiquis, & sic ex hac ultima communi opinione rejicienda est distinctio Baldi in dicto l. cum proponas, & releturum quo ad distinctionem, quod si res licite, & illicitae erant delinquentis, omnia confiscabuntur, secus vero alias; haec tamen distinctio est contra hanc communem, ideo rejicienda; nam res commodata, & aliena clarum quod non sunt confiscandae, nec res unius socii alterius socii illas portantis contra devotum incilio & altero socio, & non consentiente, secus alias ut per Ripam, ubi supra n. 131. & Mex. ubi supra n. 16. & 22. & sic haec opinio secunda tenenda est, & sequenda. Quam limitabis primo in duobus casibus, in quibus procedit prima opinio, & ejus fundamenta, primo enim limitatur, ut non procedat haec secunda opinio, quoties lege, vel statuto aliud disponitur, & tunc enim succus, & plautrum, & scapha, & alius confiscabitur, ut in l. sequenti pro prima opinione allegata disponitur expresse, prout de jure, & consuetudine fieri potest, & valet tale statutum, & consuetudo, secundum Baldum in dicto l. cum proponas, & Francisc. Licca in tractat. de fisco. 4. parte, numero 11. in 12. volum. tractat. divers. dicit. & tunc si res licite sunt alienae, & non illius, qui eas portat, Dominus, qui ignoranter commodavit, habebit regressum contra exportantem, qui si non sit solvendo, restituetur ex clausula generali contra statutum, & sic recuperabitur & cas, ut per 23 Ripam ubi supra n. 132. cum duobus sequentibus, & Mex. ubi supra n. 17. & tunc ignorantia domini rei illius juramento probabitur, & ut per Rip. ubi sup. n. 135. nisi contrarium probetur, quia quando ex legis vel statuti dispositione defertur juramentum, potest nihilominus adversarius probare contrarium, etiam si lex, vel statutum dicat dari, debere juramento & secundum l. 2. §. si absenti, ubi DD. ff. si ex noxali caus. agat. quam sequuntur relati per Tiraquel. de Ferrad. linag. §. 4. gl. 1. n. 1. cum aliis sequentibus, ubi n. 3. hanc dicit magis communem sententiam, & Hojed. de Benef. in compat. 1. p. c. 13. n. 43. in vol. 15. tractat. divers. dicit. p. 1. ubi n. 4. cum sequentibus. dissentit.

dissentit cum Felin. & Doctoribus in c. cognoscen. de consil. num. 12. & ibi Dec. numero 18. an probatio ignorantis, quae sic juram. illam allegantis dependeat ex iudicis arbitrio vel non, Secundum limitatur haec secunda communis, ut non procedat, quoties res licite, & illicitae inseparabiles sunt & frumentum, & aliae merces commixtae, nam tunc omnes confiscantur secundum Alber. ubi supra d. g. 14. numero 5. & Rip. ubi supra numero 131. ubi inquit, quod generaliter res, quae possunt sine corruptione subiecti separari a re confiscata, non comprehenduntur in ipsa confiscatione. Quae omnia notabis, quia non sic reperies congesta, ac declarata, ulteries, quod pro usus sui causa licebit exportare frumentum extra regnum, puta si eum familia se ibidem confert, & juramento suo stabitur super hoc, ut utrumque tenet Ripa ubi supra numero 108. & 109. & in l. 1. supra eod. diximus, & ibi idem Ripa num. 111. cum duobus sequentibus tractat, quid si dum sui usus causa extrahit, mutato proposito vendidit, & qualiter probatur animus hie, ibidem declarat. Et quid in agricultoribus forensibus partem suam frumenti portantibus & ad suum regnum, vel partem suam vendentibus uni civi, vide Rip. ibi numero 107. & 108.
¶ Lex 26. & 27. immediate sequentes eandem prohibitionem panis extrahi à regno prosequuntur, de quibus jam dictum est in precedente l. 25. ibidem dicta videnda sunt.

IN LEGEM VIGESIMAM OCTAVAM.

Quae intra regnum, & in locis de señorio prohiberi non possit panis extrahi, & aliarum sustentationum, sed quod libere de uno ad alium intra regnum exportentur.

SUMMARIUM.

1. Vidualium nomine venit panis.
2. Auctionatores, & regarii prohibiti emere vidualia ante horam nonam, non possunt ante illam horam emere hordeum, fenem & similia, inspecta proprietate vocabuli.
3. Invitatus ad nuptias an sint danda necessaria pro equorum sustentatione.
4. Verbum, libere, actum liberum, & spontaneum & generalium sine restrictione denotat & 5.
5. Panis & vidualia an possunt extrahi de uno loco ad alium in regno, etiam dicatur quod locum ille prius est providendus & numero 7. declaratur.

Ibi, *Torras viandas*. Ponderanda est dictio illa (*Torras*) latius alias, alia, aliud, quae quidem sui naturae est repetitiva similium, ut sic intelligas hic esse text. probantem, quod panis potest dici & (vidualia) nam cum iis verbis text. noster, vidualia nomen per dictionem repetitivam, & similitudinariam, necessario fatendum est, legem nostram probare, panem dici vidualia, & consequenter vidualium appellatione paucum, & sic fenem, avenam,

hordeum, & similia ad victum equorum deputata comprehendi, quia dicit canon viduali danda esse vidualia, & sub hoc nomine includuntur fenem, & similia necessaria pro equitatis c. cum Apostolus, de cens. c. si episcopus, de off. ord. in 6. ex quo inquit Bald. consil. 192. quidam nomine vol. 5. quod auctionatores prohibiti emere vidualia ante horam nonam, non possunt ante illam horam emere hordeum, & fenem, & similia inspecta proprietate vocabuli, sequitur Rip. in d. tract. de peste in titulo de remed. ad conservand. uberr. numero 58. & Rebus. in l. verbo, vidualis, pag. 328. vers. notandum est. ff. de verb. signific. qui aiant, quod attempto usu communi loquendi per excellentiam solum comprehenduntur appellatione vidualium necessaria ad victum hominis, & ideo non sine mysterio lex nostra ad excludendam difficultatem talis communis usus loquendi, verbum pau; prius praeposuit, ut intelligeretur, quod non solum vidualia ad victum hominis necessaria comprehenduntur, sed ad equorum sustentationem convenientia. Ex quo Rebus, ubi supra tradit pro invitatis ad nuptias, quod talibus etiam necessaria pro equorum sustentatione danda non sint, & si in loco illo hospitia adsint, & secus vero alias, licet inter nobiles personas invitantes ad nuptias alios extraneos à loco illo indistincte provident vidualia pro horaribus, & equis necessaria.

Ibi, *T mandamos que libremente se pueda sacar el pan y viandas de un lugar a otro dentro del reyno*, notandum est adverbium illud, *libremente*, latine *libere*, ut intelligatur facultatem hic concessam libere in toto regno extrahendi panem, & vidualia & de loco ad locum nulli restrictioni, aut limitationi subiacere; de eadem intelligitur facultate, quae nec iure, neque aequitate, neque ratione aliqua regulatur, sed in absoluta illius resistet potestate, est enim maxima vis dictionis hujus (*libere*) cum potestatem tribuat faciendi actum sua sponte & alterius voluntate non requisita, ut utrumque dictum refert, & tenet cum aliis ab eo relatis Menoch. de arbit. jud. lib. 1. q. 7. numero 33. & 34. cum aliquibus sequentibus. Idem etiam advertenda sunt verba sequentia nostrae legis, quae la *saca sea comun en todos los nuestros reynos*, & ibi, *que ninguno tenga poder de la vedar sin especial licencia*, & mandado nuestro, dum cum iis enixis verbis, & geminatis lex nostra loquitur ex geminatione verborum, & sensuum in idem recidentium enixam legislatoris voluntatem comprehendendo ex late dictis de geminatione per Doctores in l. Ballista, ff. ad Trebell. & per Everard. in loco à geminatione; ut hic ex lege nostra recte intelligas esse dispositum, ita liberam esse potentiam extrahendi vidualia, & panem de uno loco ad alium in toto regno, quod nullo modo possit prohiberi, nec vetari per iudices aliquos, etiam si dicant, quod prius providendus est populus, & à quo talia extrahuntur, idque verba illa, *sin especial licencia*, & mandado nuestro, quasi cum Rex sibi hanc potestatem reservaverit, omnibus aliis eam admittit videtur. Regem autem hanc licentiam non concedere, nisi cum causa, & asserendum est, quia leges suas observare, credere debent.

mus, neque leviter eas subvertendum esse; causa autem, quoniam alia esse potest, quam quod populi prius provideantur, ut apparet ex l. 29. immediate sequenti, hanc tamen causam rex sibi relevabit ex lege nostra, ergo iudices inferiores regis etiam sub pretextu hujus cause non poterunt prohibere extractionem hanc a loco fore jurisdictionis ad alium regni locum, & per consequens ex iis omnino sit ascendendum assumptum Avend. cap. 19. prat. numero 35. in fine. libr. 1. ei attributum a Mexia in pragmat. cassu pan. con. 1. numero 56. non esse compatibile cum dispositione nostre legis, dum eam voluit declarare, ut procedat, provisio prius populo, falluntur enim meo videri in hoc, & sic in terminis vidi jam provisione regia legem nostram servari justam, & quamvis per iudicem responsum fuit, imo per civitatem dictum, quod erat penuria in populo illo, qui prius providendus erat de pane, nihilominus secunda provisione fuit iustum, ut non obstante responstone illa lex nostra servaretur, & ex dicta l. 29. sequenti hanc opinio corroboratur, & sicutur contra Avend. & Mexiam, ita ut nulla responsio congrua possit in contrarium assignari. Prefertur quod Avend. ibidem & ante cum Afflicis decisio Neap. 290. numero 9. idem asserens loquuntur, quoties ad panes prohibitos extrahi, talis panis extrahatur, & victualia cum licentia regis, tunc enim nimirum si licentia illa sit interpretanda, ut potius populi regni prius remaneret provisio, ut inquit dicta lex 29. quia in dubio princeps videtur ut observandum vellet, sed ubi ad loca permilla a lege fit extractio, nullo modo fieri potest prohibitio pretextu cuiuscunque cause, nisi ex speciali licentia, & mandato regis, nam cum lex ei reservat, omnibus aliis admittit potestatem dispensandi, & interpretandi legem, cum ejus sit interpretari, cujus est condere, & sic populi preterentes hanc extractionem prohibere, adeant regem, & ejus consilium significantes ei necessitatem populi, ut dignetur prabere provisionem, ne extrahantur panis, & victualia a populis illis, nisi prius facta estimatione, & cala, & cata, & provisio populi pro anno illo, & pro semine anni sequentis, ut inquit dicta lex 29. vel utantur tales populi remedio l. 18. tit. 11. supra. libr. 5. permissis pro tanto capi panem pro provisione depositorum publicorum, vel vicinorum, qui ut ibidem, & alibi dixi, poterunt petere panem illum pro tanto ex dictis per Covar. libr. 3. variarum. cap. 14. numero 6. & sic vidi jam concessam provisionem a Regio consilio cuidam ville, ut daretur ei, & vicinis frumentum decimarum pro tanto ab arrendatoribus earum, & dabitur quotidie preterentibus hanc provisio in consilio, per carta acordada, ut si bene meminimus, dixi in d. l. 18.

Ibi, Piedad, hunc ad alios casus, per me congestos sub l. 4. titulo 25. libr. 4. supra, ubi provisioni officiorum est locus, adde.

IN LEGEM VIGESIMAM NONAM.

Carnes, & panis non extrahantur a regno, neque in locationibus reddituum regalium contrarium opponatur pro conditione, & cedula, & provisionis contraria obediantur, & non adimpleantur, & dentur ad hoc Regia provisiones in Senatu Regio, licentiaque extrahendi non aliter datur nisi provisio prius Regno.

Ibi, Sean obedecidas, y no cumplidas, vide quae in proposito diximus in l. 1. numero 17. & in l. numero 53. tit. 14. libr. 4. supra.

Ibi, Sin hazer primeramente, pro horum declaratione vide quae diximus in l. precedente.

Lex 30. sequens est declaratoria, aut limitatoria nostrae, & precedentis, & allegat eam in sua dispositione Avend. cap. 19. prat. numero 35. ad suam libr. 1.

IN LEGEM TRIGESIMAM PRIMAM.

In hoc regno non immitatur vinum Aragonia, Navarra, & Portugalia, neque alie res in lege nostra contenta.

SUMMARIUM.

- 1 Vinum quatuorplex sit remissive.
- 2 Prandium caninum quid sit.
- 3 Vinum non est mustum neque e contra, neque vitium est acetum vel contra.
- 4 Copula natura est inter diversa apponi.
- 5 Acetum non continetur appellatione vini.
- 6 Mustum non licet reddi pro vino mutato, neque contra.
- 7 Vini appellatione an uva continebuntur.
- 8 Vini appellatione non continetur exportans aquaticum seu poshama, cervissium, zidronicum, zatum aromaticum & similia.
- 9 Filum vini exportans contra legem causa gulfus non tenetur.
- 10 Saleem de jure civili licitum videbatur, uncinque emere & vendere; sed Domini temporales usurpaverunt contrarium & n. 12. in contrarium arguitur, & ibi declaratur, & n. 13.
- 11 Salinaria vocantur domus ubi sal portatur & venditur, vel dicuntur certa tributa danda domino terra. n. 12.
- 12 Salinas qui prius infirmiter.
- 13 Salinaria privata Rex capere non potest, nisi data estimatione privatis illarum Domini.
- 14 Salinaria omnia jure nostro regio in Regno sunt incorporata.

Ibi, Vino, quatuorplex sit vinum, & Boerius in decis. 177. n. 10. ex Aulu Gellio lib. 14. notium Atticorum cap. 30. ubi inquit tria esse genera vini, nigrum, album, medium, quod vocant, Kirron, gilvum, & novum, vetus, medium, & effluere nigrum vitis, album urinam, medium Tetin, novum refrigerare, vetus calefacere, medium vero esse prandium caninum.

caninum. Quid vero significet prandium caninum, rem leviculum, dia & anxie quxivimus; prandium autem abstemium, in quo nihil vini potatur, caninum dicitur, quoniam canis vino caret, cum igitur modicum vinum appellaretur, quod neque novum esset, neque vetus, & plerumque homines in loquuntur, ut omne vinum, aut novum esse dicant, aut vetus, nullam vim habere significavit, neque novi, neque veteris, quod medium esset, idcirco pro vino non habendum, quia neque refrigeraret, neque calefaceret, huc Avius Cellius ubi supra, alia per Doctores in l. vinum. ff. si cert. perat. videri possunt.

Ibi, T' nullo, y vinagre, hic habes textum probantem, quod vinum non est mustum, neque acetum, & contra acetum, & mustum non dici possunt vinum; nam cum text. hic loquatur copulative per dictionem illam copulativam, y, omnino est intelligendum, esse diversa omnia illa, inter quae copulativa apponitur. Hec enim est copula natura, & ut inter diversa apponatur secundum glof. & Duch. in l. 1. ff. de Just. & Jure. prout & Michea. 6. habetur, dum dicitur, in seminibus, & non metes, tu calcabis oleum, & non ungeri oleo, & mustum, & non bibes vinum, prout eam sic intelligit Montolonius in suo promissario juris, verbo, mustum, & sic inquit text. in l. si quis vinum, in princ. ff. de vino, rit. & oleo leg. quod acetum non continetur appellatione vini, nam si quis legaverit vinum, omne illud continetur, quod ex vinea natum vinum permanit, & sic acetum non continetur, quia vinum non permanet, neque itidem minus permanet mustum, quia nondum vinum est, unde dicit Bart. in l. cum quid. ff. si cert. perat. quod pro vino mutato non licet reddi mustum, neque e contra refert, & sequitur Montolon. in d. suo promissario juris verb. mustum, gl. 1. & sic non sine mystico lex nostra non fuit contenta loqui per verbum vino, ut mustum, & acetum comprehendere, sed specificavit omnia haec. Sed an uva, appellatione vini continebuntur, & ita ut sicut de his terris in presenti prohibitis non licet portare vinum, ita neque uvas, & de proprietate sermone non est idem ex l. fin. §. cui dulcia. ff. de vino, rit. & oleo leg. sed ex mente idem esse dicendum, si ex eis vinum esset faciendum, ne fraus fiat legi, prout de farina diximus supra isto rit. & sic decidit Baldus in l. quod non ratione. ff. de lega. sequitur Rip. in tract. de pess. tit. de remod. ad conservand. Uter. n. 60. ubi cum tribus sequentibus inquit, quod non continetur exportans aquaticum, & zatum aromaticum, & similia vina artificiosa. Sed an continetur exportans filam, & causi gustus, de die quod non, cum Salicet. in l. 1. C. qua res export. non poss. contra Bald. ibi, verius esse dicit Rip. ubi supra. numero 64. cum pluribus sequentibus, & humanius, & quod ita sibi placet.

Ibi, Sal, de jure communi licitum videbatur unicuique sal emere, & vendere, quia etiam in fundis privatorum possunt esse salinae. l. magis puto. in princ. ff. de rebus eorum.

Domini tamquam temporales usurpaverunt contrarium ut inquit Andr. de firm. in cap. 1. ver. redditor, qua fuit Regal. in salina tend. unde salinaria vocantur domus, in quibus salelem faciunt deponere domini terrarum, & a prepositis illius officii venditur, & emitur, ut quod nullas alias auct. tunc ulque ad certam mensuram pro necessitate suis emere, vel vendere secundum Hollen. in c. super quibusdam col. 1. de verb. signifi. vel ut inquit Innocent. ibi. salinaria dicuntur per certa tributa danda domino terre, ut permittat, salelem emere, & vendere: in contrarium tamen videtur, imo quod etiam de jure communi licet salelem emere, vel vendere solis a principe deputatis ex textu. in l. si quis sine. C. de vestig. & communis, & facit etiam text. in l. inter publica. §. 1. ff. de verb. signifi. sed dicendum est, leges has in salinis publicis loqui, in quibus totum emolumentum est Regis, & in his condicendis possunt homines societate inire. l. 1. §. 1. ff. quod cuiusque universi. nomi. & qui eas conducit, publicanus appellatur. l. sed hi. ff. de publ. & Antus Marcius Rex Romanus primus & salinas instituit, teste Plinio. lib. 31. cap. 7. in privatis vero salinis, ex quibus privati commodum percipiunt, ut Narbona, in l. magis puto. §. 1. ff. de rebus eorum. & l. generalis. §. xxvii. ff. de usufru. leg. & l. forma. §. salina. de censibus procedunt prius dicta, ut de jure communi non esset prohibitum cultibus, salelem emere, & vendere, eo quod proprietates omnium salinarum non spectat ad principem, secundum Itern. & Alvarotum in d. c. 1. qua sunt reg. ideo illa privata salinaria jure capere non potest, nisi data & estimatione privatis. l. si locus. §. fin. ff. quemad. servit. amitt. Decius in l. id. quod nostrum. ff. de reg. jur. imo sicut Pet. Jacob. in Pract. Rubri. de juris, in sua descriptio esse, omnia pertinere ad regem, quae sunt descripta in illo rit. quae sunt regalia, quia illa consuetudo est localis, ideo in suo loco servetur, sed illi principes, qui alia quandoque usurpant, ita similitudine tenent, ut divelli ab eis vis possint, id. l. ut Rebus. arbitrari dicit in d. l. inter publica. §. salinarum. pag. 159.) jure primogenitura occupantes vel forte societatis, de qua in l. si non fuerit, in fine. ff. pro socio, sed justi iudices hoc prohibent: Ho die tamen, inquit Rebus, nisi supra omnia ad principem trahunt injusti iudices, sed ve illis, quia maximam rationem de eis summo iudici prebent, ideo advertant consulentes principibus, quae consulenda non sunt, & omnia regalia esse putantes, & affirmantes cum non sint, ut dictum est, quibus dici potest, salelem eorum evanuisse, & ad nihil valere ultra, nisi ut mutatur foras, & conculcetur ab hominibus. eccl. magna fin. tit. 8. lib. 9. infra, omnia salinaria incorporata sunt in Regem coronati, & quod alibi non fiat sal, & in l. 2. tit. 13. supra eod. Pater salinae Regis sunt & salinaria, & reddunt salinarum ad Regem spectant. c. qua sunt Regal. c. super quibusdam. §. praetera, de verb. signifi.

signif. l. si quis C. de vellig. late Decius conf. 292. & Guagu. lib. 7. c. 2. relati per Cass. in catal. gloria mndi. 7. p. conf. 22. & Carol. graf. lib. 1. regal. Fanc. iure 18. pag. 2. in fine cum sequens. sic dicentes, cum multa bella inter Philippum Valleium Regem Francorum, & Edoardum Angliæ Regem mota essent, & cum Philippo parum pecunie suppeterent, novam exigendæ pecunie formam excogitat, qua sine cuiuscunque conditionis discrimine omnes regnicole tenerentur, sal. quo nemo facile abstinet, comparate non aliunde, quam ex publicis que influerant promptuariis.

IN LEGEM TRIGESIMAM OCTAVAM.

Judices prohibitorum possunt informationes facere, & qualiter, & quando, & de assecuratione testium, declarat lex nostra.

Ibi, Fanga pequisita cada, y quando, pro intellectu hujus legis & verborum, vide que diximus in l. 38. titulo 6. supra lib. 3. ubi legem hanc declaravi, & intellexi.

IN LEGEM QUADRAGESIMAM TERTIAM.

Res prohibitas extrahi à regno repetas intra unam, vel duas leucas à finibus regni, unusquisque sua autoritate capere potest, & premium nostræ legis percipere.

SUMMARIUM.

- 1 Ultra unam vel duas leucas exiens à regno cum rebus vitis non potest panitere ut penitentia prosit.
2 Ex legis permisso propria auctoritate aliquid capiens nullam incurrit penam, dum tamen intra 24. horas iudicis presentes & manifestet numero 3.

Ibi, T fallaren que las sacan de dentro de una o dos leguas de los fines de nuestros reynos, qua si tunc de vero animo extrahendi eas constet, & sic neque penitentia tunc locum habebit, si reperiantur, & capiantur per quemlibet, de qua penitentia loquebatur Suarez allegat. 28. fine.

Ibi, Que por su propia autoridad, & sic nulla iudicis interveniente licentia, vel mandato, & in hoc casu non incurretur crimen aliquod, cum ex legis permisso fiat, sicut neque incurritur, & cum ex partis mandato, & consentia, ut in l. 2. tit. 13. lib. 8. infra, faciunt que diximus in l. 1. glof. fin. & in l. 5. num. 9. & 21. tit. 13. supra. lib. 4. & vide que in declarationem hujus legis dixi in l. 1. glof. facer supra isto tit. & libro.

Ibi, Dentro de veinte, y quatro horas, aliter enim si intra istud tempus non presentaverit, & iusticia notificaverit, & inventarium, & memoriale earum fecerit, frans contra eum præsumitur secundum Suarez alleg. 18. col. fin. ubi legem nostram ad hoc allegat, & regulariter hoc est, quod intra viginti quatuor horas

teneatur aliquem vel res aliquas capiens ex delicto in flagranti commisso, & reposito iudici presentare, ex l. cap. 5. ff. de adulteriis. ut in d. l. 5. diximus n. 4. & 5. tit. 13. supra lib. 4.

Ibi, T probada la dicha fuga, & sic solum hoc sufficit probari, scilicet, quod à duabus, vel unica leuca exteri limites regni cum rebus vitis, & qui contrarium dixerit, probare renebitur, vel non extitisse extra fines, vel sui usus causa, vel transitus gratia portasse, & extitisse, vel alia ex causis excusantibus, & demoustratis ex conjecturis à Ripa. in d. tract. de peste, tit. de remid. ad conferu. ubert. fol. 19. n. 71. propositis, que etiam sanste lege nostra procedent, ut eam voluit declarare, & intelligere Mexia, in d. pragmat. tasse pan. fol. 15. col. 3. concl. 1. numero 26. ad finem.

Ad l. 48. dum omne genus armorum prohibet, extrahi à regno, adde ut etiam defensibilia censentur in ejus propositum prohibita, ex eo, quod qui totum dicit, nihil excludere videatur, & ex l. 7. tit. 6. supra isto libro, ubi diximus aliqua, & ex dictis per Menoch. de arbit. judic. caso 95. n. 4. & 26. quibus prolixus hic titulus remanet expulsius.

IN LEGEM QUINQUAGESIMAM SEPTIMAM.

Pulli equini, & muli existentes intra duodecim leucas portuum registrandi sunt in toto mense Februarii anni proximi sequentis, postquam nati sunt.

SUMMARIUM.

- 1 Quomodo sit faciendum registrum animalium in Februarii mense, bene intelligitur & interpretatur l. 13. tit. 18. eod. lib. n. 2.

Ibi, Del año proximo siguiente. Notanda sunt in hinc verba, non enim dicunt, quod in mense Februarii post annum à nativitate horum animalium fiat registrum, sed tamen quod in toto mense Februarii anni sequentis post nativitatem, registrentur, ita ut hoc modo etiam nati sint in fine anni, debet fieri registrum in Februarii anni proximi sequentis: sed si non fiat, quænam erit poena, & crederem poenam à l. 13. tit. hujus 18. & 2. libr. 6. esse imponendam, cum lex nostra se referat ad illam: omnia enim contenta in supplicatione censentur contineri in responsione, ut pluries dictum est, & in supplicatione hujus legis posite in curiis De Madrid, inceptis anno 1579. & finitis anno 1582. petitione 79. dictum est & relatum quod per d. l. 13. indistinctè jubebatur registrari, Lat mulieros, y muleros, ab quo temporis præfixione existentes intra duodecim leucas, & ex hoc mille molestie sebant per iudices De fiscal, y aduantes, eo quod statim, quod nascebantur hæc bestie, habebantur pro non registratis & condemnabantur earum domini in poenis dicte legis 13. ex quo supplicatum fuit ut præfixeretur tempus anni ad registrandum, & ad hanc supplicationem lex nostra fuit provisâ: manifestè ex hoc colligitur

colligitur, quod si lex nostra non fuerit servata, incurritur poena dicte legis 13. nam referens inest in relato cum omnibus qualitatibus & conditionibus, in in trita regula, l. iste tota. ff. de heredi. instir. & in similibus juribus: & ideo, ut jam dictum habeo, leges Regiæ desumptæ, ex capitalis curiarum & ex pragmatibus in eorum Recopilatione continere debent finem ob quem factæ sunt, faciendæ mentionem inserendo causam conditionis ejus, sic enim multis dubitandi ratio & occasio tolleretur.

IN LEGEM QUINQUAGESIMAM OCTAVAM.

Nunmios extractos per terram à civitate Hispanensi non est necesse registrar.

SUMMARIUM.

- 1 Quia brevis est non indiget summario.

Ibi, no embargante la orden. Qui quidem ordo & forma registrandi hos nunmios extractos à dicta civitate Hispanensi erant data per quandam schedulam Regiam, ut apparet ex supplicatione Regi porrecta per procuratores Curiarum Madrid factarum, anno 1586. petitione 6.

IN LEGEM QUINTAM.

Nullus per civitatem, villam, vel loca ambulat in carrociis, vel curribus, vel in earum suburbia, vel circum quinq. leucas, nisi cum equis quatuor propriis in quolibet curru, vel carrocio, sub nostri rex. pena.

SUMMARIUM.

- 1 Imponitur poena contra ambulantes in carrociis, vel curribus, vel in earum suburbia, nisi cum equis quatuor propriis in quolibet curru, vel carrocio & in 2. infirmatur erig. curram & an habeat locum in los carrocoches. num. 3.

Ibi, T en coches, ni carrozas. Hoc genus vehiculorum ab antiquissimis temporibus cognitum fuit: nam Regum 3. cap. 10. in fin. dicitur congregavitque Salomon eurus & equites, & facti sunt ei mille & quadringenti curus, & duodecim millia equitum, & eodem Regum. c. 4. in fin. etiam dicitur, quod habuit Salomon quadraginta millia præsepia equorum curillum, & duodecim millia equestrium: quod & refertur. c. 9. in fin. Paralipom. 2. ibi. habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in stabulis, & curuum, equitumque duodecim millia & in nostro jure habemus optum text. de iis curribus facientem mentionem in l. nemo judicium. C. de spectanti. lib. 11. quem in hoc singularizat Montolomus in suo promptuario juris, ver. curru. vides igitur à quot temporibus utebatur usu horum curium & carrociorum; hæc tunc soli Regi & magnatibus Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.

bus deberent permitti, omnibus autem aliis indifferenter prohiberi, nam quilibet & quolibet vult formam nostræ legis servare, etiam si non habeant unde hæc & se suos sustentare possent. Tanta est enim hodie vanitas mundanorum, novissimæque lex nostra, ex pragmatica Madridi facta ultimo die mensis Decembris, anni 1593. publicata ibidem in principio anni 1594. extensa est & intellecta, ut eis prohibitio & poena procedat, in los carroches, in hunc modum. T porque en fraude de lo por el, scilicet per capitulum nostram curiarum Madridi, anno 1578. provido se haui introducida los que llaman carrocoches con dos cavallos, mulas, o machos, y con quatro ruedas, las dos pequeñas debaxo de la caixa, y otras grandes fuera, y otros algunos con tres ruedas, una debaxo de la caixa, y dos de fuera, queriendo oviar a lo susodicho, y que lo provoydo por el dicho capitulo seguarde, cumplay, y execute. sin que en la execucion y cumplimiento dello pueda aver fraude alguna por esta nuesta carta, que queremos que aya fuerza de ley, como si fuera hecha y promulgada en Cortes. Adonçamos, que lo por el dicho capitulo provoydo, y las penas en el contenidas, ansy en non poderse traer los coches con menos de quatro cavallos, como en todo lo demas que en el se refere. sea y se entienda, y estienda a todos los dichos carrocoches, y carros largos, y otros qualesquiera, y se execute irremissiblemente en las personas y bienes de los que los traxeren. Lo qual mandamos guardar, y cumplir, y execute, y haga guardar, cumplir, y executar, si y signy de suso se contiene y declara: y contra el tenor y forma dello no vays, ni pases, ni consintays, ni ni passar en manera alguna: y para que lo susodicho venga a noticia de todos, y ninguno pueda pretender ignorancia. Mandamos, que esta nuestra carta sea pregunada publicamente en esta nuestra Corte: y las ansy, ni los otros no firmades ends al, so pena de la nuestra merced, y de noventa mil maravedis para la nuestra camara. Dada en Madrid, poftero dia del mes de Diciembre de mil y quinientos y noventa y tres años. In cujus legis propositum adverte, quod poena in fine hujus pragmatice apposita apponitur iudicibus non exequentibus eam; nam poena contravenientium ejus dispositioni, eadem disponitur hic, quod sit, quæ est illa, quæ in dict. nostra lege de los coches, apposita est, ut ex tenore hujus pragmatice decerpitur & colligitur.

IN LEGEM SEXTAM.

Nullus cuiuscunque status, conditionis & qualitatis sit, potest incidere equestris in equo, vel equa, vel alia bestia equili cum regumento. sub nostri rex. pena. & lex hæc apposita est iterum cum declarationibus suis in l. 6. cum seq. tit. 12. infra lib. 7. ubi dicimus.

SUMMARIUM.

- 1 Ad Hujus interpretationem in l. 6. cum sequentibus. tit. 12. libr. 7. plura prædicuntur.

TITULUS VIGESIMUS.

De los Lacayos, y otros criados.

ET titulus hic ad precedentes continuatur, quasi titulus hic sit prohibitivus & taxativus famulorum pro servitio habendorum, & nisi sic continuaveris, difficulter ejus continuationem dabis, licet non sit continuatio ita necessaria, ut reprehendendus omnino sit compilator hujus recopilationis, quamvis non sit ita concludens continuatio.

SUMMARIUM.

- 1 Origo famulorum à quibus incipit. & num.
2. qui famuli dicuntur. & num. 3. qui proprie tales dicuntur.
- 4 Familia appellatione continentur famuli.
- 5 Famuli differunt à servis.
- 6 Bona Ecclesie vacantis si quis pretendat sibi competere, debet intelligi, deductis expensis famulorum, salariis ac oneribus.

RUBRICA.

IN Rubrica ibi, y otros criados, famulorum origo * ab Ofcis dependet, apud quos servus famulus nominabatur, ut legitur apud Ennium lib. 8. servum mortalem summum fortuna repente reddit, ut summo regno famulus optimus esset, & inde famulor verbum, Authore Nestore, & familia & familiares, qui ex eadem familia sunt, ita Rebuf. in l. pronuntiatio §. familia in prin. pag. 853. in fin. ff. de ver. signif. & famuli dicuntur * qui quotidie famulantur l. 1. C. de iis qui in Eccle. manum. Paris. de Pu. in tract. Syndicatus, §. an ex eo quod fuerint familiares, pag. 110. tom. 14. diverforum tract. nunc autem dici possunt Conductitii servitores, id est qui pretio servant, ut inquit Abb. in c. nullus num. 6. de jud. ubi Apostilla ejus de famulo, artificis, & operariis, tradit & per Bal. in l. adversus & l. sequenti C. locati, & ille proprie dicitur famulus, * qui vivit expensis alicujus c. fin. de ver. sign. in 6. l. Si chorus, de legatis 3. l. 2. §. familia ff. de vi bon. rap. Guido Papa. sing. 432. & appellatione familia continentur * famuli. l. 1. §. fam illa ff. de vi & vi arm. Innocen. in c. si verò de sent. excomm. & hac pro cognitione hujus verbi criados. Differuntque

que à servis, nam si dominio servos habemus, servi * sunt, non famuli, Alt. in l. meorum. ff. de ver. sig. servique stricto modo dicuntur carentes libertate, largo vero modo etiam servientes pro mercede, qui famuli proprie dicuntur, ut diximus, & dixit Abb. in Rubrica, de Judæis, & tradit de iis novissime Hippolytus de bona Coss. in tract. de servis vel famulis, in pr. 1. p. tom. 6. diverforum tract. ubi q. 193. inquit optime, quod si quis ex priv. vel consuetudine sibi pretendat competere bona Ecclesie vacantis, debet intelligi de iis tantum que solutis expensis, & famulorum salariis * atque oneribus supersunt, ex Rota dec. 702. per. c. present. §. porro de offic. ord. in 6. Tiraq. de retract. §. 15. gl. 1. n. 7. prout quotidie in Regio consilio jubetur solvi, antequam Camera Apostolica Bona relicta Episcopo mortuo percipiat & capiat, & ad hoc fit inventarium & sequestum bonorum ipsorum ut alibi dixi.

IN LEGEM PRIMAM.

Nullus potest ultra duos famulos (Lacayos nuncupatos) vel duos famulos calcari habere, sub nostri text. pana.

SUMMARIUM.

- 1 Famulos plures habens ultra tassam an puniatur duplici pana.

Ibi, en pena de veynte mil maravedis cada vez, sed quid si habet insimul plures famulos + puniatur duplici pana, & dicendum est quod non. secun. Bar. in l. inficiando. §. infans. num. 6. ff. de furtis. & per Cypolam in auth. sed nemo jure num. 71. cum 3. sequen. C. de servis fug. & Boer. decis. 219. parte. 2. fol. 1.

IN LEGEM VIGESIMAM PRIMAM.

Famuli servientes uni, quando & quomodo possint ingredi cum alio domino ad servendum sine pana, vel quando non possint absque pana, declarat lex nostra

SUMMARIUM.

- 1 Tempore servitii completo potest famulus à Domino recedere sine illius licentia & alteri servire sine pana.
  - 2 Famula ante tempus impletum recedenti an debeatur salarium.
  - 3 Delictio nec negativa copulativa est. & n. 4. inferitur ad legem hic.
  - 5 Lex ubi unum disponit & alterum presupponit ut habeat locum dispositum, debet verificari presuppositum.
  - 6 Ignoranter recipientes famulum alterius non puniuntur.
- Azvedo in Recopilationem. Tom. IV.

- 7 Omne quod agitur contra legem prohibitivam delictum est.

- 8 Legem non contemnit, qui legis qualitatem nescit.

- 9 Divinare quis non tenetur.

- 10 Ignorantia facti alicui presumitur justa, & juramento eam allegantis probatur, neque necesse est eam allegare, ut n. 12.

- 11 Juramento alicuius statum in dependentibus ab animo.

- 12 Contrahenti cum alio licet debeat scire ejus conditionem non procedit, quatenus ignorantia est multum probabilis & justa.

- 14 Exorata mulier si sine licentia sui mariti recepit famulum alterius, an puniatur.

- 15 Penitentia in delictis quando locum non habet.

Ibi, se despidere. Ponderandum est ultimum hoc verbum ad intelligendum legem nostram tantummodo loqui quatenus ante tempus impletum famulus à dñi servitio recedit idque clarius colligitur ex hac lege in fine, ibi, en los que se fueren del servicio de su amo aviendo recebido dineros adelantados, & ibi, no aviendo acabado de servir el tiempo: non verò loquitur lex nostra postquam tempus conventum ad servendum + est impletum, nam tunc libere poterit cum alio Domino ingredi, aliter enim esset liberus homines servos facere, si etiam impleto tempore servitii esset habenda licentia à Domino ut posset alteri servire sine pana, & essent alicui, qui eis præbere licentiam non vellent, & liber homo non est adstringendus servire uni Domino si nolit & non alteri, & sic practica communi videmus sic legem nostram intellectam, & interpretatam, & cum sit lex penaliter in quantum fieri potest, est restringenda, ut terminos suos & verba non transgrediamur: Sed an debeatur salarium famulo

ante tempus inpletum ꝛ recedenti, tradit Bald. in l. item num. 8. C. locati, & diximus in l. tit. de las prescrip. lib. 4. supra.

¶ Ibi, Ne pcedan assentiar ni erro. Pondera dictionem illam ni, latine, nec vel neque, quæ copulativa ꝛ negativa est, ut diximus in l. 10. ritual. 1. supra lib. 4. ut sic intelligas, non sufficere cum alio dño se conuenire famulatum ut incurrat nostri tex. penam, nisi & insimul ei seruiat, neque sufficit ut seruiat, nisi sit per viam ꝛ conventionis, & pacti: nam ad verificationem copule requiritur utrumque copulatum verificari, ut dixi in d. l. 10. ex quo decerpis, quam pessima & mala sit aliquorum iudicium cupiditas, qui legis nostre penam punire volunt tutores, conanguineos, vel amicos, & charitativos homines vel mulieres, qui minorem suum conanguineum, amicum vel pauperem, à Domino cui seruiant, recedentem, in domibus suis recipiant absque ulla conventionem seruiti, sed ut interim quod in domum Domini revertatur, vel foris se conferat ibidem se conulit, ne remaneat talis famulus delictatus auxilio, domo, vel remedio aliquo, & ideo boni timorate conscientie iudices has & similes cavillationes effugere debent, ne dum Barzē consulere volunt, animas dampnent, & condemnent, & verba sequentia nostri text. ibi, ni otra persona le pueda recibir ni acoger sin expresa licencia y consentimiento del señor, nihil supradictis obstant, nam debent intelligi, recipit ni acoger, scilicet per viam pacti ad seruiendum, cum sequentia ex præcedentibus sint declaranda, & quia cum lex nostra præsupposuerit nullum talem famulum ante tempus recedentem, debere recipi ad seruiendum, neque ipse famulus possit cum alio ad seruiendum conuenire, verba illa sequentia, Recipit ni acoger, sub illo præsupposito ad seruiendum, sunt intelligenda, nam quoties lex unum disposuit, & alterum præsupponit, ut habeat locum dispositum, debet verificari præsuppositum ꝛ, ex glōf. comm. recepta, in l. si mancipia. C. de seruis fugit. & quia si aliud diceremus, lex nostra auferret charitatem, puniretque charitativos, conanguineos, tutores, & amicos, quos nec ipsa receptationis lex punire vult, & sic dicta sententia est tenenda, quæ quidem clarius in lege nostra decerpitur, in sequentibus verbis, ꝛ el que recibir en su servicio, iunctis antecedentibus verbis, ꝛ sin la dicha licencia, y consentimiento asentiar con otro, ecce ergo quomodo requiritur pactio, & insuper quod pactio fiat ad seruiendum.

¶ Ibi, Ni otra persona alguna le pueda recibir ni acoger sin expresa licencia y consentimiento del señor, ex iis verbis notare poteris, dum dicit, sin licencia, y consentimiento del señor, quod requiritur scientia illius, qui famulum alterius recipit ad seruiendum, ut sciat alteri ante seruire, aliter enim non venit ignorans puniendus, ꝛ nam cum ex lege nostra pars penæ fisco applicetur, criminalis causa iudicatur, ex glōf. comm. approb. in l. pen. ff. de sepul. ritual. de qua diximus in lib. 4. supra

an id hodie iure Regio procedat, & omne id quod agitur contra legem prohibitoriam ꝛ delictum est, ex l. nemo Martyres. C. de 7. Epis. & clericis, ut tamen delictum dicitur, doctus requiritur ex l. 1. C. ad l. con. de fcar. aliter non punitur, ut per Hypp. in l. 1. §. præterea num. 11. & leg. Coraelia. §. 1. n. 4. ff. de fcar. ignorans tamen non præsumitur dolum habere, quia ignorat, quod facit, & sic non delinquit, non enim legem contemnit, qui nescit qualitatem legis ob quam ꝛ incurritur pena ex tex. in l. si igno. §. rurs. ff. locati, quem ad hoc alia bona in propositum referendo allegat Felinus, in c. cognoscentes num. 7. de consuet. & Bald. in l. quicumque, in principio. C. de ser. fugi. & faciunt optime dicta per Joan. Andr. in c. cum quis, de Reg. jur. in 6. in mercantia. & Abb. in cap. a nobis 1. de sent. excomm. Fel. in c. si verò eo. ritual. quia divinare ꝛ quis non tenetur, ꝛ ut in arg. inquit Consultus, in l. si fideiusor. §. si cum debitor. ff. manda. & ibi. glōf. Alex. consil. 205. vol. 2. maxime num. 5. ergo in presentia scientia requiritur illius, qui famulum recipit, ita ut sciat famulum hunc alteri tunc seruire, ut pena legis nostre puniatur, & sic hæc ignorantia cum sit facti alieni, præsumitur iusta, & iuramento eam allegantis probatur, ex text. in cap. nulli, in fine, de electio. in 6. & in cap. in tua, qui mat. consil. post. & cap. præsumitur, de reg. jur. in 6. & in dependentibus ab animo statuitur iuramento ꝛ alicuius, secundum glōf. communiter approbatam, in l. 1. ff. de irin. ult. priv. imò & ignorantiam facti alieni non est necesse allegare, quia præsumitur probabiliter ꝛ nisi scientia probetur, secundum Bald. in l. quicumque num. 1. C. de ser. fugi. in tantum quod licet contrahens cum alio debet ꝛ scire illius conditionem, ex l. qui cum alio ff. de regul. jur. hoc tamen non procedit, quoties ignorantia est multum probabilis & iusta, secundum Dec. & Cagnol. ibidem, vel cum resularet delictum, secundum Dec. ibidem, ex quibus & aliis in facto pronunciavi liberam quandam mulierem, famulum alterius ignorante recipientem in suo seruitio. Sed an si mulier uxorata sine sui viri licentia receperit famulum ꝛ contra legis nostre dispositionem incurrit nostre legis penam, dixi in l. 55. Tauri postea pro lege. ritual. 3. supra lib. quarto.

¶ Ibi, Sin expresa licencia, & sic tacita non sufficit ex dictis per nos in l. tit. 3. supra eodem lib. 5.

¶ Ibi, Y el que le recibir en su servicio, pondera verbum illud, recibir, ut intelligas ex receptione sola ad seruiendum, committi delictum, & delictum esse perfectum, & consequenter non esse locum purgationi mortæ ita ut etiam receptor hic offerat talem famulum primo domino, non excusetur à penâ ob delictum illud commissa, & incurra, eo quod penitentia in delictis non habet locum, ꝛ quoties res in pristinum statum restitui non potest, circa quod tamen vide distinctionem Bar. in l. qui ea mente. num. 3. ff. de furtis.

¶ Ibi, Y el que recibir en su servicio, iunctis antecedentibus verbis, ꝛ sin la dicha licencia, y consentimiento asentiar con otro, ecce ergo quomodo requiritur pactio, & insuper quod pactio fiat ad seruiendum.

¶ Ibi, Ni otra persona alguna le pueda recibir ni acoger sin expresa licencia y consentimiento del señor, ex iis verbis notare poteris, dum dicit, sin licencia, y consentimiento del señor, quod requiritur scientia illius, qui famulum alterius recipit ad seruiendum, ut sciat alteri ante seruire, aliter enim non venit ignorans puniendus, ꝛ nam cum ex lege nostra pars penæ fisco applicetur, criminalis causa iudicatur, ex glōf. comm. approb. in l. pen. ff. de sepul. ritual. de qua diximus in lib. 4. supra

an id hodie iure Regio procedat, & omne id quod agitur contra legem prohibitoriam ꝛ delictum est, ex l. nemo Martyres. C. de 7. Epis. & clericis, ut tamen delictum dicitur, doctus requiritur ex l. 1. C. ad l. con. de fcar. aliter non punitur, ut per Hypp. in l. 1. §. præterea num. 11. & leg. Coraelia. §. 1. n. 4. ff. de fcar. ignorans tamen non præsumitur dolum habere, quia ignorat, quod facit, & sic non delinquit, non enim legem contemnit, qui nescit qualitatem legis ob quam ꝛ incurritur pena ex tex. in l. si igno. §. rurs. ff. locati, quem ad hoc alia bona in propositum referendo allegat Felinus, in c. cognoscentes num. 7. de consuet. & Bald. in l. quicumque, in principio. C. de ser. fugi. & faciunt optime dicta per Joan. Andr. in c. cum quis, de Reg. jur. in 6. in mercantia. & Abb. in cap. a nobis 1. de sent. excomm. Fel. in c. si verò eo. ritual. quia divinare ꝛ quis non tenetur, ꝛ ut in arg. inquit Consultus, in l. si fideiusor. §. si cum debitor. ff. manda. & ibi. glōf. Alex. consil. 205. vol. 2. maxime num. 5. ergo in presentia scientia requiritur illius, qui famulum recipit, ita ut sciat famulum hunc alteri tunc seruire, ut pena legis nostre puniatur, & sic hæc ignorantia cum sit facti alieni, præsumitur iusta, & iuramento eam allegantis probatur, ex text. in cap. nulli, in fine, de electio. in 6. & in cap. in tua, qui mat. consil. post. & cap. præsumitur, de reg. jur. in 6. & in dependentibus ab animo statuitur iuramento ꝛ alicuius, secundum glōf. communiter approbatam, in l. 1. ff. de irin. ult. priv. imò & ignorantiam facti alieni non est necesse allegare, quia præsumitur probabiliter ꝛ nisi scientia probetur, secundum Bald. in l. quicumque num. 1. C. de ser. fugi. in tantum quod licet contrahens cum alio debet ꝛ scire illius conditionem, ex l. qui cum alio ff. de regul. jur. hoc tamen non procedit, quoties ignorantia est multum probabilis & iusta, secundum Dec. & Cagnol. ibidem, vel cum resularet delictum, secundum Dec. ibidem, ex quibus & aliis in facto pronunciavi liberam quandam mulierem, famulum alterius ignorante recipientem in suo seruitio. Sed an si mulier uxorata sine sui viri licentia receperit famulum ꝛ contra legis nostre dispositionem incurrit nostre legis penam, dixi in l. 55. Tauri postea pro lege. ritual. 3. supra lib. quarto.

¶ Ibi, Sin expresa licencia, & sic tacita non sufficit ex dictis per nos in l. tit. 3. supra eodem lib. 5.

¶ Ibi, Y el que recibir en su servicio, pondera verbum illud, recibir, ut intelligas ex receptione sola ad seruiendum, committi delictum, & delictum esse perfectum, & consequenter non esse locum purgationi mortæ ita ut etiam receptor hic offerat talem famulum primo domino, non excusetur à penâ ob delictum illud commissa, & incurra, eo quod penitentia in delictis non habet locum, ꝛ quoties res in pristinum statum restitui non potest, circa quod tamen vide distinctionem Bar. in l. qui ea mente. num. 3. ff. de furtis.

¶ Ibi, Y el que recibir en su servicio, iunctis antecedentibus verbis, ꝛ sin la dicha licencia, y consentimiento asentiar con otro, ecce ergo quomodo requiritur pactio, & insuper quod pactio fiat ad seruiendum.

¶ Ibi, Ni otra persona alguna le pueda recibir ni acoger sin expresa licencia y consentimiento del señor, ex iis verbis notare poteris, dum dicit, sin licencia, y consentimiento del señor, quod requiritur scientia illius, qui famulum alterius recipit ad seruiendum, ut sciat alteri ante seruire, aliter enim non venit ignorans puniendus, ꝛ nam cum ex lege nostra pars penæ fisco applicetur, criminalis causa iudicatur, ex glōf. comm. approb. in l. pen. ff. de sepul. ritual. de qua diximus in lib. 4. supra

an id hodie iure Regio procedat, & omne id quod agitur contra legem prohibitoriam ꝛ delictum est, ex l. nemo Martyres. C. de 7. Epis. & clericis, ut tamen delictum dicitur, doctus requiritur ex l. 1. C. ad l. con. de fcar. aliter non punitur, ut per Hypp. in l. 1. §. præterea num. 11. & leg. Coraelia. §. 1. n. 4. ff. de fcar. ignorans tamen non præsumitur dolum habere, quia ignorat, quod facit, & sic non delinquit, non enim legem contemnit, qui nescit qualitatem legis ob quam ꝛ incurritur pena ex tex. in l. si igno. §. rurs. ff. locati, quem ad hoc alia bona in propositum referendo allegat Felinus, in c. cognoscentes num. 7. de consuet. & Bald. in l. quicumque, in principio. C. de ser. fugi. & faciunt optime dicta per Joan. Andr. in c. cum quis, de Reg. jur. in 6. in mercantia. & Abb. in cap. a nobis 1. de sent. excomm. Fel. in c. si verò eo. ritual. quia divinare ꝛ quis non tenetur, ꝛ ut in arg. inquit Consultus, in l. si fideiusor. §. si cum debitor. ff. manda. & ibi. glōf. Alex. consil. 205. vol. 2. maxime num. 5. ergo in presentia scientia requiritur illius, qui famulum recipit, ita ut sciat famulum hunc alteri tunc seruire, ut pena legis nostre puniatur, & sic hæc ignorantia cum sit facti alieni, præsumitur iusta, & iuramento eam allegantis probatur, ex text. in cap. nulli, in fine, de electio. in 6. & in cap. in tua, qui mat. consil. post. & cap. præsumitur, de reg. jur. in 6. & in dependentibus ab animo statuitur iuramento ꝛ alicuius, secundum glōf. communiter approbatam, in l. 1. ff. de irin. ult. priv. imò & ignorantiam facti alieni non est necesse allegare, quia præsumitur probabiliter ꝛ nisi scientia probetur, secundum Bald. in l. quicumque num. 1. C. de ser. fugi. in tantum quod licet contrahens cum alio debet ꝛ scire illius conditionem, ex l. qui cum alio ff. de regul. jur. hoc tamen non procedit, quoties ignorantia est multum probabilis & iusta, secundum Dec. & Cagnol. ibidem, vel cum resularet delictum, secundum Dec. ibidem, ex quibus & aliis in facto pronunciavi liberam quandam mulierem, famulum alterius ignorante recipientem in suo seruitio. Sed an si mulier uxorata sine sui viri licentia receperit famulum ꝛ contra legis nostre dispositionem incurrit nostre legis penam, dixi in l. 55. Tauri postea pro lege. ritual. 3. supra lib. quarto.

¶ Ibi, Sin expresa licencia, & sic tacita non sufficit ex dictis per nos in l. tit. 3. supra eodem lib. 5.

¶ Ibi, Y el que recibir en su servicio, pondera verbum illud, recibir, ut intelligas ex receptione sola ad seruiendum, committi delictum, & delictum esse perfectum, & consequenter non esse locum purgationi mortæ ita ut etiam receptor hic offerat talem famulum primo domino, non excusetur à penâ ob delictum illud commissa, & incurra, eo quod penitentia in delictis non habet locum, ꝛ quoties res in pristinum statum restitui non potest, circa quod tamen vide distinctionem Bar. in l. qui ea mente. num. 3. ff. de furtis.

¶ Ibi.

¶ Ibi, sobre lo qual, scilicet, an famulum dominus eiecit, vel famulus ipse à domino recessit, huius dicto prioris domini disponenti vericulus huius, & per consequens ad proximiore verba referatur, non vero ad alia ante dicta.

¶ Ibi, Pero bien pernitimos, hæc est limitatio omnium supradictorum, scilicet, quod si ante seruitium impletum ipse famulus recessit, possit nihilominus in eisdem loci districta, imò & in suburbis ejus in operis vel manuum labore, & officio campestri, vel alteri domini seruire extra locum illum, & eas suburbia, non vero in loco illo vel intra ejus suburbia, dum tamen id non fiat in fraudem, quod quando fiat in fraudem declaratur in vericulo sequente ꝛ se entienda ser hecho en fraude, ex quo notabis differentiam in eo quod famulus seruiat à jornal, vel ad officium aliquod in operis & labore campestri, ut hæc fieri possint per famulum in loco illo & suburbis ejus, ingredi tamen cum alio domino ad seruiendum, non possit in loco illo neque in ejus suburbis, & hæc clarè deducuntur ex lege nostra, cum in dicto primo casu suburbia non exceperit, in secundo verò sic, & ideo firmatur in primo casu regula contraria.

¶ Ibi, Conque lo visto dicho no se entienda, limitat vericulus hic duos vericulos precedentes abinde, pero bien pernitimos, & inferius, ita ut licet in iis vericulis sit permissum famulo seruire alteri domino extra locum illum, vel suburbia, vel intra locum & suburbia ejus ad officium ꝛ vel operas, vel laborem campestem, ita ut dominus illum compellere non possit, ut redeat ad illi seruiendum: hæc tamen non procedunt, si jam famulus ipse pecuniam recepit antcipatam, vel vestes, nam tunc compelli potest redire ad implendum tempus seruitii omittum, & insuper tenebitur penam nostre legis, & hæc sunt literales huius legis declarationes per aliquos maè intellectas, & lex nostra novissime jubetur seruari per c. 50. curiarum de Madrid. anni 1590.

IN LEGEM TERTIAM.

Famulus injurias dominum verbo vel factis, qua pena puniendus est.

¶ Ibi, sobre lo qual, scilicet, an famulum dominus eiecit, vel famulus ipse à domino recessit, huius dicto prioris domini disponenti vericulus huius, & per consequens ad proximiore verba referatur, non vero ad alia ante dicta.

¶ Ibi, Pero bien pernitimos, hæc est limitatio omnium supradictorum, scilicet, quod si ante seruitium impletum ipse famulus recessit, possit nihilominus in eisdem loci districta, imò & in suburbis ejus in operis vel manuum labore, & officio campestri, vel alteri domini seruire extra locum illum, & eas suburbia, non vero in loco illo vel intra ejus suburbia, dum tamen id non fiat in fraudem, quod quando fiat in fraudem declaratur in vericulo sequente ꝛ se entienda ser hecho en fraude, ex quo notabis differentiam in eo quod famulus seruiat à jornal, vel ad officium aliquod in operis & labore campestri, ut hæc fieri possint per famulum in loco illo & suburbis ejus, ingredi tamen cum alio domino ad seruiendum, non possit in loco illo neque in ejus suburbis, & hæc clarè deducuntur ex lege nostra, cum in dicto primo casu suburbia non exceperit, in secundo verò sic, & ideo firmatur in primo casu regula contraria.

¶ Ibi, Conque lo visto dicho no se entienda, limitat vericulus hic duos vericulos precedentes abinde, pero bien pernitimos, & inferius, ita ut licet in iis vericulis sit permissum famulo seruire alteri domino extra locum illum, vel suburbia, vel intra locum & suburbia ejus ad officium ꝛ vel operas, vel laborem campestem, ita ut dominus illum compellere non possit, ut redeat ad illi seruiendum: hæc tamen non procedunt, si jam famulus ipse pecuniam recepit antcipatam, vel vestes, nam tunc compelli potest redire ad implendum tempus seruitii omittum, & insuper tenebitur penam nostre legis, & hæc sunt literales huius legis declarationes per aliquos maè intellectas, & lex nostra novissime jubetur seruari per c. 50. curiarum de Madrid. anni 1590.

SUMMARIUM.

- 1 Correctio paterna erga filium, Domini erga servum, mariti erga uxorem, dummodo non sit excessiva, & permissa neque injuriantur ex hoc. & 2.
- 2 Famuli debent dominum adjuvare clamore & armis.
- 3 Famulus si occidat inimicum domini pro ipsius domini defensione, non tenetur.
- 4 Lex acriter punit filium patrem injuriantem usque ad exheredationem.
- 5 Servum licet vinculis continere, si contra dominum injurgit.
- 6 Injuria personalis etiam cum manu facta dicitur atrox.

8 Percutere eum manu aperta de facie est magis ignominiosum quam eum pugno.

9 Gravior est injuria illata a fratre, amico vel ab eo quos nunquam offendit, quam ab hoste, & facta a conjuncto quam ab extraneo, n. 16.

11 Patet licet possit remittere injuriam illatam filio ab extraneo, non tamen si a conjuncto.

12 Socius si injuriatur parati socio, proditor est.

13 Ubi lex jubet aliquem puniendum tantum falsarium non est puniendus pena criminis falsi.

14 Verbum, habeatur, impropriè dicitur & sollemne.

15 Aliud est esse civem vel haberi pro eive.

16 Ignoscendum est ei, qui provocatus ulciscitur.

17 Famulo percutiente dominum non imponitur vera pena atrox.

18 Conatus punitur in casu nostre legis.

Ibi, que injuriat à su señor ꝛ amo, quamvis enim patri filium, marito uxorem ꝛ domino famulum licet aliquando corrigere increpando verbis, & factis moderatè, & hæc non solum non vocatur injuria, sed potius virtus ac salutaris (licet acris) ad bonos mores, & ad honestam disciplinam correctio, cum ad corrigendum & emendandum eos fiat, & ad virtutis & obedientie instigationem, nulla, tali correctione, sive filius, uxor aut famulus sit, injuria fiat, sed virtutis materiam corrector, pater, maritus aut dominus suppeditant, & animi virtus salubriter ꝛ moderatur, ex l. 5. & ibi Bal. C. de par. par. c. sicut alterius. 7. q. 1. juncta glōf. verbo, judicari. l. conerit. §. furiosus, & ibi Bald. ff. de offi. præs. l. servi & filii. ff. de furtis. l. respiciendum, §. furca domestica, ff. de panis. l. præs. §. præterea ff. de injur. §. fin. in fine, de his qui sunt sui vel ali. jur. l. 2. §. ff. cod. rit. cap. duo ista nomina 25. q. 4. & ibi l. 3. in fine rit. 17. par. 4. & hoc quia correctionis jus & castigatio moderata datur in iis casibus superiori in inferiorum ut per Menoch. de arbit. jud. casu 364. Alex. consil. 75. lib. 3. hæc tamen concedi servo, vel famulo contra Dominum vel filio contra patrem, uxori contra maritum, natura fieri denegat, & equitas, non enim hos in suos superiores servare, & eos factis, aut verbis injuriare licet, & in servis, filiis & filibus, & uxoris hæc notoria ꝛ erant, ex dictis legibus, & ex dicto rit. 3. 7. p. 4. & ex l. 5. & 6. rit. 21. ead. p. & ex l. 16. rit. 8. par. 7. in famulis tamen hoc idem esse, quamvis liberi sint, ex l. nostra novissime disponitur, debent enim domino obsequium & operas, & quasi qualiam servitute adstringuntur ad hoc: & debent dominum juvare clamore ꝛ armis & quomodo poterunt sine periculo suo, ut inquit glōf. per tex. ibi in d. l. 19. rit. 8. par. 7. & eadem glōf. pavellos, in l. 5. rit. 21. par. 4. & Plaza, de delictis, cap. 22. num. 17. quem referendo sequitur Hippol. bona Colla, in tract. de famulis & servis. q. 66. in 1. parte tom. 6. tract. Doctorem & an si occidat inimicum Domini, ipsum dominum defendendo

4 teneatur, ¶ vide Blancum, in *pract. crim. in §. juris permiffione. num. 33.* ubi inquit, non teneri, fequitur Hippol. Bona colla, ubi *supra. q. 78.* & ideo quibus obsequium debent & teneant eis prestare, iniquum est castigare & injuriare eos facto vel verbo, quibus de causis iuste à lege nostra puniuntur talium perpetrator, nam si filium patri injuriarum dicentem 5 lex punit acriter, & ita ut eum exheredare potest ob hanc causam, ex *text. in auth. ut cum de appellacione cognos. §. casus, & l. 4. tit. 7. p. 6.* cum nullus sit amor, qui vincat paternum erga filios, & servum licet vinculis continere, si contra dominum insurgat, & inobediens 6 sit, ¶ secundum Bal. in *reperi. l. Imperium col. 6. ff. de jur. em. jud.* & *gl. 1. l. 6. tit. 21. p. 4.* & cum occidere si cum uxore eum reperiat, ex *l. qui servum. ff. de verbo. obli. g. & dicit. l. 6. & l. 19. tit. 11. part. 5.* notat Oroscias, in *l. x. ff. de rei qui sui sui vel ali. j. v. col. 255. in prin. cur. & non idem erat disponendum contra famulum conductivum etiam liberum domino instantem, & injuria asscientem, & sic lex nostra iuste constituta est.*

¶ Ibi, *Ponendo las manos en el,* quæ quidem est atrox injuria, etiam si sanguis non exeat ex injuria illata verbo vel facto, tum quia injuria personalis etiam cum manu facta dicitur 7 gravis & atrox, ¶ secundum Ansel. in *tract. malef. verbo, Semproniano mandatore,* & Cyn. Bal. & Saly. in *l. non ideo minus. C. de acensio. relatos & secutos per Fran. Marcum, decis. Delphin. 905. num. 11. & 12. fol. 306.* veluti si traxit per capillos & barbam, vel si alapam dedit, quæ in nostra Hispania gravissima injuria reputatur, ut in aliis locis consuetudine etiam habetur, quod percutere aliquem cum manu aperta in facie, est 8 magis ignominiosum, quam cum pugno, ¶ ut *ibi num. 8.* inquit ipse Fran. Marcus, & Julius Clarus, *lib. 5. select. sent. §. injuria, in prin. & text. in l. 20. tit. 9. part. 7.* tum etiam quia ex qualitate persone, & sic domini, cui famulus reverentiam debet, injuria atrox dicitur ex *d. l. 20. exemplificando in fr. à à filio patri, vel à nepote avo, vel Domino à Vassallo, & famulo, & ideo merito lex nostra tanquam atrocem injuriam punit hanc cum manibus domino à famulo suo factam, & sic videmus, quod injuria illata personis judicariis ac publicis officialibus, aut aliquibus de senatu, vel concilio, aut Episcopo, aut sacerdotibus ad sacrificia facienda & celebranda constitutis & vestitis, atrox est, ut in *§. atrox, infra. de injur. graviorque est injuria à fratre & amico, vel ab eo, quam nunquam offendi, quam ab hoste, & inimico, ut inquit Tyberius Decian. respon. 82. num. 5. vol. 2.* & facta à conjuncto idem 10 est gravior, quam facta ab extraneo ¶ *l. cum oportet, in vers. gravitas. C. de bon. liber. Hippol. sing. 573. gravior, idem Tyber. Decian. 35. num. 30. vol. 1. ubi n. 29.* ex hoc singulariter inferat, quod licet pater possit remittere injuriam illatam filio, ex *l. sed si minus. §. si ff. de injur.* non tamen poterit ¶ si à conjuncta persona est illata, ex *text. in l. Lucius ff. solutio maritum. quem ad hoc commend. Rom.**

¶ *incip. tu habes, Jul. in l. in personam. ff. de pat. ex text. in l. Papinianus, in prin. ff. de inoff. testam. ubi omnes notant teste Atrias Pinelo, in l. 1. 3. parte. num. 105. C. de bon. mater.*

¶ Ibi, *Sea avido por aleva,* nam si insidias parit socius adversus socium ¶ proditor est *c. 13. Quilifarius 23. q. 4.* & faciunt in propositum considerata per *Did. Per. in l. 1. tit. 15. lib. 8. Ordin. gl. 1. & nota dictionem illam, sea avido. ut sic habeatur pro tali alevoso, & consequenter verus alevosus non sit, sed pro tali habendus, & cum nullum simile sit idem *l. quod Nerva. ff. de positi,* non puniatur pena alevoso imposita, nam ubi lex jubet quem puniri tanquam falsarium, non est puniendus pena criminis falsi, ¶ ex *text. in c. non nulli in sine, ubi tanquam falsarius puniatur, de rescrip. ubi Bal. & Rebus, in compen. aliorum. c. 101. & idem Rebus, in 3. tom. consil. Fran. tit. de sent. art. 3. gl. 1. num. n. 39. item quia verba illa, sea avido, latine, habeatur, improprietas ¶ denotant, & fictionem, ex *l. juris civilis. ff. de cond. & demon. strata. notat Bart. in l. si is qui pro emptore col. 5. & 15. ff. de inoff. pro emp. Tit. in l. si nunquam verbo suscipere liberis. num. 45. de rev. don. & sic aliud est, esse civem vel haberi pro cive, ¶ quia illud veritatem dicit, hoc fictionem, 15 juxta *gl. in l. mercis appellacione, & ubi Bart. ff. de verborum sig. & Tyr. ubi sup. in verbo revertatur. num. 221. & sic in presenti aliud est, esse Alevosum, vel haberi pro tali, quia primam veritatem dicit, secundum vero fictionem, & cum verus Alevosus iste dici non possit in presenti, merito quoque pena veri Alevosi non puniatur, sed facti & improprii, & consequenter pena mortis Alevoso imposita, non puniatur, sed alia mitiori corporalis atenta qualitate perionarum famuli & Domini & dixi corporali, quia si corporalis non esset, minus puniretur in hoc casu, quam in sequente cum famulus non injecti & impulsit manus in Dominum, sed voluit evaginando ensam vel capiendone arma contra eum, quo in casu lex nostra penam verocandiz illi imponit, si vilis est famulus, ergo in primo dicto casu quando cum effectu manus impulsit, si est homo vilis, poterit verberibus affici, & ad tritremes damnari, considerando causam & occasionem si quam famulus habuit, ut minoretur pena: nam legem nostram non est censendum velle tollere defensionem de jure naturali permissam, neque itidem tollere causam urgentem à Domino illatam, impellentem famulum ipsam ad hæc faciendum. Ignoscendum est enim ei qui provocatus ulcisci ¶ se voluit, ut *l. absentem. ff. de panis, & sic 16 tunc famulus mitius puniatur, attentis qualitatibus personarum. Item ex dictis non imponetur huic famulo pena amissionis medietatis bonorum, veris ¶ Alevosis imposita per *l. 10. 17 tit. 23. inf. lib. 8.* neque itidem privabitur gaudere immunitate ecclesie, quæ mee & novæ consideraciones sunt & vere meo videri.*****

¶ Ibi, *fino de palabra hic est tertius casus & tertius nostri text. dispositio in qua pena arbitrio judicis relinquatur considerata qualitate personarum*

narum & verborum, quasi in duobus precedentibus non versetur ita liberum arbitrium: & notandus est secundus nostri text. casus, scilicet cum famulus inceptis evaginare ensam, vel arma alia capere contra Dominum, quasi casus hic sit specialis in quo conatus puniatur ¶ & graviter, cum dura sit qualibet corporalis pena, cum regulariter conatus puniri non solet, neque delictum non perfectum, ut alibi diximus & in l. sequente.

IN LEGEM QUARTAM

Penam imponendam famulo accessum carnalem habenti cum muliere famula, aut serviente in domo Domini sui, declarat lex nostra.

SUMMARIUM

- 1 Verba de actu jam perfecto & consummato intelligenda sunt. secus est in feudatorio volente deosculari uxorem Domini. n. 2.
- 2 Famulus deosculari ignoranter uxorem Domini vel famulam non puniatur, si errorem justificet.
- 3 Adultorium non committit cognoscens uxorem alterius credens non esse conjugatam, neque conjugatam credens esse suam maritum ne in famulo fingente se esse suum maritum, puniatur tum famulus, & 5.
- 4 Famulus conatus cum domina, qua meretrix est, non incurret nostra legis penam.
- 5 Accusationem contra famulum commissentem se cum aliqua Domini famula solus Dominus & non alius instituire potest.
- 6 Mitius agit etiam in panis corporalibus cum nobili quam cum ignobili.
- 7 Ancillam alterius corrumpens non tenetur pena legis pariter, sed de servo corrupto.
- 8 Lex nostra an intelligatur de famula domini domus assinate conjuncta. & ubi intra quartum gradum.
- 9 Lex nostra an intelligatur in virgine domi retenta & educata. & quid si esset mulier vidua honesta, verbo, si religiosa. n. 12.
- 10 Servus si coierit cum Domina, ambo corrumperentur.
- 11 Medietates delicti perpetrati puniendi sunt.

Ibi, *acceso carnal,* quasi secus si osculum vel tactus mammillarum tantum accesserit, cum lex nostra accessum consummatum requirat, & sic delictum perfectum, sed alia mitiori arbitraria puniatur osculator talis & tangens dictus; Verba enim de actu jam perfecto, & consummato intelligenda sunt ¶ in quacumque dispositione, & sic cum effectu. *c. relatum, de cleric. non resid. l. 1. §. hæc autem verba, & ubi late Jul. n. 6. ff. quod quisque jur. gl. in cap. super questionem, verbo, si non possunt, de offi. deleg. & in cap. qualiter, de pal. Hippol. in l. si is qui cum velo num. 52. de fidei. penaque à jure imposita habet locum in actu jam consummato, non autem incepto tantum, ut per Fel. in *tract. de conatu, col. 3.* & factum dicta per *Did. Per. l. 2. tit. 13. lib. 8. Ordin.* neque puniatur affectus, nisi sequatur effectus, oscu-*

lum tamen & tactus mammillarum præulata sunt copula carnalis, neque pre ea censetur caro copulata & commista, & consequenter cellat nostre legis pena consummationem copule requirentis: quod secus est in feudatorio si per lasciviam ausus fuerit ¶ osculari uxorem domini, nam hic beneficio privabitur, secundum *Covar. in 4. part. 2. cap. 7. §. 6. num. 3.* & idem si per errorem credens non esse domini uxorem ¶ vel famulam, famulus ad 3 eas accesserit, non puniretur legis nostre pena, dum tamen errorem justificaret, ex *gl. in c. 1. qui. mo. fen. am. allegata ad hoc per Ang. de Malp. in parte, & appertare, in si. verbis,* ubi disputant an in delicti prævaleat opinio, vel veritas, nos tamen habemus legem §. *tit. 17. part. 7. junctis gl. probantem, quod non committit adultorium cognoscens uxorem alterius, credens non esse conjugatam, ¶ vel 4 cognita ab alio credens maritum suum esse ad suggestionem vel dolum alterius, vel conjugata cum alio credens primum virum esse motuam, vel si famulum admisit de nocte credens suum maritum, puniretur tamen tunc famulus, ¶ & sic inquit Rebus, in *casu simili, 5 in l. inter stuprum. 100. pag. 390. vers. ego quone vide. ff. de verbo. signifi. se videlicet apud Partium, famulum laqueo suspensum, quod fortim maritum simulans uxorem ejus dominam suam noctu quiescentem in thoro maritali cognovisset.**

¶ Ibi, *Con alguna muger,* intelligendum tamen si sit honesta, nam si esset meretrix ¶ non in 6 curret famulus penam nostri text. ex dictis in simili per *Ber. decis. 217. num. 14.* ubi ita tenet.

¶ Ibi, *O servienta de la casa de su señor,* o amo, *Didac. Perez. d. l. 1. tit. 15. lib. 8. Ordinam. pag. 285. in col. 1.* super iis verbis inquit, accusationem non admittendam ¶ super hoc 7 ad alio propositam quam à domino, quod quidem durum videretur, nam reipub. interest delicta puniri, maxime luxurie, lexque nostra non solum domino actionem præfixit, sed indistincte penam proposuit talibus delinquentibus, ergo cuiuslibet licebit delicta hæc accusare. Item quia *l. 2. tit. 1. lib. 3. sup.* quæ antea erat pars quædam nostri text. id expressè disponit ut nullus alius quam pater vel mater admittatur in casu illius legis, ergo in nostra cum id non exprimitur, aliud esse censendum videtur, nihilominus tamen quia lex nostra principaliter domino providere intendit, & magna est auctoritas Angeli ab ipso *Didac. ubi sup. alleg. sustineri possit hæc opinio, licet difficulter apud iudices obtineretur.*

¶ Ibi, *cien ageres publicamente,* idem erat antea statutum ex *d. l. 1. tit. 15. lib. 8. ardimamenti,* non est enim lex nostra nova in hoc, & licet dura videatur servanda tamen est, sicut *l. prospexit. ff. qui & a quibus. tum ob gravitatem delicti, cum ab eo in quo confidit sim delusum, & is, qui meum tenebatur defendere honorem, dehonestavit me, & famam denigravit meam & famulæ & ancillæ mee, genus quoddam Alevosus excersens, ut l. precedentem diximus, tum etiam quia delictum hoc plurimum committerebatur à famulis, & ideo fuit necesse rigorosa pena delinquentes tales punire,*

punire, ut metu & terrore panæ se abstineant, ut inquit singularis l. 5. tit. 27. part. 3. quam in propositum consideravit Did. Perez. d. l. tit. 15. lib. 8. ordin. pag. 283.

¶ Ibi, *le saquen a la verguenza*, hic habes rex. probante quod etiam in penis corpora- libus mitius agitur cum nobili, quam cum ignobili, prout considerat Did. Perez d. p. 283. gl. sjo dalega, & dixi plura in meo tract. de Decur. lib. 1. c. 12. num. 20. cum quatuor seq.

¶ Ibi, *del reyno*, sed an illius ubi deliquit, vel ab omnibus populis, quæ sunt Regis, vide Did. Perez ubi sup. p. 28. gl. del Reyno.

¶ Ibi, *con parienta del señor o amo*, intellige in eadem domo vivente, non vero aliter; nam cum lex nostra de mulieribus domi habitantibus disposuerit & de famulis, prosequens hanc materiam circa consanguineam idem est supponendum disponi, scilicet quæ domi habitet, & ex verbis sequentibus etiam id clare deducitur & est sine dubio, nam & ancillam propriam si quis non domi sed extra domum vivens corrupcit, non tenetur pena

¶ Ibi, *si. tit. 19. part. 7.* sed tenebitur de ser- vo corrupto, ex l. inter liberas. ff. de adult. not. Bar. Soc. consil. 148. numero 9. lib. 1. & sic est sine dubio verba hæc de consanguinea domi recenta esse intelligenda, ut & optime post vidi animadvertum per Did. Perez hic p. 287. d. lib. 8. ord. verbo en su casa, & ex l. 6. tit. 20. lib. 8. id deducitur. Sed an & intelligatur lex nostra etiam de illa, quæ est Domino domus

¶ Ibi, *affinitate conjuncta*, & crederem quod sic, quia est eadem ratio ut & diximus in l. 2. tit. 1. num. 3. lib. 5. sup. sed intra quantum gradum, an intra quartum gradum attentio iure canon. vel Jur. Civil. & crederem in materia nostri text. quod intra quartum gradum fiet computatio & non ultra, cum Did. Per. hic sub d. l. 1. tit. 15. lib. 8. ord. p. 282. verbo con la parienta. & p. 287. ver. parienta.

¶ Ibi, *o donzella que cria en su casa*, Did. Per. hic in d. p. 282. in gl. que cria, intelligit hoc esse verum, si Dominus talem virginem in domo nutrit, secus si extra domum nutrita est, nam tunc legis nostre poena locum non habebit, ego tamen salva ejus pace contrarium teneo, scilicet legem nostram procedere etiam si non fuisset in domo Domini nutrita, sed extra domum nutrita eam,

tempore tamen delicti commissi in domo existeret, & alimentabatur & nutriebatur, jil- que ex iis verbis nostre legis colligitur, dum dicit, *que cria en su casa*, ponderando verbum illud, *cria*, quod est temporis presentis, quo delictum committitur, & non dicit, *oviere criado en su casa*, colligiturque claris ex l. 6. tit. 20. lib. 8. infra dum dicit, *o con donzella que tenga en su casa*, ad quam legem se nostra refert vult, dum majori rigore tunc plerendum famulum hunc textus hic disponat, & rigor hic erit ab illa lege 6. propositus, & intellige sufficere domum esse conducticium, sive propriam, quia lex nostra habitationem, non vero domus proprietatem considerat ut satis in hoc perplexus tenet Did. Per. in d. gl. que cria, sed quid si hæc esset mulier vidua & honesta, vel virgo, aut religio-

sa, ex l. si. in fine tit. 19. p. 7. concreinari dis- ponitur, ubi gl. ferviente, legem nostram allegat, & laus tractat in l. 15. tit. 17. in gl. con su fiero, ca. par. 7. ubi est lex probans, quod si servus coierit cum domina, ambo & concrementur, sed si cum filia ser- vum dominus repetiret, vel cum uxore posset cum occidere, secundum tex. in l. 6. tit. 21. p. 4. & l. 19. tit. 11. part. 5. quam ad hoc allegat Orosius, in l. 1. ff. de iis qui sunt sui. col. 255. in prin.

¶ Ibi, *O ama que le cria su hijo*, nota verbum illud, *cria*, quod est presentis tempo- ris, ut sic qualitas adjuncta verbo debeat intel- ligi secundum tempus verbi, ita ut tunc tem- poris cum famulus ad illam accessit, mulier hæc filium domini nutriat domi, secus verò si ante nutrit, tunc tamen non nutriebat, quia tunc poena in princ. nostri text. appo- sita puniretur tanquam mulierem domi habitan- tem cognoscens, non vero tanquam nutri- cem, ita intelligit & bene Did. Per. d. l. 1. tit. 15. lib. 8. Ordina. pag. 282. in fine, & probatur ex d. l. 6. tit. 20. lib. 8. infra.

¶ Ibi, *haga justicia con mas rigor*, de quo rigore disponitur in d. l. fin. tit. 19. p. 7. & no- viter in d. l. 6. tit. 20. lib. 8. infra, ad quam no- stra quoad dictum rigorem remittere se voluit, debet tamen attendi qualitate facti id temporari, ut ex sequentibus verbis disponitur, & bonus iudex arbitrabitur, qui semper debet in maiorem partem inclinari, & pietati, & misericordie se accommodare.

¶ Ibi, *Aver sido terceros*, agentes enim & consentientes eadem poena & puniendi sunt, 14 prout & in l. 1. tit. 1. lib. 5. supra, disponitur, circa mediatores clandestini matrimonii, ubi num. 43. diximus: Imò & mediatores ii es- sent acrius puniendi & castigandi tanquam principales delicti intercessores, & perpetratores: plerumque enim hæc non ferent mala nisi intercessores ii adessent. Alia in propositum hujus legis dixi in l. 7. tit. 8. lib. 5. supra.

sa, ex l. si. in fine tit. 19. p. 7. concreinari dis- ponitur, ubi gl. ferviente, legem nostram allegat, & laus tractat in l. 15. tit. 17. in gl. con su fiero, ca. par. 7. ubi est lex probans, quod si servus coierit cum domina, ambo & concrementur, sed si cum filia ser- vum dominus repetiret, vel cum uxore posset cum occidere, secundum tex. in l. 6. tit. 21. p. 4. & l. 19. tit. 11. part. 5. quam ad hoc allegat Orosius, in l. 1. ff. de iis qui sunt sui. col. 255. in prin.

¶ Ibi, *O ama que le cria su hijo*, nota verbum illud, *cria*, quod est presentis tempo- ris, ut sic qualitas adjuncta verbo debeat intel- ligi secundum tempus verbi, ita ut tunc tem- poris cum famulus ad illam accessit, mulier hæc filium domini nutriat domi, secus verò si ante nutrit, tunc tamen non nutriebat, quia tunc poena in princ. nostri text. appo- sita puniretur tanquam mulierem domi habitan- tem cognoscens, non vero tanquam nutri- cem, ita intelligit & bene Did. Per. d. l. 1. tit. 15. lib. 8. Ordina. pag. 282. in fine, & probatur ex d. l. 6. tit. 20. lib. 8. infra.

¶ Ibi, *haga justicia con mas rigor*, de quo rigore disponitur in d. l. fin. tit. 19. p. 7. & no- viter in d. l. 6. tit. 20. lib. 8. infra, ad quam no- stra quoad dictum rigorem remittere se voluit, debet tamen attendi qualitate facti id temporari, ut ex sequentibus verbis disponitur, & bonus iudex arbitrabitur, qui semper debet in maiorem partem inclinari, & pietati, & misericordie se accommodare.

¶ Ibi, *Aver sido terceros*, agentes enim & consentientes eadem poena & puniendi sunt, 14 prout & in l. 1. tit. 1. lib. 5. supra, disponitur, circa mediatores clandestini matrimonii, ubi num. 43. diximus: Imò & mediatores ii es- sent acrius puniendi & castigandi tanquam principales delicti intercessores, & perpetratores: plerumque enim hæc non ferent mala nisi intercessores ii adessent. Alia in propositum hujus legis dixi in l. 7. tit. 8. lib. 5. supra.

IN LEGEM QUINTAM.

Ementes a famulis rei aliquas ex contentis in nostra lege tanquam foris occultatores & factores puniendi sunt.

SUMMARIUM.

1. Receptores furtum aliis occultatores, an puniantur ut fures.

Ibi, *Ni cõpre de criado o criada*, ampliat dispositionem legis 16. tit. 11. lib. 5. supra, quæ in servis loquebatur, ut ibi dixi.

¶ Ibi, *Que sea evado por encubridor*, notan- da est hæc improprietas verborum ut scias non poena ordinaria occultantis furem & res fu- ratas esse puniendum hunc emporem, sed alia minori arbitraria, ex iis, quæ diximus in l. 3. verbo, sea acido, supra isto tit. & lib. quibus totus iste titulus & liber remanet expositus ad laudem & gloriam omnipotentis Dei ejus- que B. Matris & sanctorum. 9. mensis Febr. anni hujus. 1590.

LIBER SEPTIMUS

De los Ayuntamientos de los concejos, justicia, y regidores, y de sus ordenanças.

¶ VI quidem liber ad precedentem difficiliter continua- bitur, nisi dixeris, quod cum superiori libro dictum sit de personis ut de militibus, nobilibus, & ignobi- libus, nunc autem sequitur in hoc libro de conciliis quæ ex dictis tribus statibus constituuntur, & de eorum bonis & com- mercis, & aliis & isto modo continuabis eum.

SUMMARIUM.

1. Civitas est civium multitudo vel ubi per- alios. 3. Concilium dictum est à societate multo- rum. 2. Civis ipsam civitatem & universitatem effi- cium. 4. Concilium civitatis dicitur triplex.

RUBRICA.

IN cuius Rubrica propositum conducunt verba illa Arist. Po- liticorum 1. c. 1. in princ. scilicet, omnem civitatem so- cietatem quandam esse, omnemque societatem boni cuiuspiam causâ constituisse videmus, omnia namque ejus, quod speciem boni præfert gratia, omnes agunt: dubitari non potest, quin omnes societates ad bonum aliquod spectent, sed ea maxime, & ad id quod in bonis principatum tenet, quæ cunctarum est facile princeps, & alias omnes amplectitur, hæc autem est ci- vitas appellata, civilisque communitas. Quæ, ut inquit idem Arist. ubi supra lib. 3. c. 1. in prin. civitas est civium * mul- titudo, & Cicero de somnio Scipionis inquit, quod catus, ho- minum iure sociati, civitates appellantur, & idem Cicero pro Sestio, conventicula hominum, quæ postea civitates nominata sunt. Siquidem civitas nihil aliud est, quam ipsorum civium collectio, ipsique cives ipsam civitatem, & universitatem * Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. Aa efficiunt,

punire, ut metu & terrore panæ se abstineant, ut inquit singularis l. 5. tit. 27. part. 3. quam in propositum consideravit Did. Perez. d. l. tit. 15. lib. 8. ordin. pag. 283.

Ibi, *le saquen a la verguenza*, hic habes rex. probante quod etiam in penis corpora- libus mitius agitur cum nobili, quam cum ignobili, prout considerat Did. Perez d. p. 283. gl. sjo dalega, & dixi plura in meo tract. de Decur. lib. 1. c. 12. num. 20. cum quatuor seq.

Ibi, *del reyno*, sed an illius ubi deliquit, vel ab omnibus populis, quæ sunt Regis, vide Did. Perez ubi sup. p. 28. gl. del Reyno.

Ibi, *con parienta del señor o amo*, intellige in eadem domo vivente, non vero aliter; nam cum lex nostra de mulieribus domi habitantibus disposuerit & de famulis, prosequens hanc materiam circa consanguineam idem est supponendum disponi, scilicet quæ domi habitet, & ex verbis sequentibus etiam id clare deducitur & est sine dubio, nam & ancillam propriam si quis non domi sed extra domum vivens corrumpat, non tenetur pena

¶ l. si. tit. 19. part. 7. sed tenebitur de ser- vo corrupto, ex l. inter liberat. ff. de adult. not. Bar. Soc. cons. 148. numero 9. lib. 1. & sic est sine dubio verba hæc de consanguinea domi recenta esse intelligenda, ut & optime post vidi animadvertum per Did. Perez hic p. 287. d. lib. 8. ord. verbo in su casa, & ex l. 6. tit. 20. lib. 8. id deducitur. Sed an & intelligatur lex nostra etiam de illa, quæ est Domino domus

¶ affinitate conjuncta, & crederem quod sic, quia est eadem ratio ut & diximus in l. 2. tit. 1. num. 3. lib. 5. sup. sed intra quantum gradum, an intra quartum gradum attento jure canon. vel Jur. Civil. & crederem in materia nostri tex. quod intra quartum gradum fiet computatio & non ultra, cum Did. Per. hic sub d. l. 1. tit. 19. lib. 8. ord. p. 282. verbo con la parienta, & p. 287. ver. parienta.

Ibi, *o donzella que cria en su casa*, Did. Per. hic in d. p. 282. in glos. que cria, intelligit hoc esse verum, si Dominus talem virginem in domo nutrit, secus si extra domum nutrita est, nam tunc legis nostræ pena locum non habebit, ego tamen salva ejus pace contrarium teneo, scilicet legem nostram procedere etiam si non fuisset in domo Domini nutrita, sed extra domum nutrita eam,

tempore tamen delicti commissi in domo existeret, & alimentabatur & nutrebat, jil- que ex iis verbis nostræ legis colligitur, dum dicit, *que cria en su casa*, ponderando verbum illud, *cria*, quod est temporis præsentis, quo delictum committitur, & non dicit, *vivere criado en su casa*, colligiturque clarior ex l. 6. tit. 20. lib. 8. infra dum dicit, *o con donzella que tenga en su casa*, ad quam legem se nostra refert vult, dum majori rigore tunc plerendum famulum hunc textus hic disponat, & rigor hic erit ab illa lege 6. propositus, & intellige sufficere domum esse conducticiam, sive propriam, quia lex nostra habitationem, non vero domus proprietatem considerat ut satis in hoc perplexus tenet Did. Per. in d. glos. que cria, sed quid si hæc esset mulier vidua & honesta, vel virgo, aut religio-

sa, ex l. si. in fine tit. 19. p. 7. concreinari dis- ponitur, ubi glos. ferviente, legem nostram allegat, & laetius tractat in l. 15. tit. 17. in glos. con su fierro, ca. par. 7. ubi est lex probans, quod si servus coierit cum domina, ambo & concrementur, sed si cum filia ser- vum dominus repetiret, vel cum uxore posset cum occidere, secundum tex. in l. 6. tit. 21. p. 4. & l. 19. tit. 11. part. 5. quam ad hoc allegat Oroscius, in l. 1. ff. de iis qui sunt sui. col. 255. in prin.

Ibi, *O ama que le cria su hijo*, nota verbum illud, *cria*, quod est præsentis tempo- ris, ut sic qualitas adjuncta verbo debeat intel- ligi secundum tempus verbi, ita ut tunc tem- poris cum famulus ad illam accessit, mulier hæc filium domini nutrita domi, secus verò si ante nutriti, tunc tamen non nutrebat, quia tunc pena in princ. nostri text. appo- sita puniretur tanquam mulierem domi habi- tantem cognoscens, non vero tanquam nutri- cem, ita intelligit & bene Did. Per. d. l. 1. tit. 15. lib. 8. Ordina. pag. 282. in fine, & probatur ex d. l. 6. tit. 20. lib. 8. infra.

Ibi, *T hoga justicia con mas rigor*, de quo rigore disponitur in d. l. fin. tit. 19. p. 7. & no- viter in d. l. 6. tit. 20. lib. 8. infra, ad quam no- stra quoad dictum rigorem remittere se voluit, debet tamen attenda qualitate facti id temporari, ut ex sequentibus verbis disponi- tur, & bonus judex arbitrabitur, qui semper debet in maiorem partem inclinari, & pietati, & misericordie se accommodare.

Ibi, *Aver sido terceros*, agentes enim & consentientes eadem pena & puniendi sunt, 14 prout & in l. 1. tit. 1. lib. 5. supra, disponitur, circa mediatores clandestini matrimonii, ubi num. 43. diximus: Imò & mediatores ii es- sent acrius puniendi & castigandi tanquam principales delicti intercessores, & perpetratores: plerumque enim hæc non ferent mala nisi intercessores ii adessent. Alia in propositum hujus legis dixi in l. 7. tit. 8. lib. 5. supra.

sa, ex l. si. in fine tit. 19. p. 7. concreinari dis- ponitur, ubi glos. ferviente, legem nostram allegat, & laetius tractat in l. 15. tit. 17. in glos. con su fierro, ca. par. 7. ubi est lex probans, quod si servus coierit cum domina, ambo & concrementur, sed si cum filia ser- vum dominus repetiret, vel cum uxore posset cum occidere, secundum tex. in l. 6. tit. 21. p. 4. & l. 19. tit. 11. part. 5. quam ad hoc allegat Oroscius, in l. 1. ff. de iis qui sunt sui. col. 255. in prin.

Ibi, *O ama que le cria su hijo*, nota verbum illud, *cria*, quod est præsentis tempo- ris, ut sic qualitas adjuncta verbo debeat intel- ligi secundum tempus verbi, ita ut tunc tem- poris cum famulus ad illam accessit, mulier hæc filium domini nutrita domi, secus verò si ante nutriti, tunc tamen non nutrebat, quia tunc pena in princ. nostri text. appo- sita puniretur tanquam mulierem domi habi- tantem cognoscens, non vero tanquam nutri- cem, ita intelligit & bene Did. Per. d. l. 1. tit. 15. lib. 8. Ordina. pag. 282. in fine, & probatur ex d. l. 6. tit. 20. lib. 8. infra.

Ibi, *T hoga justicia con mas rigor*, de quo rigore disponitur in d. l. fin. tit. 19. p. 7. & no- viter in d. l. 6. tit. 20. lib. 8. infra, ad quam no- stra quoad dictum rigorem remittere se voluit, debet tamen attenda qualitate facti id temporari, ut ex sequentibus verbis disponi- tur, & bonus judex arbitrabitur, qui semper debet in maiorem partem inclinari, & pietati, & misericordie se accommodare.

Ibi, *Aver sido terceros*, agentes enim & consentientes eadem pena & puniendi sunt, 14 prout & in l. 1. tit. 1. lib. 5. supra, disponitur, circa mediatores clandestini matrimonii, ubi num. 43. diximus: Imò & mediatores ii es- sent acrius puniendi & castigandi tanquam principales delicti intercessores, & perpetratores: plerumque enim hæc non ferent mala nisi intercessores ii adessent. Alia in propositum hujus legis dixi in l. 7. tit. 8. lib. 5. supra.

IN LEGEM QUINTAM.

Ementes à famulis rei aliquas ex contentis in nostra lege tanquam foris occultatores & factores puniendi sunt.

SUMMARIUM.

1. Receptores furum aliis occultatores, an puniantur ut fures.

Ibi, *Ni cõpre de criado o criada*, ampliat dispositionem legis 16. tit. 11. lib. 5. supra, quæ in servis loquebatur, ut ibi dixi.

Ibi, *Que sea evado por encubridor*, notanda est hæc improprietas verborum ut scias non potest ordinaria occultantis furem & res fu- ratas esse puniendum hunc emporem, sed alia minori arbitraria, ex iis, quæ diximus in l. 3. verbo, *sea acido*, supra isto tit. & lib. quibus totus iste titulus & liber remanet expositus ad laudem & gloriam omnipotentis Dei ejus- que B. Matris & sanctorum. 9. mensis Febr. anni hujus. 1590.

LIBER SEPTIMUS

De los Ayuntamientos de los concejos, justicia, y regidores, y de sus ordenanças.

VI quidem liber ad precedentem difficiliter continua- bitur, nisi dixeris, quod cum superiori libro dictum sit de personis ut de militibus, nobilibus, & ignobi- libus, nunc autem sequitur in hoc libro de conciliis qua ex dictis tribus statibus constituuntur, & de eorum bonis & com- merciis, & aliis & isto modo continuabis eum.

SUMMARIUM.

- 1. Civitas est civium multitudo vel ubi per alios.
2. Civis ipsam civitatem & universitatem efficit.
3. Concilium dictum est à societate multorum.
4. Concilium civitatum dicitur triplex.

RUBRICA.

IN cujus Rubrica propositum conducunt verba illa Arist. Politicorum 1. c. 1. in princ. scilicet, omnem civitatem societatem quandam esse, omnemque societatem boni cujuscumque causâ constituisse videmus, omnia namque ejus, quod speciem boni præfert gratia, omnes agunt: dubitari non potest, quin omnes societates ad bonum aliquod spectent, sed ea maxime, & ad id quod in bonis principatum tenet, qua cunctarum est facile princeps, & alias omnes amplectitur, hæc autem est civitas appellata, civilisque communitas. Quæ, ut inquit idem Arist. ubi supra lib. 3. c. 1. in prin. civitas est civium * multitudo, & Cicero de somnio Scipionis inquit, quod cætus, hominum jure sociati, civitates appellantur, & idem Cicero pro Sestio, conventicula hominum, quæ postea civitates nominata sunt. Siquidem civitas nihil aliud est, quam ipsorum civium collectio, ipsique cives ipsam civitatem, & universitatem * Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. Aa efficiunt,

efficiunt, secundum Card. in cap. requisisti, de testam. Bart. in l. aut facta. §. si. ff. de pœnis, probat text. in l. civitas. ff. si cert. pet. l. civitates ff. quod cuiusque un. nom. l. omnibus. ff. civitatibus ad Trebel. & hac civitas & populus proprie non pro ipso loco, neque profecta persona capitur, sed pro ipsis singulis loci habitatoribus: Ex quibus concilium nominatur, & derivatur, & sic inquit Alberic. in dictionario, concilium dictum est à societate * multorum in unum: ut hac & alia per Jacobat. in tract. de conciliis lib. 1. art. 1. n. 1. cum pluribus sequentibus. ubi plura de ejus Etymologia, & diffinitione, & n. 10. inquit quod concilium dicitur cœtus, congregatio, coadunatio, sive collectio personarum in unum autoritate superioris disposita ad tractandum communi intentione de rebus necessariis, & quoad nostrum propositum videtur bona diffinitio quia convenit in omnibus cum suo definito. Et concilium hoc * civitatis triplex est, Primum enim est concilium magnum, arduum & generale, scilicet congregationis totius populi, in quo conveniunt omnes & constituunt, & hoc communiter vocatur concejo abierto. Secundum concilium est, quod vocatur concilium generale, idque tertium constituit concilium minimum ad regendum civitatem, castrum, villam, & populum: Primum concilium potest quicquid vult, quod sibi à principe divina, vel humana lege prohibitum non est: secundum vero potest quidquid potest primum, nisi sit à primo prohibitum: tertium potest omne, quod sibi permixtum est ab ipso secundo, ut latius dixi in meo tract. de Decurio. lib. 2. c. 18. n. 22. ubi, hodie, asserimus, in civitates ipsas & populos, singulares de civitate potestatem transtulisse, de quo concilio civitatum & populorum lex nostra disposuit, & totus titulus noster.

IN LEGEM PRIMAM.

Domus publica ad concilia congreganda in qualibet civitate & villa construenda sunt.

SUMMARIUM.

- 1 Domus una altius quam alia elevari non potest inter Florentinos.
- 2 Index in domibus publicis habitare antiquitus debebat.
- 3 Rectores compelli possunt venire ad hanc domum publicam ex causa publicæ utilitatis alias multari possunt ne ibi, & ibi declaratur.
- 4 Congregatio rectorum debet fieri in domo publica certis temporibus, neque debent semper congregari ad libitum superioris.
- 5 Domus de ayuntamiento debent fieri sine magno civium incommodo.

- 6 Edificia antiqua civitatis prius sunt reparanda, quam alia de novo erigenda.
- 7 Opera publica expensis civitatis faciendæ sine principis licentia fieri non possunt.
- 8 Horrea publica aut publica stabula iudex sine licentia principis facere potest, ubi idem in necessariis edificiis publicis.
- 9 Expensis quidam sit faciendæ domus publica.

Ibi, Ennoblesen se las ciudades, ob quam quidem formositatem & apparentiam adest in aliquibus locis statutum, & consuetudo ut altius una domus quam alia non elevetur, neque edificari possit, sed ut & omnes in eadem permanere altitudine, ut apud Florentinos inquit glos. 4. 1. C. de edif. priv. adesse, refert Meneses l. altius num. 8. C. de serv. & aqua ubi num. 9. & 10. & ampliat ut & alienigena & clerici ligentur hac consuetudine, fuit enim semper maxima cura legum latoribus publicorum

corum edificiorum aspectus l. 2. in fin. C. de edif. priv. & sic lege cautum erat, ne vilibus astra legari possent, ne publicis deformaretur civitatis aspectus l. cætera. de leg. 1. l. 2. C. de præd. & om. re. nauicu. lib. 1. l. 13. tit. 9. par. 6.

Ibi, En las ciudades, y villas, & sic non in vicis, vulgo aldeas, in quibus tantus splendor domus publicæ non requiritur, cum ubique possint homines facilius congregari, ut inquit Avend. c. 20. præd. in princ. versale, ut aiunt. lib. 1. licet & in vicis etiam hodie idem fiat.

Ibi, En tener casas grandes, sicut & olim fabricandæ prætoria & domus publicas statuebatur, ut essent usui publico, & quibus iudices inhabitarent, ut l. nulli. C. de offi. Recl. qua domo publica facta, ibidem & non alibi iudex inhabitare debeat, secundum Bar. in l. Aquilius Regulus ff. de don. de quibus domibus publicis habemus etiam legem prætoria. C. de oper. publ.

Ibi, En que se ayunen las justicias, y regidores, y oficiales, à entender en las causas cumplidas a la republica, quod esset maximi momenti, si ad id congregarentur, sed plerumque ad destruendam Remp. congregantur, præsertim ubi adest multitudo rectorum, & partialitates hinc inde contrariæ: cum deberent pro bono publico, ut inquit tex. noster congregari, & ut consuli possent vice populorum, ut in §. senatus consultum, inst. de iust. & Jur. Et ad domum hanc publicam compelli possunt rectores venire ex causa publicæ utilitatis secundum Abb. in c. quia propter. not. 2. de electio. & qui moniti non venerint, possunt à iudice multari, etiam si tot ex consiliariis venerint, quorum præsentia possit actus expediri, secundum Plat. in l. in filius. C. de Decurio. lib. 10. quod intellige, ut dixi in meo tract. de Decur. lib. 1. c. 2. n. 7. si iudex in mandato deveniendo penam expellerit non venientibus imponendam, nam tunc eam exequi poterit: Debetque congregatio fieri certis temporibus neque debent semper congregari ad libitum superioris, secundum Abb. in c. his quæ col. 1. de maj. & obed. Pavinum, de potest. cap. sede var. §. & quod certus, & à quo sint vocandi & congregandi, dixi in d. tract. de Decurio. & non extra diximus l. 15. tit. 6. libr. 3. supra.

Ibi, Fagan su casa de ayuntamiento, si commode fieri potest intellige, & sine magno civium incommodo, secundum Bal. in l. singularium. C. de oper. data enim difficultate maxima, edificatio difficilis reputatur impossibilis, ut l. non dubium in fi. de leg. 3. & l. si alien. ff. de solutio. glos. in l. fideicommiss. §. si seruo, de leg. 3. not. Fel. in c. Ecclesia S. Maria. col. 34. de consuet. & in maxima difficultate idem citat Castro de lege panali, fol. 4. in parvis, difficultas autem non minima reputatur, si sunt alia edificia publica indigentia refectione, vel imperfecta, nam prius sunt hæc perficienda, quam alia inchoanda, ut in l. si. & ibi Bal. C. de oper. pub. & in l. nemo iudicium, co. tit. & in l. si. in prin. ff. de ope. pub. & notat Avend. c. 3. præd. n. 1. lib. 2. ubi ampliat etiam pecunia le-

Acervado in Recopilacionem. Tom. IV.

gata sit ad novum opus inchoandum, deficientibus tamen operum antiquorum reparacionibus, nova hæc domus constituit fieri poterit ex legis nostræ permissione absque alia principis licentia, licet regulariter opera publica expensis publicis faciendæ, non possint fieri sine regis licentia, ut uti. nemo. & l. si quando? C. de oper. publ. notat Avend. d. num. 1. ubi in versis. ista tamen regula inquit fallere hoc quoties horrea publica aut publica stabula essent faciendæ, nam tunc solus iudex sumptu publico possit id facere ex tex. in d. l. nemo. & Avend. ubi supra. idem dicit esse in quibuscunque edificiis publicis, quorum edificatio necessaria est populo, nam præcedente necessitatis informatione id fieri possit, ubi num. 2. idem de reparacione eorum dicit: Ego tamen etiam tunc concilium requirerem, ut ejus permixtum & consilio hæc fierent, & hæc quibus expensis sit faciendæ domus constituit, dixi in l. 15. tit. 6. lib. 3. supra & novissimè Guiter. in præd. quest. lib. 1. q. 36. ubi nos refert & sequitur, & quamvis limitationem nostram in d. l. 15. num. 7. in fi. dicat se non examinare pro tunc, tamen eam veram iudico, ex l. 20. tit. 32. p. 3. quam ibi allego pro mea limitatione & ex l. omnes in 2. C. de oper. pub. etiam comprobatur.

IN LEGEM SECUNDAM.

Quæ persona, & que non possunt ingredi concilia, & in eorum negotiis se intrumiscere, declarat lex nostra.

SUMMARIUM.

- 1 Nullus ingredi & existere in consistorio civitatis potest nisi quibus a iure permixtum est.
- 2 Prætorium si quis bis aut pluries intraverit acquirit possessionem ingrediendi.
- 3 Possessio multum opulentiæ etiam in iure eligendi acquiritur, ubi ad in electione activa, non vero in electione passiva. n. 4.
- 4 Possessio non acquiritur ex actibus mera facultatis nisi ut ibi n. 6.
- 5 Aliud est jus, aliud facultas.

Ibi, No entren ni esten con ellos en sus ayuntamientos, hæc habemus regulam, quam alius à me citatis in l. 1. tit. 1. libr. 2. supra. addit, scilicet, quod nullus potest ingredi, & existere in consistorio civitatis, nisi tantum illi, qui sunt in iure expressi, & est ratio, quia deputari ad aliquem usum, vel ad aliquod ministerium, illi tantum & non alii uti debent, ex l. quicumque, & ibi Bal. C. de oper. publicis, quem ad hoc & legem nostram coheredit Avend. c. 15. præd. n. 1. lib. 2. & dixi ego in mea Curia Pilana de Decurio. lib. 1. cap. 10. sed an si quis ingressus fuerit concilium lemel bis aut plus acquirit possessionem ingrediendi, & Bar. in l. 1. §. hoc interdico ff. de iurur. ac. priv. n. 1. inquit, quod si civitas patereat aliquem esse in concilio, ex eo solo actu non acquireretur ei quasi possessio, sed opus esset, quod per triginta dies interveniret, in concilio, sed ubi concederet eum esse ex decurionibus & prioribus concilii, ex eorolo æta quasi possessio esse

A a ij acqui-

acquirita, & idem censuerunt alii plures, quos retulit Menoch. de arbit. jud. lib. 2. casu 160. numero 1. & sequitur Cepol. de ser. rus. c. 1. numero 25. Barba. cons. 68. col. 2. & col. pen. l. 3. & Covar. in e. posses. parte 2. Rebus. in 3. rano. cons. Fran. tit. de mater. possessoria in praesentatione. n. 188. quos ad hoc allegavit ipse Menoch. de retrin. pos. remedio 5. n. 12. nam & in iure eligendi acquirendo malum episcopatus est possessio, ut notatur in e. cum ecclesia furrina. de caus. pos. & propr. lux Lambert. de iure patr. in 10. c. 11. ar. 3. q. prin. 1. partis. lib. 2. abb. cons. 54. l. 1. Soc. cons. 258. l. 1. Covar. in prac. c. 14. n. 2. Menel. in l. 1. C. de sero. & aqua n. 14. & Bertach. de episc. 3. p. lib. 1. n. 7. & Jaf. & Angel. in 5. aqua si agat. inf. de alio. & quanto tempore jus tale eligendi acquiratur vide Balbum. de prescrip. 1. p. 3. p. prin. q. 8. Ripam in d. c. cum ecclesia n. 126. cum seg. & hoc ut dixi est quoad acquirendum jus eligendi, & sic in electione activa quando extranei, & qui non sunt de capitulo admittuntur ad electionem faciendam, sed in electione passiva, licet per mille annos aliqui non habentes jus & iustitiam eligantur & nominentur, non propterea acquirunt possessionem, ut in posterum ipsi, vel alii de eorum collegio eligantur, quia isti sunt actus mere facultatis, ex quibus numquam acquiruntur possessio, vel quasi, ut per Doct. maxime Ripam, in d. c. cum ecclesia furrina. n. 43. de causa pos. & propr. & Angel. n. 20. inf. ar. in 5. aqua si agat. inf. de arb. Rebus. in 3. rano. cons. Fran. tit. de mater. posses. n. 177. Menoch. d. casu. 160. n. 7. ubi ex hoc plura inferunt, & Balbus, de prescrip. 4. p. 5. p. prin. & optime Burg. de Paz, cons. 10. n. 29. cum seg. vol. 1. in qua quidem simplici facultate numquam prescriptio procedit nisi a tempore prohibitionis, vel negationis, & secundum dictos Doct. & diximus in dicta Curia Pisana, lib. 2. c. 26. etiam si sit immemorialis prescriptio, ut per Rolan. Valle, cons. 53. n. 25. cum seg. vol. 2. & iterum cons. 22. n. 20. & 27. eo. vol. & communes dicit Balb. ubi supra. d. 4. p. 5. p. q. 5. & Villalob. in Arario mille com. opi. littera P. n. 327. cum duobus sequen. ubi ampliatur, & Ant. Gabriel. in commun. opin. tit. de prescriptio. concl. 10. Tirag. de retrat. conventione. §. 1. glo. 2. numer. 23. quicquid velit Joan. Carl. in trat. de nobilit. gloss. 35. numero 54. cum sequen. Est tamen verum, quod si facultas procedit ex aliquo contractu, & sic dependet a iure aliquo, ita quod facultas haec denotat jus aliquod, nam tunc prescribitur, ut optime per Rolan. Valle. cons. 21. n. 51. vol. 2. & Ollavian. decis. Pedem. 115. n. 2. ubi optime dicunt aliud esse jus, aliud facultas, & nam in iure, ut diximus prescriptio procedit, etiam si adint dictiones quandocumque & similes perpetuitatem denotantes, ut in l. 6. tit. 15. n. 30. cum sequen. lib. 4. supra dixi, quae nota, quia non sit repetita declarata.

¶ Ibi, Que resistit a los que lo contrario hicieren. eam in hoc allegat Avend. cap. 25. pratorum. n. 4. lib. 2.

IN LEGEM TERTIAM.

Panem imponit lex nostra iudici permittenti ingredi in consistorio & concilio civitatis vel villa personas alias quam rectores & concilii officiales.

SUMMARIUM.

- 1 Consensus & negligentia iudici debet adesse ut puniatur si extraneus a consistorio, ibidem intraverit.
- 2 Casus ubi concilium civitatis habet iurisdictionem.

Ibi, Que consistit in entrar, fortificativa est legis precedentis, & panem etiam imponit iudici negligentia per consensum personas extraneas a concilio ibidem ingredi, debet tamen intervenire consensus & ultra negligentiam, & neque sufficeret negligentia sola iudicis ad id non advertentis, nisi esset requisitus, nullus enim de negligentia tenetur si sit levis aut levissima, licet si tanta esset negligentia, quod esset lata & sic dolo proxima, utique teneatur, ex dictis per nos in l. 4. n. 10. tit. 6. lib. 3. supra.

¶ Ibi, Entreque, y tome, hic est unus & de casibus ubi concilium civitatis habet iurisdictionem, quem & alios retulit Avend. c. 1. prator. n. 31. per totum, lib. 1. dixi in l. 2. tit. 13. n. 60. lib. 4. sup.

IN LEGEM QUINTAM.

In diversitate votorum quidnam observandum est in Decurionum collegio.

SUMMARIUM.

- 1 In iis qua sunt gratia debent omnes consentire.

Ibi, Que basta la maior parte, idque verius est, cum de negotiis iustitiam tangentibus agitur & tractatur, secus in iis, quae sunt de gratia, in quibus & omnes debent consentire ut per Fel. & omnes, in e. cum omnes, de consue. lib. 1. c. 2. & iterum lib. 2. c. 24. ubi in c. 15. egimus de remedio a minori parte intendendo, & cap. 17. quid erit faciendum si Decuriones sint in pari votorum numero.

¶ Ibi, Lo que el derecho dispone, ut diximus in d. c. 2. n. 5. dicti trat. de Decurio. ubi legem nostram in hoc allegavimus, & consuleravimus, & ibidem in lib. 2. c. 4. tractavimus quis de dicto collegio prius loquatur & vide etiam Avend. c. 19. pra. n. 6. & lib. 1.

IN LEGEM SEXTAM.

Decreta Concilii valida sunt & firma, & si aliqua eorum populus contradixerit, iudex eam excutire debet, & iustitiam ministrare.

SUM.

SUMMARIUM.

- 1 Populus Romanus non potest revocare potestatem quam transiit in Imperatorem.
- 2 Intellectus l. quod semel. ff. de decret. ab ord. facien.
- 3 A Decretis decurionum licet non appellentur, per viam tamen querela remedium adhiberi potest ubi quod tribus modis potest allegari contra ea cum sequen. numeri.
- 4 Declaratio facta per summum pontificem in prejudicium partis alteri questu non tenet.
- 5 Injustitia statuti & Decreti a concilio editi nunquam transit in rem iud.
- 6 Statutum, licet verbis generalibus sit conceptum, dicitur speciale si in effectu est singulare, & ubi remissive coniectura opponitur, ex quibus statutum censetur speciale & in prejudicium.

Ibi, Que vale y sea firme, quod enim semel iudicatum decrevit non oportet rescindi. Divus Adrianus Nicomedensibus rescripsit, ut in l. quod semel. ff. de decret. ab ord. facien. ex qua lege notatur Bar. in l. non ampliat n. 1. ff. de leg. quod populus Romanus non potest revocare potestatem Imperatoris, cum in eum iam omnem & transiit, qui quidem Bar. in l. omnes populi n. 29. in fi. ff. de iust. & iure, legem illam, quod semel intellexit, & postquam ex tali decreto securus est quasi contractus, qui resulat ex huius contestatione, & hanc commanem intelligentiam testatur Orosc. in ca. l. omnes, col. 64. vers. 17. sed an lex nostra patitur hanc declarationem dubitabile est, licet meo videri eodem declaranda est modo deficientibus contradicторibus, nam eis existentibus, si de iure injusta sunt talia decreta, revocari per iudicem possunt, & ibi Bar. & Oroscius, late tractant quando priora statuta per posteriora revocantur; Et an id quod semel in concilio actum est, possit statim in alio concilio dirui & everti dixi in d. meo trat. de Decurio. lib. 2. c. 14. num. 14.

¶ Ibi, Que las nuestras justicias, hic habes tex. probantem, quod licet a Decretis in concilio Decurionum factis non appellentur, per viam tamen querela & remedium adhiberi potest, quia non transiunt talia decreta in rem iudicatam & tribus modis potest allegari contra ea: primo per exceptionem doli, utpote si facta sunt & statuta in odium alienus particularis personae contra dicentis, & in prejudicium juris ei jam questu, tunc enim iniqua sunt, & nullius momenti, secundum Abb. in c. cum omnes notab. §. de consue. & ibi cons. 55. col. 2. lib. 2. & dicit Bal. in c. 2. de iure iur. quod statuta, quibus doli inest non tenent, allegat tex. quem ad hoc unicum dicit in l. 4. in fi. ff. de excep. doli, & dicitur, secundum Bal. inesse dolum, cum sit in odium particularis personae, refert & sequitur Jaf. cons. 261. circa primam n. 3. lib. 2. benefacit quod notabiliter decidit Anchar. cons. 298. praximo pro clariori ad fin. quod declaratio facta per summum Pontificem in prejudicium juris alteri & questu non tenet, tanquam non aqua &

contra jus l. hueret. & l. rescripta, C. de precu. Imp. off. de quo alibi dicti latius, ad ibi dicta meo remitto circa istud dictum Anchar. secundum per appellationem in talibus decretis remedium haberi potest, secundum Bar. in d. l. omnes populi. §. q. prin. n. 53. ff. de iust. & iure. & l. ff. de appel. recip. Bal. in l. iudicibus. C. de appel. cum simulibus ut per Alex. cons. 190. manere dicitur. num. 14. lib. 1. Decius, cons. 361. missa. n. 7. tertio quando non esset appellatum agi potest per viam querela post tempus datum ad appellandum; ut est tex. in d. c. cum omnes, ubi Abb. not. f. Dec. cons. 528. pro resolutione n. 7. & in d. c. cum omnes. n. 5. & talis iniustitia, seu injustitia statuti & Decreti nunquam transit in rem iudicatam, unde quandoque ex intervallo absque appellatione per viam querela sequi potest retractatio talis Decreti, ut comprobatur Fel. in d. c. cum omnes col. 2. vers. secunda conclusio & Decius, cons. 335. viso. col. ff. & Franciscus Botius, cons. 3. n. 70. & 71. a quo desumpti cum ejus consilia non passim habeantur, ubi n. 72. inquit ex Bal. in l. quistis. C. quorum appel. non recip. quod statutum licet verbis generalibus sit conceptum & dicitur speciale, si in effectu est singulare, ut & per Fel. in d. c. cum omnes. n. 4. nam statutum non solum verbis, sed & opere debet esse generale, ut per eundem Bal. in c. cum ordinem. de rescrip. sent. Doct. in c. consuevit. §. n. 4. de appell. & alia plura ibidem ipse Franc. Botius, allegat singularia, & per Jaf. cons. 120. in fin. lib. 4. & coniecturas Botius, ubi supra considerat, ex quibus hoc prejudicium in statutis colligitur & decerpitur.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Civitas villa & vicus earum gubernanda sunt consuetudinibus ac consuetudinibus concilii ipsarum: neque scandala inducenda sunt adversus concilium ad impediendam gubernationem & iustitia executionem: aliter enim iustitia & rectores id punire poterunt secundum jus.

SUMMARIUM.

- 1 Accusari non possunt neque condemnari impediendo gubernationem populi & concilii.
- 2 Lex vel statutum ubi profert aliquam rem cum qualitate aliqua, debet utrimque probari, & ibi ex hoc inferitur ad iustitiam.
- 3 Casus alius ubi rectores consueverunt habere iurisdictionem.
- 4 Iudex qui paritur resistitiam, est iudex competent ad puniendum eum.

Ibi, Si han governada segun las ordenanzas y costumbres que tienen, hic habes tex. probantem, quod statuta populi observanda sunt, de quo in l. sequente dicemus.

¶ Ibi, Para embargantes en regis y gobernar, notanda est qualitas huius ut dispositio nostri rex. locum habeat, scilicet, quod dicta aduversitates & congregationes sint ad hoc, ut iustitia & rectores non possint regere neque gubernare rempublicam, neque ut eaeque possint iustitia, & per consequens non prohibita huius qualitate;

A 2 iij qualitate;

qualitate, non possint accusari neque condemnari impedientes gubernationem populi & iustitiae executionem, ex remedio nostri text. quia ubi lex vel statutum profert aliquid cum aliqua qualitate, debet utrumque probari. ut l. 1. §. *aut pater*, ubi in princ. not. Bar. ff. *ne quid in flum. pub.* unde Joan. And. in c. 1. de hom. in 6. refert se evasisse quandam praelatum a poena illius cap. 1. quod capitulum punit acriter facientes assilinari aliquem Christianum, nam contra praelatum solum erat probatum fecisse assilinari quendam hominem, & non fuit deductum, neque probatum, quod ille assilinator fuisset Christianus, ob quod evadit praelatus poenam illius. capituli refert & sequitur in nostris terminis Alex. cons. ff. n. 1. cum seq. vol. 2. ubi tractat quomodo probabitur *andata vel assinata*.

¶ Ibi, *7 regidores*, hic est usus de casibus ubi rectores jurisdictionem habent, & eam exercere possunt, quas notat legem nostram considerans Avend. c. 1. *prae. vers. nona conclusio. num. 31. lib. 1.* & iterum cap. 3. *prae. num. 4. vers. 10. adducitur lib. 1. ex lege nostra considerat & notat, quod ille, qui patitur resistendam est 7 iudex competens ad puniendum eam.*

¶ Ibi, *Guarden las ordenanças, 7 costumbres*. Quinquaginta casus ubi est expressum a iure, quod corrector teneatur servare consuetudines locorum quorum est corrector, vide per Luc. de Penna. in l. *missi opinatores C. de exaltor. tribur. lib. 10.*

IN LEGEM OCTAVAM.

In condendis statutis debent iudices servare ordinem & tenorem huius legis.

SUMMARIUM.

- 1 Statuta populorum facere an solis iudicibus competat.
- 2 Statuta populorum singulares personas concernentia sunt ambigua & cavendi sunt illi, quorum interest.
- 3 Confirmatio regis an requiratur omnino pro observatione statutorum civitatis & n. 5. conclusio & n. 6. limitationes.
- 4 Citatio eorum quorum interest in decretis populorum quoties sunt ambigua talia decretis & statuta vel si sunt nimis gratiosa, ut ibi num. 5.

Ibi, *A las justicias de las ciudades, 7 villas pareciere*, hic videtur esse text. probantem solis iudicibus civitatum & villarum competere facere statuta, 7 contra l. 6. & 7. supra isto tit. lib. 1. contra l. 14. tit. 6. lib. 3. supra expresse disponentes etiam cum consilio de assensu Decurionum esse faciendum, ideo vel dicendum est, quod nostra suppleatur per illas, cum non sit novum, leges posteriores per priores & contra declarari, vel melius quod lex nostra loquitur quoad hoc, scilicet ut fiant statuta nece, hoc enim solum ex potestate correctoris & iustitiae pendet, ut inquit Avend. c. 19. *prae. num. 5. versic. tertio limita-*

*tur cum sequentibus lib. 1. constituto tamen & declarato per iustitiam & correctorem, quod convenit statuta fieri, tunc in condendis eis debet concurrere concilium talis civitatis vel villae ut significant verba illa d. l. 14. ibi, *con aciendo*, prout optime considerat Avend. ubi supra. num. 6. in princ. & colligitur etiam ex lege nostra, dum dicit haec verba, *les pareciere que conviene hacer*.*

¶ Ibi, *De las partes a quien tocaren*, & sic sunt praedicta & ambigua decreta, & consequenter citandi sunt illi, quorum interest, & Rex 7 adeundus ex l. 1. & ex l. *Ambigiosa*, ff. *de Decret. ab ord. faci.* notat Oroscius in l. *omnes populi n. 13. ff. de Just. & Jur.* & sic lex nostra in iis non in aliis loquitur & disponit, & ubi adsunt contradictores dictorum statutorum & per consequens in eis ut observentur, confirmatio regis requiritur, non vero in aliis non ambiguis, in quibus non fit informatio de qua hic, & in l. *precedente in fi.* allegavi Botium conjecturas ponentem & deserventem.

¶ Ibi, *Se deva mandar guardar o confirmar*, hic est text. cui Joan. Garzia infra referendus, asserit satis audacter totum mundum respondere non posse pro opinione sua, scilicet, quod statuta facta a conciliis civitatum & villarum omnino sunt per regem confirmanda pro observatione ipsorum, & quod antea non sunt observanda, 7 quam quaestionem multo ante ipsum ego examinavi in d. l. 14. tit. 6. lib. 3. supra, & inclinavi licet aliquantulum dubius in contrariam opinionem, scilicet quod regulariter statuta civitatum & populorum interim quod non infirmantur vel confirmantur per Regem observanda sunt, & nunc maturius considerans hanc etiam ut veritorem amplector opinionem, tunc quia haec ex d. l. 14. probatur & colligitur clare, tum etiam quia ex l. 6. supra isto tit. & lib. 1. semel Decretum in concilio est omnino servandum, & si quis contraxerit, audiendus est super eo, & sic supponit lex illa, interim servandum, tum etiam ex aliis in d. l. 14. per me adductis in confirmationem huius opinionis, quam & novissimè post reperi scutum fuisse Matienzo, in l. *fi. tit. 14. lib. 5. supra num. 2.* satis veritatem in cancellariis & curiis, & sequuntur alii relati per Humada, in l. 12. tit. 1. p. 1. gl. 1. n. 6. ubi n. 9. hanc communem testatur, & veritatem testatus est, Benvenutus, per me in d. l. 14. relatus, & facit pro hac etiam opinione expressa lex 54. titulo 5. lib. 2. supra, ubi iubetur Dominus Regii consilii, ut nullo modo statim iudicibus inhiibeant super executione Decretorum ac statutorum ad Reip. gubernationem factorum, sed potius prius debere se super eis informare a conditoribus eorum, & adhuc informatione habita non iubet lex illa dandam inhibitionem, si ergo inhibitionem denegat & prohibet lex illa ne impediat dicta executio, ergo clare probatur ex ea nostra opinio, quia inhibitio non datur, nisi ubi executio conceditur, & sic postquam legem hanc 54. pro hac consideraveram opinione, reperi ante considerasse Aviles, in cap. 17. *prae. glos. Provier*, n. 1. dum dicit relata opinionem contrariam esse contra Pragm. 47. in volumine

luminis antiquarum pragmatiarum quae jam est d. l. 34. ab ipsismet Regibus Ferdinando & Elisabeth condita, ex quo clarius est eosdem in d. l. 14. idem disposuisse, & ut apparet ex subscriptione marginali d. l. 1. 34. dabitur ad hoc Regia provisio, cum ibidem appareat jam semel fuisse datam, & sic Aviles, ubi supra, n. 2. hanc nostram tenet, & pro ea reperta iidem text. expressissimum in l. 4. tit. 14. lib. 3. infra, ubi, *7 curretano usen dellat*, in quibus verbis nulla est necessaria inductio, & haec possunt dici leges pro hac opinione, quibus responderi non potest, & licet videatur legem hanc 4. casum specialem determinare, tamen in omnibus ubi datur eadem ratio, idem est dicendum ex dictis per nos in Rubric. tit. 4. lib. 3. supra nullaque ratio differentiae dari potest in statutis factis in terminis illius legis 4. quam in aliis quibuslibet statutis populi statum & gubernationem concernentibus, sed eadem potius militat, & sic est ibi text. expressissimus pro hac opinione, etiam dictus Joan. Garzia, de Nobilit. in inscriptione. num. 11. 13. & 14. audacter nimis prorupit (ut de aliis advertit Oroscius, per me allegatus in d. l. 14. tit. 6. lib. 3. supra) in contrariam opinionem, carpens ibidem ipse Joan. Garzia, Avendanum, & nos, eo quod fecuti simus dictam contra ejus opinionem, cum ibidem ego aliquantulum dubius existerem, & nunc indubiè sequor eam contra ipsum Garziam, & sequaces, cum Honorario praepotere meo, & Avend. Matien. & Benven. ibidem relatis, & quamvis Joan. Garzia, ubi supra, dicat a nobis cavendum, rectius fecisset si ipse caute nos legisset, & leges considerasset, legique nostrae, in praesenti, cui totum mundum asserere Garzia, responderi non posse, in d. l. 14. satis fecimus, & respondimus, scilicet, quod lex nostra in praesenti loquitur in decretis & statutis ambiguis & praedictibus aliquibus personis, & ab eis contradicis, & per consequens in aliis non ambiguis, & ubi contradictores tales deficient, firmat lex nostra Regulam in contrarium, iuncta dicta lege 14. nostram in praesenti declarante & quod in ambiguis lex nostra loquitur: patet quia informationes fieri iubet, a personis interessantibus, & de iure tunc citatio requiritur quoties ambigua sunt statuta, 7 ex l. 1. & l. *ambigiosa ff. de Decret. ab ord. faci.* ut in glos. *precedente dicitur* & ex dictis per nos in l. 6. supra isto tit. & lib. 1. Item & ambigua dicitur eo ipso quod non apparent 7 rationalia, vel sunt nimis gratiosa secundum Bal. in l. nulli. C. *de sen. & inter omni. jud.* item quia in praesenti nullum adest verbum disponens, quod iudicem quod confirmantur non observentur, & sic hoc remanet in dispositione aliorum iurium: Ex quibus tantum abest quod lex nostra faciat pro opinione Garciae & sequacium, quod potius contra eam & pro nobis facit, prout faciunt aliae leges jam a me allegatae, & d. l. 14. tit. 6. lib. 3. supra, nam cum in principio dixerit & disposuerit esse servanda statuta facta vel facienda de novo a populo, verba ejusdem legis finalia disponentia esse

Regi mittenda, sunt intelligenda sub praesupposito illo, quod serventur, nam quoties lex unum disponit, & alterum praesupponit, ut habeat locum dispositum debet verificari praesuppositum, ex glos. singul. & communiter approbata in l. *si municipia. C. de ser. fugit.* quam commendat relati a Francis. Becio, consil. 53. num. 7. & secundum haec est declaranda lex nostra, nam dicit lex 14. est nostra legis in praesenti declaratoria ut apparet ex subscriptione marginali dicta lex 14. & per consequens non est contraria, etiamsi vellemus dicere legem nostram non loqui in decretis ambiguis, & sic male dixisse Joan. Garziam, ubi supra dum asserit quod lex illa 14. ex nostra esset dicenda, scilicet, quod in illa lege 14. esset, ex nostra in praesenti praesupponendum, statuta esse jam confirmata, in quo in duobus praesertim erravit. Primum cum ut apparet ex subscriptione dicta marginali illius lex 14. a Compilatore, imo potius ab ipso Rege nostro, qui omnia contenta in hac legum Copilatione approbavit, illa lex 14. est nostra declaratoria, nullo modo est dicendum ex nostra illam esse declarandam & suppleendam. Secundò quia cum illa lex 14. condita fuerit a Regibus Ferdinando & Elisabeth, anno millesimo quingentesimo, nostra vero lex in praesenti a Carolo Quinto Imperatore nostro, Anno 1539. quo iure quovè colore potest affirmari nec praesumi, quod legislator illius legis 14. praesupposuerit ex nostra lege, & confirmata esse statuta & sic quod Ferdinandus & Elisabeth, qui mortui fuerunt multo antequam lex nostra esset condita, praesupposuissent ex nostra lege eis incognita & incondita tempore ipsorum, esse ibidem statuta confirmata, certe ridiculum hoc censetur, & ut per capitulos ac per vim leges a suis terminis extrahere, ut appareat colorate fundare opiniones ab aliquibus, proterve ut in hoc proposito inquit Oroscius, ubi supra, secutus, non providendo legum tempora, & conditores eorum, nec subscriptiones legum marginales, quae non in vanum, sed potius cum maximo mysterio sunt appositae. Praemaximè cum lex nostra in praesenti nihil meminerit, sicut ne interim observanda necesse dicta populorum statuta, pendente dubio an confirmabuntur, & sic lex nostra potius pro nobis quam contra nos est: & quia dictae leges 34. tit. 6. lib. 3. supra, & l. 4. tit. 14. lib. 3. infra, expressissime sunt pro hac nostra opinione, quibus neque ipse Joan. Garzia, neque alius, quilibet sit, respondebit, sicut non respondit dicti legi 14. neque nostram iudicio intellexit, & sic ab ejus opinione cavendum censo, nec putet, quis me hae dixisse in restitutionem verborum ab ipso Garzia, contra & adversas meas scriptas, prolatorum, sed ut veritas elucidetur, mei enim non est, nec unquam fuit immodesta verba contra aliquem proferre, sed cum omni moderamine & callo ac nobili modo scribendi meam proferre sententiam & contrariam asserentes referre, ut cui mea non placuerit, aliam si verior videbitur, sequatur, veritatem enim semper sequi in animam duxi

dixi, & verbis humilibus, non vero jactantibus & superbis, eam omnibus patefacere, absque aliorum injuria, nec mihi deherent sermones, si aliud vellem, sed abis à me, malo enim in iis desicere, quam alios lædere: Ex quibus omnibus est elicienda conclusio, scilicet, quod statuta à populo facta ad ejus & Reip. gubernationem & commodam confirmanda sunt à Rege, interim tamen quod confirmantur, vel infirmantur, observanda sunt. Quæ quidem conclusio ex lege nostra, secundum meum intellectum, non procedit, quoties talia & statuta sunt ambitiosa, & aliquibus præjudicialia, & ab eis, quorum interest contradicta, nam in non ambitiosis, sed in bonis statutis lex illa loquitur, quæ qualem nostram declarat, ut in bonis, & sic in non ambitiosis, non sic observanda legis nostre forma & ordo, sed in ambitiosis tantum. Secundo non habet locum dicta conclusio, quoties in tali populo residet curia Regis, nam tunc cum talia statuta facere non possint justitia & Rectores talis loci, quia Rex & ejus curia ibidem existit, nimirum si confirmatio requiratur, ut observari possint, ut dixi in dict. l. 14. num. 11. & tenet Franciscus Marcus, decis. Delphi. 804. num. 5. Item & tertio limitatur ut non procedat dicta conclusio, quoties tale statutum auctoritatem tangeret superioris, ut & ibidem dixi. Quarto, non procederet dicta conclusio, quoties talia statuta essent contra jus regium, nam tunc interim quod non confirmantur, non sunt observanda, quia non licet inferiori tollere legem superioris l. si. C. de testam. & ex dictis per Fran. Marcum, in dict. n. 5. qui videtur ibidem se inclinare in nostram opinionem, dum ibidem in fine opinionum refert Bald. in l. recepticia. C. de const. pecun. ita tenentem. De lege 10. quæ de juratis loquitur dixi-

mus in *Tract. de Decurio. lib. 3. cap. 2.* ad ibi dicta me remitto, de quibus & aliqua dixit Didac. Per. lib. 7. ordin. pag. 412. col. 1. in fin. cum sequentibus.

IN LEGEM UNDECIMAM.

Claves portarum civitatis apud quem debent esse.

SUMMARIUM.

1 Claves portarum civitatis apud quem debent esse, olim contentio aderat, ex lege tamen nostra determinatur.

Ibi, Las tengan las reynos dellas a quien el concejo las encomiendare. Olim erat contentio de jure communi apud quem deberet esse custodia & clavium alicujus Reipub. & portarum civitatis, nam nonnulli dicebant, quod apud solos judices, argum. text. in l. officium. §. 1. ff. de re milit. Alii dicebant, quod apud consules civitatis, ut probat Guido Pape, consil. 1. num. 7. & Ripa, in tract. de peste, tit. de remedi. ad confer. Ober. num. 184. usque ad 191. quos retulit Avend. cap. Prætorum 21. num. 1. lib. 1. Ex lege tamen nostra vides determinatum, quod illi vicini talis loci debent eas habere, quibus concilium eas dederit, vel officiales justitiæ eas habebunt, qui de consuetudine eas habere solent, dum tamen non sint Prælati, divites homines aut alii potentes. Hodie tamen justitiæ & concilium civitatis solent nominare personas, quæ tempore saltem peltis (à qua Deus noster pro sua clementia liberet) eas habeant.

De lege finali, vide similes in l. 11. & 12. tit. 8. lib. 9. infra.

TITULUS SECUNDUS.

De la guarda que se ha de hazer a las ciudades, y villas, de los Privilegios, y costumbres, qui tienen en elegir, y nombrar oficiales.

ET cum in titulo precedente dictum sit de conciliis, nunc autem de privilegiis & consuetudinibus suarum civitatum & villarum observandis, agitur.

IN LEGEM PRIMAM.

Privilegia officia ac exemptiones civitatum, villarum ac populorum omnino servanda sunt.

SUMMARIUM.

1 Beneficium Principis debet esse mansuetum.
2 Regis scientia & patientia, an requiratur in inducenda consuetudine contra eum.
3 In consuetudine inducenda, non requiruntur jam binus alius judiciali sententia confirmatus.

Ibi, Les sean guardados. Decet enim beneficium concessum à Principe esse mansuetum, ut in cap. decet, de regul. jur. in 6. & in l. beneficium. ff. de const. Princ. & ibi glos. & Doct. plura dicunt.

¶ Ibi T buenos usas y costumbres. Ex iis verbis Avend. in cap. 1. prætorum, num. 24. in princ. lib. 1. & in cap. 2. n. 3. in princ. eod. libr. & in Dictionario, verbo, Costumbre, concl. 3. colligit, quod in consuetudine bona inducenda, vel inducenda, etiam contra regem, non requiruntur scientia & patientia ejus, cujus doctrina sic generaliter dicta vera non est, erit tamen si eam intelligas procedere in consuetudine, aut præscriptione immemoriali, in ea enim scientia & patientia non requiruntur probari, secus vero in quadragennaria, ut late diximus in l. 1. n. 15. cum sequentibus aliquibus tit. 15. lib. 4. supra, & Duenas, in Regul. tit. limit. 4. & novissime post hæc ita declaravit Gutierrez, in suis Pract. Quest. lib. 1. q. 85. per totam, sufficit tamen, ut diximus in d. l. 1. & dixit Corduba, in Synoma de casus. q. 78. fol. 228. col. 2. cum sequentibus in parvis, tunc probare scientiam & patientiam Magistratum ac Prætorum illius loci in casu dicto, quo scientia & patientia Regis requiratur ad inducendam consuetudinem aliquam, vel præscriptionem, & ita est declarandus Avend. ubi supra, aliis male loqueretur, Azavedo in Recopilationem. Tom. IV.

¶ Ibi T buenos usas y costumbres. Ex iis verbis Avend. in cap. 1. prætorum, num. 24. in princ. lib. 1. & in cap. 2. n. 3. in princ. eod. libr. & in Dictionario, verbo, Costumbre, concl. 3. colligit, quod in consuetudine bona inducenda, vel inducenda, etiam contra regem, non requiruntur scientia & patientia ejus, cujus doctrina sic generaliter dicta vera non est, erit tamen si eam intelligas procedere in consuetudine, aut præscriptione immemoriali, in ea enim scientia & patientia non requiruntur probari, secus vero in quadragennaria, ut late diximus in l. 1. n. 15. cum sequentibus aliquibus tit. 15. lib. 4. supra, & Duenas, in Regul. tit. limit. 4. & novissime post hæc ita declaravit Gutierrez, in suis Pract. Quest. lib. 1. q. 85. per totam, sufficit tamen, ut diximus in d. l. 1. & dixit Corduba, in Synoma de casus. q. 78. fol. 228. col. 2. cum sequentibus in parvis, tunc probare scientiam & patientiam Magistratum ac Prætorum illius loci in casu dicto, quo scientia & patientia Regis requiratur ad inducendam consuetudinem aliquam, vel præscriptionem, & ita est declarandus Avend. ubi supra, aliis male loqueretur, Azavedo in Recopilationem. Tom. IV.

& ipsomet in dict. cap. 3. num. 4. conf. item in quatuor, contra supradicta adducit unum, scilicet, quod ad inducendam consuetudinem non requiritur de ejus essentia binus actus & judiciali sententia confirmatus, sed potius absque iis introducta consuetudo valebit, dum tamen com patientia populi introducta sit, ut & tenet glos. 7. l. 5. tit. 2. p. 2. & Molina, de primogen. lib. 2. cap. 6. n. 27. fol. 254. & esse conforme communi Doctorum sententia testatur Doctores relati ab Hamada, in d. l. 5. glos. 7. num. 3. quidquid ipse ibi n. 2. velit distinguere inter actus judiciales, & extrajudiciales probandos: quod si in nostro casu & proposito legis nostre Avend. patientiam & scientiam populi requirit, cur non erunt requirenda in consuetudine inducenda contra Regem minori tempore quam immemoriali.

IN LEGEM SECUNDAM.

Populi ex privilegio, foro, usu & consuetudine, aut ex privilegio Regis sui habentibus eligendi officiales publici civitatis aut ville, aut loci servandum est.

SUMMARIUM.

1 Usu & consuetudine potest acquiri jus eligendi rectores juratos ac tabelliones.
2 Consideratur contrarietas legis nostre ad l. 1. tit. 9. lib. 3. supra, & diluatur.
3 Exceptio debet esse de Regula & cessat ubi absurditas & correctio induceretur.

Ibi, Uso, y costumbre, hic habes text. quod usu & consuetudine potest acquiri jus eligendi Rectores juratos, tabelliones & alios publicos & officiales, quem text. ad hoc considerat Avend. lib. prætorum. cap. 1. num. 9. vers. secundum & iterum in eo lib. c. 10. num. 3. & sic licet creatio tabellionum

B b &

dixi, & verbis humilibus, non vero jactantibus & superbis, eam omnibus patefacere, absque aliorum injuria, nec mihi deherent sermones, si aliud vellem, sed abist à me, malo enim in iis desicere, quam alios lædere: Ex quibus omnibus est elicienda conclusio, scilicet, quod statuta à populo facta ad ejus & Reip. gubernationem & commodam confirmanda sunt à Rege, interim tamen quod confirmantur, vel infirmantur, observanda sunt. Quæ quidem conclusio ex lege nostra, secundum meum intellectum, non procedit, quoties talia & statuta sunt ambitiosa, & aliquibus præjudicialia, & ab eis, quorum interest contradicta, nam in non ambitiosis, sed in bonis statutis lex illa loquitur, quæ qualem nostram declarat, ut in bonis, & sic in non ambitiosis, non sic observanda legis nostre forma & ordo, sed in ambitiosis tantum. Secundo non habet locum dicta conclusio, quoties in tali populo residet curia Regis, nam tunc cum talia statuta facere non possint justitia & Rectores talis loci, quia Rex & ejus curia ibidem existit, nimirum si confirmatio requiratur, ut observari possint, ut dixi in dict. l. 14. num. 11. & tenet Franciscus Marcus, decis. Delphi. 804. num. 5. Item & tertio limitatur ut non procedat dicta conclusio, quoties tale statutum auctoritatem tangeret superioris, ut & ibidem dixi. Quarto, non procederet dicta conclusio, quoties talia statuta essent contra jus regium, nam tunc interim quod non confirmantur, non sunt observanda, quia non licet inferiori tollere legem superioris l. si. C. de testam. & ex dictis per Fran. Marcum, in dict. n. 5. qui videtur ibidem se inclinare in nostram opinionem, dum ibidem in fine opinionum refert Bald. in l. recepticia. C. de const. pecun. ita tenentem. De lege 10. quæ de juratis loquitur dixi-

mus in *Tract. de Decurio. lib. 3. cap. 2.* ad ibi dicta me remitto, de quibus & aliqua dixit Didac. Per. lib. 7. ordin. pag. 412. col. 1. in fin. cum sequentibus.

IN LEGEM UNDECIMAM.

Claves portarum civitatis apud quem debent esse.

SUMMARIUM.

1 Claves portarum civitatis apud quem debent esse, olim contentio aderat, ex lege tamen nostra determinatur.

Ibi, Las reñgan las reñinas dellas a quien el concejo las encomendare. Olim erat contentio de jure communi apud quem deberet esse custodia & clavium alicujus Reipub. & portarum civitatis, nam nonnulli dicebant, quod apud solos judices, argum. text. in l. officium. §. 1. ff. de re milit. Alii dicebant, quod apud consules civitatis, ut probat Guido Pape, consil. 1. num. 7. & Ripa, in tract. de peste, tit. de remedi. ad confer. Ober. num. 184. usque ad 191. quos retulit Avend. cap. Prætorum 21. num. 1. lib. 1. Ex lege tamen nostra vides determinatum, quod illi vicini talis loci debent eas habere, quibus concilium eas dederit, vel officiales justitiæ eas habebunt, qui de consuetudine eas habere solent, dum tamen non sint Prælati, divites homines aut alii potentes. Hodie tamen justitiæ & concilium civitatis solent nominare personas, quæ tempore saltem peltis (à qua Deus noster pro sua clementia liberet) eas habeant.

De lege finali, vide similes in l. 11. & 12. tit. 8. lib. 9. infra.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE BURGOS
DIRECCIÓN GENERAL DE

TITULUS SECUNDUS.

De la guarda que se ha de hazer a las ciudades, y villas, de los Privilegios, y costumbres, qui tienen en elegir, y nombrar oficiales.

ET cum in titulo precedente dictum sit de conciliis, nunc autem de privilegiis & consuetudinibus suarum civitatum & villarum observandis, agitur.

IN LEGEM PRIMAM.

Privilegia officia ac exemptiones civitatum, villarum ac populorum omnino servanda sunt.

SUMMARIUM.

- 1 Beneficium Principis debet esse mansuetum.
- 2 Regis scientia & patientia, an requiratur in inducenda consuetudine contra eum.
- 3 In consuetudine inducenda, non requiruntur jam binus alius judiciali sententia confirmatus.

Ibi, Les sean guardados. Decet enim beneficium concessum à Principe esse mansuetum, ut in cap. decet, de regul. jur. in 6. & in l. beneficium. ff. de const. Princ. & ibi glos. & Doct. plura dicunt.

¶ Ibi y buenos usos y costumbres. Ex iis verbis Avend. in cap. 1. prætorum, num. 24. in princ. lib. 1. & in cap. 2. n. 3. in princ. eod. libr. & in Dictionario, verbo, Costumbre, concl. 3. colligit, quod in consuetudine bona inducta, vel inducenda, etiam contra regem, non requiruntur scientia & patientia ejus, cujus doctrina sic generaliter dicta vera non est, erit tamen si eam intelligas procedere in consuetudine, aut præscriptione immemoriali, in ea enim scientia & patientia non requiruntur probari, secus vero in quadragennaria, ut late diximus in l. 1. n. 15. cum sequentibus aliquibus tit. 15. lib. 4. supra, & Duenas, in Regul. 144. limit. 4. & novissime post hæc ita declaravit Gutierrez, in suis Pract. Quest. lib. 1. q. 85. per totam, sufficit tamen, ut diximus in d. l. 1. & dixit Corduba, in Synoma de casus. q. 78. fol. 228. col. 2. cum sequentibus in parvis, tunc probare scientiam & patientiam Magistratum ac Prætorum illius loci in casu dicto, quo scientia & patientia Regis requiratur ad inducendam consuetudinem aliquam, vel præscriptionem, & ita est declarandus Avend. ubi supra, aliis male loqueretur, Azavedo in Recopilationem. Tom. IV.

¶ Ibi y buenos usos y costumbres. Ex iis verbis Avend. in cap. 1. prætorum, num. 24. in princ. lib. 1. & in cap. 2. n. 3. in princ. eod. libr. & in Dictionario, verbo, Costumbre, concl. 3. colligit, quod in consuetudine bona inducta, vel inducenda, etiam contra regem, non requiruntur scientia & patientia ejus, cujus doctrina sic generaliter dicta vera non est, erit tamen si eam intelligas procedere in consuetudine, aut præscriptione immemoriali, in ea enim scientia & patientia non requiruntur probari, secus vero in quadragennaria, ut late diximus in l. 1. n. 15. cum sequentibus aliquibus tit. 15. lib. 4. supra, & Duenas, in Regul. 144. limit. 4. & novissime post hæc ita declaravit Gutierrez, in suis Pract. Quest. lib. 1. q. 85. per totam, sufficit tamen, ut diximus in d. l. 1. & dixit Corduba, in Synoma de casus. q. 78. fol. 228. col. 2. cum sequentibus in parvis, tunc probare scientiam & patientiam Magistratum ac Prætorum illius loci in casu dicto, quo scientia & patientia Regis requiratur ad inducendam consuetudinem aliquam, vel præscriptionem, & ita est declarandus Avend. ubi supra, aliis male loqueretur, Azavedo in Recopilationem. Tom. IV.

& ipsomet in dict. cap. 3. num. 4. conf. item in quatuor, contra supradicta adducit unum, scilicet, quod ad inducendam consuetudinem non requiritur de ejus essentia binus actus & judiciali sententia confirmatus, sed potius absque iis introducta consuetudo valebit, dum tamen com patientia populi introducta sit, ut & tenet glos. 7. l. 5. tit. 2. p. 2. & Molina, de primogen. lib. 2. cap. 6. n. 27. fol. 254. & esse conforme communi Doctorum sententia testatur Doctores relati ab Hamada, in d. l. 5. glos. 7. num. 3. quidquid ipse ibi n. 2. velit distinguere inter actus judiciales, & extrajudiciales probandos: quod si in nostro casu & proposito legis nostre Avendarius, patientiam & scientiam populi requirit, cur non erunt requirenda in consuetudine inducenda contra Regem minori tempore quam immemoriali.

IN LEGEM SECUNDAM.

Populi ex privilegio, foro, usu & consuetudine, aut ex privilegio Regis sui habentibus eligendi officiales publici civitatis aut ville, aut loci servandum est.

SUMMARIUM.

- 1 Usu & consuetudine potest acquiri jus eligendi rectores juratos ac tabelliones.
- 2 Consideratur contrarietas legis nostre ad l. 1. tit. 9. lib. 3. supra, & diluatur.
- 3 Exceptio debet esse de Regula & cessat ubi absurditas & correctio induceretur.

Ibi, Uso, y costumbre, hic habes text. quod usu & consuetudine potest acquiri jus eligendi Rectores juratos, tabelliones & alios publicos & officiales, quem text. ad hoc considerat Avend. lib. prætorum, cap. 1. num. 9. vers. secundum & iterum in eo lib. c. 10. num. 3. & sic licet creatio tabellionum

& iudicium ad Regem pertineant, vel cui ipse concesserit per privilegium, ut apparet ex l. nostra, & ex l. 2. tit. 4. p. 3. & dixi in Rubr. tit. 25. in prin. lib. 4. supra, tamen per consuetudinem etiam & ulum acquiri potest, ut & lex nostra probat, & faciunt dicta per nos in l. tit. 1. De las prescripciones, lib. 4. supra, & in l. 3. num. 6. tit. 5. lib. 3. supra. Et que consuetudo debet esse licet, in l. 4. & 5. infra isto tit. videbis determinatam & dictam Deo volente. Et haec observabatur antea consuetudo in hac Placentina civitate, nam ipsi eos creabant, recessit tamen in ea abusus: in vicis tamen & populis iurisdictionis usque nunc durat consuetudo haec, nam concilium cuiuslibet loci nominat tabelliones publicos & de concejo in eodem loco, & cum hac nominatione examinantur in consilio Regio, & approbantur: & provisiones aliter factas dicti populi contradicunt, prout in facto contradixi & admilla fuit contradictio, & supplicatio a provisione quadam aliter facta, in consilio Regio: nam & secundum l. 5. infra eodem, provisiones aliter & contra talem consuetudinem factae non sunt exequende licet obediantur, ut ibi videbis, & hoc cum vacante per mortem, non vero si per renuntiationem, ut in l. 4. infra eod. dicemus.

¶ Ibi, Que nos solemus promer. y no las dichas ciudades, cum in principio lex nostra dixerit valere & consuetudinem eligendi Rectores & alios officiales concilii, & in hoc versiculo exceperit electionem iudicum, & officialium iustitiae, videtur circa haec denegare consuetudinis introductionem & validitatem, quia exceptio debet esse de Regula & consequenter, praemaxime in hoc lex nostra contraria videtur legi 1. tit. 9. libro tertio, supra, & l. 1. titulo decimoquinto, libro quarto, supra, ubi manifestissime probatur jus eligendorum iudicum consuetudine & prescriptione acquiri posse, & censco hanc ita esse maximam contrarietatem, quod de rigore cogit nos dicere, quod aut lex ista in hoc correcta est per dictas leges contrarias, aut ille per nostram, cum in effectu, ut apparet ex subscriptionibus marginalibus eorum, ille conditae sunt a Rege Alphonso. Anno millesimo trecentesimo octogesimo sexto, nostra vero a Joanne Secundo, Anno millesimo quadringentesimo trigesimo quinto, & sic nostra tanquam novior corrigat illas, vel verius nostra corrigatur per illas saltem per illam l. 1. titulo decimoquinto, libro quarto, supra, cum a Rege nostro PHILIPPO SECUNDO, Anno 1566. sit confirmata, & consequenter haec, ut novior servanda contra nostram legem, & sic etiam consuetudine acquiri jus eligendorum iudicum: vel ut evitetur correctio, & hoc verius esse iudico, lex nostra & verba eius declarentur per illas, ut procedant nostri textus verba, nisi aliud de consuetudine habeatur ex legibus illis nostrae contrariis, & licet haec sit maxima suppletio ad nostram legem dicto modo per me ponderatam, sed ut iura iuribus concordentur, pra-

ferim hujus Recopilationis, ita tenendum est, quia verum est dictum assumptum dictatum legum 1. tit. 9. lib. 3. supra & 1. tit. 15. lib. 4. supra, & servandum, & mirum videri non debet, sed in hoc casu cesset Regula illa, quod exceptio debet esse de Regula, ut evitemus correctiones & contrarietates legum nostrarum & aburditates, quo casu cessat Regula illa, ut per Everard. in Centuria lo. 3. corum. cap. de exceptione ad Regulam, versic. & procedat iste modus arguendi in dubio. pag. 35. in parvis & antiquis.

IN LEGEM TERTIAM.

Servanda est consuetudo civitatum & villarum, quod ad petitionem eorum, vel majoris partis providentur per Regem officia publica.

Ibi, Que a peticion de los concejos y oficiales, dellas, loquens lex nostra in civitatibus & villis, ubi de consuetudine officia haec Rectorum, tabellionum, procuratorum & aliorum officialium dictarum civitatum, & villarum providentur ab eis, idque patet ex precedente lege, & eadem ex sequente, & ex nostrae legis principio, & sentit Avend. cap. 10. prat. num. 3. in prin. lib. 1.

¶ Ibi, O de la mayor parte, nam cum habita dicta consuetudine providere civitates & villas haec officia, non consistat in mera facultate, sed in iustitia, & sic non sit negotium gratiae, sed iustitiae, merito quod votum majoris partis sufficiat, neque omnium inconcussus consensus requiratur, prout de iure in similibus iustitiae negotiis habetur, per Doctores, maxime Felin. in cap. cum Ecclesia sancta Maria, de consuet.

IN LEGEM QUARTAM.

Civitatis, villis & vicis servanda est possessio quadragenaria, & privilegium eligendi & nominandi tabelliones publicos & notarios, & ita summantur secundum verbum, & tenendum intellectum.

SUMMARIUM.

1. Lex nostra quoad possessionem loquitur & sufficit quadragenaria quoad proprietatem vero immemorialis requiritur.
2. Lex loquens per verbum, Consuebre denotat proprietatem, & proverbium, ulo, possessionem.
3. Declaratur legis hujus dispositio per l. 3. tit. 4. infra isto lib. in officiis vacantibus per mortem, non si per renuntiationem.

SUMMARIUM.

1. Lex nostra quoad proprietatem loquitur.
2. Immemorialis consuetudo vim habet privilegii.
3. Scientia & patientia Regis non requiritur in immemoriali, sed in quadragenaria sic.
4. Decem annorum spatium naturalitas acquiritur vivendo in aliquo loco.
5. Vicinitas l. 1. tit. 3. lib. 7. hujus sufficit acquiri per habitationem decem annorum cum animo ibi remanendi, vel per contractum marimonii.

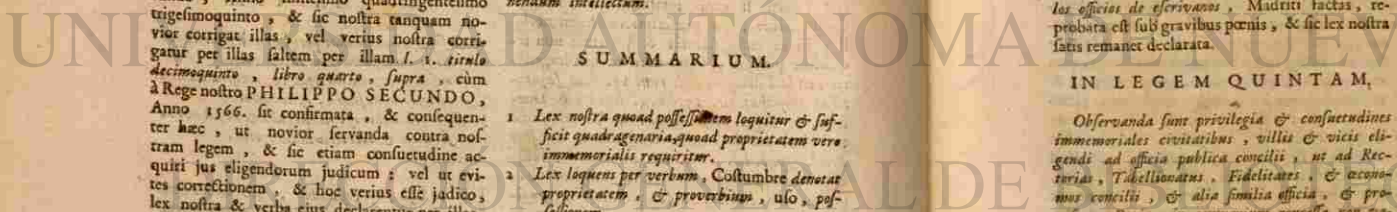
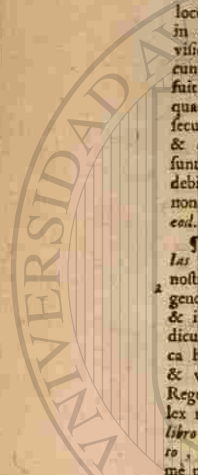
Ibi, Siendo el uso de quare ra años, ex iis locis de usu tantum mentionem facientibus intelligendum est legem nostram quoad possessionem loqui, & hanc sufficere & quadragenariam, quoad proprietatem vero requiritur immemorialis, prout ex l. sequente probatur, nam cum tabelliones creati ad Regem pertineat, ut dixi in Rubr. tit. 35. lib. 4. supra, quoad ut in proprietate jus acquiratur, immemorialis requiritur, ex dictis in l. 1. tit. 15. lib. 4. supra, & sic dirimuntur jam difficultates, quos circa has leges Doctores antiquitus considerabant, ut jam diximus in nostra Curia Pisana, de Decurionibus, lib. 1. cap. 15. n. 7. per totum, ubi consideravimus legem nostram non sine mysterio locutam suile per verbum, Uso, in sua dispositione, ut ex hoc intelligeremus de possessione tantam loqui, legem vero sequentem per verbum, Consuebre, locutam fuisse, per quod proprietatem denotatur, ut est singularis doctrina Baldi, in cap. cum Ecclesia, est. si. extra de electio. quem sequitur Burgos de Paz in l. 3. Tauri. num. 1063. cum sequent. & hi sunt veri & tenendi intellectus harum duarum legum: quibus sic observatis declaratur lex nostra & sequens per tex. in l. 3. tit. 4. infra isto lib. ut observanda haec sint, quoties officia haec vacant per mortem, secus vero si per renuntiationem, vel privationem vacarent, nam tunc populi si providere eas non possent, nisi ob impedimentum aliquid esset renunciandum, nam tunc idem esset sicut si per mortem essent providenda talia officia, observatis tunc iis, quae in eadem l. 3. disposita sunt, quae singularis est, & iam semel habui in practica, ut dixi in dict. Curia Pisana. dit. cap. 15. num. 7. ubi allegavi Gregorium in l. 3. glo. 2. tit. 19. p. 5. & Avend. cap. 10. prat. num. 2. & 3. lib. 1. de difficultate harum legum differentium: populi tamen dicta consuetudine utentes, ne illadantur per tabelliones nominatos per eos, si renuntiassent officia haec ante nominationem, cogunt eos per scripturam publicam se obligare & confiteri, quod officium illud habent a dicto populo, & quod illud non resignabunt in aliquem nisi cum populi licentia, & in illum, quem ad hoc populus nominaverit, sed cum cautela haec faciendi sunt & consilio, ne videatur confidentia, quae per pragmaticas novas De los officios de escrivanos, Madrid factas, reprobata est sub gravibus poenis, & sic lex nostra satis remanet declarata.

IN LEGEM QUINTAM.

Observanda sunt privilegia & consuetudines immemorales civitatibus, villis & vicis eligendi ad officia publica concilii, ut ad Rectorias, Tabellionatus, Fidelitates, & economos concilii, & alia similia officia, & provisiones Regiae, in contrarium concessa non valent, lexque procedens in possessione intelligenda est & in civitatibus, & populis ubi deficient dicta privilegia, usus aut consuetudines, Regi soli pertinet haec officia providere.

Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.

Bb ij IN

IN LEGEM SEPTIMAM & OCTAVAM.

Ad officia providenda per civitates, vil- las, aut populos libere, non autem pretio, dono aut provisione sunt vota praestanda sub penis legis iis statutis. Et lex 8. est septima confirmatoria & augmentativa panarum.

SUMMARIUM.

1. Leges ha in quo casu loquantur.
2. Prelatus si provideat jure devoluto, tenetur in fundatione servare qualitates a jure requiritas.
3. Idem ad officia publica etiamsi provisum sint, si pretio tamen vel dono aut provisione est facta eorum provisio, nulla est.
4. Emens officium, privilegio illius gaudere non debet.
5. Populus Romanus nullo titulo venditionis suffragia concedebat.
6. Officia Regia vendi non posse per legem nostram asserbat Tellus, & examinatur veritas in presenti.
7. Gabella an debeatur ex venditione officiorum publicorum decurionatus, tabellionatus & similia.
8. Simoniacum est beneficium Ecclesiasticum pretio, aut dono habere, & nulla est talis provisio, sicut & provisio officiorum publicorum sic habita, nulla reputatur.
9. Princeps omnia in derogationem juris civilis concedere potest.
10. Praes pro digno in electionibus beneficiorum Ecclesiasticorum licet simoniam inducant, non tamen nocent electo, quod sicut in electione ad officia secularia publica.
11. Jurandum est in renuntiatione beneficiorum Ecclesiasticorum nullam simoniam intervenire.

Ibi, Porque la ambicion, y avaricia, que omnino fugienda est tanquam radix omnium malorum, ut diximus in l. 1. tit. 5. num. 2. cum sex sequentibus lib. 3. supra, sed videmus hodie sic ambitionem & avaritiam radicatas non solum in inferioribus verum & in superioribus personis, quod vereor aliquod sinistram ob hanc causam successurum (quod Deus optimus maximus dignetur avertere.) Quid enim sine pretio conceditur? quid sine interesse? quid non contumpitur auro? omnia jam pretio estimantur, sive sint officia publica, sive non, sive administrationis, sive jurisdictionis.

Ibi, Que tuviere voz, y voto en concejo para elegir algunos officios de alguna ciudad, villa, o lugar, & sic leges hic nostrae 7. & 8. quas commentamus loquantur, cum privilegio aut consuetudine id habent civitatum rectores vel aliae personae, quae gratis & vota praestare tenentur, non vero pretio, dono, aut provisione, quas leges ad hoc referens litteram nostrae legis 8. considerat Did. Perez, in l. 22. tit. 2. lib. 7. notantur. pag.

409. ubi cum sequent. aliquas quaestiones in nostram propositum annexit, ubi in pag. 412. vers. omnia, inquit omnia requirita nostra legis & sequentis esse servanda in renuntiationibus officiorum publicorum, factis in manibus aliorum, quam Regis, virtute privilegii aut consuetudinis, quia quavis sit recessum a persona, non tamen a forma, alioquin ad superiorem devolveretur potestas ipsorum, ex glol. dispositione in Clamen. uni. de supplend. neg. pralar. & ibi alia allegat, & facit dicta per nos in l. 8. tit. 6. lib. 1. supra, quod etiamsi praelatus provideat & jure devoluto capellaniam aliquam, tenetur in provisione servare qualitates omnes in fundatione requisitas: Ex quibus infero non placere opinionem ejusdem Didaci Perez, ubi supra pag. 410. asserentis in col. 2. illius paginae, & dicentis quod si idoneus & habilis sit electus ad aliquod horum officiorum publicorum a dictis Rectoribus & personis, quibus ex privilegio aut consuetudine id competit, valere electionem, quantumvis eligentes praestiterint vota pretio, dono aut provisione aliqua, eo quod tunc deficit ratio proccemialis dictae pragmatice quae est l. nostra 8. scilicet, quod multoties indigni providebantur hac de causa, & sic cessante hac ratione, cessaret & ejus dispositio, displicet enim mihi haec opinio, & consequenter teneo, quod etiamsi sint provisio idonei pretio tamen vel dono, pacto aut provisione interventibus, nihil valeat provisio, & quod poena nostrae legis tunc incurrentur, nam non fuit principalis causa constituendi leges nostras illa scilicet, quod inhabilibus providebantur officia haec, sed abusus vendendi vota hae & electorum suffragia, ut apparet ex proemio nostrae legis 8. quae fuit Pragmatica Regum Catholicorum in volumine pragmaticarum per ipsam Didac. Perez collectarum, in pragmat. 65. Quo in tota dissolucio, y desorden es vendido el vender, y comprar de los officios, & sic hoc voluit lex nostra prohibere, & confirmare dispositiones antiquas idem prohibentes, nam emens officium privilegio & illius gaudere non debet, ex text. in l. unic. C. de legatio. libro 10. ad hoc relato per Rebut. in Tract. de nominatio. quest. 5. num. 11. & incommoda magna, quae ab inde Reipubl. proveniebant evitare voluit legislator, nam & habiles ad regendum si pretio, dono aut provisione vota acquirunt haec & officia, quomodo gubernare scient, cum malam principium habeant, pejus medium, & pessimum finem, censendum est habere, pretio enim vendent, quod pretio emerunt, & male conscientiam presumuntur, ut & alibi dicemus, & ideo leges nostrae in presenti indistincte intelligenda sunt, & observanda, praesertim cum dicta pragmatica loquatur per verbum, *Antique non sea habi*, quod verbum, habilem etiam comprehendit, dictio enim illa *Antique*, Latine, *quomvis*, inclusiva est aliorum casuum, non vero exclusiva, & id deducitur clarius ex conclusione petitionis, quae generalis est, dum

dum dicitur, in dicta pragmatica, *Porenda que nos suplicativa y pedida* (fiscalis, scilicet Regius) mandavimos proveer a remediar en lo suso dicho por manera que los dichos officios fuesen de aqui adelante mejor proveidos, e cessassen venetas y conveniencias que se hacen en los aver) ita quod duo ibidem petuntur, scilicet quod res publicae essent melius gubernatae, & quod venditiones & conventiones cessarent, & cum rex ibidem & hic disposuerit conventiones cessare debere, generaliter inter omnes eas prohibet, tanquam gubernationi rerum publicarum convenientius & rectius, neque solum ad provisionem inhabilium respectit, sed ad generalem conventionum prohibitionem, velut ad immediatum remedium evitandi eas & melius gubernandi res publicas, & consequenter opinio dicta Didac. Perez, ubi supra, mihi non applaudit, & contra leges nostras & earum dispositionem esse credo, & sic cum jus suffragiorum olim populo Romano & competebat, & in Magistratibus decernendis, & in legibus condendis & ferendis verfabatur, nulli venditionis titulo suffragia super iis concedebantur, ut testis est Juvenalis, *Saryra decima*, dum dicit: Ex quo suffragia nulli vendimus, & refert Oroscius, in l. de quibus num. 153. col. 193. ff. de legibus.

Ibi, Que pierda, Alios casus ubi amissioni officiorum locus datur, retuli in l. 25. tit. 25. lib. 4. supra, & ultra hanc poenam ex l. 8. sequente, quam hic commentamus, augetur, ut electio nulla sit, & alia continentur ibidem, cum sit dict. l. 8. suppletiva nostrae legis 7. ideo ambas insimul commentamus.

Ibi, I como se manda por ley se faga a que est l. 6. tit. 9. libr. 3. supra, ubi plura diximus, & in omnibus officialibus Bacteriam committentibus hoc idem admittitur, secundum Averd. cap. 2. par. num. 18. lib. 1. & sic in tabellionibus idem statuitur, En el arancel de los escrivanos publicos, lib. 4. supra.

In l. 8. ibi, Vender, trocar, ni dar en pago, ex iis verbis Tellus, in l. 26. Taur. numero 9. cum sequentibus asserbat hic esse legem probantem quod officia haec jam vendi non possent per Regem & nec per alium, sed ut inquit Cordova, in summa quest. 187. & 134. communis est in contrarium & opinio Tellii non est attendenda, prout non attenditur, de quibus dixi hie in Curia Pisana, de Decurio. libr. 4. cap. 7. per totum, quae hic repetere non est necesse, & novissime tetigit Gutierrez, in lib. 2. practice. quest. 9. 64. & Hamada, in l. 1. tit. 13. par. 1. glo. 3. per totum, ubi num. 3. dubitavit an lex nostra 8. hodie procedere possit cum praxi communi habeatur horum officiorum venditio, & inquit, legem nostram esse antiquatam & in nostro foro obligare, qui quidem Hamada, si perpendisset legem nostram esse consummatoriam legis praecedentis, non utique hoc asseruisset, nam cum lex praecedens, loquatur, quoties officia haec

per alios, quam per Regem providenda sunt, ex privilegio aut consuetudine a talibus habitorem, & obtentorum, quibus quidem personis non licet pretio, dono, pactione aut promissione vota sua praestare, & electionem facere personarum ad haec officia; lex nostra 8. praecedens confirmatoria & augmentativa poenarum in eadem materia est intelligenda & intelligitur, prout ex verbis ejus clare patet, & itidem ex familiaris earum, & per consequens leges nostrae 7. & 8. hodie in usu sunt, & in foro forei, & Poli obligant & debent servari, & in hoc nulli dubium; non enim loquuntur quando per Regem haec officia dantur, venduntur aut donantur, nam circa provisiones a Rege faciendas horum officiorum etiam virtute renuntiationum a particularibus personis ea possidentibus factarum, practica communis & doctorum opinio in suo esse remanent; ut haec fieri possint per Regem, neque circa hoc leges nostrae hic loquantur, sed ut dixi circa illa officia per vota particularium personarum, civitatum aut villarum providenda ex vi privilegii, aut antiquae consuetudinis, in iis enim leges nostrae 7. & 8. admisso servanda sunt in utroque foro absque ullo dubio, & licet principium nostrae legis 8. generale videretur, restringendum tamen est ex sequentibus verbis, & ex lege praedente, ut tota lex 8. in officii iis per vota providendis per alios quam per Regem ex vi privilegii aut consuetudinis antiquae intelligatur, ne demum legem confirmatoriam & poenarum augmentativam excedere terminos legis consummate, cum id non sit in dubio censendum. Ex quibus omnibus idem Hamada, ubi supra, num. 8. inquit, debet gabellam ex venditione didicorum officiorum Decurionatus & scilicet 7. tabellionatus & similia, licet tandem non videatur remanere cum hac opinione, sed cum contraria, scilicet, quod ex eorum venditione nulla debeatur gabella, prout praxi communi videmus non peti nec deberi, & novissime, quasi haec sint jura quaedam incorporata, tenet Lafaste, de decim. vendit. cap. 9. num. 43. & addo ego aliam urgentem rationem ad hoc, scilicet, quod quamvis Rex vel particularis persona possidens aliquod horum officiorum, illud alteri vendat, nunquam sit venditionis mentio, sed per viam simplicis renuntiationis conceditur a Rege, & ad applicationem renuntiantis Rex gratiam concedit & beneficium sicut impartitur, ut renuntiatio effectum habeat, & cum ex gratia concedatur, nimirum si gabella non debeatur, neque peti possit, prout quotidie videmus non deberi, neque percipi.

Ibi, Ni despues de avidor, Intellige ex vi promissionis ante ademptionem factae, hoc enim reprobatur, ut ex verbis iis & praecedentibus clarissime colligitur, & dixi de iis promissionibus plura in l. 1. num. 23. tit. 6. lib. 3. supra, & Menoch. de Arbitr. jud. casu 342. num. 28.

Ibi, Ni por virtud della, y provision que sobre ella se diere no se pueda tener ni ganar derecho alguno a los tales officios, Idem in renuntiationibus

& electionibus, collationibus beneficiorum Ecclesiasticorum institutum est, & simonia cum ꝑ reputatur, *cap. quam pio. 1. quest. 2. cap. cum pridem. & cap. si. de pact. cap. unico. ut ecclesiast. bene. sine dimi. conf. text. cum glos. in cap. 2. de electio. in sexto. glo. in cap. ex parte. de offic. delegat. Rebut. in concordata. tit. de collatio. & in practic. benefic. tit. de perm. num. 52. Aymon consil. 122. col. 1. l. 6. tit. 10. part. 1.* intellige tamen hæc & legem nostram in iis verbis, quoties partes id inter se machinarentur nulla habita superioris ratione, secus vero si hæc partes fecerint, & convenerint quatenus principi placuerit & non alias, nec alio modo; nam tunc si Princeps concesserit, & confirmaverit valebit provisio & confirmatio ejus, Princeps enim omnia poterit ꝑ in derogationem nostre legis & juris positivi concedere *cap. propositum de concess. preb. notat Didac. Perez. l. 22. tit. 2. lib. 7. Ordinarum. pag. 411. col. 1. vers. item quod,* ubi inquit hæc verba, imò hodie officium tabelhonatus & alia hujusmodi officia Princeps concedit ex renuntiatione, dato renuntianti certo pretio, & ideo consentitur bona patrimonialia, & compellitur quis vendere officium publicum, ut scilicet creditoribus ejus, & si pater emit tale officium imputatur filio in legitimam, & conferuntur, & æstimantur in bonis propriis possessoris pro bonis firmis, & sic inquit Hispanie prædicari apud supremos causarum iudices, ut & nos diximus in *Caria Psuna libro 4. cap. fin.* hæc tamen dicta Didaci Perez intelligo vera ex lege nostra, quoties talia officia habuit quis à Rege, hæc enim venduntur per possessores, & ea in emptores renuntiant renuntiatione ordinaria nulla facta in ea mentione de pretio convento, & Rex admittit hæc renuntiationes & ad supplicationem renuntiantium ea providet illi, in cujus favorem renuntiatio fuit facta, bene tamen scit Rex & intelligit esse vendita & pretio habita: & valide sunt similes provisiones etiam si legi nostre non derogentur, & consentur per Regem confirmata, quia per ipsum quotidie venduntur. In illis tamen officiis, quæ ex votis civitatum & villarum ac locorum & particularium personarum ex privilegio vel consuetudine providendis alicui, si pretio fiant renuntiationes & electiones, nisi Regi manifestetur, pretio, scilicet pacto & promissione aliqua esse factum, nulla est Regis provisio & confirmatio, & sic sunt verba nostri text. intelligenda & dicta per Didac. Perez, ubi supra.

¶ Ibi, *¶ la persona que lo comprare,* Nihil distinguit lex nostra an sit persona hæc habilis ad officium illud nec nò, sed indistinctè excludit omnes personas ementes pretio, supplicatione, rogatu, vel dono officia, de quibus in nostro text. & sic lex nostra emptiones, dona, rogatus ac permissiones repellit & reprobatur, ita ut (jam in hæc diximus lege) quantumvis emptor ille, vel impetrator impotens sit habilis & idoneus ad illud officium, habeat locum dispositio nostri text. sicut si inhabilis esset, & hoc clarius deducitur ex verbis præcedentibus annullantibus provisionem & receptionem tanquam falsis precibus impetratam, & quod licet obediantur provisiones Regiæ, non tamen exequantur, etiam si ad rogatum aliorum id fiat, quod in iis officiis secularibus in nostra lege designatis amplius quàm in beneficiis Ecclesiasticis dispositum reperimus, in quibus preces pro digno quantumvis sint ꝑ prohibentur in electionibus, & inducunt simoniam, non tamen nocent electo, nec simoniacam electionem faciunt, secundum glos. in *capit. Moyses, verbo, Rogaverunt. octavam, questione prima, capite, illud, juncta prima glos. octava, questione secunda. & ibi Archidiacon. capit. quibusdam, juncta glos. aliam prima, questione prima,* quæ quidem considerabat Didac. Perez, in dicta lege vigesima secunda, titulo secundo, libro septimo Ordinarum. pagina 410. in fine, pro sua opinione, quam hic in terminis nostre legis refutamus, ut habilem ab inhabili pretio ementem & habentem officia hæc dono, promissione, rogatu suo vel aliorum non distinguamus, quin provisio sit nulla, ut dictum est.

¶ Ibi, *¶ Aya perdido y pierda los tales maravallas,* idem in notariis Ecclesiasticis venditis per possessores earum, dispositum fuit in concilio Provinciali Compostellano Salmanticæ celebrato, Anno millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, Act. tertia, Decreto vigesimo quarto, statutum est.

¶ Ibi, *¶ Jure que no dio ni prometio,* idem in renuntiatione Beneficiorum Ecclesiasticorum ꝑ jurari solet & jurandum est quod libere sine ullo pretio & absque labe simoniae talis renuntiatio fit, ex *Regula 8. cancella. Apost. Innocen. III.* quarum ad hoc considerat Didac. Perez, ubi supra, pag. 415. col. 1. in fine, cum sequent. & sic quotidie practicatur in renuntiationibus beneficiorum Ecclesiasticorum, & hæc pro hoc titulo.

TITULUS TERTIUS.

De los Regimientos, juradorias, y los otros officios publicos de los Concejos.

CUM superioribus titulis dictum sit de conciliis, & servanda consuetudine civitatum, villarum ac populorum & privilegio providendi officia conciliorum, nunc immediate sequitur videre in hoc titulo de officiis ipsis rectorum & juratorum ac aliorum publicorum concilii officiorum.

IN LEGEM PRIMAM.

Officia perpetua civitatum, & villarum civibus & habitatoribus earum, vel saltem naturalibus, qui ibidem venerint ad habitandum, & non aliter conferenda sunt, & hoc dicit secundum verum & literalem intellectum.

SUMMARIUM.

1. Naturales civitatum & villarum preferendi sunt in officiis publicis.
2. Vicinus quis dicatur, remissive & quis naturalis.
3. In testibus testamentorum non requiritur vicinitas eorum stricte proprie sumpta, sed sufficit quod sic habeatur.
4. Vicinus non reputabitur alienus loci ille qui est originarius, si ibidem non habitet.
5. Officia rebellionatus, an possint dari recepto in civem, qui naturalis non erat.
6. Civis dicitur quis illius loci in quo domicilium habet.
7. Alienigena regni per decennium in regno morans possunt esse proxeneta in eo.
8. Qualitates à lege nostra requisitas debet habere recipiendus ad officium publicum tempore quo recipitur.

¶ Ibi, *¶ Salvo a los naturales della que sean en ellas vecinos y moradores,* allegat eam in hoc Avend. cap. 19. præ. num. 17. in prim. lib. 1. naturalisque ipsarum ꝑ civitatum & villarum preferendi sunt, ut & in lib. 1. tituli sequentis disponitur, tanquam melius scientes idioma, consuetudines, & statuta ipsarum civitatum & villarum, &

quos amor patriæ, & descendencium suorum impellet ad rectè officium gerendum, prout in multis aliis, quæ retuli in l. 14. num. 50. tit. 3. lib. 1. supra, idem in favorem naturalium regni statutum est, & originarium particularium locorum. Est tamen advertendum, quod non sufficit in casu nostre presentis legis esse naturales, sed & insuper vicinos & habitatores, ut ex verbis sequentibus patet, *Que sean ellos vecinos y moradores,* & probatur clarius ex l. 5. tituli præcedentis. Et quis dicatur vicinus, præter ꝑ Bartol. & alios relatores per Burgos de Paz, in l. Tau. num. 363. ubi allegat Signorol. de Homodis, cons. 52. id late tractantem in num. 364. inquit ipse Burgos, vicinum illum dici, secundum loci consuetudinem, qui de eadem est contracta, ex l. cum de lanis §. Astiam. ff. de fundo instr. & sic, qui majori parte anni ibidem domicilium habuerit, ut ex dicta l. cum de lanis. §. Sabinas. notat Avend. cap. 3. prætorum num. 5. versic. dicitur autem vicinus, lib. 1. ubi & in versic. sequente declarat quis dicatur naturalis, & allegat de iis Boer. decis. 13. per totam, neque requiritur ita stricta & vera vicinitas, ut omnino constare debeat, receptum fuisse in vicinum à concilio populi illius & fidejussionem dedisse de stando ibidem per decennium & solvendi onera & tributa vicinis imposita, sed sufficere quod in loco illo ut vicinus habitaverit & habitet, & communi estimatione reputetur, prout in testibus testamentorum ꝑ nuncupatorum inquit optime Burgos de Paz, ubi supra, num. 367. ita quod sit civis prout ex consuetudine vulgi assumitur, ex dict. §. Astiam. & ex l. librorum. §. quod tamen Cassius, de legat. 3. quod & suadet secundum Burgos, ibidem.

& electionibus, collationibus beneficiorum Ecclesiasticorum institutum est, & simonia cum ꝑ reputatur, *cap. quam pio. 1. quest. 2. cap. cum pridem. & cap. si. de pact. cap. unico. ut ecclesiast. bene. sine dimi. conf. text. cum glos. in cap. 2. de electio. in sexto. glo. in cap. ex parte. de offic. delegat. Rebut. in concordata. tit. de collatio. & in practic. benef. tit. de perm. num. 52. Aymon consil. 122. col. 1. l. 6. tit. 10. part. 1.* intellige tamen hæc & legem nostram in iis verbis, quoties partes id inter se machinarentur nulla habita superioris ratione, secus vero si hæc partes fecerint, & conuenerint quatenus principi placuerit & non alias, nec alio modo; nam tunc si Princeps concesserit, & confirmaverit valebit provisio & confirmatio ejus, Princeps enim omnia poterit ꝑ in derogationem nostre legis & juris positivi concedere *cap. propositum de concess. preb. notat Didac. Perez. l. 22. tit. 2. lib. 7. Ordinarum. pag. 411. col. 1. vers. item quod,* ubi inquit hæc verba, imò hodie officium tabelhonatus & alia hujusmodi officia Princeps concedit ex renuntiatione, dato renuntianti certo pretio, & ideo censentur bona patrimonialia, & compellitur quis vendere officium publicum, ut scilicet creditoribus ejus, & si pater emit tale officium imputatur filio in legitimam, & conferuntur, & æstiman- tur in bonis propriis possessoris pro bonis firmis, & sic inquit Hispanie prædicari apud supremos causarum iudices, ut & nos diximus in *Caria Psuna libro 4. cap. fin.* hæc tamen dicta Didaci Perez intelligo vera ex lege nostra, quoties talia officia habuit quis à Rege, hæc enim venduntur per possessores, & ea in emptores renuntiant renuntiatione ordinaria nulla facta in ea mentione de pretio convento, & Rex admittit hæc renuntiationes & ad supplicationem renuntiantium ea providet illi, in cujus favorem renuntiatio fuit facta, bene tamen scit Rex & intelligit esse vendita & pretio habita: & valide sunt similes provisiones etiam si legi nostre non derogentur, & censentur per Regem confirmata, quia per ipsum quotidie venduntur. In illis tamen officiis, quæ ex votis civitatum & villarum ac locorum & particularium personarum ex privilegio vel consuetudine providendis alicui, si pretio fiant renuntiationes & electiones, nisi Regi manifestetur, pretio, scilicet pacto & promissione aliqua esse factum, nulla est Regis provisio & confirmatio, & sic sunt verba nostri text. intelligenda & dicta per Didac. Perez, ubi supra.

¶ Ibi, *¶ La persona que lo comprare,* Nihil distinguit lex nostra an sit persona hæc habilis ad officium illud nec nò, sed indistinctè excludit omnes personas ementes pretio, supplicatione, rogatu, vel dono officia, de quibus in nostro text. & sic lex nostra emptiones, dona, rogatus ac permissiones repellit & reprobatur, ita ut (jam in hac diximus lege) quantumvis emptor ille, vel impetrator impotens sit habilis & idoneus ad illud officium, habeat locum dispositio nostri text. sicut si inhabilis esset, & hoc clarius deducitur ex verbis præcedentibus annullantibus provisionem & receptionem tanquam falsis precibus impetratam, & quod licet obediantur provisiones Regiæ, non tamen exequantur, etiam si ad rogatum aliorum id fiat, quod in iis officiis secularibus in nostra lege designatis amplius quàm in beneficiis Ecclesiasticis dispositum reperimus, in quibus preces pro digno quantumvis sint ꝑ prohibentur in electionibus, & inducunt simoniam, non tamen nocent electo, nec simoniacam electionem faciunt, secundum glos. in *capit. Moyses, verbo, Rogaverunt. octavam, questione prima, capite, illud, juncta prima glos. octava, questione secunda. & ibi Archidiaconus. capit. quibusdam, juncta glos. aliam prima, questione prima,* quæ quidem considerabat Didac. Perez, in dicta lege vigesima secunda, titulo secundo, libro septimo Ordinarum. pagina 410. in fine, pro sua opinione, quam hic in terminis nostre legis refutamus, ut habilem ab inhabili pretio ementem & habentem officia hæc dono, promissione, rogatu suo vel aliorum non distinguamus, quin provisio sit nulla, ut dictum est.

¶ Ibi, *¶ Aya perdido y pierda los tales maravallas,* idem in notariis Ecclesiasticis venditis per possessores earum, dispositum fuit in concilio Provinciali Compostellano Salmantice celebrato, Anno millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, Act. tertia, Decreto vigesimo quarto, statutum est.

¶ Ibi, *¶ Jure que no dio ni prometio,* idem in renuntiatione Beneficiorum Ecclesiasticorum ꝑ jurari solet & jurandum est quod libere sine ullo pretio & absque labe simoniae talis renuntiatio fit, ex *Regula 8. cancella. Apost. Innocen. III. quarta ad hoc considerat Didac. Perez, ubi supra, pag. 415. col. 1. in fine, cum sequent.* & sic quotidie practicatur in renuntiationibus beneficiorum Ecclesiasticorum, & hæc pro hoc titulo.

TITULUS TERTIUS.

De los Regimientos, juradorias, y los otros officios publicos de los Concejos.

CUM superioribus titulis dictum sit de conciliis, & servanda consuetudine civitatum, villarum ac populorum & privilegio providendi officia conciliorum, nunc immediate sequitur videre in hoc titulo de officiis ipsis rectorum & juratorum ac aliorum publicorum concilii officiorum.

IN LEGEM PRIMAM.

Officia perpetua civitatum, & villarum civibus & habitatoribus earum, vel saltem naturalibus, qui ibidem venerint ad habitandum, & non aliter conferenda sunt, & hoc dicit secundum verum & literalem intellectum.

SUMMARIUM.

1. Naturales civitatum & villarum preferendi sunt in officiis publicis.
2. Vicinus quis dicatur, remissive & quis naturalis.
3. In testibus testamentorum non requiritur vicinitas eorum stricte proprie sumpta, sed sufficit quod sic habeatur.
4. Vicinus non reputabitur alienus loci ille qui est originarius, si ibidem non habitet.
5. Officia rebellionatus, an possint dari recepto in civem, qui naturalis non erat.
6. Civis dicitur quis illius loci in quo domicilium habet.
7. Alienigena regni per decennium in regno morans possunt esse proxeneta in eo.
8. Qualitates à lege nostra requisitas debet habere recipiendus ad officium publicum tempore quo recipitur.

¶ Ibi, *¶ Salvo a los naturales della que sean en ellas vecinos y moradores,* allegat eam in hoc Avend. cap. 19. pres. num. 17. in prin. lib. 1. naturalisque ipsarum ꝑ civitatum & villarum preferendi sunt, ut & in lib. 1. tituli sequentis disponitur, tanquam melius scientes idioma, consuetudines, & statuta ipsarum civitatum & villarum, &

quos amor patriæ, & descendencium suorum impellet ad rectè officium gerendum, prout in multis aliis, quæ retuli in l. 14. num. 50. tit. 3. lib. 1. supra, idem in favorem naturalium regni statutum est, & originarium particularium locorum. Est tamen advertendum, quod non sufficit in casu nostre presentis legis esse naturales, sed & insuper vicinos & habitatores, ut ex verbis sequentibus patet, *Que sean ellos vecinos y moradores,* & probatur clarius ex l. 5. tituli precedentis. Et quis dicatur vicinus, præter ꝑ Bartol. & alios relatores per Burgos de Paz, in l. Tau. num. 363. ubi allegat Signorol. de Homodis, cons. 52. id late tractantem in num. 364. inquit ipse Burgos, vicinum illum dici, secundum loci consuetudinem, qui de eadem est contracta, ex l. cum de lanis §. Astiam. ff. de fundo instr. & sic, qui majori parte anni ibidem domicilium habuerit, ut ex dicta l. cum de lanis. §. Sabinas. notat Avend. cap. 3. pratorum num. 5. versic. dicitur autem vicinus, lib. 1. ubi & in versic. sequente declarat quis dicatur naturalis, & allegat de iis Boer. decis. 13. per totam, neque requiritur ita stricta & vera vicinitas, ut omnino constare debeat, receptum fuisse in vicinum à concilio populi illius & fidejussionem dedisse de stando ibidem per decennium & solvendi onera & tributa vicinis imposita, sed sufficere quod in loco illo ut vicinus habitaverit & habitet, & communi estimatione reputetur, prout in testibus testamentorum ꝑ nuncupatorum inquit optime Burgos de Paz, ubi supra, num. 367. ita quod sit civis prout ex consuetudine vulgi assumitur, ex dict. §. Astiam. & ex l. librorum. §. quod tamen Cassius, de legat. 3. quod & suadet secundum Burgos, ibidem.

ibidem num 368. quia hoc verbum vicinus, jure cavetur esse explicandum communi usu loquendi, ut fat constat ex l. sed si accepto. ff. de jure fisci, & melius in l. ut Alphius ff. de verb. signif. ubi Rebus. & sic tenet Bart. in l. si vicinus. col. 1. ff. de aqua plu. arcend. & consequenter Adoptatus manumissus, seu originarius propria aut paterna & origine non judicabitur vicinus in hoc casu, neque poterit dici vicinus, prout in propositum nostrae legis eam allegando inquit idem Burgos, ubi supra num. 369. cum sequentibus. & probatur ex l. noltra, dum in fine disjunctive loquendo, inquit originarium venientem ad habitandum in populo. posse eligi in officialem publicum perpetuum dicti populi, in quo distinguit illam a vicinis, prout eam in iis verbis optime considerat Burgos, ibidem num. 371. Item & ex iis verbis habes notare, quod cum text. noster requirat esse vicinos & naturales, non poterunt dari officia haec recepto in civem nisi naturalis sit & secundum Pelaez, de maior. 2. par. quest. 51. num. 18. & sic recipiendus in officio aliquo publico & perpetuo alicujus loci debet probari quod est vicinus & naturalis illius loci & habitator ejus, vel saltem naturalis ex origine paterna veniens ad ibi habitandum, & insuper quod est idoneus ad officium illud, & ipse vel ejus antecessores nunquam fuerunt puniti ab officio sanctae inquisitionis, neque infamis est aut vilis mercator vel aliud vile officium exercens tunc temporis, licet hoc de naturali non ita exacte requiritur in practica.

¶ Ibi, O seyendo naturales, ex hac disjunctiva, O, Latine, aut, colligitur clare hic esse text. probantem naturalem alicujus loci & originarium ejus non esse ejusdem loci civem, prout in glos. precedente dictum est.

¶ Ibi, Afazer morada en ellas, idem dicerem de illo, qui naturalis neque civis est, in loco tamen illo per decennium habitavit, cuius virtute civitas acquiritur, ut ex text. in l. 5. in fin. tit. precedentis clarissime colligitur: Nam civis dicitur & quis illius loci in quo domicilium habet, ut per Zephalum, consilio 424. num. 51. volum. 3. & notat in propositum nostrae legis Avend. cap. 19. prator. num. 17. lib. 1. & Burgos de Paz, ubi supra, num. 372. ex text. in l. 2. in fin. tit. 24. par. 4. & in l. 32. tit. 2. p. 1. & Socin. Jun. consil. 7. num. 6. lib. 2. Imo & ex his legibus idem judicarem in eo, qui matrimonium in loco contraxit animo ibidem permanendi, cum ex dictis juribus per matrimonium contractum civitas acquiritur. Ex quibus inquit Burgos de Paz in dict. l. 3. Tanti, num. 373. auditu se percepisse, quod licet nullus in regno proxeneta esse possit, nisi sit regni naturalis, tamen alienigenae per decennium & in regno commorantes sunt admittendi ad dictum officium, & sic iis attentis cessat doctrina Baldi relata per glos. Vicinos, in l. 2. titul. 19. part. 3. Insuper notandum est quod qualitates has a nostro text. requisitas debet habere recipiendus ille ad officia haec perpetua,

tempore quo assumitur ad illud officium & secundum Bartol. in l. Insuperem. ff. de falsis. & Suarez, alleg. 12. fol. 147. pagina. 1. in medio in antiquis, imo & non sufficeret qualitates illam supervenire officio durante, quandoquidem statim exercendum est officium hoc, ex doctrina Bart. in l. excusatur, in princ. num. 10. ff. de excus. iur. & ex dictis per Gutierrez consil. 1. & alibi nos distulic laus meminimus.

IN LEGEM SECUNDAM.

Exteri a Regno non possunt in eo obtinere officia justitia neque Reitorie curiarum & villarum, neque gubernationis earum, neque vacaria, piscaria, nec frumentaria & similia.

SUMMARIUM.

- 1 Expediit Regi & Regno non per exteros, sed per Regnicolas regi & num. 2. ad officia publica ampliatur & num. 3. idem in Francia dispositum est.
- 2 Exteri a regno qui dicantur.

Ibi, Que sean estrangeros desos nuestros Reynos, Expediit enim Regi & Regno non per exteros, sed per Regnicolas Regni civitates & villas gubernari, tum ne arcana Regni publicentur per exteros tales, tum etiam ob amorem Regnicolarum Regno & suis adhibendum, & ipsorum cum eis, nam ut alibi dixi, facilius quis convertatur cum cane suo, quam cum homine extero, & facit illud Ecclesiasticus, cum extero non facies consilium, necis enim quid pariet, diximus l. 24. tit. 3. lib. 1. supra, num. 19. 20. & 26. cum sequentibus & num. 31. ubi in num. 50. nostram legem allegavi, & Avendandum eam allegantem & considerantem, & in l. 1. tit. sequentis, hoc ad omnia officia publica & ampliatur, & in dict. num. 50. alia accumulavi exteri a regno prohibita. Et idem quod in nostra lege est etiam Franciae & lege dispositum, secundum Rebus. in 2. tome consil. Francia tit. de liter. natur. glos. 2. per totam, ubi inquit & declarat, qui sunt exteri & diximus late quoad beneficia ecclesiastica in l. 19. tit. 3. lib. 1. supra, & in Caucabria idem dicitur in l. 6. tit. 1. sui fori.

IN LEGEM TERTIAM.

Speclativa ad officia publica secularia danda vel concedenda non sunt nisi tantum de parte ad filium: Et regia provisiones in contrarium datae & concessa revocantur & annullantur, etiamsi interveniat secunda justitia.

SUMMARIUM.

- 1 Speclativa officiorum revocantur, ne detur eorum captanda mortis nisi de parte ad filium, ibi, & num. 2. quid & curia.
- 2 Dispositum in uno ex correlativis censetur & in alio.

Ibi,

Ibi, De dar para ello spectativas de officios Alcaydas in regimientos, & hoc ne detur votum captandae mortis, nam spectativae istae dabantur officiorum nondum vacantium, quod quia periculum erat vitis ea possidentibus officia, in presenti jure optimo & revocantur, sicut in beneficiis Ecclesiasticis erat dispositum & probatum, ex c. ne captanda, de concess. prob. & ex aliis pluribus juribus per me relatis in l. 13. tit. 10. lib. 5. supra & ex Socino, notabat glos. fi. l. 3. tit. 5. p. 5.

¶ Ibi, Salvo de padre a hijo, in quibus nulla dari potest similia suspicio, quia meliorem amicum nemo habet quam patrem, & conjunctio hac patris & filii nihil mali suspicari permittit: Sed an idem erit de contra de filio ad patrem, & credendum quod sic, quia eadem datur ratio, cum sint una caro & carnem suam nemo odio habuit, & pater & filius pro uno capite computantur secundum glos. l. 2. c. qui atate, lib. 10. notab. secundum Bal. in l. etiam col. pen. c. de execra. rei jud. Alex. consil. 48. num. 2. vol. 1. & ibi additio, & dispositum in uno ex correlativis censetur, & in alio dispositum, & ut per Everard. in centuria in c. a natura correlativorum, & faciunt etiam quae diximus in l. 1. tit. lib. 2. supra. n. 2. & hanc credo veritatem licet a nemine viderim consideratum in propositum nostrae legis.

IN LEGEM QUARTAM.

Reitor vel quilibet concilii officialis non potest habere in concilio ultra unum officium: neque duas reitorias in diversis locis, neque alia in lege nostra prohibita obtinere sub eius pena.

SUMMARIUM.

- 1 Duo simul honores quis capere non potest. & n. 2. declaratur.
- 2 Voces plurimum obtinere non potest quis in jurisdictione contentiosa, sicut in voluntaria. & n. 5. & n. 6. opinio anterioris.
- 3 Advocatus & assessor non potest quis esse.
- 4 Pluralitas etiam in officiis & beneficiis Ecclesiasticis reprobata est.
- 5 Unumquodque opus melius perficitur dum circa unum intenditur quam circa plura.
- 6 Intelligitur versiculus, & si tomaren otro, non sibi text.
- 7 Possessor duorum officiorum poterit renuntiare unum, etiamsi sit lapsus terminus nostri text. & evitabit penam.
- 8 Dillio, usque, in presenti exclusivae ponitur.
- 9 Dillio, despaes, Latine postquam, excludit precedentia.
- 10 Mensis quot dies habeat.
- 11 Judex & tabellionarius possit quis esse.
- 12 Pena etiam ubi ipso jure incurritur, declaratio requiritur.
- 13 Provisiones dantur in regio senatu ne quis duo officia incompatibilia obtinere possit.

Azevedo in Recopilacionem. Tom. IV.

Ibi, Mas de un officio, duos enim simul honores quis capere non potest, ut l. i. l. i. b. r. s. p. r. e. s. c. r. i. p. t. i. o. ff. de mu. & honor. & l. fi. c. de assessor. l. quisquis. C. de postulat. l. hac parte. C. de proxi. sacro. Scrin. lib. 12. l. 1. c. de mun. non contr. lib. 10. quae jura ad hoc allegat glos. in prag. sancti. tom. 1. tit. de collatio. 6. cui rei, glos. pluralitatis. col. 2. fol. 170. in parois, ubi id praeterim procedere ait, quoties per actum & unius impeditur exercitium alterius, facit quod notatur in l. a Decurionatu. ff. de vacati. mu. & hoc est quod dicit glos. Dos officios. in l. 60. tit. 5. p. 1. quod si duo officia habent administrationem, ambo obtineri non possunt, cum lo. de Plaea, in l. 1. c. de dignita. lib. 12. & regulariter verum est, quem non possit duo officia gerere nisi ex causa, secundum glos. in c. ex litteris, de probat. Fel. tamen ibi n. 10. inquit, quod in jurisdictione contentiosa & non potest quis voces plurimum obtinere, secundum Specul. tit. de assessor. 8. fin. quia non potest & esse advocatus & assessor, secundum Bart. in l. jubemus, in l. 1. c. de sacro. Eccles. secus vero in voluntaria jurisdictione & ubi non est impedimentum juris vel facti, in eo enim potest quis duplici officio fungi, ex l. si consil. ff. de adoptio. ubi Bar. & Humada. in l. 60. tit. 5. p. 1. ego tamen & sine in voluntaria sive in contentiosa jurisdictione dicerem, quod ubi per legem prohibitum est duo officia habere sive administrationem habentia, sive non, sive sint compatibilia sive non, servanda est omnino legis dispositio; ubi vero non esset lex prohibens duo officia insimul obtineri, si incompatibilia non sunt, bene possunt in eodem subiecto concurrere, sed si compatibilia essent, exercitiumque & administrationem requirent, prout in assessor & advocato, nullo modo obtineri possunt ut & diximus in Coria Pisana de Decurio. lib. 2. cap. 22. sic est in officiis & & beneficiis ecclesiasticis pluralitas 7 reprobata est, ut per glos. prag. sanctio. ubi supra & Ogedam, in tract. de benef. compari. & incompati. & horum ratio est, quia vicem duorum unus gerere non potest. l. si plures. ff. de partit. glos. per text. ibi in verbo, consistentes in auth. ut deser. si num. clari. col. 1. unumquodque enim opus melius perficitur, dum circa unum intenditur, quam dum circa plura, & secundum Aristotel. 1. metaphys. bonus tex. in c. diverse fallacii, de cleri conjug. dicens divisum in duo plenum sui non habere potestatem, & ibi glos. & sic quis non debet diversis fungi officiis, ut late alia dictos per Pet. Antiboli, in tract. de numer. & honor. c. 3. n. 61.

¶ Ibi, & si tomaren otro officio, que pierda el que primero tenia, & no le ay a mas, idem probat text. & ibi Bart. in l. quisquis. C. de cohereds. lib. 12. & glos. prag. sancti. in tit. de collatio. 8. cui rei, verbo pluralitatis fol. 170. tom. 1. in parois & probat text. in c. ne quis. 25. de electio. in 6. notat Did. Perez, l. 22. pag. 411. col. 2. versus, quid autem, tit. 2. lib. 7. Ordin. & ex iis verbis & praemixta juncta secunda & finali dispositione nostri text. infero, intellectum assignatum per Did. Perez. in l. 1. tit. 5. lib. 2. Ord. col. 428. relatum

relatum & securum per Homada, in d. l. 60. tit. 5. par. 1. glof. 3. non posse compari ad hæc verba, dum dicunt, quod hæc verba intelligantur quod non vacat statim primum officium, sed demum si post requisitionem labantur duo menses, nam vesiculus hic, & nullum terminum constituit, sed potius vult quod perdet primum sine temporis præfinitione, dum dicit, pierda el que primero tenia, y no le aya mas, præsertim junctis verbis præcedentibus, y si tomare oyo, que verba tempus apprehensionis considerant & non ultra quid, & qualitas adjuncta verbo debet intelligi secundum tempus verbi, ita ut statim quod secundum capit, perdit primum, in eodem consilio habitum, & in hoc casu nullus terminus assignatur, prout assignatum reperimus, quoties in diversis conciliis & locis quis in simul adipiscitur duo officia, vel unum habens adipiscitur aliud in alio diverso loco, in hoc enim casu lex nostra in finali dispositione terminum assignat, & itidem in secunda ejus dispositione in vers. y mandamos, dum de rectoria & tabellionatu illius loci loquitur, duos menses constituit lex nostra post requisitionem labendos, quod non fecit in dicta prima ejus dispositione, & sic non censetur constituti, crederem tamen verum, quod cum verbum, pierda, nostri tex. latine amittat vel perdat, non sit late sententia, sed ferenda, ut per Tiraq. l. si unquam. verbo revertatur, num. 51. cum 5. sequentibus, interim quod non privatur primo officio, poterit ejus possessor illud renuntiare, & evitare penam, etiam si sint lapsi duo menses & plus, antequam privetur primo officio, non tamen erit necessaria requisitio in primo hoc casu hujus legis ut possit obtinens, duo primo privati, & declarari illud amissile: sicut requiritur in duobus sequentibus casibus, eo quod in eis sic reperimus dispositum, nisi velis hunc primum casum per sequentes intelligere & declarare, est tamen nimis legem nostram supplere, & declarare ac restringere.

Ibi, Falsa dos menses, non credo inclusive poni in presenti dictionem hanc, falsa, & magis adhaeremus sic dispositioni & regule juris, quod dies termini non computatur in termino maxime attenda illa dictione, Despuer que fuera requerida, que dictio despuer, excludit præcedentia, & ut dixi in mea Curia Pisana de decurionibus, vel si dies ille esset computandus, computaretur de momento ad momentum, ut in eadem curia diximus. Er mensis quot dies habeat, & vide Lauren. Silva. in tract. de feud. recog. g. 11. fol. 74. p. 1. vol. 10. tract. diver. DD. & Menoch. de Arbit. judi. lib. 2. cent. 1. casu 50. & an possit quis esse iudex & tabellio vide Decium. conf. 42.

Ibi, Per el mismo hecho, & sic ipso iure ita quod lapsis illis duobus mensibus ipso facto vacent officia, hæc tamen licet ita sint, declaratio amissionis requiritur, id enim regulare est, ut in libro. 4. supra diximus apponendo regulam, scilicet quod etiam ubi præ-

na incurritur & ipso iure declaratio requiritur penae incurritur.

Ibi, Y ans mismo mandamos, usque nunc lex hæc in præcedentibus duobus casibus locuta est, cum duo officia in eodem consilio, vel in eodem populo possiderent contra tenorem & dispositionem nostri tex. In hoc vero vesiculus usque in finem loquitur lex nostra, quoties quis duas rectorias in diversis locis obtinet & possidet, quo in casu si post requisitionem possident factam, ut unam dimittat, duo menses labantur absque unius renuntiatione, ambo rectorie remanent ad provisionem regis, & hoc est quod dicebat Bart. in l. dum virum C. de Decurion. lib. 2. cap. 22. per totam. Et sic ex cap. 54. curiarum de Madrid. anni 1373. dantur provisiones in regio senatu, ne quis duo officia incompatibilia & obtinere possit.

IN LEGEM QUINTAM.

Pater & filius, vel alia dua persona non possunt unum & idem officium habere & facultas regia in contrarium lata nulla est.

Ibi, Juramento, ex his verbis & præcedentibus & sequentibus clarissime colligitur legem nostram tunc demum procedere, cum pater & filius vel alii dux qualibet personæ unum & idem habent officium, ita ut alternatim illi serviant, quasi sicut si unusquisque eorum de per se duo possiderent officia, unusquisque suam, hoc enim non est ex lege nostra neque ex alia prohibitorium, ut latius consideravi in d. Curia Pisana, lib. 4. cap. 1. numero 2. & 3. idque clarius colligitur ex tex. nostro idem in aliis quibuslibet personis, quam patris & filii, disponente.

IN LEGEM SEXTAM

Rectores absentes nihil lucrari possunt, nisi in casibus hæc in lege contentis & declaratis.

SUMMARIUM.

- 1 Rector potest abesse à civitate, solum tamen nostra legis paxam. & n. 2. an possit acceptare officium extra terminos civitatis.
- 2 Decurio habitans in rure potest cogi venire ad civitatem.
- 3 Decurio absens non est tunc in conscientia, neque alii ei consentientes.

Ibi, O estoviere absente no sea pagado de su salario, hic videtur tex. probans, quod rector potest abesse à civitate & cum incurritur penae, lex enim nostra sola hæc poena amissionis salarii contentatur, ergo ea soluta abesse potest, & sic probat lex si quis Decurio, l. 1. C. de Decurio. lib. 10. notabilis secundum Bart. ibi: quod consilium non debent recedere à civitate sine licentia, aliis puniuntur, sive velint recedere causâ legatio-

legationis sive rei propriae, & ob id non possunt acceptare aliquod officium & extra terminos sue civitatis l. curialis ultra terminos. C. de Decurio. lib. 10. ex quo inquit Bart. in l. 1. ff. de Decur. quod Decurio habitans in comitatu vel rure cogitur redire & ad civitatem, & habemus de hoc r. C. si curiales de relic. civit. ubi habit. mal. lib. 10. quem ad hoc allegat Petrus Ravenna, sing. 234. quidam mihi dixerat, ut ibi inquit, quod revocari, gravari & puniri poterit, & faciunt dicta pro Aviles. e. 54. prat. gl. pariter. n. 2. quem & alia allegavi in d. Curia Pisana, de Decuria. lib. 3. c. 2. ubi & dixi quod licet lex nostra solum salarii amissionem imponat, non excludit quin non possit per iudicem sub aliis penis talis rector abesse à civitate, compelli in ea residere, & iuste, nam & rector talis abesset & non est tunc in conscientia, neque alii rectores id permittentes, ut inquit Corleous, in summa. g. 55. per totam, sed hæc parvi penduntur per eos & alios exactiorem rationem reddituros penes suorum iudicem: & circa hæc nostræ legis verba vide Avend. c. 3. prat. n. 3. lib. 1.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Nulli officium jurisdictionis vendatur, & nullus emat sub penis in hac nostra & aliis legibus descriptis.

SUMMARIUM.

- 1 Officia jurisdictionis vendi & emi non possunt, & omni iure prohibitorium est ut ibi.
- 2 Contra ementem hæc officia præsumuntur omnia malum.
- 3 Simonia & maximum ambitionis committitur in emptione officiorum etiam secularium, & 5. & ibi quomodo tunc committitur.
- 4 Paria sunt vendere justitiam & committere simoniam, imo ut ibi gravius est vendere justitiam quam præbendam.
- 5 Culpa tanto gravior est quanto res in qua committitur est sanctior.
- 6 En qua sunt publici juris estimari non possunt.
- 7 Titulus ad l. Juliam de ambitu an habeat locum in Papa vel Rege.
- 8 Officia iustitia, cum veniunt cum universitate & sic cum populo vendito optime fieri possunt.
- 9 Jus patronatus transiit cum universitate vendita.
- 10 Officia iustitia neque locari possunt.
- 11 De iure divino non reperitur expresse prohibita officiorum venditio.
- 12 Ambitus quod de iure civili dicitur, de iure canonico vocatur simonia.
- 13 Emptor bonum officiorum eorum, privilegio gaudere non debet.
- 14 Emptor bonum officiorum infamiam incurrit, & item esse damnandus inhabilis perpetuo ad illa.

& infimi homines, divites tamen emerent hæc jurisdictionis officia, habiles vero, & idonei & benemeriti ob paupertatem rejicerentur. Item & ambitiosus vitium introduceretur, quod est maximum & reip. periculosissimum, de quo conqueritur in proposito, Jodocus, in sua practica, tit. 131. de emptio. officio. per totum: Sed quot nunc vendantur officia per correctores populorum, ut emptores pro suis nominibus locum tenentibus, suo tempore patebit, & nunc etiam manifestatur, ob hoc enim & hinc de causis idiotas secum ferunt, qui justitiam facere nesciunt, neque audent multoties ex quo multa imminere credo mala, nam, ut inquit Ripa, in vrb. de peste, ex mala justitia, administratione pestes oriri solent; & ideo debet maxima super his inquisitio fieri, & emptores & venditores perpetua infamia essent notandi, & aliis legum penis afficiendi, & tempore quo ad officia providentur id deberent jurare, & lege Regia esset cavendum, ut in conscientia venditores essent adstricti pretium restituere cuidam loco aut operi publico, & emptores pretium istud ad hunc effectum perderent, neque in conscientia possent redditus ac emolumenta ex officio illo acquisita sua facere, sed in bonum commune talis populi essent convertenda & expendenda, & aliis etiam penis sileo & denunciatori ac judici talis cause applicandis afficerentur, ita ut jam quod timore conscientie non abstinent, saltem formidine penæ temporalis sese retrahant ad similibus abusus, delictis & peccatis: Et idem etiam esset providendum contra correctores jura & salaria officialium suorum in parte vel in toto percipientes, nam & hæc est quadam officiorum palliata venditio: que si ad aures nostri Christianissimi Regis ac Domini pervenisset, non dubito quin ea mederi justisset. Et an in Papa vel Rege habeat locum titulus & ad leg. Julii de ambitu, vide Barbat. in c. ex parte, de offi. del. num. 14. & Abb. conf. 54. vol. 2. num. 12. Dubitari tamen potest, nam nonne videmus quotidie vendi officia justitie cum venduntur ville cum omni jurisdictione mero & misto imperio, quomodo hoc fieri potest, in quo dicendum est, idem id fieri quia venduntur & cum universitate, & sic nimirum quod cum ea transeat jurisdictio & justitia, veniunt enim quasi in consequentiam, sicut & cum venditur universitas quædam in qua adest jus patronatus, quod quidem aliis vendi non potest, ut in c. de jure de jure patronat. & tamen cum universitate vendita transit, & ut in cap. ex litteris, de jure patronat. nisi specialiter excipiat, ut in c. cum seculum, & in c. ex litteris, eo. tit. & voluit. glos. fin. in c. cum Beroldus, de re judic. & ita respondit Afflic. in d. lib. 3. consil. Sicil. rubrica. 60. §. 1. num. 3. & late etiam de his tradit Matienzo, in dialogo relatoris parte 4. cap. 10. n. 7. ubi n. 10. rationem etiam ad hæc annexit, & tradit Navarrus, in Manuali Latino, cap. 25. num. 7. per totum. Imò neque locari possunt officia justitie, ex l. sequense.

ex l. 1. tit. 12. lib. 3. supra, & de his itidem dixi in l. 137. tit. 20. lib. 3. supra. Est tamen notandum, quod licet hæc officia justitie vendi non possint, de jure tamen divino non reperitur & id expresse prohibita, secundum Bal. in d. l. Barbarius, idem de facto maxime à Papa vel Regibus vendi solent, ut sunt rectoria & notaria secundum Avend. d. respon. 9. num. 2. vers. & licet, de quo alibi latius, & videnda est etiam de his, decis. 749. Francisci Martes, in propositum multa dicentis.

Ibi, So las penas contenidas en las leyes de nuestros reynos, Lege hæc regni nostri notandum reperit, nisi dixeris esse l. 7. & 8. tit. 2. supra isto lib. licet dici possit in differentibus casibus loqui, & si ad hæc dixeris non referri, factor me ulque nunc alias non reperisse: de jure tamen communi habemus tit. ad l. Julii, de ambitu, nam id quod de jure civili Ambitus vocatur, de jure canonico simonia dicitur, & quando ambitus committitur cum pecuniaria munitione redemptione, secundum Bart. in l. 1. ff. ad l. Julii, de ambitu, Matienzo, in d. c. 10. num. 8. de quibus per Jodocum, ubi supra, num. 11. & idem quæres, que sint hæc leges ad quas nostra se refert: sed ultra alias penæ est una, scilicet, quod emptor talium officiorum justitie & eorum privilegio gaudere non debet, secundum text. in l. universi. C. de legato. lib. 12. ad hoc allegatum per Rebus. in tract. de nominaria. quæst. 5. not. 11. & in d. rom. 2. consil. Franc. in d. Magis. Arrisi. artic. 3. glos. unica, ubi inquit quod hodie plures sunt, qui non gauderent, si hoc mordicus servaretur.

Ibi, T de mas que sea infame, & itidem esset damnandus ultra infamiam & publicam penam, in perpetua inhabilitate, ut probat text. in l. si quemquam, in fine. C. de Episcopis & clerici. & in l. uni. ff. ad l. Julii, de ambi. not. Jodocus, ubi supra d. num. 11. ubi & inquit, quod etiam id permittens & cujus permissa id sic, puniatur.

IN LEGEM OCTAVAM.

Officia justitia locari non possunt sub nostra texti. pana.

SUMMARIUM.

1 Locari non possunt officia publica neque notaria reddituum.

Ibi, no sean ofados de arrendar ni arrienden los dichos officios, idem en Alcaldes de facas disponitur, in l. 1. tit. 11. lib. 3. supra & in notariis redditum & idem inquit text. in l. 4. tit. 25. lib. 4. supra aliqua dixi, & legem nostram ad hoc considerat Matienzo, in dicto dialogo relatoris 4. par. cap. 11. num. 1. & Did. Per. in l. 16. tit. 14. lib. 2. Ordi. & habemus nunc pragmaticam sanctionem editam Madridi anno præsentis 1390. prohibentem locari officia tabellionum de camera & procuraciones, receptorias & tabellionatus del numero sub penis ibidem conten-

contentis, & cum ejus declaratio dum hæc primo scriberem spectaret, nolui questiones aliquas inserere, que postmodum sunt promulgatae in tabulis autem mihi propositis, fuit, secundum responsum meum percontantibus, datum provisum: Et cum lex nostra esset in oblivionem jam translata, sanctione illa justissima & sanctissima fuit renovata quoad officia tabellionatus, & conductores ac locatores providerunt de remedio ne officia perderent, licet vereror, ne cum cautela, aliqua fuerint facta, nam contra lege excogitatur etiam & malitia ad subterfugiendum penam temporalem, nam spiritualis penæ à talibus in hoc mundo non attenditur, & male, nam quam commutationem dabit homo pro anima sua, & ideo cum rigore essent legum nostrarum penæ exequenda in transgressores, & judices negligentes in executione earum puniendi.

De legibus 9. & 10. dixi eas referendo in mea Cronica Pisana, de Decuria. lib. 4. c. 1. num. 4. ubi in illo cap. inserui plura decurionibus prohibita, & ab eis fugienda.

IN LEGEM UNDECIMAM.

De exortibus, villis & populis ubi certus adest numerus rectorum, & aliorum publicorum officiorum possessorum, si aucta fuerint officia hæc, si vacaverint, consumantur, & Regia littera contraria annullentur: loquitur tamen lex nostra in auctoritate per Regem Joannem secundum.

SUMMARIUM.

- 1 Vacatio per renuntiationem non includitur sub alio expresso modo vacandi, neque sub mandato de primo vacaturo, ut ibi.
- 2 Ubi nullus est vacandi modus expressus omnis venit.
- 3 Resignatione perditur ritus & possessio qualibet, ubi ampliatur, nisi ut ibi.
- 4 Duodecim modos, quibus vacat Beneficium, describit, remissive & alios plures ibidem.
- 5 Vacatio per privationem an comprehendatur expresso vacandi modo.
- 6 Princeps potest creare nova officia & erecta consumere.

Ibi, que no sea por renunciacion, hic videtur text. probans, quod vacatio per renuntiationem, aut resignationem non includitur sub alio & expresse modo vacandi, neque sub mandato de primo vacaturo officio, aut beneficio per mortem providendo continetur vacans per renuntiationem, ex text. & glos. in cap. susceptum de rescrip. in 6. c. 2. de renunt. eod. lib. e. dudum, de preben. in 6. que jure ad hoc allegat Corras. in paraphrasi sacrodo. tit. de mandato Apostol. n. 51. sed ubi nullus & est expressus modus vacandi omnis venit, secundum glos. vacat in cap. quia sepe, de preben. in 6. & glos. mori. in clemen. 1. ut litem. glos. in cap. si propter tna debita, de rescrip. in 6. glos. mortem in c.

grandi, de supplen. neg. prat. in 6. Anchar. consil. 117. Dec. consil. 224. Gom. in Reg. Cam. de instr. resig. quæst. 32. num. 4. & 6. & 9. 55. & de benep. vacan. per obitum Fam. Cor. quæst. 7. late Fel. in c. in nostra corol. 37. num. 37. de rescriptis, nam per resignationem & perditur titulus & possessio qualibet, Rota, antiq. 2. de renuntii. resignatione enim admittit jus aliquod apud resignantem non remanet, sed intelligitur abdicatum ab eo omne jus, etiam in supplicatione adsc. clausula cum reservatione fructus, nominis, stalli in choro, & vocis in capitulo, secundum Verulam, in 3. parte decisio. Rota, decis. 81. resignatio, & Stuphil. de litteris gratia & jus. tit. de variis modis vac. ca. num. 9. & 10. fol. 54. quod intelligerem procedere & esse verum nisi in casu in quo resignatio esset facta cum clausula, non aliis, neque alio modo in favore talis, quia secus erit, ex dictis per Rebus. in gratia bene. tit. de resigna. condit. & per Oldr. consil. 282. num. 2. & in materia beneficii duodecim modos, quibus vacat beneficium describit, & Pavinus, 4. de potest. cap. sede vacan. prælatus 7. & triginta duos modos retulit Rebus. in concor. Fran. tit. de Regia ad prat. noni. facti. §. monasterii, verbo vacantibus, & quamvis text. non expressit excipiendo vacationem per renuntiationem, cum prius de vacatione per mortem dixerit, & sic ex dictis videbatur non esse necesse excipere renuntiationem, tamen ideo excepti propter generalitatem illam in verbis præcedentibus appositam, dum dicitur, & in omnia qualivis materia, quibus verbis ne videretur vacationem factam per renuntiationem comprehendi, expresse excepta sunt. Et an includeretur vacatio per & privationem, ex dictis Docto. §. decerpes de maxime ex Gomecio, in d. reg. de impet. bene. vacan. per obit. Car. 9. 7. per totam.

Ibi, Se consuman aquellos que assi vacaren, ex hac lege notari potest, quod princeps potest creare nova officia & item numerum officiorum consumere de plenitudine potestatis & secundum Casan. in consil. Burgun. 6. rubrica 1. num. 104. & 105. fol. 129. ubi & inquit quod licet princeps possit reducere numerum officiariorum ad minorem numerum, tamen talis diminutio vel reductio non debet asserere præjudicium officiaris jam electis tempore reductionis, sed tantum præjudicabit creationi officiorum novorum, ut tenet Jacobus Rebus. in l. temperimus. C. de precii. sacra. scrip. lib. 12. & ibi Bar. & amplè Bald. consil. 327. incip. pridie enim consului col. 1. & 2. lib. 1. & ideo jure lex nostra providit in officiis vacantibus, non vero in non vacantibus, & ita etiam declarat ex l. 14. infra eo. ubi in glos. excepto.

Ibi, Las obedezcan, per que no las conplan, hic est text. contra miseros judices, videntes Regias litteras esse injustas, & statim eas obediunt & adimplent, cum deberent potius Regem de his certiorare, ut late diximus in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra & in l. 1. tit. de las provisiones lib. 4. supra.

Ibi, Si por alguna importunidad, que quis Cc iij dem

dem in iis, quæ juris dispositioni contrariatur, invenitur importunitas, ut in d. l. 14. diximus, quibus quidem importunis precibus sepe numero injusta impetrantur & damnoſa conceduntur, & ideo non statim sunt exequenda.

¶ Ibi, *Pierdan les officies*, alios casus ubi privationi officiorum locus est posui in l. 23. tit. 25. lib. 4. supra.

IN LEGEM DUODECIMAM.

¶ In provisionibus reſtoriarum dua clausula apponenda sunt, prima quod non sit ultra numerum antiquum, secunda dummodo provisus non habeat aliam reſtoriam.

SUMMARIUM.

¶ Officia vendi posse hodie decurionatus & tabellionatus.

Ibi, *ordenamos*, ex hac legali ordinatione & maxime junctis l. 7. & 8. tituli præcedentis, dum hic disponitur, duas tantum clausulas esse apponendas in provisionibus decurionatum, & dum in dictis legibus 7. & 8. solum prohibetur, vendi officia electiva, & que vocis acquirantur, colligitur inquam, quod jam hodie ex iis legibus sic considerata permilla est horum officiorum venditio & per consequens in eis assignari legitimam filis posse, & exequi in eis pro debitis; contra Telliū. l. 26. Tit. num. 11. de quo late diximus in *Curia Pifuna*, lib. 4. cap. fin. & alibi, que hic non est necesse referre, de quo & per Matienzo, in *Dialogo Reſtoriarum*, 4. part. c. 9. cum duobus sequent. sed jam legis nostre dispositio quotidie per Regem abrogatur, derogat enim Rex eam; dum officia hæc vendit, ut non obſtet venditioni, potest namque Rex legem tollere & interpretari, neque sibi legem imposuit à qua recedere non possit; & consequenter ob necessitates imminentes excedit Rex numerum antiquum, licet hæc nisi ex magna & urgente necessitate non fiant, neque fieri debent; nam ex multitudine decurionum causatur confusio, maxime in civitatibus & villis partialitatum, imo & in vicis, ubique enim jam animi regentium partiti sunt in varios sensus ac voluntates, nec voto vivitur uno, medeatur qui potest.

IN LEGEM DECIMAM QUARTAM.

Officia autem ab invictissimo Imperatore & Philippo secundo ejus filio, si vacaverint, consumenda sunt, ad numerum antiquum redigenda, nisi fuerint personarum licentiam habentium disponendi de eis, vel eorum, qui renuntiaverint, & vacaverint post 20. dies à lege constitutas.

Ibi, *que vacassen despues*, intellige per mortem, vel per amissionem & privationem, quia simplex hic modus vacandi omnia hæc comprehendit, ex dictis in l. 11. istius titu-

li, & itidem renuntiationis comprehendere vacationem, nisi obſtarent verba finalia nostri text.

¶ Ibi, *Se consumiesen*, in pluribus capitulis curiarum Madrid factarum à dicto Rege ac domino nostro Philippo secundo post legis nostre dispositionem idem statutum est, sed nunquam usque nunc vidi observatum, licet avari in aliquibus vacantibus per mortem sic esse executum, & justissime; nam convenientissimum, & sanctissimum est sic fieri & observari, ubique obſtaculo aliquo necessitatis non urgentissime.

¶ Ibi, *Excepto*, hæc est una limitatio præcedentis dispositionis, ut scilicet, ita demum vacantia consumantur, si ille, ob cujus mortem vel delictum vacante, non habuisset à Rege facultatem disponendi de illis, nam si eam habuisset, non essent consumenda, & idem si possidens renuntiavit officium, & post renuntiationem vixit viginti dies à lege 4. titulo 4. istius libri assignatos.

¶ Lex 15. est etiam ejusdem materiae, in qua solum ponderabis verba illa in principio ejus apposta, dum dicit, *los dñnos e inconvenientes que se seguan*, & ibi, *El dño y confesion que trae la multitud de los officiales*, ut intelligas, quod damnoſa est nimis rebus publicis augmentatio officiorum publicorum, & maxima versatur utilitas in consumptione eorum, & id ita est notorium ut nulla indigeat probatione, multitudine enim personarum confusionem generat, nisi omnes in Deum & ejus servitium dirigant voluntatem & vota sua, nam tunc multitudo bonorum esset portus procuranda quam minuenda, sed cum hodie in conciliis publicis populorum non in unum dirigantur sermones, sed unusquisque quod suum est, querit, vitanda est multitudo & consumenda sunt officia. Et addit hæc lex 15. circa hæc officia ab Henrico quarto aucta & à Rege Joanne & aliis Regibus ab anno, 1440. usque ad annum 1480. quod statim quod vacaverint absque alia declaratione aut provisione nova, sint consumpra, & quod non possint renuntiare, & renuntiationes aliter factas, & admittas nullas & invalidas declarat lex hæc 15. & renuntiant, & illi in quem renuntiantur penas privationis imponit: & esset utile memoriam horum officiorum habere in regio consilio, ut exequi id posset, & sic jam hodie in curiis de Madrid anni 1590. in cap. 18. statutum est, ut officia decurionatus populorum possint ab ipsis populis tanto redimi, præcedente in regio consilio informatione necessaria, & sic jam vidi executum. Sed in hæc de renuntiatione sunt intelligenda in officiis auctis ob pretium, vel remunerationem alicujus servitii, dubitabile esset, ex dictis per Gutierrez in *reperitione*, l. nemo potest, num. 176. de lega. 1. sed est hæc nimia restrictio ad magnam legis nostre generalitatem, & unusquisque videat, quid emit, cum legis nostre dispositionem ignorare non debeat.

¶ Et hæc nostra lex 15. procedit & intelligenda

IN LEGEM VIGESIMAM PRIMAM.

Reſtores aut jurati negotia propria habent in curia non possunt ad eam venire pro negotiis suis Reip. sub legis nostre pena.

SUMMARIUM.

1. Non debet percipere expensas ille, qui pro negotiis propriis curiam adiit.
2. Reſtori curiam curiam præbendam, & salarium de propriis populis pro quo qualis.

Ibi, *mandamos*, vide etiam legem 39. tit. 6. lib. 3. supra ubi de aliqua diximus remittive.

¶ Ibi, *huelto*, quia non debet percipere expensas illa, qui pro negotiis propriis curiam adiit, ex gloss. pen. in cap. ut præterita, de electio. Iud. & committit delictum legatus regis aut provicæ, si dum in legatione est, pro se libellum præferat, ut licet videre ex Angel. consil. 319. non enim dicitur esse Reip. causa abesse, qui sui privati negotii causa in legatione est, secundum text. in l. non vere, & l. Reip. causa. ff. ex quib. cau. majores. gloss. pen. in c. 2. de provol. in 6.

¶ Ibi, *Salario*, ex hoc verbo colligo, quod reſtoribus & juratis civitatis & populorum euntibus curiam pro negotiis civitatis & aut populi, debet constitui & præstari salarium; ut notat Avend. cap. 2. præ. num. 8. lib. 2. & quid pro essentia operum publicorum, dixi in l. 24. tit. 6. lib. 3. supra & hæc pro hoc tit.

IN LEGEM VIGESIMAM SECUNDAM.

Officia fidelium executorum civitatis, ac populorum vendita per Regem particularibus personis consumantur, & penes civitates, ac populos remanent saltem ipsi particularibus pretium justum valeant tempore consumptionis. Unum tamen salarium, quod ex penis fiscalibus debent eis remanere consumantur in Regis utilitatem, & in populis, ubi hæc officia venduntur vendita fuerint, non venduntur, neque de novo creantur.

SUMMARIUM.

1. Quia brevis & facili est non summam, nec declaratur.

IN LEGEM VIGESIMAM TERTIAM & VIGESIMAM QUARTAM.

Reſtorie populorum, & officia de alſerazgos, possunt populis, ubi vendita sunt petere pro tanto, secundum quod in legibus nostris dispositum est.

SUMMARIUM.

1. Reſtorie & officia de alſerazgos, possunt populi, ubi vendita sunt pro tanto petere infra terminum assignatum in hac lege.

gentia est nisi in casibus duobus per legem sequentem propoſitis, scilicet, de illis, qui in Mauritiorum bellis mortui sunt, vel cum essent capivi officia renuntiaverunt in unum ex filiis suis, dummodo talis filius eis non utatur officio usque dum sit decem & octo annorum impletorum.

¶ De lege 17. nihil aliud sumendum iudico consideratione dignam, quam quod ejus verba summo opere essent attendenda, dum dicit, *conviene que se den y provean a personas habiles, y vorones prudentes de buen entendimiento y temerosos de Dios*, tales que possint todas las deliberaciones naturales goviernen la republica, por justicia y razon y experiencia teniendo respecto a esto, y a los officios, y no a las personas. Singularia sunt hæc verba, licet præpostera, nam prius deberet dici, *que se den y provean a personas temerosas de Dios*, Nam in hoc consilii principalem sufficientia, & experientia & bonum publicum, timens enim Deum faciet bona ecclesiasticis, 15. & iterum 19. da locum timori altissimi, quia orans sapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni sapientia dispositio legis, & Prov. verb. 1. timor Domini initium sapientie, & 15. caput, per timorem Domini declinat omnis à malo; & Ecclesiast. 1. plenitudo sapientie timere Dominum, & iterum ibidem cap. 40. facultates & virtutes exaltant cor, & super hæc timor Domini, & nihil melius, quam timor Dei, ut ibi cap. 23. prope finem & ideo viri timentes Deum essent eligendi, nam ii sapientes sunt, Deus adjuvat illos, experientiam querunt à dictis, & sanctis cum opus est, non se iactant ubique, neque præcipitant sententias suas, sed cum omni timore & tremore justitiam querunt, & que sua sunt unicuique tribuunt, neque sufficit scientia & experientia, ubi deficit timor Domini, & ubi timor hic deficit quotidie erratur: Et cum in provisionibus officiorum hæc non considerentur, neque informationes de hoc fiant in iudices & administratores Reipublice & populorum, nominantur male conscientiam homines, avidi ac cupidi, & sic impii, & peccatores in loco iudicii existunt: de quo cum alibi dixerim sit hic hoc advertisse, medeatur qui potest.

IN LEGEM VIGESIMAM.

Reſtores, jurati, aut tabelliones populorum non debent esse regatarii & negotiatores vicinialium sub pena privationis officiorum: quoad alia vero negotiationes senatores Regii habent informatione, ea qua conveniunt, provideant.

Ibi, *no usen del dicho officio y traza*, iusta lex & sancta, si servatur ubique, sed veteres ne in aliquibus violetur locis. Et hæc & alia reſtoribus prohibita retuli in mea *Curia de Decretis*, lib. 4. cap. 3. per rann.

¶ Ibi, *Y en quanto a los otros tratos*, idem fuit dispositum in l. 25. tit. 7. lib. 3. supra ubi diximus.

ET Hæc duæ leges ampliativæ legis præcedentis & ideo post eam apponuntur, & licet convenientes appareant, melius convenire dici posset, si non venderentur hæc officia de quibus in eis disponitur, & remaneret annalia, sicut antea erant rectoriæ hæc, & sic enim & populi dictores essent ad subveniendas Regis, ac Regni necessitates, & propulsandos hostes, & itidem domini populorum non fierent divites (prout fiunt) emptionibus horum officiorum, ac tantum detrimentum commune, ac publicum, & vicinorum pauperum onus & gravamen. Et ideo circa hæc Rex, & ejus consilarii multum advertere deberent, ut finis iis vendi-

tionibus imponatur: miserum enim est videre concilia civitatum, villarum, ac populorum, ubi similia officia venditionibus sunt acquisita, ibi enim jam non tractatur de bono publico, ac de conservatione bonorum populi, sed de vindicta inimicorum, ac de proprio uniuscujusque commodo. & qui plura vota habet, is vincit, sive bonum, sive malum sit, quod desiderat fieri. Quas ob res in iis & circa hæc officiorum horum venditio maxime est evitanda, neque venditum conscientias securas esse judico, cum hæc sciant & permittant, & majoribus pretiis quam decet vendi hæc officia video, & in quolibet personas transmitti.

TITULUS QUARTUS.

De la renunciacion de los officios publicos.

ET quia ea, quæ electione aut mercede acquiruntur, plerumque, si non renuntientur, perduntur, ideo post titulum præcedentem, ubi de officiis renunciabilibus actum est, sequitur titulus noster providens de enuntiationis remedio.

SUMMARIUM.

1 Lex nostra an corrigat leges 1. & 2. tit. 3. istius lib.	2 Potentibus hodie providentur etiam officia	3 Rex in conscientia tenetur officia hæc idoneis providere.

RUBRICA.

ET pro declaratione Rubricæ solum scire oportet, quid sit renunciatio, * sive resignatio & dicendum est, quod est propria rei vel juris spontanea resolutio cap. super hoc, de renunt. quod ad hoc allegat Rebus. in l. inter divortium. 191. in ordine. ff. de verborum signifi. pag. 849. & tex. in cap. quàm periculoſum 7. quæst. 1. quem ad hoc considerat Angelus de Clavasio, in summa, in verbo, renunciatio, vel ut brevius diffinivit idem Rebus. in praxi benefi. tit. de Resign. in princip. pag. 314. scilicet, quod renunciatio sive resignatio est juris sui libera dimissio, seu cessio, & dixit juris sui ad differentiam alieni, quia juri, quod tertius habet * in beneficio, renunciando nihil ago. cap. dilecto. in fin. de præbend. Et etiam dixit juris, quia si nullum jus habeam, non possum renunciare, vel resignare. l. si universæ de legatis, Cod. l. traditio.

De la Renunciacion &c. Rubrica. 201

traditio. ff. de acquiren. rerum domi. l. observare, in fi. ff. de offic. proconsul. dixit, libera dimissio ad differentiam coactæ dimissionis, quæ nullius est momenti, ex dicto cap. super hoc, de renunt. & renunciare idem est quod repudiare * sive resignare, vel cedere. l. naturaliter. §. nihil commune, in fin. ff. de acquiren. posses. l. sed & si quis. §. quæsitum ibi, sponte renunciatum est. ff. si quis caution. notat Rebus. in l. inter stuprum. §. divortium. ff. de verb. signi. pag. 594. in prin. Et hujus renuntiationis sive resignationis etiam quoad rectorias & officia * duplex est forma: Prima est tacita, altera vero expressa, sicut in beneficiis distinguit etiam Rebus. in d. tit. de Resign. tit. de tacita renunt. Et tacita est, cum per secundi officii ademptionem primum vacat, ut in casu l. 3. titul. præcedentis: Expressa vero est, quæ à resignante verbis ad hoc accommodis fit, & hæc etiam est duplex, sicut in beneficiis Ecclesiasticis, distinguit Rebuffus ubi supra in d. praxi benef. tit. de resign. expressa: una enim est pura & simplex, quæ ex mera liberalitate procedit: Altera vero conditionalis, scilicet, quæ fit sub conditione, vel ob causam, ut quia officium Rectoriæ tibi renuntio ob tale prædium, vel ob causam aliam permutationis vel venditionis, vel ut tibi detur in solutionem legitima à me tibi obvenientis, vel ad implementum legati alicujus, vel ratione sanguinis, amicitie, vel affectionis, & dicitur hæc in favorem, & quotidie in usu habetur, renuntiat enim obtinens rectoriam, vel officium aliud publicum renunciabile in manibus Regis in favorem talis, & non alias neque alio modo, aliter si non admittatur per Regem renunciatio, renuntians protestatur in renuntiatione sibi eam retinere, nec perdit renuntians officium illud * donec is, apud quem resignatur, admittat resignationem, ex tex. in c. fin. de renunt. resignatio enim debet fieri in manibus ejus, qui conferre potest officium resignatum, ut in l. 5. infra isto tit. dicemus. & sic facta apud eum resignatione supra dicto modo, si non conferat officium neque velit conferre, remanet apud resignantem, eo quod non fuit impleta conditio, in favorem talis, & non alias neque alio modo; notandum tamen est in transcurso pro rubrica complemento, quod etiam si quis non renuntiet in manibus Regis, sed coram tabellione aliquo, valebit renunciatio * quoad renuntiantem & resignantem, ut non repetat officium, si per viam contractus & ob causam permutationis, venditionis aut alterius onerosa facta sit, ex tex. in cap. quod in dubiis, & cap. 3. de renuntiat. notat Rebus. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. D d bus.

ET Hæc duæ leges ampliativæ legis præcedentis & ideo post eam apponuntur, & licet convenientes appareant, melius convenire dici posset, si non venderentur hæc officia de quibus in eis disponitur, & remaneret annalia, sicut antea erant rectoriæ hæc, & sic enim & populi dictores essent ad subveniendas Regis, ac Regni necessitates, & propulsandos hostes, & iidem domini populorum non fierent divites (prout fiunt) emptionibus horum officiorum, ac tantum detrimentum commune, ac publicum, & vicinorum pauperum onus & gravamen. Et ideo circa hæc Rex, & ejus consilarii multum advertere deberent, ut finis iis vendi-

tionibus imponatur: miserum enim est videre concilia civitatum, villarum, ac populorum, ubi similia officia venditionibus sunt acquisita, ibi enim jam non tractatur de bono publico, ac de conservatione honorum populi, sed de vindicta inimicorum, ac de proprio unicujusque commodo. & qui plura vota habet, is vincit, sive bonum, sive malum sit, quod desiderat fieri. Quas ob res in iis & circa hæc officiorum horum venditio maxime est evitanda, neque venditum conscientias securas esse judico, cum hæc sciant & permittant, & majoribus pretiis quam decet vendi hæc officia video, & in quolibet personas transmitti.

TITULUS QUARTUS.

De la renunciacion de los officios publicos.

ET quia ea, quæ electione aut mercede acquiruntur, plerumque, si non renuntientur, perduntur, ideo post titulum præcedentem, ubi de officiis renunciabilibus actum est, sequitur titulus noster providens de enuntiationis remedio.

S U M M A R I U M.

- 1 Lex nostra an corrigat leges 1. & 2. tit. 3. decurionatus.
 2 Potentibus hodie providentur etiam officia 3 Rex in conscientia tenetur officia hæc idoneis providere.

R U B R I C A.

ET pro declaratione Rubricæ solum scire oportet, quid sit renunciatio, * sive resignatio & dicendum est, quod est propria rei vel juris spontanea refutatio cap. super hoc, de renunt. quod ad hoc allegat Rebus. in l. inter divortium. 191. in ordine. ff. de verborum signifi. pag. 849. & tex. in cap. quam periculum 7. quæst. 1. quem ad hoc considerat Angelus de Clavasio, in summa, in verbo, renunciatio, vel ut brevius diffinivit idem Rebus. in praxi benefi. tit. de Resign. in princip. pag. 314. scilicet, quod renunciatio sive resignatio est juris sui libera dimissio, seu cessio, & dixit juris sui ad differentiam alieni, quia juri, quod tertius habet * in beneficio, renunciando nihil ago. cap. dilecto. in fin. de præbend. Et etiam dixit juris, quia si nullum jus habeam, non possum renunciare, vel resignare. l. si universæ de legatis, Cod. l. traditio.

De la Renunciacion &c. Rubrica. 201

traditio. ff. de acquiren. rerum domi. l. observare, in fi. ff. de offic. proconsul. dixit, libera dimissio ad differentiam coactæ dimissionis, quæ nullius est momenti, ex dicto cap. super hoc, de renunt. & renunciare idem est quod repudiare * sive resignare, vel cedere. l. naturaliter. §. nihil commune, in fin. ff. de acquiren. posses. l. sed & si quis. §. quæsitum ibi, sponte renunciatum est. ff. si quis caution. notat Rebus. in l. inter stuprum. §. divortium. ff. de verb. signi. pag. 594. in prin. Et hujus renuntiationis sive resignationis etiam quoad rectorias & officia * duplex est forma: Prima est tacita, altera vero expressa, sicut in beneficiis distinguit etiam Rebus. in d. tit. de Resign. tit. de tacita renunt. Et tacita est, cum per secundi officii ademptionem primum vacat, ut in casu l. 3. titul. præcedentis: Expressa vero est, quæ à resignante verbis ad hoc accommodis fit, & hæc etiam est duplex, sicut in beneficiis Ecclesiasticis, distinguit Rebuffus ubi supra in d. praxi benef. tit. de resign. expressa: una enim est pura & simplex, quæ ex mera liberalitate procedit: Altera vero conditionalis, scilicet, quæ fit sub conditione, vel ob causam, ut quia officium Rectoriæ tibi renuntio ob tale prædium, vel ob causam aliam permutationis vel venditionis, vel ut tibi detur in solutionem legitima à me tibi obvenientis, vel ad implementum legati alicujus, vel ratione sanguinis, amicitie, vel affectionis, & dicitur hæc in favorem, & quotidie in usu habetur, renuntiat enim obtinens rectoriam, vel officium aliud publicum renunciabile in manibus Regis in favorem talis, & non alias neque alio modo, aliter si non admittatur per Regem renunciatio, renuntians protestatur in renuntiatione sibi eam retinere, nec perdit renuntians officium illud * donec is, apud quem resignatur, admittat resignationem, ex tex. in c. fin. de renunt. resignatio enim debet fieri in manibus ejus, qui conferre potest officium resignatum, ut in l. 5. infra isto tit. dicemus. & sic facta apud eum resignatione supra dicto modo, si non conferat officium neque velit conferre, remanet apud resignantem, eo quod non fuit impleta conditio, in favorem talis, & non alias neque alio modo; notandum tamen est in transcurso pro rubrica complemento, quod etiam si quis non renuntiet in manibus Regis, sed coram tabellione aliquo, valebit renunciatio * quoad renuntiantem & resignantem, ut non repetat officium, si per viam contractus & ob causam permutationis, venditionis aut alterius onerosa facta sit, ex tex. in cap. quod in dubiis, & cap. 3. de renuntiat. notat Rebus. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. D d bus.

bus. in d. tit. de resign. expressa, num. 13. pag. 316. in resignatione tamen liberali & mere gratuita, hoc non habet locum in iis officiis publicis, quia revocari potest renunciatio a renunciante, interim quod coram Rege non presentatur, ut quotidie videmus fieri.

IN LEGEM PRIMAM.

Qui sunt providendi in officiis publicis vacantibus per mortem, vel resignationem, declarata lex nostra.

SUMMARIUM.

1. Lex nostra an corrigat leges 1. & 2. tit. 3. istius lib.
2. Potentibus hodie providentur etiam officia decurionatus.
3. Rex in conscientia tenetur officia hac idoneis providere.

Ibi, mandamus que lex que vacaren per renunciacionem. Hic constituitur primus casus, & prima dispositio nostre legis, scilicet in officiis publicis vacantibus per resignationem, & in iis inquit, quod habita informatione qualitatibus & sufficientibus idoneitatibus personarum, in cuius favore sit renunciatio provideretur: ex quo videtur, quod text. hic in iis verbis, & presertim attenda secunda dispositione nostre legis, scilicet, quando vacat per mortem, ut una ab alia differens sit, corrigat leges 1. & 2. tituli precedentis, & in iis inquit, quod ob illa lege disposita, quod officia hanc alios quam naturalibus & vicinis populique illius habitatoribus non dantur: in secunda vero lege dicitur, quod exteris a regno non provideantur; lex tamen nostra in hac sua prima dispositione hanc non requirit, sed tantum quod qualitas & sufficientis consideretur, ergo correctio inducitur, quae tamen ut evitetur (pro ut omnino vitanda) eo quod est miserissimi ingenii eam inducere & non evitare, dicendum est legem nostram per illas intelligi & declarari, scilicet, ut sub verbis, *qualitas & habitudo*, in nostra insertis lege qualitates ab illis aliis legibus necessitate, & inducte inspiciantur, ut concurrant in illo, in cuius favore sit renunciatio, quam in illa, quae per mortem, in qua quidem rex provideret, cui vult officium vacans, inspicendo tamen qualitates provisi, ne sit exterus, & itidem ut sit illius loco vicinus si ibidem idoneus reperiri potest, sui minus alienigena dum tamen regnicola sit persona talis, per Regem praeficitur & nominatur tali officio, & sic lex nostra non est contraria primae & secundae

tituli precedentis, non est enim novum leges precedentes per sequentes intelligi & declarari, & contra, ut in l. non est novum. ff. de legibus, potentibus tamen non providebantur antea hac officia, secundum Avend. cap. 19. prat. num. 18. versicula notabilis igitur. lib. 1. hodie tamen in multis & partibus (pro ut Toledo & Hispania) potentibus providebantur.

Ibi, En los que vacaren por muerte, hic est secundus casus & secunda nostre legis dispositio, cum per mortem vacent officia haec, nam & tunc Rex qualitates & idoneitates providendi respicit, & iure optimo, nec potest salva conscientia Rex aliter officia haec providere, quam idoneis ibidem existentibus & ut inquit Did. Per. l. 23. tit. 2. lib. 7. Ordin. pag. 414.

Ibi, Y las preferimos, ex iis verbis colligitur clare vera esse dicta per nos in glossis precedentibus, ut concordemus legem hanc cum l. 1. & 2. tituli precedentis, & not. in proposito Avend. c. 19. prat. num. 17. lib. 1. de naturalibus preferendis.

IN LEGEM SECUNDAM.

Renunciaciones officiorum nullo modo admittenda sunt nisi de patre in filium, cum Regis assensu & voluntate, non excedendo numerum antiquum, & filio tali idoneo existente.

Ibi, salvo de padre a hijo, Antiquata sunt haec verba hodie & usu contrario abrogata, in quocumque enim sit jam renunciatio horum officiorum, & admittitur, verum tamen est quod hanc legi in concessione derogatur, & eius dispositioni, & sic nihil obest, nam & ille, qui legem condidit, potest eam, cum voluerit, abrogare, & suspendere ac declarare, ut provisum non obstat.

IN LEGEM TERTIAM.

Civitates, villa, ac populi ex consuetudine aut privilegio officia hac publica providentes, non possunt per renunciacionis modum illa providere, nisi observaverint tunc contenta in lege nostra.

Ibi, establecemos, Declaratoria est legis 4. tit. 2. supra isto lib. ubi diximus & declaravimus, & ad ibi dicta te remitico.

IN LEGEM QUARTAM.

Renunciacion officiorum publicorum renunciabile, vivere debet post renunciacionem viginti diebus; aliter enim per mortem vacabit, & Rex illud providebit absque renunciacionis obstaculo.

SUMMARIUM.

1. Renunciatio ac resignatio an per procuratorem fieri possit. dum tamen habeat speciale mandatum ad hoc.
2. Renunciatio debet vivere per viginti dies post renunciacionem.
3. Viginti dies a quo tempore currant.
4. Viginti dies renunciacionis an debeant esse completi, vel sufficiat tangere vigesimum diem.
5. Notoria dictationum post, postea, posteaquam.
6. Terminus currunt de momento ad momentum.
7. Actus ut valeat & non pereat in dubio debet intelligi.
8. Dies terminus computatur in termino.
9. Dies computatur more Romanorum 24. horarum.
10. Renunciacionem in aliquem idoneum factam an possit Rex non admittere.
11. Quare lex nostra assignaverit potius viginti quam 30. dies.

Ibi, entonces le renuncia, Sed an per procuratorem poterit & haec renunciatio fieri, & dicendum est, quod per procuratorem ad id specialiter constitutum fieri poterit, tum quia id possunt per alium, quod per me l. certis. §. 1. ff. de precario. cap. cum alium de offici. deleg. cap. mulieres. §. illi vero de sentent. excommuni. tum etiam ex clemen. unice. de renuntiacione. ubi Card. inquit in 1. oppo. requirit specialiter mandatum, quia procurator, seu administrator sine specialiter mandato non potest domare. l. contra iuris. §. fin. ff. de pact. l. hereditas. §. Lucius. ff. mandati. & ita expresse hanc opinionem tenet Didac. Perez l. 22. tit. 2. lib. 7. Ordin. pag. 412. vers. utrum autem.

Ibi, Veinte dias, Idem in beneficiorum Ecclesiasticorum renunciacione & dispositum est, ex regula 18. chancellerie Apostoli. Innocen. 8. & Pauli tertii reg. 19. de infirmis benef. rescriptis. quam refert Com. in ead. reg. & Mandol. ibidem, ubi ipsi & alii scribentes super ea plura dicunt, quae hic possent transcribi, per ipsos tamen videti poterunt, & ob fraudes & ne Regio praedudicetur patrimonio statutum est, ut ex tex. nostro clare colligitur, & in materia beneficiis sic ob fraudem evitandam asserbat Gom. ibidem quast. 27. & Didac. Per. eam allegans in d. l. 22. glos. 1. tit. 2. lib. 7. Ordin. pag. 406. in fine, ubi in pag. 407. vers. queritur utrum, inquit legem nostram esse favorabilem, & non odiosam, & ad hoc ibi alios allegat, ego tamen odiosam iudicavi in mea Curia Pisana lib. 4. cap. 2. Sed a quo tempore curaverit in Recapitulacionem. Tom. IV.

tant & ii viginti dies, ipse Did. Per. in ead. 3. pag. 407. in prin. vers. queritur primo, inquit, quod a tempore, quo admittitur renunciatio per Regem, ita quod post factam & admittam renunciacionem per Regem currant ii viginti dies, ut & ipse Did. Per. repetit in eadem pag. 407. vers. sed est dubium. & iterum in glos. ff. illiusmet legis 22. pag. 413. de quo minor virum valde peritum & expertum hanc asserere opinionem, cum & usu communi & praxi notoria receptum sit, a die renunciacionis etiam nondum admittit per Regem in iis officiis publicis currere hos viginti dies & numerari, & itidem ex eadem lege 22. quae est nostra in presenti, non requiritur admissio, ut ii viginti dies currant, sed sufficit renunciatio, & sic ab acta renunciacionis currunt, ut patet ibi, Si no vivere veinte dias despues que fuerit otorgada, quae verba sunt ita clara, ut nullam patiuntur Responcionem: nisi velimus dicere ipsum Didac. Per. ibidem, in verbis sequentibus dum dicit per Regem, vel alium, qui habuit potestatem recipiendi eam, intellexisse de tabellione coram quo renunciatur in illis verbis, vel alium qui habuit, &c. & verba illa, per regem intelligantur, quoties in manibus regis ipsius fit renunciatio, quod si hoc voluit dicere Didacus Perez, prout credendum est voluisse, bene locutus est, aliter enim male loqueretur, cum renunciaciones quotidie fiant coram tabellionibus publicis, & a die renunciacionis coram eis factae dies ii viginti numerantur. Sed dubitatur an ii viginti dies debeant esse completi, vel sufficiat tangere & vigesimum diem? & dicendum est debere esse completos, neque tangere vigesimum diem fat sit, ut tenet Did. Per. ubi sup. pag. 409. in prin. & dixi in dicta Curia Pisana. d. lib. 4. cap. 2. num. 2. & 3. Imo & quod plus est dies totus in quo renunciatio fit, non computatur in termino, si constat de hora renunciacionis, sed ab ipsa potius hora numerantur ii viginti dies, ita ut de momento ad momentum sint numerandi, & currant, ut expresse tenet Gometius Leon, in sua Centuria informationum juris. c. 22. num. 5. & sequent. quem sequutus sum in mea Curia Pisana, dicit l. 4. cap. 2. num. 2. cum sequent. aliquibus ponderando ad hoc verba nostri text. ibi, No vala se no vivere veinte dias despues que otorgare la tal renunciacion, ponderando dictationem illam, Despues, Latine post vel postquam, postquam, quorum & quidem dictationum natura est, quod ubicumque adjiciantur alicui actui successivo, qui ad sui perfectionem non habet terminum praefinitum, significant actum caprum sed non finitum, & sic si dicitur statutum, quod si quis fuerit inventus post sonum campanae quod pena duplicetur, quod tunc sufficit quod sit incepta sonatio campanae propter vim illius dictationis, post, adiecte actui successivo secundum Socin. l. 2. §. creditus. num. 6. ff. si cert. per. sed si actus ille successivus, cui adjicitur aliqua dictationum, habet terminum praefinitum, ut in

nostro casu, tunc inspicitur finis actus, illius, & requiritur ejus implementum, secundum Bart. & omnes, in *dist. 9. creditum*. & cum in text. nostro requiratur actus renuntiationis consummatus & perfectus, statim quod facta est renuntiatione, adest perfectio, & ex tunc currunt ii viginti dies: tum etiam quia de jure est, quod termini currant de momento ad momentum, nisi aliud sit expressum, ut communem testatur Corneus, *consil. 279. volum. 4. Tiraq. de retract. Linagel. §. 1. gloss. 4. num. 9. & Villalobos, in arario opus. comm. litera T. num. 19. ac proinde ab illa hora, qua renuntiatione facta est, viginti ii dies incipiunt, & implentur de momento, ad momentum, & hoc si constat de hora facte renuntiationis, sed si de ea constare non possit, tunc ubique totus ille dies in quo facta est renuntiatione, computatur, neque dies ille excludendus est ab his viginti, sed numerandus in eis, cum lex nostra non loquatur per præpositiones illas, a, vel ab, quæ exclusivæ sunt, prout loquitur Gonet, in *quæst. 37. Regula cancel. de infir. resig. & quia tempus debemus capere intellectum, per quem actus valet, & non pereat, ex l. quoties. ff. de rebus dub. & hæc præsumptio per quam actus sustinetur aliis prævalent præsumptionibus, & cum in meliorem partem trahitur, prout est, ne perdat officium, ob quod renuntians tractat de damno vitando, Rex verò de lucro captando, & ita tenui in *dicta Christina Pisona, dist. cap. 4. num. 6. & 7. etiam Didac. Per. in d. l. 22. pag. 407. cum sequent.* aliud velis fundare, & male meo videri, contra quem, & ultra ibidem, *dist. num. 6. & 7. per me dicta*, considero etiam quod lex nostra & pragmatica, quam in illo cap. 4. refero, non dicunt, *Despues del dia de la renunciacion*, sed dicunt, *Despues de otorgada la renunciacion*, & sic actus & non dies consideratur, quæ multum differunt, nam in primis verbis clarum est, quod dies ille remanet exclusus, in secundis verò verbis, non excluditur dies renuntiationis, sed tantum actus ille renuntiationis facte, & tempus in quo renuntiatione fit, ea tamen facta, statim incipiunt ab eo momento currere viginti dies, ut inquit Tiraquel, *de retract. Linagel. gloss. 11. num. 24.* sicut & incipient currere alio die post renuntiationem, si lex nostra loqueretur per verba, *Despues del dia de la renunciacion*, quæ tamen non loquitur. Item quia si fateretur ipse Did. Perez ibidem, quod si constat de hora renuntiationis, currunt dies ii viginti de momento ad momentum, ergo & cum de hora non constat, current ad principio illius diei facte renuntiationis ii viginti dies, & sic computabitur terminus in termino, item quia dictiones illæ postea vel post, aut postquam, postquam inter ea, quæ nature talis sunt quod in eodem tempore concurrant, non inducunt temporis intervallum, secundum Roman. relatum per Tiraquel, in *l. si unquam. verbo, & postea. num. 3. C. de revocand. dona. qui licet illum non sequatur ibidem num.***

7. tandem concludit ex subiectæ rei argumento judicandum, denotare dictas dictiones intervallum temporis an non: nostra tamen materia dilationem non requirit, imò potius vult statim facta renuntiatione coram tabellone & testibus currere hos viginti dies, igitur habemus intentum, maxime in odium penæ hic appositæ si non vixerit renuntians dictis viginti diebus, nam perditur officium, in cujus penæ odium est dictio postea intelligitur in continenti, secundum Corlet. singul. incipi. postea: dictionesque post & similes tempus præteritum excludunt, non verò sequens, ex l. *Amilius. ff. de minori. notant Doctores in cap. cum tu, de testib. Parisi. consil. 31. num. 83. volum. 1. & cum constat de die renuntiationis, non excludit illum sed præcedentem diem. Item quia de jure civili dies termini computatur in termino, ut magis communem testatur Corneus, *consil. 279. num. 4. lib. 4. relatus per Villalobos, in Avinionia juris civilis & Regii, verbo, Dies. & lex septuagesima Tauri, quam ibi allegat, non probat contrarium, quia loquitur in casu speciali, ut optime advertit Olanus, in Concordia Antonianorum, verbo, Dies termini. num. 36. cum sequentibus, & dato quod in hoc adit hinc inde opinionem, in propositum tamen nostrum hæc est tenenda ex dictis, scilicet, quod dies renuntiationis computatur in termino dictorum viginti dierum, totus ipse dies, si de hora facte renuntiationis non constat, sed si de ea constaret, tunc utique ab ipsa renuntiationis hora current. Et quia licet dictio, post, adjecta alicui diei vel actui excludat diem, vel actum illum, ut inquit Rebus, in l. 11. *Labes. §. item si Dominus, versiculo, & hæc. pag. 139. ff. de verborum signific. & Tiraquell. de retract. Linagel. §. 1. gloss. undecima numero. 50. pag. 193.* tamen nihil hoc obstat, nam quantumvis excludatur per hanc dictionem tempus renuntiationis, ea tamen facta statim currunt viginti dies, ut in simili inquit Tiraquel, *dist. gloss. 11. num. 28.* & cum de momento & hora renuntiationis non constat, nimirum si totus ille dies computatur in termino, cum id sit regulare ob evitandum odium, vel favorem adipiscendum, secundum Tiraquel, in *dist. gloss. 11. num. 45.* & quia secundum eum *ibi num. 32.* contra legislatorem, qui legem dicere potuit aperitum est interpretatio faciendæ, & ex aliis ibi dictis per Tiraq. in *numeri sequentibus maxime in num. 34.* hæc fortificare poteris. Et computatur ille dies more Romanorum, viginti quatuor horarum à media nocte usque ad aliam mediam noctem, quia ubi jus civile facit mentionem de die, de tali intelligitur, secundum Rebus, in l. 2. §. fin. ff. de verb. signific. pag. 30. in medio, ubi pag. 29. ad fin. ita expresse tenet, & inquit sic fuisse pronuntiatum, & idem Rebus, in *præxi benef. tit. de infir. resig. gloss. 9. & Tiraquell. dist. gloss. 11. num. 7. pag. 186.* & in beneficiis conferendis testatur idem servari Joseph**

Joseph Ludovic *decis. 116. num. 7. part. 2.* Et an Rex possit renuntiare in aliquem idoneum factam non admittit, latè Marien-20, in *Dialog. Relato. 4. part. cap. 12. per totum*, nunquam tamen vidi eam non admittit, sed potius contrarium. In supradictis tamen semper consulo, ut tempus computetur de momento ad momentum, si de hoc constare possit, ut veritas consideretur, & vera relatio fiat, ne aliter graves conscientiam tuam. Et quare lex assignaverit potius viginti quam triginta dies, dubitavit Gomet, in *dist. Regul. Cancel. de infir. resiguan. questione 25.*

IN LEGEM QUINTAM.

Renuntiatione officii publici resignabilis intra triginta dies à die renuntiationis numerandos, præsentanda est coram Rege.

SUMMARIUM.

1 Resignari non potest officium nisi coram concedente.

2 Ibi, ante nos, non enim potest officium resignari, nisi coram concedente, & ex dictis per Rebus, in *præxi benef. tit. de resig. express. num. 24. pag. 476. in fin. in antiquis, & in novis, est in num. 11. pag. 315. per text. in cap. admonet. ibi, te inconsulto dimittere, & in cap. fin. de renunciatio. & Rom. singul. 352. an tabellone, quod intelligit, ne videamur nos contrariare dictis in l. precedente, ut sufficiat presentare resignationem coram tabellone publico factam per renuntiantem, & ab ipso tabellone signatam per ipsum renuntiantem, vel procuratorem suum ad hoc specialiter constitutum coram rege intra triginta dies ab hac lege constitutos, non verò ut intelligas, quod coram alio, quam eorum ipso Rege renuntiare non possit, nam eisdem coram publico & approbato tabellone renuntiat, quotidie, sed ut admittatur resignatio debet fieri presentatio cum renuntiatione signata coram ipso Rege intra terminum nostræ legis.*

IN LEGEM SEXTAM.

Postquam admissa est per Regem renuntiatione, & expeditis ritibus novis in favorem illius, cui datur & conceditur, tenetur iste novus successor se cum titulo presentare in concilio civitatis, villa aut populi ubi tale officium est constitutum, & capere possessionem ipsius officii intra 60. dies à die concessionis numerandos sub vestri tex. ponit.

SUMMARIUM.

- 1 Publicatio provisionis facta de Decemvratu requiritur quod fiat intra 60. dies post gratiam factam.
- 2 Possessionem decemvratu an sufficiat per procuratorem capi.
- 3 Possessio mobilium, & immobilium, & ju-

rium & aliorum potest per procuratorem capi & etiam per alium filium procuratoris ut ibi.

Ibi, lo presente en el concejo, Ex iis verbis habes notare, quod sicut in beneficiis ecclesiasticis & requiritur publicatio ex Reg. i. Cancellæ. Apost. de publi. resig. ita etiam in officiis secularibus publicatio requiritur intra sexaginta dies à lege nostra constitutos post diem gratiæ à Rege factæ numerandos, ut bene advertit Did. Perez, in *dist. l. 22. tit. 2. lib. 7. Ordi. pag. 472. col. 2. in fi. cum sequentibus.* & sic plures ex questionibus per Doctores, in *dist. Regula Cancellæ.* motas poteris hic adaptare.

Ibi, Tome possession del, sed an sufficiat per procuratorem capere hæc possessionem, & videtur quod non, quia tenetur jurare statuta civitatis, ville, aut populi ubi officium illud consistit, & capitula alia, quæ ab omnibus jurari solent, quod juramentum personalem presentiam requirere videtur, & per legem 3. tituli sequentis disponitur, quod non detur hæc possessio, nisi prius jurentur ibidem contents, & per consequens alii committi non possunt, quia industria personæ videtur requiritur. Nihilominus tamen contrarium verius mihi videtur, imò quod per Procuratorem ad hoc specialiter constitutum id fieri possit, nam id regulare est, quod per talem procuratorem possit hæc possessio capi, tam mobilium, quam immobilium, & etiam jurata & actionum ex l. 1. §. per procuratorem. ff. de acquir. possess. text. in cap. accedens, de præben. & utriusque scribentes, optima lex 3. tit. part. 3. adeo ut etiam per actum filium factum per procuratorem acquiratur domino vera possessio, secundum Dyn. *consil. 15. questio talis est.* Bart. & Jas. *num. 396. cum sequentibus in l. si i qui pro emptore. ff. de usufruct. potest enim quis per alium, quod potest facere per se ipsum ut in Reg. potest quis, de reg. jur. in 6. neque obstat quod debet jurare, nam & Prelatus tenetur jurare statuta suæ ecclesiæ, & nihilominus per procuratorem capit possessorem sui Episcopatus, ut quotidie videmus, sique & sponsalia per procuratorem fieri possunt, soletque procurator in animam domini sui præstare iuramentum e. novis. de officio dele. & in aliis casibus relatis per Doctores, maxime Pet. Pexium, in *dist. cap. potest quis.* Industriadque persone non videmus in hoc casu de jure requisitam, & sic jure optimo potest per procuratorem capi possessio hæc, quoniam & procurator nomine Domini juramenta præstare poterit, & itidem ipse Dominus cum primam venerit ad constitutum, poterit implere obligationem hanc jurandi statuta sicut & prelatus facit, cum primum (capta jam possessione Episcopatus) ingreditur ecclesiam suam Cathedrali. & licet hæc scrupulo non careat aliqui dixerint, hæc mihi posterior placet opinio. Habes tamen notare, quod hodie habemus quandam*

novam pragmaticam, quam retuli in mea Curia Pisana, de decario lib. 4. capitulo 2. circa has renuntiationes & possessiones officiorum capitendas disponens ad evitandas fraudes solitas fieri ne officia perderentur, quam post hæc in ultima impressione nostræ Recopilationis faciendæ inseram reperies, & hæc pro hoc titulo.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Novus ordo servandus in renuntiationibus officiorum renuntiationibus in presenti apponitur.

DE hac lege meminimus in curia Pisana, lib. 4. c. 2. & in l. 4. istius nostri tituli 4. ideo hic non insisto amplius.

TITULUS QUINTUS.

De los Proprios, y rentas de los concejos.

ET cum superioribus titulis dictum sit de conciliis populorum & officii publicis eorum, nunc consequenter de bonis propriis agendum est in hoc titulo.

IN LEGEM PRIMAM.

Propria civitatum & populorum & officia eorum ab aliquibus occupata restituenda sunt, non obstantibus Regiis licentiis & provisionibus contrariis.

SUMMARIUM.

1. *Respublica duplicis generis communia bona habet.*

Ibi, ea sua propria, & hæc sunt propria ipsorum locorum, non vero publica; omnis enim Resp. duplicis generis bona communia habet: quædam enim sunt, quæ velut in peculio, vel in pecunia ipsius populi consistunt ut l. sed Celsus, in princ. ff. de contrah. empti. l. 1. §. tit. 5. part. 5. veluti ferri, molendina, redditus & similia, quæ sunt velut quilibet privatorum bona, & hæc strictissime publica appellantur, ut in l. inter publica, & ibi gl. ff. de verbo. signifi. & quia verè publica non sunt, datur eorum propria & vera venditio, quod non est in aliis, quæ sunt in publico usu, & de his bonis, quæ sunt velut patrimonium populorum, loquitur Iuriscultus in tit. ff. de adm. rerum ad civ. pert. & text. in l. 10. tit. 18. part. 3. & lex nostra & sequentes; debentque hæc bona communia, quæ sunt in redditibus populorum in communem omnium vicinorum utilitatem erogari, ut probatur in l. 20. tit. 5. part. 3. ibi Deven ser meridas en pro comun de toda la ciudad, o villa, o rras fueren, veluti in pluribus exemplis positus per Avend. cap. 10. part. 3. cum sequent. lib. 2. Quædam verò bona sunt in usu publico & communi, ut platea, theatrum, via & similia, quæ nunquam occupantur conceduntur, vel que celo terraque inventiuntur, & o-

IN LEGEM SECUNDAM.

Beneficia Principum concedentium propria civitatum vel populorum nihil valent.

SUMMARIUM.

1. *Rex in dubio non videtur velle alieni prejudicare, nisi ut. n. 3.*
2. *Tollere nisi & dare alteri non licet nisi ex causa publica.*

Ibi,

Ibi, de guardar sus derechos, y rentas, y propios, & las nuestras ciudades, villas, y logares, Rex enim in dubio non videtur velle alicuius iuri prejudicare; ex l. 1. §. si quis a Principe. ff. ne quid in loco pub. in cuius propositum plura dixi in l. 4. tit. 3. num. 39. lib. 1. supra, & in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, & in aliis pluribus locis, & sic in nostra lego dicitur, quod non est voluntatis Regis iuribus & propriis civitatum & villarum & vicorum prejudicare; nam postquam Rex unicuique civitati, villæ, aut populo terminum assignavit, & terras ac redditus conceffit ut propria illius essent, non est censendum velle donationem hanc revocare, cum privilegium ejus debeat esse mansurum, ut & notat Arret. conf. 15. col. 2. & eo relatio Avend. c. 12. part. 3. num. 20. in princ. lib. 2. & diximus latè in lib. 1. tit. 15. lib. 4. supra, num. 56. cum sequentibus. neque licet uni tollere & alteri dare nisi ex causa publica, ex l. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vend. & in l. Lucius. ff. de positi. & l. 2. tit. 1. part. 2. & Avend. dict. num. 20. & diximus in dict. l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, nisi rex ex certa scientia terras & has concederet derogando legibus & privilegiis, nam si id faceret, obtemperandum esset, secundum Bald. in cap. cum adeo, de rescript. ratio tamen id facit, & tunc cum causa, & populo citato, & non contradicente, ut inquit tunc fieri posse Avend. dict. num. 20. vers. & in tali casu, & habemus etiam l. 11. tit. 7. infra isto lib. ubi idem quod in nostra prohibetur, & ad administratores civitatum & populorum extenditur, ubi & alia dicemus annuente Deo.

IN LEGEM TERTIAM.

Persona in lege nostra contenta conducere non possunt propria, vel redditus conciliorum, neque census ac bona Regia, neque esse fidei iutores, vel assecuratores condictionum sub nostra legis pæna.

SUMMARIUM.

1. *Tabelliones & alii hic prohibiti non possunt conducere redditus Regios.*
2. *Procurator communis, vulgo Procurador del comun, civitatis vel villa, & procurator terra an possunt conducere Regios redditus.*
3. *An decimas Ecclesiarum & Ecclesiasticorum censuum prohibiti conducere decimiones & alii hic contenti.*
4. *Bona populorum & vicorum civitati vel villa subiectarum an poterunt decimiones vel tabelliones vel advocati talis civitatis vel villa conducere.*
5. *Pæcarii populorum habentur ut propria eorum.*

Ibi, que ni justicia, Et sic neque iudex fraternitatis, vulgo, Alcalde de Hermandad, hæc poterit facere, nam & hic iustitia dicitur, & ad eam administrandam in populo illo electus est & nominatus, & eadem

ratio militat in eo, quæ in aliis iudicibus ordinariis, præsertim cum in precedentibus, verbis, Ningun Alcalde, generaliter loquitur, & de aliis omnibus dixerit, ita ut in iis verbis, Ni justicia, iudex fraternitatis etiam comprehendatur, & ampliativè, non verò restrictivè verba hæc intelligamus, maxime in hac materia favorem publicum concernente.

Ibi, Ni del numero, Ampliantur per nostram legem lex 4. §. & 9. tit. 10. lib. 9. infra, prohibentes tabellionibus iis, Del numero, ceditus hos Regios conducere, & ut jam lege nostra addantur tabelliones ii personis ibidem prohibitis conducere Regios hos redditus, & sic lex nostra est ampliativa dictarum legum, prout ex subscriptione marginali nostri text. colligitur, ubi inseritur capitulum 25. anni 1525. à Carolo V. Tolethi constitutum, quod in tabellionibus concilii loquebatur, & per cap. 77. Anni 1528. per eundem Carolum ad tabelliones numerum extenditur, de quibus & in l. 15. tit. 7. lib. 4. supra ubi & alia dixi, & sic considerat Aviles. c. 32. part. 3. gl. Officiales.

Ibi, Ni otras oficiales que han dever hazienda de concejo, idem in advocatis populii illius disponitur, per l. 4. tit. 10. lib. 9. infra, de quibus personis legem nostram considerando tradit Avend. cap. 12. part. 3. num. 15. vers. Octavum est, lib. 2. ex quo infero male dixisse eundem Avend. cap. 19. pratorum, num. 24. vers. & hac ratione, lib. 1. dicentem, quod deputati & alii, qui tantum consulant, & assistunt concilio civitatis, non censentur per legem nostram prohibiti conducere redditus populorum & Regios, nam id ex lege nostra in iis verbis, & ex repetitis in fine nostre legis dura dicitur, Por los otras oficiales que no son de los susdichos que no han dever hazienda de los concejos, videtur comprehensum, ergo deputati & assistentes conciliis, qui debent videre distribui bona civitatis nullo modo possunt conducere bona hæc, contra Avend. ubi supra, quod intelligo de deputatis ad videndum bona conciliorum distribui, & de consultoribus eorum à civitate nominatis & designatis, quorum consilio hæc fieri debent. Ex quibus infero, quod procurator communis, vulgo, Procurador del comun de la tal ciudad, & o villa, & procurator terre & districtus, vulgo, Procurador de la tierra, qui in conciliis assistunt, ut videant an ibi aliqua statuantur in præjudicium communis vicinorum civitatis, vel terre suæ, vel an in iis fiat aliquid contra præeminencias civitatis, aut terre, non videtur, quod sint comprehensi sub nostre legis prohibitione, & ex iis verbis, Ni otras oficiales que han dever hazienda de concejo, colligitur clarior, quia isti duo procuratores, communis scilicet vicinorum civitatis, vel terre suæ jurisdictionis nihil aliud agunt, quam contradicere ea quæ in talibus conciliis in præjudicium suorum partium statuuntur, non verò vident bona propria conciliorum, neque de eis administrandis se intromittunt, & cui non conveniunt verba

novam pragmaticam, quam retuli in mea Curia Pisana, de decario lib. 4. capitulo 2. circa has renuntiationes & possessiones officiorum capitulis disponens ad evitandas fraudes solitas fieri ne officia perderentur, quam post hæc in ultima impressione nostræ Recopilationis faciendi inseram reperies, & hæc pro hoc titulo.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Novus ordo servandus in renuntiationibus officiorum renuntiationibus in presenti apponitur.

DE hac lege meminimus in curia Pisana, lib. 4. c. 2. & in l. 4. istius nostri tituli 4. ideo hic non insisto amplius.

TITULUS QUINTUS.

De los Proprios, y rentas de los concejos.

ET cum superioribus titulis dictum sit de conciliis populorum & officii publicis eorum, nunc consequenter de bonis propriis agendum est in hoc titulo.

IN LEGEM PRIMAM.

Propria civitatum & populorum & officia eorum ab aliquibus occupata restituenda sunt, non obstantibus Regiis licentiis & provisionibus contrariis.

SUMMARIUM.

1. *Reipublica duplicis generis communia bona habet.*

Ibi, ea sua propria, & hæc sunt propria ipsorum locorum, non vero publica; omnis enim Resp. duplicis generis bona communia habet: quædam enim sunt, quæ velut in peculio, vel in pecunia ipsius populi consistunt ut l. sed Celsus, in princ. ff. de contrah. empti. l. 1. §. tit. 5. par. 5. veluti servi, molendina, redditus & similia, quæ sunt velut quilibet privatorum bona, & hæc strictissime publica appellantur, ut in l. inter publica, & ibi glos. ff. de verbo. signifi. & quia verè publica non sunt, datur eorum propria & vera venditio, quod non est in aliis, quæ sunt in publico usu, & de his bonis, quæ sunt velut patrimonium populorum, loquitur Iurisconsultus in tit. ff. de adm. rerum ad civ. pert. & text. in l. 10. tit. 28. par. 3. & lex nostra & sequentes; debentque hæc bona communia, quæ sunt in redditibus populorum in communem omnium vicinorum utilitatem erogari, ut probatur in l. 20. tit. 5. par. 3. ibi Deven ser meridas en pro comunal de toda la ciudad, o villa, o rras fueren, veluti in pluribus exemplis politis per Avend. cap. 10. par. num. 3. cum sequent. lib. 2. Quædam verò bona sunt in usu publico & communi, ut platea, theatrum, via & similia, quæ nunquam occupantur conceduntur, vel que celo terraque inveniuntur, & oc-

IN LEGEM SECUNDAM.

Beneficia Principum concedentium propria civitatum vel populorum nihil valent.

SUMMARIUM.

1. *Rex in dubio non videtur velle alieni prejudicare, nisi ut. n. 3.*
2. *Tollere nisi & dare alteri non licet nisi ex causa publica.*

Ibi,

Ibi, de guardar sus derechos, y rentas, y propios, & las nuestras ciudades, villas, y logares, Rex enim in dubio non videtur velle alicuius iuri prejudicare; ex l. 1. §. si quis a Principe. ff. ne quid in loco pub. in cuius propositum plura dixi in l. 4. tit. 3. num. 39. lib. 1. supra, & in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, & in aliis pluribus locis, & sic in nostra lego dicitur, quod non est voluntatis Regis iuribus & propriis civitatum & villarum & vicorum prejudicare; nam postquam Rex unicuique civitati, villæ, aut populo terminum assignavit, & terras ac redditus concecit ut propria illius essent, non est censendum velle donationem hanc revocare, cum privilegium ejus debeat esse mansurum, ut & notat Arret. conf. 15. col. 2. & eo relatio Avend. c. 12. par. num. 20. in princ. lib. 2. & diximus latè in lib. 1. tit. 15. lib. 4. supra, num. 56. cum sequentibus, neque licet uni tollere & alteri dare nisi ex causa publica, ex l. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vend. & in l. Lucius. ff. de positi. & l. 2. tit. 1. par. 2. & Avend. dict. num. 20. & diximus in dict. l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, nisi rex ex certa scientia terras & has concederet derogando legibus & privilegiis, nam si id faceret, obtemperandum esset, secundum Bald. in cap. cum adeo, de rescript. ratio tamen id facit, & tunc cum causa, & populo citato, & non contradicente, ut inquit tunc fieri posse Avend. dict. num. 20. versicul. & in tali casu, & habemus etiam l. 11. tit. 7. infra isto lib. ubi idem quod in nostra prohibetur, & ad administratores civitatum & populorum extenditur, ubi & alia dicemus annuente Deo.

IN LEGEM TERTIAM.

Persona in lege nostra contenta conducere non possunt propria, vel redditus conciliorum, neque census ac bona Regia, neque esse fidei iustores, vel assessores conductorum sub nostra legis pena.

SUMMARIUM.

1. *Tabelliones & alii hic prohibiti non possunt conducere redditus Regios.*
2. *Procurator communis, vulgo Procurador del comun, civitatis vel villa, & procurator terra an possunt conducere Regios redditus.*
3. *An decimas Ecclesiarum & Ecclesiasticorum censuum prohibiti conducere decuriones & alii hic contenti.*
4. *Bona populorum & vicorum civitati vel villa subiectarum an poterunt decuriones vel tabelliones vel advocati talis civitatis vel villa conducere.*
5. *Vecaria populorum habentur ut propria eorum.*

Ibi, que ni justicia, Et sic neque iudex fraternitatis, vulgo, Alcalde de Hermandad, hæc poterit facere, nam & hic iustitia dicitur, & ad eam administrandam in populo illo electus est & nominatus, & eadem

ratio militat in eo, quæ in aliis iudicibus ordinariis, præsertim cum in precedentibus, verbis, Ningun Alcalde, generaliter loquitur, & de aliis omnibus dixerit, ita ut in iis verbis, Ni justicia, iudex fraternitatis etiam comprehendatur, & ampliative, non verò restrictive verba hæc intelligamus, maxime in hac materia favorem publicum concernente.

Ibi, Ni del número, Ampliantur per nostram legem lex 4. §. & 9. tit. 10. lib. 9. infra, prohibentes tabellionibus iis, Del número, ceditus hos Regios conducere, & ut jam lege nostra addantur tabelliones ii personis ibidem prohibitis conducere Regios hos redditus, & sic lex nostra est ampliativa dictarum legum, prout ex subscriptione marginali nostri text. colligitur, ubi inseritur capitulum 25. anni 1525. à Carolo V. Tolethi constitutum, quod in tabellionibus concilii loquebatur, & per cap. 77. Anni 1528. per eundem Carolum ad tabelliones numerum extenditur, de quibus & in l. 25. tit. 7. lib. 5. supra ubi & alia dixi, & sic considerat Aviles. c. 32. par. glos. Officiales.

Ibi, Ni otras oficiales que han dever hazienda de concejo, idem in advocatis populii illius disponitur, per l. 4. tit. 10. lib. 9. infra, de quibus personis legem nostram considerando tradit Avend. cap. 12. par. num. 15. vers. Octavum est, lib. 2. ex quo infero male dixisse eundem Avend. cap. 19. pratorum, num. 24. vers. & hac ratione, lib. 1. dicentem, quod deputati & alii, qui tantum consulunt, & assistunt concilio civitatis, non censentur per legem nostram prohibiti conducere redditus populorum & Regios, nam id ex lege nostra in iis verbis, & ex repetitis in fine nostre legis dura dicitur, Por los otras oficiales que no son de los susdichos que no han dever hazienda de los concejos, videtur comprehensum, ergo deputati & assistentes conciliis, qui debent videre distribui bona civitatis nullo modo possunt conducere bona hæc, contra Avend. ubi supra, quod intelligo de deputatis ad videndum bona conciliorum distribui, & de consultoribus eorum à civitate nominatis & designatis, quorum consilio hæc fieri debent. Ex quibus infero, quod procurator communis, vulgo, Procurador del comun de la tal ciudad, & o villa, & procurator terre & districtus, vulgo, Procurador de la tierra, qui in conciliis assistunt, ut videant an ibi aliqua statuantur in præjudicium communis vicinorum civitatis, vel terre suæ, vel an in iis fiat aliquid contra præeminencias civitatis, aut terre, non videtur, quod sint comprehensi sub nostre legis prohibitione, & ex iis verbis, Ni otras oficiales que han dever hazienda de concejo, colligitur clariss, quia isti duo procuratores, communis scilicet vicinorum civitatis, vel terre suæ jurisdictionis nihil aliud agunt, quam contradicere ea quæ in talibus conciliis in præjudicium suorum partium statuuntur, non verò vident bona propria conciliorum, neque de eis administrandis se intromittunt, & cui non conveniunt verba

verba legis, neque ejus convenit dispositio. l. 4. §. cories. ff. de damn. infecti. l. 1. §. loquitur. ff. de aqua quotid. & est. late Mexia in l. de Toledo, in 2. partis fundamentum 2. num. 2. & 3. & quia lex nostra prohibitiva & penalitatis est, neque de una persona ad aliam debet fieri extensio in qualibet dispositione, ut alibi diximus, & sic videtur ita tenendum nisi in casu in quo esset consuetum, quod & ii procuratores assisterent in expendendis vel revidendis propriis talis civitatis & populi, nam tunc & ipsi censentur comprehensum sub legis nostre dispositione, & hac mihi pro nunc placent, latius qui consilium aut sententiam super his prestare voluerit, considerabit, nollem enim novarum opinionum propositione aliquem ledere.

¶ Ibi, *Non sicut fadoris*, ut ex text. in l. Curia l. C. locati. Placca in l. si quis procurator. C. de decario. libro. 10. Boer. dec. 315. num. 2. & Aviles, ubi supra, ubi ampliat ad sacerdotes & milites.

¶ Ibi, *De rentas de propriis, y concejales, ni de rentas Reales*, sed an & de Decimis Ecclesiarum clericorum, vel religiosorum censentur dicta persone, & prohibetur conductionem facere, & videtur dicendum quod sic, nam ex illis decimis Rex habet tertias coronae Regie incorporatas, de quibus in tit. De las tercias del Rey, infra lib. 9. ergo cum ibidem includantur redditus Regii, necessario videtur dicendum idem esse prohibendum. Nihilominus tamen contrarium mihi verius videtur, nam decima hec Ecclesiastica non sunt de propriis civitatum, neque de redditibus Regis, sed Ecclesiarum & ministrorum ipsarum, in rato titul. extra de decimis, & in part. 1. tit. 20. & in lib. 1. supra, & ipsi Ecclesiis & ministris eas principaliter competunt, & quamvis in eis Rex habeat ex concessione Romani Pontificis partem, tanquam decimaria tamen sunt censenda, & sic de eis debet judicari, sicut de aliis decimis, nam subrogatus debet sapere naturam illius in cujus locum subrogatur, & quod principaliter agitur est attendendum, non vero id quod incidenter, ut per Tiraq. in Tract. res inter alios alia, & ex dictis per nos, in l. 34. tit. 6. lib. 3. supra & cum principaliter decima conducantur, licet sub eis tertie danda Regi contineantur, non videtur hoc consideratione dignum in propositum nostrum, & cum in decimis lex nostra & similes non loquantur, neque disponant, merito dici potest earum dispositiones non habere locum in decimis maxime si Regis nomine tertie ejus separatum ab aliis decimalibus administrantur & conducantur, prout fieri solet, nam licet quoad has tertias tunc dici posset legem nostram & similes locum habere, non tamen quoad alia bona decimalia Ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum, vel religiosarum.

¶ Ibi, *de las ciudades, villas y lugares, donde tuvieren los dichos officios*, sed an de vicis & populis tali civitati subjectis idem dicendum est, & in hoc duo casus sunt considerandi. Primus circa officiales talis vici & populi subjecti, & quoad propria eorum, & redditus Regis ab ipsis vico & populo Regi solvendos, nihil dubium quin officiales talis vici & populi hac conducere non possint, cum de omnibus lex ista loquatur: Secundus casus est, circa officiales civitatis volentes conducere propria vici & populi alicujus illi civitati subjecti, vel redditus Regis ibidem Regi solvendos, & in hoc casu idem videbatur dicendum, sicut in primo casu circa officiales ipsiusmet vici & populi, sed an circa officiales civitatis loci & vici illius saltem circa rectores & tabelliones del numero, dubium mihi videtur, nam quod idem sit in eis facit, nam & isti suis temporibus visitant vicos & populos jurisdictioni suae civitatis subjectos insimul cum iustitia, & rationes quaerunt & gerunt propriorum talium vicorum, & sic videtur comprehendi sub dispositione nostrae legis & similibus, & quia cum lex nostra favorabilis sit, territoria comprehendit, ex dictis per Alexand. in l. finita. §. si. de veitigalibus. n. 6. ff. de damn. infecto, cum quo est communis, secundum Gom. in §. rursus. num. 19. Insist. de actio. & traditur per Halb. in Tract. de prescript. 3. part. 5. partis princip. quest. 2. in contrarium tamen facit lex nostra ibi, *Donde tuvieren los dichos officios*, ergo non extralocum locum, quia qualitas adjuncta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi est iuris vulgaris, & quia videtur non militare rationem nostrae legis, nihilominus tamen dubiam credo esse quaestionem hanc circa rectores & tabelliones civitatis illius, cui vici illi & populi subjecti sunt, nam circa correctores & officiales suos talis civitatis nulli dubium nisi quod neque in vicis sui jurisdictionis non possint conducere propria locorum illorum neque redditus Regios, eo quod in civitate & tota eius jurisdictione prohibendum est per alias regias leges, ne emant bona aliqua neque negotientur, quod non est in tabellionibus & rectoribus civitatum circa populos jurisdictioni suae civitatis subjectos, & sic circa tales rectores & tabelliones latius erit cogitandum.

¶ Ibi, *de las carnicerías dellas*, hic habes text. probantem quod viciarie & populorum habentur, ut propria eorum & sic in eis sicut in aliis propriis conducendum est, & dispositum censetur, & habent locum omnia circa propria locorum disposita, ut diximus in l. 2. num. 13. tit. 1. lib. 2. supra.

¶ Ibi, *Recibidos a la posesion*, vide ad quid notavi & consideravi hac verba, in l. 5. tituli precedentis, verbo, *Tome la posesion*.

Forma locandi propria & redditus populorum describitur in praesenti.

IN LEGEM QUARTAM

SUMMARIUM.

1. Bona civitatis vel ville non est de essentia ut locentur, nam & per personas nominandas a concilio

concilio administrari poterunt, hodie secum numerus 3.

2. Locatio in publica subhastatione facta exclusiva est omni doli & fraudis potest tamen probari contrarium, ut num. 3. & num. 4. declaratur.

6. Ex licitatione ad diem certum facienda colligitur vera certificatio ad licitandum.

7. Assignatione dicta ad ultimam subhastationem si aliquis licitationem fecerit, non licebit dicto alium prerogare nisi consuetudine aliud sit introductum ut ibi.

8. Praeco si debeat ad praconizandum per edita in loco publico affixa, potest locari bonorum fieri vel per intam & sonum campanae si ita est consuetum, ut ibi num. 9.

10. Subhastationis forma qua sit.

11. Subhastatio quid sit & ibi a quo dicatur & derivetur.

12. Bona civitatum vel villarum non possunt extra formam nostri textus locari.

13. Interest nostra corvicinos fundos acquirere etiam supra iussum assignationem.

14. Praconia in loco consueti sufficit dari, etiam si ibidem non sit ver locanda, ubi quid si adeo postis, vel sint in diverso territorio.

15. Terminis Praconiorum arbitrius erat hodie in rebus civitatum & villarum locandis. Jam est ratiatum ad novem dies, ubi quid in venditione, ubi & an minui vel prolongari possint.

16. Praconium quolibet horum novem dierum dari an sit de substantia.

17. Iudex licet praecipias alicui quod intra novem dies contrarium accedat ad eum adhuc datur annus ad quietem.

18. Ultima subhastatio non debet fieri in aliquo horum novem dierum sed eis elapsis assignandus dies para el Remate, vel intra novem dies ad diem primum secundum vel tertium post novem dies.

19. Ultima subhastatione vici & ville facta non admittitur alius licitator.

20. Adjectiva del quarto non admittitur in aliis bonis quam Regis.

21. Per viam Restrictionis bene admittitur novus licitator.

22. Plus offerenti danda est res licitata, & n. 28. declaratur.

23. Lex nostra attentata corrigitur dispositio distinctionis Bart. in l. si tempora C. de fide instrum. lib. 10.

24. Non ad pretium, sed ad maiorem concilliorum utilitatem est attendendum, de quo & de hac utilitate meliori.

25. Idoneus debet esse ille, in quem bona concilliorum subhastantur & ideo si de iustis datur quoridie per talem etiam idoneus sit.

26. Licitatore secundo plus dante, an primus ante eum liberetur.

27. Si quis per errorem adjunctionem fecit super pretio, quod in rei veritate non erat autum, an valeat.

29. Quilibet admittitur ad locanda praedia Reip. qui non sit in iure prohibitus.

30. Requisita in rebus civitatum adhibenda.

31. Aliquis si esset expendendum pro reparanda relicta civitatis, iudex cum redire habet

Azvedo in Recopilationem. Tom. II.

potestatem consumendi tertiam partem pignoris, ubi ad omnes locaciones parum privatum extenditur.

32. Facta locacione statim conductores possunt vicia & recuperare & administrare ac si habeant mandatum, imo & inter ipsos conductores creetur iudex mandatum ad agendum num. 33.

34. Respub. etiam potest agere contra conductores & eorum socios statim facta locacione, & adventu termino solutionis designato per conductores ipsos ac si a principio ipsi socii conductissent, ubi an idem sit in aliis sociis.

35. Lex nostra non loquitur in rebus, que in foro venduntur, ut framentum, vinum, oleum & similia, quia hac sunt praconia venduntur.

36. Solemnitates esse adhibitas, quis debet probare.

37. Rectores tanquam administratores reip. tenentur de negligentia.

Ibi, *Y lo ovieren de arrendar*. Ex his verbis colligitur clare, quod non est de necessitate locare propria civitatis, villae, aut pupilli, nam & per suos administratores possent colli praedia publica & fructus percipere, licet tutor facti in rebus pupilli, ut in l. 15. tit. 16. part. 6. ibi. *Hacer labrar las heredades*, nam intelligitur live per se, five per colonum, & ita lex nostra inquit, dum in casu in quo propria sunt locanda, inquit servandas leges nostrae solemnitates, & per consequens quod non subicitur necessitati, ut locari omnino debeant, sicut & Rex ipse suos redditus per suos thesaurarios administratores ac collectores plerumque administrat, & hoc praefertur cum non reperitur, qui pretio iusto ea conducatur, verum quia signis gubernantur per plures bona communia, nam videntur quasi neglecta, ut in l. 2. C. quando & qui 4. par. deb. l. led. ut neque iustitia & rectoribus imputetur, frequentior est horum bonorum communium locatio, & melior: & exclusiva est omni doli & fraudis locatio hec publica subhastatione facta, ut probat Abb. 2. consil. 69. vol. 2. & Ripa. Responso 9. sub titulo de legibus & probatur ex l. 32. tit. 26. par. 2. & ex l. 52. tit. 5. part. 5. & faciunt notata per Bart. in l. 2. C. de grad. cur. & Ang. in l. pretiarum. ff. ad l. fidei. potest tamen probari & contrarium, & transfert onus probandi in adversarium, quia non est iuris & iure praesumptio, sed iuris tantum, ut per Mascardum, de probat. conclusi. 655. & quia communiter iam solent locari bona hec civitatum, & populorum, sicut & pupillarum & minorum sic semper consulo fieri ubicunque fieri potest. Habes tamen notare quod in subhastatione bonorum executorum qua sit in executione contractus publici sententiae aut confessionis judicialis vel privatae scripturae recognoscitur cum minori pretio vendi soleant quam debeat fieri & submissa voce praconia dentur, fraud praesumitur licet publica subhastatio & dicatur, secundum Didac. Pec. in l. 4. tit. 3. libro 3. Ordin. col. 2073. in prin. & facit in argumentum l. 40. in fin. tit. 5. part. 5. Ex quibus habet

etiam notare, quod licet de iure in locati-
 onibus non requiratur subhastatio, secundum
 gl. in l. *quoniam*, in verb. *Prædict.* C. de vend.
res civit. lib. 11. & in l. 3. verb. *Licitatio*. C. de
fund. pat. lib. 10. tamen verum est & erat in
 rebus privatorum, secus si locentur res pub-
 licæ, ut hic, & notabat Bertach. de gabelis.
 2. p. 9. 6. & seq. per l. *penes*. C. de vellig. &
com. notat Rebus. de præconiis. in 2. tom. *conf.*
Franc. art. 4. gl. unic. num. 32. & idem est in
 rebus pupilli minoris, vel Ecclesie, ubi &
 quando locantur, secundum Guid. Damhoud. in
tract. de subhastat. c. 1. num. 15. cum seq. & c. 2. ubi
 c. 4. tractat, de subhastationis forma & modo,
ibidemque num. 1. asserit, in hæc subhastatio-
 num materia opiniones Bart. Bald. & Specular.
 & eorum dogmata & interpretamenta omnes se-
 qui Doctores passim & laudant & asserunt.

¶ Ibi, *Dia clerici*, nam ex tali assignatione
 colligitur vera certificatio ad licendum, &
 facit text. in l. *de qui alien.* §. 1. ff. *quod vi
 aut clam.* & ibi probatur, quod si assignatio
 diei esset obscura nunc valeret, ut per Rom.
*conf. 379. & facit lex, ea que §. ff. de contr.
 emp. notat Avend. d. c. 12. præs. num. 4. requi-
 sitio §. lib. 2. ubi tamen inquit quod postquam
 licet assignatus fuerit dies ille *Para el remate*,
 si aliquis fecerit licitationem, quæ vulgo dicitur,
Postura, postea non licebit variare, & in
 assignatione termini, quia esset in præjudicium
 juris acquisiti, secundum Platea in l. 2. C. de
*fund. resp. lib. 11. & Bart. in l. si tempora. C.
 de fide instrum. lib. 10. in reff. Quinto quæro
 utrum num. 5. & quando sit, *En el mundo*,
loquuntur l. 32. tit. 27. p. 2. in hoc tamen polle-
 riori dicto praxis se in contrarium habet in hæc
 civitate Placentina in qua id ausum asserunt,
 in ea enim quotidie live in bonis privatis,
 sive resp. five minorum, etiam si assignatus
 dies & terminus ad ultimam adjectionem, &
 sic *Para el remate*, & etiam si dictum sit quod
 die illo & termino elapso res illa remaneat sub-
 hastata, *De ultimo remate*, facta licitatione
 aliqua, si alius majorem licitationem fecerit
 intra terminum illum cum hac conditione,
 quod terminus assignatus *Para el remate*, pro-
 longetur in longiorem terminum, vel in bre-
 viorem, admittitur talis licitatio, & si bene
 inspicitur Bart. in d. l. si tempora. num. 5. non
 dicit id ad quod Avend. ubi supra. cum allegat,
 sed potius contrarium, nam Bart. ibi lo-
 quitur, quoties jam est lapsus dies & terminus
 assignatus *Para el remate*, tunc enim mirum
 non est si alius non admittatur, nisi per viam
 restitutionis in rebus publicis minorum Eccle-
 siæ, vel Regis, ut inquit Bart. ubi supra. num.
 7. & alibi diximus latè, secus vero est si ante-
 quam dies ille & terminus assignatus *Para el
 remate*, labatur, alius compareat plus offerens;
 tunc enim nimirum si admittatur plus offerens
 intra terminum illum cum conditione,
 ut longius prorogetur, quia tunc nondum est
 acquiritum jus primo offerenti ex assignatione
 termini, cum intra terminum illum alius possit
 comparere, & majorem licitationem facere.**

¶ Ibi, *Por pregon*, si in loco illo adest præco,
 nam si ibidem deficiat, per edictum fieri possit
 in vallis ecclesie positum, vel in alio publico

& consueto loco, nam ista solemnitas ostendit
 æquipollet voci præconiis & plus, ut est text.
 in l. *loca*, & ibi notat Platea C. de locat. præd.
*Fiscal. lib. 11. & per Angel. in Authen. de
 Alien. & emphyteut. §. hoc etiam. colla. 9. &
 Avend. eos referens, in dicit. cap. 12. num. 25.
 versic. & advertat. lib. 2. item si consuetum
 esset has publicationes fieri per tubum vel
 sonum & campanæ sufficeret, neque hoc debet
 vnitari, ut notat Bart. in l. 1. C. de pascuis
 publ. & Bald. in Rubr. C. de rescindendi. vend.
 Felin. in cap. cum M. col. 3. de consuet. Avend.
 ubi supra num. 3. ubi tamen adellet præco, per
 præconium hæc fieri deberent, eo vero defici-
 ente per edictum & programma, ut dictum
 est, nam præconium est inelamatio, & præco
 est, qui hæc programmata inclamât, & cuius
 etiam officium est dicta Regis & præceptum
 Magistratum publicare, & programma dicitur
 Edictum publicum, ut in Rubric. C. *coramina*.
 Epif. *programmata*, ut not. Rebus. in 2. tom. *conf.*
consuet. 17. tit. de præconiis. in princ. Et sic
 inquit Bart. in l. *licitatio. ff. de publ. & vellig.*
subhastationis formam esse, quod edicto & aut
 præconiis voce notum manifestumque sit di-
 cendo, quod quicumque talem rem emere aut
 comparare voluerit coram talibus infra tot dies
 ad promittendum, vel licendum compareat,
 & plus offerenti dabitur, ut refert Jodocus
 Damhouderi, in tract. de subhastat. cap. 4. num.
 4. & sic secundum eundem Jodoc. ibi. c. 1. num.
 9. subhastatio est rei venalis publicè & expo-
 sitio cum præconiis voce, vel edicto, vel pro-
 clamazione, quæ pluris licenti, seu offerenti
 conceditur, ut probatur in *Authen. hoc jus por-
 retum. C. de sacros. ecclies. & in l. 1. C. de fide
 instrum. & jure has. ff. lib. 10. & dicitur sub-
 hastatio ab hastario, quod secundum Papiam,
 locus est ubi venduntur, vel vendebantur pro-
 scriptorum bona, & ibi per Jodocum, vel se-
 cundum Rebus. ubi supra num. 6. subhastatio
 vocatur illa venditio in publico loco facta:
 quia olim ea, quæ publicè vendebantur, veteres
 hæc supponebant, & hæc in Auctionibus
 ponebatur, ut terror esset debitorum, quorum
 bona vendebantur, ne vendere impeditent. Et
 idem fiebat, quando illa ad fisci utilitatem ven-
 debantur, vel bona debitorum fisci, ut in *rit.
 C. de fide instrum. lib. 10.* Ex quo nunc intellexi
 à quo habuerint originem hæc Placentiæ tem-
 pore publice ferie in die sancti Andree quo-
 libet anno habendæ, in portis publicæ Domus
 de consistorio apponitur quedam hasta cum
 una rodela per tempus, quo feria illa durat,
 quod credo processibile à dicta antiquitate ap-
 ponendi hastam in subhastationibus publicis,
 ut nemo audeat per tempus illud feriarum im-
 pedire rerum venditionem. Et notandum est
 quod abique nostri text. solemnitate non pos-
 sunt locari propria hæc civitatis vel populi,
 nisi Rex præbet licentiam ad concensum ob-
 servandum & faciendum, secundum Humada.
 l. 5. tit. 26. par. 2. glo. 6. num. 18.**

¶ Ibi, *Pregonando*, intellige in locis con-
 sueris, & ubi bona facta sunt, nam verisimile
 est, quod ibidem facilius emporeretur
 quàm alibi propter affectiones vicinorum, qui
 sæpe habent fundos convicinos, quos nostræ
 interest

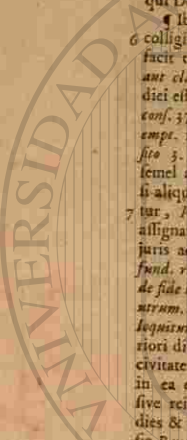
13 interest acquirere etiam supra iustam & estimati-
 onem l. *ficus*, de legat. 2. l. 1. §. sed si alii-
 ff. si quid in fructu. par. notat Pelaez, de ma-
 yora. 1. par. q. 58. num. 23. & ante eum Rebus.
 in dicit. tit. de præconiis, art. 1. glo. 2. num. 6.
 ubi num. 7. inquit, quod non intelligit, quod
 super fundo ipso locando, vel vendendo de-
 beat præconium fieri, sed sufficit, quod in
 14 civitate vel loco & consueto præconia dentur,
 ex l. unica, in fin. vers. *edictum ex more propo-
 sit.* C. de just. cod. *confir.* & in locis frequen-
 tioribus civitatis, per text. in l. *jubemus*, ibi
 in frequentioribus locis proponendi. C. de des-
 fenfor. civit. quod si locus ille esset peste con-
 sectus; in alio proximo loco debet præconizari,
 & multiplicari, ut Doct. notant in l. 1.
 §. si iustitiam. ff. de acquir. poss. quæ enim proximè
 sunt inesse videntur l. *lectus*, ff. si cer. per. sed
 si in pluribus locis res sita sunt, ita ut sub di-
 versis tribunalibus & territoris existant, tunc
 in quolibet territorio debent præconizari &
 publicari, secundum eundem Rebus. ubi sup.
 art. 7. gl. *una*. num. 5. & Pelaez, ubi sup. id
 ad bona vendita virtute executionis super eis
 petita applicans, ita ut ex contrario facto mul-
 tæ executiones rescindi possint & annullari.
 ¶ Ibi, *Por nueve dias*, de iure communi
 (excipit venditione rerum fiscalium & mino-
 rum & Ecclesie) ubi viginti dies dabantur ad
 subhastationem) tempus hoc erat arbitrium
 15 in rebus aliarum civitatum & conciliorum,
 ut notat Bart. in l. *licitatio. in princ. ff. de pub.
 & vellig.* quem & alios referens sequitur
 Avend. d. cap. 12. præs. num. 2. lib. 2. & Me-
 noch. de arbor. jud. lib. 2. cent. 2. casu 171.
 num. 28. & clarius in eadem cent. 2. casu 129.
 per totum, ex lege tamen nostræ vides de-
 terminatum, quod in locatione bonorum &
 reddituum conciliorum, civitatum, villarum
 & populorum novem dies dantur & assignan-
 tur, in venditione vero triginta dies assignari
 solent. Et novem ii dies de quibus in nostrâ
 lege minui non possunt, prolongari vero sic,
 & valebit subhastatio, ut per Avend. d. n. 2. &
 Jodocum, in d. tract. *subhastationum. c. 5. num.*
 2. & sic secundum Avend. ultra novem dies
 durabit & hodie arbitrium iudicis & decu-
 rionum ad subhastationem ultimam faciendam
 rei locandæ, sicut olim durabat. Ex quibus
 deducitur quod non est de substantia quod
 16 quolibet die & horum novem præconizetur,
 sed sufficit interpollatum præconizari, dum
 tamen per novem dies dentur præconia pub-
 licè & in loco consueto, nam si novem dies
 prolongari possunt, ergo non quolibet die præ-
 conia danda sunt, item quia licet tempus
 censatur esse continuum, ex text. in c. 1. &
 ibi Joan. And. de vita & hon. cleri. in 6. c. lau-
 dabile. cum glo. de frig. & malef. Alex. in Rubr.
 de divers. & temp. præs. Ant. Gom. rom. 3. c.
 1. num. 3. tamen adhuc dicitur continuum,
 etiam si alibi intervallum est. sicut tibi, de consuet.
 dist. 5. text. l. 1. §. 2. & §. ff. de aqua quodid. &
 affi. quos allegat Addit. glo. *continuas*, in
 cap. *quomodo*, de offi. ordin. in c. nav. & se-
 cundum illam gl. quantumvis dicatur alicui
 per iudicem, quod intra decem dies continuos
 17 accedat ad eum, adhuc datur & unus dies ad
Azvedo in Receptionem. Tom. IV.

quietem, quam gloss. allegat Oroscius in l. 1.
 ff. si quis canis. col. 688. in fin. neque vitatur
 contractus licet intervallum transeat inter præ-
 conium & obligationem secundum Aviles. c.
 52. præs. glo. *De pujar*, num. 5. & sic neque
 vitabitur ultima subhastatio licet inter unum
 & aliud præconium intervallum addit, dum
 tamen in illis novem diebus non unum aut duo
 præconia dentur, sed plura potius, licet non
 quolibet die præconizetur, ut inquit gloss.
Pregonar, l. 52. tit. 5. par. 3.

¶ Ibi, *Señalando despues dia para el remate*,
 nota dictionem illam, *Despues*, ut intelligas
 non ad ultimum novem dierum signandum
 18 esse ultimam subhastationem, sed ipsi novem
 diebus elapsi signandus est dies ad eam; neque
 dico quod assignatio hujus diei sit omnino
 faciendâ lapsis jam novem diebus, sed quod
 dies ille assignandus sit illorum dierum post
 novem dies labentium, qui quidem & intra
 hos novem dies poterit dies aliquis assignari,
 in quo novem iis diebus elapsis hæc ultima
 subhastatio, & detur litimum præconium. Di-
 latione enim novem dierum, stante non sic
 Remate, neque est aliquid aliud faciendum,
 quam præconizare, ut l. *sive pari*. C. de dil-
 latio. notat Avend. dicit. cap. 12. num. 5. lib.
 2. præs.

¶ Ibi, *T se rematen*, quo quidem remate
 facto iustè, juridice, absque dolo, fraude &
 collusione non admittitur amplius adjectio ali-
 qua & pretii, ut removetur res ab emptore vel
 19 conductore & detur novo huic adjectori, ex
 text. in l. *Lucius*, §. *fin. ff. ad municip.* & ibi
 gloss. alia jara allegat, & notant Bart. & Re-
 lator per Avend. d. c. 12. præs. num. 9. lib. 2.
 & Jodocus, in dicit. tract. *subhastatio. cap. 3.*
 num. 5. Aded ut neque adjectio, *Del quarto*,
 admittetur, prout admittitur in gabellis, quæ
 quidem adjectio, *Del quarto*, non practica-
 20 tur in aliis bonis ac redditibus quàm Regi
 debitis, non vero in aliis bonis civitatum &
 conciliorum, ut per Avend. ubi supra num. 10.
 & 11. nisi id, in pactum deductum sit vel sta-
 tuto, aut consuetudine obtentum, ut per eun-
 dem Avend. ibidem, & Aviles, ubi supra
 num. 9. Cessante verò pacto statuto aut con-
 suetudine, *Hecho el remate*, nullus alius ad-
 mittitur licitator, nisi per viam restitutionis &
 21 in casibus in quibus dixi in l. 2. gloss. *Porque
 diga*, titulo 1. lib. 2. supra, & me referens
 Doctor Gutierrez, dixit, in suis practicas *Que-
 stionibus libro 1. questione 38.*

¶ Ibi, *Que mayores pocios diere*, plus enim
 offerenti est danda res & licitata, per text. in
Authen. hoc jus porretum. C. de sacros. Ecclies.
 l. *si tempora. C. de fide instrum. lib. 10.* Bartol.
 inquit, illa verba inducere obligationem,
 ita quod non sit gratificationi locus, ut & per
 Bertach. de Gabellis. 2. parte, *quest. 9. facit gloss.*
favere in cap. venerabilem, de electio. notat Re-
 bus. ubi supra art. 7. gloss. unica. numero. 18.
 & tradit Avend. d. cap. 12. numero 7. & Aviles
 cap. 32. præs. gloss. *de pujar*, qui ambo iniquam
 lege nostrâ attentâ & corrigi distinctionem
 23 Bart. in dicit. l. *si tempora. num. 4. & in l. li-
 citor*, ubi Angel. alterat, ff. de public. &
 vellig. idem Angel. in l. *ii*, qui bona ff. de pignor.
 Ec ij qui

qui distinguant, quod si verba praconij dicebant, quod plus offerenti daretur, omnino esse dandum, si vero hoc non dicebant, non adstringeretur ad hoc civitas, quae quidem distinctio ex lege nostra cessat, nam si verba praconium dicat, quod dabitur plus offerenti in die signato *Para el remate*, si hoc non dicitur praeco, omnino ultima subhastatio est facienda in favorem illius, qui tunc majorem auctionem & licitationem fecerit, & id expresse in iis verbis probat lex nostra dicens: *Y se remate en aquel que mayores precios diere*; & ponderandum est quod lex nostra non dicit, *Que mayor precio diere*, sed in plurali, *Que mayores precios diere*, ut intelligamus, quod non ad solum pretium numerarium est attendendum, sed etiam ad quamcumque utilitatem & concilium, de qua utilitate & meliori conditione ponit exempla, text. in l. *enm qui emit*, §. *melior cum adhibent sequentibus*, ff. de in diem additio, & not. Lucas de Penna, in l. *congruit*, C. de locat. prad. civil. lib. 2. & Rebus. in d. *art. 7. glo. unic. n. 21.* & diximus in proposito aliqua in l. 2. tit. 1. lib. 2. supra, & notat Aviles e. 32. *prat. glo. De pujar num. 6.* ubi & inquit quod est advertendum, quod ille in quem subhastatio & ultima fit, sit idoneus ad solvendum ex text. & ibi Bald. in l. *si proponatur*, ff. de in diem additio, & in dicit §. *melior*, & hac de causa licet lex nostra non requirat, quod fidejussor praestet ille, in quem fit ultima subhastatio, de consuetudine tamen semper petuntur & dantur, ne postea iudex & decuriones commissarii teneantur, & cum de consuetudine id fiat, tenentur omnino fidejussores recipere & petere, secundum Aviles, dicit. num. 6. & Avend. id pro requisito ponentem in dicit. e. 12. num. 13. Sed an per secundum majorem licitatorem liberetur & primus ante eum minorem summam offerens, & dicendum est quod sic, per text. in l. *Palerianus*, ff. de pretoribus stipula. l. *stipulatus es*, ff. de fidejuss. l. *cum pluribus*, §. *lege*, ff. locati, dicit singulari Crementis, singul. 41. *in seis quod forma*, ubi refert Bald. dicentem ex eo fuisse lucratum centum ducatos: quia per secundum actum ante rem receptam à prima licitatione videtur recessum, ut in *Auben. qui. mo. resu. infr. §. posteriore*, & novissime factum praevalet, lex pacta novissima C. de pactis. tradit plura Cassan. in *Catalog. glor. munda. part. fina. confide. fina.* & hanc opinionem ultra Bald. & Crement. ubi supra, tenet Paul. de Castro, in dicit. l. *licitato*, in princ. num. 3. ff. de publ. & vendig. ubi dicit se recordari vidisse Bald. consulere pro hac parte in civitate Arimini, dum esset Papix, & sequitur Hippolit. Boer. relati per Addition. Crementis, in dicit. singul. 41. & Aviles, ubi supra, num. 8. & Avend. dicit. cap. 12. *pretorum. num. 8. versic. item inferitur. libro 2.* Contrarium tamen, imo quod primus non liberetur, tenuit Bart. in dicit. l. *licitatio*, ff. de public. per text. in l. *Sabinus*, ff. de in diem additio, quem ad hoc refert Rebus. ubi supra, num. 21. cum tamen pro concordia intelligens, quoties secunda licitatio non est acceptata, secus vero si acceptata sit, nam tunc procedit Baldi & sequacium opinio, & bene, prout & tenet Cassan. in con-

suatid. Burgun. Rubr. §. 2. num. 23. & 24. Sed quicquid sit de iure civili, de iure tamen Regio in redditibus Regis habemus l. 11. tit. 1. lib. 9. *infr.* opinionem Bart. approbantem & iobentem esse rem vendendam *En quiebra*, ita ut primus non liberetur licitator, quam legem ad hoc considerat Castillo l. 70. *Tauv. num. 27.* & de iis fractionibus, vulgo, *Quiabras*, vide optime per Boer. dec. 248. *per totam*, & Cassan. ubi supra, & Benvenut. in *Tract. de mercat. tit. de Decollor. §. p. num. 8. fol. 33 r.* in *parois*, ubi cum sequentibus numeris alias quaestiones proponit. Sed resp. quod remedium dabitur contra conductorem, si deserat rem locatam, & de novo locatur à Republica, quod vulgo dicitur, *Torno se en quiebra*, qualiter agat de interesse, *Avend. ubi supra. num. 16. vers. & qualiter*, remittit se ad *Jal. in l. diem finitio. num. 34. ff. de offic. assessor.* Et ut evitaretur tunc conductor primus hanc inconvenientiam, consulere quod quando feceris hanc licitationem, dicas, *Hago esta postura contra que en mi se remate, o si se rematare en mi, y no de otra manera*, sed raro recipitur hanc licitatio maxime in Redditibus Regis: sed pro Reip. commode essent statuta facienda, quod propria ac redditus Reip. locarentur eisdem conditionibus, & gravaminibus ac formis, quibus locantur redditus Regis, prout in Ecclesiasticarum decimarum locatione de consuetudine habetur. Sed quid si quis per errorem putans primum licitatore & in tanto possuisse rem aliquam, super hac licitatione, aliam majorem fecerit, an tenebitur ex ea? vide *glos. Prometida*, in l. 33. tit. 26. part. 3. & Avend. dicit. cap. 12. *prat. num. 7. lib. 2.* Notandumque idem est pro complemento hujus glossae, quod in quantum in ea diximus, bona Reipub. esse locanda iis, qui majora pretia obtulerint, ut lex nostra probat, est intelligendum tamen non excedant verum valorem & pretium, nam in foro conscientiae ultra pretium justum non est licitum res locare, quia non debent plus offerenti dari, sed justum pretium offerenti, secundum Avend. ubi supra, n. 8. *versic. & nota*, inquit tamen ibidem, quod in dubio licitatio designat justum pretium. Et an rectores aliquid facientes tenentur in conscientia ad restitutionem, & memini me hanc quaestionem legisse apud Navar. in *tract. de restitut.* & dum hanc scriberem, non potui reperire, solummodo enim reperi quod in conscientia non licet plus justo pretio vendere vel locare, conducere vel emere, ut per ipsum Navar. ubi supra, *tom. 2. lib. 3. cap. 2. num. 13. cum sequentibus. aliquibus*, ubi, hanc asserit esse veram & tenendam sententiam, & contrariam erroneam, & consequenter neque rectores civitatum aliquid facientes excusabuntur.

¶ *Ibi*, En las personas prohibidas, de quibus in lege praecedente diximus, & de illis & aliis tractatur in titulo C. quibus ad conductu. lib. 11. & cum numerentur personae prohibita, Regula erit contrarium, scilicet, quod quilibet admittitur ad locanda praedia & Reip. qui non sit iure prohibitus, ut colligitur ex l. ad officium. C. *communis dividan.* & voluit Avend. d. c.

d. c. 12. num. 13. *requisito 8. ubi in fin. inquit*, quod licet decurio prohibeatur conducere bona lux Reipub. non tamen prohibetur ea retinere, ex text. expresse, in l. *decurio*, ff. de decurio, & ibi gl. quod non ulquequaque firmum reputo propter leges nostras Regias, de quo alibi me latius dixisse credo.

¶ *Ibi*, *Hago juramento*, hic est aliud requisitum pro locandis rebus ac redditibus conciliorum, quod quidem rarissime observatur, neque tale juramentum vidi, neque audivi factum, neque receptum à conductoribus, ita ut in delictum abierit. Ex quibus omnibus habes requisita adhibenda & in locatione rerum ac reddituum populorum. Primo enim dies certus est assignandus ad licitandum & subhastandum. Secundo, per praconium publicum vel per modum consuetum est publicanda locatio & licitatio. Tertio, per novem dies est praconizandum. Quarto, dies ultimum subhastationis debet assignari ad aliquem ex diebus currentis post dictos novem dies praconii. Quinto, debet subhastari in majori licitatore. Sexto, quod non locetur personae prohibite locari similes res. Septimo quod detur idoneo & cum fidejussoribus. Octavo debet licitatio & subhastatio fieri iudice praesente, vel saltem praesentibus officialibus Reipub. quibus à concilio id commissum est, aliter non valet licitatio, secundum Bald. in l. *fin. C. nova. vendig.* & Avend. d. *cap. 12. prat. num. 6.* Non quod conductor juret se non conducere dictos redditus, ut sint personae alias prohibita eos conducere, & hoc in locis ubi ita vitur, in aliis vero ubi simile juramentum abiit in delictum, non erit necesse illud facere: quibus requisitis impletis locatio bonorum ac reddituum conciliorum non erit irrita, ut inquit Avend. ubi supra num. 14. ubi in fine inquit, quod si pro reparanda res locata aliquid erit necessarium expendere & iudex habet cum rectoribus potestatem consensum in reparatione rei locatae tertiam partem pensionis ac emolumentum locationis, ex l. *restitutioni. C. de divers. prad. urb. lib. 11.* ubi Platea, ad omnes locationes etiam rerum privatarum id extendit, quod est singulari factaque locatione conductores ejus statim dicantur habere jus in rebus & redditibus locatis, & tanquam procuratores concilii & eorum unitatis poterunt uti omni iure concilii à quibus conduxerunt, competente, etiam non fuerit datum & mandatum, vulgo *recudimiento*, secundum Bart. in l. *in Provinciali*, §. *si ego*, ff. de nov. oper. num. imò si sunt plures arrendatarii videntur invicem habere mandatum & ad agendum, ut notat *Jal. in l. si unus ff. de pactis*, & eo relato Avend. d. c. 12. *prat. num. 15. ubi num. 16.* inquit, quod resp. etiam poterit agere contra suos in locatione illa per conductores nominatos ac designatos & sine mandato Reip. ac si à principio ipsi loci conduxissent, sicut contra ipsos principales conductores, & notat Anchar. *conf. 352.* & an idem esset in aliis locis vide *Bertach. in repert. suo verbo, socius, vers. 120.* & in num. 17. ipse Avend. ubi supra intellegit legem & nostram non loqui in rebus, quae in foro venduntur publico, in quibus

non cadit particularis affectio, nam tales res, ut frumentum, vinum & oleum sine licitatione vendi possunt, & valet venditio, & haec pro hujus legis declaratione sufficiunt, caetera per Doct. videbuntur: solum tamen, ut nihil necessarium omittamus, erit conveniens scire, quis debet probare solemnitates & omnes & sic requisita intervenisse in talibus locationibus, & in hoc die, quod si instrumentum dicat solemnitates intervenisse, qui contrarium dixerit probare tenetur, nam per instrumentum praesumitur l. *cum praebis. C. de probat.* si vero instrumentum nihil dixerit & emptor vel conductor eas allegaverit, probare illas tenebitur l. *ei qui. ff. de prob. ita Bart. Plat. & Rebus. in l. 1. C. de fide infr. lib. 10.* quos & alios referens sequitur Rebus. in d. *tit. de Pracon. ar. 7. glos. unica. num. 23. & 24. in 2. tomo conf. Fran.* Et nota quod rectores tanquam administratores Reipub. & bonorum ejus tenentur refarcire civitati id, quod per eorum negligentiam & amissum l. *fin. C. de jure Reip. lib. 11.* & habet hypothecam in bonis ipsorum l. 2. C. *ead. tit. & lib. Rebus. in l. inter publica, pag. 151. ff. de verb. sign.*

IN LEGEM OCTAVAM.

Judices ultimus non provideantur pro vendendis terminis publicis civitatum, ac populorum.

SUMMARIUM.

1 Non Provideantur Judices ad vendendis terminis publicis populorum.

Ibi, En provover juxes que vendan las tierras concegiles, y terminos publicos, y baldios que las ciudades, villas, y lugares de los Reynos han tenido por propios. Cum iudices ad hanc aliquando vidissent provideri mirabar equidem, ex dictis per me, in l. 1. num. 36. cum seqq. aliquibus. tit. 15. lib. 4. supra sed quis à Rege & ejus consilio factum videbam, tacebam, cum causam nescirem, sed re vera, contra jus erat, & sic julle pe legem nostram cessare justum est.

IN LEGEM NONAM.

Novus ordo, novaque forma pro conservacione depositorum publicorum panis in hac lege proponitur, quam commentandam late vult esse duxi in sequentem modum, & quia proximum ejus apponi vidi esse necessarium, ideo sequens est.

SUMMARIUM.

- 1 Traditur nova forma pro conservacione depositorum publicorum panis. Et verba promittuntur ad literam.
- 2 Horrea frumentaria idem sunt quod depositum & quomodo in jure intelligatur. Et annonae militaris provincialis, municipialis, civilis sunt sinuina, & vere dicuntur annonae panificae numero 3.
- 4 Tempore famis ne pauperes pereant, aut Et ij quibus

- vilis frumentum dari debet, aut de toto donationem facere. Et de origine panis fiscalis & quomodo distribuitur. num. 3.
- 6 Tesseræ que sūt, & quomodo intelligatur in sine nobro.
- 7 Stelastera & stelatura, unde dicatur.
- 8 Prefectus annonæ. & adiles cereales dicebantur iudices panis provisionis tempore Romanorum.
- 9 Quomodo interpretentur horrea Galliana.
- 10 Panis gradilis, unde dicatur.
- 11 Ad evitandam frumenti necessitatem collecta imponi inter vicinos potest. Et in hoc casu privilegias. num. 12.
- 12 Tempora necessitatis habentes pecunias, cogi possunt eas mutare Republica.
- 13 Forma provisionis necessitatis tempore.
- 14 An horrea annonæ sive depositi sint utilia, necne bene deserviant de eadem re. numero 16. & 17.
- 15 An taxa panis omni tempore, aut famis tantummodo Regno conveniat.
- 16 Disparitas de los revendedores, y las castelas que hazen para enganar a los que compran dellos.

Procrimium.

Don Felipe, &c. Al serenissimo Principe don Felipe nuestro muy caro y muy amado hijo, y a los Infantes, Prelados, Duques, Marqueses, Condes, ricos omnes, &c. Bien sabeis, que por nuestra mandado se han fundado positos de trigo, para la provision y sustentamiento en tiempo de necesidad, de que ha resultado mucha utilidad

y beneficio, especialmente a la gente pobre, y caminantes, en el tiempo que ay mas falta de pan, en el qual los dichos positos han proveido y proveen a justos y moderados precios. T aviendo entendido que ha avido exceso, y mucha desorden en la administracion dellos, assi en no aver avido buena orden en el comprar el pan a sus tiempos, como en el distribuirlo: y que en muchos lugares se ha conservado en provechamiento de los particulares, principalmente de los oficiales, tomandolo prestado, y dandolo a sus deudos y amigos, y meriendo en ellos el pan de su cosecha. Y otro que compra para venderlo en pan cozido, por de los dichos positos, al precio que mas caro sale, lo que verdaderamente se compra para ellos en diferentes partes y lugares: y conesse sin embiar a comprar pan para los positos, y a donde mas caro les sale, que de mas del gran dano que resulta a los pobres y gente necesitada, para quien principalmente se hizieron los dichos positos, por esta via se contraviene a la prematica en que por nos esta prohibida vender pan cozido, y usar de semejante trato y grangeria a los que no lo tienen por trato y oficio, y convierten en sus aprovechamientos particulares el dinero de los dichos positos, y lo que con licencia nuestra se toma a censo para comprar pan para ellos. Y por importare tanto al bien y beneficio publico de los Reynos subditos y naturales dellos, que de los positos se use bien, y se conserven, y amenoren, aviendo se por nuestro mandado platicado en ello, por los del nuestro Consejo, y con nos consultado, ha parecido, que deviamos proveer y mandar, como por la presente nuestra carta y provision, que queremos aya fuerza de ley prematica, proveemos y mandamos lo siguiente.

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE BURGOS
DIRECCIÓN GENERAL DE

DECLARATUR

HÍC PRAGMATICA, SOBRE LA

Conservacion, y aumento de los positos, y distribucion del pan dellos, quæ est l. 9. titul. 5. libr. 7. Recopilat.

IN Cujus quidem declarationem, quia ejus procrimium non est traductum in hac recopilatione, prout traduci deberet, tanquam ratio finalis & causa concedendi hanc pragmatiam sanctionem, & ut etiam procrimium commentum nostro deserviat, illud inferere in presentem librum, & illud aliquibus glossis commentare, & ejus tenor jam insertus est, & ejus verba recitata, & incipit commentum.

Ibi, ¶ in Procrimio. Se han fundado depositos de trigo. Latine horrea frumentaria, vel annonæ frumentariæ appellantur de quibus fit mentio, in tit. de cond. in pub. horre. lib. 10. & in tit. de erog. milit. an. & in tit. de frument. Constant. & in tit. de frum. Alexan. & in tit. ad leg. Jul. de anno. eod. lib. 10. & in aliis pluribus locis. Romæ enim erant plura horrea, in quibus non tantum frumentum sed gemma, aurum, & argentum, aliaque pretiosissima homines reponabant. Prefectum qui hæc apud se cura non esse timebant, ut in l. 3. §. effratura. ff. de off. prefec. Vigil. l. pig. 8. C. de pig. alion. & ex tit. de erog. milit. anno. lib. 10. etiam apparat. Sicque fuerunt fecerunt olim in singulis civitatibus Romani Imperii, ut apparet ex l. si. & ibi Bud. de mun. & ex Volph. Laz. lib. 2. Reipub. Rom. c. si. quem post hæc scripta vidi relatum per Castillo in politic. de governos, in lib. 3. c. 3. n. 3. ubi in illo e. plura circa hæc panis deposita scribit. Prefectus vel curator frumenti, venditor, mensor, distributor, sub prefecto annonæ, notarius, adjectus tritico, Parochus qui præbebat annonam, utque ait Horatius sermo. 1. & Parochi, qui dabant ligna, salenque, quos Porphyrio Copiaris dictos ait, & tamen eo nomine Ciceronis usus in 13. ad Art. epill. Artobazani filius venit, vult opinor Regnum aliquod à Cesare emi. Omnia enim Sestius nosse parochus publicis occupavit, quod quidem facile patior: verumtamen invito eum per litteras, ut apud me diversetur. Erat cum parochio, & opinator, qui exigebat annonam l. nisi opinatores. C. de exactio. trib. lib. 10. l. opinatores. C. de erog. milit. an. lib. 11. & Dardanus, & Theodorarius. Annona enim dicitur, omnis annuus fructus, qui ad victum pertinet, quare ad frumentum & panem quoque

diarium coctum extenditur. l. 1. C. de frum. ad vinum. & urb. cons. & alia edicta. l. 1. & l. jubemus. l. 1. C. de erog. milit. an. lib. 12. & pensiones. l. 2. & 10. C. de mun. civit. lib. 11. Salarium victus causa statum, ut in auth. ut iudicet sine qua. supra. §. igitur. collatioe. 2. & paleam & fenum, ut in l. 2. & in l. provinciarum. C. de erog. milit. an. lib. 12. & ad ligna ut per gl. in l. septem diebus eod. tit. Fulg. cons. 115. istud nomen. Erantque annonæ olim 7 militares, provincialis, municipalis, civilis, 3 sub qua civilis etiam panifica, ut in auth. de non alien. rebus Ecclæ. §. hæc ergo. inde & panis ecclesiæ. l. si. §. his illud C. de secund. nup. & l. si. §. si. C. de jur. dot. Annonæ enim istæ civiles liberalitatis gratia, ut plerumque à principibus populo, ut congoria donabantur, vel certis quibusdam personis, ut per Altiat. lib. 8. Parerg. jovic. cap. 5. de sic plurimum rerum annonæ & horrea apud Romanos ademptæ, de quibus in nostra Hispania solum frumentaria reperimus esse horrea, quæ positos vocat hic Legislatores, abbreviato nomine depositos, quæ ibi deponantur frumenta pro civium & aliorum sustentatione.

Ibi, En tiempo de necesidad. ¶ Ob quam medendam præcipua Romanorum cura fuit, ne plebs sine laboraret, cui etiam ad eam, sine conciliandam frumentum, quandoque etiam villis dederunt, atque etiam donarunt. Populus enim famelicus nulli obediret, & inquietus esset, ut inquit Cassib. ubi sup. n. 1. 2. & 3. Et sic annonæ negotium hæc functione solitari debet, tempore famis & sterilitatis, ut obviam eatur divitum tyrannidi nam ut ait Theodosius Gothorum Rex, teste Callidor. lib. 4. var. Epis. 5. Tunc grande commodum est, cum indigentibus pacifica, quando famis solet totam contemnere, ut suam necessitatem possit expellere, nam cum ambitione se servat, proptermodum domare videtur, qui vendit rogatus, ad saturatos nec cum mercedibus certamen est. Instituit Augustus, ne plebs devocaretur à negotiis, frumentationis causa, ut in anno quatercentorum mensura restituta daret. Sueton. in Augusto. Erat autem restituta signum æneum in quo notum accipientis, & grani accipiendi quantitas continetur.

- vilis frumentum dari debet, aut de toto donationem facere. Et de origine panis fiscalis & quomodo distribatur. num. 3.
- 6 Testera que sit, & quomodo intelligatur in sine negro.
- 7 Stelastera & stelatura, unde dicatur.
- 8 Prefectus annonæ. & adiles cereales dicebantur iudices panis provisionis tempore Romanorum.
- 9 Quomodo interpretentur horrea Galliana.
- 10 Panis gradilis, unde dicatur.
- 11 Ad evitandam frumenti necessitatem collecta imponi inter vicinos potest. Et in hoc casu privilegiatus. num. 12.
- 12 Tempora necessitatis habentes pecunias, cogi possunt eas mutare Republica.
- 13 Forma provisionis necessitatis tempore.
- 14 An horrea annonæ sine depositis sint utilia, necne bene deserviant de eadem re. numero 16. & 17.
- 15 An taxa panis omni tempore, aut famis tantummodo Regno conveniat.
- 16 Disparitas de los revendedores, y las castelãs que hazen para enganar a los que compran dellos.

Procrimium.

Don Felipe, &c. Al serenissimo Principe don Felipe nuestro muy caro y muy amado hijo, y a los Infantes, Príncipes, Duques, Marqueses, Condes, ricos omnes, &c. Bien sabéis, que por nuestra mandado se han fundado positos de trigo, para la provision y sustentamiento en tiempo de necesidad, de que ha resultado mucha utilidad

y beneficio, especialmente a la gente pobre, y caminantes, en el tiempo que ay mas falta de pan, en el qual los dichos positos han proveído y proveer a justos y moderados precios. T aviendo entendido que ha avido exceso, y mucha desorden en la administracion dellos, assi en no aver avido buena orden en el comprar el pan a sus tiempos, como en el distribuirlo: y que en muchos lugares se ha conservado en provechamiento de los particulares, principalmente de los oficiales, tomandolo prestado, y dandolo a sus deudos y amigos, y meriendo en ellos el pan de su cosecha. Y otro que compra para venderlo en pan cozido, por de los dichos positos, al precio que mas caro sale, lo que verdaderamente se compra para ellos en diferentes partes y lugares: y conesse sin embiar a comprar pan para los positos, y a donde mas caro les salga, que de mas del gran daño que resulta a los pobres y gente necesitada, para quien principalmente se hizieron los dichos positos, por esta via se contra viene a la prematica en que por nos esta prohibida vender pan cozido, y usar de semejante trato y grangeria a los que no lo tienen por trato y oficio, y convierten en sus aprovechamientos particulares el dinero de los dichos positos, y lo que con licencia nuestra se toma a censo para comprar pan para ellos. T por imponer tanto al bien y beneficio publico de los Reynos subditos y naturales dellos, que dichos positos se use bien, y se conserven, y amenoren, aviendo se por nuestro mandado platicado en ello, por los del nuestro Consejo, y con nos consultado, ha parecido, que deviamos proveer y mandar, como por la presente nuestra carta y provision, que queremos ayajuerza de ley premativa, proveemos y mandamos lo siguiente.

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE BURGOS
DIRECCIÓN GENERAL DE

DECLARATUR

HÍC PRAGMATICA, SOBRE LA

Conservacion, y aumento de los positos, y distribucion del pan dellos, quæ est l. 9. titul. 5. libr. 7. Recopilat.

IN Cujus quidem declarationem, quia ejus procrimium non est traductum in hac recopilatione, prout traduci deberet, tanquam ratio finalis & causa concedendi hanc pragmatiam sanctionem, & ut etiam procrimium commentum nostro deserviat, illud inferere in presentem librum, & illud aliquibus glossis commentare, & ejus tenor jam inferus est, & ejus verba recitata, & incipit commentum.

Ibi, ¶ in Procrimio. Se han fundado depositos de trigo. Latine horrea frumentaria, vel annonæ frumentariæ appellantur de quibus sit mentio, in tit. de cond. in pub. horre. lib. 10. & in tit. de erog. milit. an. & in tit. de frument. Constant. & in tit. de frum. Alexan. & in tit. ad leg. Jul. de anno. eod. lib. 10. & in aliis pluribus locis. Romæ enim erant plura horrea, in quibus non tantum frumentum sed gemma, aurum, & argentum, aliaque pretiosissima homines reponabant. Prefectum qui hæc apud se cura non esse timebant, ut in l. 3. §. effrastra. ff. de off. prefec. Vigil. l. pag. 8. C. de pig. alion. & ex tit. de erog. milit. anno. lib. 10. etiam apparat. Sicque fuerunt fecerunt olim in singulis civitatibus Romani Imperii, ut apparet ex l. si. & ibi Bud. de mun. & ex Volph. Laz. lib. 2. Reipub. Rom. c. si. quem post hæc scripta vidi relatum per Castillo in politic. de governos, in lib. 3. c. 3. n. 3. ubi in illo e. plura circa hæc panis deposita scribit. Prefectus vel curator frumenti, venditor, mensor, distributor, sub prefecto annonæ, notarius, adjectus tritico, Parochus qui præbebat annonam, utque ait Horatius sermo. 1. & Parochi, qui dabant ligna, salenque, quos Porphyrio Copiaris dictos ait, & tamen eo nomine Cicerone usus in 13. ad Art. epist. Attobarzani filius venit, vult opinor Regnum aliquod à Cesare emi. Omnia enim Sestius nosse parochiis publicis occupavit, quod quidem facile patior: verumtamen invito eum per litteras, ut apud me diversetur. Erat cum parocho, & opinator, qui exigebat annonam l. nisi opinatores. C. de exactio. trib. lib. 10. l. opinatores. C. de erog. milit. an. lib. 11. & Dardanus, & Theodorarius. Annona enim dicitur, omnis annuus fructus, qui ad victum pertinet, quare ad frumentum & panem quoque

diarium coctum extenditur. l. 1. C. de frum. ad vinum, & uris. conf. & alia edulia. l. 1. & l. jubemus. l. 1. C. de erog. milit. an. lib. 12. & pensiones. l. 1. & 10. C. de ann. civil. lib. 11. Salarium victus causa statum, ut in anto. ut iudicet sine qua. Siffra. §. igitur. collatioe 2. & paleam & fenum, ut in l. 2. §. in l. provinciarum. C. de erog. milit. an. lib. 12. & ad ligna ut per gl. in l. septem diebus eod. tit. Fulg. conf. 115. istud nomen. Eratque annonæ olim ¶ militaris, provincialis, municipalis, civilis, 3 sub qua civilis etiam panifica, ut in anto. de non alien. rebus Ecclæ. §. hæc ergo. inde & panis ecclesiæ. l. §. si. huiusmodi C. de secund. imp. §. l. §. §. C. de jur. dot. Annonæ enim istæ civiles liberalitatis gratia, ut plerumque à principibus populo, ut congoria donabantur, vel certis quibusdam personis, ut per Altiat. lib. 8. Parerg. juris. cap. 5. de lic. plurium rerum annonæ & horrea apud Romanos ademptæ, de quibus in nostra Hispania solum frumentaria reperimus esse horrea, que positos vocat hic Legillator, abbreviato nomine depositos, quasi ibi deponantur frumenta pro civium & aliorum sustentatione.

Ibi, En tiempo de necesidad. ¶ Ob quam medendam præcipua Romanorum cura fuit, ne plebs sine laboraret, cui etiam ad eam, sine conciliandam frumentum, quandoque etiam villis dederunt, atque etiam donarunt. Populus enim famelicus nulle obediret, & inquietus esset, ut inquit Castil. ubi sup. n. 1. 2. & 3. Et sic annonæ negotium hæc functione solvendi debet, tempore famis & sterilitatis, ut obviam eatur divitum tyrannidæ nam ut ait Theodosius Gothorum Rex, teste Callidor. lib. 4. var. Epist. 5. Tunc grande commodum est, cum indigentibus pacifica, quando famis solet totam contemneret, ut suam necessitatem possit expellere: nam cum ambitionis servat, proptermodum domare videtur, qui vendit rogatus, ad saturatos nec cum mercedibus certamen est. Institutus Augustus, ne plebs devocaretur à negotiis, frumentationis causa, ut in anno quatercentorum mensura restituta dicit. Sueton. in Augusto: Erat autem restituta signum æneum in quo notum accipientis, & grani accipendi quantitas continetur

bator & sic Misorus in lib. orig. ult. c. 14. inquit testerae sunt quibus frumentorum numerus designatur. Atque Archadius & Honorius statuerunt panem fiscales, atque Mollitiam uno numero distrahī, imposita poena etiam illis, qui pro maiori pretio supplicati auti fuissent, in *l. an. de pretio pan. Hosten. lib. 14. C. Theodos. tit. 18.* & ut panis pro necessitate adimplenda conservaretur in militari annonā fiebat distributio per testeras, secundam præscriptum numerum dierum, bucellati, panis, vini, acetii, lardi, vervecinae carnis in *l. 1. C. de erog. milit. anno. lib. 12.* Cum testera enim poterat quis annonam tunc petere, & cum ea annonam habere videbatur *l. modius bove. l. 1. c. 1. de leg. 2. l. 1. C. de frum. Alexand. lib. 11.* aliquando ex privilegio septem dierum spatium, quodam alia species dabatur pro rebus quotidianis, & loco testerae communis, dabatur stellatissima, & illa distributio dicebatur stellatura. De quibus meminit Dec. de delict. 2. tom. lib. 7. c. 2. de fraud. anno n. 2. in quas species alia dabantur, & constitutum, ne in stellatura fraus militibus fieret, neque res illis majori pretio estimarentur, quam vendi possent in foro publico *l. septem diebus. C. de erog. milit. anno. lib. 12. l. specibus. C. de cohortal. l. 11.* & illa estimatio ab gratio dicta est annona araria, Alexand. Cesar. annonam militum diligentem inspevit, Tribunos, qui de stellataris militibus aliquid abtulissent, capitali poena affecti Lamprid. in Alexand. & Pescennius Imperator, Tribunos duos quos constituit stellaturas accepisse, lapidibus obrui ab auxiliariis iussit. Ecce ergo quanta fuit apud Romanos cura ac diligentia, ne plebs fame laboraret, militisque annona conservaretur, & militibus provideretur, neque illis fraus fieret. Patet etiam antiquitas annonarum, praesertim frumentariorum, quam antiquitatem, ex Genes. de sumi c. 41. refert novissimè Castillo d. c. 3. *Petrus. lib. 1. n. 27.* ubi & inquit: quis primus horrea instituit. Primumque frumentum populo assignatum in modicum clarissimum fuisse, Mannium Marcium Adilem plebis astitit Plin. lib. 8. c. 3. & refert Tyber. Decian. de delict. tom. 2. lib. 7. c. 22. de fraud. ann. 8. cum sequen. idem alii quandoque fecerunt. C. vero Gracchus Tribunus plebis, legem tulit, ut semisse, & triente frumentum populo daretur, ut auctor est Florus, post eum M. Cato ad diminuendam. C. Julii Caesaris potentiam. 1250. talenta ad dividendum plebi mensuram frumentum quotannis impendi, suavit, ut per Plutarchum in C. Cesar. demum P. Clodius Tribunus plebs, auctore Afronio, legem annonariam tulit, ut frumentum populo, quoad ante semisse aris, ac triente, in singulos modios dividebatur, gratis daretur, fuerant viginti & trecenta millia hominum, qui hoc frumentum acciperent, quem numerum, C. Jul. Cesar ad 150. millia retraxit, ut per Tranquill. c. 41. & Dion. lib. 43. postmodum capta Africa iussit 20. myriades Modimorum Aricorum frumenti, id est, 200. millia ad alendum populum, Roman advehi, & olei librarum myriades 300. id est tricies centena millia, ut auctor est Plutarch. duosque Praetores, & totidem Adiles Cereales à Cere re nuncupatos instituit, ut post hoc refert Castillo, ubi supra: dist. c. 3. lib. 3.

num. 3. de su. Politica. qui hoc frumentum Romanam advehendi, & populo distribuendi curam haberent. *l. 2. §. capta. deinde Sardinia ff. de orig. jur. Augustus vero, & ipse iterum positus, unum ex ordine equestris annonæ præfectum elegit, cum enim rei frumentariae penuria plebs premeretur anno ab urbe condita 732. illi cum falsibus 24. occurrens dictaturam annonæque præfecturam obtulit, qui illa rejecta hanc accepit, ex Aegyptoque ducentis centena millia modiorum frumenti Romanam advehi curavit, & ut refert Sextus Aurelius, esse possent ferme decies ducenta quinquaginta millia sacorum frumenti: est enim molius quantum octo diebus ad unius hominis victum sufficit, & pendit libras 18. alii dicunt 10. Modinum est lib. 120. secundum alios 108. Suid. in verbo. Adfirmis. Re. fam. Palemon, de ponder. Bud. §. de asse. Duos etiam viros Praetorios creavit, qui preut usus exigebat, hoc frumentum inter plebem, gratuito, aut admodum vili pretio distribuere. Nam ut ait Tranquillus in Augusto, cap. 40. & 41. frumentum in annoza difficultibus saepe levissimo, interdum nullo pretio, vili tamen divisum est, horreaque Galvæ, ut præcipua inter plura alia nominantur, tam in descriptione urbis ante notissimam, quam à P. Vitore in tertia regione. Sed ipse legit horrea Galviana, quemadmodum & in hoc monumento antiquo scriptum reperitur. NUM. DOM. AUG. SACRUM fortunæ conservatrici horreorum Galvianorum M. Lolius Fortunatus Magister. S. P. DD. id est sua pecunia dedicavit. Dominus Augustus Theodosio Juniori, & Valentiniano 3. velut habet inscriptio, numini dominorum Augustorum dicatum est hoc simulacrum fortunæ conservatrici, quam horrea conservare opinabantur. Galvius unus fuit ex Ducibus Valentiniani contra Bonifacium Africa tyrannum missus circa annum 429. ut auctor est dist. Prosper. à quo Galviana horrea, que forte ille annonæ impleverat aut ad hunc usum Reip. traderat, sunt appellata, & ita putatur legendum, ut est apud Vitorem, Galviana vero à Galva Principe, vel alia ex ea familia derivantur, sed aliquo anterioribus temporibus mentio fieret. Magister autem de quo in supra dicto Epigrammate fuit Regionis 13. cum enim Augustus in Regionem, vicisque urbem divisisset, his ex plebe viros præfecit, quos magistrus appellavit, ut ait Tranquillus, in Augusto, cap. 30. Alius vero hic horrea Galviana interpretatur, in quibus frumentum populo dandum condebat, quorum ut supra dicta essent, hic curator percipiebat, nam de operum & edificiorum curatoribus agebatur, alius vero hic, & omnibus horrei frumentariis. Comes horreorum dicitur in *l. 1. tit. C. de pistor. prætoris*, qui gratia illa conservari paucemque plebi, & in plebis distribuendum consuevit providebat, de quo, & pragmatica, ac Regia lex nostra disponit etiam, ut ex ejus capitalis videbis, & cum frumentum de quo supra dictum est, ab Augusto præstitum, prætori decidisset, Nerva ferme quingentis millibus aureorum agrum emit unde pauperes alerentur, ut auctor est Dion. Max. Trajanus quinque millia impuberum ex publico aluit, Plinius in Panegyr.*

Panegirico, quem numerum & Adrianus, & Antonius auferant, ut Capitolinus memorat, & alimenta usque ad 18. annos pueris dederunt, *l. Mella. §. 1. ff. de aliment. & civ. leg. quod & ipsi primum à comodo pro annos novem intermissum, à Pertinace sublatum fuit, Capitolinus in Hertinace, alimentaria, inquit, compendia, que novem annorum ex instituto Trajani debebantur, obdurata verecundia sustulit, sed enim Severus Imperator ut in Helio, halo auctor est Lampridius moriens 7. ann. in Canonem Romanum reliquit, ita ut quotidiana 75. millia dipondiorum expendi possent, & ex *l. 2. C. de anno. civil. lib. 11.* centum viginti quinque modios frumenti præter solitum Canonem per singulos dies de præfenti, sexta indictione, ex die Kalend. Januarii nomine Parspenteumatis de horreis publicis hujus alimæ urbis insita nobilitatis liberalitate tribuimus: itaque dederunt postea operam publicatores Principes, ut frumentum pecunia publica comparatum in urbe abundare, panes & ipsi inter plebem dividerent, quibus Aurelianus, inquit Vopiscus, unciarum gradilis, frumentum enim ex Africa vehebatur. *l. 1. C. Theodos. Decret. frum. urbis Rome.* ac ducenta millia modiorum purga tritici, leviori pretio pistoribus vendebantur, ut plebs vilis emeret. *l. d. C. Theodos. & disti tritici,* sed cum panis fordibus duarum unciarum & semis pondus non excederet, cum mandum, & lex unciarum Valentinianus, & Valens fieri præceperunt, & nullo pretio inter pauperes distribui, quorum nomina aeneo titulo, seu tabula, cum modo panis, queque accipiebant, inscribentur Valentinianus, A. gradilis, inquit in *l. civis. C. Theodos. de anno. civil. & pan. gradil.* titulus figendus est aeneus, in quem & panis modus & percipientis nomen debet incidi, hunc titulum quandoque aream tabulam appellat in *l. 1. civis.* Panis vero vocabatur civilis, quia inter civis dividebatur, & gradilis, quoniam à Præfecto annonæ in alio tribunali ad quod per gradus ascendebat distribui consueverat, neque enim ex pristino, aut aliunde sumi poterat. *l. 1. C. Theodos. eodem tit. cum titulus sequentibus.* hunc creditor esse panem, qui uno nummo, id est, sextertio Archadio Imperante veniebat. *l. 1. C. Theodos. de pretio pan. Hostiensis.* porro Romæ pecunia à divitibus ad emendum triticum conferebatur quemadmodum & Constantinopol. *l. 1. C. Theodos. C. de frum. urbis. constan.* ubi ducenta millia modiorum empta pistoribus leviori pretio vendebantur, ut & ipsi vilibus plebi panem distraherent, ut in *l. 1. de frumen. urbis. Rom. C. Theodos.* ex pretio venditi frumenti, pecunia in aliud comparandum converterebatur. *l. ultima. §. iidem referent.* 5. ff. de administr. rer. ad civit. pertin. *l. 28. §. 1. C. §. qui annonam. §. ff. de mun. & honor. l. 2. §. ad frumentum ff. de administr. rer. ad civit. pertin.* Hæc omnia & panem gradilem inter plebem dividi, annonæ præfectus curabat, ut appareat ex *l. 3. §. 6. C. Theodos. de anno. civil. & sic Calios. in 6. in formula præfetti anno. Toti* inquit) itudii est ut sacratissime urbi præparetur annona, ubique redundet panis copia, & tam magnos populus, tanquam*

una mensa facietur, per officinas pistorum, cibisque discretis, pontum & mundiciem panis exigit, nec vile iudicium esse, unde re Roma possit laudare: & addit, Carpentum præfetti urbi unata glorificatione concedens: tu illi in spectaculis conjunctissimus inveniris, ut plebs, quam industria tua faciat, in suam reverentiam te honoratur esse cognoscat: nam si querela panis, ut affollet, concitetur, tu promissor libertatis seditiones civitatis momentanea satisfactione dissolvis: & subdit: Agentes res pistorum per diversas mundi partes annonæ præfecto subjectas esse usarias, & mox tribunali, ait, tuum non est inter minimas dignitates, quando & Romana gratia frueris, & provincis jura transmittis, triticeas quidem copias præfectura prætoriana procurat, sed non minor laus est dispensationem probabilem facere, quam frumenta colligere: sic Ceres frumenta dicitur invenisse. Pan primas consperfas fruges cosulle perhibetur, unde & nomine ejus panis est appellatus, ita & illa prædicata est, que reperit, & iste laudatur, qui decenter edenda humanis vobis applicavit, panis pondera æquos examinaret intendere. hæc ille. Cum vero Romæ conficiendo & coquendo pane pistorum non sufficerent, singulo quinquennio ex Africa novi pistorum Romam mittebantur, qui hoc officium ibi exercerent. *l. secundum. C. Theodos. de pistori. scholis & militibus ipse præfectus urbi officialium manu panem distribuebat. l. 8. §. seq. C. Theodos. de anno. civil. & pan. Gradil.* Vides igitur quanta diligentia, cura, sollicitudine Romani frumento urbem & alia loca & populos providebant, & qua forma & ordine distribuerebant, à quot annis horrea publica frumenti & aliarum rerum condita fuerit usque ad hojioria tempora, licet temporibus intermedii aliquando defecerint, hæc ut necessitas tempore frumenta & alia necessaria non deficerent عزیزique confisteretur, & occurreret, ob 11 quam evitandam collecta imponi potest: nam si publica annona, que vel ex publicis prædiis percipitur, vel ex pecunia publica comparatur, ut in *l. 1. §. secundo & seq. ff. de administr. rer. ad civit. pertin.* haberi non potest, quia Reip. prædia non habeat, neque 12 ararium, & urgeat inedia, hæc collecta, à qua nemo quantumcumque privilegiatus excusatur, quominus secundum ratam patrimonii conferre teneatur. *l. 1. C. ut nemi. lio. se excuset. in emp. Spec. lib. 11. Fean. Mar. decis. Delph. 542. n. 1. cum seqq.* ubi hoc onus dicit esse patrimoniale, & quod sic piores non excusantur, interest enim Reip. ne pauperes fame moriantur, quia sine pauperibus non est civitas perfecta *l. 2. ff. de modum.* silent enim privilegia, nec loqui debent tempore fame, & guerra. *l. pro tyrannibus. C. de privit. domus Augusti. l. 1. nam secundum Cicer. offic. lib. 2. non est dubium propter ararit tenuitatem tributum esse conferendum, ut omnes intelligant pro salute Reip. necessitati parendum, imo illud uti verissimum quotidie videmus fieri, scilicet quod tempore necessitatis præ habentes pecunias cogi possunt eas mutare Reipub. non sub usuris ut plerique faciunt, quia omni jure sunt proprie*

hibite, sed gratis & restitutionem spectare tenentur, donec fiat collecta, ex qua sibi possit satisfieri; secundum Guillel. de Cug. in l. 1. *nemine. C. de sacros. Eccl. argu. rex. in l. 1. C. de omni. ag. deserv. lib. 11. ubi expresse Platea & Melia, in prag. tassa pan. conclus. 1. num. 58. & sequenti. reuli hęc & alia in l. 1. tit. 25. num. 23. cum sequent. lib. 5. Recopil. Sed si civitas nolit collectam imponere, ut quia cognoscat apud cives locupletes esse sufficientem annonæ quantitatem, quam vendere differant, vel cariori pretio quam par sit distringere contendant, hic erit ordo adhibendus: ¹⁴ Primum providendum erit, ut quilibet secundum ratam facultatam, & bladum re-collectorum singulo die mittat in plateam ad vendendum certam annonæ mensuram, l. 1. C. ut nem. lice. in emp. Spec. se excul. lib. 11. secundum tertium intellectum, licet enim nemo cogi possit rem suam vendere, favore Reipub. potest, ut dixi in d. l. 1. tit. 25. n. 21. lib. 5. Recop. & sic inquit Salic. in l. 1. C. de Epif. esp. aud. quod valet statutum, quo quilibet mercator teneatur intra certum tempus præfentare præfectis annonæ tot lestaria frumenti, sequitur Martin. Laudin. in trall. de officialibus dom. vers. 23. & non solum cives, sed etiam comitatenses ad ferendam annonam, & victualia ad civitatem acceri possunt sicut compelluntur portare commectum ad exercitum. l. pro locis. C. de ann. & tribu. lib. 10. & tradit Melia in d. prag. tassa pan. conclus. 1. n. 37. 38. & 39. & 64. minus tamen gravandi sunt remotiores propter expensas quæ majores sunt ratione longioris itineris, ut videtur in d. l. pro locis, quam ibi notat Bar. pro comitatensib. qui quotidie gravantur deferre paleas, bladum, & similia, ut minus gravari debeant, qui longius exiunt & distant, & bene facit text. in l. 1. ubi Platea. C. de fundo limit. eo. lib. 11. & in l. memo. C. de ann. & tribu. lib. 10. viciniores ergo sunt primo gravandi, argum. l. quicunque idon. vers. illud. C. de omni. ag. deserv. lib. 11. secundum Plateam in d. l. pro locis, & bene pro hoc facit text. in l. siem. pers. C. de erog. mil. ann. lib. 12. & ibi notat Bar. quod Rustici non sunt compellendi deferre stramina, paleas, lectos, & similia militibus hospitalibus in loco distant ultra viginti miliaria: & si comitatenses non possunt supplere necessitatibus civitatis: vicini etiam alterius provincie possunt à superiore suo compelli portare annonam ad civitatem egentem, secundum Angel. in d. l. pro locis. per tex. in l. in nomine Dñi. C. de offi. præf. afri. & quia tempore necessitatis omnia debent esse communia. l. 2. §. sed si. ff. ad l. Redi. de just. & saltem isto casu relaxandus esset deventus seu prohibitio exportandi frumentum extra provinciam, argum. l. si quis per duntaxat. C. de aqua duct. lib. 11. & quod ibi notat Bart. ut autem exteri & civitates alliciantur ad portandum victualia in civitatem, poterunt ordinare, quod quicunque portaverit frumentum, vinum, & similia ad urbem, habeat pro suo labore duos grossos pro salmata. l. 1. C. de frum. Alaxa. lib. 11. item providebunt, quod deferentes annonam, & cetera ad victum necessaria, nullam ab incolis vim patiantur, neque pro*

repræhensis capiantur, neque tunc ratione delicti, vel contractus conveniantur, neque gabellis, portoriis, pedagiis ullavè impositione angariantur. l. 1. C. de naviculi. lib. 11. facit etiam l. 2. ff. de nudi. & Dapiz vigere statutum inquit Ripa de peste. tit. de remedi. preserv. contra pestem. n. 194. quod venientes die Sabbathi ad mercatum non possint pro aliquo debito publico, vel privato molestari, ut habetur in statuto de regimine potestatis, tit. 14. & hæc mihi iusta videntur, illud tamen de excusando à gabellis, pedagiis, portoriis per Regem inducendis, nullo modo fieri possit: existente licentia Principis, vides igitur quot & quanta inopia, necessitas ac inedia panis introducat, ita ut liceat patri ob famem filium vendere & pig-norari, ut per Covar. lib. 3. Varior. cap. 14. num. 4. & n. 3. Alia hujus propositi & supra dictorum referi, & Traque. de verat. tituli. l. 1. §. 26. n. num. 4. usque 28. multa scribit de necessitate famis, quæ omnia sic congesti, ut præ manibus habeantur, ne deinde sit opus tot libros revolvere.

Ibi. De que ha resultado mucha utilidad y beneficio, Si hæc verba referas ad sequentia, ¹⁵ in el tiempo que ay mas falta de pan, negari non potest, quin eo tempore, scilicet, famis & carellie, & inopia panis, deposita hæc atque annonæ horrea frumenti sint necessaria, & utilia, & ita jura de iis tractantia si bene consideres, loquuntur, & ex dictis in glossa præcedente decerpes: sed quod in omni tempore & sine aliqua distinctione necessitatis & inopie, ac carellie deposita hæc ubilibet, prout hodie, habeantur, & an utilia sint, hic pendeat, leges & Propheta, quibusdam enim visum est omni in tempore esse utilia ac necessaria frumenti horrea: tum quia providetur pauperibus, tum etiam quia laboratoribus mutuantur ad seminandum, tum etiam quia ad alias eorum necessitates succurrendas necessaria sunt hæc horrea frumentaria, nam dum egent, datur eis pecunia dictorum horreorum, ut tempore mellis panis pecuniam illam adimpleant pretio quo valuerit in mercatis sequentis mellis, secundum quod à l. 17. tit. 11. lib. 5. Recop. tempus hoc est limitatum, & sic necessitati lux succurrant, & quia inquit Castillo, in sua Politica lib. 3. c. 3. num. 1. & 2. de nihilo leges servantur in populo famelico. Alii vero sunt in contraria opinione, imo quod sint nociva dicta horrea frumentaria, tum quia successerunt, in locum revendorum panis, nam horrea hæc universum provincie panem colligunt, & nunquam debent perdere sed lucrari, hoc autem erat officium revendorum panis, quod erat maxime nocivum & sic prohibitum est per l. 18. tit. 11. lib. 5. Recop. & jam quod in prohibitione illius l. 5. hæc non continentur, ut dicit Melia in tassa panis, conclus. 1. num. 53. tamen negari non potest quin idem officium exerceant horrea hæc quod exercebant revenditores, licet isti sibi appropriabant, illa vero pro publica sublevanda necessitate: tum etiam quia laboratores rustici consili quod ex dictis depositis sibi mutuabatur panis ad seminandum. Panem ac triticum collectum

collectum statim vendunt pro supplendis excessivis impensis ab eo factis, quæ non facerent, si occasione hanc non haberent, prout cum desiccabat non faciebant: tum qui ante tempus vendunt panem seminatum pro habendis pecuniis ab iis horreis, & eorum administratoribus, & post non colligunt panem pro satisfaciendis iis pecuniis, & consequenter vendunt boves & aratra, & omnia alia bona & pecunias illas multoties ludunt, & expendunt in non necessariis causis, & sic pauperes fiunt, & culturam relinquunt, ut in propositum considerat Francisc. Marian. de cessione Delphin. §. 40. n. 2. Uterius etiam horrea hæc frumentum totius provincie colligunt, & eo recollecto penuriam frumenti causant, & per consequens non venditur in foro publico frumentum prout vendendum erat, si horrea & omne frumentum non recolligerent, quod si venderetur in publico, vilesceret & viliori pretio valeret, & cum deficiat necesse est ut carius vendatur, imo & fraudibus & technis occasio datur ut carius valeat in mercatis mensis Septembris: tum itidem quia cum adit pragmatica tassa panis facilius & ob quamlibet occasionem: viliori, ac minori pretio, quam à pragmatica constituitur, non invenitur, & sic videtur quotidie labefactari culturam, & rusticos laboratores in diem pauperiores fieri, qua de causa ultra tempus necessitatis & instantis famis horrea esse odiosa aliquibus visum est, & in pluribus locis & populis non habentur horrea hæc, sed solum in anno sterili cumulatæ pecuniis à divitibus populi five ad censum, five mutatis, emptio frumento pro illo anno & fame illius præservata, deficit annonæ, & pecunia suis dominis solvitur, quasi cessante fame cesset & depositum ob quam sedandam erat constitutum: hæc sunt, quæ pro una & altera parte solent considerari, quæ autem pars sit tutior & melior, aliorum melius sentientium erit judicium, in re enim tam gravem exiguum non est cur desideretur, & sic cogitandi locum relinquo, sicut & esset pensandum multum, si an Regno conveniret tassam panis omni tempore & in perpetuum durare, vel solum fieri cum famis timeatur & carellia, nam esse perpetuum plus incommodi quam commodi afferre credo, ut & voluit Navarr. in Manual. cap. 23. num. 88. quem refert Magis. Lopez in suo instruit. conscientia. 1. part. cap. 226. col. 2. pag. 559.

Ibi. Otro, que comprato para vender en pan cozido por de los dichos depositos al precio que mas caro sale. Quod solebant facere alio in tempore Dardanarii & panis revenditores, ementes panem, quem in provincia inveniebant, ea ratione ut soli postea pretio, quo vellent, eum vendere possent, in quos pena statuerat, aliquando enim relegabantur, interdum si & humiliores essent: ad opus publicum dam-nabantur, quandoque negotiatione privabantur, ut l. annotam. ff. de extraordi. crim. Et qui monopolium facit quo annonæ carior fiat, pena viginti aureorum puniebatur. l. uni. C. de monopol. & qui quicquam faciunt, quo annonæ carior vendatur, & qui dolo impediunt quominus ad civitatem deferatur. l. Julia. de Acredo in Recopilacionem. Tom. IV.

annonæ, tenetur. l. 2. ff. ad l. Julia. de annon. & qui impollutam faciunt id est, qui publice emunt annonam vel quid aliud pluris quam valet, ut ceteri eodem pretio ad emendum incitentur, tenentur crimine stellionatus. l. 3. §. 9. item si quis, secundum intellectum Bart. ff. de crimin. stellionat. & in hoc crimine incidunt quotidie illi qui habent panem venditum horreis publicis pretio quo valeret in mercatis mensis Septembris, secundum dispositionem dicit. l. 17. tit. 11. lib. 5. supra. nam & solent ipsi vel per alias personas ab eis supplicas panem in illis mercatis emere cariori pretio quam valet, ut sic testimonio habito ipsis depositis & administratoribus eorum præbeant panem antea ab eis venditum, & hæc de causa & ipsa deposita carius vendunt, quam venderent, si dicitur technæ & cautele non fierent, imo & si habebant illi panis quantitatem abscondunt illam in tempore illo, ut hæc forma carius vendatur, nam abundantia vel penuria cujuslibet rei pretium vilius vel, carius facit, & hæc pro proctio hujus pragmatice sufficiant.

Caput primum.

1. Pecunia depositi quomodo custodiantur.
2. Thesaurarii & receptores eligendi sunt, qui annonam & pecuniam frumentariam suscipiant. & in hoc casu nullus excusatur quantumcumque sit privilegiatus. num. 3. cum aliquibus limitationibus. Et quibus modis tenetur custodiam facere, numer. 4.
3. Non possunt Thesaurarii pecunias frumenti revincere ad suos usus, nisi per terminum à lege ista assignatum, & quomodo computetur.

Ibi. que en cada lugar ay un arca de tres llaves, hic est ordo conservandi depositi pecunias, sine quo facilius perditur, ubi enim non est ordo, deficit substantia, secundum Bal. in cap. 1. col. 1. qui success. tene. in usibus feudo. Hippol. in pract. §. secunda. n. 77. & de ordine servanda, plura dixi in mea Coria Pisanæ de decur. cap. 2. num. 12. lib. 2. ex mala enim administratione & ordine in rebus non servato multa mala proveniunt, & cito venit ad inopiam, qui non vivit ordinare, & ideo lex nostra in præfenti capitulo ordinem propositum, quo mediante pecunias horum depositorum conserventur, & non pereant, vel diminuatur, ut per Rip. de peste. tit. de Remedi. ad conserv. uber. num. 1. Lucas de Pen. l. 1. C. de frumen. ubi. constan. lib. 11.

Ibi. que en cada lugar ay un arca de tres llaves, ad conservandam enim ubertatem prius & ante omnia idoneos susceptores, qui annonam & pecuniam frumentariam suscipiant & custodiant eligere procurandum est, secundum Ripam de peste. tit. de remedi. ad conserv. uber. n. 1. ubi n. 2. §. 4. inquit, quod debent tales susceptores esse nobiles, prudentes, fideles, bonæ conscientie & optimæ integritatis, ex l. 1. C. de candid. in publ. horreo lib. 10. habere etiam debent rerum experientiam

C. de nov. cod. confir. §. sed cum sit necesse. Ex-
perientia enim est rerum magistra, secun-
dum text. in cap. quam sit. de elect. in 6. & in
clem. 1. cum gl. de sent. excom. & in cap. anterior.
2. quaf. 6. & gl. experientia, in cap. cupientes.
ead. tit. & lib. & sic inquit Philosoph. natura po-
tentem, ars facilem, usus promptum reddit arti-
ficem, & cuilibet artificio præbet experientia
nutrimentum, ut l. legatus. §. ornaticibus, de le-
gat. 3. & sic inquit Vegetius de re militat. lib.
secundo: omnes artes, omniaque opera quoti-
diano usu, & jugi exercitatione proficiunt, &
sic Doctor vel artifex non dicuntur effectua-
liter Magistri sine practica, ex quo inquit,
Boher. de disciplina Seba. Sine usu scientia
parum, usus autem cum scientia multum. Et
Ecclesiast. 34. dicitur: Vir in multis expertus
cogitabit multa, & qui multa didicit, enar-
rabit intellectum: qui autem non est expertus
paucas recognoscit. Et in cap. stare in fi. 7. quaf.
1. ab expertis dicitur esse requirendum consi-
lium, & text. in aut. quib. mod. natur. effici. leg.
§. illud quoque & in aut. de iud. & quia vero,
probat multa ex rerum experimento cognosci:
ex quo mirandum est quomodo aut qua ratione
eligantur in iudices tam majores quam minores
homines in experti, sine practica, multoties sine
scientia, ex quo plurimi causantur errores, plu-
rima iniustitia, pluraque mala proveniant,
qua de causa in nostra materia susceptorum
annonæ publicæ experientia desideratur: imo
& juramentum esset ab eis extorquendum omni
dolo, & fraude remotis injunctam sibi sollici-
tudinem peracturos. l. per hæc. C. de ergo-
mili. an. lib. 12. prout & jurat tutor & cura-
tor, ut in aut. ut hi qui oblig. se perbi. ha-
be. res mi. §. fu. Tradit Bart. in l. legitimos. ff. de
legit. tuto. idem facere debere, licet non utantur
executores testamentorum, inquit Consul-
tus in l. de creationibus. C. de Episcop. & Cleri.
& Rectores hospitalium, ut in Clem. quia
congruis de relig. dom. jurant etiam iudices, in
aut. jus jurand. quod præf. ab eis in princip.
quod juramentum etiam notarii subire tenentur.
c. ad audientiam. de prescript. sed quia negligetia
hominum quotidie major est, ideo simili-
lia juramenta facere susceptores hos in præsentia
nostra constitutione non jubetur, ne perjuris
ocasio præbeatur, & justè, sufficit enim po-
nis nostræ legis & similibus negligentes & de-
linquentes puniri.

3 Ibi. ¶ Que para ello seran non brados. A quo
neminem excusari, inquit Castillo, in Politi-
ca de Corregidores. lib. 3. cap. 3. n. 34. in medio.
Ibi. Jussumente impedido. Pura morbo, vel
convalescentia morbi, vel necessariâ absentia,
vel morte uxoris, aut filii, fratris, vel foro-
ris, vel incarcerationis & similibus judiciorum
impedimentorum, culpa enim in impedito non
est dampnabilis, ex text. in cap. 1. de iudic. & in
cap. qui a diversitate. de concess. præb. & ibi Docto-
res, & Ripa, in eodem cap. 1. n. 28. nam & à
contumacia excusat iustum impedimentum l.
contumacia. §. penam. de re iudic. & alia plura
jura allegata per Tyb. Decian. respon. 14. n. 16.
vol. 3. ubi dicit ex l. thesturnus. ff. ad exhib. & c.
1. 2. 2. diff. quod juramento probatur impedi-
mentum, & in n. 39. inquit ipse Decian. quod ex re-

liquis præcedentis morbi dicitur quis impe-
ditus, cum facile possit in præcedentem imo
pejorem morbum cadere. Dæbetque esse ju-
stum impedimentum, ut excuset, ut notat gl. in
c. 1. de erat. & qualis. quam & alius ad hoc
allegat Tyber. Decian. respon. 8. n. 186. volum.
3. prout sunt illa à me supra in prin. hujus
gl. specificata, dum tamen non sint ad hoc pro-
curata, tunc enim nocerent potius, quam pro-
desse, cum ipsi susceptores per seiplos, non
existente legitimo impedimento, injunctum
munus horreorum & annonæ inspicere tenean-
tur, ex l. 2. C. de cond. impub. bor. lib. 10. Sed
quid si substitutus hic delinquat in commissa
sibi administratione, an punietur ipse, vel sub-
stituentis eum? & videtur mihi dicendum, ¶
quod si commissarius hic substitutus deliquit
circa facta hæc horreorum, tenebitur cum
substitutus, nam licet tutor unius magni patri-
monii, vel aliquis alius positus in magna ad-
ministracione excusetur, si negotio præponat
aliquem sufficientem factorem, ut ex l. argen-
tum. ff. commoda. notat Bart. in dist. l. 2. C. de
cond. impub. bor. quem ibi sequitur Jacob. Re-
bus. & ceteri. & Fran. Marc. decis. Delphina.
542. n. 1. & facit 1. C. de cond. impub. bor.
lib. 10. tamen, quoad providendum circa facta
retracta, & domus reparationem non excusatur si
subditus non reparaverit, ex d. l. C. de cond.
impub. bor. ubi Bart. & alii notant, & Fran.
Mar. decis. Delphi. 541. n. 2. & Rip. de post. tit.
de remedi. ad confir. ubert. num. 13. & 14. nam
secundum eum, ibi num. 11. & 12. quoties
susceptoris negligentia quicquam ex publica an-
nona perierit, ad dampnum ipsius referendum
est, maxime si pluvius silivicio cadentibus fru-
mentum fuerit devastatum ex d. l. 2. est enim
administrator in maxima culpa & negligentia
si domos & horrea non inspexerit & retracta
reparari non fecerit, in tantum, quod non erit
excusandus, etiam si idoneum factorem ad cus-
todiam dimiserit, quia retracta inspicere
debet per seipsum ut ibi videtur per Impera-
torem, & clarius per Bart. explicatur, secus
vero si susceptor hic impeditus sustinuerit
alium pro nominis recondendis in arcem trium
clavium, si substitutus hic communiter re-
putabatur diligens & idoneus excusabitur, ex
text. in cum. §. final. ff. commod. & in l. 1. C. de
peri. nominator. lib. 10. & in l. 1. §. quod si
satis. ff. de magist. corve. facientque dicta per
me in l. 13. num. 6. cum. 3. sequunt. tit. 9. lib.
3. supra, & à contrario si idoneum & sufficientem
substitutum non elegerit, ipse substi-
tuens tenebitur, quia negligenter amico qui
rem constituendam dedit, de se queri debet.

Ibi. No lo pueda tener en su poder tres dias
enteros. Nota verba hæc, & præsertim negati-
vam; illam, no, junctam cum verbo, pue-
da, quæ quidem inducit impotentiam, ut dixi-
mus, in l. tit. num. lib. 3. sepp. ita ut sic per
tres dies integros non possit retinere pecunias
depositi frumentarii, & consequenter dies ille
in quo pecuniam recepit, computandus est in
termino, nam licet de momento ad momen-
tum terminus juris currat: id tamen verum
est nisi aliud exprimat, ut dist. in l. 4. tit. 4.
lib. 7.

lib. 7. supra. num. 6. & cum in præsentia per
tres dies integros non sit retinenda pecunia,
totus primus dies receptionis computabitur cum
aliis duobus sequentibus diebus, & ut dixi in
d. l. 4. num. 12. computatur dies 24. hora-
rum, more Romanorum à media nocte us-
que ad aliam mediam noctem maxime ad ex-
cusandam penam, & con. text. l. dis. C. de sus-
cepto. Præposit. & Arcar. lib. 10.

Caput Secundum.

1. Frumenta custodiuntur in domibus concilii, ci-
vitaris, & non alius, & rationem assignat.
2. Susceptores non possunt in horreo annona depu-
tato aliquod frumentum privatum repo-
nere.
3. Pana imponitur in hac lege contra æconomos
& susceptores, & dominos habentes frumen-
ta in horreo publico, & in quibus casibus
possunt panem istam vitare.
4. Disjunctiva. O, Regidor, Diputado, an com-
prehendat iudicem ordinarium, vel tantum
Decurionem. Pro utraq. parte discuti-
tur.

Ibi. Aya casa de panera, adonde se meta el
pan. Alter enim si domibus privatorum im-
mitretur, merces pro domo illa est tribuen-
da dominis harum domorum, & sic carius
venderetur triticum, insuperque in majori
periculo constitueretur, quam si in propriis
domibus constitutis ad custodiam frumenta-
riam & impubliis horreis introduceretur, &
sic ordo servatur, quo ordine servato crescit
patrimonium, aliter enim perditur cito, ut
inquit Plat. in l. 1. C. de frumen. urb. constan.
lib. 11. ubi Jacob. Rebus. num. 3. inquit,
quod ponitur casus, quod in qualibet civi-
tate reponitur frumentum commune in una
domo, ut tempore necessitatis distribuatur per
homines civitatis, & refert Fran. Mar. decis.
Delphin. 542. num. 3. qua de causa horrea
publica essent construenda, ut ibidem fru-
mentum reponatur custodiendum.

In eod. c. 2. ibi. En la qual dicha casa y pa-
nera della no se ha de meter otro ningun pan.
Non enim possunt susceutores annonæ publi-
cæ in horreo tali annonæ deputato aliquod
frumentum privatum reponere. l. frumenta.
C. de suscepto. præf. & archa. lib. 10. ubi
Reb. inquit ibi esse text. contra rusticos, qui
ponunt archas in Ecclesiis, & Jo. de Platea
ibid. inducit illum text. contra Massarios, qui
in terris domini intromittunt aliena anima-
lia, quia non possunt hoc facere sine licentia
domini, facit text. in l. mi. C. ne quis one. pub.
impo. ubi nata prohibetur in navi deferente
publicas species imponere quicquam quod
sit alicujus privati, & illum text. inducit
Bart. contra eos qui in dorso equi conducti
superimponunt valisiam, sive malam, aut fo-
cium, vel quodlibet aliud, quia non pos-
sunt, & si equus deterior fieret, tenerentur
ad damna, & interese, quod tamen ego
intelligo, si onus illud equo impostum esset
nimis grave, ob quod equus deteriorandus om-

nino esset, secus vero aliis, & sic quotidie
superimponitur dorso equi onus conveniens,
non vero excessivum: nam ex excessivo tene-
retur imponens ad dampnum inde secutum, se-
cus vero si esset conveniens & consuetum.

In eod. c. 2. ibi. El dueño, O dueño dello le a-
yan perdido. Verba hæc intelligo, vel cum pan-
nis privatus immixtus est ejusdem depositarii,
ac æconomus talis horrei publici, vel si est al-
terius personæ, est introductus cum consensu
& scientia hujus personæ, vel jam quoddam
talis persona & dominus panis privati est igno-
rans, depositarius panem illum imminens est
dives & sufficiens ad solvendum pretium illius
panis domino ejus ignoranti ibidem esse im-
mixtum, in quolibet enim horum casuum pan-
nis amittitur, sed si depositarius hic non
esset sufficiens, ad illum solvendum: tunc
dominus panis illius ignorans immixtionem re-
stituatur adversus dispositionem hujus nostræ
legis & panem suum recuperabit, secundum
quod dixi in l. 25. num. 22. & 23. tit. 18.
lib. 6. supra, & tunc ignorantia præsumitur:
vel saltem juramento domini probatur: po-
terit tamen probari contrarium, ut ibidem
dixi num. 24. & in hoc casu cum dominus
panis restituatur, depositarius non habens bo-
na, punietur aliqua pena, vel fidejussor ejus,
aut nominatores, si neque fidejussor est sol-
vendo, tenebuntur solvere æstimationem ta-
lis panis domino ejus ejus dictæ restitutio-
nis reddito. Sed cui applicabitur panis hic
perditus, vel ejus pretium, & crederem,
quod ipsi annonæ, cui præjudicium inferre
procurabatur per depositarium, vel dominum
panis hujus privati. Neque obstat capitulum
15. nostræ legis, dicens penas ejus in qua-
tuor partes dividendas, cameræ, annonæ,
judici, & denuntiatori: quia loquitur in
penis, quas incurritur persone illæ, quæ con-
traveniunt huic legi, & sic in præsentia capitu-
lo, in iis verbis, Le ayan perdido, non habet
locum hæc distributio, sed tantum in pena
decem mille marapedinorum, & hoc vide-
batur dicendum prima facie: sed consideratis
verbis dicti capituli 15. omnes personas con-
tra facientes respicientes, etiam in pane hoc
amisso fiet, hæc distributio, quæ fit in dictis
decem mille marapedinis, quia amisso & panis
privatio pena est.

In eod. cap. 2. ibi. Y el dicho depositario, o
Regidor deputado. Nota disjunctivam illam, O,
quia quidem significatur, unos tantum decem
mille marapedinos esse solvendo, neque reco-
tori depositarium decem mille solvere, & reco-
tori alia decem mille, sed unum decem mil-
le per unum ex eis est solvendum, & sic uno
solvente alius liberatur: Sed contra hæc videat-
ur facere verba sequentia, dum dicitur, De
cada diez mil maravedis. Quasi velit dicere
per illam dictionem, cada, quod dictio distri-
buitiva videtur: & sic quod ad ambos, de-
positarium videlicet & rectorem, referatur, &
consequenter unusquisque eorum solvat decem
mille, sed quia hoc videtur makum repu-
gnare naturæ illius adverbii, O, de cu-
jus natura est, ut sufficiat unam partem esse
veram, & quia mitiorem penam debemus
eligere.

eligere. Cederem una tantum decem mille deberi, & esse solvenda per depositarium, si ve per rectorem, solvens tamen poterit ab alio recuperare dimidiam mille partem: quia uterque est in culpa, cum uterque habeat suam clavem, neque immitti possit panis, nisi ambobus videntibus & scribentibus in suis libris, & sic equalis est quoad eos culpa, panis tamen privatus immittitur in annona, si est unius eorum, iste solus perdet illum, neque recuperabit partem ejus ab altero, & sic militi videtur dicendum circa hanc, & sic meo novae considerationes, quarum occasio non tolleret Legiflatorem, si haec, prout posset, clarius disponeret.

Caput tertium.

- 1 Per quas personas erit nominandus economus susceptor annona. Et medicus, syndicus, & professor civitatis. n. 2. Et an major pars sequenda sit.
- 4 Si decuriones nolunt, vel negligunt custodes deputare, quid erit agendum per dominum loci, aut judicem ibi positum.
- 5 Rectores, seu decuriones tenentur economo, seu susceptorum salarium assignare, seu erit si ipsi rectores officium in se suscipiant.
- 6 Quando aliquis tenetur dare fidejussorem, non sufficit juratoria cautio, & quomodo intelligatur.
- 7 Executio contra susceptorem facienda est, antequam deventur ad decuriones eligentes, seu nominatos dictum economum.
- 8 Oeconomus nominatus, si tempore nominationis sit idoneus, & postea constituitur in pauperitatem, non tenetur nominatores, seu decuriones.

Ibi. El depositario que assi se nombrare. Sed per quem nominandus erit depositarius, lex nostra non declarat expresse, virtualiter tamen, si cum decurioibus civitatis & loci committat annonae ad nominationem, & consequenter committere videtur officialium ipsius annonae ad nominationem: nam propter unumquodque tale, & illud magis, authentica multa magis C. de sacros. Ecclies. & cui committitur aliquid exercendum & agendum censetur committi omne illud sine quo exerceri non potest, ex text. & ejus materia, in l. cui jurisdictionis ff. de juris. em. jud. Item & quia nominatio officialium habentium nudam administrationem bonorum ipsius Reipublicae, vel nudam custodiam corporum, & ut sunt syndici, medici, thesaurarii, professores, custodes annonae, & similes ad decuriones civitatis spectat. l. 2. & l. nominatio. num. C. de decurio. lib. 10. l. item eorum. ff. de decurione. ff. quod cuiusque universi. nom. Sicur & competit decurionibus electio custodum civitatis, & clavium, ut per Ripam in dicto tractatu de peste. titul. de remedi. ad conserv. uber. num. 184. cum sequentibus pluribus, & ad hanc nominationem, & electionem faciendam, debent adesse personae, quae secundum mores civitatis adesse solent, & cessante consuetudine, vel statuto,

secunda est forma, de qua in dict. l. nominationum. C. de decurio. lib. 10. ubi Lucas de Pen. notat, & vocanda sunt ad forum tube, vel campanae, prout mores fuerit. ut in l. observare. C. de decurio. lib. 10. & in tempore signato, ut haec adducuntur per Avendan. cap. 19. prator. numero 14. per totum. spectandaque est & sequenda major pars nominantium, ut apparet ex dict. l. nominatio. num. & ex l. quod major. ff. ad municip. & ex aliis a nobis relatis in Curia Pisana. lib. 1. cap. Possuntque decuriones sic congregati aliquibus committere vires suas, ut si commissarii possint nominare & eligere, quia factum ab eis, censetur factum ab omnibus decurionibus, ex text. in dict. l. item eorum. ff. de decurione. ff. quod cuiusque universi. nom. quem ad hoc allegat Bar. in l. unius ex familia. ff. de familia de leg. 2. & Dec. conf. 543. num. 8. & Alex. conf. 232. vol. 6. Postuntque unum de se eligere, ut ff. de iure. & empto. l. ubi & gl. numerus. in dicta l. observare. debentque nomina eligentium & electi in albo scribi, ut l. 1. ff. de albi. scribi. notat Avendan. dist. num. 14. versio. item si electio est ardui negotii: vel debet dici secundum eum ibi, duas partes intervenisse, & quod major pars consensit, de quo & diximus in dict. Curia Pisana. lib. 1. cap. 2. num. 4. & 5. Sed quid si decuriones nolunt, vel negligunt custodes deputare, quid erit agendum per dominum loci, aut judicem ibi positum, & in hoc Ripa ubi supra. num. 201. duplici utendum est remedio. Primo, per pecnas & multas, & captis pignoribus, poterit compellere iudex consiliarios & decuriones ad nominandum custodem annonae, ex cap. pervenit. de immuni. ecclies. ver. compellantur. l. fin. in princ. & §. 1. ff. de mun. & bono. Secundo, potest iudex decurionibus praecipere, ut intra certum terminum habeant deputare custodes cum comminatione, quod elapso termino deputabit, & tunc si elabatur terminus consilio de negligentia decurionum iudex ipse poterit eligere & deputare talem annonae custodem, ex capite, irrefragabili. de offic. ordin. facti text. in l. si eo tempore ff. de remissio. pig. & in cap. 1. & per totum de supplend. neg. prator. Sed an huic custodi depositario erit praebendum salarium, & per quem Ripa, ubi supra numero 209. inquit quod sic: quia nemo tenetur suis stipendiis militare, & probatur ex nostro text. in presenti, ibi. Un salario moderato. Et solvetur ex bonis ipsius annonae, computabitur tamen in qualibet faneca frumenti salarium hoc pro rata, ut solvatur ab emptoriis frumenti, & panis cocti, ex text. in l. 1. §. inter personalia. ff. de mun. & her. & quia iustum videtur, ut custodes ab eis mercimoniis recipientes pro quorum salute laborant e. cum secundum de praben. & hanc opinionem approbati consuetudine testatur Rip. d. num. 209. & apud nos quotidie servatur, sed an excusabitur talis nominatus depositarius annonae publicae, & dicendum est excusari eisdem de causis, ex quibus excusaretur ab aliis officiis publicis civitatis, vel populi, de quibus

quibus dixi in rubr. tit. 14. lib. 6. sup. & traditur per Ant. Thelau. in decis. Delphi. 267. & diximus etiam in l. 1. tit. 1. numero 96. cum seque. aliquibus. cod. lib. 6.

In eod. cap. 3. ibi Al qual el ayuntamiento se señale un salario moderado. Horum verborum, al qual. faciendae est relatio ad illud verbum depositario, in principio hujus capituli positum, cui quidem depositario moderatum salarium per concilium decurionum est pro labore, & pro periculo obligationis signandum, ut in praecedenti glos. diximus, quod ego intelligo, quoties alium, quam unum ex rectoribus nominant Rectores in depositarium: nam si unum ex se ipsis in depositarium eligent, vel in deputatum annonae, nullo modo possit ei constitui salarium, nisi exiret civitatem pro emendo frumento, vel pro aliis annonae negotiis, nam tunc possit ei pro diebus itineris & absentiae constitui salarium, ut in terminis nostris inquit Mellia in pragma. rassa panis. conclu. 1. numero 68. cum §. seque. nimis enim grave & laboriosum esset Regem adire in singulis salarii deputantis in iis & similibus negotiis civitatis & populi.

In eod. c. 3. ibi. De fianças abonadas. Et sic cautio juratoria non sufficere, neque divitem depositarium excusare ad praestationem fidejussionum sufficientium, ex dictis per glos. Tomar. in l. 6. tit. 4. part. 3. & per nos in l. si glos. Sea preso, tit. 21. lib. 4. supra, & in l. 23. tit. 7. n. 11. lib. 3. supra, & quia ubi pro forma requiritur satisfactio (prout hic per legem nostram novam) & ex necessitate, non sufficit cautio juratoria, ut per Graves. conf. 31. num. 4. vol. 1. & Avend. in ist. De las excepciones. n. 36. vers. item sequitur. & ante eos. Jal. in l. 1. n. 23. limitatio. 10. ff. qui sat. dar. eogan. & quia ut ipse ibidem in §. limitatio inquit, ubi aliquis est praestandum per alium sub satisfactione, non sufficit juratoria cautio, secundum Molinam de primogen. lib. 2. c. 16. n. 44. & Roland. Valle conf. 43. n. 6. cum sequentibus pluribus. vol. 2.

In eo cap. 3. I si las fianças no fueren bastantes. Ergo executio requiritur prius quod fiat, quam ad decuriones nominantes depositarium deveniatur sicut in tutoris & curatoris nominatoribus requiritur etiam de jure, ex text. in l. adversus. C. de magistr. conveniend. Sed an debeant fidejussores esse solvendo tempore solutionis, vel sufficiat, ut decuriones nominantes depositarium excusentur, quod tempore nominationis, & depositarius & fidejussores sint sufficientes, & dicendum est sufficere, neque requiri, quod etiam tempore solutionis sint etiam idonei, ex text. in l. 1. C. de peri. nomina. lib. 11. & ex text. in l. 1. §. si magistratus ab iure & in l. quod ad heredes. ff. de magistr. conv. & faciunt dicta per nos in l. 13. num. 14. tit. 9. lib. 3. Recop. sicut si tempore nominationis non esset electus depositarius sufficientes, neque dati fidejussores, sed tamen essent tempore solutionis faciendae, sufficeret, nec tenebuntur decuriones, ex d. l. 1. ubi glos. ver. mutatum. C. de peri. nom. lib. 11. & quis teneatur probare fuisse, vel

non sufficientes, vide text. in dict. §. magistratus. in ver. probatio autem.

In eod. c. 3. ibi. Eseren obligados por ellos que se nombraren. Prius facta excussione in bonis depositarii, & fidejussorum ejus, ut in glos. praecedente diximus, imo ut ibi diximus si tempore nominationis essent idonei, licet post mortem, non tenebuntur decuriones nominantes, & ex text. abonadas. Dum loquitur, de presentis tempore, & sic si tunc sint sufficientes excusabuntur, qualitas enim illa, Abonadas, debet intelligi secundum tempus praesens, & intelligenda est, secundum tempus verbi, cui adjicitur, ex juris Brocardico.

Caput quartum.

- 1 Susceptores tenentur conficere librum & scribere annonam susceptam & pecuniam frumentariam.
- 2 Susceptor tenetur veritatem scribere & non elare, & quia pana puniatur contrarium faciens.
- 3 Partitas utriusque libri tenentur firmare, non solum susceptores sed decuriones nominati ad hoc faciendum.
- 4 Depositarius, non potest pretium ponere in pane cocto, nec in tritico, quia pertinet ad civitatem villam, seu populam.
- 5 Ordo in omnibus rebus est servandus & in hac lege interpretatur in frumenti distributione.
- 6 Decurionum consilium, an possit taxam in minus justo pretio imponere. Forensibus, seu vicinis & contra. n. 7.

Ibi. Que aya dos libros. † Debet enim susceptoris annonae susceptae & pecuniae frumentariae librum conficere, quem aliqui breves appellant, in quibus scribantur quantitates specierum & pecuniarum, ut secundum illos breves fiat distributio annonae, ut probat text. in l. excellentia. C. de erog. mil. an. lib. 12. & text. in l. 1. C. de apoch. pub. lib. 10. & in auth. de col. in prin. nam qui tenetur reddere rationem, tenetur habere & ostendere librum & partitas hinc inde datorum & receptorum, & ostendere singulos actus administrationis, & reliqua restituere, secundum Soc. conf. 24. num. 38. vol. 1. & decis. Genua. 187. num. 2. & alibi, nos diximus, & sic tutores librum rationum conficere & pupillo reddere tenentur. l. 1. §. offic. ff. de tuto. & ratio. distrah. plura per Bac. de decima tut. cap. 2. num. 172. cum sequentibus. Sic & quilibet obligatus habitorum & gestorum rationem reddere, Codicem rationum conficere debet. l. si quis sub conditione rationum. ff. de stat. lib. facis l. inter cetera. §. 1. ff. d. lib. leg. aliis contra non confidentem librum jurari potest in iure, secundum Bald. in d. §. officio. & in l. Tutor. qui reperitur in prin. per illum text. ff. de administ. tut. Ita enim praesumitur contra non confidentem

cientem librum, sicut contra non conscientem inventarium, secundum Socin. *consil. 46. cum in present. 2. dub. lib. 1.* Tenenturque iidem susceprores, cuiuslibet annonam, vel pecuniam frumentariam deferenti apocham de summa recepta facere. *l. frumenta. C. de suscepro. & arcar. lib. 10.* cui apocham praestatur plena fides contra ipsam susceprorem, alio quod contra ipsam apocham non potest opponere exceptionem non numerate pecuniae. *l. in contractibus. §. quoniam. C. de non num. pecun. l. 1. C. de apoch. Publi. lib. 10.* ubi Ant. de Bar. & Joa. de Plat. inferunt, quod si Camerarius Regis, vel civitatis constitutus se debitum recepisse a debitore Regis, vel civitatis, illico debitor est liberatus, licet revera non solverit, licet in subsidium agi possit contra debitorem camerario non existente solvendo, de cuius dicti veritate videndus est Salicetus in *dist. 1. in contractibus. §. quoniam.* ubi optime distinguit.

1. Ibi *Assenten et pan. §. Veritatem* scribendo, & nihil celando, ut probatur ex *tex. in d. l. excellentia. C. de erog. milit. an. lib. 12.* & si aliquid omiserit scribere in dubium Republicae tenentur, ex *d. l. excellentia.* ubi DD. quem *tex. in hoc dicit singul. Roman. sing. 35 §. Postus ad scribendum,* ubi dicit, quod postus ad scribendum introitus communes si deficiat in scribendo aliquem particularem, sibi manus est amputanda, in *auth. de mandat. princip. §. coges.* sed si scribit diminutive, ita quod totaliter non omittit, tenetur in duplum ejus, quod omisit, ex *dist. l. excellentia.* & cum in non sint in presenti postus ad solum scribendum, sed ad plura alia eis incumbenda, ex nostrae legis dispositione, in duplum non in manus amputatione erit pena imponenda: & tradit Castillo in *l. 27. Taur. sub materia rationum reddend. in ver. quoad septimum. folio mihi 124. col. 3.* & hanc annonae descriptionem facere debent susceprores gratis, sine eo quod subdit aliquid pro ea scribenda praebent, ex *tex. in auth. de mand. princip. §. deinde comperent. ibi,* pro veritate necessarium, juncto §. illud tamen ubi, sed propter quandam occasionem.

3. Ibi *¶ Y entrambos firmen las partidas en entrambos libros.* Sic enim facile fraus inveniri poterit, si ambo non firmaverint partitas utriusque libri: ita ut si hoc factum non sit, utrumque teneatur ad damnum inde secutum annonae, & ad dupli penam, cum diminue scripserint, ex *dist. l. excellentia.* & ille qui innocens in effectu fuerit, id quod solverit, ab alio, qui culpam habuit, jus habeat petendi, ne unus pro alio puniatur: Ex iisque verbis manifeste deducitur depositarium hunc hujus annonae debere scire scribere, cum sua subscriptione utriusque libri partitas tenetur subscribere: & consequenter, videtur posse electum in depositarium nescientem scribere hac de causa se exculare ab officio hujus susceprore, sicut ex *l. 2. tit. 17. part. 6.* Tutoribus se excusandi causa praestatur, sed in practica nullo modo excusatur nesciens scribere a susceprore hujus officii: quia licet lex nostra id requirat, satis videtur subscribere ille, qui per se, vel per alium, si nesciat scribere, subscrip-

tiones has fecerit. Ibi *No puedan dar pan ninguno, ni poner precio en el.* Dicitur haec, *¶* in presenti non apponitur copulative, sed disjunctive, cum nihil horum depositarias possit facere, neque tradere panem, neque in pane tradito pretium apponere, cum id concilio civitatis de jure committatur, ut licet videre ex *l. 1. §. cura. ff. de offi. pref. ubi.* Ripa *de post. tit. de remed. praeser. fol. 16. n. 195. cum seq.* ubi an minus, quam valeat possit taxare, & intellige quod rectores taxant pretia victualium accumulativa ad correctorem, qui potest taxare & revidere taxarum ad querelam venditoris, vel procuratoris, populi, seu concilii, secundum *Bal. per tex. ibi in l. §. in aliqua. n. 5. ff. de offi. proconsul. & leg. Mellia in pragma. par. 2. el. 1. n. 52.* & ex nostra etiam lege depositarius, si aliquid horum fecerit, ultra damni restitutionem, arbitrariae puniri poterit.

Ibi *Sin orden, y mandado del ayuntamiento.* Bonum enim consistit in ordine, secundum August. in *lib. de natura hui.* Daque ordo rei perfectionem. *7. quae. 2. e. nihil.* & ex malo administrationis ordine crescit fumentum carissima, secundum Bar. in *l. 1. C. de frum. urb. consuet. lib. 18.* & ideo priores qui habent arbitrium super abundantia, possunt hujus nomine ponere ordinem, qualiter & quo ordine in civitate, & quantum frumentum possit vendi qualibet die & mense, secundum *Franc. Marci. decis. Disposit. 540. n. 1. & facit l. 1. §. cura carnis. ff. de offi. pref. urb. & que dicit Rip. in glos. praecedent. allegatas.* Unde quando frumentum est ordinatum pro annonae, sub pane cocto, non debet solvi frumentum pro annonae, vel pane cocto, ut in *dist. l. 1. C. de frum. urb. consuet. lib. 11.* unde inquit ibi Platea, quod prohibetur portare frumentum, extra districtum, non prohibetur portare panem, nisi facere in fraudem. *l. franc. ff. de legib. sed si prohibetur portare frumentum, bene prohibetur portare farinam, ut per Franc. Mar. ubi supra. num. 2.* & sic iure optimo lex nostra in his verbis ordinem & modum dandi panem & pretium constituendi frumento annonae Concilio civitatis relinquunt: ordo enim decurionum potest constituere pretium, modum, & mensuram, & taxare omnibus rebus vendendis. *l. fin. §. Episcopi. ff. de mun. & hono. & alia jura allegata in mea Curia. Pisana. de decurio. lib. 2. c. 18. num. 8.* Ubi ego in additione sub *licet. M. & in alia dixi,* & tradit idem Franc. Mar. ubi supra, num. 42. & Greg. in *synag. jur. 3. part. pag. 740 in fin. cum sequent. & an liceat majus pretium constituere forensibus, quam civibus, dixi in dict. cap. 18. Curia Pisana. num. 17.* & per Tyber. Dec. *respon. 55. n. 7. vol. 1.* ubi inquit, quod per statutum possit fieri, ut plus forensibus venderetur, & de istis etiam agit Rebus, in *2. rom. consil. Fran. tit. de hospit. consuet. 8. num. 14.* Et an possit Concilium decurionum in minus justo pretio taxam imponere, tradit Rip. in *6. glos. praecedent. allegatas, ubi distinguit, ex Bar. in dist. §. cura carnis.* & ex Abb. in *cap. 1. de emptio. & vend. quod aut subest necessitas, quia est tempus caritatis, & tunc taxare poterit*

poterit etiam minus quam valeat arbitrio suo, ut communem cum Bart. dicit *Mel. in prag. pan. concl. 1. n. 4.* nam tempore caritatis divites cogi possunt, non solum vendere minus justo pretio, sed etiam officio iudicis possunt compelli facere elemosinam, secundum *glos. in c. sicut. 47. dist. 1. & in cap. exiguntur. 1. q. 7. Abb. in cap. 1. de cler. ergo.* Imo & divitibus reluctanti bus elemosinam facere, liceret ipsis egenis furari & derobare pro necessitate viduus tantum *c. §. qui proper. de furt. c. discipulos de consecratio. dist. 1. Mellia in 7. prag. taxa pan. conclus. 1. num. 11. 12.* Aut nulla subest caritas, & tunc, aut taxare volunt decuriones triticum & victualia minus justo pretio, & non possunt, & ita loquitur *tex. in l. fin. §. item rescriptorum. ff. ad leg. Jul. de anno. Aut volunt taxare justum pretium, & prohibere ne carius vendatur, & tunc possunt ex *dist. §. cura carnis. & in dist. §. item Episcopi.* haec autem distinctio procedere poterit in pretio apponendo personis vendentibus frumentum, cibaria & alia similia in Republica, sed in pretio apponendo in expeditione frumenti publice annonae, nullo in tempore apponi poterit per concilium civitatis in minus justo pretio, ex nostra lege & pragmatica, maxime in *ejus cap. 6.* & sic practici communiter videmus quotidie: lucrantur enim & non perdunt annonae frumentariae, quapropter in dies magis discurat fortassis in pauperum detrimentum, & ideo maxima cum consideratione consilium civitatis debet pretium frumenti annonae constituere, ne annonae perdat, neque multam, sed moderate disticat, ne pauperibus detrimentum fiat, & ne carissima in populo constitatur, ut & inquit *Mellia in prag. taxa pan. concl. 6. num. 17.**

Caput quintum.

1. *Intelliguntur verba secus pragmatica, & bene.*
2. *Priores civitatis, seu decuriones possunt ordinare qualiter, quantum, & quo ordine vendi debeat frumentum.*
3. *Decuriones possunt nominare discursum, qui provinciam visitet, discurat & inquirat, & susceprorem qui enat frumentum, cum salario iusto.*
4. *Rustici non tenentur portare paleas, lectos, & similia militibus hospitalis, ultra 20. milliaria, & cum aliquibus limitacionibus num. 5.*
6. *Qualitates quas debent habere employes frumenti.*
7. *Praefectus annonae potest constituere salariam employaribus frumenti sine licentia Regi, cum adaptacionibus & limitacionibus, num. 8.*

Ibi *¶ Unos Ares de la cosecha.* Si iis verbis addiderent verba sequentia, a me considerata, scilicet, *Entendiendose que el año es esteril, y falso de pan,* justa esset ejus dispositio, sed iis verbis non additis perniciosam esse credo & causam caritatis panis, nam cum ante panes collectos a laboribus habeat eos venditos ad forum publicum, tempora messis, & postea

nullos est, qui afferat panem, & panis penuria causat carissimam, & consequenter nullo in tempore reperitur minori pretio taxae panis, ut experientia videmus, & sic supplicanda essent verba haec nostrae legis, dicto modo.

In *cod. c. 5. ibi, Acargo del qual ayuntamiento.* Ipsi enim concilio (ut ex glos. praecedente apparet) incumbit apponere non solum ordinem expediendi panem annonae, & pretium hujus panis constituere, sed & omnis alia annonae publice administratio, ut apparet ex nostra pragmatica, & ex iuris in glossis praecedentibus allegatis: nam (ut inquit *Bart. in l. 1. C. de frum. urb. consuet. lib. 11.*) priores civitatis possunt ordinare, qualiter, quantum, & quo ordine vendi debeat frumentum, & consequenter, quando & quomodo eni debeat pro annonae publice provisione, ut inquit *tex. nos. ter in iis verbis.*

Ibi, *¶ Nonbrar las personas que han de yr a comprarlo.* Pro conservanda enim annonae hoc facere potest civitatis concilium, sicut pro conservanda annonae ubertate possunt ejus praefecti, cum expediens videbitur, minore discursum, qui provinciam visitet, discurat, & diligenter inquirat quantitatem annonae & singulorum capitulum motumque describat, ut sciat an tantam annonae sit in provincia, quae singulorum necessitatibus sufficiat, an vero urgeat necessitas praevidendi aduersus inguentem ineam, qua nihil durius & populo perniciosius, *cap. 2. de obser. jejun. & ubi descriptione facta cognoverint non plus annonae in provincia esse, quam sic necessarium usus provincialium, poterunt edictum proponere, ne quis extra provinciam annonam deferat, sub poena quae eis convenire videbitur, valeat enim tale edictum, & observandum est poena contractacionis imminente l. §. qui post. C. de edif. privatis. l. eodem ferreo. in princip. ff. de publica & vetig. l. 1. §. 2. C. qua res expor. non deb. ut in proposito inquit Rip. in *trat. de post. tit. de remed. ad conservan. uber. n. 40.* cum duobus sequentibus. ubi a numer. 43. cum sequentibus pluribus, plures in proposito edicti prohibitorii annexit questiones, de quibus & in hac diximus pragmatica, an scilicet prohibitus frumentum extrahere, possit extrahere farinam, panem coctum, & alia similia: Sed an poterunt cogi comitantes, ibi deferre frumentum, & dicendum est, quod sic, sicut compelluntur portare comitatum ad exercitum *l. pro locis. C. de ann. & trib. lib. 10.* minus tamen gravandi sunt remotiores propter majores expensas ratione longioris itineris, ut dicitur in *d. l. pro locis* quam ibi notat Bar. pro comitantes, qui quotidie gravantur deferre paleas, bladum, & similia, qui minus gravari debeant, qui longius distant, & bene facit *tex. in l. 1. ubi Plat. C. de sum. h. miro. lib. 1. & in C. de ann. & trib. lib. 10. l. primo.**

vicinos ergo sunt primo gravandi, argumento *l. quicumque idemque ver. illud. C. de omni agr. deserto. lib. 11.* secundum *Plat. in d. l. pro locis & bene pro hoc facit *tex. in l. sent. fieri. C. de erog. milit. ann. lib. 12.* & si propinqui passibus viginti millibus possunt sufficienter providere de annonae necessitate, non sunt*

remotiores, ullo pacto vexandi. l. 2. de erog. milit. anno. lib. 12. & ibi notat Bar. † quod nulli non sunt compellendi deferre stramina, paleas, lectos, & similia militibus hospitatis, ultra viginti miliaria, sed si comitantes non possunt supplere necessitates civitatis, tunc vicini, etiam aliter provincie possunt à superiore iure compelli portare annonam † ad civitatem egentem, secundum Ang. in dist. l. pro locis. per text. in l. in nomine Domini C. de off. praef. atri. & quia tempore necessitatis omnia debent esse communia l. 2. §. sed si ff. ad legem Rhod. de jalt. & saltem isto casu relaxandus esset deventus, si prohibito exportandi frumentum extra provinciam: argumento l. si quis per ditium. C. de aq. dnt. lib. 11. & ibi notat Bartol. ut autem exteri alliciantur, & comitantes ad portandum vidualia in civitatem, poterunt ordinare quod quicunque portaverit frumentum, vinum, & similia ad urbem, habeat pro labore suo duos grossos pro salmata, Alex. l. 1. C. de frum. item providebunt, quod deferentes annonam, & cetera ad victum necessaria nullam ab incolis vim patiantur, neque pro repraesentis capiantur, neque tunc ratione delicti, vel contractus conveniantur, neque gabelis, portariis, pedagiis, ullave impositione angariantur l. 1. C. de navicul. lib. 11. facit text. in l. 1. ff. de nunti. ita Rip. in d. tract. de peste. tit. de remedi. praef. contra pest. n. 190. cum 4. seqq. fol. 16. & plus refert Mellia in prag. causa par. concl. 1. numero 1. cum sequentibus.

6 Ibi, Las personas que nombraren han de ser de quien se tenga mucha confianza, que lo daran con mucha fidelidad, y con el mas aprovechamiento del pofito que se pudiere. Copulativè procedit hic legislator, scilicet, quod personae hae sint fideles & maxime confidentiae, & insuper quod sciant id facere ad utilitatem possibilem depositi, & unum sine alio non sufficiat, quia copulativa utriusque copulati requirit verificationem, & sic fidelitas & experientia requiritur, ad haec adimplenda, & advertit ad haec concilium, quoniam ex mala electione, & nominatione tenebantur concilii nominatores talem eligentes, ut dictum remanet de electione depositarii, ad eorum tamen excusationem sufficeret probare sufficientem, & fidelem tunc reputari tempore nominationis, sicut & de depositario dictum est.

7 Ibi, A los quales se les dara un salario moderado. Licet enim Decuriones non possint alicui constituere salarium sine licentia Regia, ex l. 1. C. de prob. salarium & diximus in l. 13. tit. 9. lib. 3. supra n. 4. & Octavian. decis. Pedemont. 95. n. 26. & glol. penult. l. 10. tit. 28. part. 3. tamen in hac materia dispositum habemus de iure, quod praefecti annonae possunt eligere unum vel plures expertos & discretos viros qui pro frumento comparando se conferant ad alienas provincias, & eis sine iusta Principis salarium constituere, ex l. 1. C. de frum. Alex. lib. 11. & ita quotidie praticari inquit Mellia, in prag. par. concl. 1. n. 54. & tenet Ripa, in tract. de peste. tit. de remedi. praef. serv. contra pest. fol. 15. n. 186. & Avend. c. 10. part. n. 17. lib. 2. & hoc non solum si aliis per-

sonis extraneis à concilio Decurionum negotium hoc committatur, verum etiam si aliquibus de concilio, nam quamvis Rectores populi non possint habere salarium ob hoc quod operibus publicis construendis seu restituendis tantum assistant, seu praeficiantur, & quod illud restituere teneatur iure forti, & iure poli, ut per plura comprobant Dominicus & Fran. in c. statutus §. assessorum de rescrip. in 6. ita ut remissio eos non excuset à reali & vera restitutione, secundum eisdem, & alios relatos per Melliam ubi sup. n. 69. tamen secundum eum ibi n. 70. id intelligendum est quando intra vel prope populum quem regant illa fierent opera, seu aliis occuparentur secus autem si ad alia deputarentur negotia Republicam concernentia extra ejus terminos, limites, seu districtum, peragenda, in quo officialis deberet eques ire, aut cum oporteret aliquas expensas facere pro annonae frumenti, vel carniis emenda, vel pro legatione facienda: nam tunc populi concilium iudicis autoritate atque decreto potest in expeditione cujuslibet negotii taliter se habentis salaria administrantibus deputare pro exigentia temporum & personarum qualitate, secundum Lucam de Pen. & Plat. dist. l. 1. C. de prob. salar. & idem in tutore peregre proficiente inquit Mellia ubi supra num. 71.

Caput sextum.

- 1 Quomodo publica annona eroganda sit, & per quas personas.
- 2 Decuriones tenentur ratione sui officii gratis annonam inter vicinos erogare.
- 3 Decuriones debent inspectis sumptibus iustum pretium annonae imponere.
- 4 Frans est observandum in casu huius legis, & quod non mensuretur fideliter frumentum, & annona & quomodo hoc intelligatur, & forma, qua in distributione servanda sit n. 5. & frans dignoscatur & possit evitari. num. 6. & num. 10.
- 7 Decuriones tenentur resarcire, & restituere damnum in conscientia, si per negligentiam, vel malitiam pretium iustum panis cocti, vel tritici imposuerint in vicinorum praerudicio.
- 8 Si prohiberetur ne Decuriones possent vendere panem suum nondum collectum tempore Augusti pretio constituto à lege nostras: plura utilia sequerentur.
- 9 Per decurionem constituatur pretium frumenti cum consideratione. num. 3. idem in pistoriibus faciendum est & 10.
- 11 De eadem re.
- 12 In pane cocto & non in tritico nec farina distribuita facienda est, ut pauperibus majorem afferat utilitatem.
- 13 An possit vendi panis coctus majori pretio exteris, quam vicinis, bene discutitur.
- 14 Intelligitur littera pragmatica cum distinctione bona ad veram dubis & questionis interpretationem num. 13. & iterum quomodo sit distributio inter pauperes facienda. num. 15.

- 16 De eadem re.
- 17 Susceptor tenetur resarcire damnum si sua negligentia, vel mala administratione annona perderetur, per incendium sua causa casuum, vel per aliam rem.
- 18 Nova frumenta non emanant, nec comparantur nisi antiqua consumantur.
- 19 Renovatio frumenti facienda est, & in quo casu & tempore.
- 20 Mutare frumentum vicinis, & e contra quando, & quomodo fieri potest.
- 21 Decuriones possunt cum autoritate iudicis tempore fertilitatis triticum inter vicinos, aut mutare, aut vendere, & qua de causa hoc faciendum sit bene tractatur.
- 22 Vicini an teneantur reddere triticum in pecunia, vel in specie tritici.
- 23 Susceptores tenentur praestationem facere Decurionibus, ut debita sibi debita per vicinos recuperentur, alius ad restitutionem damni obnoxii sunt.

Ibi, Que el repartimiento y gasto del dicho pan, la justicia y regimiento pudiendose buentamente juntar, y donde no, la justicia y dos regidores por lo menos que para ello sean nombrados. Ad officialibus enim ad id deputatis specialiter, (quia actuarii possunt nominari) eroganda est publica annona, secundum Plateam, in l. ne dimisus. C. de num. & actua. lib. 12. per illum text. eligunturque erogatores ii eodem tempore, & eodem modo quo eliguntur depositarii, & susceptores annonae, & sic ii actuarii in principio officii idem praestabant iuramentum quod debent susceptores praestare, & uterius jurare solebant de iure antiquo, ex l. per hanc C. de erogatione milit. an. lib. 12. se propria manu & non per alium quemquam praefertim tempore caritatis, & necessitatis, sed apponuntur particulares personae, il facientes ordine ipsorum erogatorum, neque ad hoc erogatorum officium aliquis eligatur, qui sit in dignitate constitutus, ne ratione dignitatis fiat audacior ad fraudulenta publica utilitatem l. nemini. C. de num. & actua. lib. 12. notat Ripa, de peste. tit. de remedi. ad conserv. ubi n. 141. ubi n. 142. inquit praedicti erogatores officium suum exerceat, si nihil de novis fructibus tanquam prius, quam veterem erogaverint annonam l. 1. C. de cond. impub. hor. nisi frumentum novum incipiat corrumpi, & vetus non, tunc enim prius detraheatur ex l. si autem. §. qui legatorum servandorum, & ubi glol. ff. de ius. pos. legato. vel ut inquit Ripa ubi supra num. 145. miscetur corruptum cum frumento bono: ita enim fiet quod velata corruptio Republicae, à damno conservabit, ex dist. l. 1. C. de cond. impub. hor. Sic etiam oportuum est malum venenum miscere cum bono, quia hoc modo fit optimum antidotum l. quod sape §. venen. ff. de contrahend. emptio l. qui venenno. ff. de verbos. significo. Et si dicatur talem menturam in se peccatum habere, respondet Ripa ubi supra. n. 145. cum Platea, in d. l. 1. quod illa procedunt quando corrupta cum incorruptis taliter incorporantur, & dicitur in Rescriptationem. Tom. IV.

quod sciri vel discerni non possit mixtura seu fraus, tunc quia contrahens decipitur, peccatum est, secus quando mixtura patet, & cognosci potest, non enim tunc potest contrahens allegare dolum vel fraudem l. 1. §. si intelligatur. l. quaritur. §. si. ff. de adil. edl. De quo diximus in l. 3. tit. 5. lib. 1. sup. & in l. 8. tit. 18. lib. 7. sup. cum tamen mixtura hac panis corrupti cum bono facienda est ab erogatoribus annonae publicae, debet ita fieri, ne sit majore mixtio corrupti, quam est mensura boni frumenti, & quod corruptum non sit ita corruptum quod sit nullius utilitatis, ita denique debet pretium commenturari ratione framenti corrupti ut sit minus, quam esset, si non immisceretur corruptum cum bono: ad haec enim omnia debent boni erogatores annonae advertere. Errogatoresque ii debent esse prudentes, scilicet, quod sint discreti industrii & fideles. Clem. 1. §. sani. & ibi notat Card. & Imol. de heret.

Ibi, A cuyo cargo ha de ser esto. Scilicet, dictorum duorum rectorum nominatorum, debentque gratis id facere cum ex necessitate officii ad id teneantur, ut notat Plat. in l. 1. C. de delato. lib. 10. & satis eorum honor illis pro premio esset, & reipub. consuluisse, quodque qui tenetur aliquid facere gratis, & suis saltem expensis debeat facere, secundum Bart. in l. cum servus. n. 4. ff. de verb. oblig. idem Bart. l. ne servus. ff. de nego. gest. Camp. in tract. de doct. 1. p. previl. 16. Rip. l. 1. n. 90. ff. solut. matrim. sicut per Mell. in pragmat. par. conclus. 1. n. 68. & il regulare est in quocunque obligato, ex text. in l. sui victu. ff. de op. liber. in l. §. si non forem. §. libertus. ff. de condit. instab. & hanc notat Bart. regulam; communem vocat Jai. in l. cum servus. n. 4. de leg. 1. Baeca, de decem. tit. cap. 1. n. 17. & optime Bartol. Socin. consil. 26. n. 3. lib. 1. & si aliquid pro hoc recipitur, turpiter recipitur, & restituere tenetur, ut ex l. 1. C. de condit. ab imp. ven. probat Loazes in allegatione de multa 1. dubi. par. 163. cum seqq. in parvis, & iterum diximus in l. 1. tit. 4. glo. 2. per totum lib. 6. supra, etiam in Aviles, capit. prator. glof. abrogados; n. 1. aliud velle, & curiam quam allegat, scilicet Caviam Pisanam de Decurion. lib. 2. cap. 13. ubi & ego dixi in additione, nihil ibidem Curia ipsa de hoc salario tractat, ubi ex his dicit Rectorem civitatis in iudicem electum in causis decem milliarum morapetitorum, si iteratus est, non posse alios locum recipere: sic & iidem Rectores ii ad revivendas computationes & rationes annonae publicae, non possunt pro eis recipere salarium ab ipsa annona neque de publico nisi aliud sit constitutum, secundum Guid. Pap. decis. Dolsi. 68. relatum per Avendam. cap. 1. Pratorum. §. lib. 1. & haec vera nisi foras extra civitatem & membra ejus proficiatentur tales Rectores & Depurati annonae, nam tunc salarium eis est praestandum, ut dictum remanet supra in glof. a las qualter.

Ibi, Con el mayor beneficio y aprovechamiento del pofito que sea posible. Observandum est enim annonae rationem magistratibus habendam, ut non vili, sed iusto pretio veniat, quod & arguit Amianus Marcellinus, l. 22. historiarum, relatus per Petru Gregor. in Syntax. G g ij juris.

juris. 3. part. lib. 36. cap. 30. n. 4. nulla inquit probabilitate suscipitur popularitatis amore utilitati studebat venalium rerum, quæ non nunquam secus, quam convenit ordinata, inopia gignere solet & famem, quapropter justè dixit lex nostra commoditatis possibilis habendam rationem pro conservatione annonæ publicæ, & dicitur hic, *que scia possibile*, quasi cum maxima consideratione agendum sit, ita ut annona publica non minuatur ex vilis pretii constitutione, neque multum augeatur pretium cujuslibet fanecæ in detrimentum vicinorum & præsertim pauperum, sed omnibus consideratis pretium constituatur justum in argumentum, & non in diminutionem annonæ: cautio enim ad magistratus nunc politicos (maximè annonæ) esse debet, ut justis pretiis vendantur, singula ut frumenta, & ad victum potissimum necessaria quotidianum, prout inquit Petrus Greg. *ubi sup. num. 10. cum seq. aliquibus*. de quibus & in hac mentionem fecimus pragmaticis, & sic quotidie videmus Dardanariis (vulgo recatores) qui hostes Reipublicæ Darialii, quod lucrum justum pro revendendis minutatim rebus, quas emerunt, quod justus est ut fiat cum annona publica frumentaria.

Ibi, *Que en ello no aya fraude ni cautela alguna*. Fraudibus enim & malitiis obviandum est, & fiet fraus, si fideliter non mensuretur, & detur mensurandi minuta panificis sibi appropriando aliquid erogatores panis, prout ante pragmaticam tassæ panis utrarie fieri assere, Messia *ibidem conclus. 1. n. 48.* vel cum quadraginta panificis deberent dari certæ mensuræ, triginta tantum dentur sibi alia retinentes, vel dando unis & non aliis, vel si majore pretio detur unis, quam aliis, illud plus sibi usurpantes, annonam & enim publicam fraudate est, id agere, ut tandem carius vendatur, ad privatam ejus, qui fraudat utilitatem, ut inquit glossa in *l. vis certis. verb. annona. ff. de jud. fraudate etiam annonam, videtur dispensator annonæ, id est, cibariorum, quæ colebant dari militibus, si justam portionem singulis non tribuat, ut in *l. 1. C. de erog. milit. annu. lib. 12.* Unde inquit Aret. in *l. qui Roma. §. coheredes. ff. de verbor. oblig.* quod in hoc multum solers, & prudens debet esse iudex, ut videat si possit perpendere fraudem, quæ quidem fraus & dolus conjecturis & præsumptionibus probatur ex *l. dolan. C. de dol. & l. apud Celsum in princ. cum glossa. ff. de dol. mal. except. latè Menoch. de præsumpt. libro 5. præsumptione 3.* Ubi allegat Lucam de Pen. & Mascard. latus agentes, & in *lib. 1. præsumpt. 58.* ipse Menoch. alia describit, quæ conjecturis & præsumptionibus probantur, & sic Aurelianus Imperator gravissimas penas infligebat iis, qui annonam militibus fraudabant, ut scribit Vopisc. *in ejus vita.* veriisque penas puniebantur annonam gravantes: fuit enim lex Julia de annonæ, ut in *l. 1. Jul. de anno. qua puniebatur, qui quid faciebant, quo annona carior venderetur, vel qui impediebatur, quominus annonam in civitatem asportaret l. 2. ff. eodem.* Ubi viginti aureorum pena imponitur, item lege monopoli punie-*

bantur etiam, qui pacationem inibant, ut species & annona carius venderetur. *l. 1. C. de monopol. pena viginti aureorum, crimine etiam stellationatus puniebantur ementes annonam pluris quam valeat, ut ceteri & eodem pretio ad emendum inciderent, & sic pretium augeatur l. 3. §. item si quis, secundum intellectum Bart. ff. de criminis. stellationat.* extraordinariè itidem puniebantur, qui totam comerebant annonam, quam in provinciis reperiebant, ut soli postea pretio, quo vellent eam vendere possent. *l. annonom. ff. de extraord. crim. Ripa de peste fin. p. numer. 178.* imò & in conscientia tenentur relatare bonum commune & ex eorum malitia resultans, secundum Magistr. Fra. Lud. Lop. *in suo instructio. conf. 1. p. c. 226. col. pen. pag. 561.* ubi & inquit Rectores habentes taxare pretium panis cocti, si negligenter in hoc se habeant, teneri restituere damnum ex hoc factum; Dardanarii autem erant præcipuè illi, qui annonam onerabant, ut ex *d. l. annonom.* hæc referens inquit Dec. in *2. tom. de delict. lib. 7. cap. 12. de fraudan. annom. num. 7. cum 4. præcedent. ubi num. 14. cum 4. sequen.* plura describit specialia contra eos, qui annonam fraudantes vitæ totius populi insidiantur, & *num. 19.* quartè cum crimen hoc legis Julæ de annonæ, sit publicum, ut dicitur in *l. 1. in suo. ff. de pub. judic. & inter publica crimina titulus ille sit positus, quare tam levi puniatur delinquens nempe viginti aureorum, ubi num. 39.* in hoc propositum concordat leges, quæ contrariè videbantur, & *num. 120.* inquit etiam annonam onerare falsis ponderibus utentes, & *num. 21.* refert illud pro sublevanda annonæ rescriptum Severi, & Antonini, ut jus non esset ordini, cujusque civitatis pretium gravi constituere, ne scilicet, ipsi qui illo ordine sunt, nempe nobiliores plebem pro privato commodo in annonam gravare valeant. *l. final. in principio. §. 1. ff. ad l. Jul. de anno. l. non debere. ff. ad municip. l. Decuriones. ff. de administr. rerum ad civit. pertin. & sicut hoc justum erat & ita & esset hodie si prohiberetur ne Decuriones civitatis possent vendere panem suum nondum collectum, præstantum tempore æstus pretio constituto à lege Regia, cum ante tempus venditur, quæ ex *l. 17. titul. 11. lib. 5. infra:* nam ex anticipata emptione Decuriones sibi appropriant omnem pecuniam annonæ, ita ut pauperibus laboratoribus parum aut nihil pecuniarum superesse ipsis pro frumento suo dandam, quibus pecuniis necessitates presentes subveniant, vel saltem esset in hac distributione dandus ordo quidam, ut subveniri posset laboratoribus, sicut & Decurionibus.*

Ibi, *Que distribuya el pan a las panaderias* & personas que mas conviene, & mas diere por baneza. Intellige, hæc verba, *que mas diere por baneza*, scilicet, in pane cocto, ut sic panis coctus distribuatur prout in verbis sequentibus jubet distribuì, non vero quod pro fanecæ tritici detur id quod plus reperitur in pecunia: nam triticum, non debet in excessivo pretio dari, sed inaxato per civitatem habita consideratione pretii, quo emptum est, & expensatum, & cum aliquo moderato lucro cum pro pecunia

pecunia dandum est pistioribus ut ipsi suo periculo in pane cocto vendant, & istud fieri solet cum non adest inopia & penuria, sed ea existente datur pistioribus unaquæque tritici faneca, ut ipsi in pane cocto reddant depositario tot panes pro faneca præstanto, & in hoc, qui plures panes dederit præferendus est, & querendus qui plus det, & de hac forma dandi triticum annonæ loquitur istud capitulum in iis verbis: duobus enim modis solet pistioribus dari triticum annonæ. Primò vendendo ipsi pistioribus triticum annonæ pro tali pretio pro faneca moderato per concilium civitatis, ut ipsi pistiores suo periculo vendant illud in pane cocto pretio per civitatem inaxato. Secundò modo datur triticum ut vendatur in pane cocto per depositarium annonæ & deputatos ejus, vel alios ad id nominatos publico præconizando, ut qui plus panis cocti dederit pro faneca, ei detur, & afferatur, ad domum publicam & ad vendendum deputatam, ut ibidem pro ipso deposito vendatur: & in hoc secundo modo loquitur lex nostra, & in hoc secundo casu potest non solum dari pistioribus, à consilio designatis, sed etiam aliis quibuscuque personis meliorem conditionem & licitationem panis cocti offerentibus, ut apparet ex verbis his, quæ commentamus, quæ est optima limitatio ad pragmaticam taxæ panis, dispensentem, quod panem coctum nemo vendat, nisi sit pistior deputatus ad hoc, vel persona talis, quæ secundum qualitatem suæ personæ id potest facere.

Ibi, *Con el mayor beneficio, y aprovechamiento del pueblo que fuere posible.* Verè quæ diximus supra eodem in glossa *con el mayor beneficio*, & cavendo ne longi temporis brevis hora consumat, ut extra de *conf. cap. cum pluribus.* notat Lucas de Pen. in *l. 1. ad fin. C. de frum. urb. conf. lib. 11.*

Ibi, *Se distribuya y gasta en pan cozido.* Utilius enim & salubrius est in pane cocto, quam in frumento erogationem facere, ne si detur frumentum pauperibus, dispergant illud, & in alios usus convertant. *l. 1. C. de frum. urb. conf. lib. 11.* & sic capitulum obligatum ad dandum tot panes, & tot vini amphoras singulo die interessentibus, in divinis non poterit dare frumentum vel pecunias, secundum Joann. de Platea, in *ead. l. 1. & Franc. Marc. decis. 540. num. 1.* & Ripa de *peste. tit. de remedi. ad conserv. ubert. num. 147. ubi num. 148.* inquit, id male observare Canonicos Avenionenses: nam si panem & vinum dicim acciperent, quæ usui superessent, pauperibus præerogarent, sed quia frumentum recipiunt, ex pretio quandoque thesaurizant, & ex auro aurum quaerunt, quod & alii multi, ultra Avenionenses Canonicos faciunt, quod ut ibi inquit Ripa. *num. 149. cum duobus sequentibus.* non convenit viris ecclesiasticis, & quod aliâ facientes faciunt male, & contra exequutores testamentorum debent dare pauperibus panem coctum & dant in pecunia, notat Franc. Marc. *ubi supra n. 4.* ex quibus iuste lex nostra erogationem fieri jubet in pane cocto, quia de causa inquit Angel. in *l. anno. num. 5.* & Franc. Marc. *ubi supra n. 18.* quod caupones,

stabularii, & pistiores possunt emere frumentum & hordeum pro sacrum officiorum sustentamento, & vendere in minuto hordeum, & in pane cocto frumentum, quia eorum officium est necessarium & quod frumentum commune, (vulgo dicitur, *del pueblo*) potest ante dicta ratione mutuari, vel (ut melius dicas attende lege nostra) vendi pistioribus, & traditur faciunt panes ad sustentationem Reipublicæ, siquidem hoc etiam tendit ad expeditionem ipsius negotii, in quod reponitur & congregatur frumentum commune, refert Messia in *pragmat. tassæ pan. conclusione 1. num. 55.*

Ibi, *Se de el que viviere a los dichos caminos* & *7 vezinas pobres, y que mas necesidad tuvieren.* Ex æqualitate hac parificentem viatores cum vicinis pauperibus in erogatione panis cocti publicæ annonæ colligitur, non posse vendi panem coctum exteris plus quam vicinis, ut ex *cap. 2. de emp. & vendit.* tenent Doctores per me allegati in *l. 25. tit. 15. lib. 8. Recopil. & in mea Curia Pisana de Decurios. lib. 2. cap. 18. num. 27.* & tradit etiam Rebus. in *2. tom. conf. Fran. tit. de hospis. conclus. 8. num. 14.* & faciunt dicta per Tyber. Decian. *conf. 55. num. 7. vol. 1.* Ubi per statutum id posse fieri contendit, sed statuto sublato non potest id fieri, ut & inquit Castillo in *Politica de Conveges. res. lib. 3. cap. 4. n. 31. & 32.* quicquid velit distinguere Ripa. *de peste. 4. p. tit. de remedi. præserv. contra pest. num. 200. & 201.* Sed in tempore necessitatis, prout nostra lex in hoc capitulo loquitur, prius exteris, quam vicinis erit erogatio faciendâ, & ex ordine literæ nostri text. vocantis primo viatores, & sic exteris, videtur quod sic, tum ab ordine literæ, quod est validum argumentum in jure, ut per Bal. in *l. conventiculum. C. de Episcop. & Cleric. tam etiam quia ex ordine arguitur prærogativa, secundum glossa. in *l. ita quorundam. verbo. predicatum de electione in 6.* ut utrumque traditur per Everardum in *centuria locorum. loco 1. ab ordine literæ:* & sic exteri, qui in principio, & prius sunt nominati, videntur præferendi vicinis in casu nostri text. sed quia hoc iniquum videbatur, quia ex legum dispositione vicini exteris præferuntur, eo quod charitas bene ordinata à seipsis incipit, frumentis que annonæ regulariter expensis vicinorum construuntur, vel saltem populus ipse est qui constructioni earum adlitteratur, & locum præbet & ordinem assignat, & humos ac frumentum, ut providetur annonæ præbet, ideo nimirum si vicini præferantur, & sic videmus quod Theodoricus Gothorum Rex, ut reperitur apud Cassiod. *lib. 4. var. 34. Epist. Fausto præposito scribens, jubet, ut prius incolis secunditas frumentorum propria serviat, & rusticum Comitum Silaccatorum, scribit in *lib. 2. var. Epist. 12.* ipse Cassiodor. speciem lardi nullatenus jubemus ad peregrina transmitti, sed in suis nostris propriis divinitate serventur, ne quod in nostris partibus conficitur nostra negligentia desse videatur. Item quia si testator iuste bona sua distribuì inter pauperes, nec dicitur cuius loci debent distribuì inter pauperes illius loci, ubi domicilium testator habebat, ex *l. ff. quis ad* G g ij de-**

declinandum. C. de Episc. & Cleri. l. 20. tit. 3. par. 6. & ibi. De aquel. l. 1. alia jura allegat. ergo ne quod iniquum ex hoc resulet intelligendum est ordinem litterarum nostri text. non esse appositum restrictivè, & substantialiter, sed demonstrationis causa, neque aliud hic voluisse legislator intelligendum est, quo casu non curamus de ordine, ex text. in cap. auctoritate Martini. de concessis. prab. in 6. quem & alios allegat Everardus, ubi supr. vers. secundum quod volo ubi in fin. capituli, idem esse dicit, quoties apponitur ordo gratia exempli, neque est censendum legislator voluisse hic exteros vicinis præferre in erogatione annonæ publicæ. Et quæ publicæ annonæ per actuarios illis eroganda, quibus erogari debere mandatur Decuriones seuannonæ præfedi. l. huius scholaribus. C. de erog. milit. annon. lib. 12. in qua quidem erogatione tempore inopia & inedia ac carestia erogatores inquirere debent, quot & quales sint pauperes in civitate, & si facultates suppetant, pium est omnibus subvenire: est enim omnis donationis immensitas in pauperes mensura, ut in authentica de non alienand. §. finimus. quorum pauperum nomina, & singulorum habitationes in uno libro debent scribi, & cuilibet assignandi sunt unus, vel duo panes singulo die secundum vires reddituum ipsius civitatis, argumento l. fina. C. de frument. Alexand. qui panes debent per hominem ad id electum delicti ad habitationes ipsorum pauperum ne pro elemosyna pauperes maxime contagiosi discurrant urbem, & discurrendo alios inficiant. Sed si reddituum tenuitas obstat, quominus omnibus subveniri possit, solum describantur pauperes originarii ejectionis forensibus. l. fina. C. de annon. civil. lib. undecimo. secundum intellectum Bartol. communiter approbatam. Ex quibus ut dictum remanet executor testamenti prius pauperibus loci domicilio testatoris tenetur subvenire, quam alienigenis, & dicere solet Cicero, Potiores nobis sint cives quam peregrini: ex quibus multa appositum originarii & vicinis permilla, quæ forensibus sunt prohibita in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra ad fin. legis, & sic valet statutum quo prius cives quam exteri vocantur ad honores & officia. l. ut gradatim. §. sic lege. ff. de mun. & hono. prout Veneti observant, quod si Respublica omnibus originariis nequeat succurrere, tunc infirmis & invalidis pauperibus prius subveniendum, ex dict. l. si quis ad declinandum. & ex authentico. de Eccl. l. tit. §. si quis autem unum fundorum, & data paritate, pauperibus magis dignis, secundum Joann. Andr. in capitulo primo. de testament. in novel. argumentum. l. cum quidam. de legat. 1. Frederic. cons. 282. factum tale est, & magis digni sunt, qui majoribus abundant virtutibus. l. 1. C. de annon. civil. & pauperibus monialibus magis, quam viris etiam religiosi, propter majus periculum. capit. 1. de statut. regni. in 6. & sic inquit text. in dict. l. 20. tit. 3. par. 6. quod pauperibus in carcere, aut hospitali existentibus subveniendum, & danda est elemosyna pauperibus relicta, quia nequeant foras exire ad eam procurandam: & potius pauperibus nobi-

libus, quam rusticis, & potius senioribus, quam juvenibus, capit. consideranda. 86. dist. 11. de erogatione facta inter cives, & inter eos prius inter pauperes, & eorum infirmis, & invalidis prius, & nobilibus antefendis, & eorum seniores juvenibus & moniales viris etiam religiosi, & carceratis præstabatur annona si de suo non habebant, ex l. judices. C. de Episc. aud. notat Alciat. Parerg. libro 1. cap. 17. Tum iis impletis exteris ibidem existentibus providendum est, ita latè colliges ex Ripam dict. vult. de peste. in vult. de remedi. ad conserv. ubertat. a numer. 1. §. usque ad 174. ubi multa infert, & eo citato per Melliam, in pragmat. taxa pan. conclusioe 1. num. 42. num. segg. pluribus, & late quomodo & quibus sit largienda elemosyna, vult per Lucam de Po. l. 1. C. de annon. civil. lib. 11. verbo. civibus. Et in summa Ripa ubi supra n. 175. inquit modum erogationis esse optimum, si ad tria erogator animadvertat, videlicet, ad honestum, necessarium, & debitum: nam assignare determinatam prelationis regulam in singulis impossibile videtur, quia singulares conditiones, que considerandæ sunt, dinumerari facile non possunt: erogatorum etiam doceat ratio, & prudentiæ consilium.

Ibi, 7. que mas necessitas invierem. Nam inter pauperes superiores præferre, & horum magis dignos: nam quoties causa pietatis aliquid pauperibus relinquit, pauperes eligendi sunt saltem in foro conscientie, secundum Dec. consilio 72. num. 3. de quo alibi in consiliis meis latius videbis Deo volente.

Ibi, 7. de los daños que por ello vinieren. 17. Nam si ubi susceptoris negligentia quidquam ex publicæ annonæ aperuerit, susceptor tenetur recedere instar tutoris, ut in l. 1. C. de condit. impub. horreo. reticet Mellia, in pragmat. taxa pan. conclusioe 1. numero 72. Ripa de peste. tit. de remedi. ad conservand. ubert. fol. 18. num. 11. cum 4. sequentibus, ubi ampliat etiam dimiserit factorem, & sic etiam tenetur de incendio horrei, secundum Menoch. de arbitrar. casu 390. num. 6. ergo ad fortiori tenetur, si fraude ejus vel dolo aliquid perpetratur, ob quod annonæ detrimetur ad damnum patitur.

In Capit. 7. ibi, 7. fere menser. Aliter 18. enim non debent nova frumenta omni, nisi consumantur antiqua l. 1. C. de condit. impuber. hor. libro. 10.

Ibi, Renovalle. Oportet enim præfictos annonæ diligentes esse, & admonere concilium pro vendendo, aut renovando annonæ frumento, si præ vestitute, vel alia ratione adit, vel imminet deterioratio, vel speretur in proximo ubertas, nec enim tunc concilium aut quisvis alias mutans ad renovandum frumentum, ut novum recipiat, usuram committit, secundum Joan. de Lignia, in cap. in civitate de usur. quicquid Hostiensis & Gofred. in summis distinguunt 3. qui tamen possent procedere quando quis mutaret frumentum putrefactum, & nihil valens ut melius recipiat, ut inquit eos referens Mellia in dict. pragmat. pan. conclusioe prima num.

num. 73. Ubi & inquit sic intelligendos Abdo. num. 25. & Anan. num. 36. in cap. fin. de usur. dicentes non licere recipere frumentum, quod valet carius, quam valebat tempore mutui, quando quis mutuavit frumentum vetus, ut reciperet novum, ut intelligatur quando esset putrefactum aut corruptum, nam tunc esset usura ut per Jacob. de Graf. in decisioe consilii, libro secundo. cap. 103. num. 11. pagin. 387. & declarat late Frat. Lud. Lop. in suo instructo. consil. 1. par. cap. 225. per tot. pag. 566. cum sequentibus. locus si non esset corruptum, & bona intentione quis mutuasset, nam quæ ratione si vilius valeret, teneretur mutuum recipere, eadem potest licitè recipere si carius valet. ex qua ratione infert idem Mellia ubi supra, quod si tempore mutui, frumentum est carissimum, & quis hoc pacto mutuat, quod certo tempore reddatur sibi tantum frumentum, & quantum potuisset habere pro illa pecunia, quam nunc tempore mutui valet frumentum mutuat non est usura, licet sit plus frumentum in quantitate quod restituit, quam quod fuit mutuatam, & est etiam ratio quia iste intelligatur vendere alteri frumentum nunc & mutuo pecuniam gratis, quam sibi vult reddi in frumento tempore solutionis, & ad hoc ubi allegat Joan. de Fantu. & Anton. & Anan. num. 37. in dict. cap. fina. de usur. & Ancharta in capitulo primo. eodem tit. in 6. quod ego sine dubio procedere non credo, tum quia mutuat frumentum tempore quo carissimè valet, reddendum tempore quo certum est minus valere, quo casu usura committitur, ut per Ant. Nat. in consilio 670. per totum. libro quarto. Secus si se exponit aqua li aliter periculi & lucrandi, nam tunc non esset usura, sed licitus contractus, secundum Frat. Ludovic. Lopez, in loco infra proxime allegando in col. fina. de quibus remissivè diximus in l. 1. tit. 1. §. num. 8. lib. 5. supra. Tum etiam quia fortassis excederet taxa panis, quod non licet, & sic non caret scrupulo si reddendum est tempore, quo & communiter accidentibus carius valet, & sic circa hæc cum maxima prudentia procedendum est. Sed an poterunt populi statuere licitè & in conscientia & sine restitutionis obligatione, ut triticum, vinumque populi prius vendatur & expendatur, antequam vendatur triticum, aut vinum forensium, vel aliunde allatum, & interim cariori pretio exponunt, quam valeat si aliunde traheretur vide Magist. Lop. in suo instructo. consil. 1. par. c. 224. col. per. pag. 556.

Ibi, Que los ayuntamientos lo mandan prestar. Et nemo excusabitur ab hac receptione, vel emptioe, ex l. n. C. ut nemini. lic. ab emp. ff. se excus. lib. 10. Imo si quis se excusaret tempore caritatis, nihil egerit dandum ex l. 7. C. de erog. milit. anno. lib. 11. ita ut si civitas habeat annonam non distribuendam inter pauperes, sed quam conservat, ut obviaret futuræ inedia, & contingat tanta ubertas, quod expedit forte propter vestitatem eam vendere, nec sit qui emere velit, poterit Resp. ordinare, quoscuilibet civis tenetur emere certum quid de dicta annonæ plus & minus, secundum ratam patrimonii, ex l. uni. quod

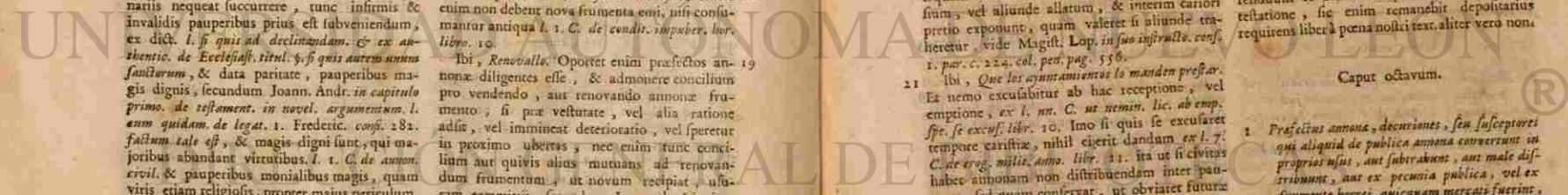
dicit Bartol. se practicasse in civitate Perusii pro sale Reipub. vendendo, refert Ripa de peste tit. de remedi. ad conserv. ubert. num. 176. ubi inquit hoc intelligendum, ubi necessitas vendendi neget, Secus si causa lacti & mercimanti civitas velit gravare cives: quia non posset l. nec emere. C. de jur. delib. & ibi Ripa. numer. 177. ex hoc jur. delib. & ibi Ripa. qui causa lacti mercantur sal & subditos compellunt illud emere pro numero capium, non enim id jure agant: quia angant eos emere plaris quam valeat, quod est peccatum mortale, ob quod Papa & Metropolitanus possent interponere partes suas, & prohibere, ne de cætero majori pretio vendatur, quam sit justus valor e. 1. de emp. & vend. & ibi alia Rip. in proposito alserit per ipsum videnda & per Principes, & consiliores eorum consideranda, hæcque (ut ad propositum redeamus) procedunt, ut etiam compellantur cives emere partem etiam vetustarum, ne fucus, vel Respublicæ detrimetur patiantur, ex d. l. 1. C. de cond. in pub. hor. notat Dec. in 2. tom. de delict. lib. 7. capit. 22. de fraudant. annonam num. 25. ubi inquit Principes abuti dicta lege.

Ibi, De quo loolveram. Sed an in frumento, vel in pecunia ad taxam exit restituum si annus sit sterilis, te committit novissimè Castillo in Politica correctio. lib. 3. c. 3. num. 72. cum segg. & Inf. num. 4. Ripa. 10. & 11. in l. 2. §. mutuum. ff. si cert. per. & l. 8. & ibi gl. 1. tit. 1. p. 5. & l. 5. tit. 2. p. 1. Suarez in l. post ven. 3. ampliat. pag. 285. & in §. antep. incipien. quaratur. pag. 302. ubi an crescat restim. ob Moram.

Ibi, Si no lo hiziero, sea a su culpa, 3 se le haga cargo dello. Intellige, scilicet, depositarii, cum quo in proximis præcedentibus verbis loquitur: quod tamen intelligi procedere si ipsi depositatio per prædecessorem suum, vel ipsi depositatio civitatis sunt tradita instrumenta debitorum à quibus habet debita illa recuperare: secus vendit alius, & ideo solo ego consulere depositariis iis, ut requirant concilium, ut præbeat sibi instrumenta quibuscum debita illa recuperentur: aliter enim, quod non, si culpa ejus, sed ipsorum de concilio: imò & itidem requiro, ut rationes exquirant à precedente depositario, ut & ab ipso, & ab aliis debitoribus ex rationibus capis resultantibus possit residuum & debita recuperari, sub dicta protestatione, sic enim remanebit depositarius requirens liber à pena nostri text. aliter vero non.

Caput octavum.

- 1. Prefectus annonæ, decuriones, seu susceptores qui aliquid de publicæ annonæ converterunt in proprios usus, aut subtrahunt, aut male distribuunt, aut ex pecunia publicæ, vel ex frumento horrei quicquam mercari fuerint, quo pena plectantur.
- 2. Pecunia publicæ negociantes, an debeant lucrum illud ab eis auferri.

Ibi. Incurren en pena de pricion de sus officios, lo buelcan con el quarentano. Sufceptores enim, & annonæ prædicti, qui aliquid de publica annona convertunt in proprios usus, aut subtrahunt, aut male distribuunt, aut ex pecunia publica, vel ex frumento publico, quicquam mercati faciunt, bonorum publicationis pena plequantur l. fin. C. de cond. impub. lib. 10. licet aliis pro furto sic imposita pena arbitraria, ex l. fin. ff. de furs. Nam cum uti non debeat re ad alium usum, quam destinatum ex l. Parhippum. & ibi Plat. C. de Curis. pub. lib. 12. notat Pala. Rob. in repetit. c. per zophran. verb. l. 6. §. 2. in fin. Nimirum si dicta pena puniantur susceprores ii, & præfecti annonæ usum non servantes: quæ omnia notanda inquit Ripa de peste. rit. de remed. ad conseru. ubi. fol. 18. numero 18. contra officiales, qui de pecunia communitatis, & de frumento faciunt mercantias: nam contra tales plurimè agunt iura, & acriter sunt castigandi l. 2. C. de his qua ex pub. collati. ille non usup. lib. 10. Et ultra criminales penas, etiam Reipub. tenentur in quadruplum l. 1. & 2. ubi Bartol. C. de iis qui ex pub. ratio. pecu. mut. accip. lib. 10. facit tex. in l. 2. §. quod de frumentaria. ff. de administ. rer. ad ex. perti. §. l. §. C. de can. frum. urb. Rom. lib. 17. & ex lege nostra privationis officii, & quadrupli pena imponitur. Sed dabitur Ripa ubi supra. num. 17. an si tales pecunia & frumento publico negotiantes lucrati fuerint, debeat lucrum illud ab eis auferri, & communitati, vel annonæ publicæ, cuius sunt pecunie, vel frumenta applicari, & inquit Bartol. in l. prima. C. de anr. pub. persecut. lib. decimo, per illum text. applicandum esse tale lucrum Reipublice, cuius erat pecunia, vel annonæ, cuius erat frumentum: unde qui tale lucrum tenet, contra conscientiam facit, & licet idem Bartol. in l. Titum. aut Mexium. §. altero. vers. quo dicit. ff. de administ. tutor. aliud velit, tamen in pecunia frumentaria & publica annona primam Bartol. opinionem inquit Ripa dicit. numer. 17. esse tenendam. Tum, quia sic prohibitum reperimus: tum etiam, quia ad alium usum, quam destinatum converti non debet, de quibus & agitur per Messiam in pragm. panis. conclusione 1. numer. 67. & diximus latè in l. 22. n. 12. titul. sexto. lib. 3. supra.

Caput nonum.

1 Necessitati causa, an possint decuriones, vel præfectus annonæ, hoc est (hodie iudex ordinarius) aliqua de frumento horrei pecunie publicæ accipere. Et quando speciale mandatum consilii requiratur. num. 2. & 3.

Ibi. Pura ninguna necesidad. Processit ad l. 2. §. de frumentaria. ff. de administ. rerum ad ex. perti. not. Parlad. lib. 2. rerum quotidian. cap. fin. par. 5. §. 3. n. 39. pag. 229. in novi.

2 In eo cap. 9. ubi. Que no se pueda tomar dinero

ninguno del poño para ninguna necesidad que se ofrezca. Pout & probatur ex l. 1. & ex l. fin. C. de frum. urb. consil. lib. 11. non enim debet in alios usus converti, ut dictum est in præcedenti glos. & ex dictis iuribus probatur.

Ibi. Solum si eviere especial comicion para ello. Sed à quo habenda est hæc commissio, & dicendum est quod à Rege: quia ejus est solvere legem, cuius est condere: & sic videtur quod ad mutandum frumentum rusticis laboratoribus ad seminandum, Regia provisio petitur quotidie & datur à Rege & ejus consilio, & aliter non eis mutuatur etiam ad hoc.

Caput decimum.

- 1** Mutare triticum, hordentum, vel farinam, quando fieri potest per decuriones, & iudicem, cum imitatione & num. 2.
- 2** De eadem re, & de pena contra mutantes.
- 3** Dicitur, si color, quomodo in iure intelligatur.
- 4** Noctis tempore non potest metiri frumentaria annona, & qua de causa. Et quando dicatur nox, numer. 6. & ejus partes num. 7.

Ibi. Que no se pueda prestar dinero, trigo, 1. ni cevada del poño. Non enim (ut dictum remanet) debet ad alium usum converti, quam ad deputatum, prout in pecunia sicuti disponit text. in l. 1. & ibi glos. sumptus. & in l. 2. C. de his qui ex pub. ratio. lib. 10. & in l. 2. §. 2. C. de iis qui ex pub. coll. illata sunt. lib. 10. & facit illud quod inquit Fran. Mar. despoñe. Delphin. 40. numero 3. quod ubi conluctum est dari præbendam canonis in specie, non debet dari in alium modum.

Ibi. Entra de lo que dicho es. Scilicet in cap. 7. supra eod. cum panis est renovandus ob superabundantiam, vel ob verustatem panis, & detrimentum ejus, ne deterioretur in totum, & sit nullius effectus: nam in unoquoque horum casuum mutare potest, licet enim dictum capitulum 7. solum ob abundantiam disponat, ne deterioretur panis, à fortiori idem erit, si cogit deteriorari & corrumpi, cum sit tunc eadem & fortiori ratio.

Ibi. Con el quarto tanto. Ut & in fiscalis pecunie mutatione disponit text. in l. prima C. de iis qui ex pub. ratio. libro decimo.

Ibi. Si color de decir, que preso de su hacienda, o de otra alguna. Ponderanda sunt dictiones illæ, si color, quæ licet unica dictio videtur sunt tamen due, nam illa, si, latius sub, verificatur: & illa, color, est nomen latinum color coloris: & dictio illa sub, importat conditionem, nam idem est quod, cum, ut probatur in cap. penult. extra de sent. excom. ibi, sub hac forma, & cap. ex transmissa de for. comp. ibi, sub debito fidelitatis, & ideo conditionem inducit, l. si cum heres. ubi Bartol. & alii. ff. quando dies legat. ced. l. usum. §. fin. ff. de manus. tradit Bartol.

in l. 1. col. 4. vers. quare. quid de conjunctio. ff. de condicio. & demonst. & in l. Julianus. in 1. app. eod. titul. & not. in l. 1. qui præmissi. ubi Jaf. numero 1. ff. de corat. indeb. & de Parisi. consil. 15. numero 18. volumine 2. & consil. 38. numero 76. vol. 3. Allegat Tyber. Dec. respon. 1. numero 28. volum. 5. & nomen illud color, capitur aliquando pro velamento, fuce, sive prætextu, quo veritas obscuratur, aut culpa excusatur, ut ex Juven. Satira 6. probat Calepinus in suo dictionario. verb. color. ex quibus cum dictio illa sub, pro, cum accipitur, & conditionem importet, & nomen illud color, figmentum, fucum, sive prætextum, manifestè colligitur, legem nostram velle, tunc mutuatum triticum, dum esse annonæ depositarius, vel deputator, aut præfectus, tenet legis nostræ pena, quoties probatur per denuntiatorem frumentum illud mutuatum esse dictæ annonæ, licet denuntiator allegaverit & dixerit esse suum, vel alterius tertie personæ, cum in effectu non esset, sed annonæ, verumtamen ad se excusandum id allegavit, ut sub hoc quæsitio colore, prætextu, aut figmento se excusare possit, non vero, quia sic esset, quæ de causa si denuntiator figmentum & colorem quæsitum non probaverit, probando quod ipse, vel tertia illa persona possent, sed quod ex annona erat, erit denuntiator excusandus à denuntiatione, quia actor non probante, reus si & nihil præstitit, est absolvendus, l. actor. C. de probationibus. & in occultis, prout est figmentum, semper accipimus interpretationem in optimam partem, nisi contrarium probetur. c. si omnia. 6. quæstion. 1. c. ex turann. de privil. notat. Menoch. de præsumptio. lib. 3. præsumptione 37. num. fin. Conditioque illa figmenti & coloris quæsitio, probanda est per denuntiatorem, quod si denuntiator probaverit, se tunc habuisse frumentum, quod mutare potest, erit facilius absolvendus à denuntiatione, & sic in facti contingentia, si bene recorder, pronuntiavi, vel vidi pronuntiarum, & iure optimo, quæ notanda sunt, & sunt ex meis considerationibus ad hanc legem factis.

Ibi. Que de noche no se pueda medir pan ninguno del dicho depósito. Ne deur causa & occasio futuri, damnis inferendis, in frumento annonæ, nocturno enim tempore multa mala perpetrantur, æqueque male odit lucem, & cum lex occurrere iis debeat ne fiant, merito noctis tempore prohibuit frumentariam annonam metiri, vel aperiri: & dicitur nox, quando sol non est super terram. l. hac verba. ff. de verb. sig. ut & inquit Berdach. in repetit. ver. max. & dicitur à nocendo, quia hoc tempore nocentibus aptum est, ut inquit Rebut. in l. 1. ff. de verb. sig. pag. 28. ad §. ubi inquit quod nox est umbra terræ: in solis oppositum diametraliter extensa, ex quo inquit Bar. in l. 1. §. hoc autem. Senatus consultum. ff. ad Sillanum. quod mane ante solis ortum dicitur nox, & sero post perfectum solis occasum, & ideo inquit idem Bar. in l. aut tempus.

ff. de pan. quod quando testes deponunt aliquid esse factum de sero, vel de mane, debent adungere aut ortum solis, vel post, seu ante occasum, vel post, ut sic appareat an de nocte, vel de die sit factum: & hæc de nocte vera procedunt, de qua lex nostra est intelligenda, non vero de facta, ut quando sol adhuc est super terram: sed tamen pulsata est campana, quæ ex statuto noctem interpretatur, ut quando statutum dixit, quod nox intelligatur à primo sono campanæ de sero, usque ad aliam campanam de mane: quia post primum sonum campanæ de sero, dicitur nox, tamen si sol nedom occiderit: ita Bart. in dicit. §. hoc Senatusconsultum: noctis autem vera supra declarata, septem sunt partes, scilicet vesperum, crepusculum, conticinium, intempesivum, gallicinium, matutinum, & diluculum. Vesperum à stella Occidentali vocatur, quæ solem occidentem sequitur, & tenebras sequentes præcedit. Crepusculum est dubia lux: nam creperum dubium, quod est inter lucem & tenebras, significat: quia scilicet, dubium est, an sit ultima pars diei, vel prima pars noctis. Conticinium est, quando cuncti silent: conticæ enim flere est, juxta illud Virgili:

Conticere omnes intenteque ora tenebant. Intempesivum est medium, & inaccessibile noctis tempus, quando nihil agitur, & omnia sopore quæta sunt: nam tempus per se non intelligitur, nisi per actus humanos: medium autem noctis actu caret: ergo intempesivum dicitur quasi sine tempore, id est sine acta per quem dignoscitur tempus. Gallicinium propter gallos lucis prænuntios dictum est. Matutinum autem est inter abscessum tenebrarum, & auroræ adventum, & dicitur matutinum, quia hoc tempore mane fit. Diluculum dicitur quasi parva lux jam incipiens & præcedens auroram, quæ solem præcedit. Est autem aurora diei clarescentia exordium, & primus splendor æris. Ita de istis septem partibus noctis loquitur Archid. in c. superveniens. 1. quæst. 1. & eo relato Montolomus in suo promptuario juris, vers. nox. in glos. 1. quæ hic inferui, ut per manibus habeantur, & sciatur, quando dicatur nox ad incurramdam nostri text. penam, quæ lex cum sit pœnalis de vera & propria nocte, non vero de facta est intelligenda.

Caput Decimumsecundum.

1 Tempus ad erogandum frumentum assignatur.

Ibi. dentro de treinta Dias. Idem tempus dabatur erogatoribus frumenti annonæ publicæ, ut erogati frumenti rationem redderent, & sinem facerent per scripturas, & instrumentum publicum, ex text. in l. 2. l. 2. C. de erogat. milit. anno. lib. 11. quem ad hoc allegat. Rip. de post. rit. de remed. ad conseru. nber. num. 180. & 181.

Ibi. T despues del tiempo que se les huviere dado para empleallo. Raro vel nunquam terminus

pro hoc solet assignari, sed simpliciter, & sine terminis assignatione dantur nummi pro emendo frumento in tali, & tali parte, & quia nescitur quod tempus erit ad hoc necessarium, non solet assignari & praestigi, verumtamen postquam venerit, tenetur statim implere dispositionem nostri tex. si nullum emit frumentum, sed si emit, reddet rationem frumenti empti, ubi & quo pretio illud emit, & frumentum emptum introducet in annonam domum, prout solet fieri quotidie.

Caput Decimumtertium.

- 1. Susceptoris & thesaurarii officium unale debet esse, & rationem reddere tenetur. Et plura de ratione reddenda traduntur numero 2.
- 2. Ecclesia an habeat tacitam hypothecam in bonis suorum debitorem.
- 3. Decuriones an possint, ut affirmant in rationibus aliquod salarium accipere.
- 4. Finis potest revocari ratio susceptoris lucris, ex ad partis petitionem, hoc sine officio iudicis, quod est invariabile in hac lege.

Ibi, cada año se toma cuenta del dicho depositario. Officium enim susceptoris & thesaurarii, debet esse unale, & non ultra, nisi consuetudo civitatis, aut autoritas ordinis decurionum illum per biennium in officio permanere compellat, si neminem, C. de susceptoribus & area, lib. 10. in casu tamen, in quo ob aliquam justam causam per biennium illud depositarium remanere compellat concilium civitatis, cum reformando. omnes debent consentire, alias uno reluctante non valebit confirmatio, ut est text. unicus in jur. in ant. de defen. civi. §. si. quem singularizant per me allegari in l. 4. tit. 5. lib. 3. supra. Idemque debet finito officio, antequam reformatione dicta facta depositarius utatur, reddere rationem anni praeteriti, nullus quippe qui ex aliqua administratione pretendatur debitor Reipublicae potest ad honores in eadem civitate promoveri. l. rescripto. §. debitor. ff. de mun. & hon. Sed an elapso biennio reformationis & electionis poterit ordo decurionum, & iterum susceptorum in officio reformare, glof. in dist. 4. neminem inquit quod non, & sequatur DD. ibi. Ne videatur susceptor usurpare dominium dicti officii, & bene probatur in d. §. fin. in ver. modis omnibus, & ibi glof. ita expresse concludit, non enim debet civitas alio modo eligere officiales perpetuos, nisi velit Kemp. occupatam & oppressam teneri. l. 1. & per totum. C. de mun. & honos non continuand. declarant rationes Abb. & Fel. in cap. si. de iudi. & quia omnis actus pro prima vice intelligitur. Est text. & materia in l. boves. §. hoc sermone. ff. de verb. signifi. & sic reformatio & relectio pro prima intelligitur vice, finitoque officio depositarii & susceptoris annonae, est ab eo exquirenda ratio administrationis, ut si fuerint inventi in furto, facilius queant recentem reintegrare iacturam, ex dict. l. neminem &

facit text. in l. 1. C. ut omnes iudices, tam civi. quam crim. in ratione reddenda tenentur edoceri, quibus titulus suscepta dispensaverint, & quibus nominatim tradiderint, causam traditionis & diem demonstrando. l. 2. C. de novient. & ibi Bart. dixit notabile ibi esse text. docentem modum considerandarum rationum, tenenturque susceptoris & depositarii, statim solvere reliqua, & ad id precise cogi possunt: quia pecunia frumentaria moram solutionis non accipit. l. 2. §. frumentaria. ff. de administ. rer. ad civi. pertinet. adeo ut non habeant dilationem quatuor mensium, quae iudicatis à jure conceditur, neque itidem possunt compensationis exceptionem opponere. l. 3. & l. si ex venditione. C. de Compens. & l. 26. tit. 14. part. 5. & ea est ratio, quia pecunia frumentaria non debet in alios usus converteri, ut semper civitas ubertatem servare valeat, ut inquit expresse Alber. in d. l. 3. per illum text. in ver. neque ejus, qui statim suspensus servit, ad idem est bonus text. in l. 2. ad frumentum. ff. de administ. rer. ad civi. pertinet. & text. in l. auferetur. §. ut debitoribus. ff. de iure ff. & haec sunt singularia in jure pro conservatione ubertatis annonae publicae. Sicur & illud quod contra debitores, debitorum exactio fieri potest favore dictae ubertatis conservandae. ex d. §. frumentaria. secundum unum intellectum, & facit text. in l. in fraudem. §. multa. ff. de iure ff. & debitor ex hac causa ad usuras semelles olim tenebatur. d. l. 2. §. si admittat. ff. de administ. rer. ad civi. pertinet. & si frumentariam pecuniam susceptor in usus proprios converterit ad centenas usuras conveniri poterat. l. qui sine. ff. de neg. gest. Item & est aliud singulare, scilicet, quod licet regulariter civitas non habeat tacitam hypothecam in bonis debitorum suorum. l. simile. ff. ad municip. Traditur per gl. & Bal. in l. 2. C. in qui. cau. pag. 7a. coor. tamen bona debitoris ex causa frumentaria sunt Reipu. tacite hypothecata. l. Imperatores. §. item rescriptum. ff. de administ. rer. ad civi. pertinet. & praecipue bona susceptoris pro mala administratione: nam bona administratorum regulariter sunt tacite obnoxia Reip. secundum glof. Abb. & Can. in c. 2. de pigno. Bal. in l. pignum. ff. qui pignori in pig. hab. not. in l. 2. C. de iur. Reipub. & in l. fin. per text. ibi. C. de reb. civi. & sic bona magistratum, & decurionum sunt tacite obligata pro mala administratione honorum Reipu. Sicut & in tutore, & pro tutore, probat text. in l. pro officio. C. de administ. tut. ubi Alber. & glof. magn. in medio. l. 23. tit. 13. part. 5. & Rebuff. in 2. tom. consil. Franc. tit. de consil. reddituum. art. 1. glof. 14. num. 29. ubi per totum illum glof. ponit casus in quibus tacite inducitur hypotheca, & in bonis administratorum publicorum, sed non privatorum, esse hanc tacitam hypothecam inductam pro mala administratione, tenet etiam Matth. Afflict. in consil. Sicil. lib. 3. rubr. 10. de nominibus heronum. num. 9. fol. 89. & Arend. capit. 10. numero 39. in fin. & cap. 12. numero 16. ver. & an Respublica. lib. 2. Item & est aliud singulare, scilicet, quod pro mala administratione, & praestatione reliquorum, ex ordine primo conveni-

convenitur susceptor, mox ejus fidejussor, & demum in subsidium nominatores si principalis & ejus fidejussor non sint solvendo, ex l. prima. & per totum. C. de peri. nomi. & ibi DD. & cum in subsidium teneantur, debet prius fieri executio in bonis debitoris & fidejussorum, ex dictis per Ant. Gom. tom. 2. var. c. 13. num. 3. quorum debitorum annonae publicae bona capi possunt & distrahi, secundum formam traditam in l. 1. & 2. C. de capien. & distrah. pig. lib. 10. secundum glof. in d. §. item rescriptum. Et si civitas dubitaverit officiales esse de praedictis suspectos, poterit eis officium interdiceret, & alios subrogare. l. 2. C. de fru. Alex. & efficitur ineligibilis susceptor, qui fraudem in officio convictus fuerit commisit. l. 2. C. de pala. sacra largi. l. si cui. §. his ff. de accusatio. & idem in notariis & similibus, secundum Joan. de Plat. l. si aliquid per illum text. C. de susceptor. at si susceptores & thesaurarii laudabiliter officio functi sunt, à muneribus personalibus, immunitatem consequuntur. d. l. Imperatoris. §. item rescriptum. Sitonus, alias, Sitomocas, idest curam annonae habentes, ut annotavit Alciat. lib. annotatio. c. 2. Sed an Ecclesia habeat tacitam hypothecam in bonis suorum debitorum, & dicendum est, quod non, sicut in civitate videtur est, ut tenet Bald. in l. fin. C. de sacerdot. Eccles. & in rubr. C. de iur. ff. Alexand. l. si filio familiaris. §. fin. numero. 5. ff. solut. matrim. & DD. in l. 2. C. qui possit. in pig. hab. Jas. in §. item Serviana. num. 71. inf. de actio. & Bextach. in reperto. verb. civitas. in prin. ubi quid in Ecclesia Romana, sed in administratoro Ecclesiae secus est, nam & in bonis ejus inducitur tacita hypotheca pro mala administratione, secundum quod asserunt Canonistae, ex gl. in c. ex litteris. extra. de pigno. & in c. similiter. 16. q. 1. teste Jas. in d. §. item Serviana. n. 76. ubi n. 73. differit quid in filio, & quid in camera Episcopali.

4. Ibi, Hallandose presente el Regidor, disputado pasado, y el presente. Sed an rectoribus pro revivendis rationibus iis existentibus, debeatur aliquod salarium? Dicendum est, quod non, nisi aliud sit consuetum, & tunc illud quod consuetum est solvi pro salario, vel pro expensis solvetur, secundum Guid. Papae decis. Delphi. 68. n. 1. & 1. faciunt dicta supra, scilicet, quod non datur Rectoribus salarium nisi foras mittantur.

5. Ibi, Puedan rever sempre estas quentas. Limitatio singularis ad text. in l. cum putarem. ff. famul. eris. ubi habetur divisionem, ac computationem factam cum harede, etiam putativo, retractari non posse si iudicis autoritate facta sit & comprobata, secus si sine ea fieret, ut probatur in l. 1. C. famul. eris. secundum intellectum glof. ultimum magis communiter approbatum, ut inquit Menel. in l. si post divisionem. num. 4. C. de iur. & fall. igno. & tradit novissime Ayora de partito. 3. p. 4. q. 6. 7. & 10. & sic etiam debet declarari l. §. tit. 4. lib. 3. fori. vel quoties competit beneficium restitutionis: tunc enim eo mediante retractari potest divisio, & comparatio rationum facta, etiam cum iudicis autoritate, secundum Menel. ubi supra. num. 4. & ex d. l. fori. probatur. Haec tamen, quoad rationes annonae frumentariae locum non habent, ex text. nostro, in eis enim etiam ad iudicis autoritas in redditione rationum possunt semper revideri, sive ad partis petitionem, sive ex officio iudicis. De quo an rationes semel redditae iterum reddenda sint allegato calculi errore, verb. consilium 4. Achil. de Pedracho. num. 1. cum sequentibus. & Bart. Socin. consil. 149. lib. 2. Et notandum est, quod cum lex nostra loquatur per dictionem semper quae perpetuam denotat, non consumitur in prima, neque in secunda revisione: itidem & quia est legis dispositio, quae semper duratura est, & in ea non consumitur in primo actu, sicut consumitur ex dispositione hominis, secundum Tiraq. in l. boves. §. hoc sermone. ff. de verb. sig. in 9. limitatione per totam.

Caput Decimumquartum.

- 1. Non potest pecunia publici horrei in alios usus converteri, Anas assignat rationes & movet questionem quotidianam.

Ibi, ninguno pueda tomar de aqui adelante el dicho dinero, ni parte alguna del, aunque pague los reditos. Lex nostra, in iis rebus fundatur duabus rationibus. Prima, quia non debet in alios usus commutari pecunia publica, quoniam in eis ad quos destinatur: haec autem pecunia ad etiam redemptionem destinatur, ergo ad hoc & non ad aliud debet applicari. Secunda ratio est, ne deus fraudibus occiso, si aliud permitteretur. Tertia vera est, & verior, & quae ex text. nostro desumitur, scilicet, quod semper bona civitatis, vel annonae huic censu obligata semper remaneant, sub hac obligatione interim, quod census non redimitur, & sic ab eis peti potest census, & post debet ab illo qui numerum cepit peti, & damna, & expensa, exinde sequuntur annonae: ideo lex nostra haec fieri prohibuit, non vero ex hoc quod esset illicitus talis contractus, sed potius licitus: nam si ego habens censum impositum super te mea volens verè illum redimere, accessit Petrus, & dixit, Praebe mihi hos nummos, & ego redimam censum & interim solvam redditus decurrendos, licite fieri potest, ne remaneat in damno dominus horam nummorum, ex dictis per Sylvest. in sum. verb. usura. 1. num. 22. & 23. & per Magist. Lopez in suo instrumto. consilien. 1. par. c. 213. pag. 523. col. 2. in 4. conclusi. Nam si iudicemus in hoc casu adesse damnum emergens, prout adest, in eo concurrant requisiti illud iustificantis, de quibus dixi in l. 1. tit. 6. lib. 8. infra num. 19. cum seqq. sive dicere quis velit esse lucrum cessans, etiam hic concurrunt ejus requisiti, de quibus dixi in ead. l. 1. numero 26. cum seqq. & refert Aragon. de iust. & iur. q. 86. art. 2. pag. 517. ver. his ergo iustificatur hic contractus, ut licitus sit: dum tamen verè & licite

realiter & non sicut habeatur pecunia illa pro redemptione illius census, cujus redemptio cessavit: quia amicus ille petit sibi dari, & quod indemnem se habeat censuram a principali sorte & censibus decurrentibus, & ex dictis per Vegam in Sylva casu. Conf. lib. 1. casu. ad 1. & per Rebut. in rep. l. m. C. de fut. qua. pro eo. quod interest. num. 2. f. & in gl. par. dupl. num. 29. & Rolan. valle. conf. 35. item. 11. cum 3. f. pp. vol. 7. promittitque indemnitatem ad sortem & usuras tenentur, ut per Dec. conf. 554. num. 7. & ad omne interesse & lucrum, secundum Alexand. conf. 332. vol. 4. & conf. 199. num. 7. & dicta per mo. 197. 4. num. 24. l. 6. lib. 8. infra.

Caput Decimumquintum. Pana contra transgressores hujus legis interpretatur, & consilium plene juru.

ibi, que totas res personas pecuniarias. intellige de expressis in capitulis hujus pragmatice: nam in capitulis, ubi pena non est imposta, si neque per aliam juris dispositionem repetitur expressa, ac imposta, est pena arbitraria, contraveniens puniendus: quia ubi jus non desinit penam, remaneat in arbitrio iudicis, & cum arbitraria est pena, si pecuniaria imponitur, dimidia ejus pars debet fisco applicari, ut diximus in l. 2. num. 2. f. 4. tit. 26. lib. 8. infra: Et alia dimidia, pars castri de justitia, & obras pias. Soleat applicari secundum quod iudici videbitur, & hanc dico ne intelligat lector legistorem in hoc capitulo velle, ut pena arbitraria iudex sibi partem ferat, vel dividat, secundum quod in hoc capitulo distinctis jubentur pena in presenti expressa pragmatica.

Caput Decimumsextum. Judices tenentur legem istam in executionem mandare, sub poena ibi imposta. Constitutiones, seu statuta civitatis, vel populi, an sint ante confirmationem consilii Regis servanda, bene interpretatur.

ibi, que las justicias tengan quenta que esta nuestra ley sea cumplida, & executada. Sic etiam per l. 2. C. de cond. in pub. hor. injungitur iudicibus, ut eorum habeant annotatione publicae, & ejus domorum, & faciant verba legis C. ne sanctum Bay. veniretur ibi, que omnia ista custodiri decernimus, ut nulli iudicum liceat relatum ad se crimem innot, aut nulli correctioni mandari, nisi ipsi idem pati velint, quod aliis dissimulando concesserit, & his tota ista lex & pragmatica remanet satis commentata, ac declarata. Solum habens notare pro complemento ad cap. fin. dum dicit, quod, ordinationibus, si quas populi habent contrarias huius legi & pragmatice, non debent eis audiri, nisi prius videantur in consilio, & hoc tam in depositis factis a civitatibus & populis, quam in

in relictis a particularibus personis, utamur Castillo in sua Pollicia. lib. totus cap. 31. 57. num. 1. huiusmodi dicitur annotationes a particularibus personis relictas: nam idem quod in aliis civitatibus lege nostra attendit esse capto, cum merito possit scilicet quin leges in suo testamento locum habeant, l. memo. de legat. primo; & quia lex nostra in hoc cap. generaliter loquitur, neque restringitur per promissionem ejus, cum ejus ratio generalis non debeat restringi ad deposita civitatum tantum, sed omnia deposita que fragmenti pro communi & publica utilitate relinquuntur per particulares personas comprehendit lex nostra. Item erit hic unus casus specialis in quo ordinationes ac statuta populorum etiam contravenientia bonam eorum communi abique Regia confirmatione non sunt exequenda, que quidem specialiter regulam videtur constituere in contrarium, in confirmationem mex, & de iure nostro maxime Regio veteris Hispanie regulariter similibus statutorum observationem non requirit confirmationem Regiam, sed quia auctoritate Regia & auctoritate ejus aliquantulum prejudicari videbatur, secundum aliorum iudicium (non vero secundum meum) quia eorum sententia spectabatur declaratoria, an esset iusta, vel non talia statuta, ut sic observari deberent, an minus tolerentur, Regia provisio solent dari ut interim quod non confirmantur, non observentur.

IN LEGEM VIGESIMAM PRIMAM.

Civitates, villa & populi non sicut spoliandi dicuntur, terminis & locis suis prout servatione, aliter enim restituendi sunt.

SUMMARIUM.

- 1 Civitates, villa & populi habent fundatam suam intentionem infra terminos suos distincti.
2 Occupatio terrarum publicarum iniuste censetur occupatio.
3 Civitates an possint compromittere super terminis suis sine Regia licentia.

ibi, estando en posesion de los no sean despojados, habent enim civitates, villa & populi fundatam suam intentionem infra terminos suos distinctos, possessionem terminis & locis distinctis, ut inquit Avend. cap. 4. par. num. 3. in prim. lib. 1. & sic alius possidens terras has presumitur eas occupasse iniuste & de facto, & nisi ostendat titulum, cogitur ad restitutionem possessionis, qua quidem retinetur ipse civitatem vel villam spoliavit, secundum Avend. ubi supra, numero 10. ubi inquit quod in hoc casu, si de spolio cum violentia constaret, non loquitur lex de Toledo 3. titulo 7. infra ista lib. neque auditur volens docere de titulo, sed ante omnia restituere debet, secundum tex. in presenti, cum in finalibus verbis dicit, sean restituidos de los alienamientos

de audiencia y juyzio, nisi notandum constaret in continenti de titulo spoliantis, secundum quod dicitur in l. 2. de per. tit. 13. lib. 4. supra, & de us. etiam supra dicitur l. 1. tit. de las prescripciones, eodem lib. 4. dante in terminis civitatum differimus aliqua, sed an fas per ista terminis possit compromitti per civitate

res & villas sine licentia Regis, vide gl. magnam, in l. 24. tit. 4. p. 1. ubi, qui que sunt similitudo y ejus, nullus enim etiam detentor debet se sua privari, nisi prius auctoritate, ex tex. & ibi Doct. in cap. licet Episcopus de pascuis, in 6. & 2. lib. 1. dicitur

TITULUS SEXTUS.

Del repartimiento que pueden hazer los pueblos, y de la quiebra que se ha de hazer a los lugares despoblados.

Superiore titulo dictum est de propriis civitatum, villarum & populorum, & quia in defectum horum propriorum pro aliquando collecta communis pro subveniendis necessitatibus communibus & publicis, nunc consequenter subsequitur titulus noster ponens formam & modum circa hoc observandum.

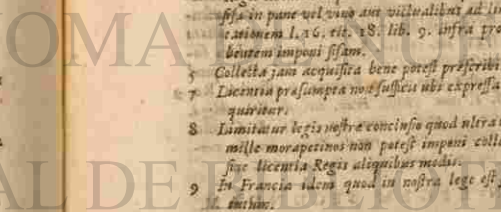
IN LEGEM PRIMAM.

Concilia ad quam usque summam in defectum propriorum possunt dividere ad subveniendas necessitates communes & publicas sine poena, & summa poena non debentur contra facientes absque Regia licentia.

SUMMARIUM.

- 1 Civitas imponere collectas non potest quia est de regalibus, nisi pro suis necessitatibus ut sum. 2. ubi quid sit bodie. num. 4. ampl. & num. 6.
2 Usque ad tres mille moraperinos potest sine Regia licentia imponi collecta etiam per vicium, nisi in pane vel vino aut vinulibus ad limitationem l. 26. tit. 28. lib. 9. infra prohibentem imponi istam.
3 Collecta iam acquisita bene potest prescribi.
4 Licentia praesumpta non sufficit ubi expressa requiritur.
5 Limitatur legis nostre conclusio quod ultra tres mille moraperinos non potest imponi collecta sine licentia Regis aliquibus modis.
6 In Francia idem quod in nostra lege est stat. incho.

bene poterat imponere collectam, ut notat Bart. in l. 1. C. de superinductis, & in l. 1. C. de mul. & in quo loco lib. 10. & concludit Alex. multa allegans in l. 1. non obstat, ff. de re jud. & hoc de jure communi esse in dubitatum allebat Callan. in conf. Burg. rubric. l. 8. 4. in gloss. & super. num. 47. & Afflicis, & Grammaticus, relict per Avend. cap. 34. par. n. 2. in f. lib. 2. ubi ampliant etiam pro necessitate vicorum, & aliorum, qui sunt intra provinciam; Ego tamen etiam de jure communi id non in indubitatum video, sicut asserit Callan. & sequaces ubi supra: nam Sicut, in c. perempt. de immur. Eccl. col. 7. tenebat, quod civitas etiam pro utilitate publica non poterat imponere collectas, ex l. un. c. de superinductis lib. 10. & ibi Bar. Alex. & Jacob. Rebut. sed pro necessitate civitatis bene potest, & idem in provincia tenebat Bart. Imol. & Rebut. in ca. l. un. c. de superinduct. lib. 10. & in l. un. C. de mul. & in quo loco, & in l. Placet, de cens. man. lib. 19. idem Ang. Bar. Bald. & Moderni, l. 4. §. aliter, ff. de re jud. & ibi Jo. de Imol. & Bald. in l. etiam. C. de exec. rei jud. & gloss. & Bar. in l. 1. §. quod si homo ff. quod cuiusque ante. non. & per eundem Bar. in cons. quatuor questionibus talis est, quidam nomine, & facit quod notat Innocent. in c. gravem de sent. excom. per Ang. in Authen. qui non. nat. ff. qui iur. in 2. & in praesentibus, actor. Bald. in l. civitas ff. si cer. per. propter quod Jacob. Rebut. in d. l. un. C. de superinductis, formans questionem in consilium, rem distinctione concordare volebat, scilicet, quod aut consules volunt facere collectam propter necessitatem, sine qua non possunt pretere suam administrationem, ut puta propter

realiter & non sicut habeatur pecunia illa pro redemptione illius census, cujus redemptio cessavit: quia amicus ille petit sibi dari, & quod indemnem se habeat censuram a principali sorte & censibus decurrentibus, & ex dictis per Vegam in Syl. cas. conf. lib. 1. cas. 12. & per Rebut. in rep. l. m. de statut. quod pro eo, quod interest. nam. 2. 6. & in gl. par. dupli. num. 29. & Rolan. valle. conf. 35. in m. 11. cum 3. sepp. vol. 7. promittiturque indemnitatis ad sortem & usuras teneri, ut per Dec. conf. 55. num. 7. & ad omne interesse & lucrum, secundum Alexand. conf. 32. vol. 4. & conf. 159. num. 7. & dicta per mo. 197. 4. num. 24. in 6. lib. 8. infra.

Caput Decimumquintum.
Pana contra transgressores hujus legis interpretatur, & consilium plene juris.

Ibi, que totas res personas pecuniarias. Intellegit de expressis in capitulis hujus pragmatice: nam in capitulis, ubi pena non est imposta, si neque per aliam juris dispositionem repetitur expressa, ac imposta, est pena arbitraria, contraveniens puniendus: quia ubi jus non desinit penam, remanet in arbitrio iudicis, & cum arbitraria est pena, si pecuniaria imponitur, dimidia ejus pars debet sisco applicari, ut diximus in l. 2. num. 2. 3. & 4. tit. 26. lib. 8. infra: Et alia dimidia, pars castis de justicia, & obras pias. Solet applicari secundum, quod iudex videbitur, & hanc dico ne intelligat lector legistorem in hoc capitulo velle, ut pena arbitraria iudex, sibi partem ferat, vel dividat, secundum quod in hoc capitulo distinctis jubentur penae in praesenti expressae pragmaticae.

Caput Decimumsextum.
Judices tenentur legem istam in executionem mandare, sub poena ibi imposta.
Constitutiones, seu statuta civitatis, vel populi, an sint ante confirmationem consilii Regis servanda, bene interpretatur.

Ibi, que las justicias tengan quenta que esta nuestra ley sea cumplida, & executada. Sic etiam per l. 2. C. de cond. in pub. hor. injungitur iudicibus, ut eorum habeant annone publicae, & ejus domorum, & faciant verba legis C. ne sanctum Bay. veniretur ibi, que omnia ista custodiri decernimus, ut nulli iudicum liceat relatum ad se crimem innot, aut nulli correctioni mandari, nisi ipsi idem pati velint, quod aliis dissimulando concesserit, & his tota ista lex & pragmatica remanet satis commentata, ac declarata: Solum habens notare, pro complemento ad cap. fin. dum dicit, quod, ordinationibus, si quas populi habent contrarias huius legi & pragmatice, non debent eis audiri, nisi prius videantur in consilio, & hoc tam in depositis factis a civitatibus & populis, quam in

in relictis a particularibus personis, utamur Castillo in sua Pollitica lib. tota cap. 31. 57. num. 18. ubi dicit, annonas a particularibus personis relictas: nam idem, quod in aliis civitatibus lege nostra attendit esse capto, cum merito possit scire, quin leges in suo testamento locum habeant, i. memo. de legat. pro. no. 2. & quia lex nostra in hoc cap. generaliter loquitur, neque restringitur per promissionem ejus, cum ejus ratio generalis non debeat restringi ad deposita civitatum tantum, sed omnia deposita, quae fragmenti pro communi & publica utilitate relinquuntur per particulares personas comprehendit lex nostra. Item erit hic animus specialis in quo ordinationes ac statuta populorum etiam convenientia bonam eorum communi abique Regia confirmatione non sunt exequenda, quae quidem specialitas regulam videtur constituere in contrarium, in confirmationem mex, & de iure nostro maxime Regio, veteris conditionis regulariter similibus statutorum observationem non requirit confirmationem Regiam, sed quia auctoritas Regia & auctoritas ejus aliquantulum praesudicari videbatur, secundum aliorum iudicium (non vero secundum meum) quia eorum sententia spectabatur declaratoria, an esset iusta, vel non talia statuta, ut sic observari deberentur, an minus tolerentur, Regia provisio solent dari ut interim quod non confirmantur, non observentur.

IN LEGEM VIGESIMAM PRIMAM.

Conditas, villa & populi non sicut spoliandi dicitur, terminis & locis suis praevisis servatione, aliter enim restituendi sunt.

SUMMARIUM.

- 1 Civitates, villa & populi habent fundatam suam intentionem infra terminos sui districtus.
- 2 Occupans terras publicas injuste censetur occupasse.
- 3 Civitates an possint compromittere super terminis suis sine Regis licentia.

Ibi, estando en posesion de las no sean despojados, habent enim civitates, villa & populi fundatam suam intentionem infra terminos sui districtus, possessionem terminis & locis suis, ut loquitur Avend. cap. 4. par. num. 3. in prim. lib. 1. & sic alius possidens terras has praesumitur eas occupasse injuste & de facto, & nisi ostendat titulum, cogitur ad restitutionem possessionis, qua quidem retinetur ipse civitatem vel villam spoliavit, secundum Avend. ubi supra, numero 10. ubi inquit quod in hoc casu, si de spolio cum violentia constaret, non loquitur lex de Toledo 3. titulo 7. infra ista lib. neque auditur volens docere de titulo, sed ante omnia restituere debet, secundum tex. in praesenti, cum in finalibus verbis dicit, sean restituados sus donacionen-

de audiencia y juyzio, nisi notandum constaret in continenti de titulo spoliantis, secundum quod dicitur in l. 2. de per. tit. 13. lib. 4. supra, & de us. etiam supra dicitur l. 1. tit. 1. de las prescripciones, eodem lib. 4. dicitur in terminis civitatum differimus aliqua, sed an fas per is terminis possit & compromitti per civitate

res & villas sine licentia Regis, vide gl. magnam, in l. 24. tit. 4. p. 3.
Ibi, qui que sean llamados y ejidos, nullus enim etiam detentor debet se sua privata iura prius amittere, ex tex. & ibi Doct. in cap. licet Episcopus de praeb. in 6. & 2. ubi dicitur, non est nullus qui sine iura sua amittat, nisi

TITULUS SEXTUS.

Del repartimiento que pueden hazer los pueblos, y de la quiebra que se ha de hazer a los lugares despoblados.

SUPERIORE titulo dictum est de propriis civitatum, villarum & populorum, & quia in defectum horum propriorum pro aliquando collecta communis pro subveniendis necessitatibus communibus & publicis, nunc consequenter subsequitur titulus noster ponens formam & modum circa haec observandum.

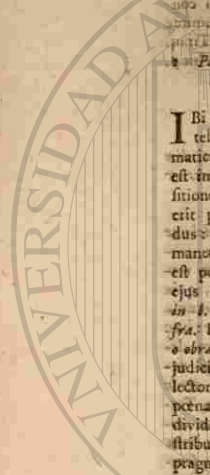
IN LEGEM PRIMAM.

Conditas, villa & populi non sicut spoliandi dicitur, terminis & locis suis praevisis servatione, aliter enim restituendi sunt.

SUMMARIUM.

- 1 Civitates imponere collectas non potest quia est de regalibus, nisi pro suis necessitatibus ut in l. 1. ubi quid sit bodic. num. 4. ampl. & num. 6.
- 2 Utque ad tres mille moraperinos potest sine Regis licentia imponi collecta etiam per vicium, si in pane vel vino aut vidualibus ad limitationem l. 26. tit. 18. lib. 9. infra prohibentem imponi istam.
- 3 Collecta iam acquisita bene potest praescribi.
- 4 Licentia praesumpta non sufficit ubi expressa requiritur.
- 5 Limitatur legis nostre conclusio quod ultra tres mille moraperinos non potest imponi collecta sine licentia Regis aliquibus modis.
- 6 In Francia idem quod in nostra lege est stat. in l. 1. tit. 1.

+ bene poterat imponere collectam, ut notat Bart. in l. 1. C. de superinductis, & in l. 1. C. de mul. & in quo loco lib. 10. & concludit Alex. multa allegans in l. 1. non obstat, ff. de re jud. & hoc de iure communi esse in dubitatum allebat Callan. in conf. Burg. rubric. l. 5. 4. in gloss. & super. num. 47. & Allucis, & Grammaticus, relati per Avend. cap. 14. par. n. 2. in gl. lib. 2. ubi ampliant etiam pro necessitate vicorum, & aliorum, qui sunt intra provinciam; Ego tamen etiam de iure communi id non ita indubitatum video, sicut asserit Callan. & sequaces ubi supra: nam Sicut, in c. perempt. de immur. eccl. col. 7. tenebat, quod civitas etiam pro utilitate publica non poterat imponere collectas, ex l. un. c. de superinductis lib. 10. & ibi Bar. Alex. & Jacob. Rebut. sed pro necessitate civitatis bene potest, & idem in provincia tenebat Bart. Imol. & Rebut. in ca. 1. ubi de superinduct. lib. 10. & in l. un. C. de mul. & in quo loco, & in l. Placet, de cens. man. lib. 19. idem Ang. Bar. Bald. & Modern. l. 4. §. aller. ff. de re jud. & ibi Jo. de Imol. & Bald. in l. etiam. C. de exec. rei jud. & gloss. & Bar. in l. 1. §. quod si homo ff. quod cuiusque ante. non. & per eundem Bar. in cons. quibus questionibus talis est, quidam nomine, & facit quod notat Innocent. in c. gravem de sent. excom. per Ang. in Authen. qui non. nat. ff. si quis ierit in 2. & in praesentibus, actor. Bald. in l. excom. ff. si cer. per. propter quod Jacob. Rebut. in d. l. un. C. de superinductis, formans questionem in consilibus, rem distinctione concordare volebat, scilicet, quod aut consules volunt facere collectam propter necessitatem, sine qua non possunt praescribere suam administrationem, ut puta propter

UNI

OMA
AL DE

litena vel debitum exsolvendum, & tunc possunt, ut in d. l. 1. ff. quod cuiusque uni. nomi. cum glos. aut propter publicam utilitatem, ut quia volunt constituere salarium Medico, vel Advocato, & itidem possent, ex l. ambitiosa. ff. de Decret. ab ord. faci. & l. uni. C. de Decret. Securi. lib. 10. aut volunt facere collectam propter ludos, vel pro novo adventu Principis, & non possunt, ut l. 1. C. de praebend. Sala. quod intelligit in vicis & nolentibus, ut in l. 1. C. de spectantibus lib. 11. & hoc esset verum, nisi consuetudo esset in contrarium, tamen ut alicui donaretur, non poterat imponi collecta, secundum Bar. in praedictis locis, quia esset decretum ambitiosum, ex d. l. ambitiosa, neque itidem pro utilitate publica totius Imperii, nisi cum licentia Principis. l. 1. §. quod si nemo. ff. quod cuiusque uni. nom. & ibi Bar. & in l. 1. C. de muli. & in quo loco. l. uni. C. de superinducto. Angel. de Clavato, in summa, §. ralia. vers. 2. & seq. quos omnes ad hoc allegat additio capella Tolosa. q. 347. & distinctio Jacobi Rebusii etiam de iure communi refutari possit, ita ut res haec esset in consuetudine opinionum, hac de causa lex nostra ut opinio sedaret, processit disponendo, quod usque ad tres mille morapetinos possint iudex & consules civitatis collectam imponere in civitate, & vicis itidem cum consensu iudicis & consulum civitatis, cui subsunt ex lege sequente, ultra vero tres hos mille morapetinos nullo modo sine Regis licentia pro nulla necessitate pro nullave causa potest imponi collecta, ut vides ex his legibus nostris, & sic in parte approbatur & in parte corriguntur opiniones Docto. ut inquit Avend. ubi supra numero. 4. & istas leges inquit optime, quod usque ad hos tres mille morapetinos non solum imponi potest per viam collectae sed etiam sine in pane, vel vino, vel in aliis victualibus, & sic limitabis l. 1. §. gabellarum transcriptam, in l. 16. tit. 18. lib. 9. infra prohibentem imponi solum, nam procedit quoties ultra hos tres mille morapetinos imponenda esset, secus vero si usque ad eos, ex text. nostro, qui tanquam specialiter declarat generalem illius l. 16. dispositionem, prout tenet Avend. ubi supra, & bene, quae quidem nostri text. conclusio ampliatur primo, ut consuetudo etiam immemorialis contraria nihil opituletur, & ex lib. 25. tit. 6. lib. 5. supra, reprobante contrariam consuetudinem, quo casu etiam immemorialis reprobata censetur ex dictis per nos in l. 3. tit. 1. lib. 2. supra & tenet in nostrum propositum Aviles, in cap. 24. prat. glos. o prescriptio numero 10. & Avend. dist. cap. 14. numero 5. lib. 2. ubi inquit ex hoc corrigi dicta Bar. & Alex. ubi relatorum contrarium volebant; non tamen negatur secundum eam, ubi eo num. 5. in fine, quia collecta iam acquisita & alicui debita praescribi non possit, quia bene poterit & ex Bar. in l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de pub. & vellet, secundo ampliatur nostra text. ut etiam si sit casus in quo Princeps aditus concederet collectam, adhuc tunc non licet

civitati ultra taxam nostri text. cum imponere, & quia sola opinio, quod Princeps cum concederet, non est iusta concedendi causa, ut excusetur a pena concedens, quia non sufficit licentia praesumpta, ubi expressa & requiritur, ut hic, ex communi asserta per Conser. in sig. verbo. licentia, & tenet expresse Avend. in d. cap. 14. num. 6. tertio ampliatur nostra lex & conclusio ejus, etiam si pro donando principi in adventu, vel quolibet alio casu, non licet excedi meta nostri text. ut tenet Avend. dist. numero 6. vers. tertio extendens, & Aviles cap. 34. prat. glos. fin. nostra licentia. num. 1. limitatur & tamen nostra lex & ejus dispositio quatuor modis a me propositis in dist. lib. 25. tit. 6. lib. 3. supra & quatuor modis limitabat eam Avend. dist. cap. 14. numero 7. 8. & 9. qui si bene inspiciantur non sunt omnes limitationes, quia exceptio debet esse de regula, quia prima limitatio & tertia ibidem propositae, cum aliqui homines particulares non per modum concilii, sed inter se ad aliquem bonum finem se congregant & ad illum implendum finem aliquid de suis pecuniis aut bonis contribuant, haec non sunt limitationes nostrae legis, quia lex nostra loquitur, quoties civitas, villa aut populus se congregant ad collectandum ceteros vicinos, & hoc est differens a dictis duabus limitationibus: Item & quartus casus ibidem ab Avend. propositus in num. 9. scilicet, quod possunt compelli cives aliqui divites mutare civitati pro subveniendi aliqua necessitate, neque itidem hic est casus nostri text. quia hic omnes vicini collectari prohibentur ultra metam hanc taxatam sine licentia Regis, ut & semel collecta soluta nihil amplius teneatur concilium eis solvere, in casu vero Avendani, non collectantur omnes, sed unus aut duo divites, & id quod mutant, est ipsi postea solvendum, & sic male hos tres casus pro limitationibus nostri text. ibidem Avenda. consideravit, licet veri sint in suis terminis: Secundus vero casus ibi per eum constitutus n. 8. scilicet ob magnam & eminentem necessitatem, haec est vera limitatio ad legem nostram, quam & posui in d. l. 25. & sic non dantur ultra illas tres aut quatuor limitationes ibi a me constitutas nostro text. in praesenti, & ultra ibidem descriptas repeti nunc aliam ex l. 41. tit. 13. lib. 8. infra, quam addes praedictis in illa l. 25. per nos. Et idem quod in nostra lege ut in Francia & asserbat Rebus. 1. tom. consilii. Fran. tit. de lite. oblig. artic. 2. glos. 1. num. 80. & 81. & Carolus a Grassalis. lib. 1. regali. Franci. iure fin. vers. jus in dicendi. pag. 300. in parvis.

IN LEGEM SECUNDAM.

Nulla divisio fieri potest per statum tributarium & plebeiorum nisi praesente iustitia & rectoribus populis civitatis aut villa illius, ubi statum ille plebeiorum de per se universitatem constituit.

SUMMARIUM

IN LEGEM QUARTAM

1. Lex haec declaranda est per legem praecedentem.
2. Vici ubi solent per se contribuere, tunc participant inter se tres mille morapetinos impariter. & num. 3. declaratur.

Ibi, nungun repartimiento, intellige legem hanc, cum divisio haec & partitio non est ultra tres mille morapetinos, secundo dispositionem legis praecedentis, non vero ut intelligas legem nostram velle derogare legi praecedenti, quia et non derogat, sed nostra potius per illam & declaratur.

Ibi, Sin fer a ello presentes las justicias y regidores, idem notabat Bar. in l. omnes populi. quest. 2. ff. de Justi. & iure, & Avend. cap. 19. prat. num. 10. lib. 1. ubi limitat, nisi vici legitime praescripserint contrarium, ut & per Ripam, de peste. 2. part. num. 268. & probatur ex text. nostro in finalibus verbis. Item nota quod ex lege nostra videtur probari & clarius ex d. l. 25. tit. 6. lib. 3. supra quod ubi vici & sic loca civitatis aut villae subiecta solent per se contribuere, tunc poterunt imputare, secus vero alias, quia tunc non possent, sed una cum eis & villa vel civitate esset haec partitio & contributio faciendi huiusmodi trium mille morapetinum, ubi vero vici solent per se imponere collectam, tunc civitas, vel villa poterit imponere civibus suis tres mille morapetinos, & vici ei subiecti alios tres mille inter se, etiam si sint plures vici, non enim poterit quilibet vicus inter se illos distribuere, ut utrumque considerat Avend. d. cap. 14. prat. num. 4. in primo. & num. 10. lib. 2. ubi in eod. num. 10. querit, an vici petere poterunt, quod fiat divisio inter eos & civitatem aut villam, cui subsunt & dicit quod non, sine auctoritate superioris, aut consuetudinis, ut ibi per eum, & vide glos. per lo. in l. 20. tit. 32. part. 3. an vici possint reclamare male fuisse factam distributionem.

IN LEGEM TERTIAM.

Reparationes murorum, & eis adiacentium civitatis, aut villa quibus expensis sint faciendae in casu in quo pro talibus reparationibus est imponenda aliqua collecta.

Ibi, quando se oviere de hazer y repartir algun repartimiento, notanda sunt verba haec, ut sciatis, quod quamvis repartitiones hae sine faciendae, non semper est imponenda collecta vicinis & habitatoribus, sed tunc demum cum deficiant propria civitatis & villae, tunc enim eis deficientibus si collecta imponatur, contribuent in ea civitas, vel villa, & omnes vici ei subiecti, secundum quod dixi in l. 2. tit. 5. lib. 6. supra.

Pro locis desertis alienius civitatis aut villa qua modo collecta est imponenda alius non desertis, & itidem si iterum popularentur, quid fiat.

SUMMARIUM.

1. Casus specialis est ille ubi vicini noviter venientes contribuant pro tributo praeteritis, ubi vide an id probet.

Ibi, mandamos, hanc legem & dispositionem allegat in suo casu novissime Lafarce, de decima venditio. cap. 4. num. 42. lib. 1.

Ibi, Proviere en ellas tantas personas para el pago de las tercias, hic est casus specialis ubi vicini & noviter venientes contribuant pro tributo praeteritis tempore aliorum vicinorum contractis, cum regulariter de iure alius sit, ut dixi in l. 10. tit. 14. lib. 6. supra, quod tamen si bene consideras, lex nostra non probat, sed potius contrarium, nam tributa praeterita & debita antequam tales vicini popularent loca haec deserta, non teneantur vicini novi populatores solvere, sed illa tantum, quae post populationem decurrunt prout deducitur ex illis verbis, que ellos sean obligados a lo pagar de alli a delante, ergo non includuntur tributa praeterita usque tunc decursa, sed abinde decurrenda, & per consequens non probat lex nostra casum specialem contrarium, nisi dicamus, quod eo quod tributa haec habent dependentiam de praeterito, dicuntur praeterita, non tamen ut decursa ante populationem solvantur novi populatores, sed decurrenda populatione facta, licet habeant dependentiam a tributorum distributione antea facta. Et quid erit, si in populis regni sint aliqua loca dimissa & alia aucta, ita quod aequalitas antiqua non est conveniens, servabitur tunc dispositio legis sequentis, quae est eadem materia, non tamen patet a quot annis & in quot annos esset ejus dispositio exequenda, tunc conveniret tempus assignare ut ejus dispositio verificari posset, & nunc & toties, quoties opus fuerit, quod quidem facilius medebitur si regnum vel aliqua ejus provincia in Senatu regio id peteret, prout ex tenore legis sequentis colligitur. Et licet pro hoc titulo sufficienter.

IN LEGEM SEXTAM.

Tit. 6. cap. 98. Curiarum De Madrid. Anni 1595.

Ordo servandus in distributionibus & sistenciis & distribuendis inter vicinos populorum, hic apponitur.

Ibi, la ley segunda deste titulo. Ubi aliqua dixerimus, & lex nostra auget formam illius legis 2. ut ad minus cum iustitia in his distributionibus

tionibus, faciendis ad sint duo populi rectores. Sed videtur superfluum disponere legem nostram, duos ad minus Rectores debere adesse iis distributionibus disponendo: nam cum illa l. 2. hic relata loquatur in numero plurali, duorum numerum requirebat, ergo non erat necesse in presenti legem condere super hoc: & revera ita est, nisi superfluitatem

hanc salvemus, ex eo quod lex nostra penam addit contra facientibus imponendam, & ex hac additione superfluitas evitatur, vel quia lex illa 2. jam in defectu veteris venerat, & pro renovatione ejus lex nostra constituta sit, & de iis sicut, & distributionibus novissimè & late tradit Castillo, in sua Politica de Corregidores, libro 5. cap. 3.

TITULUS SEPTIMUS.

De los Terminos Publicos, y de dehesas, y montes, y pastos de las Ciudades, villas, y lugares.

CUM superioribus titulis dictum sit de propriis civitatis, villa & populorum, in quibus etiam pro vicinorum commodo adesse solent exitus, defensas & prata publica, nunc consequenter subsequitur titulus noster.

IN LEGEM PRIMAM.

Termini, montes, exitus & hereditates conciliorum per aliquos occupata ipsi conciliis sunt restituenda, non tamen possunt concilia ipsa vendere, cultivare aut alienare ea, sed usui publico & communi sunt relinquenda, & si aliud est factum erit destruendum.

SUMMARIUM.

1. Montes dupliciter designantur.
2. Montium usus omnium communis est.
3. Termini a montibus differunt, & ibi declaratur quomodo dividatur terminus in terras baldias, & alias num. 4.
4. In usu & commoditate harum terrarum publicarum sive in pastu sive in agricultura consuetudo antiqua servanda est, & deficiente consuetudine Rex adendum est pro ejus declaratione num. 5.
6. Regis proprium est pensare & statuere ordinem quo ejus subditi utantur incommoditate terrarum publicarum.
7. Regia licentia necessaria est ut usui terra publice miteretur in alium usum & 13. & 16.
8. Bona publica civitatum & populorum que & qualia & 9. & 10.
11. Forma legis de Toledo servata circa restitutionem terminorum publicarum exequitur condemnatio sine obstaculo appellationis, non vero alias.
12. Limitationes legis nostre remissive.
14. Alienationis verbo quid contineatur.
15. Ubi solum de venditione sit mentio, non comprehenduntur alii contractus.
16. Rex est administrator bonorum publicarum

in vendendo, pignorando, & alienando ea. Regis licentia aut requiritur in compromisso faciendo super rebus civitatis.

Ibi, Montes, dupliciter hoc intelligi potest, 1. vel de montibus in alto positus sine lignis agriculturæ solum appropriatis, vel pascibus animalium, vel de montibus ad scindenda ligna deputatis, vel ad usum glandis legendæ secundum naturam & proportionem terre: Et utroque modo sunt in usu communi & publico, non tamen debent esse omnes ad usum lignorum, nam sic fere totus terminus esset in usu montium, sed certa montium pars solet limitari ad usum glandis legendæ, alia ad utilitatem pastuum ovium & aliorum animalium, alia vero ad agriculturam, ut sic omnibus prodesse possint, nam uni ligna vendunt, alii culturæ intendunt, alii autem oves creant, vaccas & alia generis hujus vel alterius in pascibus publicis pascendo cum eis, sicut alii vicini & habitatores terre, & in effectu sic voluit Avend. c. 4. prat. num. 9. vers. & hoc dupliciter, lib. 1. & diximus in l. 3. tit. 7. lib. 3. supra, ubi alia in propositum conducibilia retulimus: Et usus horum montium communis est & omnibus habitatoribus terre ex l. 9. tit. 28. p. 3. quam corrupte allegat Avend. c. 12. prat. num. 1. lib. 1. & probatur etiam ex text. nostro, quem adhuc consideravit ipse Avend. in d. c. 4. prat. num. 9. vers. facta autem eod. lib. 1. & num. 4. versiculis. item fontes cum sequen.

Ibi, Terminos, ex hac copula, y, que solet quasi semper inter diversæ poci, ut per gloss. & Doct. in l. 1. ff. de Just. & Inor. colligitur, terminos differre & à montibus, ut per Avend. d. cap. 12. prat. vers. & dicta lex. lib. 1.

nam alia pars terræ publicæ extra montes, est intra terminos civitatis vel villæ, que non est deputata alicui communi usui, & solet dici, terras baldias, in quarum usu & commoditate antiqua civium consuetudo sive in agricultura sive in pastu, sive in aqua dividendis sive in scindendis lignis servanda est, & ut elegantissime not. Bald. in c. 1. §. 1. de pace constan. col. 4. in parte sunt ab antiquo, ubi allegat tex. in l. domini prediorum. Ci. de agricol. & cens. lib. 11. & Avend. d. c. 4. prat. num. 9. vers. alia pars terra: cum sequen. ubi & inquit consuetudinem hanc esse omnino servandam, quod si consuetudo circa hæc non adit, tunc secundum Avend. ibidem vers. si vero non sit consuetudo, tunc adendum est Rex & ut ejus arbitrio fiat terrarum distributio, sicut in divisione aquarum statuitur in l. de usu ff. de var. & extr. cog. proprium enim Regis est pensare & statuere & quo ordine & qua cultura debent uti subditi sui in proprium commodum terrarum regni, ut l. 1. tit. 21. p. 2. & facta divisione Regia autoritate tunc ipsi vicini singulatim utentur terminis & terris in communem eorum utilitatem, ut per Avend. d. num. 9. vers. ideo cum sequen. que divisio cum facta sit in qualibet civitate & villa & terminis suis, ipsi jam vicini consuetudine introductam habent modum & formam eis utendi, ad mutandum tamen hanc formam antiquitus habitam & putam quod illud quod erat pastu appropriatum cultivetur, Regia autoritas esse necessaria, que & dabitur, si pro aliqua subveniendi necessitate esset culture tradenda terra illa, aliter enim videtur quedam nova impositio, que non nisi autoritate regia fieri potest, sed si in vicinorum commodum resisteret, ita ut sicut antea pastu illius terre utebantur, nunc possint eam cultivare omnium consensu in publico concilio habito id fieri possit, dum tamen id in futurorum vicinorum dampnum non resisteret, neque insuetudina remaneret in posterum terra illa licet securius esse iudico & consulo ut indistincte in hac terrarum mutatione saltim de pastu ad culturam Regia procuraretur & autoritas, ut vult Avend. d. c. 12. prat. num. 29. vers. si tamen, & ex dispositione l. 12. infra isto lib. & tit. deceptor.

Ibi, De iis concipiis, non intelligas quod hæc sint propria conciliorum, vulgo, proprias de concipiis, sed quia in usu publico & communi utilitate sunt constituta, ut ex l. 9. tit. 28. p. 3. colligitur, & ex dictis per Avend. c. 4. prat. num. 8. vers. item ex his cum sequen. lib. 1. nam quedam & bona sunt à legibus hujus regni deputata in usum publicum, que ad utilitates particulares, & proprias singulorum devenire non possunt, ut est platea, via, defensa exitus, mercatorum forum, Ripæ Rivi & flumina publica, montes, muri, & iuxta muros, pontes, fontes publici & hæc in communem & publicum usum vicinorum deputantur, ut colligitur ex l. 4. & 6. tit. 28. & l. 7. tit. 29. & l. 20. 22. & 23. tit. 32. p. 3. quedam vero sunt bona ad utilitatem pertinentia & non sunt in usu publico & sed

redditis talium bonorum servantur in communi, ut in casu l. 20. tit. 29. par. 3. & bona ista possunt mutari in alterum usum, & ad alias devenire personas, quod non est in precedentibus bonis: Alia vero sunt bona appellata vulgariter, terras baldias, que sunt de termino & civitatis aut villæ, non tamen sunt à lege deputata in certum usum, & in iis consuetudo utendi eis servabitur, ut dictum est, ita bona hæc considerat Avend. d. c. 12. prat. num. 8. & 9. ubi & quibus modis & temporibus hæc acquiri possunt, declarat, & ego dixi in l. 1. num. 60. cum sequentibus aliquibus tit. 15. lib. 4. supra que hic repetere non est necesse, sed tantum scire quod de dictis bonis loquitur lex nostra.

Ibi, Sean luego restituydos, nam spoliatus est ante omnia restituendus, ut sunt jura vulgaria, & in legibus tit. 13. lib. 4. supra clarior id pater, & ex sequentibus quatuor legibus nostri tituli: Et cum procedere vult civitas spoliata vel villa aut vicus, secundum terminos l. 3. de Toledo infra isto titulo, forma ibidem assignata cum l. 4. sequente servanda est, & operabitur, ut illa forma servata executio sententiæ restitutoria fiat sine obstaculo & appellationis, ut ex l. 5. & 6. infra eodem constat quod non erit si forma illa non servetur, nam ea servata non exequitur sententia restitutoria parte condemnata appellante ab ea, nisi constitisset esse omnino appellationem frivolam, ex cap. appellacionibus frivolis, de appellat. in 6. quod iudex bonus arbitratur secundum juris observationes, & dispositiones: limitabis & tamen legem nostram ut non procedat in casibus descriptis per Avend. cap. 12. prat. num. 29. vers. 1. cum duobus sequentibus lib. 2. quas in progressu hujus tituli referam.

Ibi, No se pcedan labrar, similes sunt text. in l. 6. & 7. istius tituli, & in l. sed & Celsus ff. de contr. empti. notat Rebus, l. inter publica, pag. 155. de verborum signific. & hoc nisi populis crevit, & necessaria est agricultura pro frumentis colligendis, nam tunc arari poterunt, ut per Avend. d. cap. 12. & num. 29. vers. & non omittam cum sequenti, dum tamen secundum eum ibi, interveniat & ad hoc Regis licentia quam tamen facilliter ipse Rex præstabit, si de necessitate & commodo considerit, & quod sine magno pastu incommodo fiat, ut inquit Meria, in l. de Toledo in 9. fundamentis 2. p. num. 54. & 55. & factum dicta per Suarez alleg. 15. tit. 7.

Ibi, Ni enagenar, alienationis verbum & generale est, per text. in 9. alienationis in quib. de non alt. re. eccl. col. 2. & lastima est ejus significatio, secundum Anchar. conf. 152. contra, vol. 1. omnis enim contractus per quem dominium transferretur comprehendit, & sic usucapio, transactio, promissio, obligatio, pignoris datio ubi non est spes luitionis, ut hæc & alia prosequitur singulariter Rebus, in l. Alienationis verbum. 28. ff. de verb. sign. pag. 222. cum sequen. aliquibus

tionibus, faciendis ad sint duo populi rectores. Sed videtur superflue disponere legem nostram, duos ad minus Rectores debere adesse iis distributionibus disponendo: nam cum illa l. 2. hic relata loquatur in numero plurali, duorum numerum requirebat, ergo non erat necesse in presenti legem condere super hoc: & revera ita est, nisi superfluitatem

hanc salvemus, ex eo quod lex nostra penam addit contra facientibus imponendam, & ex hac additione superfluitas evitatur, vel quia lex illa 2. jam in defectu venenat, & pro renovatone eius lex nostra constituta sit, & de iis sicut, & distributionibus novissime & late tradit Castillo, in sua Politica de Corregidores, libro 5. cap. 5.

TITULUS SEPTIMUS.

De los Terminos Publicos, y de dehesas, y montes, y pastos de las Ciudades, villas, y lugares.

CUM superioribus titulis dictum sit de propriis civitatis, villa & populorum, in quibus etiam pro vicinorum commodo adesse solent exitus, defensione & prata publica, nunc consequenter subsequitur titulus noster.

IN LEGEM PRIMAM.

Termini, montes, exitus & hereditates conciliorum per aliquos occupata ipsi conciliis sunt restituenda, non tamen possunt concilia ipsa vendere, cultivare aut alienare ea, sed usui publico & communi sunt relinquenda, & si aliud est factum erit destruendum.

SUMMARIUM.

1. Montes dupliciter designantur.
2. Montium usus omnium communis est.
3. Termini a montibus differunt, & ibi declaratur quomodo dividatur terminus in terras baldias, & alias num. 4.
4. In usu & commoditate harum terrarum publicarum sive in pastu sive in agricultura consuetudo antiqua servanda est, & deficiente consuetudine Rex adendum est pro eius declaratione num. 5.
6. Regis proprium est pensare & statuere ordinem quo ejus subditi utantur in commoditate terrarum publicarum.
7. Regia licentia necessaria est ut usui terra publice miteretur in alium usum & 13. & 16.
8. Bona publica civitatum & populorum que & qualia & 9. & 10.
11. Forma legis de Toledo servata circa restitutionem terminorum publicarum exequitur condemnatio sine obstaculo appellationis, non vero alias.
12. Limitationes legis nostre remissive.
14. Alienationis verbo quid contineatur.
15. Ubi solum de venditione sit mentio, non comprehenduntur alii contractus.
16. Rex est administrator bonorum publicarum

in vendendo, pignorando. & alienando ea. Regis licentia ad requiritur in compromisso faciendo super rebus civitatis.

Ibi, Montes, dupliciter hoc intelligi potest, 1. vel de montibus in alto positus sine lignis agriculturæ solum appropriatis, vel pascibus animalium, vel de montibus ad scindenda ligna deputatis, vel ad usum glandis legendæ secundum naturam & proportionem terre: Et utroque modo sunt in usu communi & publico, non tamen debent esse omnes ad usum lignorum, nam sic fere totus terminus esset in usu montium, sed certa montium pars solet limitari ad usum glandis legendæ, alia ad utilitatem pastuum ovium & aliorum animalium, alia vero ad agriculturam, ut sic omnibus prodesse possint, nam uni ligna vendunt, alii culturæ intendunt, alii autem oves creant, vaccas & alia generis hujus vel alterius in pascibus publicis pascendo cum eis, sicut alii vicini & habitatores terre, & in effectum sic voluit Avend. c. 4. prat. num. 9. vers. & hoc dupliciter, lib. 1. & diximus in l. 5. tit. 7. lib. 3. supra, ubi alia in propositum conducibilia retulimus: Et usus horum montium communis est & omnibus habitatoribus terre ex l. 9. tit. 28. p. 3. quam corrupte allegat Avend. c. 12. prat. num. 1. lib. 1. & probatur etiam ex text. nostro, quem adhuc consideravit ipse Avend. in d. c. 4. prat. num. 9. vers. facta autem eod. lib. 1. & num. 4. versiculis. item fontes cum sequen.

Ibi, Terminos, ex hac copula, y, que solet quasi semper inter diversæ parti, ut per gloss. & Doct. in l. 1. ff. de Just. & Inor. colligitur, terminos differre & a montibus, ut per Avend. d. cap. 12. prat. vers. & dicta lex lib. 1.

nam alia pars terræ publice extra montes, est intra terminos civitatis vel villæ, que non est deparata alicui communi usui, & solet dici, terras baldias, in quarum usu & commoditate antiqua civium consuetudo sive in agricultura sive in pastu, sive in aqua dividenda sive in scindendis lignis servanda est, & ut elegantissime not. Bald. in c. 1. §. 1. de pace constan. col. 4. in parte sunt ab antiquo, ubi allegat text. in l. domini prediorum. Ci. de agricol. & cens. lib. 11. & Avend. d. c. 4. prat. num. 9. vers. alia pars terra: cum sequen. ubi & inquit consuetudinem hanc esse omnino servandam, quod si consuetudo circa hæc non adit, tunc secundum Avend. ibidem vers. si vero non sit consuetudo, tunc adendum est Rex & ut ejus arbitrio fiat terrarum distributio, sicut in divisione aquarum statuitur in l. de usu ff. de var. & extr. cog. proprium enim Regis est pensare & statuere & quo ordine & qua cultura debent uti subditi sui in proprium commodum terrarum regni, ut l. 1. tit. 11. p. 2. & facta divisione Regia autoritate tunc ipsi vicini singulati utentur terminis & terris in communem eorum utilitatem, ut per Avend. d. num. 9. vers. ideo cum sequen. que divisio cum facta sit in qualibet civitate & villa & terminis suis, ipsi jam vicini consuetudine introductam habent modum & formam eis utendi, ad mutandum tamen hanc formam antiquitatis habitam: puta quod illud quod erat pastu appropriatum cultivetur, Regia autoritas esse necessaria, que dabitur, si pro aliqua subveniendâ necessitate esset culture tradenda terra illa, aliter enim videtur quedam nova impositio, que non nisi autoritate regia fieri potest, sed si in vicinorum commodum resisteret, ita ut sicut antea pastu illius terre utebantur, nunc possint eam cultivare omnium consensu in publico concilio habito id fieri possit, dum tamen id in futurorum vicinorum dampnum non resisteret, neque insuetudine remaneret in posterum terra illa licet securius esse iudico & consulo ut indistincte in hac terrarum mutatione saltem de pastu ad culturam Regia procuretur & autoritas, ut vult Avend. d. c. 12. prat. num. 29. vers. si tamen, & ex dispositione l. 12. infra isto lib. & tit. deceptor.

Ibi, De iis concejtos, non intelligas quod hæc sint propria conciliorum, vulgo, proprios de concejos, sed quia in usu publico & communi utilitate sunt constituta, ut ex l. 9. tit. 28. p. 3. colligitur, & ex dictis per Avend. c. 4. prat. num. 8. vers. item ex his cum sequen. lib. 1. nam quedam bona sunt a legibus hujus regni deparata in usum publicum, que ad utilitates particulares, & proprias singulorum devenire non possunt, ut est platea, via, defensa exitus, mercatorum forum, Ripæ Rivi & flumina publica, montes, muri, & iuxta muros, pontes, fontes publici & hæc in communem & publicum usum vicinorum deparantur, ut colligitur ex l. 4. & 6. tit. 28. & l. 7. tit. 29. & l. 20. 22. & 23. tit. 32. p. 3. quedam vero sunt bona ad utilitatem pertinentia & non sunt in usu publico & sed

redditis talium bonorum servantur in communi, ut in casu l. 10. tit. 28. par. 3. & bona ista possunt mutari in alterum usum, & ad alios devenire personas, quod non est in precedentibus bonis: Alia vero sunt bona appellata vulgariter, terras baldias, que sunt de termino & civitatis aut villæ, non tamen sunt à lege deparata in certum usum, & in iis consuetudo utendi eis servabitur, ut dictum est, ita bona hæc considerat Avend. d. cap. 4. prat. num. 8. & 9. ubi & quibus modis & temporibus hæc acquiri possunt, declarat, & ego dixi in l. 1. num. 60. cum sequentibus aliquibus tit. 15. lib. 4. supra que hic repetere non est necesse, sed tantum scire quod de dictis bonis loquitur lex nostra.

Ibi, Sean luego restituydos, nam spoliatus est ante omnia restituendus, ut sunt jura vulgaria, & in legibus tit. 13. lib. 4. supra clarior id patet, & ex sequentibus quatuor legibus nostri tituli: Et cum procedere vult civitas spoliata vel villa aut vicus, secundum terminos l. 3. de Toledo infra isto titulo, forma ibidem assignata cum l. 4. sequente servanda est, & operabitur, ut illa forma servata executio sententiae restitutorie fiat sine obstaculo & appellationis, ut ex l. 5. & 6. infra eodem constat quod non erit si forma illa non servetur, nam ea servata non exequitur sententia restitutoria parte condemnata appellante ab ea, nisi constitisset esse omnino appellationem frivolam, ex cap. appellacionibus frivolis, de appellat. in 6. quod iudex bonus arbitratur secundum juris observationes, & dispositiones: limitabis & tamen legem nostram ut non procedat in casibus descriptis per Avend. cap. 12. prat. num. 29. vers. 1. cum duobus sequentibus lib. 2. quas in progressu hujus tituli referam.

Ibi, No se puedan labrar, similes sunt text. in l. 6. & 7. istius tituli, & in l. sed & Celsus ff. de contr. empti. notat Rebus, l. inter publica, pag. 155. de verborum signific. & hoc nisi populus crevit, & necessaria est agricultura pro frumentis colligendis, nam tunc arari poterunt, ut per Avend. d. cap. 12. & num. 29. vers. & non omittam cum sequenti, dum tamen secundum eum ibi, interveniat & ad hoc Regis licentia quam tamen facilliter ipse Rex præstabit, si de necessitate & commodo consistit, & quod sine magno pascu incommodo fiat, ut inquit Meria, in l. de Toledo in 9. fundamentis 2. p. num. 54. & 55. & factum dicta per Suarez alleg. 15. tit. 7.

Ibi, Ni enagenar, alienationis verbum & generale est, per text. in 9. alienationis in quib. de non alt. re. eccl. col. 2. & lastima est ejus significatio, secundum Anchar. conf. 152. contra, vol. 1. omnis enim contractus per quem dominium transferretur comprehendit, & sic usucapio, transactio, promissio, obligatio, pignoris datio ubi non est spes luitionis, ut hæc & alia prosequitur singulariter Rebus, in l. Alienationis verbum, 28. ff. de verb. sign. pag. 222. cum sequen. aliquibus

Sed cum ex venditione dominium transferri intendatur, & transferendum omnino sit ut effectus venditionis sequatur, & cum eidem alienationis verbo venditio comprehendatur. l. si. C. de reb. ali. non ali. in d. §. alienationis, late Fabian. de Monte de emp. & vend. q. 4. vers. 12. siue alienatio prohibita fuerit à lege, siue à testatore, ut in d. l. si. notat Soc. consil. 75. vol. 1. quomodo in verbo precedente hoc nostrum, quod commentamus, de venditione fuit facta mentio cum omnis superfluitas evitanda sit, & dicendum est ad maiorem claritatem id esse factum, & quia si solum de venditione fieret mentio regulariter non comprehenderentur alii contractus, ex l. voluntas. C. de fideicom. & Rebus. ubi supra, pag. 226. ideo post mentionem factam de venditione, fuit verbum generale constitutum, ut enaguar, ut omnis alius contractus quilibet is sit, comprehenderetur, si ex eo dominium transferretur, adeo, ut & locatio ad decennium, que dicitur ad longum tempus censetur etiam prohibita, ex cap. nonnulli, de rebus Ecclies. non ali. notat Rebus. pag. 224. in prin. cum licentia tamen Regis ad populi petitionem alienari possunt, & sine licentia eius nullo modo, quia ipse est administrator & horum bonorum in vendendo, pignorando, alienando, ut per Paul. Cass. in l. continuis, §. cum quis. num. 4. ff. de verb. obl. & ibi Bar. num. 5. & Humada, in d. l. §. tit. 26. p. 2. glof. 6. num. 20. & an in compromisso faciendo super rebus civitatis licentia Regis requiratur vide glof. essence l. 24. tit. 4. part. 3. Et an Rex ipse possit alienare populis non petentibus, tradit Humada, in d. l. §. tit. 26. p. 2. glof. 6. n. 4. cum pluribus sequen. que cum otium habueris videbis.

Ibi, Para el pro communal, ut in d. l. §. tit. 28. p. 3. continetur & supradictum remanet.

Ibi, T si algunos ban labrado, non contrariatur l. 7. & 9. inf. eod. ut ibi dicam.

IN LEGEM SECUNDAM.

Officiales concilii resistere tenentur, id quod à conciliis ipsi & bonis eorum occupatum & detentum habuerint sub nostre legis pena.

SUMMARIUM.

- 1 Lex hac specialiter providet contra retores civitatum bona ipsorum occupatum.
2 Ea, que communiter omnibus profunt, iis, que specialiter quibusdam utilia sunt, preponuntur.

Ibi, Qualquier alcaide mayor, & regidor, specialis lex hac est providens contra officiales conciliorum iniuste occupantes & detinentes eorum bona, secundum Avend. in c. 4. pratorum. num. 32. in fi. lib. 1. & Mexia, in l. de Toledo, in 1. fundamento 1. partis, num. 15. fol. 3. non tamen ex hoc tollitur, quin & remedio legis Toleti sequentis & eius instructionis uti non possit civitas

& villa spoliata bonis suis, nam equidem poterit, ne quod in eorum favorem est introductum in odium ipsarum reitoraque, contra l. quod in favorem C. de legibus. Et cum lex nostra specialiter provideat contra retores & officiales concilii, non potest argui de superfluitate, sed potius notandum est adversus retores civitatum, villarum, & vicorum, qui semper intendunt occupare, & appropriare sibi res & bona ad civitatem & villam pertinentia in detrimentum ipsarum civitatum & villarum, cum juxta officium eis commissum debuissent ad commoda publica exclusis suis particularibus attendere, ta enim, & que communiter omnibus profunt, iis, que specialiter quibusdam utilia sunt, preponuntur, ut in authent. res qua. C. com. de leg. cap. ratio nulla, de proben. ubi Dec. num. 2. l. 2. tit. 28. p. 3. Loazes, de matrim. regis Anglia, fol. 21. col. 2. num. 1. nam que sunt publica, & ad usum publicum destinata, nemo potest etiam Rex diminuire ex lege nostra & ex sequente, & not. Signoroli. de Homod. conf. 26. col. 7. & Aviles. 1. prat. verbotierra. num. 2. & vide legem 1. tit. 5. supra isto libro nostre similem.

Ibi, Yallende de las otras penas contenidas en las leyes deslos reynos, scilicet in lege precedente, & in l. sequente, que est antiquior hac nostra, ut ex earum subscriptionibus marginalibus patet, & sunt statuisse iuste, & utiles dispositiones si bene observentur, & exequerentur.

IN LEGEM TERTIAM

Toleti ann. 1480. constitutum.

Forma & modo habendus & habende per iudices in restitutione terminorum & bonorum occupatorum & jurisdictionum civitatis, villis & populis faciendâ, describitur in lege nostra cum 3. aut 4. sequentibus.

SUMMARIUM.

- 1 Lex hac an habeat locum in locis ducum comitum & marchionum.
2 Dictiones preteritum, vel maxime implicativa sunt ejusdem juris sed per majorem.
3 Lex nostra an comprehendat Ecclesiam & ecclesiasticas personas.
4 Quilibet de populo an possit secundum terminos nostre legis denunciare & petere ut procedatur.
5 Prescriptio nunquam currit contra universitatem & civitatem ad petendum bona publica occupata si dominus terra illius contradicit.
6 Libellus in remedio nostre legis.
7 Domus tiendas & albandigas conciliorum comprehenduntur in dispositione nostre legis.
8 Commissio particularis an requiratur ne procedi possit secundum terminos nostre legis.
9 Etiam iniustus possessor & occupator citandus est.

- 10 Civitas intra terminos sue jurisdictionis habet fundatum intentionem.
11 Tiendas non est quis in possessione refragante juris presumptio.
12 Adversus ipsam presumpcionem vel clandestinum habet locum exceptio domini, secus contra verum.
13 Contra iniuste occupantes & sine titulo republicas lex nostra loquitur, non vero contra titulo possidentes.
14 Dominium non probatur per possessionem etiam presumptivam.
15 Possessorium remedium non datur ei a quo difficultee recuperari res possit.
16 Titulus principalior demonstrandus per reum contra quem agitur ex remedio nostri rex. est licentia principis.
17 Princeps potest donare ex causa publicos terminos & terras civitatum, non vero sine causa.
18 Titulus etiam contra remedium nostre legis est possessio immemorialis.
19 Possessio immemorialis prebet titulum.
20 Placita, excita aut defensa publica an possint tempore immemoriali prescribi, ubi quod nullo modo possunt alienari.
21 Declaratur l. 7. tit. 29. p. 3.
22 Sylva vel defensa manente publica potest acquiri sui vendendi.
23 Bona publica & terra si rediguntur in usum & commodum particulare civitatis alicujus prescribuntur per 40. annos.
24 Adhuc facta in placitis & defensis publicis cum populi consensu possunt relinquere don tamen vis publica non est fraudans.
25 Denunciatio factorum in visu publicis potest fieri mandata judicis secularis etiam si fiat ad Ecclesia.
26 Dominium in antiquis probatur per indicia. Titulus circa terras zerbidas baldias vocatas quando prebetur, numero 27. cum seq.
27 Appellatione terra vel agri non venit plantata vel vincata.
28 Restitutio datur concilio intra quadriennium post impletam prescripcionem.
29 Lex nostra non loquitur quando cum licentia populi adeo possessio 40. annorum.
30 Quadragesima annorum possessio cum quolibet titolo a titulo in terris plantatis & aratis sufficit ut non demolantur.
31 Plantata & edificata si populis restituuntur debent in eodem esse conservari.
32 Titulus etiam erit ad excusandum quem à restitutione res occupata ex publica, scilicet, asinum & allibratio ejus in libro publico.
33 Titulus alius consideratur per autorem pro excusanda pretensione concilii presentis terram aliquam.
34 Confinita & limites multis modis probantur, ubi quod probato per aspectum est patitur.
35 Probatio per aspectum oculorum nunquam conficitur exclusiva.
36 Limitum continuatio debet fieri recta via, & non indirecta.
37 In probandis confinitibus & in contrariis pre Avevedo in Recopilacionem. Tom. 117.

- 38 bationibus ea qua de antiquiori probat, preferunt.
39 Pascuario, aratio, liberatio sunt modi significativi possessioni terminorum.
40 Probata antiqua possessione presumitur accitiores posse possidisse & fore iustitiam.
41 Verum dicitur & est id quod presumptiva est probatum.
42 Testes deponentes de limitibus solo affixis & in terra natis, vel per montes vel flumina aut rivulos preferuntur.
43 Presumptio naturalis preferitur alii cuiusque opinioni.
44 Ex contiguitate & vicinitate verosimilitudo capitur.
45 Una scriptura per aliam declaratur.
46 Si dono tibi vel vendo talem fundum talis nemini, solum corpus considerando, etiam si adficiam, qui est sub talibus limitibus, & tot jugera, si plura jugera post appareant erunt donataris, & emptoris.
47 Demonstrations causa dicta non disponunt.
48 Casus ubi inquisito fieri potest contra occupatores terminorum publicorum.
49 Appellatio non admittitur quousque agitur remedio nostri rex. etiam in casu duo concilia.
50 In casu nostri rex. admittitur probatio de dominio per novat probationes ut evitetur restitutio.
51 Cives an admittuntur in testes in causa nostri rex.
52 Testium repulsa non admittitur in causa summaria.
53 In casu nostri rex. an possint instrumenta contradici.
54 Pena nostre legis non incurritur ubi non est observata eius forma.
55 Appellatio in casu nostre legis non perdit effectum devolutivum, sed tantum suspensivum.
56 Restitutio an admittitur in casu nostre legis contra sententiam secundum formam ejus latam.
57 In appellationibus nostre legis an ad cancellariam sit recurrendum vel an ad senatum regium.

Ibi, Los Procuradores de las ciudades & villas, quorum procuratorum concursa Curie congregantur, ubi discipendum est de judicialibus ac damnis civitatibus, villis & populis regni obvenientibus ut mediantur, & lex nostra confirmata fuit quadam pragmatice Madriti facta anno 1552. per me relata in meo reportorio de cortes sub l. §. tit. 11. lib. 7. ut me referens inquit Didac. Perez, hic sub l. §. tit. 5. lib. 7. ordi. pag. 417. quom quidem prag. incitatur sub l. §. infra. isto tit. & lib.

Ibi, De nuestros reynos, sed an in locis ducum, comitum & marchionum habeat locum lex nostra & ejus dispositio & Avend. d. c. 4. prat. num. 50. vers. sed quousque cum seq. lib. 1. arguit pro se contra dicens quod videtur quod non, ex l. tit. 5. tit. 24. lib. 3. ord. vet. que est lex 70. tituli proxime precedentis.

cedentis, quæ videtur decidere quoad id, quod est Regiæ coronæ, procedendum esse ad restitutionem occupatorum non extra eam, prout sunt terra dominorum quæ non sunt dicte coronæ, & cui non conveniunt verba neque dispositio l. 4. §. toties. ff. de dom. infec. cum similibus ibi allegatis, hoc tamen non obstante inquit & bene Avend. ibidem contrarium esse tenendum, imo quod lex nostra Toletæ habeat locum non solum in terminis Regiæ coronæ, sed & in terminis locorum dominorum hujus regni, & quod ipsi possunt iudicibus suis committere ut procedatur secundum formam nostræ legis, nam lex nostra generalis est, & sic universaliter in toto orbe servanda à dominis inferioribus ut diximus in tit. 2. libro 2. supra sub l. 5. idque & ex lege nostra probatur clarissime, ubi de nostris regibus especialmente de nostra corona Real, nam cum dicat, especialmente, latine, præsertim, vel maxime de eujus natura est, quod implicet idem jus, sed per majorem ut est text. & gl. in l. illud ff. ad l. Aquil. & gl. in l. quod si minor, in §. restitutorio. ff. de minor. & per Bart. in extrinsecis, ad reprimendum, verbo, maxime, & sic quod statuitur in locis coronæ Regiæ censetur etiam statutum in locis dominorum inferiorum, quod ibi intelligit verum Avend. in locis dominorum popularis tamen & habentibus temp. secus vero si sunt termini Heremi dominorum, nam de his non loquitur nostra lex Toletæ, & tunc in eis ad querelam dominorum ordo judicarius erit servandus, non vero forma nostræ legis, quæ in rebus publicis tantum loquitur, neque obstat supradictis illa lex in tit. 14. lib. 3. ord. veter. nam secundum nostram est intelligenda, & quia licet sit transcripta in l. 7. titulo 5. supra isto lib. verba illa finalia de corona regia loquentia non sunt ibidem jam inserta & sic nihil dictis obstat, ex quibus hanc etiam opinionem tenet Mexia in l. de Toledo, in prima partis r. fundamento, num. 112. cum sequentibus.

¶ Ibi, Se questaron, tanta est enim hominum cupiditas, & hinc præsertim temporibus, ut nitantur totis viribus ascendere ad jurisdictiones, honores, possessiones, & bona conciliorum, ut inquit Ferrara in præf. in forma lib. in act. confes. vers. plenam, & ut his malis medela adhibeatur, lex nostra de remedio providet, ita ut licet in civibus regulariter inquisitio non fiat, in hoc tamen casu fieri possit.

¶ Ibi, Y otras personas, an ejus series & tenor comprehendat Ecclesiam & ecclesiasticas personas. Avend. cap. 4. præf. numero 17. in prin. lib. 1. voluit quod non, cum lex nostra contra seculares loquatur, & sic nova dispositio corrigens l. iudices. C. de iudicis, & multa alia jura in proposito allegata per Afflictis, in confes. Sicil. lib. 1. rubr. 73. incip. bayulos, & per Hippol. singul. 13. in fine, ita quod cum contra Ecclesiam agitur, admittitur appellatio, & idem videtur tenere Mexia, in l. de Toledo. 1. fundamento part. 2. n. 3. cum seqq. fol. 36. mihi tamen tenendum videtur legem nostram & sequentem & eorum tenores comprehendere etiam

Ecclesiam & ecclesiasticas personas occupantes absque jure bona & terras populorum, ita quod possint compelli secundum tenorem nostram legum per iudices suos restituere sic occupata, non tamen est eis deneganda appellatio, neque est exequendum ea non obstante contra Ecclesiam ecclesiasticas personas hospitalia & monasteria & ordines militares, etiam si secundum tenorem legis sequentis procedatur, prout ex ea clarissime colligitur, quæ nostræ declaratoria est, nam cum lex nostra sit justa, sancta & favorabilis ac utilis reipublicæ, ita obligat ecclesiasticas personas sicut laicos, debet tamen uniusquisque sub suo iudice conveniri secundum quod dictum est, & ex dictis per Doct. Ignatium de Salzedo, in addit. ad præf. Ber. Diaz. c. 55. addit. 1. vers. tamen si clericos, cum aliquibus seq. licet ex lege nostra aliud deur intelligi in locis vero de abbadengo itidem & clarus est locus nostræ legis, secundum Avend. ubi supra n. 55. in fine.

¶ Ibi, Especialmente de nuestra corona Real, ex his verbis notavi in glo. 2. nostræ legis, quod lex nostra etiam in terris dominorum locum habet.

¶ Ibi, Que quando algun conçepto, sed an idem sit, si ab uno tantum vicino aliquos civitatis, villæ, aut populi id petatur tanquam ab uno de populo, & dicendum est, quod si bona petatur fide, valet quod actum est, & habebit locum petitio, cum actio sit popularis, de qua in l. cum qui. §. in popularibus. ff. de jurejur. notat Martin. Afflict. in confes. Sicil. rubr. 37. numero 10. quem sic tenendo refert Avend. d. e. 4. præf. numero 31. in prin. lib. 1. ubi ad istud inquit posse induci l. 10. tit. 11. p. 3. & ibi itidem inquit, quod si populus vel universitas vult petere terminos occupatos à Domino, vel ab aliis, & dominus loci prohibeat peti ob id nunquam contra universitatem & curric præscriptio terminorum, & semper potest petere quod usurpatum est ex l. 10. tit. 29. p. 1. & itidem tenet Mexia, in l. de Toledo, in 9. fundamento partis numero 87. ubi 2. numero 88. hoc intelligit procedere, quoties nullam remedium dari possit ad removendum obstaculum istud, secus vero si dari potest, puta quia dominus prohibens est inferior à Rege & recognoscit superiorem, nam tunc debet populus adire Regem & senatum ejus, ut id medeatur, quia ubi potest tolli impedimentum, nihil prodest, ut ibi per Mexiam eum aliquibus numeris sequentibus, & alibi nos diximus, & ita teneo, licet idem Avend. cap. 12. præf. num. 2. lib. 1. velit dicere quod si alius quam universitas petat, tuendus erit in possessione reus, quasi excludat alium agentem, quam universitatem, sed fallitur meo iudicio; nam si unus de populo petit tanquam unus de populo nomine universitatis petat, & per consequens militat ratio & dispositio nostri text. & quæ possessio non datur in occupatore, cui jus restituitur & capad decimas, de restit. spol. in 6. & ex tradit. per Cov. in præf. c. 17. numero 6. Et qualiter formaliter libellus in remedio nostri text. tradit Aviles, d. e. 6. præf. gl. l. ij. de Toledo fol. 113. d. e. 6. præf. gl. l. ij. de Toledo fol. 113.

numero 6. scilicet, compareo & coram vobis, & conqueror de Titio & dico quod cum civitas hæc vel villa aut populus (pro quo agitur) possederit & possidet talem terminum, dictus Titius turbat dictam civitatem, villam vel populum in possessione sua, quare peto utque ad tales terminos & fines dicte civitati, villæ vel populo adjudicari, & tales debere esse confines & terminos declarari, & super talibus finibus silentium dicto Titio imponi quem tamen libellum ego intelligerem, quoties terminus occupatur per aliquem, sed si certa pars terre petita sub confinibus civitatis vel villæ ab ea ab antiquo possessis posita petatur, tunc melius meo iudicio ordinabis libellum dicendo: coram vobis compareo & conqueror de Titio, & dico quod cum talis civitas, vel populus habeat suos terminos distinctos & divisos per sua confiniâ & limites, intra eos dictus Titius habet injuste & contra jus occupatam talem partem terre in tali parte & sub talibus confinibus & limitibus turbans dictam civitatem, vel populum in sua possessione, quam de jure fundatam habet in tota sua jurisdictione, termino & territorio, quare peto breviter, & summarie secundum formam, ordinem & terminos legis de Toledo Titium ipsam excludi à turbatione dicta, & civitatem, villam, vel populum in sua possessione defendi, & si de aliqua decessit possessione restitui, & in pristinum statum reduci & reponi turbatorem ipsam vel spoliatorem graivibus compensando penis, ne deinceps contrarium attentet, & quod suis expensis si aliquid ibidem malificatum habuerit demoliarur, super quibus omnibus & singularibus & annexis & dependentibus peto mihi jus & justitiam ministrari omni meliori modo, & expensas peto & protestor, & juro, &c. & peto quod procedatur secundum formam & ordinem nostræ legis & ejus terminus assignatis & observatis. Et hic mihi videtur congruentior libellandi modus in materia nostræ legis, ex qua, si bene inspicatur, colligitur clare.

¶ Ibi, Y otras cosas pertenecientes al tal conçepto, & infra in hac columna dum dicitur, o otra qualquier cosa comun que ocupe, per hæc verba etiam comprehenduntur domus, & c. iudicis & allandizans de conçepto, & alia descripta in l. 1. tit. 5. supra isto lib. quam ad hoc sic tenendo allegavit Avend. dicit. c. 4. præf. num. 32. vers. item remedios lib. 1. & Mexia in l. nostra de Toledo, in 1. fundamento partis 1. n. 15. fol. 3.

¶ Ibi, El psequidor que sobre ello por vos s'fuerá dada, & sic particularis commissio & requiritur ut executio nostræ legis locum habeat, nam si absque commissioe hac processum fuerit, non habebit locum executio sententiae parte condemnata appellante, nam cum lex nostra sit nova, & novi juris introductiva, ita ut non obstanto appellatione executio sententiae sit facienda, si secundum legis nostræ formam processum fuerit, quæ substantialis forma est, & omnino servanda sub nullitatis pena, ut tenet Mexia, ubi supra

pra. in 12. fundamento partis 2. num. 1. cum sequentibus, merito quod omnia ad eadem proposita requirantur in progressu litis & sic quod commissio specialis requiratur Regis, vel ejus supremi senatus, ut videtur voluisse Avend. dicit. cap. 4. præf. num. 31. vers. tamen in civitatibus, ubi numero 32. in principio, inquit, facillime debere Regem concedere iudices ad inquirendum super terminis iis, ex l. 5. tit. 17. partita 3. maxime contra facientes defensas, aut prava, quæ vulgo, prados acortados, vocantur, de quibus in l. 13. infra eodem ubi aliqua dicemus. His tamen non obstantibus contrarium mihi tenendum videtur, imò quod specialis commissio non requiratur, sed quod corrector talis civitatis aut villa poterit procedere secundum terminos nostræ legis, & sic procedendum ejus remedium locum habebit, ut colligitur ex lege nostra, ibi que el corrigidor o otro juer, &c.

¶ Ibi, Llame a la otra parte, nam etiam deceptor & occupator & injustus citandus & vocandus est, ut late diximus, in l. 2. titulo 13. num. 3. cum sequentibus pluribus, supra lib. 4.

¶ Ibi, Treinta dias, per legem sequentem septuaginta constituuntur.

¶ Ibi, Y mostrar el titulo y derechos que tiene, nam cum civitas & villa possidet terminos sub certis limitibus & intra illos censetur de jure habere fundatam suam intentionem tam quoad & dominium quam quoad possessionem, ut inquit Avend. cap. 12. præf. num. 3. lib. 1. & in cap. 4. vers. constituto, cum sequentibus lib. 1. & iterum ibi, num. 5. vers. pactet, & diximus in l. 1. tit. 15. n. 58. cum aliquibus sequentibus lib. 4. supra, nimirum si, ut ubi dixi Avend. cogatur occupator terrarum intra terminos illos existentium demonstrare titulum, ut inquit lex nostra, neque quis est tuendus in possessione & refragante juris presumptione, secundum Covar. in præf. c. 17. n. 6. vers. undecimo, cum sequentibus, & Avend. c. 4. præf. n. 7. vers. si vero regio lib. 1. & facit dicta per nos in l. 2. tit. 1. lib. 4. supra, & per Mexiam, in l. de Toledo, 9. fundamento partis 2. n. 15. 16. & 17. fol. 82. Sed cum hic agatur de remedio restitutorio, & sic spoliationis, quomodo admittitur exceptio tituli, cum in remedio restitutorio solet dici non habere locum regulam illam, frustra petitis quod statim restitutus es, sed omnino sit facienda restitutio spoliatae possessionis non obstante exceptione domini, & dicendum est ideo, ut esse vel quia lex nostra loquitur in spolio præsumpto vel clandestino sine violentia per occupationem terrarum factam, in quo admittitur probatio domini in continenti & facta, ex l. 27. tit. 2. part. 5. & in l. 5. tit. 10. ead. part. quod non est in spolio facto per violentiam in quo non auditur volens docere de titulo etiam incontinenti in odium violentiæ, ex regula spoliatas est ante omnino restituendus, ut, c. in literis, de rest. spol. & in l. si quis ad se fundum. C. ad l. Juliani. de vi. & probatur ex l. si. tit. 10. p. 7. & ideo nimirum si lex nostra titulum admittat etiam probandum per testes noviter receptos & examinatos intra terminum nostræ legis, quod

UNIVERSIDAD

UN

AL DE

R

non est in spolio cum violentia facto, in quo exceptio domini non admittitur nisi statim conflet de dominio ex titulo, vel probatione probata inter easdem partes, ut diximus latissime in l. 2. tit. 13. num. 73. cum sequen. pluribus libr. 4. supra & ita hanc rationem ad nostram legem assignat & considerat Avend. d. c. 4. par. n. 12. ubi n. 10. & 11. inquit legem nostram in dicto spolio presumpcio loqui, non vero si cum violentia, & Mexia, in l. de Toledo. in 9. fundamento partis 2. num. 39. & 21. fol. 83. vel quia ex consuetudine & sic a fortiori ex legali dispositione, ut hic, induci potest, quod simul de possessioe & petitorio agatur, ut not. Anton. de But. in c. si in fine, de ordine cogn. & expresse Avend. d. numero 12. vers. etiam potest cum sequen. & ideo iuste lex nostra admittit probationem tituli, si iusta enim causa ostenditur, quare concilium non possideat, sed reus conventus, etiam si allegatur presumpcio spoliium, non fit restitutor, ut not. Innoc. in c. cum ad sedem de resit. spoliar. Allicis, decis. Neap. 392. numero 17. & sic contra iniuste & indebite occupantes nostra lex loquitur, non vero contra possidentes cum titulo, secundum Mexiam ubi supra in 1. fundamento 2. par. numero 1. fol. 55. & latius in 2. fundamento eisdem 2. par. numero 1. & sequen. ad hoc ponderando verba nostre legis, ubi: *injustamente*, & bene: debet tamen a reo convento probari titulus vel jus certum ex tex. nostro in iis verbis, *ingrese el titulo o derecho que tiene*, & sic jus proprietatis, non vero antiquioris possessionis, eo quod in hoc casu non sufficit probare possessionem ad probandum dominium, quod quidem etiam presumpcio non probatur per eam, & ut not. Bar. in l. si duo in fine. ff. uti posside. & Avend. in d. c. 4. numero 8. in prin. & iterum ibidem numero 13. ad finem, eo quod conflictu quod res occupata erat intra consuetudinem civitatis vel ville probata est ejus intentio tam quoad dominium quam quoad possessionem, & sic resistit jus possessioni contrarie ab occupatore allegata, & per consequens nihil prodest, neque quoad dominium inducit probationem, & consequenter reus conventus debet ostendere titulum & jus certum, ut inquit Avend. d. numero 13. in fine. & Mexia, ubi supra in dicta fund. 9. partis 2. numero 20. fol. 83. Aliam rationem quare lex nostra admittit tituli probationem reddere poteris, scilicet, quia cum civitas sit persona potens & a qua, facta ei restitutione, difficulter res restituta recuperari possit, ideo denegatur ei possessionis restitutio, nisi in defectum probationis tituli a reo convento demonstrati, ut regulare est, in hoc casu, in quo & denegatur possessio, ut colligitur ex Abb. consil. 55. & aliis relatis per Avend. dicit. numero 14. & diximus in l. 3. numero 65. tit. 13. lib. 4. supra. Sed est necessarium videre in casu & remedio nostre legis, quem titulum tenebitur demonstrare reus conventus ad excludendam civitatem, villam, aut populum a possessionis petitione, ex remedio nostre legis intentata, & quia hic est principaliter nostre

legis punctus cum late declarandum judicavi. Et in primis principaliter titulum reputo, licentiam Principis datam civitati ut huic reo convento daretur terra illa super qua lis mora est, hanc enim licentia est verus titulus, ex l. 11. infra isto tit. & libr. Rex enim est legitimus administrator reum civitatum & villarum ac populorum & bonorum eorum, & ad eum super iis est recurrendum. Et ante assignationem terminorum potest illas, cui voluerit donare, post assignationem vero non liceret nisi ex populi consensu & adhuc non nisi ex causa publica id Rex faceret, ut utrumque membrum & prosequitur Avend. in dicit. cap. 12. 17. numero 19. & 20. Rex enim ipse nisi ex causa & cum maxima moderatione & causis cognitione id facere non solet, ut experientia compertam habemus, maxime illic temporibus in quibus magna necessitate populi concurrunt ex militum congregationibus; & missionibus in has partes, ubi pro eorum sustentatione & expensis, magna consumplerunt bona, pro quibus damnis reparandis necesse est fuit imponere censum, & alienare aliqua ex publicis, & id neque rex concedebat, nec alienari volebat, nisi adhibita causis cognitione necessitate illarum, & expensarum factarum, & quod non habebant populi alia bona, ex quibus id satis fieri ac solvi posset, & alia, que in ipsa schedula Regia jubebantur probari, quorum informatio cum ipsa originali schedula Regi remittebatur & camere sue, & ab inde cum maxima deliberatione providebatur id, quod iustum erat, & necessarium pro illorum necessitatem reparacione & satisfacione, & necesse est hac datus a rege, datus censetur ad petitionem populorum, & hic est verus titulus pro defensione habitorum a populo illo. Secundus vero titulus erit, possessio immemorialis, probando, quod reus conventus & antecessores sui possideret & possederent rem illam per tantum tempus, cujus in contrarium non est memoria articulando immemorialem ipsam, & probando eam juxta juris formam, sufficeret: probans enim eam, probat se esse verum Dominum & possessorem, ut in cap. super quibusdam 4. 1. de verb. signif. l. 1. §. denique, de aqua plu. ureca. per glo. l. 1. de ser. & aqua, ut per Fel. & Ripam, relatos per Avend. in tenentem in dicit. cap. 13. par. num. 5. libr. 1. & de hac immemoriali tradit placit. Covar. in Regul. possessor. 2. par. 9. 3. num. 6. & 7. de regul. jur. in sexto, & nos alibi diximus. Quod addo verum est, quod secundum Avend. dicit. cap. 12. num. 6. non solum procedit quoad terminos verbales, vulgo Baldios, sed etiam intra illud, quod dicitur, *Plaza, Exento o Dehesa*, & nam licet illa sint imprescriptibilia, ex l. 7. tit. 29. par. 3. & ex l. cum publicum. ff. de via publ. neque in talibus possit constitui servitus perpetua, ex l. 13. tit. 32. par. 3. & sic non possint pro censu obligari, sed neque pro censu universitatis vendi, secundum Alex. in l. commedus. ff. de re jud. & prescribitur publicum omne quod est intra limites illos, secundum Bal. in Rab. C. de contrah. emptio. locutum per Socin. consil. 227. vol. 2. Tamen hanc presump-

presumpcio excluditur per probationem possessionis immemorialis & privata esse prescribitur & non publica terra illa petita, cessaret tamen hac presumpcio ex tali immemoriali causata si quoquo modo constasset terram illam fuisse publicam, ex l. si arbor. & ibi glo. ff. de probatio. notat Fel. alios allegans in c. sicut olim. de re jud. & sic cum de certa parte agitur, non vero de tota platea, vel defensa aut exitu prescriptio immemorialis procedit, secundum Avend. dicit. num. 6. ubi num. 7. & 8. respondet legibus contrariis ut non obstant huic ampliationi. Ego camen in l. 1. num. 64. tit. 15. lib. 4. supra, tenui & nunc etiam teno contrarium, ut verius, imo quod etiam in parte platee exitus, aut defencie publice non procedat prescriptio immemorialis quoad proprietatem, quoad quam imprescriptibilia sunt, licet quo ad usum & servitorem paculandi, bibendi & similia bene procederet hac immemorialis prescriptio. Et cum quoad proprietatem non procedat ulla prescriptio, & pars exitus defencie aut platee sit in ipsis exitu platee vel defencie inclusa, nulla ratione effici potest quin illa pars sit publica, cum alie partes & publice sint, id enim indicandum est de parte quod de toto, & accessorium naturam sequitur principalis, quod si totam plateam exitum vel defensam imprescriptibilia esse fatetur Avend. cur & non partem sub toto & in toto illo comprehendam non reddemus etiam imprescriptibilem, & sic ampliatio hac Avend. quoad exitum, plateam & defensam non placet, nisi tantum quoad usum paculandi vel bibendi & similia, non vero quoad proprietatem & sic consilium cum aliis in quodam colmenario posito ab immemoriali tempore in quadam defensa publica boyal, vel quando defensa, exitus & platea non redeunt ex tali prescriptio in possessionem privatorum, sed manet semper publica, ut est videre in defensa, que est communis duabus civitatibus, universitatibus vel populis, nam per prohibitionem unius universitatis contra homines illos alterius universitatis acquiritur jus, ut illa defensa, que erat communis, remaneat apud unam ex illis universitatibus publica, & in usum publicum tantummodo altera universitate a communicatione & iure ejus exclusa, ut per plures allegationes concludit Jacobus in sua prescriptio, titulo de ser. p. & voluit glo. 1. 7. tit. 29. par. 3. & Avend. eos allegans in dicit. cap. 12. num. 9. & in dicto Colmenario, sic ego conclusi, & alii adhererunt huic meo consilio, scilicet, quod Colmenariis terra illius publica remaneret, ut omnes illius partu uti possent, nec prohiberi per Dominum colmenariis, prout volebat & pretendebat, & sic usum, non vero proprietatem prescriberet, & secundum hanc dicta l. 7. tit. 29. par. 3. & est declaranda, procedatque quoties nititur per prescripcionem bona talia, que sunt publica, facere particularia & privata, sed si semper publica manent, lex illa hoc non verat, ut optime probat Avend. in eo. cap. 12. numero 9. & 10. ubi numero 11. ex supra dictis inferit, quod manente sylvia vel defensu

publica potest acquiri prescriptioe jus vendendi in illa per certos homines alios exclusis, & jus piscandi, & hoc est quod diximus supra nos tenuisse in dicit. l. 1. numero 64. tit. 15. lib. 4. supra, quod jus piscandi, bibendi vel paculandi potest hac prescriptioe immemoriali acquiri in defensa, platea aut exitu publicis, non tamen proprietatis, & secundum hanc etiam est intelligendum id quod inquit Avend. dicit. c. 12. num. 11. versic. Quarta conclusio cum numero 12. Iste etiam notandum est in declarationem supradictorum, quod si id quod est occupatum, per aliquem particularem ad petitionem civitatis, villae, vel populi restitatur civitati ipsi, villae vel populo, & ipsemet populus retinet hujusmodi bona non in forma platearum exitus, via aut defencie publice, sed retinet sibi illa edificia, plantas, aut arbores ibi constituta per privatum illum occupatorem & restitutum, & utitur populus eisdem velut bonis ipsius particularibus, & non in usu communis facultatis, in hujusmodi casu, quia rediguntur ad bona communia in redditum solius universitatis, & non in usum omnium, tunc si quis hujusmodi bona sic redacta possederit per spatium quadraginta & 13 annorum prescribit ea, ut in l. 7. tit. 29. par. 3. ibi, *T esto es por que muguer sean de todos comunamente*, no usam comunamente dellas todos, mutante egin talia bona naturam primariam mutato usu possessionis, ut in l. 25. tit. 3. par. 3. ibi, *Deven usar dellas assi como de las otras rentas comunales que ovieren*, si ergo sic uti eis debent, prescribi poterunt, cum esset prima causa ob quam imprescriptibilia reddebantur, & sic debet cessare effectus, ex cap. cum cessante, de appellat. & ex notatis per Doct. in l. maritum. ff. solut. maritim. ex quo inferit idem Avend. dicit. cap. 12. numero 16. versic. & ex hoc inferunt, lib. 1. quod si defensa, que debet esse in usu paculandi tantum pro bestis agriculturae & non non pro aliis, quam defensam vulgus vocat, *Defensa boyal*, si talis defensa mutatur ab universitate & aratur ut fructificet frumenta & hordas in redditum populi ad solvenda vectigalia Regia, puta servitia & similia (ut nunc sit, *Para pagar lo de los ocho millones*) vel forte quotannis venditur herba ad dicta onera solvenda, tali casu lapsa decennio quo consuetudo hac & populi voluntas hoc approbantis colligitur, dicta defensa, que jam non est in commodo publico & usu communi, poterit licet aliis bona, que sunt in redditu universitatis prescribi spatio quadraginta annorum, ut ex ratione dicit. l. 7. tit. 29. par. 3. inquit Avend. ubi supra, colligi, quod ut firmum non refero, obstat enim & nimis huic illationi *De la defensa boyal*, prohibito l. 12. infra isto tit. & lib. Item intellige supradicta quod edificia facta in viis, plateis & defensis publicis populo restituta possint populo volente facta remanere, quoties non nocent & viis publicis & plateis & partu communi, nam tunc volentibus & contententibus singulariter omnibus in publico concilio non sunt demolienda ex l. dicit. 23. tit. 32. par. 3. secus vero si impediunt curiam publicam & partum, vel aliter offendant,

ostendat, nam tunc iudex populi poterit ea dirimere non obstante consensu concilii, nec sunt tunc retinenda ut inde populus commodum, vel redditum percipiat, ut deducitur ex l. 7. infra isto tit. & lib. ibi, *Pero en quanto toca a los popos, y aximozes, &c.* que sic est intelligenda ne oblit legi 9. hujusmodi tituli & libri edificia non esse demolenda disponenti, ut & ibi dicimus, & ita inquit Avend. *ditt. cap. 12. numero 17. & 18. ubi asserit, quod hac demolitio poterit fieri per iudicem & secularem etiam si edificium factum sit ab Ecclesia, ut per eundem Avend. e. 19. pr. numero 30. eod. lib. & Menochium, de reuim. possess. rem. 3. numero 489.* Et notandum est pro hac secunda forma probandi, quod si de antiquis agatur per indicia & probatur dominium & per famam publicam & possessionem, ut optime per Beronum, in questione familiar. 67. numero 6. cum sequent. Tertio modo probatur titulus circa terras Zebidas, & Baldia; vulgo dictas, de quibus noster est sermo, quando cum populi licentia datur aliqua pars terre hujus alicui, ut ibidem seminet hordeum, avenam, vel aliud genus leguminum, vel ut ibi plantet arbores, vel ut edificium faciat ad populi ornatum, & tam sic isto titulo possederit spatio 20. annorum seminando & arando, vel plantando arbores, vel edificando: nam licet sit prohibitum administratoribus civitatum & aliis regulariter terras has dare vicinis, ex l. 11. infra isto tit. & lib. notat Avend. *ditt. cap. 12. numero 21. & 22.* Tamen si dantur per populum & concilium ejus ad plantationem, seminacionem vel edificacionem, licet licentia sola esset inutilis, tamen si cum ea probatur possessio illa 20. annorum & quod plantatum est, aratum, vel edificatum & factum id ad quod fuit concessa talis terra, valet utique, & tuendus est in possessione possessor hic imposito sibi solario & censu, ex l. 9. infra isto tit. & lib. quam sic semel feci practicari, & tenet per eam Avend. *ditt. cap. 12. numero 24. versic. item dictum cap. cum sequentib.* nam appellacione terre vel agri non venit plantata, vel vineata, ut in l. nulla, & ibi per Bal. & Apollin. C. de acquir. possess. secundum Avend. d. cap. 12. numero 22. & 23. ubi in versic. quod intelligerem, hoc intelligit adeo esse verum, quod etiam si vellet possessores arbores dirumpere & tollere, & edificia destruere, non possunt, nisi essent, ut diximus, edificia & plantaciones populo nociva, & ornati ejus, nam tunc essent diruenda ex dicta l. 7. infra, eod. & prosequitur ipse Avend. ibidem numero 27. versic. si vero cum sequentib. ubi idem inquit si adesset titulus hereditarius, puta quia possessor talis terre eam habuit a majoribus suis titulo hereditario vel donati, ut ibi per eundem Avend. numero 29. vel alio particulari vel universali cum possessione 40. annorum & edificatam, vel aratam & cultivatam secundum terre illius qualitatem, & sequitur Mexia, in l. de Toledo in 9. fundamento part. 2. numero 42. fol. 86. datur tamen concilio restitutio intra quadriennium post impletam prescriptionem, secundum Suarez, allegacione 15. allegatum

UN

ad hoc per Avend. in dicit. numero 27. versic. si tamen, ubi in versic. sequente, addit ad Suarez de plantatis solum loquentem, ut idem sit de aratis, vel ad culturam appropriatis, prout sunt terre date, Para Alcazales licet secundum eam ibi in eod. numero 27. versic. in plantatis, datur quid plus in plantatis quam in aratis, scilicet, quod post factam plantationem si terre sunt habitae a consilio perpetuo durabunt apud possessores, etiam si possederint minori tempore 40. annorum, & istud operatur licentia populi & bona fides causata ex titulo illo imposito eis solario, sive censu ex dict. l. 9. infra eod. nam si ultra quadraginta annos dicta bona sic fuerint possessa in tali casu liberet & sine ullo solario prescribentur, nam dicta l. 9. infra eod. non loquitur quando cum licentia & concilii adesset possessio major 40. annorum. In terris vero aratis, de quibus lex illa 9. non meminit, vel in plantatis habitis tamen alio titulo quam Regis vel concilii quadraginta annorum spatium & cum titulo dotis vel hereditario requirerent ut possessor tueretur in possessione imposito sibi censu ex dict. l. 9. si probet eas an alle temporibus congruentibus, ut voluit Avend. *ditt. cap. 12. numero 27. versic. quando vero, & ibi versic. in plantatis.* Imo & plantata si ad populum revertantur eique restituantur ex aliqua causa, debent, ut dictum remanet, conservari & in eisdem plantis & edificis, secundum legem 7. infra eod. & secundum hanc est declaranda lex 1. supra isto tit. disponens quod omnia plantata vel edificata in publicis terris & paribus demoliantur, nam non procedit in iis, quae per spatium quadraginta annorum cum quolibet titulo possesse sunt, vel spatium viginti annorum cum licentia Regis vel concilii plantatae sunt, edificatae, vel cultivate, nam non auferuntur a possessoribus, sed imponitur census, secundum quod in dict. l. 9. infra eod. disponitur, nisi edificia essent multum nociva, tunc enim diruuntur, ex dict. l. 7. infra eod. & sic declarat dictam legem Avend. d. cap. 12. part. numero 29. in princ. lib. 1. & Humada, in l. 5. tit. 26. part. 2. glof. 6. num. 10. cum sequent. Quae notabis, quia non sic reperies congeita & declarata. Alius & quartus titulus vel quintus possit esse ut possessor in possessione tueretur, scilicet, quoties res quae petitur, fuit in extimo publico postea & allibrata tanquam illius a quo petitur, nam quoad ipsum populam agentem alio non petente probatur dominium ex extimo illo secundum Paul. in l. si pater. C. de Altit. empr. notat Soc. consil. 90. col. 4. vol. 1. & Avend. *ditt. e. 12. numero 9. versic. item ultra,* ubi in versic. alios, allegat l. 10. tit. 14. part. 3. alios modos assignantem, quibus titulus iste probari possit. Ultra quos ego considero alium probandi modum titulum hunc, scilicet ut possessor excusetur a petitione concilii, scilicet probando, quod res illa existit extra limites & territoria populalius, vel quod populus ille petens non habet fines & terminos limitatos & confinis distinctos, nam hoc probato, obtimeat utique possessor hic convectus & excluderetur concilium

a pe-

a petitis, eo quod lex nostra solum loquitur & procedit, quoties populus habet terminos distinctos, & facta est assignatio terminorum illius loci ab antiquo, idque debet concilium probare ut obtimeat, ut jam in hac diximus lege, & tenet Mexia, in l. de Toledo, *ditt. 9. fundamento, 2. part. numero 2. cum sequentib.* aliter enim diceretur *Tierras Realegas.* ut inquit Avend. in cap. 4. part. numero 5. versic. patet ergo, lib. 1. & Humada, in *ditt. l. 5. tit. 26. part. 2. glof. 6. numero 15.* Probanturque limites & confinia & multis modis, & decem modis concludentes probationem terminorum, notat Guileo Papae, *decif. 193.* & octo descriptit Caflan, in *Conf. Burg. Rubric. 1. s. 1. glof. Ou tercioire. verbo, Malita.* & Avend. *ditt. cap. 4. numero 19. & Aviles, cap. 6. part. glof. La ley de Toledo, num. 14. cum sequentib.* & Mexia ubi supra, numero 2. cum sequentib. & Mascard. de probatio. tom. 1. consil. 393. cum 9. sequent. & in probationibus confinium & terminorum probatio per aspectum est potior, ex text. in l. si irruptione. 9. ad officium. ff. fin. regum. l. 4. tit. 14. part. 3. l. fin. tit. 15. part. 6. notat Avend. in *ditt. cap. 4. num. 19. versic. ideo lib. 1. Hippolyt. in pract. 4. secunda, numero 23. cum plurib. sequent.* & Mexia, ubi supra, nunquamque probatio hac per aspectum & oculorum ceteris excludit, secundum Jaf. in l. eam. 6. in popularibus. num. 6. ff. de jur. jur. & requisita ut iure fiat hac oculorum inspectio, sive per iudicem causae, sive per commissarium ejus, vide per Rebus. in 31. tom. consil. Franc. tit. de dilatio. art. 2. glof. 2. num. 21. cum seq. & continuatio limitum attento jure communi & omnia provinciae consuetudine debet fieri recta via, & non indirecta, ut in l. adeo. 8. infula. ff. de acquir. rer. domin. cum quo concordat l. 27. tit. 28. part. 3. not. Soc. consil. 181. col. 3. vol. 1. Avend. d. numero 19. versic. & conuatiuo, & Mexia, ubi supra, numero 6. & in consilii probationum se invicem contrariantium, prout quotidie contrariantur, & in finalibus questionibus antiquiore probatio tam testium, quam instrumentorum debet & prevalere, secundum Alber. in l. in finalibus ff. fin. reg. & Avend. d. numero 19. versic. & ob id, & glof. Mojones. l. si. tit. 15. p. 6. standum est enim vetustati, ut in l. 2. C. fin. regum. in Antiven. de admin. offic. in fin. col. 3. l. siue possidetis C. de probat. & testes de actibus positivi deponentes praeferrendi sunt aliis de eis non deponentibus: qui actus positivi sunt, liberatio, pascualio, vel aratio terrarum, qui sunt modi significativi possessionis & terminorum, secundum Bald. l. sient. 6. l. ff. quod cuiusque uni. nem. sequitur Allicid. *decif. 376.* & Avend. d. e. 4. numero 20. versic. & inter alios, & probata in iis antiqua & possessione, praesumitur antecessores iuste possidisse, secundum Bald. in cap. si diligenti. ad fin. de prescript. & praesumitur possessorem tenere justitiam penitentem, & habet talis possessio vira tituli, constitutionis & privilegii, ut per Rolan. Valle, consil. 3. numero 96. 97. & 107. vel 1. & praesumptio oritur ex antiquo actu

Azcedo in Recopilacionem. Tom. IV.

ut not. in c. veniens, de verb. signif. & quod constat praesumptive satis dicitur apparere, secundum Abb. in c. Scribam, de praesump. Bald. in l. si. ff. de her. instit. Allicid. *decif. 13. numero 24.* & verum dicitur & est, quod praesumptive est probatum & acquit ac si verum probaretur, secundum Tyraq. in l. si nunquam, verbo, Donacione largitus n. 158. cum seq. pag. 238. & sic antiqui limites praescribantur, ut per Franc. Marcum, *decif. Delphin. 216.* Iidemque testes deponentes de limitibus solo affixis & in terra natis, vel per montes, vel flumina & aut rivulos distinctis praescribantur testibus de limitibus diversis deponentibus, qui solum sunt positi supra terram, vel in arboribus & positis per manus hominum, qui enim mutabiles sunt, appositus verbi a natura immutabiles ut flumina, & aeterni ut montes, & in eis quod cum fuit verum, & hodie etiam est verum, l. qui bona s. si quis stipulaturus. ff. de damno infecto, notat Bald. in *ditt. l. in finalibus ff. fin. regum.* & ubi duae concurrunt rationes & praesumptiones, naturalis praesertur accidentalibus, l. eum qui probabilem. C. de episcopis & cler. & ibi Bald. inquit, quod praesumptio & naturalis praevalet alteri cuiuscumque opinioni, & tenet Craver. consil. 250. numero 2. volum. 1. & quia limites ut tales sunt, debent esse erecti & terre affixi. l. 1. s. qui in rebus. ff. de falsis. l. qui cabolas, in princ. ff. de furis, & debent ire recta via non vero indirecta & tortuosa, ut in l. adeo. 8. infula. ff. de acquirend. rerum domin. Item & praescribantur testes de limitibus deponentes in favorem rei ad excludendum delictum reo impositum ex occupatione limitum, & eorum functione, praesertur enim praesumptio exclusiva delicti, secundum Roma. consil. 68. ex Barr. Doctrina, in l. non solum. s. sed ut probat. ff. de novi ope. num. quom legatur totus muodus, secundum Jaf. ibi, sequitur Gramm. *decif. 28. numero 2.* eo quod praesumptio est potentior, quae benignior, ex Barr. in l. si pupillo. ff. ad l. Falcidia. Jaf. in l. nominatum. numero 5. ff. de lib. & posth. Alciat. l. 2. in princ. numero 34. ff. de verb. oblig. praesertim si terra convicinas itidem limitantur per eisdem limites, quibus terra de qua est questio, nam ex contiguitate & vicinitate & verisimilitudo capitur & colligitur, ex text. 44. in l. si servis plurium, s. fin. de legat. 1. l. heredes palam, s. sed si necam. ff. de testam. quae iura ad hoc allegat Dynus, in cap. inspicimus, de regul. jur. in 6. Mantica de consil. tit. volum. lib. 6. tit. 13. numero 3. & Mascard. tom. 3. de prob. concl. 2409. vicinias. & prius in 1. tom. conclusi. 271. Castrum, sicut & una scriptura per alium declarat, & unum privilegium & per aliud, ut hanc & alia per Jaf. 45. in l. triicum. numero 6. ff. de verb. oblig. fol. 127. quae & alia multa in facti contingentia in quadam oculorum inspectione ab uno ex auditoribus Pinciane cancellariae facta allegavi, quae longum esset hic referre, & alius itidem praesumptionibus justificari poterit, per conjecturas enim limites probantur, ut per Mascard. *ditt. tom. 1. concl. 393. cum 5. sequentib.* Quem post supradicta vidi

K x unum

urum tamen in proposito volo te scire tanquam singulare, scilicet, quod si dono tibi vel vendo talem fundum talis nominis, solum fundi illius corpus considerando, etiam si adiciam, qui est sub talibus limitibus, & iugerum, si post appareat alia plura iugera continere, erunt donatarii & emptoris, ex tex. in l. si venditor habens, in princ. & in princ. & in versis. si minus. ff. de actio. emp. ubi si vendo tibi servum cum peculio, quod peculium est decem aureorum, si peculium est majus, erit emptoris, si minus debet suppleri usque ad illa decem, & ratio est quoniam tunc solum corpus consideratur, & illa decem vel limites & iugera causa demonstrationis adiciuntur, & apponuntur, & ea quae demonstrationis causa dicuntur non disponunt, ex l. si verbis. C. de testa. milit. & cum non disponant, non obligant, & sic augmentum est emptoris, vel donatarii, prout in specie consilii Oldrad. consil. 197. coramuniter approbatus secundum relatos per Burgos de Paz, consil. 25. numero 22. & in l. 3. Tanzi, numero 268. & 269. & Socin. Jun. consil. 42. numero 4. vol. 2. & Ant. Gom. tom. 2. cap. 2. numero 16. Afflict. decisio. 68. numero 3. & ibi Addit. ubi declaratur quando dicitur inceptum à corpore, late per Pinel. in l. 2. C. de re. vend. 3. part. c. 2. numero 3. cum pluribus sequentibus. & illam Oldradi doctrinam sequitur Dec. consil. 347. & Soc. consil. si. lib. 3. ubi optime inferit ad plura, & Tyber. Dec. Resp. 44. per totum lib. 1. declarat & exornat. & Alex. consil. 8. lib. 4. neque obstant doctrinae adductae per Bart. Socin. consil. 98. volum. 1. quoniam ut ibi ipse attestatur in facto illius consilii alia diversa & urgentia intervenerunt ad contrarium consulendum, quae in transitu retuli ut cum casus eveniret, scias partem tuam defendere ex dictis Doctor. vetera colligendo.

¶ Ibi, O tra qualquier cosa, & sic etiam pro officio conciliorum & jurisdictionibus & similibus locum habebit, prout iam dictum remanet.

¶ Ibi, Pesquisa simpliciter, y de plano, hic est unus casus ubi in civibus potest fieri inquisitio contra occupatores terminorum publicorum, quem & alios refert Aviles. c. 3. prat. glof. Ley, numero 5. cum sequentibus fol. 119. & quod fiat simpliciter & de plano est maximi effectus, ut constat ex dictis per Doct. in Clem. sape, de verb. signif. & per Marant. in prat. 4. p. dist. 9. numero 12. & per nos in l. 10. num. 125. cum sequ. aliquibus tit. 17. lib. 4. supra, quorum duos effectus describit Avend. dist. cap. 4. prat. num. 16. lib. 1. scilicet ut non admittatur testium repulsa in causa nostri text. ut infra in glof. Ni racha de testigos, dicemus. Item quod etiam inter duo concilia agatur remedio nostri text. non admittitur appellatio in isto possessorio, & ob id non procedit practica Marante. in sit. de appellat. num. 301. posita, ut advertit Avend. ibidem. d. num. 56.

¶ Ibi, O testigos, & sic novis testibus probari poterit. Sed an & ex parte occupatoris

novis testibus probari poterit dominium in iudicio restitutorio, ut impediatur restitutio petita ex remedio nostri text. & crederem quod sic, & quod est hic specialis dispositio in hoc, ita ut licet de iure civili in remedio recuperanda possessionis (secundum aliquorum opinionem) admittatur exceptio defectus dominii & proprietatis, hoc tamen verum est & procedit, dum tamen non ex novis probationibus id probatur, sed ex probatione probata antea inter eadem partes in alio iudicio, vel ex sententia vel instrumento, ut diximus in l. 2. numero 42. tit. 13. lib. 4. supra, tamen in remedio nostri text. id est singulare, scilicet, ut admittantur probationes dominii & ejus exceptiones probatae etiam ex novis dictis testium nunquam antea super hoc examinatorum, & hoc nulla alia ratione, nisi quia proceditur in casu nostri text. ex praesumpto spolio, ut supra dictum est, & ideo nimirum si haec probatio, quae alias in remedio probati spolia & veri & non praesumpti non admittetur, admittetur in terminis nostrae legis. Sed an admittantur testes in testes pro ipsa civitate vel contra, & contra eam nulli dubium: pro ea vero an admittendi sint, vide quae late diximus, in Tract. de decurion. Curia Pisana lib. 2. cap. 19. per totum, maxime in additione magna.

¶ Ibi, Dentro del dicho termino, ita ut si lapsus ejus termino fiat probato nihil proficit, nam cum lex ista sit nova dispositio cum novis modificationibus facta, quicquid in ea expressum est, censetur esse de forma substantiali, ita ut ea non observata corrumpant in contrarium acta, ut in simili diximus in l. 3. tit. 10. lib. 4. sup. & in terminis nostri text. dixit Avend. d. cap. prat. 4. num. 17. versis. est advertendum, lib. 1.

¶ Ibi, Ni racha de testigos, nam cum ista causa sit summaria, non admittitur testium repulsa, ut not. Rom. singul. 283. & Marant. cap. 1. & Lansian. relati per Avend. dist. cap. 4. numero 16. in princ. eo quod praedictum in summaris est reparabile, secus vero si irreparabile esset, nam tunc admittitur testium probationes, secundum Rebus. in Tract. de reprob. test. artic. 1. gl. 1. & 2. numero 16. sed cum ex lege sequente sint termini prorogati, datur potestas reprobandi testes, ut ibidem expresse disponitur.

¶ Ibi, Ni de las escrituras, pura si esset allegandum, quod erant falsa instrumenta, & cancellata, fraudulenta, nulla, vel à notario aut tabellione publico non confecta, vel quod non erat tabellio. Haec enim in materia legis nostrae allegari non possunt, cum sit causa summaria, & in qua simpliciter & de plano procedendum est, & attentata lege nostra id sine dubio procederet, sed cum ex sequente terminus prolongetur, & datur facultas reprobandi testes, poterunt & instrumenta contradici.

¶ Ibi, Que luego sin otra figura de juriso, & sic abique obstaculo appellacionis, ut in glof. Antiqua, illius legis dicitur.

¶ Ibi

¶ Ibi, Pierdan, y sea perdulo, quam tamen potest tunc incurreret resistens hic, quoties in sententia illa & processu super quo lata est, observatus fuit ad unquam tenor nostrae legis, secus vero si non esset; nam tunc neque dicitur & perturbari concilium neque contraveniri sententia, neque incurritur legis poena, secundum Mexiam, hic supra d. l. De Toledo, in 4. fundamentis. 2. p. numero 2. fol. 52. ubi cum sequent. id fundat eo quod ut ipse ibidem in 5. fundamento ejusdem partis sanxit, sententia nulla non est sententia, & in 6. fundamento, etiam ex aliis pluribus id fundat & prosequitur.

¶ Ibi, T que pierdan, in casu proxime precedente haec intellige, scilicet, cum legitime & iudicialiter lata sententia secundum terminos nostrae legis contra talem occupantem officia haec, & restitutionem rei jam facto concilio condemnatus ille adhuc persistit resistendo & turbando concilium in possessione sua, tunc enim amissio officii locum habet, non vero pro prima occupatione, & ideo idem dicendum, quoties in defectum officii est imponenda poena amissionis tertiae partis honorum, ut inquit versiculus sequens, T si no iuviere, qui in casu in quo loquitur versiculus hic, Pierdan los officios, intelligendus est, cum subrogatum fiat naturam illius in casus locum subrogatur, ex iuribus vulgaribus.

¶ Ibi, Aunque la parte que tuviere becha la tal ocupacion apelo, hic versiculus correspondet primae nostri text. dispositioni, scilicet, cum proceditur ad restitutionem rei occupatae contra occupatorem, tunc enim si processum est servato legis nostrae tenore, exequenda est sententia abique obstaculo appellacionis, quod intellige, ut non tollatur ex toto appellatio, sed tantum quod appellatio non obstat quin executio fiat, ita ut haec appellatio non habeat effectum suspensivum, non tamen perdit devolutivum, nam executione sententiae facta prosequi potest appellatio, ut colligitur ex finali versiculo nostri text. T por que esta causas; Limitatur tamen haec nostri text. conclusio aliquibus modis. Primo quoties non appellatur à sententia, sed ab inordinato processu, tunc enim admittenda est appellatio, secundum Bald. in cap. ex conquezione, col. 1. de restit. spol. Bart. l. 2. col. 2. ff. de app. recip. Ibi in l. 1. notab. 3. ff. de bon. poss. secund. tabul. Mexia in d. l. de Toledo, in resp. ad 2. fundamentum 1. part. numero 49.

Secundo limitatur nostra lex, ut procedat respectu executionis sententiae in possessorio, secus vero quoad condemnationem fructuum in ea factam, quoad eam enim bene admittitur appellatio & superseditur in executione quoad fructus, & ita colligitur clare ex nostra lege dum tantum quoad restitutionem possessionis loquitur, & verba proferunt, nihil autem de fructibus meminit, ut scribit Baldus in lege prima, C. si de monumenta possessio. Afflictus, decisio septuagesima septima. & alii relati & secuti per Mexiam ubi supra, numero quadragesimo octavo, folio centesimo sexagesimo octavo, & Avend. dist. cap. 4. prat. numero decimo septimo versis. item ex serie. Tertio limitatur nostra lex, ut non procedat quoties agitur contra Ecclesiam, aut Ecclesiasticas personas, hospitalem, vel monasterium vel ordinem militarem, tunc enim ex lege sequente suspenditur executio sententiae interposita ab ea appellatione, & refert Avend. disto numero decimo septimo, versiculo, Itaque quando, & tunc appellatio est interponenda & presentanda coram supremo Regio senatu, non vero in cancellaria secundum legem sequentem, ubi repetemus. Nota tamen quod si Ecclesia, vel aliqua ex dictis personis in hac limitatione contentis tantum pro fundamento vel intentionis ostenderit solummodo licentiam concilii tunc illius, & facerentur se nullum alium titulum habere, neque possedissent longo tempore, in hoc casu etiam contra Ecclesiam & personas ecclesiasticas & loca pia fiet executio, non obstante appellatione, ut colligitur ex lege quinta, infra, isto titulo & libro, adnotante sic subscriptione marginali posita in columna penultima, in fine legis quartae sequentis. Nam etiam si antea ex lege nostra praesentato titulo concilii, interim quod dispatetur de eius validitate, esset admittenda appellatio, tamen iam ex lege quinta, infra eodem, non admittitur, si solum modo titulus concilii praesentetur, prout inquit Avend. dist. numero 17. versiculo, Item quando, & Mexia, ubi supra, numero 50. fol. 169. Sed an admittitur & restitutio iam quod cesset appellatio, & in hoc viderit non cessare, eo quod lex nostra non excludit expresse restitutionis remedium, sicut appellacionis, & restitutio non censetur exclusi, nisi aliud expresse dicatur, ut diximus in lege prima, titulo sexto, numero vigesimo primo, libro quarto, supra & late per Franciscum Becium, consilio duodecimo, numero sexagesimo octavo, cum sequentibus, & ita in terminis nostrae legis tenet Avend. dist. c. 4. pariter, numero decimo septimo, in fine, cum principio sequentis libri primi, & Mexia, in dicto Responso ad secundum fundamentum, prima partis, numero quadragesimo quinto, folio 168. Sed eorum pace dixerim, Mihi videtur in terminis nostrae legis contrarium, nam lex nostra postquam exclusit appellacionem, & ideo nullitatem, omne etiam quodcumque aliud remedium excludit, & sub universali illa, O de otra qualquier remedio contra la sententia, restitutio censetur exclusi, ut neque per eam executio sententiae impediatur, ut in simili late diximus, in l. 2. numero 4. & 5. titulo 19. lib. 4. supra, & in l. 4. titulo 17. numero 5. cum sequentibus, eodem lib. Et hoc (supposito pro vero) esse processum in causa secundum

K x ij tenorem

Arredo in Recopilacionem. Tom. IV.

tenorem nostrae legis, & eo servato, tunc enim etiam inspectis probationibus videtur iudicem ius partis convenisse, non impidetur executio sententiae ob restitutionem contra eam intentatam, & ita mihi videtur salva in omnibus dictionum partum & aliorum censura, & versiculus nostrae legis in finali ejus columna, ibi, *Pero si las tales sentencias fueron dadas sin llamar, e sin oyer las partes*, non obstat, nam loquitur & procedit, ut ex precedentibus versiculis apparet, quoties executio sententiarum jam productarum petitur, & ex tenore earum, & processu apparet formam nostrae legis non esse servatam, ex eo quod pars condemnata non fuit audita, quia tunc non est exequenda, sed de novo est processus fulminandus, non vero non loquitur in hoc casu, sed cum pars est audita, gravata tamen in condemnatione, in hoc enim casu dicimus nullitatem & restitutionem denegandas, ut non impediatur executio sententiae condemnatoriae latae contra talem occupatorem, idque etiam colligitur ex aliis verbis versiculi sequentis nostri text. dum de pendencia litis dixit, addit, *I no embargante otras qualesquier causas, y razones que allegare para impedir la execucion*, notanda sunt enim haec universalis verba, & geminatio, ut etiam in contrarium allegata quaecumque sint non impediatur executio, nisi illa tantum, quae impediunt lege nostra attenda dictum est.

¶ Ibi, *Que parezcan ante vos en el nuestro conejo*, hoc ut inquit subscriptio marginalis nostri text. alteratum est per l. 2. titulo 4. libro 2. supra, scilicet, quod super appellationibus prosequendis in iis causis non est adeundus Rex, neque ejus sensus supremus, sed Cancellaria & districti illius, in quo fuit restitutio occupatorum ex dist. l. vigesimoprimum. fallit tamen ejus generalis dispositio in casu legis sequentis propositae sub versiculo, *Salvo si la sentencia fuere dada*, scilicet, cum processum est contra Ecclesiam, aut ecclesiasticas personas, hospitale, monasterium, vel ordinem militare, nam tunc etiam a sententia lata contra Ecclesiam, & personas ecclesiasticas, & hospitale, & monasterium, vel ordinem militare, in gradu appellationis adeundus est Rex, & ejus Regius senatus, & hic casus cum sit specialis & in favorem dictionum statutus, non censetur derogatus per dispositionem generalem dictae legis vigesimaprimum, sed potius haec lex vigesimaprimum per supradicta declaratur, ut non procedat quoad haec.

¶ Lex Quarta sequens est declaratoria hujus lege nostrae terrae, & ideo quae in hac legis 3. dicta sunt, sunt etiam pro declaratione hujus lege 4. dict. ut ibi videri potest, & sic non est necesse iterum ea repetere.

¶ Lex Quinta itidem est declaratoria dictae nostrae legis 3. & ejusdem materiae, & circa eam solum notate debetis quod licet titulus solus concilii per reum conventum allegatus non sufficiat, tamen si cum eo

concurrat possessio longa & res illa sit plantata, vel edificata, sufficit ad impediendam executionem sententiae condemnatoriae, durante appellatione, ut ex lege 9. infra eodem dispositum est ad hujus declarationem, aliis nullo modo leges haec se compati possent, & in lege 3. supra eodem diximus.

IN LEGEM SEXTAM.

Quae sunt illa, quae reducenda sunt ad passum communem, declarat l. nostra, quae quidem breviter summatim non potest.

¶ Lex ista dividitur in quatuor casus. Primus apponitur in principio, ibi, *Por ende para obrar*, usque ad versiculum, *T los otros terminos*, & abinde usque ad versiculum, *T los terminos y exidos*, ponitur secundus casus, & ab isto versiculo, usque ad versiculum, *T an quanto*, apponitur tertius casus: & ab isto versiculo, *T en quanto*, usque ad finem, apponitur quartus casus, & in versiculo, *Lo qual todo*, in fine nostrae legis jubetur omnia dicta in iis quatuor casibus esse omnino servanda & exequenda, & in relatione senatus Regis supremi mittenda illa, quae in executione supradictorum egerint, & haec continet tota nostri text. dispositio, quae solum loquitur quoad reducendam ad passum illa, quae cum antea passui communi essent deputata, in culturas redacta sunt, ut ad passum antiquo communem reducantur & restituantur.

¶ Ibi, *Rompien los pastos*, ex quo magna incommoda proveniebant, ut inquit notat text. hic; expedit enim Reipubl. pastibus abundare, ita ut licet militum animalibus suis danda & pascula & alimenta, id tamen ita fieri debet si sine laesione caralium & vicinorum id fieri possit, ex text. in l. 2. & ibi Doctores. C. de pasculis publi. libro 11. Adde ut si statuto usu munio concedatur singulis de populo, certo tempore anni, quod eorum animalia cujuscumque sint generis sylvas publicas, seu ipsius populi pascula depascantur: & deinde major pars ipsius populi statutum hoc reformetur, & constituent, nulli licere sub certis penis sylvas seu pascula, aut eorum partem ejus animalibus pasci, nisi illis tantum, quibus agri & terra arantur, quod ab hac reformatione, seu statuto & utpote iniquo, appellare licet, imo & hoc ultimum statutum esse diruendum, eo quod praedicto ultimo statuto cives oppidorum expelluntur ab usu communium pascorum, contra l. 1. C. de pasculis publi. libro 11. & in l. in tantum, §. universitatis. ff. de rerum divisione, & ex eo etiam quia pauperes tali reformatione onerantur, quos ipsi pasculis jure uti posse non est ambiguum ut colligitur ex l. 4. titulo 28. part. 3. & tenet in expressis terminis Ripa Respons. 95. quem refert & sequitur Burgos de Paz in l. 1. Tauri, numero 352. cum tribus sequentibus ubi & alia infert, ubi in lege 3. num. 90. cum sequentibus pluribus examinat an pascula pro modo possessionum, vel indigen-

indigentiae cives habere & debeant, & an plus divitiis quam pauperibus sint applicanda: & nota quod pascorum quaedam sunt & activa, quaedam hyberna, ut inquit Ripa ubi supra, numero 12. & rerum experientia ubique & praesertim in iis provinciis De Estremadura, clarus apparet & quotidie videtur, locantur enim hyberna suo tempore & activa iisdem suo, quae vulgo vocantur, *Invernaderos*, & *Veranaderos*, ibi, *Sin licencia nuestra*, ex his verbis junctis verbis sequentibus, *Sin embargo de qualquier appellacion*, colligit Avend. cap. 4. part. numero 17. versic. Item quando, libro 1. quod ubi adest licentia Regia in terminis occupatis per personas particulares, appellatio & ab eis interposita a sententia condemnatoria de restituendo eas suspendit effectum sententiae, ut in lege 3. supra eodem, diximus: Neque obstat versiculus nostri text. ibi, *T los terminos, y exidos*, ubi appellatio rejicitur, etiam si ad sit licentia, quia non rejicitur si durante tempore licentiae haec condemnatio restitutiva, sed tunc demum cum tempus licentiae est adimpletum, & sic non est contrarius versic. ille nostro.

¶ Ibi, *T reducir a pasto comun*, iudicem enim decernere debere, eam manere despiciendi necessitatem & quam statuit antiquitas, disponit Imperator, l. 1. C. de pasculis publi. lib. 11. & notat Ripa, Respons. 93. num. 13.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Omnia restituta civitati seu montium, vinearum & adificiorum ut aliarum rerum conservanda sunt pro bono communi, & utilitate, nisi impeditura sint publicis commodis, hoc dicit in summa.

SUMMARIUM.

1. Civitas potest edificatum vendicare.
2. Major favor publicis videtur in conservatione plantarum & vinearum & adificiorum civitati restitutorum, quam in destructione.
3. Statuto fieri solet ut ligna de fociis & non de viridibus fiant. Nisi aliter utatur, & tunc ordo nostri text. erit servandus, ut ibi.
4. Locatio pastuum communium nihil valet, nisi omnes praesentem consensum, vel ex licentia Regis fiat. quod ibi discutitur & examinatur.
5. Diruenda sunt edificia & planta, si viis publicis impediunt.
6. Adificium ubi ledit viam, potest iudex illud propria autoritate diruere. & hoc de causa potest jus prohibere ne quis proprium fundum vallet aut circumdet, ut n. 7. & n. 8. quod ex hac causa potest appendicia frangere, nisi ut ubi.
7. Civitas ut latior & pulchrior efficiatur, potest iudex destrinere domos parvi praesentis felato pretio.

¶ Ibi, *Otros edificios*, potest enim civitas, si vult edificatum vendicare & ex text. ubi glos. Bart. & Platea in l. 1. C. de diversis praedi. lib. 11.

¶ Ibi, *T fuere restituendos*, intellige in casu, in quo de jure essent restituenda, & restituta forent, non vero ex hoc intelligas quod indistincte restituantur, sed in eo casu in quo de jure restitutio fit, eo quod possessor non docet de titulo, ut in lege 3. supra eodem dictum remanet & sic declarabis legem 9. infra eodem, ut dixi in dicta lege 3. & in eadem lege 9. repetemus, nam haec lex 9. loquitur & procedit quoties non auferitur terra, aut edificium a possessore, quia probavit titulum, nostra vero cum auferitur.

¶ Ibi, *Los conserven para el bien y pro comun*, cum in hoc major favor publicis vertatur, ut inquit Avend. in nostra l. propositum, in cap. 12. part. numero 23. versiculi. Cum in hoc tantum lib. 1. ubi in versic. quod intelligerem, ampliat hoc, ut etiam adificantes, vel plantantes voluerint diruere adificia, vel arbores asportare non possint, & nota quod bona populi restituta quae debent, in redditu populi remanere & non in communi usu, possunt praescribi, etiam si sint plantata, secundum Avend. cap. 12. n. 16. in fin. lib. 1. & alibi dixi in lib. 3. supra eod.

¶ Ibi, *T dexando en ellos horcas y pendon*, hoc regulariter jubetur servari in l. 10. infra eod. ubi canque montes ad ligna facienda scindi possunt, imo & in locis bene gubernatis solet statuto ordinari, quod ligna solum de fociis arboribus fiant, non vero de viridibus & sed ubi aliud liceret, debet servari ordo nostri textus, scilicet, ut cum moderamine scindantur, ita ut non ex toto incideant arbores remaneant, sed relinquatur *Horca y pendon*, idque quotidie inter partes convenitur dantes & recipientes defensas aliquas habentes montes, arbores ad cultivandum. Et nota quod in praesenti versiculo: *Salvo los montes*, usque ad finem legis triplex casus constituitur in modo fruendi terminis restitutis civitatibus, villis, & populis. Primus casus est in isto versiculo: *Salvo los montes*, scilicet, ut si montes sint magnarum multarumque arborum, de quibus montibus hic loquimur, deputentur ad usum lignorum scindendorum. Secundus casus est in versiculo sequenti: *T que los otros montes*, scilicet, ut si montes non sint ita populosi sicut in versiculo sequenti dicitur, tunc non scindantur, sed remaneant potius ad glandes legendas, & tutamen armentorum tempore hyemis, & ipsi montes & alii etiam termini sunt etiam pro passu communi armentorum. Tertius vero casus constituitur in versiculo: *T las viñas, y huertas, y plantas*, scilicet, ut si restituta civitatibus, villis, & populis sint plantata, tunc remaneant pro propriis conciliis, & haec omnia debent esse, ut in hoc titulo, diximus, ad scindenda ligna, vel pro passu, vel pro propriis conciliis, sed dividi & applicari certa pars lignis, alia pasturae, alia vero culturae, & alia propriis conciliis, nisi aliud videatur convenire, nam tunc & modum fruendi designabit, eo quod ut alibi

aut licentia Regis facta relatione moderabitur, diximus, ipse est administrator generalis eorum & moderator verus pro utilitate vicinorum.

¶ Ibi, Y los otros terminos; hic decerpitur aliud esse, mons, aliud vero terminus, ut jam diximus in hoc titulo, & notat Avend. dist. cap. prat. 12. n. 29. versic. & dicta lex tertia, lib. 1.

¶ Ibi, Embien ante nos; hic colligitur conclusio contradicte per Avend. dist. cap. 12. prat. n. 24. in princip. lib. 1. dicentem, locationem sive arrendationem pastuum communium in redditum populi non valere, si omnes habentes jus pascendi non assentiant, nisi fuerit ex Regia licentia, quasi velit quod si omnes habentes jus pascendi assentirent, valerent sine regia licentia, nam est expresse contra textum nostrum, & sic assumptum illud Avend. a contrario sensu est falsum & non tenendum & contra illud est postea text. hic, qui postquam pasturandi & sciendi & utendi montibus & terminis publicis & concilliorum restitutus civitatibus & populis modum constituit, & inquit quod si civitatibus, villis, aut populis aliud visum fuerit convenire, id cum Regia licentia fiat, & non aliter & licet videatur id procedere in terminis restitutus civitatibus & populis, idem tamen est in illis, quae semper fuerunt civitatum & populorum, neque in manus particularium personarum pervenerunt, ita ut restitutionem facere necesse foret, nam ex lege 1. supra isto libro & titulo, generaliter id videtur, & antiquus usus utendi terminis publicis servandus est, & si aliud est faciendum, debet fieri cum Regia licentia & non aliter, ut in eadem l. 1. diximus, & sic assumptum Avend. non est verum & contrario sensu, nisi Regis addit licentia quae solet dari, licet cum maxima consideratione, & cause cognitione pro solvendis tributis & oneribus impostis civitatibus, villis, populis, & habitatoribus earum, & sic videmus fieri & non aliter, & idem & a fortiori resultat esse falsa nec sequenda dicta per Avend. in eod. num. 25. versic. item licet, dum inquit, quod major pars populi sufficeret ad locationem hanc faciendam, sicut & sufficeret ad hoc, ut Rex licentiam concederet, & valet quantumvis aliis dissentientibus, nam licet hoc de Regia licentia cum majori parte populi sit verum, illud tamen quod Regia licentia non requireretur est falsum, & secundum haec intelliges dicta per eundem Avend. in eodem cap. 12. num. 16. versicul. ex hoc inferitur, & dicta per eundem Avend. cap. 12. num. 1. lib. 2. de propriis civitatum, quod locentur, procedunt in diverso casu, & sic circa propria & redditus proprios civitatis & populorum, quae solent quasi semper locari, secundum quod disponitur in l. 4. titulo 5. supra isto libro.

¶ Ibi, Pero en quanto a los payos, versic. hic limitativus est praecedentium & idem dictorum & dispositorum in lege 9. infra eodem, scilicet, quod si adificia in publico facta & restituta civitati, villa: aut populo, eo quod in solo publico facta, vel idem in publico plantata essent impeditiva cursus platearum

aut callium, vel viarum publicarum, tunc utique non sustinenda, sed dirucenda & sunt, & ita notat Avend. e. 12. prat. n. 24. versic. quod si ex supradictis lib. 1. & clarius ibidem num. 27. in princ. & num. 18. versic. quod si, & sic voluit l. nostram cum lege 9. infra eodem concordare, Doct. Humada in l. 5. tit. 26. part. 2. glof. 6. num. 10. & supra, in l. 3. diximus iterum.

¶ Ibi, Calles; ubi enim edificium publicum laedit viam, aut utilitatem, propria etiam autoritate potest iudex & demolire, ut notat Bald. l. lapilli. ff. de rerum divisione, & facit l. Proculus. §. fin. ff. de usufruct. & l. prescriptio. C. de oper. publi. & hoc est, quod providebitur in toto titulo ff. ne quid in loco pub. notat Jas. in l. de quibus, num. 21. ff. de legibus, & ex l. 23. titul. 32. part. 3. Id videtur consideratum dum dicit, Ca estos lugares tales fueron dexados para apostura e pro comunal de rados los que hi vieren, y no los deve ninguno tomar, ni labrar para si mesmo, quam ad hoc considerat Avend. cap. 4. pratorum num. 7. versic. ubi quod iure lib. 1. & iterum corrupte tamen eam allegando, in eo lib. cap. 19. num. 36. versic. & quando, & itidem in capitulo 12. num. 17. in princip. ubi in versiculo, & talis, ampliat etiam adificium sit factum ab ecclesia, prout in lege 3. supra eodem diximus, & hac de causa, ne via publica occupetur & transitus ejus impediatur, potest iudex prohibere, ne quis proprium fundum valler, aut circumdet, & etiam si fundus esset longe a civitate, & si scandalum ex hoc oriri potest, secundum Plateam, l. 1. C. de fund. limitroph. & Avend. dist. cap. 39. numero 39. ubi sic inquit intelligendum glof. & text. in l. per provinciat. C. de adif. priva. & hac de causa potest iudex frangere pondera & mensuras quantumcumque iustas in via publica & pendentia, secundum Cassian. in consuetud. Burgund. titulo Des justices, §. 1. in princip. num. 97. ad fin. fol. 20. licet, secundum Avend. dist. cap. 39. versic. ubi item limito pergulas, quibus vendentes utuntur, ut se tucantur a vento & pluviiis, non debet iudex prohibere, ex Bal. in l. Basilicam. C. de operi. publi. item supra dicta intellige nisi occupatio haec esset, temporalis, & non perpetua, puta dum aliqui in civitate adificatur, nam lapides & rudera, ac ligna possunt poni in via publica ad tempus, nam si adificatio licita est, omnia illa ad eam necessaria sunt toleranda, ut nominatim notat Bald. in l. preses. ff. de officio presul. Jas. l. quo minus, numero 68. ff. de summi. quos sequitur referens Avend. dist. cap. 19. numero 39. versic. & istam. Imo ut via latius efficiatur, vel pulchrior civitas potest secundum Avend. ibidem dist. numero 39. in princip. iudex de facto projicere & destruere domos parvi praedicti solatio pretio domitis: & haec quoad occupantes vias publicas, quoad illas tamen quae sunt iuxta muros, loquitur text. in l. 22. tit. ff. p. 3. & quae erat poena de jure communi, occupantura vias publicas vide per eundem Avend. dist. cap. 19. numero 40. & iterum in dist. cap. 4. num. 9. versic. facta autem per totum.

IN LEGEM OCTAVAM.

Balcones & similia dirucenda sunt, nec reedificanda, si videntur, ita ut via & calles sint clara, & non occupata sub nostri text. pana.

Ibi, Passadicos, y balcones; post multum tempus a publicatione hujus l. lapsum, vidi executionem ejus in hac Placentina civitate fieri, & justificatur ejus dispositio, tum ne prospectui publico officiantur, tum etiam ne vix publica obsecurentur, & sic latius aperiantur deliciis via, de quibus balconibus meminit Capota, de ferri. Verba. prati. cap. 62. de fenestra. num. 13. ubi se remittit ad alia loca.

¶ Ibi, Ni reedificquen, ni removen, ni adoben; hic est specialis casus ubi non licet reparare, reedificare, vel construere adificia, cum regulariter omnibus id licitum sit de jure in rebus suis, & hoc efficit utilitas publica, ob quam multa sunt specialia in jure introducta, de quibus per Hippolyt. de Macul. in pract. mi. 9. aggredior. num. 61. cum sequentibus pluribus.

IN LEGEM NONAM.

Adificanti plantantur in solo publico cum licentia concilii & per viginti annos possessum non est demolendum, sed census super eo imponendus ad mensuram in l. nostra declaratum, & est singularis lex, quam jam semel feci praticari, multo ante Copulationis hujus publicationem.

SUMMARIUM.

1. Lex hac nostra, & l. 1. supra eodem, in quibus casibus loquantur.
2. Legis 11. infra eod. declaratio.
3. Lex nostra non procedit quoad adificia in plateis & viis publicis.
4. Lex nostra etiam in terris aratis procedit pro censu imponendo.
5. Adificanti in publico potest census imponi ubi quid in adificante in littore maris.

Ibi, con licencia de los sales concejos, & sic l. 1. supra hoc tit. non loquitur cum ad est licentia concilii, sed potius ea deficiente, lex vero & nostra cum ad est dicta licentia & possessio cum ea 20. annorum, tunc enim si solaria haec publica sunt, adificata & plantata non sunt dirucenda nec avellenda a possessoribus, sed eis potius census imponendus, ut in nostro text. disponitur & sic casus declarati in l. 3. supra eod. & not. Avend. dist. cap. 12. prat. num. 29. lib. 1. & legem in sua dispositione considerat Ant. Gom. in l. 46. Tauri, num. 13. in fin. Neque obstat l. 12. infra. eod. & prohibens Concilii & rectoribus eorum datas concedere particularibus personis ex terminis publicis & communibus, quia l. illa procedit generaliter & universaliter prohibendo, sed si concessa fuerint ad plantationem, adificium, vel culturam, & plantate

ac edificatae sint vel arate suis temporibus, y a sus hojas que dicen, tunc utique non dirucuntur neque tollentur a possessoribus, sed imponetur census de quo hic, & sic l. illa 11. per nostram declaranda est, ne sibi contrariantur, prout non contrariantur & ita intelligit Avend. d. cap. 12. num. 23. in princ. neque obstat l. 7. supra eodem ibi, pero en quanto toca, quia loquitur ibi dicti quoties adificia haec essent nociva, & impeditiva viarum & sic quoad plateas & vias publicas & exitus & occupatos non procedit l. nostra, quia illa omnino restituitur concilii & ad plateas & vias ac exitus publicos rediguntur prout antea, quia esset alius nimis nociva impositio census, quibus quidem declarationibus leges istae optime sustinentur, & praticantur quotidie.

¶ Ibi, T por luengo tiempo, scilicet 20. annorum ut ex nostra l. patet, dum infra in decisione meminit de 20. annis, sed si licentia concilii, vel titulus alius non adest, quadraginta anni essent necessarii, & sufficerent, ut per Avend. d. cap. 12. pratorum. n. 27. & 28. & in l. 3. supra eodem, diximus iterum.

¶ Ibi, De veinte años a esta parte, non intelligas quod isti viginti anni sint numerandi a data potius & licentia concilii, alias parum aut nihil operaretur legis nostrae dispositio, & quia cum l. futura regulariter respiciat, non haec sed praeterita omnino respiciet, ut post vidi considerasse Avend. in d. cap. 12. n. 23. versic. & illa pragmatica lib. 1.

¶ Ibi, Se lex ponga censo; eam in hoc considerat Avend. d. cap. 12. prat. n. 23. in princip. lib. 1. qui in num. 27. versic. & in quantum l. nostram pro censu imponendo intelligit etiam procedere in rebus tantum aratis & licet non plantatis, quantumvis in aratis ibidem in d. n. 27. versic. quando vero, quadraginta annorum spatium requirit etiam cum titulo, ut sic in hoc distinguantur a plantatis in quibus cum titulo viginti anni sufficiunt, ut in l. 3. supra eodem, dictum est, & num. 28. ipsemet Avend. inquit quod si cum titulo possessio sint istae terrae cum transcurso pluraquam 40. annorum, nihil solatii nomine est imponendum, sed libere apud possessorem relinquenda, intelligitur tamen nostra l. ut non procedant secundum quod in glof. 1. nostrae l. diximus, quoties essent nociva talia adificia, quia tunc omnino sunt destruenda, & l. nostram in hoc de censu imponendo allegat Suarez allegazione 15. versicul. & quia, & Greg. Lopez in l. 23. tit. 32. part. 3. & quis census sit iste in glof. sequenti videbis, itidem non procedit si in platea, via publica, vel exitu sit plantatum: nam tunc destruitur & diruitur ex l. 7. tit. 29. part. 3. ut jam dictum est.

¶ Ibi, Cinco maravedis por cada alanzada, olim ex l. 1. C. de diver. prad. lib. 11. & in l. §. legatum. §. fin. ff. de operib. pub. & in l. 1. §. ne quis nemine. ff. ne quid in loco pub. & in l. praescriptio. C. de oper. pub. indeterminatem erat & incertum pretium, ex l. tamen nostra videmus jam decimum, nisi in casibus de quibus per Alex. in l. 1. §. tunc videmus. ff. de novi. oper. num.

num. ut inquit Avend. d. cap. 12. prator. lib. 1. num. 23. vers. ex quo concluditur, & hoc nimium est, nam edificanti in publico imponi potest census, secundum Roma. in d. l. 1. §. quod si quis, per text. l. 1. §. si quis. ff. ne quid in loc. pub. & Alex. relatus per Horol. in l. in tantum in prin. ff. de rerum divisione, col. 331. ubi tamen inquit edificanti in litore maris non esse censum imponendum cum iure permittente id faciat, ut per Avend. in d. c. 12. n. 27. vers. item qua dicta.

IN LEGEM DECIMAM.

Donanda non sunt per Regem restituta concilii civitatum & populorum.

Ibi, Et ex dato de la cosa publica, cui quidem nunquam Princeps vult prejudicare, ut in l. 2. §. si quis a princip. ff. ne quid in loco pub. deduxi plura in propositum in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra, num. 38. cum sequentibus aliquibus, imo non potest Princeps ut ibi dixi, abique peccato alicui tertio prejudicare, neque tollere jus quaelum, nisi ex publica causa & adhibito bono cambio, ut diximus in l. 1. tit. 1. lib. 4. supra, & in aliis pluribus locis, & ideo nimirum si Rex in presenti sibi auferat facultatem similia bona restituta concilii & ab occupatoribus ablata, aliis quam conciliis tradendi & dandi: esset enim unum altare cooperire, alterum discooperiendo, ut dicitur, imo & proprius diceretur, quod esset, sumere panem filiorum & dimittere canibus.

IN LEGEM UNDECIMAM.

Beneficium a principe non possim concedendum, bonorum publicarum civitatum & populorum, neque concilia & iustitia possunt in contrarium probare, & super datus iustitia ministranda est.

SUMMARIUM.

- 1 Terminorum publicarum civitatis, villa aut populi non debet Rex mercadem facere nisi ex causa publica.
- 2 Corrigitur per text. nostrum l. 3. tit. si. p. 3. permittent dari publica per concilium civitatis.
- 3 Omni populo consentiente an possint dari datus.
- 4 Compromissum factum ab universitatibus super iure pasturandi an valeat.
- 5 Domini in terris suis an possint dare licentiam capiendis publicis.
- 6 Iudices & rectores civitatis non possunt alicui concedere viam publicam sine speciali regis licentia.

Ibi, Non si huzesse merced, intellige per Regem; nam populi nullo modo eam facere possunt, ut in vericulo, pero mandamos, nostrae l. disponitur; Rex autem non debet facere, quia postquam fecit assignationem ter-

minorum civitati, villa, vel populo, hanc donationem non debet revocare, nisi ex causa publica ex l. i. i. v. verborum. §. ff. de rei vendi. l. 2. tit. 1. part. 2. dixi, in l. 1. tit. 10. lib. 4. supra & in aliis locis, si tamen Rex ex certa scientia id vellet derogando legibus & privilegiis contrariis, & sic l. nostra, & l. 2. tit. 5. supra sibi valeret utique tale beneficium, secundum Bald. in c. cum adeo, de rescrip. re-latum & secutum per Avend. c. 12. prator. num. 20. in prin. lib. 1.

Ibi, Pero mandamos, hic corrigitur lex 3. tit. fin. part. 3. permittens ex licentia populi capi posse & publica, & sic datus dari per concilia populorum, ex l. tamen nostra id vetatur, neque est contra l. 6. supra eod. quia ut ibi dixi, illa quantum ad hoc procedit, quoties dantur terrae ad aedificium, vel plantationem, nostra vero quoties non datur ad hoc: item & nostra procedit etiam in terris datus ad plantandum, & aedificandum & nondum est transactum tempus 20. annorum de quibus in illa l. 6. tunc enim etiam si addit licentia populi, dirueretur, nisi praecessisset tempus 40. annorum; nam tunc etiam sine licentia populi non dirueretur secundum quod diximus in l. 3. & in l. 6. supra isto tit. & lib. ad ibi dicta me remitto, ne scipius eadem repetamus & l. nostram ad hoc considerat Avend. d. c. 12. prator. n. 21. lib. 1. & Mexia l. de Toledo. in 9. fundamento secunda partis. n. 44. cum seq.

Ibi, Que la justicia, y regidores, ergo si omnis populus id vellet, valeret utique talis datus, quia l. nostra id non prohibet, neque cenetur velle corrigere l. si. C. de vend. reb. civ. lib. 11. disponentem quod si omnes de populo ad id congregati adhibita forma & solemnitate illius l. id concessissent, valeret utique concessum, quia l. nostra tantum loquitur, quoties iustitia, & rectores civitatis id faciunt, non vero si omnes cives, secundum Avend. in d. cap. 12. num. 21. vers. iure autem cum sequentibus, libro 1. ubi num. 22. id ampliat etiam quoad actiones ad terminos vel terras, nam & haec sine licentia Regia alienari non possunt: attempta tamen nostra l. & l. 1. supra eodem tit. & l. 2. tit. 5. supra eod. lib. ego tenerem quod etiam si omnes cives consentissent, nisi licentia Regis adhiberetur; nihil posset fieri contra l. nostrae prohibitionem, neque valeret in contrarium acta & sic vide postquam haec scripta haberem, quod tener Mexia in l. de Toledo 9. fundamento. 2. part. num. 45. contra Avend. & alios ibi relatos, & an valeat compromissum factum ab universitatibus super iure pasturandi, vel similibus commoditatibus terminorum, & vid. optime Coenent. conf. 148. volum. 1. ibi, no posian dar, neque minus vendere secundum text. in l. 15. tit. 5. part. 5. ubi glol. optime & l. 1. supra isto tit. & lib. aliquando tamen nuntiis Regis aliquid datur secundum Avend. c. 10. prator. numero 11. lib. 2.

Ibi, Sin preceder licentia nuestra, vel domini in terris suis, secundum Avend. cap. 12. prator.

prator. num. 24. in princip. quod dubium apud me est, eo quod domini non possunt derogare l. nostrae Regiae & similibus ex dictis per nos in rubric. tit. 1. lib. 2. supra, licet de facto id aliquando domini faciant, sed fortassis quia non contradicunt: multa enim, per patientiam tolerantur, quae si in iudicio deducta fuissent, non tolerarentur.

Ibi, Ni valgan las dadas en que no oviere intervenido la dicha licencia, intellige Regia, de hac enim locuta est l. nostra permissive: & sic de ea tantum debet intelligi: ita ut si ipsa non intervenerit, nihil valeant datus concessae per iudices vel rectores civitatis terminorum publicarum contra l. nostrae dispositionem, nam officiales Regis non possunt concedere aliquam viam publicam alicui privatae personae sine speciali licentia Regis, secundum Bald. in Rubrica C. de contr. emptio. col. 1. quem & Matth. Afflict. referens sequitur Caslan. in consuet. Burgun. rubrica des justices, rubrica 1. num. 37. fol. 15. & alia huic nostrae l. concernentia diximus in d. l. 3. & 6. supra eod. ex Avend. d. c. 12. prator. num. 21. cum tribus seq. ubi de nostra tractavit l. prout in dictis legibus resolvitur.

IN LEGEM DUODECIMAM.

Defensa pro animalibus cultura deputata custodienda sunt, peneque contra transgressores constituta exequenda per heredes & conductores, vel quolibet alios laboratores terrarum illius populi, vel familiarum eorum.

SUMMARIUM.

- 1 Defensa bonum ad id deputata non potest cum aliis pasci animalibus.
- 2 Rusticus ut pascere possit cum suis bobus defensam bonum, requiritur quod sit habitator illius populi.
- 3 Poena damnificantium prata, exitus aut vineas.
- 4 Animalia inclusa in custodia publica an dabantur sub fideiussoribus.
- 5 Custodes pratorum si animalia ibi capta pro pretio dimiserint, sunt gravissime puniendi.
- 6 Custodes defensione alterius quam de labor non possunt pignorare nisi a iudice saltem sine confirmari.
- 7 Custodes capientes pignora non possunt sibi ipsi illa applicare nec capere penam sine iudicis mandato & pignoratione.

Ibi, Per quanto no, rationem finalem nostrae ter. ut sic ea cessante cessare debeat eius dispositio, & consequenter ubi non adest consuetudo deputandi tales defensas pro pascuis bonum & animalium culturae solummodo, non impediuntur vicini alia animalia ibidem immittere, ubi tamen talis consuetudo adesset, haec & non alia sunt immittenda, & ita apparet ex iis verbis & seq. para lo qual siempre fueron sinuades, Arzedo in Recopilacionem. Tom. II.

& ibi, en que ay la dicha costumbre, & iterum ibi, salvo tan solamente con los dichos buyes, nisi sit pro aliis talis defensa sufficiens: nam tunc servabitur dispositio l. finalis infra isto titulo, & lib. vers. y porque.

Ibi, Los herederos y vecinos y moradores en ellos, ex iis verbis videtur quod si non est habitator illius loci & non potest despicere cum a animalibus suis, etiam si habeat partem, & sit haeres terrarum illius loci, & hoc ex copulativa, & decerpit & colligit Avend. d. c. 1. prator. num. 13. lib. 1. ubi tamen inquit aliquando fuisse iudicatum in cancellaria, que los herederos pascian aunque no sean moradores, imo & non solum aliquando, sed & semper sic fuit iudicatum, & iure optimo, nam copulativa haec, & inter illa verba apposita resolvitur in disjunctivam, prout multoties fit in iure, maxime ubi resulat absurdum, prout hic resulat nisi hic intelligeretur, nam ex l. 9. tit. 28. part. 3. habitator solummodo alicujus loci gaudet ejus partibus publicis & communibus, ergo absurditas esset, dicere, quod si non est habitator non gauderet partu hujus defensae bonum culturae, nisi esset vicinus & haeres, ergo ut haec eviteretur absurditas, necessariò est fatendum copulativam in presenti in disjunctivam resolvi, & consequenter ille qui solum est heredo, gaudebit partu dictae defensae bonum, cum suis animalibus culturae, prout iudicatum quotidie fuisse in cancellaria inquit Burg. de Paz, in l. 3. Tur. num. 391. cum sequentibus.

Ibi, Cayan en pena de cinco maravedis por cada cabeza, intellige nisi plus, vel minus percipiendi sit consuetum, nam tunc consuetudo servabitur, vel statutum usitatum, aut à Rege confirmatum, ubi tamen hoc deficeret, l. nostrae poena imponetur, & quae sit poena damnificantis prata, aut exitus, aut vineas & aut mellis, vid. per Avend. cap. 13. prator. 3. num. 1. lib. 1. ubi num. 3. an imponi possit poena quinti, & vid. l. 15. infra eod. tit. permittentem imponi posse poenas contra sciendes montes, de quo & dixi in l. 5. tit. 7. lib. 3. supra.

Ibi, Que puedan ser pnedados, de pignoratione armentorum contra legis aut statuti prohibitionem depascendum in publico, vel in privato loco, vid. l. 24. tit. 15. part. 7. & dixi plura in propositum in l. 1. glol. pen. tit. 17. lib. 5. supra, & an animalia inclusa in custodia & publica dabantur sub pignoris mortuis, vide Avend. cap. 4. prator. num. 30. ad fin. lib. 1.

Ibi, O renteros, qui quidem & alii custodes pratorum & vinearum si recepto pretio dimiserint animalia, gravissime & puniendi sunt, ex text. & ibi Placca in l. 1. C. de fun. & sal. rei dom. lib. 11. & Rebul. in l. vinculorum 124. in fin. ff. de verb. signif. pag. 993.

Ibi, O otros labradores, etiam si custodes talis defensae deputati non sunt secundum Avend. d. c. 1. num. 15. in prin. lib. 1. & haec, in defensione de qua hic, que esta disputada para pasto de ganados de labor, procedunt: nam si defensa esset propria populi, & non tantummodo in usum agricul-
L i turae,

tute, de quo est text. in l. sed & Celsus. ff. de contrah. emptio. in isto casu quia pignorate est de mero imperio vel mixto, sola universitas sine autoritate domini illius loci aut saltem iudicis, non potest huiusmodi custodes ad pignora capienda creare, quia esset tribuere speciem jurisdictionis, quam non potest dare, secundum Avend. d. c. 1. n. 13. vers. si autem, qui licet ita teneat, ego tamen cum Bald. in l. 1. n. 2. C. locati, teneo scilicet, quod resp. potest creare custodem publicum, ut bene per Alber. Brun. conf. 101. & ita quotidie apponuntur custodes non solum pro custodia defensionum publicarum, sed etiam privatarum qui nominantur ab ipsis dominis & prebent eis mandatum sufficiens ad hoc coram tabellione publico, & pignorant, vel ad locum destinatum ducunt animalia reperta ibidem damnata, & includunt ibi, vel pignora capiunt, usque dum pena vel damnum solvatur, licet ut credatur tali custodi de damno secundum legem 7. tit. 4. lib. 4. feri, debent presentari coram iustitia & rectoribus civitatis tales custodes & jurate priusquam damnum fiat, & ita utitur & practicitur quotidie, nam custodes si non iudicant, sed pignorant, recurrit tamen ad iudicem pro condemnatione facienda penae vel damni, & probatur ex nostra l. ut in gloss. sequente, & ex statutis civitatum & populorum sic est provium.

¶ Ibi, Cui tanto que las dichas prendas se llevan luego ante la justicia, hic videtur tex. probans quod capientes pignora non possunt sibi ipsi illa applicare, neque itidem poterant capere penam sine iudicis condemnatione, de quo tradit in custodiis pratorum & vinearum, Avend. cap. 1. prat. num. 13. ad fin. cum sequent. lib. 3. & in iudice diximus in l. 11. tit. 6. lib. 3. supra, ubi novissime Joann. Gutierrez sub lib. 1. prat. questio. 9. 35. num. 4. devitavit nostra opinione, ut in gloss. sequente dicemus, ubi & an si pars volens solvit penam, recipi poterit.

¶ Ibi, Si algunas no quisieren pagar las dichas penas, ergo a contrario sensu colligitur quod si voluerint solvere penas, possit custos, vel haeres, vel habitator loci reperiens animalia damnata dantia penas ipsas recipere absque condemnatione; cum lex tunc demum iudicem adendum dicit, cum reus non vult solvere penas, vel tradere pignora, prout voluit Avend. d. cap. 1. num. 13. & 14. lib. 1. & iterum in c. 13. num. 12. eod. lib. sed salva ejus pace & alterius melius sententis contrarium crederem esse de jure, imo quod etiamsi penam solvat, non possit sibi ipsi capere custos vel pignorator, vel tradere alii absque iudicis condemnatione, idque probat ex l. nostra, nam si hunc casum cum penam non vult solvere damnificator equiparat l. nostra casui illi, scilicet, cum pignora non vult tradere, ita ut in iis casibus iudex provideat, & in casu in quo custos capit pignora inquit text. noster in precedentibus verbis quod statim sint ista pignora coram iudice portanda, ergo itidem & in penis, nam cum lex duas

casus equiparat, dispositum in uno censetur & in alio dictum & dispositum, ex dictis per Doct. in l. 4. Tam. & alibi diximus, sicut & in iudice idem diximus in l. 11. tit. 6. lib. 3. supra, quod non possit super penis condemnatis per eam concordiam cum reo facere, si sententia non est lapsa in rem iudicatam, nam licet ut ibi dixit Gutierrez sub lib. 1. prat. questio. 9. 35. num. 4. pro iudice sit praesumendum, quod nihil iniuriam faciet, hoc non sufficere credo, nam leges sicut & formam recte iudicandi proponunt, ita & iniuriam obviare intendunt, & aniam & occasionem leges calumniandi interdicunt, & consequenter se concordant in iudicibus, & habitatoribus, vicinis, colonis, & agricolis incidenda est occasio, non forte si absque iudicis condemnatione penam capere possent, & manifestare ei non teneantur, faciliter se concordarent in damnationem aliorum agricultorum, quibus ex l. nostra pena haec luit applicanda, quod & leges nolunt, & vetare ac evitare omnibus procurant modis, plurimum tamen circa hos custodes operatur in veterata consuetudo inter vicinos populi illius, circa quos ab apprehensio damnum dantibus volentibus solvere penam accipiunt eam cum certa & determinata est per populorum statuta, neque ulla requiritur sententia iudicis, nam negotium hoc iam iudicatum est, & damnificator solvendo sponte penam acquiescente videtur condemnationi a lege vel statuto facta, neque requiritur in notorio ordo iudicarius, sed si damnificator renuerit, tunc utique esset iudex adendum, & sic ubi daretur haec consuetudo sic faciendi per custodes servari poterit, quod totum contrarium est dicendum in iudicibus, quibus nulla consuetudo, nullum velamen juvaret, ut absque condemnatione penas caperet etiam notorias, prout distinguit Avend. id late notat in d. cap. 1. num. 13. 14. & 15. lib. 1. & diximus in d. l. 11. tit. 6. lib. 3. supra.

IN LEGEM DECIMAM QUARTAM.

Hereditates & cortijos regni Granatensis nullo modo possunt defensori defendi, aut prohiberi fructus naturales eorum absque Regia licentia, & mandato, neque in eis possunt pignorare, si non sint plantata vel plane seminata sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

- 1 In concessione territorii alicui Baroni per Regem solum non venit id, quod antea erat vicinis concessum.
- 2 Rex si concedit civitatem cum terminis & aquis, solum jurisdictionem concedere videtur, non vero terminos ipsius civitatis.
- 3 Rex sine sine causa non tollit rem privatam, ita neque qua communia sunt.
- 4 An cum consensu populi & domini illius possit

quis defendere aliquam sui termini partem.

- 3 Herba nascentes naturaliter in terra collectis iam fructibus est & debet esse in partu communi, neque potest dominus terra illius defendere vicinas ne immittant ibi animalia.
- 6 Lex nostra licet localis videatur, tamen idem per eam est iudicandum in quibuslibet locis ubi est eadem ratio.

Ibi, Obedieremos merced, nam quod partiales vicini possidebant tempore donationis alicui baroni a rege factae, quodque iam per occupationem vel ex alio legitimo titulo, vel a lege erat acquisitum, id nullo modo venit in concessione illius territorii alicui domino, et vel baroni facta, ut est text. & ibi Bald. in c. 1. de capit. qui civ. vend. scribens quod si Imperator concessionem alicuius Castris cum pertinentiis fecerit, in huiusmodi concessione non veniunt defenses, vel molendina, quae communitatis propriae erant, neque res vicinorum singulares, quia tantum videtur Rex concedere quod ejus erat proprium, l. si dominus §. si de leg. 1. l. uxer patri. C. de legat. l. qui tabernam ff. de contrah. emptio. & Bald. sequitur Aret. conf. 15. vel. 3. cum enim ab ipso Rege (cujus proprium est provincias dividere l. si eadem ff. de officio assessorum l. 1. C. de metrop. ve. lib. 1. c. 1. §. praterea ducatus de prohiben. feud. alie. per Freder. notat Brunus conf. 93. in causa & lite:) illud territorium integrum assignatum prius jam fuerit, formamque limitibus Rex ipse dederit, nimirum si novi domini non possint terminos hos dividere, neque permittere intra eos adhiberi, vel septa & novas defensas fieri herbarum, vel fundorum ut inquit Bald. relatis per gloss. in l. 5. tit. 28. par. 5. & Bertran. conf. 1. 3. par. & Avend. cap. 4. prat. num. 7. lib. 1. & Mexia in loco nunc allegando num. 67. contra Suarez contrarium asserentem allegatione 7. col. pen. vers. habito, quem in hoc reprobat idem Mexia in l. de Toledo. 9. fundamento 2. partis. num. 75. ubi tamen inquit ejus dictum procedere posse quando de consuetudine immemoriali aliter in regno esset assuefactum, ut ante ipsum Mex. dicit Avend. d. c. 4. num. 7. vers. quod notat ex Boerio, decisionis 217. num. 16. & sic si Rex concedit villas aut civitates cum suis terminis & aquis, jurisdictionem tantummodo concedere videtur non vero terminos ipsos talis villae aut civitatis, secundum Mexiam ubi supra num. 77.

¶ Ibi, Ni desobedi la tierra ni otras fructos que naturalmente la tierra lleva, justificat haec verba doctrinam Fabri in rubr. de lege fisci. can. tollen. relati per Avend. cap. 13. prat. num. 8. & cap. 4. num. 31. vers. item nota, & cap. 1. num. 30. lib. 1. & Covar. d. cap. 37. num. 3. vers. quiquidam dicentis, quod herba nascentes naturaliter in terra collectis iam fructibus, est & debet esse in partu communi, nec potest dominus terrae defendere alios vicinos immittentes animalia sua ad pascendum talem herbam temporibus consuetis, prout quotidie fit, en los arcales cercados, nam collectis fructibus aperitur porta ut possit herba ibi nascentes depasci per animalia vicinorum, & vide Covar. d. c. 37. num. 2. cum sequent. alia in proposito adducentem, & nota quod licet ista lex videatur localis circa Mauros regni Granatae, tamen idem est iudicandum in quibuslibet locis ubi eadem ratio decidendi daretur, et dictis per nos in rubric. tit. 4. lib. 3. supra pro lege 14. sequent. sufficienti in hac l. dicta & quod l. haec 14. in finali ejus eorum. & dispositione, allegat Avend. in d. c. 4. prat. num. 32. vers. & ideo lib. 1.

tacito desumpit Mexia in ea l. de Toledo, & ideo Rex difficulter licentiam hanc & cum maxima deliberatione & causa concedere debet, & non alias: advertendumque est hic esse text. contra Avend. cap. 12. num. 30. lib. 1. & Mexiam in d. num. 69. & 70. dicentes, quod ex voluntate & consensu populi & universitatis, possint domini in aliqua parte defendere, & sic commoda pasturae prohibere, vel si omnes cives singulatim voluerint sponte renuntiando juri suo, & obligando per pactum se & suos ad observantiam huiusmodi defensionis possint id facere: nam ego semper dubitavi & dubito de hac opinione, & teneo id non sufficere sed expresse Regis licentiam omnino requiri, ex text. nostro & ex l. 1. tit. 14. §. 8. lib. 3. supra, ubi id etiam asserimus, nisi, ut ibi dixi, id fieret ad parvam tempus.

¶ Ibi, Ni desobedi la tierra ni otras fructos que naturalmente la tierra lleva, justificat haec verba doctrinam Fabri in rubr. de lege fisci. can. tollen. relati per Avend. cap. 13. prat. num. 8. & cap. 4. num. 31. vers. item nota, & cap. 1. num. 30. lib. 1. & Covar. d. cap. 37. num. 3. vers. quiquidam dicentis, quod herba nascentes naturaliter in terra collectis iam fructibus, est & debet esse in partu communi, nec potest dominus terrae defendere alios vicinos immittentes animalia sua ad pascendum talem herbam temporibus consuetis, prout quotidie fit, en los arcales cercados, nam collectis fructibus aperitur porta ut possit herba ibi nascentes depasci per animalia vicinorum, & vide Covar. d. c. 37. num. 2. cum sequent. alia in proposito adducentem, & nota quod licet ista lex videatur localis circa Mauros regni Granatae, tamen idem est iudicandum in quibuslibet locis ubi eadem ratio decidendi daretur, et dictis per nos in rubric. tit. 4. lib. 3. supra pro lege 14. sequent. sufficienti in hac l. dicta & quod l. haec 14. in finali ejus eorum. & dispositione, allegat Avend. in d. c. 4. prat. num. 32. vers. & ideo lib. 1.

IN LEGEM DECIMAM QUINTAM.

Plantandi montes & fronsa arbores, & pro eorum conservatione & montium novorum & antiquorum facianda sunt statuta & ordinationes.

¶ Ibi, Que sea nuestra licencia y especial mandado no los puedan desbar, quam quidem licentiam non passim & indistincte Rex concedere potest, sicut enim sine causa publicam privatam tollere non debet, ita quae communia sunt prohibere, ac quae omnium sunt tollere, et ut scribit Hernia in tit. qua sint Regal. verbo, portus, col. 2. & eo relato Mexia in d. l. de Toledo in 9. fundamento 2. partis. num. 69. & ante eum Avend. d. c. 12. prat. num. 31. in prin. lib. 1. a quo multa eo accedo in Recopilacionem. Tom. IV.

SUMMARIUM.

- 1 Ripa que sit, & que dicatur, ubi & quid sit litus.
- 2 Rivum habens an possit in ripa ejus salices plantare.
- 3 Illud quod personaliter est expediendum non potest committi.
- 4 Civitas potest imponere penas pro conservacione montium publicorum.
- 5 Populus potest res suas per custodes publicos custodire.

Ibi, En las riberas, que sit ripa & et alia huic l. concernentia dixi in l. 5. tit. 7. lib. 3. supra. Et ripa dicitur fluminis, litus vero maris, licet aliquando ad majorem declarationem dicatur ripa fluminis, & litus maris ut l. 2. & l. nepos ff. de verborum divisiōe l. qui autem ff. de acquir. rer. dom. optime per Rebus. in l. litus est 96. ff. de verb. signific. pag. 572. ubi pagin. 573. ex hoc inferit aliquas utilitates, quas longum esset referre: & an rivum habens possit in ripa ejus salices plantare, vide Rebus. in l. subsignatum in princ. pag. 294. ff. de verb. signific.

Ibi, Por sus personas y sin lo cometer, nam illud quod personaliter est expediendum non potest alteri committi, & glos. personaliter in c. pralatorum de accusat. not. in c. cum dilecta de rescrip. neque habet locum regula qui per alium de reg. jur. in 6. notat glos. juncto tex. vers. publice & personaliter in clemen. 1. de vita & honest. cleric. not. Bart. in l. aut qui aliter, §. hoc verba ff. quod vi aut clam. & l. hac verba ff. de adulter. quod no. pro statutis imponentibus penam aliquid personaliter faciunt.

Ibi, A los vecinos, idem crederem quoad alios, qui etsi vicini non sunt, habitatores tamen sunt illorum locorum, nam cum & ii gaudere possint si velint dictis terminis, ut l. 4. & 9. titulo 28. part. 3. nimirum si teneantur ad hanc contributionem, nam qui commodum sentit, sentire debet & onus, ex regula, qui sentit commodum de regulis juris in 6.

Ibi, Yo las penas, & sic civitates & in hoc casu imponere possunt penas & statuta poenalia facere pro conservacione & plantatione montium in qua publicum versatur commodum, ut dixi in dicta l. 5. titulo. 7. lib. 3. supra.

Ibi, Y que deputen las personas, aliquando enim custodia datur ab homine ad custodiendum defensas populorum, quia necessaria est custodia illius defencie, vel alterius salus publici, ut l. si ira. §. ff. de fund. instr. populi ejusque universitas & potest rem suam per custodes publicos custodire, ut inquit Avend. in c. 1. pre. num. 13. in princ. lib. 1. secus vero secundum eam ibi, si defensa sit propria populi: nam tunc secundum eundem Avend. ibidem in vers. si autem, non potest sola universitas sine autoritate saltem judicis custodes hos ponere ad pignorandum, quod

tamen jam supra hoc titulo, reprobaui, nam ubique ponitur per dominos defensas, & pignorant, non tamen creditur eis de damno dato nisi cum licentia judicis id fecerint, ut in l. 12. n. 6. supra isto tit. diximus.

Ibi, Enere ordenado, & id etiam clerici tenebuntur servare quia redundat in commune & publicum omnium commodum, secundum Avend. cap. 4. pre. num. 25. versis. & sicut lib. 1. quod si judices in suis locis servare non faciunt hoc, puniuntur in syndicato, ut dixi in d. l. 5. tit. 7. lib. 3. supra & ex verbis seq. id colligitur, ibi, por que et bien universal al bien y pro comun. Lex sequens 17. ponit formam & ordinem servandi, & exequendi dispositionem nostrae l. 15.

Pro legibus 18. & 19. & 20. ejus declaratorie & restrictoriae, solum scire debes, & notare quod in incendendis lignis, etiam si sit pro usu domus Regie certis ordo servandus est, quo mediante, montes non dissipentur & destruantur, & sic hac de causa in pluribus locis statutum est, quod ligna solum fiant de arboribus sicis, vel insensibilibus, ut dixi in d. l. 5. tit. 7. lib. 3. supra, vel ubi licet arbores deficient subetur secundum quod in l. 20. infra eod. disponitur, & in l. 7. supra ead. quod in qualibet arbore relinquatur borca y penden, quod verum intelligerem, ut dico nisi adint sicca arbores, & caetera, nam tunc de his ligna ponus facienda sunt quam de fructiferis, & non caetera, ubi de hoc, ut dixi, esset in loco statutum, quod de sicis fiant ligna.

IN LEGEM VIGESIMAM SECUNDAM.

Defensa pastui deputata si cultivata & rupta sunt a tempore constituta in nostra l. revocantur aut pastum antiquum.

SUMMARIUM.

- 1 Monasteria, concilia, & hospitalia an veniant appellatione persona, ubi aliqua inferuntur cum num. sequent. ubi num. 4. in propositum nostra lege aliud est.
- 2 Excommunicatio prolata contra quascunque personas non comprehendit universitatem.
- 3 Privilegia derogantia quibuscunque personis non derogant collegio, ubi idem in procuratore constituto contra quoscunque personas & num. 6. declaratur id de procuratore.
- 5 In lata significatione appellatione veniunt capitula & alia corpora inanimata ubi ex hoc declarantur aliqua doctrina.
- 7 Qualitatem unam sufficit rem aliquam acquisivisse, ut perpetuo illam conserveo.
- 8 Res semel alienabilis effecta perpetuo talis remanet.
- 9 Legem nostram dispositio, an essaverit jam.

- 10 Concordia & intellectus legis nostra & l. 3. supra eod. & l. 24. infra eod.
- 11 Conducitur defensione per plures annos, an possit ultimo anno casu excusari, y de rastrojo, relinquere.

Ibi, Y de otras qualquiera personas, cum in verbis procedentibus lex nostra de Ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, & conciliis, dixerit, & in his loquatur per verbum, otras, latine alius, alia, aliud, quod est repetitivum similitum, secundum Bald. in l. conventiculum. C. de Episcopis & cleric. manifeste videtur probari in nostra l. cum adjuvant dictioni illi, otras, illam aliam, personas, quod monasteria, concilia, & hospitalia sunt persone, & quod appellatione personarum veniunt, contra quod videtur, quia actus activorum debent cadere in subjecto bene disposito, ut fuit sententia Arithor. & tradit Domin. in cap. sicut colum. 27. quest. 1. sed in collegio, concilio, universitate, monasterio, & hospitali non datur subjectum, cui conveniat verbum persone, ergo l. nostra in hoc assumpto procedere non potest, ex quo inquit Domi. ubi supra, quod excommunicatio prolata contra quoscunque personas non comprehendit universitatem. c. Romana. §. universitatem, de sententia excom. in 6. quia excommunicatio ligat animam, & universitas non est materia subjecta ad hoc, cum animam non habeat, & idem inquit Dec. in l. familia colum. 2. ff. de jurisd. omnium judic. & reallimit latissime Felin. in cap. cum te in 12. colum. cum sequentibus de rescrip. item & ex hoc in collegio, universitate, vel monasterio, vel simili corpore representato, non cadit administratio sacramentorum, debet enim eorum administrator confessiones audire, & sacramenta omnino fidelibus suis administrare, quod personis representatis & fictis non convenit, ut in femina & universitate notat. Abbas, & omnes per text. ibi in cap. nova de peniten. & remis. Sanctus Thomas in 4. distinctione 25. questione 2. sunt enim hujusmodi personarum corpora inhabilia, tum respectu sexus, tum etiam respectu corporis imaginati: ex quo Romanus consil. 436. ait quod privilegia derogantia quibuscunque personis, non derogant collegio: & procurator constitutus contra omnem personam non potest agere contra universitatem, vel capitulum per dictum Bald. in Rubrica. C. ad Trebellian. & in anteq. item quicumque C. de Episcopis & clericis. Felinus dicto cap. cum te, in 2. columna de rescrip. & in cap. dilectus 2. columna penult. de finon. Paul. in dict. anteq. item quicumque Romanus l. si quis mihi bona. §. servus ff. de acquirind. heredita. Jacobus de Sancto. Georg. in l. collegium. C. de hered. instit. Cullaneus, in consil. 1. dubio 1. Dec. in d. l. si familia. igitur ex dictis assumptum nostrae l. procedere non potest. Sed his non obstantibus in propositum nostrae l. verum est dictum & assumptum, nam cum l. nostra continet materiam favorabilem, & reipub.

convenientem, & sic ejus verba late sunt interpretanda quoties datur favor hic & lata interpretatio appellatione persone indistincte comprehenduntur omnes tam masculi quam femine, & universitates, & capitula, & ut tradit Dom. post Joann. Andr. & alios in cap. cum in illis. §. 1. in fine, de prebend. in 6. cum concord. ut scribit Jaf. in l. si quis major colum. 2. C. de transactio. & Rom. dist. consil. 436. quod induit & in hoc casu est intelligendum id quod dixit Bald. in l. quicumque in 3. columna de servis fug. & in l. metum §. advertendum. ff. quod met. causa, dicens indistincte contrarium, sic & in hoc casu intelligitur dictum eisdem Bald. in cap. 1. de nova forma. sicut dicitur, mandatum contra personas comprehendere universitatem, capitula, & representatas personas, quem sequi videtur Barb. in cap. cum non ad homines in 1. notab. de jud. & consil. 47. colum. penult. colum. 4. tamen intelligendum est hoc, quoties tale mandatum est ex parte rei conventi. & datur & ad ipsam defendendum, quod est favorabile, ut inquit Callan. ubi supra, & sentit Alexand. in apoph. ad Bar. in l. mortua. ff. de fidejussor. & sic in procuratore rei procedit hoc dictum Bald. & Barab. eum sequentis, nam in procuratore actoris in contrarium est commanis, & ita Rote judicatum esse reperi asserunt per Gom. in regul. de idiomate, quassione 2. in fine, ubi & in quacunque dispositione, ubi verba debent proprie accipi intelligitur, ut appellatione personae non comprehendatur universitas, & similia corpora representata: & sic jure optimo in nostra l. simpliciter assumptum illud, quod appellatione personarum veniebat monasteria, & universitates, & collegia, & sic eis numeratis, dicit l. nostra, & alia quaecunque persone.

Ibi, De doce años a esta parte, ergo si ante hos duodecim annos rupta fuissent, non habebit locum l. nostrae dispositio, nam limitata causa limitatum producit effectum l. ego cum Geminiario C. de transactio. & ad tempus prohibitum, post illud censetur permillum ex text. & ejus materia l. in tempus. ff. de heredi. instit. idque adeo in nostra l. verum esse credo, quod si semel ante terminum nostrae l. rupta fuerant haec defencie, quantumvis post multum temporis non rampantur, neque aurentur, postea vero rupta sunt, non habebit locum l. nostra, sufficit enim rem in tempore habili acquisitam unam qualiteram ut perpetuo illam conserveo, & secundum glos. sufficit in l. videamus. ff. quod met. causa, commendatam ad hoc per Otaloram de mobilitate 3. par. 3. part. princ. cap. 6. num. 4. cum 2. sequent. & sic res semel effecta alienabilis perpetuo talis manet & l. 8. codicillor. ff. de legat. 2. Molin. de primogen. & Joannes Gutierrez in consil. 21. numero 16. ubi in causa ibidem relata ipse & ego informationem illam juris fecimus & militum Regis auditoribus Pincianis, & ejus de causa fuit postea Regia lex sumi sequens facta, quae in plurimum corripit jus, & est l. satis exorbitans, & ambiosa meo videri, sed est l. iij. dubium.

dubium, num dispositio istius l. cessaverit jam, & ita ut tempora ab ea constituta sint computata à data nostrae l. & adimpleto ejus mandato ulterius non procedat, nec sit necessaria nec servanda ejus dispositio, & videbatur dubium hoc constituere, verba ista à esta parte, ergo usque tunc & non in posterum, item quia, si cum l. nostra, tempore quo fuit condita, fuit adimpleta, cessabit dispositio ejus, nihilominus tamen contrarium teneo, & sic quod & nunc & quotiescunque casus ab ea propositi contigerint, & nunc, sicut ante ejus dispositionem, habebit locum nostra l. quia ejus ratio non defecit, scilicet, ne deficiat pastus, & ne deficiat, & terrae pastui deputatæ, muretur forma & consuetudo ac usus utendi eis: lexque semper est in viridi observantia, & ad evitandum hoc dubium in curiis de Madrid anni. 1573. fuit iustum ut observaretur, & quod pro ejus observantia darentur in consilio Regio provisiones necessariae, & lex nostra non est contraria l. 3. supra eodem, & ut ibidem & in hoc titulo diximus, & intellectum hujus l. ne contrarietur legi 24. & sequen. descripsit Gutierrez consil. 34. num. 2. sed nullo modo sunt contraria: loquuntur enim in diversis casibus, nam l. nostra loquitur in defensus, quæ solo pastui erant deputatæ, & ut non rumpantur aut arentur: lex vero sequens 24. loquitur in differenti casu, scilicet, cum quis vult conducere pastus alicujus defensus, ne conducatur per conductorem non habentem animalia ad pascendum ea, ut revenditioni herbarum via præcludatur: quod est differens, licet quoad casum ibi propositum per ipsum Gutierrez lex nostra obviare videbatur, sed ei respondet ibidem ne intentui suo obviare possit, sed quia alio in loco apponi non poterit questio quotidie contingibilis in iis partibus & similibus ubi defensus vel terræ aliquæ conducuntur ad culturam per quatuor quinque aut plures annos, solet dubitari an in ultimo anno possit conductor talem defensus & terram relinquere & excoriatam, & consumptam, & de rastrojo, quæ quidem questio cum sit dissimilis nostræ materiæ videbitur per Josephum Ludovicum in decisione Pernon. 62. per totam partem secundam.

IN LEGEM VIGESIMAM TERTIAM

Defensa per viginti annos inculca & ad pastum salum locata, qua ante dispositionem legis præcedentis non fuerint rupta, pro cultura earum nullo modo rumpi possunt, sed subyacant sub penis & dispositione harum legum, quod si in parte rupta sunt ante dispositionem dictæ legis præcedentis, in illa parte solum remaneant cultivata: in cæteris vero partibus sint inculca, & pro pastu tantum locari possunt, sub dictis penis.

SUMMARIUM.

- 1 Non indiget sumario, quia littera legis ejus mentem declarat, & casum in quo fuit advocatus contra judicem de la mesa, tradit num. 2.
2 Verba, esta sin embargo de apelacion, remissive declarantur.

Ibi, Agora sea antes de la fecha de la dicha ley, & despues. Hæc est nova dispositio amplians habenas fratris & judicium de la mesa, & coactans dominis defensasum potestatem culturæ habitæ in dictis defensus, etiam cultivatis ante dispositionem legis præcedentis in cap. sequente.

In §. Otro si. ibi. Por aver se rompido alguna parte della antes de los años que se declara en la dicha ley antes desta, & que aquello que verdaderamente estava rompido antes del tiempo en ella contenido, se aya por rompido para que se pueda labrar y lo demas, &c. Dispositio hæc fuit facta & post litem habitam cum judice quodam de la mesa, & ejus concilio in simili casu, ubi condemnati fuerunt reddere quod perceperant, secundum quod D. Gutierrez, & ego infirmavimus de iure suspensoribus judicibus Pincianæ Chancellerie, ut ipse in consilio 21. deduxit in lucem, & in fine illius consilii asserit, & revera illud erat de iure; nam ut ibi ex Abb. in terminis in consil. 71. num. 2. val. 2. refert, ager vel fundus in parte redactus ad culturam, non potest dici rumpi, neque de novo colli in altera parte inculta ipsius fundi, quod quidem l. nostra voluit corrigere & corrigi, & dara lex est, sed servanda, sicut de l. prescripte. ff. qui & a quib. dixit Bal. ibi, & leges has iustum est servari & pro earum observatione provisiones in regio consilio concedi per e. 29. Curior. de Madrid. an. 1573. quod quidem capitulum licet in nostra Recop. non sit insertum, dabantur nihilominus dictæ provisiones, si petantur.

Ibi, Sin embargo de qualquier apelacion. Vide quæ diximus circa hanc clausulam, in tit. de los jueces entregadores. lib. 3. sup.

IN LEGEM VIGESIMAM TERTIAM

Quæ secundum ordinem noviores est 24.

Carent gregibus non potest defensus pastus destinatus conducere sub pena nostræ text. potest tamen pastum necessarium & tertiam etiam partem ultra conducere, & quod supererit alteri habenti gregem locare pro eodem pretio, sub amissione totius gregis.

SUMMARIUM.

- 1 Lex nostra an habeat locum in defensus ad pasturam & culturam locatis, & num. 5. & ibi concordantia autoris.
2 Mixtum

- 1 Mixtum comprehenditur sub simplicibus ob favorem publicum.
2 Habens potestatem legitimandi spiritum, & item legitimandi incestuosum, an possit spiritum, & item incestuosum legitimare.
3 Legitimandi facultas favorabilis est.
4 Lex nostra dispositio an cessabit, si tempore conditionis non habet conductor armenta & gregem, emittit tamen postea.
5 Qualitas excludens vel admittens quando debet adesse, & 8.
6 Lex nostra an procedat, si tempore conditionis herba habebat pecora ad pascendum, post vero illa vendidas.
7 Venditio non datur in herba sed locutio, & si non debetur gabella.

Ibi, Defensas de yerba, sed an idem erit in defensus & pastus & culture, vel culture & solum locatis, & videtur quod sic, quia lex hæc favorabilis videtur, cum concernat publicum commodum, ne ob hanc causam pastus deficiat, & revenditioni herbarum locus datur, quo casu ob favorem hunc, mixtum comprehenditur sub simplicibus, & ex l. si ita scriptum in prin. ff. de liber. & post. & l. clementis in prin. ff. de here. instit. not. Ias. in §. omnium instit. de action. num. 28. & ibi Aldin. & sic secundum eum ibi n. 30. & 31. habens potestatem legitimandi spiritum, item & legitimandi incestuosum, poterit legitimare spiritum & incestuosum simal, & ibi hæc dicit magis communem opinionem, quia legitimandi facultas favorabilis dicitur, ut per Villalobos in araria nullo commun. opin. verbo legitimandi & facultas, communem etiam dicit Alciat. in l. 2. num. 46. ff. de verb. oblig. ego idem in nostro casu dicendum videtur, nihilominus tamen contrarium tenendum credo, & tum quia lex nostra expresse, in defensas de yerba, loquitur & penaliter est, & exorbitans in quibus casibus mixtum non comprehenditur sub simplicibus, ex e. mandato de simonia. l. cum passam §. prescriptione, junctis l. mariti. §. hoc quinquaginta. ff. ad l. Jul. de adulter. & quia publicus etiam & maximus versatur favor publicus in cultura terrarum & earum agricultura, quæ maxime in jure est privilegiata, ut licet videtur per Castan. in catalogo gloria mundi, parte 1. consil. 37. & sic licet in curiis de Madrid anni 1563. petium fuit ob evitandas plurimum iudicum malicias, volentium legem nostram in defensus de labor intelligere, nihil provisum fuit, & ut capitulum non provisum, non fuit insertum in secunda impressione nostræ recopilacionis, in qua capitula decisa in curiis post primam editionem factis inseruntur, & ita hanc opinionem videtur tenere Gutierrez in d. consil. 34. ego tamen in hac contrarietate distinguerem, scilicet, quod si solebat defensus illa in toto, vel in parte cultivari & arari, tunc utique esset clarior casus quod l. nostræ dispositio locum non habeat,

quia cessabat fraus & occasio fraudandi l. nostram, & hæc etiam verba cessabant; cum dicant, defensas para yerba, si vero non solebat arari, tunc utique fraudis conjectura sumi poterat ob fraudandam l. nostram, conduxisse defensas herbarum ad pastum & culturam, & tunc posset procedi ad l. nostræ executionem, licet & in hac contrarietate, & dubietate opinionum semper inclinarem me in maiorem partem pro teo: cum casus occurrerit, ut quisque latius penitabit & ex dictis per Alciat. in d. l. 2. in prin. n. 4. & sequen. ff. de verb. oblig. hæc prolequentur & declarabuntur.

Ibi, No teniendo ganados, quid tamen si postea emat armenta, an cessabit l. nostræ dispositio, & videtur quod non, & quia lex nostra tempus locationis & conditionis consuevitale videtur, dum dicit, no sean ganados arrendar, junctis iis verbis, no teniendo ganados, para ellas, & sic qualitas illa habendi pecora debet adesse tempore, quo herba conducitur, nam qualitas adjuncta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. & qualitas aliquem admittens, vel excludens ad aliquem actum & debet esse 7 tempore actus, ex glo. constitutus & ibi Doct. in clementina secunda, de etate & qualitate, dist. in l. 4. tit. 1. libro 2. supra numerus 2. Nihilominus tamen contrarium est tenendum, imo quod etiam non habeat tempore locationis pecora aliqua quibuscumque herbam depascatur, si tamen postea habeat tempore, quo pascenda est herba illa, sufficit, nam quonia in contrarium dicta non procedunt, quoties in tempore disponendi, vel excipiendi actum illum, adest qualitas illa, & ut in terminis d. §. si extraneus, tenet 8 Bar. in l. ex facto in prin. num. 1. ff. de unig. & pupil. & in terminis d. §. in d. clemen. 2. tenent ibi Doct. maxime Imol. & quia in hoc casu militat ratio nostræ l. scilicet, ne pastus deficiat, vel fiant cariotes & revenditionibus locus denegeret, & par est aliquid esse de per se, vel per relationem ad aliud, & sufficit quid ex æquipollentibus fieri, verum tamen est quod si esset homo solitus revendere & in quo fraus præsumeretur & denunciatio fieret antequam emeret empor herbarum pecora ad istam herbam pascendam, non utique excusarem eum, licet post emeret, deberet tamen fraus hæc liquidò probari, & consuetudo hæc per illum faciendi, & quod intelligebatur post venditionem emisse pecora, ut evitaret poenam & fraudis presumptionem, cum aliis hæc facere soleret sine peccatis, & revendebat, & pecora non trahebat quæ iudex rectus debet considerare, cum casus occurrerit. Sed quid, si dum herbam & conduxi, pecora ad illius pastum ac gregem habebam, post tamen ex aliqua de causa vendidi pecora illa, an sine poena potero vendere herbam illam, & in hoc nulli dubium quin possim, ex doctrina Bar. & omnium in l. cetera. §. sed si paraverit de leg. 1. & Hippolyt. sing. 85. & Tirac.

Titaq. de utroque retrahit. in prefatio. num. 78. ubi hoc intelligit cum Bart. procedere dummodo constet de primo illo proposito, aliàs enim præsumeretur id fuisse ab initio propositum reuendendi, ut postea fecit.

¶ Ibi, *Cientiaq.otes*, si personæ viles sint, vel ignobiles, secus si nobiles, nam nobilibus non est imponenda similis pœna, vel alia infamatoria, ut alibi dictum est.

¶ Ibi, *Et arrendamiento non vale*, non solum locatio & conductio à tali facta contra l. nostræ dispositionem, sed etiam locatio illa, si quam ipse primus conductor alteri fecit, nam cum principalis causa non subsistit plerumque neque ea, quæ sequuntur locum habent ex l. cum principalis. ff. de reg. jur. & sublato principali tollitur accessorium ex l. fin. ff. de cens. pecun. & resolutio iure dantis, resolvitur jus accipientis, neque potest primus conductor in secundam plus juris transferre quam ipse habet, & sic secunda locatio

ab eo facta nihil valebit: & notandum quod hæc nullitatis pœna non habet locum, neque censetur repetita in vers. & dispositione sequente, cum sit diuersa dispositio & diuersus casus, & unusquisque casus pœnam specialem sub se contineat.

¶ Ibi, *Pueda arrendar*, non dicitur, *venditur*, quia in herba non datur ꝑ venditio, ut per t. Lafaro de dec. vend. c. 2. num. 53. lib. 1. & sic in pluribus partibus ex herba locatione non debetur gabella, quia licet sonet contractus in venditionem non est venditio sed locatio, licet in hac nostra Placentina ciuitate ex antiquissima consuetudine inductum est deberi gabellam ex tali locatione herbarum, & vocatur, *alcavala de yeruas y landes*.

¶ Lex finalis nostræ tit. est declaratoria l. 12. supra isto tit. prohibentis in defensis bouum, alia pecora quam agricultura non esse immitenda, ut fallit tamen ut in vers. y porque, nostra l. & hæc pro hoc tit.

TITULUS OCTAVUS.

De la Caça, y pesca, y que no se maten terneros ni terneras.

CUm in defensis, pratis & montibus tam volatilia quam terrestria animalia reperiantur, & in rivis ibidem sitis & transeuntibus piscatilia itidem adsint, & vitela creentur & nascantur, post titulum precedentem de montibus, terminis publicis & defensis tractantem, iuste sequitur hic noster de aucupio, venatione ac piscatione tractans, & in hujus rubricæ declarationem plura adnotanda & singularia disseremus antequam ad textualium declarationem deveniamus.

SUMMARIUM.

1 Venatio quid sit, & num. 2. quod res habeat species, & num. 3. quæ sit venatio licita, & qua non.	11 Prohiberi potest ne venetur aut piscetur instrumento quocumque animalia vel pisces destruantur.
4 Piscatio, piscaria & piscatura in nominibus vocatur & qua sit, quod dupliciter exercetur, & an licita sit & quibus.	12 Crudelis est pœna corporali plecti ingredientes loca vetita venationis causa, nisi ut ibi.
5 Venatio & piscatio quo iure sint intraducta.	13 Princeps debet restituere damna data à venditionis prohibitione ab animalibus inclusis.
6 Venatione & piscatione an possit quis prohibere alium nisi.	14 Venari an liceat in alieno territorio, ubi & an civitas possit exterius prohibere venationem aut piscationem in flumine vel loco.
7 Domini terrarum cum prohibent vasallis ne pascantur aut venationem faciant in tali loco & parte debent vasalli protestari contradicendo, ne videantur consentire.	15 Sex casus ubi non licet piscari in flumine publico.
8 Jus venandi aut piscandi acquiri potest.	16 Fundum alienum licitum est ingredi ad venandum vel piscandum, nisi si ibi, & ibi quid in conscientia, & ibi ampliatur.
9 Venatio & piscatio potest per principem prohiberi ex causa, & per dominos inferiores etiam ad tempus, ut ibi, & num. 10.	

RUBRICA.

Ibi, Caça, Latine venatio nuncupatur, & est venatio * ferarum persequutio, seu, aliter dicendo, venatio est exercitium ordinatum ad captionem animalium terrestrium, sicuti aucupium ad captionem avium, & piscatio piscium, ut inquit Silves. verb. venatio. n. 1. in prin. & venatio in genere sumpta tres habet species * scilicet, ferinam, aucupium, & piscariam, ferina quæ fit multis modis, retibus, scilicet, laqueis, pedicis, precipitiis, arcu, jaculis, cuspide, indagine, pennarum odore, accipitribus, canibus; aucupium autem fit retibus, laqueis, pedicis, precipitiis, arcu, visu, hamo; piscatura autem fit retibus, sagentis, gargustis, hamis, faculis, secundum S. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. M m tonium

Titaq. de utroque retrahit. in prefatio. num. 78. ubi hoc intelligit cum Bart. procedere dummodo constet de primo illo proposito, aliàs enim præsumeretur id fuisse ab initio propositum reuendendi, ut postea fecit.

¶ Ibi, *Cientiores*, si personæ viles sint, vel ignobiles, secus si nobiles, nam nobilibus non est imponenda similis pœna, vel alia infamatoria, ut alibi dictum est.

¶ Ibi, *Et arrendamiento non vale*, non solum locatio & conductio à tali facta contra l. nostræ dispositionem, sed etiam locatio illa, si quam ipse primus conductor alteri fecit, nam cum principalis causa non subsistit plerumque neque ea, quæ sequuntur locum habent ex l. cum principalis. ff. de reg. jur. & sublato principali tollitur accessorium ex l. fin. ff. de cens. pecun. & resolutio iure dantis, resolvitur jus accipientis, neque potest primus conductor in secundam plus juris transferre quam ipse habet, & sic secunda locatio

ab eo facta nihil valebit: & notandum quod hæc nullitatis pœna non habet locum, neque censetur repetita in vers. & dispositione sequente, cum sit diuersa dispositio & diuersus casus, & unusquisque casus pœnam specialem sub se contineat.

¶ Ibi, *Pœna arrendar*, non dicitur, *venditur*, quia in herba non datur ꝑ venditio, ut per t. *Lafaro de dec. vend. c. 2. num. 53. lib. 1.* & sic in pluribus partibus ex herba locatione non debetur gabella, quia licet sonet contractus in venditionem non est venditio sed locatio, licet in hac nostra Placentina ciuitate ex antiquissima consuetudine inductum est deberi gabellam ex tali locatione herbarum, & vocatur, *alcavala de yeruas y landes.*

¶ Lex finalis nostræ tit. est declaratoria l. 12. supra isto tit. prohibentis in defensis bouum, alia pecora quam agricultura non esse immitenda, ut fallit tamen ut in vers. 7. porque, nostra l. & hæc pro hoc tit.

TITULUS OCTAVUS.

De la Caça, y pesca, y que no se maten terneros ni terneras.

CUm in defensis, pratis & montibus tam volatilia quam terrestria animalia reperiantur, & in rivis ibidem sitis & transeuntibus piscatilia itidem adsint, & vitela creentur & nascantur, post titulum precedentem de montibus, terminis publicis & defensis tractantem, iuste sequitur hic noster de aucupio, venatione ac piscatione tractans, & in hujus rubricæ declarationem plura adnotanda & singularia disseremus antequam ad textualium declarationem deveniamus.

SUMMARIUM.

1 Venatio quid sit, & num. 2. quod res habeat species, & num. 3. quæ sit venatio licita, & qua non.	11 Prohiberi potest ne venetur aut piscetur instrumento quocumque animalia vel pisces destruantur.
4 Piscatio, piscaria & piscatura in nominibus vocatur & qua sit, quod dupliciter exercetur, & an licita sit & quibus.	12 Crudele est pœna corporali plecti ingredientes loca vetita venationis causa, nisi ut ibi.
5 Venatio & piscatio quo iure sint intraducta.	13 Princeps debet restituere damna data à venditionis prohibitione ab animalibus inclusis.
6 Venatione & piscatione an possit quis prohibere alium nisi.	14 Venari an liceat in alieno territorio, ubi & an civitas possit exterius prohibere venationem aut piscationem in flumine vel loco.
7 Domini terrarum cum prohibent vasallis ne pascantur aut venationem faciant in tali loco & parte debent vasalli protestari contradicendo, ne videantur consentire.	15 Sex casus ubi non licet piscari in flumine publico.
8 Jus venandi aut piscandi acquiri potest.	16 Fundum alienum licitum est ingredi ad venandum vel piscandum, nisi si ibi, & ibi quid in conscientia, & ibi ampliatur.
9 Venatio & piscatio potest per principem prohiberi ex causa, & per dominos inferiores etiam ad tempus, ut ibi, & num. 10.	

RUBRICA.

Ibi, Caça, Latine venatio nuncupatur, & est venatio * ferarum persequutio, seu, aliter dicendo, venatio est exercitium ordinatum ad captionem animalium terrestrium, sicuti aucupium ad captionem avium, & piscatio piscium, ut inquit Silves. verb. venatio. n. 1. in prin. & venatio in genere sumpta tres habet species * scilicet, ferinam, aucupium, & piscariam, ferina quæ sit multis modis, retibus, scilicet, laqueis, pedicis, precipitiis, arcu, jaculis, cuspide, indagine, pennarum odore, accipitribus, canibus; aucupium autem sit retibus, laqueis, pedicis, precipitiis, arcu, visu, hamo; piscatura autem sit retibus, sagentis, gargustis, hamis, faculis, secundum S. Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. M m tonium

tonium in 1. part. tit. 1. c. 3. §. 3. verbo, venatio, & itidem venatio * quaedam est & dicitur opressiva hominum, & haec est omnino illicita. c. non est. §. his itaque. 6. dist. ut faciebat ille Nemrot Genes. cap. 10. in bello tamen iusto intellige, licita est haec venatio, quaedam adulatoria quae fit per verba, & haec etiam est illicita. c. qui venatoribus. 86. dist. c. sunt nonnulli. 56. d. cap. plurimi. 6. q. 1. quaedam vero venatio dicitur clamorosa, saltuosa & laboriosa, ut ad apros, ursos, leones & similes bestias feras. cap. 1. §. nec o retia, de pace tenen. l. 1. C. de vena. fera. lib. 11. & talis venatio est licita laicis, secus clericis, nisi in casu necessitatis, quando tales bestia devastarent fructus honorum Ecclesiae, vel religionis, quia tunc talis venatio esset eis licita, secundum Casfr. in summa de cleri. venato. & Henri. Bobic. in c. 1. cod. tit. alia vero dicitur arenaria vel arenosa, ut cum quis contra feram bestiam in arenam pugnat, prout fuit mos Romanorum antiquorum ut in spectaculis populorum ludii loco exhiberentur fera bestia, cum quibus homines aliqui docerent, & ab arena arenarii dicti sunt. l. ob carmen. §. sic ea ff. de testi. l. haec demum. ff. de ope. liber. hos bestiarios appellat Julius Capitolinus in Antonino philosopho, qui exercenda virtutis sua gratia, in arenam descendebant, non infames, sed laude digni existimabantur l. Athletas. ff. de his qui not. infam. sed si ad haec pretio operas suas locarent, infames reputantur & Aviles l. 1. §. item senatus. ff. de postul. l. 2. §. fin. ubi omnes. ff. de his qui not. infam. haec tamen venatio est mala ex cap. infamis. §. tria 3. quaest. 6. & non solum clericis, verum & laicis est interdicta, siquidem ex quo hominum interitus sequitur peccatum est mortale, ut admonuit Turrecrema. in cap. qui venatoribus. 86. distin. num. 3. qui hoc declarat nisi hoc fiat ex causa necessitatis ad mortem evitandam, nec dissentiunt Abb. & ceteri in cap. 1. de cleri. venato. & summissa verbo, venatio. Quaedam vero venatio est spaciosa seu recreativa ad excitandum calorem naturae, & talis dum tamen non sit de prohibitis & infestis, vel alio tempore prohibito facta, est permessa maxime laicis, secundum glos. & Henri. in d. c. cler. vena. Hostien. in summa de cleri. ven. §. 1. & clericis etiam, dum tamen raro fiat per eos tempore congruo, ut tenent dicti Doct. & Bern. Diaz. in pract. crimi. c. 67. ubi novissime ejus Additionator Salzedo, plures Doct. de his agentes retulit, & disserit an episcopis etiam haec ultima venatio licita sit, & ex c. quorundam. 24. dist. & ibi glos. omnis venatio episcopis est prohibita, & sic inquit ibi glos. secundum Hieronymum non inveniri neque legi venatorem

rem sanctum, & licet Beatus Eustachius qui fuit venator, dicitur beatus, fuit, quia non permansit in venatione, sed dimisit & penituit, alias existente venatore non reperitur Sanctus, secus vero in piscatore. cap. Esau. 86. ubi glos. ponit rationem differentia, scilicet, quod venatio fit cum clamore, piscatio sine eo, vel quia major delectatio est in venatione, quia tunc nihil potest cogitari, de devinis, secus in piscatione, nisi & piscatio esset continua & fieret causa voluptatis, nam tunc etiam clericis censetur prohibita, si ex ea Ecclesia damnum pateretur in spiritualibus & temporalibus, & sic potest procedere quod dicebat Speculat. in tit. de cler. vena. vers. piscationibus, dicens etiam piscationem clericis prohibitam, ita Fran. Mar. decif. delphi. 530. num. 8. alias rationes quare venatio clericis prohibetur, non vero piscatio, vide per Sebast. Med. de venatione. q. 8. num. 2. cum seq. & ibi, n. 13. cum seq. reafsumit, quae venationes sint clericis prohibita, episcopis tamen causa recreationis honesta, vel ex necessitate ut suam sanitatem defendant, venari licet ut per Menoch. de arbit. cent. 5. casu 413. n. 13. & hoc dum tamen ipsi episcopi non venentur suis manibus, sed venari videant, ut probatur ex l. 57. tit. 5. part. 1. ad hoc allegata per Salzed. ubi supra in 1. additione in prin. & de iis venationibus, licet non ita clare & late agitur per glos. & Doct. in c. 1. de cler. vena. per summiss. verb. venatio, & per Fran. Mar. & Menoc. ubi supra, per Sebastia. de Med. in tract. de venatione in prin. n. 34. cum seq. & in q. 1. & 3. in 17. vol. tract. divers. Doct. & Cassan. in cathal. glor. mun. 11. parte. consider. 49. cum seq. Monachis tamen nec recreationis gratia licet, etiamsi suos redditus habeant in venatione, debent haec per alios facere, non per se nec eis interesse, secundum Doct. communiter teste Did. Perez. l. 1. titul. 22. lib. 2. ordin. colum. 693. in medio, & vide c. 13. sess. 24. concil. Triden. ¶ Ibi, Y pesca, latine, piscatio *, piscaria, & piscatura a doctoribus vocatur, & est quasi piscium captio, & potest diffiniri sicut venatio in glos. precedenti diffinita est, scilicet, quod piscatio est quasi piscium persecutio, vel est exercitium ordinatum ad piscium captionem, & genus piscandi duplex est & dupliciter exercetur *, scilicet, retibus & hamo, secundum §. glos. Archid. Turrecr. & Bellam. cap. est & aliud. 24. quaestione. 1. de retibus dicitur capit. non turbatur, ead. causa, & quaestione, an sit licita piscatio & quibus personis, & in hoc Turrecr. relatus per Cassan. in Cata. glor. mund. dict. 11. part. consider. 51. inquit quod si fit propter necessitatem, ut sunt Azevedo in Recopilationem. Tom. IV. M m ij illi,

illi, qui de ea victum quarunt, est licita, & dicit istam esse conclusionem Gregorij super Ioan. 21. ubi legitur: Apostolos post Christi resurrectionem rediisse ad opus piscationis, quod idem dixit si propter solatium adhibitis circumstantiis, de quo & per Menoc. de arb. dict. lib. 2. centuria 5. casu 413. numero 20. & 21. Sed quod ad venationem & piscationem investigandum est quo jure sit venatio * & piscatio introducta, & in hoc dicendum est, jure gentium ex §. fera. Instit. de rerum divis. ibi, fera igitur & bestia, & volucres, & pisces, & omnia animalia, que celo, & terra nascuntur simul atque ab alio capta fuerint, jure gentium statim illius esse incipiunt, quod enim ante nullius est, id naturali ratione occupanti conceditur, ut & in l. 1. & 3. & l. quod in littore. ff. de acquirend. rerum domin. l. 1. ff. de acquiren. possessio. l. 17. tit. 28. p. 3. summus enim Deus omnia animalia creavit in hominum usum, & cibum Genes. c. 1. facit l. in pecudum ff. de usur. & Cicero lib. 3. de finibus, cumque hac animalia ipsa natura fecerit, plane licet per eandem naturam legem cuiuslibet primo capienti ea acquirere, ut per Covar. in cap. peccatum 2. part. §. 8. n. 1. Sanct. Thom. 2. 2. q. 64. artic. 1. Soto de Just. & Jur. lib. 4. q. 6. artic. 4. communis secundum Jaf. consil. 119. volum. 4. Eman. Suarez in suis comm. u. opin. verbo, Venatio. quos & alios alia adducens refert Sebast. Med. in dict. tract. de venatio. q. 2. nam cum ex communi jure & usu aqua, mare, & ripa ejus, & aer omnibus sint communia, ut per l. 3. tit. 28. part. 3. ideo omnis homo, secundum text. ibi, potest eis uti libere. Sed an prohiberi poterit quis per aliquem eis uti *, & regulariter dicendum est, quod non, etiam per principem, eo quod princeps non possit ea, que sunt juris gentium, & naturalis tollere, ex §. sed naturalia inst. de jure natur. gent. & civ. & quia que nullius in bonis sunt capientis sunt, ut proxime dictum est, & per consequens princeps, & a fortiori, domini inferiores in terris suis hac prohibere non possunt, prout tenuerunt Hostiensis. & alii plures relati & secuti per Covar. in cap. peccatum. 2. part. §. 8. n. 1. ubi hanc ex Jaf. consil. 119. lib. 4. testatur esse communem opinionem, & tradit glos. fin. l. 6. tit. 28. part. 3. & Mincha. de succel. creat. §. 26. n. 79. & Didac. Perez. in l. 1. tit. 22. col. 693. lib. 2. edi. & Jacob. de sancto Georg. in Tract. de feudis sub. §. & cum venationib. 17. volum. Tract. diversorum Doct. ubi pluribus modis respondet text. in cap. nemo retia. de pace tenen. & ejus viol. in usib. feud. qui si bene consideretur, non modo non est contrarius, sed facit & pro hac opinione, ut optime considerat Covar. ubi supra,

suprà, & de iis etiam tradit Francisc. Marcus, decif. Delphin. §. 30. num. 14. cum tribus sequentib. & Roland. Valle cont. 22. n. 27. cum sequent. volum. 2. ubi tamen inquit quod quando domini terrarum * faciunt has prohibitiones debent protestari & 7 contradicere, ne videantur consentire, & prescriptione acquirant jus hoc prohibendi venari aut piscari in certa silva, defensa, vel flumine prout acquiri * posse inquit Avend. c. 12. præc. n. 11. & 12. lib. 1. & late Balbus de præscript. 4. part. 5. partis princip. quæst. 6. per totam, & Aymon in Tract. de Ant. temp. 4. par. §. materia ista singularitatis. n. 79. cum sequent. aliquibus. Ex variis tamen causis secundum dictos Doct. prohiberi possunt venatio & piscatio per principem non recognoscentem * 9 superiorem, & per dominos inferiores ex justissimis causis ad tempus & non in perpetuum, ut per Jacob. de Sancto Georg. ubi supra, & Covar. ubi supra, nisi secundum eum ibi jus id per immemorabilem prescriptionem legitime quis adquisierit. Imo & tunc cautè est recipienda & servanda prescriptio hæc tam in foro exteriori quam interiori, præsertim si ea initium à tyrannide habuit, ut & hæc per Rebus. in l. inter publica. 17. ff. de verb. signifi. pag. 160. & tradit Sebastia. Medina, in Tract. de venatio. quæstione 5. fol. 397. in 17. volum. Tractatum, ubi inquit ex triplici * de causa hæc prohiberi 10 posse. Primo si venationis locus sit communis civitatis aut oppidi, vetari potest, à principe vel à domino per viam gubernationis, nam fera, volucres, & pisces non solum ornamento sunt, verum & necessitati serviunt, ob idque non est vulgi temeritati venatio committenda, sed debet ordine ac lege fieri ne dispareat. Secundo, quia Princeps etiam communia loca Reipub. potest alicui proprio usui dicare, neque ad hoc, ut quidam putant, requiritur consensus populi; justum quippe est, ut pro sua dignitate, gratia recreandi animi, venationem habeat paratam, præterquam quoad apros, & cervos, & id genus bestiarum non decet à plebeis venatu impeti, sed ut referrentur ingenuis, que prætorum simulacra adversus eos imitentur. Tertia ratio est, quia prohiberi potest venatio, nempe quia est in loco non communi oppidi, sed proprio ipsius domini, quo suam custodit venationem, nam si potest fundi dominus particularis prohibere, ne quis venationis gratiâ illud ingrediatur, multo magis princeps, quod tamen in magnatibus & principe inferioribus non procedit. Imo & princeps ipse in totum prohibere non debet venationem, sed pro loco & tempore, adde

tu, & pro forma piscandi, aut venandi, nam ut cum fraude venatio aut piscatio non fiat, prohiberi potest, ut si fiat cum instrumento, vel modo, quibus quidem omnia illius generis * animalia capi possent, & postea non invenirentur, ut inquit Rebus. in l. unica. C. de venatio. fera. lib. 11. & ejus nepos. Pet. Rebus. in 3. tom. constit. Fran. titulo de usu & consuet. in præfat. numero 48. & Covar. ubi supra, numero 3. versic. Secundo, & hoc est quod leges nostræ prohibere voluerunt, & ne destruantur animalia & pisces, modum, & formam, venandi & piscandi, & locum, & tempus, leges nostræ declarant in præfati, & in propositum dixit Sebastia. Medina, in dicto Tractatu de venatione, quæstione 5. per totam, ia 17. volum. Tract. ubi & inquit quod in prohibitione etiam cavendum est ne pena acerba statuatur, quia illud non estimatur furium, aut latrocinium, proinde ac dum domus aut bursa expilantur: unde crudele est penam corporali plecti ingredientes loca vetita venationis * causâ, sed satis si duplum aut simplum perderent, & retia ac instrumenta quibus venantur ac piscantur, quod si in iis cresceret contumacia, possent relegari, quod si contemptus superioris adesset, tunc non ratione venationis prohibita, sed contemptus posset penam corporali puniri pro modo contemptus, de quo debet expresse constare, itidem & in prohibitione hac debet adverti ut damna data ob eam resarciantur à principe * his personis, quæ damna passa sunt ab animalibus à principe ipso in setu inclusis, ut hac & alia advertenda prosequitur Sebastia. Medina. in dict. quæstione. 5. & Covar. ubi supra numero 11. & an in alieno territorio liceat * venari, vid. Francisc. Marc. dec. Delphin. 533. ex quibus habes prohiberi non posse venationes & piscationes, nisi per principem, & tunc ex causis publicis, vel si ex causis privatis causâ recreationis ipsius principis facientis setum, Coto, vulgo nuncupatum, & tunc cum moderamine & advertentiis dictis faciendum est, posset tamen civitas in cujus territorio est flumen exteris piscationem fluminis illius prohibere per l. Divus. ff. de servi. rusti. præd. l. 16. tit. 28. part. 3. not. glos. fi. l. 6. eod. tit. & part. & sex casus * in quibus piscari non licet in flumine publico, vid. per Capolam de servi. rusti. præd. tit. de piscatione, & Balbum de præscript. 4. part. 5 part. princip q 6. n. 4. cum sequent. & vide Ant. de Cordova, in sua summa. q. 119. per totam, ubi plura dicit in conscientia annosan-

annotanda, ex supradictis etiam inferitur licite posse ingredi fundum * alienum ad venandum vel piscandum, nisi venatio, vel piscatio sint fructus, & in redditu ipsius fundi consistant, adeo ut etiam si domino prohibente fiat venatio in fundo alieno non teneatur capiens restituere in conscientia, neque itidem in justitia animalia ibidem capta, licet venator teneatur actione injuriarum, ut per Seb. Med. ubi supra, quæst. 6. æsti. 7. & comprobatur Covar. dict. cap. peccatum 2. p. §. 8. numero 4. versic. Quarto ab eadem, & latius & novissime Humada in l. 12. tit. 20. part. 1. in glos. 2. numero 1. cum sequentibus pluribus, ubi respondet leg. 17. tit. 28. p. 3. & aliis legibus, quæ in contrarium facere videbantur. & in num. 9. versic. Quinto ab eadem, id ampliat procedere, etiam si dominus agrus venandi alicui locaverit, aut in universum venationem in eo fundo prohibuerit, ea ratione quod ipse capere vellet easdem feras intra proprium agrum enutritas, & pecunia vendere. Tenebitur tamen venator talis in alieno fundo capiens animalia ad restitutionem damni in eo fundo, ob venationem facti & contingenti domino prohibenti, & in hac estimatione habenda est ratio animalium, quæ nisi extraneus venatus fuisset, dominus fundi ejusve conductor habuisset, suaque fecisset per apprehensionem, habendaque itidem erit ratio venationis, quæ in eo fundo per dominum solum exerceri solebat, ita ut hic venator, qui domino prohibente agrum alienum ingreditur, non teneatur ad restitutionem ratione captorum animalium, sed ratione damni illati per venationem ipsi domino, qui venari jure & justitia solitus intra proprium agrum fuerat, ut inquit. Covar. ubi supra, num. 11. versic. Præterea, ubi, & inquit ad damnum factum in segetibus & fructibus illius fundi teneri tales venatores: aliud & itidem damnum in piscatura considerat Covar. ubi supra, numero 12. versic. quin & præter. inquit tamen ibi, Covar. numero 14. & 15. quod licet animalium captorum in sepiis & salibus evagantium sit captio propria capientium, neque teneantur ad restitutionem, tenebuntur tamen ferarum & piscium, qui privatim alicujus proprii sunt, puta quia privatim inclusa sunt vivariis, leporariis, piscinis, & stagnis, ut ibidem per Covar. dictis numeris 14. & 15. & per Sebast. Med. dict. quæst. 7. ubi hac ampliat, & limitat, quæ longum esset referre. Et hac pro Rubric. declaratione sufficiant, ut ad declarationem legum deveniamus ubi alia declarabimus Deo volente, alia per Sebast. Med. ubi supra videri possunt.

IN LEGEM PRIMAM.

Tempore quo animalia vivuntur, omne genus venationis cessare debet sub nostri text. p.ana.

SUMMARIUM.

- 1 Civitas potest ex causa publica utilitatis prohibere venationem & piscationem.
- 2 Ecclesiastica persona tenetur etiam servare leges nostras venationis & piscationis. ubi coram quo iudicium agendum.
- 3 Clerici peccati cum instrumentis prohibitis ad venandum, vel piscandum, possunt eis privari per seculares officiales.
- 4 Venatores, vel piscatores, contra legum nostrarum dispositiones venantes, vel piscantes, an peccent mortaliter. Et ibi quid si in die festo.
- 5 Ludere contra legum dispositiones an sit peccatum.

Ibi, Tempo de cria, Hec est una de iustissimi causis prohibitioni venandi & iudem piscandi occasionem praebens, ne tunc omnia animalia capiuntur, & publica utilitas laedatur, qua de causa & civitas ad hoc potest statuta facere, ut inquit Doct. cons. 179. relatus per glol. fin. in l. 6. tit. 28. part. 3. & legem nostram ad hoc notat Covar. in dist. sup. peccatum. 2. p. 8. num. 3. & eo relatio Sebalt. Med. in aut. Tract. de venatione. quest. 11. per totum.

Ibi, De qualiter estado, y condicio que sea, & sic ecclesie persone censentur etiam prohibite contra prohibitionem nostrarum legum venari aut piscari, nam cum leges nostrae publicam concernant utilitatem & commodum publicum, imo & privatum commodum, casualiter, ecclesiastici etiam tenentur has servare leges, ut in proposito nostrum inquit novissimo Doct. Salzedo, ad pract. Bernard. Diaz. cap. 67. addi. 1. ubi tamen inquit poenam nostrae legis & sequentium imponendam talibus ecclesiasticis per suum iudicem debere imponi, ut & ipse dixit in cap. 55. ibidem. & nos alibi diximus. Inquit tamen ibidem in eod. c. 67. addi. 1. in versic. alud autem nove, quod si clericus repertus fuerit cum instrumentis prohibitis venationi vel piscationi, poterunt ab eo capi per iudices seculares eos sic reperientes, prout quotidie fit cum perdices in jabula reperiuntur ad venandum, vel aucupandum, vel cum retibus prohibitis. Sed an venatores seu piscatores contra prohibitionem harum legum venantes, vel piscantes, peccent mortaliter, & in hoc quoad restitutionem nulli dubium, quin ad eam non teneantur, ut tenet Covar. dist. cap. peccatum. 2. par. 8. n. 3. & Sebalt. Med. in dist. Tract. de venatione. q. 7. num. 14. & q. 8. n. si volum. 17. tractatum diversorum, ubi & inquit quod etiam in die festo quis venetur aut piscetur, licet malefaciat, non tenebitur ad restitutionem captorum animalium & piscium in

campo, vel sumine publico, sed an peccabunt, & in hoc Menel. in l. per agrum. numero 8. C. de servi. & aqua, inquit, quod sic, quod durum videtur, quia lex nostra satis contentatur poena ab ea imposita, & nihil ultra exigit, sicut & ludere contra leges non esse peccatum, & asserit Navar. in Manuali, cap. 19. num. 6. & 7. non est enim Regia intentionis obligare ad peccatum cum poenam imponit temporalem secundum eundem Navar. ibidem. cap. 23. num. 56. licet in contraveniente iudicio precepto praecipiens non piscari aut venari per aliquem, asserit Covar. d. 8. n. 4. in prin. & Didac. Perez, in l. 2. tit. 9. lib. 2. Ordin. col. 502. versic. hinc etiam est, & quamvis res dubia fuerit apud aliquos in mitiorem partem inclinarem, ne leges sint laquei animarum, cum ipsae satis poena temporalis se contentant, & hoc dum tamen non sunt venationes & piscationes in die festo, dum divina celebrantur officia, licet haec de peccatis theologis & confessoribus, potius determinanda relinquere sic melius, qui circumstantis circumspectis haec deliberare poterunt.

IN LEGEM SECUNDAM.

Tempore nivis, venari non licet sub pena in lege precedente contenta.

Ibi, De Fortuna y nieve, Allegat eam Covar. in dist. cap. peccatum. 2. par. 8. n. 3. & Sebalt. Med. in dist. Tract. de venatione. q. 11. Est enim & eadem tunc ratio, sicut tempore quo praegnantia sunt animalia haec, sive perdices.

Ibi, Con ninguno genero ni instrumento de caça. Et sic neque retibus aut instrumentis permissis venari licebit hisce temporibus, hic & in lege precedente contentis.

IN LEGEM TERTIAM.

Venari non licet instrumentis & rebus hic contentis sub pena hic contenta, & quod nemo perdetes habeat ad venandum, neque in domibus suis sub nostri text. p.ana.

SUMMARIUM.

- 1 Prohiberi potest piscari, aut venari certo instrumento.
- 2 Poena nostri text. ut incurratur, debet esse alius perfectus.
- 3 Perdices habere in domo, ad aucupandum prohibetur hic, non veri si recreationis causa habeantur.

Ibi, Con laras de alambre, Potest enim prohiberi ne tali instrumento, venetur aut piscetur, ne publica laedatur utilitas in captione multorum animalium aut piscium ex text. in c. 1. §. nemo retia, de pace tenenda, & ejus viol. not. Covar. d. 2. p. 8. num. 8. num. 3. & Sebalt. de Med. de venatione. q. 10. num. 1. eo quod secundum eam, ibi, fere, volucres, & pisces, non solum sunt pro ornamento universi,

universi, sed etiam pro utilitate hominum, unde princeps prohibet venationem, quae fit cum instrumento tone, quia eo plures extinguuntur, & capiuntur fere, atque inde sequitur animalium sivestrum, & ferrarum numerum extinctio, quae Reipub. incommoda est: non enim retia, laquei, aut alia instrumenta permittuntur ad capiendas venationes nisi utrosque, lupos, & apros, ex dict. §. nemo retia, not. Gard. Papa decis. 218. n. 2. quod conducit ad legem 5. & 6. infra eod. & Capola de servit. rust. pract. cap. 21. n. 8. & 9.

Ibi, Ni con otro genero de instrumenta, oblata sunt haec verba, & diminute fuerunt apposta per compilatorem, nam in originali dicitur: Ni otro genero ni instrumento dello, ut designaretur, non quod omne instrumentum, quo cum animalia & perdices capi possunt, prohiberetur, sed tantum illud, quod simile praecedentibus, & proxime dictis simile esset, ita quod cum eo venatio destrueretur, & extingueretur, non vero cum alio, in quo ratio haec deficeret, nam lex de habilitate est restringenda, ex l. ut gradatim ff. de mun. & honor. & ex precedentibus & sequentibus declaranda sunt intermedia, cumque ex precedentibus & sequentibus de instrumentis ista venationem extinguentibus loquatur lex nostra, verba haec intermedia, Ni con otro genero de instrumento, de his intelligenda sunt, aliter enim & lex nostra absurditatem contineret & superfluitatem si indistincte de omnibus instrumentis intelligeretur, & quia cum lex nostra providere voluerit extinctioni animalium, ubi haec cessat, dispositio cessare debet, & sic practica communi declaratum videmus, nam conuicium cum canibus & retibus venantur, lepores isidem, & perdices cum cane & balista, & similibus, quibuscum animalia non destruantur neque fugantur, & nisi sic intelligeres, destrues legem nostram, & praxim ac usum quotidianum.

Ibi, Ni con reclamos ni bueyes, Hec enim venatio fraudulenta dici potest & cum fraude facta, utpote quia haec instrumenta eremant animalia & aucupia, & defecere faciunt, & sic iuste prohiberi possunt, & sunt prohibita, secundum Rebut. l. 1. C. de venatio. fera. & Petr. Rebut. 3. Tom. confis. Franc. tit. de usu & consuet. in praefatione numero 48. & Mexia in pragm. p.ana. concl. 4. numero 19. & Sebalt. Medicis d. tract. de venatione. quest. 10.

Ibi, Que lo contrario hixere, Notat verba haec, quia denotant factum, non verò faciendum, & sic cum delicta haec cum affectu sunt facta & perfecta, non vero si intentata & solammodo, poena enim à jure imposita locum tantum habet in actu consummato, non verò incepto tantum, nisi aliud dictum sit, ut per Didac. Perez, in l. 16. tit. 3. col. 145. lib. 1. ordin. & iterum in l. 2. tit. 13. lib. 8. ordin. & nos alibi etiam diximus.

Ibi, Ni las tengan en sus casas, intellige para caçar, ut in precedentibus verbis dictum est, ibi, para caçar, nam quando lex unum disposuit, alterum praesupponit, ut habeat locum dispositum, Azevedo in Recopilationem, Tom. IV.

debet verificari praesuppositum, ex glol. singular. & communiter approbata in l. si mancipia. C. de serv. fuerit de qua plura alibi diximus, cumque lex nostra praesupposuerit in precedentibus, quod nullus perdices ad aucupandum habeat, disposueritque statim & immediate, ut neque domi illas habeant, intelligendum est sub praesupposito illo, ad venandum, quasi secus sit, si pro recreatione & tanta illa habeant domi, nam tunc non incurritur l. nostrae poena. Et ex hoc perperam faciunt iudices & eorum ministri, qui nulla praehabita informatione, quod perdices habeantur ad aucupandum, statim eas capiunt, & occidunt, cum deberent prius haec per informationem esse constare, & sic vidi jam in facto discussum, & quia qualitas haec non erat probata fuit absolutus dominus perdices, & iure optimo, sed quis haec iudicibus persuadebit tenenda & sequenda, tanta est enim eorum cupiditas per fas & nefas aliena percipiendi, ne dicam furripendi.

Ibi, Te maten, Intellige ut dixi in praecedente glol. si habuerit quis illos ad aucupandum, & tunc etiam clericus tenebitur, & ei poterit occidi talis poena, ut inquit Salzedo in practica, ad Bernard. Diaz, d. cap. 67. addi. 1. pag. 213. col. 2. in fin. cum seq. & jam in hoc sit. remanet dictum.

IN LEGEM QUARTAM.

Aucupium aliquid occidi non potest arcubus, vel alio sulphuris instrumento, neque cum balista, cum herba, neque aliquis eam domi habeat herbam, sub nostri text. p.ana.

Ibi, Con arcabuz, Nam ultra quod arcubus remanent aucupia, & extinguuntur, terrentur etiam & fugantur, ut inquit Covar. in nostrum praesuppositum, in dist. cap. peccatum. 2. par. 8. n. 3. & Sebalt. Med. de aucupatione, quest. 10. numero 2.

Ibi, Ni con yerba de balistero, probanda est haec qualitas, ut scilicet, cum herba haec sint animalia, vel aucupia occisa, nam si hoc non probaretur, etiam probaretur cum balista & hasta jarea occisa fuisse, non haberet locum nostri text. poena, nam cum possint occidi cum balista sine poena, ut poena incurrat nostri text. probanda est qualitas haec, aliter enim licite praesumitur occidit, ex Bart. doctrina communi & ab omnibus laudata, in l. non solum §. sed ut probari. ff. de nov. ope. nunciat. de qua pluries diximus, cum arcubus tamen aut alio sulphureo instrumento, occidens puniretur, etiam si nulla toxica herba sit inmixta, ut ex nostro text. clarissime patet, & hoc nulli dubium.

Ibi, No queda hazer ni tener en su casa la dicha yerba de balistero, Intellige quod neque domi haberi possit, neque fieri, scilicet, ad occidendum animalia, vel aucupia in l. nostra occidi prohibita, itaque etiam fundatur ex dictis in praeced. in glol. Ni las tengan en su casa, & sic qualitas haec est probanda, quod ad occidendum animalia & aucupia

UNIVERSIDAD

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE MEXICO GENERAL DE

aucupia non permilla occidi ea habebat, nam cum ex l. sequenti possit haberi ad occidentum animalia in ea expressa debet denunciari probare ad prohibita habuisse herbas hanc, vel eam fecisse, ut in glo. precedente diximus, huc tamen quam incogita sunt iudicibus experientia docet.

IN LEGEM QUINTAM.

Populorum concilia formam & ordinem praebent ad occidentum lupos etiam cum herba, & premia occidentibus consistunt.

SUMMARIUM.

1. Premia consistunt in capiente lupo, ubi n. 2. quid si quis capiat lupam pregnantem, vel lactantem.

Ibi. Como se maten, licitum est enim feras venari, ut in l. unico de venat. fer. lib. 11.

Ibi. Puedan fñalar el premio, Quotidie premia huc constituuntur & dantur, secundum Avend. c. 2. pr. n. 2. in medio lib. 1. ubi n. 9. quare an possint absque Regia licentia constitui premia huc, stante l. nostra, nulli dubium quin non sit necessaria dicta Regis licentia, cum hic concedantur, & dantur apprehendentibus & capientibus, non vero repetentibus solum, secundum Mexiam in pragmat. conel. 1. fol. 17. n. 34. & probatur ex tex. nostro dum dicit, Que las traxeren, & tunc etiam si casu & non ex proposito lupos capiant, debetur premium constitutum secundum Avend. ubi supra, premium tamen iudex solus, nisi simul cum concilio constituere non potest, ut dixi in l. 4. tit. 18. supra lib. 6.

Ibi. Por cada cabeza de lobo, Quid si reperiat quis & capiat lupam pregnantem an debeat habere unum vel plura premia, & respondet Bald. in l. si ff. de lib. causa quod habebit unum premium, & non plura, secus vero esset, si caperet lupam lactantem cum lupatinis ut inquit Imol. in l. in lege ff. ad l. Ealcid. & Felin. in c. ficut. de homici. & Sebati. Med. in d. Tract. de venatio. q. 42. & hoc est quod inquit tex. noster. I por cada cama dellor.

Ibi. Venado con yerva, hic clarius probatur qualitatem hanc herbae esse probandam, ut pena legis nostrae imponatur occidenti cervum, vel aliam prohibitam venationem, quae omnia notanda sunt, quotidie enim prae manibus habentur.

IN LEGEM SEXTAM.

Foveas aut cippos in montibus facere ut non audeat sub nostris text. pana.

SUMMARIUM.

1. Foveas facere ad capiendas apras, vesas, & lupos licitum est, dum ne in itinere sint. 2. Declaratur l. 21. tit. 15. p. 7.

Ibi. Cepas grandes, Qui enim ut sorum cervorumque capiendorum causa, faciunt si in itinere fecerint, eoque aliquid deciderit facit tumque sit deterius, lege Aquila obligati sunt, ut l. qui foveas ff. ad l. Aquil. l. 7. tit. 15. par. 7. notat Capola de serv. Urb. cap. 80. n. 2. ubi idem esse dicit, in fossatis ad frumenta collocanda, quae solent dici Aboltes de pass, tradit idem Capola de serv. rust. cap. 21. num. 12. & Covar. in d. peccatum 2. p. 8. & Sebati. Med. d. Tract. de venatione. q. 13.

Ibi. En los momes, Intellige in quibus haec fieri non solent, ne sit correctoria d. l. qui foveas & d. l. 7. parite in itinere solum prohibentium fieri, & in aliis locis, ubi non solent fieri, quasi usus & consuetudo ea faciendi in tali, vel tali loco certiorerit ut homines illic non vadant neque animalia sua mittant, quod si non fecerint, sua sit culpa, & ita declarandam l. nostram in iis verbis tenendum est, ne sit correctoria iurium antiquorum, & sic etiam intelliges l. 21. tit. 15. p. 7. quae cippos hos & foveas videtur permittere.

Ibi. Por el peligro, quod omnino vitandum est, ut inquit dicti Doctores & iura.

IN LEGEM SEPTIMAM.

In columbariis, vel in aliis domibus particularibus instrumenta ad capiendas columbas, vel ad attrahendum eas non adint sub nostris text. pana, & alia circa haec in l. nostra contenta serventur.

SUMMARIUM.

- 1. Columbaria, an licite in conscientia haberi possint? & num. 2. quid in attrahente eas ad suam columbarium. 2. Aucupia, venationes & piscationes esse in fructu, & num. 1. an sint fructus industriales, vel immobilis reputentur. 3. Usufructuarius potest venari in fundo, in quo habet usufructum, neque potest a proprietario prohiberi. 4. Columbas capere iuxta columbarium delictum est. 5. Casus speciales nostrae legis, ubi statuitur iuramento damnnum possi. 6. Juramento alienius quoties standum est pro plena probatione, non admittitur probatio in contrarium.

Ibi. Palomares, An licite haec columbaria in conscientia teneri possint, vid. Silvest. verbo. Restitutio 3. q. 4. & Ant. de Cord. in Summa de casus de conscientia, q. 121. ubi tradit an licite columbae aucupari, vendi & emi possint in conscientia.

Ibi. Ni anagazas, & ultra penam nostram tenetur artibus & fraude columbas alterius columbarii ad suum attrahens ad restitutionem secundum Covar. in e. peccatum 2. p. 8. num. 14. versic. Tertio. & Sebati. Med. dicit. Tract. de venatione. q. 65.

Ibi. Vender palomas, si no fuere al dueño del palomar, Hic videtur probari, aucupia, venatio

venationes, & piscationes, iidem esse in fructu, ut probatur in l. venationem ff. de usufructu l. item ff. de aucupium l. usufructuarius ff. de usufructu. & ibi usufructuarius posse venari in fundo in quo habet usufructum, neque posse a proprietario prohiberi, ne venietur ipse usufructuarius l. usufructum ff. de usufructu. & l. item ff. de aucupium, eod. tit. notat Franc. Marcus, decisione. Delphin. 532. Sebati. Med. in dicit. Tract. de venatione. q. 15. & 16. ubi an sint fructus industriales, & in quest. 17. an inter mobilia, vel immobilia computentur, & an decima debeatur ex eis, vide Fran. Marcus decisione. 531.

Ibi. No esan ofadia de tomar palomas, nam columbas capere in columbario, vel iuxta, de iure prohibitum est, & firmiter committitur, ut per Dynum & Doctores. in p. pavonum hist. de ver. divisi. & Guid. Papae decis. Delph. 218. n. 2. quod intelligit verum quando abire & redire solent, prout sunt domesticae, quae in columbariis, domibusque retineri solent, secus autem in silvestribus. ex p. pavonum hist. de rerum divisi. & l. 23. tit. 28. p. 3. & notat Covar. in d. e. peccatum 2. p. 8. n. 14. per totum, & Sebati. Med. d. Tract. de venatio. q. 65. ubi inquit revertendi animam delinere habere, cum revertendi consuetudinem deseruerint, & hac de causa, neque occidi possunt tales columbae domesticae, & revertentes, ut per Covar. dicit. num. 14. versic. 4. & Consoium in dicit. q. 121. ubi de iis late agit.

Ibi. Que el tal juramento haste por entera provanca, Specialissimus casus est hic, ubi statuitur iuramento damnum per passim & fortassis non reperias similem, & hoc quia id quod fit in campo difficulter probatur, tum etiam ut deterreantur homines ab hoc delicto, tum etiam quia non inveniunt delinquenti pena corporalis, quo casu id fieri potest, ut inquit Hippol. in pract. §. ex praedicta. n. 75. aded ut non admittetur probatio in contrarium, quia quoties iuramento alicuius standum est pro plena probatione, non admittitur probatio in contrarium, secundum Aviles c. 52. prae. verb. En tierra, n. 14. fol. 255. Paul. tamen Castro, in l. si. n. si. ff. de prat. stipul. contractum videtur tenere, sed Paul. loquitur quoties lex tantum dicit quod sterit iuramento damnum passim, secus vero si ultra addiderit, scilicet, quod ultra non possit inquiri, vel quod habeatur pro plenaria probatione ut hic, nam tunc non admittitur probatio in contrarium, secundum Aviles, ubi sup. & Capolante. 104. multa sunt, in si ex Jul. in l. 1. §. si absens n. 6. ff. si ex noxali causa, agatur, ubi aliis modis limitatur.

IN LEGEM NONAM.

Nullus in fluminibus ad piscandum immittat aliquam ex rebus in hac l. contentis, sub eius pana.

Ibi. No echen en los rios cevos de cal viva, y venenos, Pices enim taxo infecti solent esse nocivi hominibus eos comedentibus, imo & animalibus bibentibus ex aqua illa, & ideo iure optimo prohibitio nostrae l. procedit. Accedat in Receptationem. Tom. IV.

quam ad hoc not. Avend. cap. 19. praefatio; num. 30. Illarion. 8. lib. 1. & Mexia in pragmat. causa panis. 4. conelusionem. no. 19. et M. dicit. Adhuc in consil. Sicilia, Rubrica. 4. et in consil. quoniam que reserum. lib. 3. de Sebati. Merito alios allegando in dicit. Tract. de venatione. quos 10. num. 31.

IN LEGEM DECIMAM.

Piscari in flumine non panis & crebar alius huc declaravit et tempore quo immittuntur & pices frangi, prohibet Regia huius tantum sub eius pana.

SUMMARIUM.

- 1. Piscari in quibus aquis committitur. 2. Piscatores an dicantur negotiatores. 3. Vendit lacu, an vendit, etiam naves piscatoriae. 4. Vendit fundo, an vendit pices, ibi consistit. 5. Denunciare non licet de venantibus & piscatoribus contra leges Regiae, lapsi veritas mensuris.

Ibi. Con panes de yerca, Destruunt enim haec pices, & publica utilitati nocent, quae conservatione piscium consistit, & ideo neque tempore quo nutriuntur licebit, ut inquit text. hic, sicut in venatione dictum est in l. 1. supra isto in l. lib. 8. per Mex. in dicit. pragmat. causa panis & conelusionem 4. num. 19.

Ibi. Que no saquen los rios continuos de madre, hoc enim etiam piscatores erant, & pices destruit, quod est maxime nocivum, & negotiatoribus & piscum depolatoribus admittitur occasio destruendi piscaria, & pices in brevi tempore; sed in quibus aquis communes sunt piscationes, dabitur Bilibi de praescripto. relatus per Sebati. Med. in dicit. Tract. de venatione, sub titulo de piscatione, q. 58. & inquit, quod in mari, flumine publico, in stagno, lacu, & similibus; Iust. l. possideri §. in verba. num. 22. ff. de acquirend. posses. & Cornes consil. 211. num. 2. et 3. volum. 4. sed an piscatores dicantur negotiatores, & ibidem in quest. 19. tradit ipse Sebati. Med. & inquit quod non, ex l. legatus ferrius de legat. 3. quod intelligit ibi verum, quando domino tantum piscantur, secus si ut venderent pices, quia tunc videntur negotiatores, & consequenter gabellam ex tali venditione deberent. Et an vendito lacu veniant etiam naves & piscatoriae, ibidem in quest. 62. inquit Sebati. Med. quod sic, licet vendito fundo in quo sunt pices non veniant pices in venditione, non magis quam venient nec ne pulli, aut cetera animalia quae in fundo sunt, prout non venie, probatur ex l. Julianus. §. sic, cum l. sequent. ff. de act. empt. Et notat quod lex haec dicit, Los rios, ut scias non comprehendit rivulos, & torrentes, qui in aestate desiccantur, nam flumen dicitur continuo decurrere & perenne, torrentis qui aëre siccat, ut per Calep. verba, Flumen.

Et habes notare quod in ceteris de Madrid Anni 1571. provillum fuit prout in noviori quam tua impressione hujus Recopilationis reperies inferum & declaratum; quod intra tres menses à die venationis, vel piscationis, denunciandum est de venatoribus & piscatoribus transgredientibus legum harum dispositiones, non vero post & sic denunciator ut contineatur tenetur omnino probare, quod intra hos tres menses facta est denuntiatio, aliter non obtinebit, & fuit hæc iustissima provisio, ut cupiditati iudicum obviatur, & an licita sit piscatura in Rubrica nostri tituli diximus.

De lege fin. nostri text. de vitulis tractans, dixi in l. 2. verbo, *Terneros. tit. 14. supra lib. 5.* ad ibi dicta te remitto, & de laudatione carnis vitulae & aliarum carniarum, vide *Castan. in Catalogo glor. mund. 12. parte, consider. 85.* & hæc pro hoc tit. sufficiant.

IN LEGEM DECIMAM TERTIAM.

Tribus mensibus elapsis non est procedendum ad executionem legum prohibentium aucupium, venationem & piscationem.

SUMMARIUM.

1 Tribus mensibus elapsis non est procedendum contra venationem, piscationem & aucupium, & rationem legis tradit.

2 Et quis tentatur probare elapsos esse hos tres menses, denunciator, aut denunciatus.

3 Ibi, *Ordenamos.* Iustissima lex est & asserens & tollens vexationes & molestias, quæ quotidie inferebantur per iudices miseris rusticis in tempore, in quo defendere se non poterant, vel quia testes quibus probare debebant suam defensionem mortui tunc erant, cum denuntiatio contra eos interponebatur, vel quia etiam viarent non recordabantur, & plerumque pro unomet delicto bis & amplius condemnabantur: quæ quidem omnia cessabunt ex legis nostræ dispositione.

4 Ibi, *Passados los tres meses.* Sed & quis tenebitur probare esse neque lapsos hos tres menses, denunciator, an vero denunciatus? & sine dubio teneo denunciatori incumbere probationem, quod tres hi menses non sint elapsi, dum denuntiatio interponitur: nam cum sit fundamentum suæ intentionis iustificare de-

nuntiationem, eam non iustificat, nisi probet se intra tempus triura mensium denunciavisse, & sic eo non probante, est omnino denuntiatio absolvens: item quia quando aliquid est prohibitum fieri uno tempore, & in alio tempore permittitur, ille qui dicit Petrum contravenisse prohibitioni, debet probare in tempore prohibito id fecisse: aliter enim non præsumitur, sed totum contrarium, ex notabili doctrina Bartol. in l. non solum §. sed ut probari ff. de nov. oper. denunt. quam totum modum sequi testatur ibi *Jas.* & alibi pro ejus exortatione alios allegavimus, sic & in nostro casu, cum lapsis tribus mensibus sit liber denunciatus, omnino tenetur denunciator probare tempore denuntiationis nondum fuisse lapsos: aliter enim denunciatus, etsi nihil præstitit, est absolvens, præsertim cum l. nostra tunc demum præbet potentiam denunciandi, quoties hi tres menses non sunt elapsi, non vero postea, imo & iudici admittit l. nostra potentiam procedendi lapsis dicto tempore, dum dicit, *no se pueda proceder de officio, ni por denunciacion.* Verbum enim, *potest*, procedente negativa, impossibilitat & denegat potentiam, ut diximus in l. 2. tit. 3. lib. 5. num. 29. & sequent. ubi asserimus contrarium factum esse nullum & nullius effectus, & consequenter neque iudex potest procedere lapsis tribus mensibus, neque aliquis denunciare, & sic incumbit denunciatori probare denuntiationem intra hoc tempus fuisse factam: aliter enim reus absolvetur, & hæc est veritas, quantumvis aliqui iudices avari & immemores salutis terræ aliud male observent.

IN LEGEM DECIMAM QUARTAM.

Piscaria cum sale maris salientur sub nostra legis penis.

SUMMARIUM.

1 Sale maris salientur, sub legis pena.

Ibi, *Mandamos.* Processit hæc lex ad tollendas illorum cautelas, qui cum aqua maris piscaria saliebant, ut plus ponderis essent, & processit etiam pro conservatione horum piscatorum, quæ quidem facillime cum maris aqua corrumpuntur, & inde pro conservatione ea concedendum, ut ex l. nostra apparet.

TITULUS NONUS.

De los que se van a Morar de un lugar a otro.

CUM superioribus titulis dictum est de terminis publicis & piscatoriis ac venationibus, qua omnibus habitatoribus locorum communes sunt, & eis potiuntur, & quia dubitari posset, an tales habitatores eis fruenter rebus, possint populam derelinquere in quibus deductis commodum reportant, ideo post titulos præcedentes subsequitur hic noster, & nisi sic continuaveris, difficulter continuari potest.

IN LEGEM PRIMAM.

Quisquisque libera potest transire ex unis locis ad alios habitandos, neque prohiberi potest sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

- 1 Cuilibet licet transire se & sua ad alias civitates & populos.
- 2 Oppida horum Regnorum an compelli possint aliquem recipere in civem.
- 3 Civitatem statueri minime posse injuste à civitate expulsum non amplius recipiendum.
- 4 Titulus non licere habit. metro. lib. 11. localis est.
- 5 Fœmina originaria unius loci licet alibi nubar, non propterea vocatur forensis, ubi inferitur ad gabellas, & num. 6. quoad quid debeat esse civis.
- 7 Sententia vicinietatis vel pluralitatis facit jus quoad omnes.

Ibi, *Lo puedan hazer.* Hæc est conclusio totius nostri tit. & materix, scilicet, quod cuilibet libera est potestas transferendi se & sua & de uno loco ad alium, ne libertas à jure naturali concessa restringatur, contra dispositionem l. Titio centum §. Titio. ff. de cond. & dem. potest enim quis ubicumque ei placuerit, si prohibeatur iuste, domicilium habere, ut in l. nihil. ff. ad municipalem, tradit Bart. in l. assumpt. & in l. de jure. ff. eod. tit. & Abb. in cap. si notab. 2. extra de paroch. Soc. Jun. cons. 7. num. 1. volum. 2. aded ut licet fuerit anceps questio in cancellaria Pinciana, an oppida horum regnorum possint compelli aliquem & recipere in civem, probabilior tamen & verior ac tenenda sententia est, quod compelli possint, tam ex dictis & ex l. nostra, quam etiam, quia Reipub. in-

terest oppida civibus ampliari, ut in l. 2. C. de iudic. vid. tollen. & ex l. fin. §. penult. ff. de bonis damnat. ex quo non immodice civitates illustrantur, unde interrogatus Homeus, qui essent maximi civitatis ornatu, inquit, pueri & turres: per pueros populi amplitudinem significans, quibus & aliis rationibus hæc tueretur sententiam ut probabilior rem Borgos de Paz, in l. 3. Tauri. num. 513. cum aliquib. sequentibus. ubi & inquit civitatem statueri minime posse, injuste à civitate expulsum, nec ullo tempore ad civitatem recipiendum, quia statutum sapiens monopolium jure dirigitur, ex l. 1. de monopol. neque aliud ex l. ff. ad mun. colligi potest, nam licet civis à civitate recipiendus sit, ut talis dicatur, nullo modo exinde colligi potest civitatem non esse cogendam illum recipere, sed potius contrarium ex dictis & hoc verum est nisi in materia rit. & l. 1. C. non licere habit. metro. lib. 11. localis enim est titulus ille, & sic ad alia non extendendus: ex quibus domicilia contrahantur ultra text. & ibi Doctores, in cap. cum nullus, de tempo. ordin. lib. 6. & l. 2. titulo 24. part. 4. & l. 32. titulo 2. part. 3. tradit Menoch. de arbit. jud. casu 86. per rationem, ubi singulariter loquitur. Habes tamen notare quod fœmina originaria unius loci, licet alibi nubar & non propterea vocatur forensis, ut inquit Decian. Respons. 71. num. 1. volumine 2. nam ut inquit Bald. in l. 1. §. quod autem ff. de iur. & curat. dat. ab his rebus per gl. Natural. in dist. l. 32. illi potius dicantur de loco aliquo, qui ratione originis sunt de illo loco, ex quibus semel in factis dixi, quod si mulier hæc in sua civitate originaria, vel quilibet alius originarius, vendat, aut contrahat, non dicitur forensis, neque ut talis solvet gabellam gabellario, Del vienra, sed ut originarius solvet eam, adde ut etiam mulier hæc

Et habes notare quod in curia de Madrid Anni 1571. provilum fuit prout in noviori quam tunc impressione hujus Recopilationis reperies inferum & declaratum; quod intra tres menses à die venationis, vel piscationis, denuntiandum est de venatoribus & piscatoribus transgredientibus legum harum dispositiones, non vero post & sic denuntiator ut contineatur tenetur omnino probare, quod intra hos tres menses facta est denuntiatio, aliter non obtinebit, & fuit hæc iustissima provisio, ut cupiditati iudicum obviatur, & an licita sit piscatura in Rubrica nostri tituli diximus.

De lege fin. nostri text. de vitulis tractans, dixi in l. 2. verbo, Terneros. tit. 14. supra lib. 5. ad ibi dicta te remitto, & de laudatione carnis vitulae & aliarum carniarum, vide Casan. in Catalogo glor. mund. 12. parte, consider. 85. & hæc pro hoc tit. sufficiant.

IN LEGEM DECIMAM TERTIAM.

Tribus mensibus elapsis non est procedendum ad executionem legum prohibentium aucupium, venationem & piscationem.

SUMMARIUM.

1 Tribus mensibus elapsis non est procedendum contra venationem, piscationem & aucupium, & rationem legis tradit.

2 Et quis tentatur probare elapsos esse hos tres menses, denuntiator, aut denunciatus.

3 Ibi, Ordenamos. Iustissima lex est & asserens & tollens vexationes & molestias, quæ quotidie inferebantur per iudices miseris rusticis in tempore, in quo defendere se non poterant, vel quia testes quibus probare debebant suam defensionem mortui tunc erant, cum denuntiatio contra eos interponebatur, vel quia etiam vires non recordabantur, & plerumque pro unomet delicto bis & amplius condemnabantur: quæ quidem omnia cessabunt ex legis nostræ dispositione.

4 Ibi, Passados los tres meses. Sed quis tenebitur probare esse necne lapsos hos tres menses, denuntiator, an vero denunciatus? & sine dubio teneo denuntiatori incumbere probationem, quod tres hi menses non sint elapsi, dum denuntiatio interponitur: nam cum sit fundamentum suæ intentionis iustificare de-

nuntiationem, eam non iustificat, nisi probet se intra tempus triura mensium denuntiasse, & sic eo non probante, est omnino denuntiatum absolvendus: item quia quando aliquid est prohibitum fieri uno tempore, & in alio tempore permillum, ille qui dicit Petrum contravenisse prohibitioni, debet probare in tempore prohibito id fecisse: aliter enim non præsumitur, sed totum contrarium, ex notabili doctrina Bartol. in l. non solum §. sed ut probari ff. de nov. oper. denunt. quam totum modum sequi testatur ibi Jas. & alibi pro ejus exortatione alios allegavimus, sic & in nostro casu, cum lapsis tribus mensibus sit liber denuntiator, omnino tenetur denuntiator probare tempore denuntiationis nondum fuisse lapsos: aliter enim denunciatus, etsi nihil præstitit, est absolvendus, præsertim cum l. nostra tunc demum præbet potestatem denuntiandi, quoties hi tres menses non sunt elapsi, non vero postea, imo & iudici admittit l. nostra potestatem procedendi lapsis dicto tempore, dum dicit, no se pueda proceder de officio, ni por denunciaçion. Verbum enim, potest, procedente negativa, impossibilitat & denegat potentiam, ut diximus in l. 2. tit. 3. lib. 5. num. 29. & sequent. ubi asserimus contrarium factum esse nullum & nullius effectus, & consequenter neque iudex potest procedere lapsis tribus mensibus, neque aliquis denunciare, & sic incumbit denuntiatori probare denuntiationem intra hoc tempus fuisse factam: aliter enim reus absolvetur, & hæc est veritas, quantumvis aliqui iudices avari & immemores salutis terræ aliad male observent.

IN LEGEM DECIMAM QUARTAM.

Piscaria cum sale maris salientur sub nostra legis penis.

SUMMARIUM.

1 Sale maris salientur, sub legis pena.

Ibi, Mandamos. Processit hæc lex ad tollendas illorum cautelas, qui cum aqua maris piscaria saliebant, ut plus ponderis essent, & processit etiam pro conservatione horum piscatorum, quæ quidem facilliter cum maris aqua corrumpuntur, & inde pro conservatione ea concedendum, ut ex l. nostra apparet.

TITULUS NONUS.

De los que se van a Morar de un lugar a otro.

CUM superioribus titulis dictum est de terminis publicis & piscaturis ac venationibus, qua omnibus habitatoribus locorum communes sunt, & eis potiuntur, & quia dubitari posset, an tales habitatores eis fruentes rebus, possint populum derelinquere in quibus deductis commodum reportarunt, ideo post titulos præcedentes subsequitur hic noster, & nisi sic continuaveris, difficulter continuari potest.

IN LEGEM PRIMAM.

Quisquisque libera potest transire ex unis locis ad alios habitandos, neque prohiberi potest sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

- 1 Cuilibet licet transire se & sua ad alias civitates & populos.
- 2 Oppida horum Regnorum an compelli possint aliquem recipere in civem.
- 3 Civitatem statueri minime posse injuste à civitate expulsum non amplius recipiendum.
- 4 Titulus non licere habit. metro. lib. 11. localis est.
- 5 Femina originaria unius loci licet alibi nubar, non propterea vocatur forensis, ubi inferitur ad gabellas, & num. 8. quoad quid debeat esse civis.
- 7 Sententia vicinatis vel pluralitatis facit jus quoad omnes.

Ibi, Lo pueden hazer. Hæc est conclusio totius nostri tit. & materix, scilicet, quod cuilibet libera est potestas transferendi se & sua de uno loco ad alium, ne libertas à jure naturali concessa restringatur, contra dispositionem l. Titio centum §. Titio. ff. de cond. & demostri potest enim quis ubicumque ei placuerit, si prohibeatur iuste, domicilium habere, ut in l. nihil. ff. ad municipalem, tradit Bart. in l. asumpti. & in l. de jure. ff. eod. tit. & Abb. in cap. si notab. 2. extra de paroch. Soc. Jun. cons. 7. num. 1. volum. 2. aded ut licet fuerit anceps questio in cancellaria Pinciana, an oppida horum regnorum possint compelli aliquem recipere in civem, probabilior tamen & verior ac tenenda sententia est, quod compelli possint, tam ex dictis & ex l. nostra, quam etiam, quia Reipub. in-

terest oppida civibus ampliari, ut in l. 2. C. de iudic. vid. tollen. & ex l. fin. §. penult. ff. de bonis damnat. ex quo non immodice civitates illustrantur, unde interrogatus Homeus, qui essent maximi civitatis ornatus, inquit, pueri & turres: per pueros populi amplitudinem significans, quibus & aliis rationibus hæc tueretur sententiam ut probabilior rem Borgos de Paz, in l. 3. Tauri. num. 513. cum aliquib. sequentibus. ubi & inquit civitatem statueri minime posse, injuste à civitate expulsum, nec ullo tempore ad civitatem recipiendum, quia statutum sapiens monopolium jure dirigitur, ex l. 1. de monopol. neque aliud ex l. ff. ad mun. colligi potest, nam licet civis à civitate recipiendus sit, ut talis dicatur, nullo modo exinde colligi potest civitatem non esse cogendam illum recipere, sed potius contrarium ex dictis & hoc verum est nisi in materia rit. & l. 1. C. non licere habit. metro. lib. 11. localis enim est titulus ille, & sic ad alia non extendendus: ex quibus domicilia contrahantur ultra text. & ibi Doctores, in cap. cum nullis, de tempo. ordin. lib. 6. & l. 2. titulo 24. part. 4. & l. 32. titulo 2. part. 3. tradit Menoch. de arbit. jud. casu 86. per rationem, ubi singulariter loquitur. Habes tamen notare quod femina originaria unius loci, licet alibi nubar & non propterea vocatur forensis, ut inquit Decian. Respons. 73. num. 1. volumine 2. nam ut inquit Bald. in l. 1. §. quod autem ff. de iur. & curat. dat. ab his relictis per gl. Natural. in dist. l. 32. illi potius dicantur de loco aliquo, qui ratione originis sunt de illo loco, ex quibus semel in factis dixi, quod si mulier hæc in sua civitate originaria, vel quilibet alius originarius, vendat, aut contrahat, non dicitur forensis, neque ut talis solvet gabellam gabellario, Del viento, sed ut originarius solvet eam, adde ut etiam mulier hæc

esse alibi nupta, idem dicendum esset, nam licet nupta, quando est nupta, desinat esse civis proprix originis, hoc est verum in quantum retraheretur à servituti viti, non vero in aliis, & secundum glof. De casamento, in dist. 1. 32. ubi allegat Plateam limitantem. Et notandum itidem est, quod sententia vicinitatis, & popularitatis lata in contradictorio & iudicio facit jus quoad omnes, secundum Addition. Bart. in l. quotiescumque C. de decur. libr. 10.

Ibi, Salvo si per concordia. Verfic. hic limitativus est precedentis dispositionis & conclusionis, in glof. precedente à nobis formata, est itaque in hac materia magis potum expressum civium et vicinorum oppidorum, quam statuta & ordinationes ipsorum populorum, ut ex l. nostra clarissime probatur, sed an conventionem parium possit quis adstringi ad perpetuo vivendum in aliquo loco, alibi diximus.

IN LEGEM SECUNDAM.

Domini locorum exemptiones non possunt tribuere transferentibus se ad habitandam in locis & terris suis, sub pena nullitatis talium exemptionum, & ea utentes predictores judicabuntur & consuetudinem bonorum patierunt.

SUMMARIUM.

- 1 Civitas an possit concedere immunitatem civi nullo.
2 Cives novi an teneantur ad contributionem veterum debiturum.

Ibi, Que la tal exemption no vale, Est enim in prejudicium Regis & suorum jurium, & contra l. precedentis dispositionem, & ne ejus terra inhabitabilis relinquatur & deserta, cum potius augenda & amplianda sit, ut inquit Consul in l. 2. in fin. C. communia de manu. ibi civitatem nostram ampliandam potius quam minuendam esse censemus, & ex l. 2. C. de ind. vidui. rullen. & l. si quis patronorum §. idemque juris est C. de bon. lib. & glof. quavis in cap. ex parte de res. spoliar. & an possit concedi per civitatem immunitas + novello civi, tradit Rom. consil. 252. & dixi in mea Curia Pisana de decur. & an novi cives teneantur + ad contributionem debitorum veterum, dixi in l. 10. tit. 14. lib. 6. supra.

Lex 3, sequens est ampliativa nostre l. 2. scilicet, ut quicumque obligationes à talibus personis facte dominis terrarum ubi se conferunt, nulla etiam fiat, sicut & exemptiones fuerunt, & quod nihilominus teneantur tales contribuere pro bonis in terris Regis relicti.

Lex etiam 4, ampliativa est, in quantum ibidem dicitur quod possint habitantes in terris Dominorum ad oppida Regis se conferre, & bona libere ibidem trahere, & relicta in locis, De Senorio, possint cultivare & administrare & nullo modo in hoc possint impediri, & ex istis legibus cessant dicta per Agid. Thom. in Tract. de collectis, in §. incipienti pauperes, numero 13. in 12. volumine Tract. divers. Dott. fol. 143. ubi dubitabat cum aliis, an sine licentia civitatis, vel Domini possit incola alibi se transferre.

IN LEGEM QUINTAM.

Habentes bona in uno loco contribuant pro eis, etiam in alio vivunt.

SUMMARIUM.

- 1 Tributa debita ratione rei, ubi sunt exigenda ubi rei sunt, ubi n. 2. an constructio immemorialis contraria valeat.
2 Electus in loco originis & in loco domicilio, ubi serviet.

Ibi, Que pechen, y paguen por los tales bienes, en las tales villas y lugares donde los dexaren. Tributa enim debita ratione rei, ubi sunt exigenda ubi res collocata est, quemadmodum in decimis, not. glof. in summa 13. quest. 1. cap. significavit, & ibi glof. de parochi. cap. quoniam, & ibi glof. fin. & in cap. Apostolica, verbo, constructio, & glof. in c. cum sint de decimo, Didac. Perez, in l. 1. glo. 1. q. 3. tit. 5. lib. 3. supra, tradit in propositum nostre l. Avend. e. 14. procor. numero 34. versic. item alii volunt, lib. 2. & ibidem num. 18. alia in propositum prosequitur, & iterum in responso 16. & Bart. Soc. consil. 129. lib. 1. & tenet Tyberius Decian. in Respon. 53. numero 18. vol. 1. & Craveta, in consil. 201. ubi numero 14. inquit valere statutum, quod forenses graviores collectas solvant, quam cives. Et diximus alia in l. 10. tit. 14. lib. 6. supra, sed an constructio immemorialis contraria valeat, crederem quod non, ex text. nostro omnem & quamlibet constructio nem reprobante, quo casu immemorialis etiam censetur reprobata, ut diximus in l. 3. n. 2. tit. 1. lib. 2. supra. Et tradit Pelaez de major. 3. part. quest. 20. numero 51. sed Avend. in Respon. 16. in propositum nostre l. in numero 3. in versic. sed praedictis cum sequentibus distinguit, ut quoad prejudicium Regis, de quo lex nostra loqui videtur, etiam immemorialis non valet, sed quoad ipsos populos contententes valeat, nimis tamen suppletiva est haec distinctio ad l. nostram, quae populis & vicinis populorum providere vult, & sic dubia mihi videtur dicta distinctio Avend. ibi, Como personales, his verbis destruit opinio Angel. in l. 1. C. de mul. & in quo loco, & in l. cum neque C. de incolis, dicentis, quod forensi possidenti aliquid in civitate, vel comitatu non potest iudici onus custodire, neque potest iudici collecta, & fuit opinio Bart. in dist. l. 1. & in dist. l. cum neque & in l. forma §. 1. ff. de cens. teste Agidio Thomasi in Tract. de collectis, sub §. exposuimus supra, numero 35. vol. 12. Tract. divers. fol. 164. & Zephal. consil. 317. numero 23. & infra. Quod quidem ex l. nostra cessare videtur, siue sint personalia munera solum, siue realia, siue mista, & diximus in dist. tit. 14. supra isto lib. sub l. 10. crederem tamen quod si in illo loco ubi habet bona eligeretur ad munera personalia, & in loco ubi habitat itidem eligeretur ad alia, compelleretur + ubi prius electus fuit munera subire, & adimplere.

TITULUS DECIMUS.

De los Navios.

TITULUS hic continuari ad precedentes potest, hoc videlicet modo, quod cum dictum sit de venatione, & piscatione, qua quidem piscatio in fluminibus & mari fieri solet, nunc consequenter sequitur videre de navibus, qua in fluminibus & mari quotidie versantur.

IN LEGEM PRIMAM.

Naves ut fiant pro tuitione maris, disponit l. nostra.

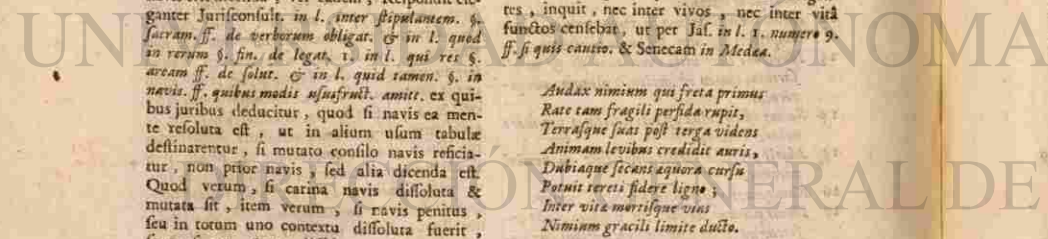
SUMMARIUM.

- 1 Plaustrorum & navium prestationes de Regalibus sunt.
2 Navium appellatione omnia navigiorum genera continentur, navis scapha non est instrumentum navis & num. 3.
3 Qualitates rei & accidentia, qua rebus adduntur, differentiam specificam non constituunt neque rem specie differre faciunt.
4 Navis in multiplici sunt differentia.
5 Navigia etiam pro omni genere navis capiuntur.
6 Navis habent quae membra sua.
7 Navigari in flumine nemo prohibetur.
8 Navis reparata novis tabulis an sit eadem vel alia.
9 Navem suam si quis ex alienis tabulis reficiat an remanebit sua.
10 Navis si tempore, quo recedit refectioe indigeat, & itidem cum ad locum destinatum pervenit praesumitur medio tempore etiam refectioe indiguisse, ubi insertur ad magistris navium.
11 Navis dominium non retransfert per solum emptianis titulum, sed per traditionem.
12 Navigare licet utile exercitum sit & necessarium, tamen est periculis plenum, ubi pericula.
13 Socius est in culpa, si res societatis per mare vehere voluerit.
14 Maris procellae inexorabiles sunt & nemini parcentes.
15 Navigantes miserabiles persona dicuntur.
16 Navis paratur ad hoc, ut naviget, ubi insertur ad socios navis dissentientibus, an navis naviget, cui stabitur.

Ibi, A nuestro Real ofado, Plaustrorum enim & navium prestationes inter + Regalia numerantur, ut apparet ex tit. quae sunt Regalia.

Ibi, Navios, verbum hoc generale est, & sub eo omnia navigiorum genera + continentur, idque probatur ex tit. C. de navibus non excus. lib. 11. & ex l. si ff. de fund. instr. ibi, scapha + navis non est instrumentum navis, & text. in l. 7. tit. 24. part. 2. Etenim mediocritate non genere ab ea differt, de quo meminit Jas. in l. 1. num. 67. ff. de acquir. possess. & facit lex quemadmodum §. si navis & sequunt. ff. ad l. aquil. & l. 1. §. si navis & igitur versic. quodam autem navis, ff. de exercitor. & quid Accurat. scriptis in l. 1. §. qui sunt igitur. vers. de exercitor. ff. nam. causp. & denotari evidenter potest ex allusione, seu vocabuli derivatione, ex qua propria vocabuli significatio sumitur l. pupillus §. roriturium ff. de verborum signific. not. in l. turgriti, eodem tit. Bart. copiose scripsit in l. omnes populi. num. 59. ff. de Just. & jur. & legitur in l. 2. verbo, Appellata ff. si cert. petat. nam siue silentiamus his qui navim, à, non verbo quod est nato, deductum aiunt, siue frequentibus, qui Graecum vocabulum esse tradidere, ab illis enim, navi, naos, vel neos, quod est navis, & nao, siue navo, quod est fluvio, ut sic navis tanquam fluens omnia instrumenta fluentia per rivus, vel mare comprehendatur, & sic verbum navis generale sit, ut dictum est ex dictis juribus, & ex l. 1. §. ait praetor. ff. de sum. & ex l. 1. §. magister. ff. de exercitor. ibi, navem (ait) accipere debemus siue maritimam, siue fluviatilem, siue in aliquo stagno naviget, siue Syndria sit, est enim genus navis syndria, quae spartandi causa facta est, & in qua sunt sedilia. Qualitates namque & accidentia, quae rebus adduntur differentiam specificam + non constituunt, neque rem specie differre faciunt, licet substantia sit, ut scilicet Consulatus in l. si ff. de fundo instr. glof. in l. fin. §. quosque verbo, Ann. ff. de publi. not. Bart. in l. 1. n. 19. ff. de actio. & oblig. & per eund. & alios in l. jus civil. ff. de Just. & jur. & sic quamcumvis accidentia addantur rebus & qualitates, non immutatur species, & res, sed eadem sunt, & consequenter navis generale nomen est omnia illa instrumenta comprehendens, quibuscum navigatur, siue in flumine, siue in mari, siue in stagno.

flagnio. Naves enim in multiplici sunt differ-
 5 tentia ꝑ. quaedam marinae, aliae fluviales l. 3.
 ff. de excus. non. Maritima. quae in mari du-
 ctur l. semper §. Divus Adriani. ff. de iura
 immun. & harum quaedam sunt longae l. 2. ff.
 de capt. aliae vero sunt naves operariae d. l. 2.
 quae ad onera vehenda paratae sunt. & quae-
 dam sunt naves lignariae, ad ligna deferenda,
 aliae forariae ad focum aptae ferendum,
 aliae frumentariae, vinariae l. vulgaris §. sed est,
 de nav. ff. de fort. aliae carbonariae & id genus,
 aliae piscatoriae naves sunt, piscium capien-
 dorum causa paratae, quas navicellas Juris-
 consil. vocat in l. item piscatoris. §. 1. ff. de fund.
 instrum. Aduaria vero aliae vocantur in d. l. 1.
 2. quae remis aguntur & cito agi possunt,
 de quibus, & in d. l. 7. tit. 24. part. 2. Et
 omnia haec & si quae sint aliae sub dicto nomine
 naves continentur, ut apparet ex dict. ejus al-
 lusione, seu derivatione, sic & navigia ꝑ. ca-
 6 piuntur pro omni genere navis l. 2. §. vim flu-
 minis, ibi, navigium non dicitur ff. si quis can-
 tro, Authen. navigia. C. de furti. notat Rebut. in
 l. malum navis l. 2. ff. de verb. sign. pag. 1070.
 cum sequenti. habentque naves quasi membra
 sua ꝑ. veluti gubernaculum, malum, anten-
 nas, de quibus in l. scapham. ff. de evictio. &
 in d. l. malum, & de ornamentis navis, vide
 legem Martellianam, §. armamenta ff. de rei vend.
 & adde ad praedicta l. navi ff. de evictio. &
 in notabili quaestione ex his argumentum
 sumit Socin. consil. 55. numero 5. & d. volum.
 4. navesque privatas habere non erat de iure
 prohibitorium l. 1. C. de navis non excus. libr.
 8. it. navigareque in mari ꝑ. & flumine pu-
 blico nempe prohiberi potest l. 2. §. si quis
 in mari. ff. ne quid in loco pub. §. & quid-
 9 dem inquit. de rerum divis. §. ff. vi in flum.
 pub. nave. lic. nisi ab eo qui ibidem habet
 iura Regalia, nam tunc impediri posset, se-
 cundum Bart. in Rubr. dict. tit. ff. in flum.
 pub. navy. lica.
 Ibi, & reparari. Egere enim plerumque na-
 ves reparatione, ut innuit Consiliarius, in l.
 fin. ff. de excevit. nec etiam longo tempore
 durant, licet novis tabulis reficiantur, se-
 cundum Angel. in l. foramen. ff. de servit.
 9 urban. praed. sed an si navis dissoluta & refixa ꝑ.
 iisdem tabulis compacta vel refecta sit, an alia
 navis erit dicenda, vel eadem, Respondit ele-
 ganter Jurisconsul. in l. inter stipulantes. §.
 sacram. ff. de verborum obligat. & in l. quod
 in rerum §. fin. de legat. 1. in l. qui res §.
 avoam ff. de solut. & in l. quid tamen. §. in
 navis. ff. quibus modis usufructus amitt. ex qui-
 bus iuribus deducitur, quod si navis ea men-
 te resoluta est, ut in altum usum tabulae
 destinarentur, si mutato consilio navis reficia-
 tur, non prior navis, sed alia dicenda est.
 Quod verum, si carina navis dissoluta &
 mutata sit, item verum, si navis penitus,
 seu in totum uno contextu dissoluta fuerit,
 secus si per partes dissoluta, & per partes
 refecta, tunc enim eadem navis dicitur, &
 vide Alex. in dict. §. sacram. n. 11. Et ad praedicta
 facit l. proponetur ff. de iud. & plenè
 scripta per Fel. in cap. cum accessissent. numero
 56. de consil. & facit lex Atinius. & ibi Bald. ff.

de rei vend. sed an si quis navem suam ex alienis
 ꝑ. tabulis refecisset, an nihilominus navis
 reficientis maneret, & manere Jurisconsil. in d.
 l. Aduarius. ff. de rei vend. respondit, contra
 vero erit, si ex alienis tabulis ad usum na-
 vis paratis navem quis adificasset, sit enim
 navis domini materia, nam proprietarius totius
 navis causam sequitur, ubi vero quis
 ex aliena materia, ut ex cupresso, fecit tab-
 ularum & ex tabulis adificavit navem, navis est
 facientis, lego, sed & si ex meis ff. de acquir.
 rerum domi. l. si convenit. §. si quis se cavevit ff.
 de pignor. action. quae iura à glof. & Doct.
 hanc interpretationem receperunt, cujus rei
 ratio redditur, quia altero casu ad priorem,
 & eadem materiam res reduci potest, altero
 vero non potest §. cum ex aliena, inquit de
 rerum divis. & notandum est quod si navis
 tempore, quo ex aliquo loco recedit, refectio-
 11 ne eget & cum ad destinatum locum ꝑ. prove-
 nit, similiter refectio egeret, praesumitur,
 quod & medio tempore, quo navigavit, refec-
 tione indigisset, ut optime per Sigismund.
 consil. 195. in quaestione, quod optimè, &
 notandum, quia naves plerumque vitium
 facere solent, & merces ibidem incluse ma-
 defactae deteriores redduntur, & magistri navium
 integras in locatione promittunt, ut damna ex
 hoc obvenientia petere scias, item nota quod
 cum solo emptiois titulo non transferatur do-
 12 minium navis, ꝑ. sed per traditionem ut optime
 per Socin. consil. 55. lib. 4.
 Ibi, Robor & reparari, huic periculo na-
 vigantes subiecti sunt sicut & multis aliis, nam
 licet navigare ꝑ. exercitium utile & necessarium
 sit, & ad summam reipub. pertinet l. 1. in
 prin. §. si is qui navem ff. de exercit. ac
 naves ipsas ad mercaturam exercendam neces-
 13 saria instrumenta esse nemo est, qui neciat,
 tamen periculosi & temis plena est navigatio,
 ita ut Nacasius Scythies, navigantes tantum ab-
 esse à morte dicere consueverat, quantum dig-
 ritorum navis esset castrostrudo: cujus sententia
 Saryricus assentit, dum ait.

*Dignis à morte remotis,
 Quatuor aut septem si sit latissima rada.*

Et Bias ille philosophus Priemmensis navigan-
 tes, inquit, nec inter vivos, nec inter viri
 sanctos censebat, ut per Jas. in l. 1. numero 9.
 ff. si quis cantero, & Seneca in Medea.

*Andax nimium qui freta primus
 Ratae tam fragilis perfrida rupit,
 Terrasque suas post terga videns
 Animam levibus credidit auris,
 Dubiaque stercus aquora cursu
 Potuit vereri fidee ligno;
 Inter vita mortisque vias
 Nimium gracili limite ducto.*

Et Horatius, & plures alii plura de navigan-
 tibus dixere, ut refert Minchaca, contravert. it-
 lustr. c. 20. numero 11. cum sequenti. pluribus,
 ubi nititur probare, contra naturam esse naviga-
 tionem, & sic Plutarchus in vita Catonis refert,
 Catonem

SUMMARIUM.

- 1 Flumen quid sit & a quo dicitur. & in quo differat à lacu seu stagno.
- 2 Flumina quadruplicia sunt.
- 3 Flumina publica nullo modo impedienda navigantibus, piscatoribus & aliis.
- 4 Nauticam consuetudinem esse spectandam, & quid si deficiat consuetudo vel lex quid sit in nauticis negotiis. num. 5.

Ibi, Rios, Latine flumen, sive fluvius di-
 ctus à fluendo, quia nihil aliud est flu-
 men, ꝑ. quam fluens aqua, ut inquit Seneca
 1 quaevis natural. & ex tex. in l. 1. §. flumen. ff. de
 flum. & ideo dicitur à lacu sive stagno, quia flu-
 men fluit, & discurre de loco ad locum: la-
 cus autem, stagnum, & fossa continent aquam
 stagnantem, & otiosam non fluentem. l. 1. §.
 lacus & sequen. ff. ut in flum. pub. nav. licet.
 valebit ergo argumentum, non fluit aqua, ne-
 que exitum habet, ergo non est flumen, cum
 valeat argumentum ab etymologia vocabuli
 sive derivatione. l. 1. ff. de acquir. posses. l. 2.
 §. mutui datio ff. si cert. petat. & flumini ꝑ.
 2 quaedam sunt publica & navigabilia, & ista
 dicuntur regalia, ut in c. 1. quae sunt regalia, in
 nifi. fendo. & ideo ista sunt principis, neque
 alicui licet aliquid sibi in eo adscribere ab-
 sine ipsius principis concessione. l. quominus.
 ff. de flum. quaedam sunt publica, sed non
 navigabilia, & in istis pariter nihil licet iure
 proprio, cum sint publica sine permissione,
 vel principis, vel ejus reipub. cujus sunt. Quae-
 3 dam vero sunt privata ut rivi ex tex. l. 3. §.
 rivus. ff. de rivis, & pariter quae in fundo
 nostro nascuntur item privati juris sunt stag-
 na, lacus, fossae. l. 1. §. stagnum & §. lacus,
 & §. fossa. ff. ut in flum. pub. nav. licet. ut praedicta
 declarat Bald. consil. 188. dicitur quod
 4 opus publicum, volum. 2. & tradunt omnes in
 d. l. quominus. ff. de flum. & ea quae sunt privati
 juris in nihilo differunt à ceteris locis
 privatis. l. 1. §. hoc interdictum, cod. tit. ex qui-
 bus ut in nostri text. materiam non egredia-
 ris decerpere quod flumina publica nullo
 modo sunt impedienda navigantibus, ꝑ. pis-
 5 catoribus, & aliis personis ex eis commo-
 dum reportantibus sub nostri text. parva,
 quod intelligo nisi ex consuetudine immem-
 6 oriali jus impediendi sit acquisitum ut in tit.
 precedente diximus, vel haberint privilegia
 Regis ad hoc ut probat nostra l. in fina-
 libus verbis, nam licet navigare cuilibet li-
 ceat in mari aut flumine, prohiberi tamen
 potest ab eo, qui habet iura regalia se-
 7 cundum Bart. in Rubrica. ff. ut in flum.
 publi.

Ibi, Acostamban aprovechar. haec est
 enim regula generalis, nauticam scilicet, con-
 8 suetudinem ꝑ. spectandum esse, dummodo
 legi non adversetur, hoc est à lege non re-
 probetur l. deprecario. ff. ad l. Rod. de jure. §.
 fin. in aurb. de usor. naut. ubi glof. & mris con-
 suetudinem servandam scribit Bald. in l. ob-
 servant. §. insequam. ff. de offie. praesul. probat

Catonem dicere consuevisse pro tribus rebus
 per omnem vitam penitentiam egisse, si quod
 ascantum mulieri credidisset, si per aquam tra-
 jecisset, quod poterat terra proficisci, si aliquis
 dies per incuriam sine studio transisset, ex qui-
 bus dicit Jurisconsul. in l. cum duobus. §. dam-
 num in sine ff. pro socio. in culpa socium esse;
 14 si mari ꝑ. merces advehere voluerit, cum terra
 potuisset, nisi aliter sit solitum ꝑ. incertam enim
 & periculosam navigationem appellat Imperator
 in l. evocato. C. de officio rell. provin. Bald.
 consil. 245. pro domino Arnaldo, eolum. fin. vo-
 lamine 2. dicitque glof. in c. notimus 17. g.
 2. in illis verbis text. navigasti idest, uxorem
 duxisti, ut enim na ignis legem variis periculis
 subiecti, nec proprie mota regitur, sed ventis,
 sic uxorem habens: Adverse namque na-
 vis procella fuit inexorabilis, & nemini
 parcauit, ꝑ. ut Bald. & Salic. scripserunt, in
 15 l. 2. C. de nau. fano. qui homini potenti & crudi-
 deli comparabat mare, & ideo & merito prudentis-
 simi viri, legumque latores agrestem
 eorum miserati, quod ejus fieri potuit, nau-
 stagiis consulere studuerunt, ut in tit. ff. de in-
 cen. rui. nau. & in Auth. navigia. C. de furti-
 16 extra de rapto. c. excommunicationi. cap.
 Rhodia. 2. distin. ubi glof. & Doct. & sic na-
 vigantes tanquam miserabiles personas esse de
 foro ecclesiastico ꝑ. inquit Specul. in tit. de com-
 per. judic. ad l. §. 11. vers. 28. & de mari multa
 tradit Corpola de servi. rufi. praed. sub titulo
 de mari. & sequen.

Ibi, Anden per la mar, navis enim ad hoc
 ꝑ. paratur, ut naviget, glof. in l. si navis. ff.
 17 de rei vend. & Jurisconsil. inquit in l. utique §.
 culpa. ff. de rei vend. in l. arboribus. §. navis. ff.
 de usufructu. ex quibus verbis sumptis argumen-
 tum Accursius socium invito socio re commu-
 ni ad usum, in quem parata est, ut possit
 ita ut sit duo socii & domini unius navis,
 & unus eorum vult congruo tempore ad na-
 vigandum ipsam navem navigatam mittere,
 alius vero mavult eam in portu permanere,
 praesertim ille, qui navi ad usum parata uti
 velit, & utiliter agere, recusante socio, &
 readunt Bart. & Paul. in l. haec distinctio. §. cum
 fundum ff. locati, & idem Bart. in l. servi ele-
 ctione. §. Labae. ff. de legat. 1. ubi latissime Jas.
 & Doct. scribunt in l. duo fratres. ff. de ac-
 18 quirere. hanc. & in l. Sabini. ff. communi di-
 vi. Jas. in l. quominus numero 159. ff. de flu-
 mino. & eleganter & late idem Jas. consil. 98. de
 cedo, volum. 2. lib. 1. & copiose Socin. consil.
 58. in causa ꝑ. totum. volum. 4. ex quibus
 deducitur, quod ubi negotium est tale ut ex
 parte expediti non possit, socium invito so-
 cio, si utiliter agit, re communi uti posse ad
 rem paratam, facit text. in l. heredes. §. si unus.
 ff. fam. heres. & alibi si bene memini credo me
 dixisse latius.

IN LEGEM SECONDRAM.

Nallus impediatur flumina aut transtans per
 qua solent naves transire & piscatores, & alii
 vicini commodum reportare sub nostri text.
 parva.

Azevedo in Recopilationem. Tom. IV.

probat Cæpol. de servi. ruffi. præd. tit. de mari, ad. penul. Brunus in tract. de constit. verbo, mare. si enim lex ipsam consuetudinem repro- baret, non valeret, ut in authent. navigia. C. de furt. sic enim legem deprecatio, in- terpretandam esse plebique placuit & videbis Bart. in l. omnes populi. num. 26. ff. de just. & jur. in iis tamen in quibus nautica consuetudo non viget, neque legis dispositio reperitur, & sic ius scriptum, & non scriptum cesserit, in nauticis negotiis ad peritos, & valen- tes nautas confugere debemus, est enim re- gula generalis, peritis in arte standum esse l. 1. ff. de veni. insp. glof. longiori, in §. præte- rea insit. de rerum divisi. quam regulam plene quidem declarant Abb. Felin. & Dec. in c. pro- posuisti de probat.

IN LEGEM TERTIAM & QUARTAM ejus declaratoriam.

Navis exterranæ non sunt contrahende in portibus maris, existentibus ibidem navibus re- gnicolarum, quorum navis in hoc præferende sunt, etiam si exterranæ in portibus aliquarum dominorum particularium, sub panis in iis le- gibus consenti, exceptis vassallis regni de In- gletæra.

SUMMARIUM.

- 1 Nauticus sive nauticus quis dicitur.
2 Magister navis quis dicitur.
3 Exercitor navis quis dicitur.
4 Nauta quis dicitur.
5 Nautas, qui merces ob mercedem vehendas accipiunt, locatores dicit, & mercatores conductores.
6 Magistro navium incumbit cura mercium ibi gestarum. & an tunc debeat pars citari. numero 8. Equo navis equiparetur. numero 9.

Ibi, En navis, aliquos de extraneos, hic est unus de casibus specialibus in iure no- stro descriptis, in quibus regnicolæ præfe- rantur exterranis, quorum casuum plures des- cripsimus in l. 14. tit. 3. lib. 1. supra. nu- mero 30.

Ibi, El maestro del navio, qui quidem nauclerus & vocatur, eo quod navem gubet- nat, & nautis imperat, quæcumque ad facien- dam navigationem pertinent, ut apparet ex l. 5. tit. 24. part. 2. & etiam dicitur navicu- larius, ut in tit. de navicular. & in tit. de præd. navicul. lib. 11. l. 1. quod eorumque nomen. & l. semper. §. negotiatores. ff. de iure immu. & magistrum & navis vocat Jurisconsult. in l. 1. §. magistrum. ff. de exercit. actio. eum, cui totius navis cura mandata est. Magistrum autem impo- nuntur, vel locandis navibus, vel mercibus vel vectotibus conducendis, armamentive emendis: Magistrum etiam accipimus non so- lum, quem exercitor præposuit, sed & eum, quem magister, ibidem: & ex exercitorem dicimus eum & ad quem obventiones & redditus na- vis omnes perveniunt. §. exercitorem ibidem, ita Rebus. in l. malum vers. Nauclerus, pag.

1071. ff. de verb. sig. potest etiam magister & hic nauta appellari, quod est vetustum ge- nerale, nam ut inquit Jurisconsult. in l. 1. §. qui sunt. ff. nam. camp. stab. nautæ appella- tur omnes, qui & navigandi causâ in navi suut, & in l. uni ff. fur. adversus nau. inquit idem; suntque plura officia versantium in nave, quæ recensere longum esset, & aliqua referuntur in l. 5. cum sequ. tit. 24. part. 2. & vide etiam quid de magistro na- vium dicit Imperator in l. quoties. C. de nau- fra. lib. 13. notandumque est, nautas, qui merces vehendas accipiunt, & & propter hoc & mercedem recipiunt locatores dicit, & mer- catores ibidem merces includentes, condu- ctos appellari, vel quia operas ad exporta- ndas merces locant, vel quia nauticum usura præstant: mercatores vero conducto- res dicit, qui ibidem duendas merces con- ducunt, ex Bart. in l. §. nno. §. item cum quidam in princ. & num. 20. ff. loca. & in l. opus quod, eod. tit. & scribitur idem Bart. & Jas. in l. 1. ff. de præscrip. verbis, & vide Bart. in l. certi juris. C. locati, & probatur ex l. 13. tit. 8. part. 5. ubi imponitur magi- stro & navium cura custodiendarum mercium, & quod si sua culpa perierint, tenentur ad resarcionem earum, de quo late per Stracham, in tractat. de nautis in 3. part. in tom. 6. part. 1. tractatum diversorum. Dicit ubi plures questiones circa hæc annectit, & posuit hunc tractatum cum tractatu de mercatura, qui ibidem in 2. parte, annectit unum singu- lare verbum Bart. in 2. C. de naufra. scilicet, quod in examine peragendo casus & naufragii partem citari, quæ in longinquis foetan partibus commoratur non esse neces- sarium, idque mirabile esse, subdens sic posse intelligi legem, scire oportet. §. sufficit. ff. de excus. tuto. ibi, cujus idem sufficit affir- mare ex ipsa naturali iustitia, & idem probat Anan. in cap. excommunicationi, colum. ancep. de raptor. & placet Hyppe. fignu. 24. clarum est in iure, & non improbat Decius consil. 82. viso processu, colum. 1. & in quod & mirum mihi non videretur, cum eisdem juris sit in illo, qui equum aut mulam con- ductam velit pro itinerrando, & in loco ali- quo equus hic, vel mula infirmatur & mori- tur, nam tunc sufficit de hoc fieri informa- tionem in loco illo, parte & sic domino il- lius equi vel mulæ non citato, & valet ubi quæ ex eo quod casibus ibidem occurrit, & salvum manet jus domino ipsi probandi contra- rium si poterit, & navigii ad equum & e- contra potest ad hoc fieri argumentum, cum equo navis equiparetur, & ex l. 3. tit. 24. part. 2. & vide legem 8. supradictam, & ampliatem nostram legem 3.

IN LEGEM NONAM.

Naves fracta in mari & merces ibidem con- tenta & inclusa suu illorum, quorum ante- raum & subspiciunt, tenentur ferri, & idem est de rebu in mari projectis ad navim suble- vandam.

SUM.

SUMMARIUM.

- 1 Navis si patitur naufragium, merces ibi- dem constantia advecta listori non sunt fisci, sed cuius ante erant.
2 Incensa domo si aliquis surpripit aliquid, vim publicam committit.

Ibi, Sean dadas a aquellos cuyas eran antes que el navio quebrasse, nam ut inquit Im- perator in l. 1. C. de naufra. lib. 11. quod si quando naufragio navis & expulsa fuerit ad litus, ad dominos earum pertineat, & fisci meus non se interponat. Quod enim jus fisci habet in aliena calamitate: ut & in authent. navigia. C. de furt. & in tit. ff. de incen. rei. naufr. & adeo hoc verum est quod consuetudo in contrarium non valeret, cum à dicta authent. navigia sic reprobata, & si de facto fisci aliud permittit & petit, ut inquit petere Benedicthas in cap. Rainmutus verbo, & uxorem num. 392. de testa. male agit, & hæc non est consuetudo, sed corruptela, ne- que valet ut in propositum inquit Rebus. in d. l. malum vers. naufragium, pag. 1071. ff. de verbo. signific. & Covar. in cap. peccatum. 3. part. §. 1. num. 5. ubi inquit, non dubita- re iniquam esse talem consuetudinem, nec du- bitari posse. Quid enim obsecro (inquit ibi Covar.) naufragii miser fecit ut dignus sit amissione rerum, quæ ad ipsum lege nature pertinet? Quid idem principem Christianis- simum movere potest, ut tam impiam & cru- delera consuetudinem probaverit, aut eam à ju- dicibus servari permiserit? Unde Rebus. in proemio. 1. tom. consil. Frac. glof. 5. num. 74. scribit non esse in conscientie foro tuto do- minos hæc bona occupantes.

Ibi, Como de hurto, notandum est verbum illud, como quod siquidem similitudinem de- notat, non vero veritatem, ita ut non punia- tur poena furti veri ordinaria, sed tantum ex- traordinaria ex dictis per Rebus. de ali. re- rum. num. 101. & nos etiam alibi diximus:

sicque & incensa domo & subspiciens aliqua ex 1 bonis ibidem existentibus vim publicam com- mittit, ut est ex l. 3. per totam. ff. ad l. Jul. de vi publi. & in l. 3. tit. 10. part. 7. & lex nostra ex duabus sequen. itidem confirmatur, & pro- batur etiam in l. quo naufragium. ff. de incen- tui. nau.

IN LEGEM DECIMAM.

Projectum in mari ob tempestatem salvandum ab aliis in navi illa existentibus.

SUMMARIUM.

- 1 Omnes portantes merces in navi tenentur contribuere pro damno ibidem contingente ex casu fortuito.
2 Domini domum contrignarum domni dirup- te ne incendium transiret, non tenentur pro domo illa destrulla sed ille qui in incendio culpofus fuit.

Ibi, Sean tenidas de pagar cada uno segun la cantidad que traxeren en el navio, hæc est singularis conclusio & specialis casus, & hoc propter casum fortuitum tempestatis in mari supervenientis in quo nulla culpa imputari potest nautæ & magistro navis; ideo mirum si inter omnes alios partiatur & damnum, & sic ex hoc deducitur quod si culpa navis, magistro imputari posset, tunc ab ipso & non ab aliis nautis esset resarciendum, sicut in incendio domus alicujus ne incendium transeat ad alias non tenentur vicini pro reparatione illius domus destructæ, sed ille, qui & in- cendium posuit, vel cujus causa successit, ut per glof. in l. 12. tit. 15. part. 7. & per tex. ibi, & Bald. reletum & secutum per Menoch. de arb. jud. casu. 390. num. 14. vide Roland. Valle, consil. 95. vol. 2. & glof. d. l. 12. hoc limitat uno modo, & notandum quod tex. hic ge- neraliter disponit, lex vero sequens specialiter, & sic non sunt contrarie neque superflue, & per hoc titulus iste remanet expeditus.

TITULUS UNDECIMUS.

De los oficiales, y jornaleros, y menestrales, y mesoneros.

Superiori dictum est titulo de navibus in quibus plurimi sunt operarii, pluraque sunt constituta officia diversa, & quia illa sunt specialia ad navigandum, nunc consequenter subsequitur titulus noster generaliter disponens de officialibus, operariis, & menestralibus, & hospitalariis.

IN LEGEM PRIMAM.

Sitor aut alius ceterorum officialis non potest infirmus esse ceterarius, neque dominum aliquam ad hoc habere potest.

Ibi, Curia ni sena, hic habes text. probantem si bene illum consideres quod duo officia incompatibilia non potest quis habere, neque exercere, prout diximus in curia persona lib. 2. cap. 22. num. 9. & in hoc tom. iterum diximus.

IN LEGEM SECUNDAM.

Operarij et menestralis alij, a qua diei bona tenentur ire ad laborandum.

SUMMARIUM.

- 1 Labor non debet esse vacuum nec sine mercede.
2 Menestralis qui sinit.
3 Rustici laboratores an differant a menestralibus.

Civitas si indiget artificibus alicujus artis, potest compellere aliquos ut addiscant illud artificium. ibid.

Obligatus ad aliquid faciendum tenetur adferre instrumenta.

Obligatus aliquid facere, suis expensis debet id adimplere.

Laborator ex mandato eum locantis laborantis in re aliena non tenetur.

Ibi, No sen defraudados, quia labor non debet esse vacuum, neque debet laborator sua mercede defraudari, ut l. penul. §. illo. C. de neces. serv. Bald. in l. precipimus. C. de impub. & aliis, notat Aviles. legem nostram allegans in c. 17. prat. glos. menestralis. numero 1. & 2.

Ibi, T menestralis Qui sunt ultra hic enumeratos & alij de quibus in l. §. tit. 20.

par. 20. quam ad hoc allegat Avend. d. c. 19. pratorum. n. 28. vers. pro vero lib. 1. ubi allegat etiam ad hoc glos. in l. §. 1. de tributo, & per glos. in l. legatis, de legat. 3. & ibi Bart. & Alex. in l. 2. C. de navib. lib. 11. & licet idem Avend. ubi supra num. 30. vers. 9. dixerit ex d. l. §. laboratores vulgo laboratores, venire etiam & appellatione menestralium, illa tamen lex meo videri potius probat contrarium, cum eos a menestralibus differri dicat, & sic Callan. in casado. glor. mundi. 11 parte consid. 46. eos ut differentes ab officialibus, de quibus in aliis considerationibus dixerat, maxime in 2. consideratione licet ratione laboris, & quia locant operas suas, sicut alij officiales, etiam appellatione de menestralis comprehendendi dici possit, & est notandum unum bonum verbum de quo per Lucam de Pena, in l. mechanicos. c. de excus. art. lib. 10. relatum per glos. menestralis in d. l. §. scilicet, quod si civitas indiget & artificibus, potest compellere aliquos, ut discant illud artificium, & exerceant pro utilitate reipub. & officiales dicuntur ab officio per antiphrasim, quod nemini officiant, sed omnibus profint, ut docet Lucas de Pena in l. prohiberem colum. fin. C. de jur. ff. & Rebuf. l. pupillus, §. manus, vers. unde quidam pag. 1051. de verb. signif.

Ibi, Con Jus heremientas, hic est text. probans quod ille, qui tenetur ad aliquid faciendum, tenetur adferre instrumenta, & quibus id fiat, & sumptu suo se debet alimentare, & sic de pecunia promissa pro labore, ut ex l. suo vitiu. ff. de oper. liberti. notatur, quia sicut ibi facit propter remunerationem, ita hic propter mercedem, qui enim tenetur aliquid facere, suis expensis id debet adimplere, & ut per Baoca de decim. tit. c. 1. num. 17. & est communis secundum Jaf. in l. cum servus. n. 4. de legat. 1. notat in nostris terminis Aviles. d. cap. 17. prat. d. glos. menestralis. num. 4. §. 6. ubi ex Bart. in l. si non servum. §. libertus. ff. de condi. indeb. num. 31. id intelligit, nisi aliter se habeat consuetudo, nam tunc illa servabi-

servabitur, ut & inquit Everardus in centuria locorum in loco ad usitato seu a solitudo pag. 440. in prin. in parvis, & alias de operariis quaestiones annexit ibi Aviles cum sequen. numeris.

Ibi, T dextrin la lovor, imo & ante occasum solis si sciebant quod laborabant in re aliena, tenentur laborem derelinquere, nam licet laborator conductus ex mandato eum conducentis labores, in re aliena non tenetur, & secundum glos. & ibi Bart. in l. in rem. §. signum. ff. de rei vendi. quam sequitur Soci. cons. 54. numero 26. 29. 30. & 31. volum. 4. & Roland. Vall. consilio 54. vol. 1. Ant. Gora. de delictis cap. 3. num. 41. & Aviles c. 17. pratorum glos. menestralis. num. 14. cum sequen. Ferrar. in prat. in forma lib. pro turba posse. glos. anima & intentione. & Menoc. optime de retinen. posse. reme. 3. num. 314. cum sequentibus. Juli. Clar. in prat. crimin. §. fin. quest. 60. numero 16. ubi omnes limitant, nisi tales laboratores essent requisiti per dominum verum terrae, ne ibidem laborarent, nam tunc si fecerint, tenentur: item si sciebant id non posse facere, quia terra erat aliena, vel erant vicini, & confanguntur in quibus scientia presumebatur, nam tunc idem esset: item si venirent ad laborandum cum armis, nam tunc mala fides praesumitur in eis, secus si bonae fidei essent, ut dictum est, quae nota quia quotidiana.

IN LEGEM TERTIAM.

Concilia taxant salaria & mercedes laboratorum praefatos.

Ibi, Mandamus que vala y sea guardada, hic est text. probans quod populus in rebus suis utendis & fruendis & conservandis possunt sine ulla dubitatione, vel confirmatione statuta condere, maxime si illa sint temporalia super victualibus, vel similibus negotiis, ut not. Bal. in Rubrica de consuet. in colum. 4. & alij relati & lecti per Avend. in cap. 19. prat. num. 5. versic. supra dicta conclusio, de quo & nos late tractavimus in hoc tomo sub isto lib. 7. ad ibi dicta te remitto.

IN LEGEM QUARTAM.

Operarij in eisdem diei nocte satisfaciendi sunt, & merces constituta eis solvenda, neque ultra duodecim operarios debet quis secum ferre.

SUMMARIUM.

- 1 Mercenarius dignus est mercede sua.
2 Mercenarius an sit solvenda merces de die in diem, an vero toto opere perfecto. ubi quid in medico, procuratore, vel advocato.

Ibi, Le pague dignus est enim mercenarius & mercede sua, ut habetur Luca 10. & Levit. 19. non morabitur opus mercenarii tui apud te usque mane. Deuter. etiam 24. non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, sive advena, qui tecum moratur in terra, &

intra portas tuas est, sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est, & ex eo sustinet animam suam ne clamet contra te ad dominum, & reputet tibi in peccatum, & Tob. 4. cap. quicunque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem vestitue: & merces mercenarii tui apud te non remaneat, & attendite qui merces mercenario retinetis, verbum Ecclesiast. 34. qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, furus sunt: & Malac. 3. accedant ad vos iudicio, & ero testis velox maleficis, & adulteris, & perjuris, & qui calumniatur mercedem mercenarii, unde dicit August. ad Macedonium, ut refertur in c. non sane, in principio 14. quest. 5. non quicquam ab initio sumitur injuriis auferatur, nam plerique neque operariis volunt reddere mercedes suas, nec tamen hae quae ab invito accipiunt per injuriam accipiunt, sed potius per injuriam non dantur, & an mercenario merces solvenda sit minutatim & sic de die in diem, & an vero de mero toto opere perfecto, tradit Bart. in l. qui insulam. §. qui adem ff. locati, & latius Montolonus, in suo preumptuario juris, verbo merces, in glos. quicunque, & quia prae manibus liber hic non habetur, refero, inquit enim, quod quandoque merces, seu pecunia promittitur pro sumptibus magis quam pro labore, ut pecunia quae datur legatis missis a republica ad principem, vel alium, & illa debet solvi in initio, & sic ante exhibitionem operum. l. legatus. §. 1. ff. de legationibus. l. §. C. eadem lib. 10. & facit lex ff. vero non remunerandi. §. fin. ff. mandati, quandoque debetur pecunia pro mercede, seu labore, aut exhibitione operarum, & tunc inspiciendum est inprimis, quod actum est, & illud servandum, postea considerandum est quidnam sit verissime esse actum, quamvis expresse actum non fuerit, nam adhuc illud erit observandum, unde si qualitas personae suadet verifimiliter esse actum, ut sibi tanquam pauperi & egentis solvatur a principio totum, vel pars, prout aliquando solvi solet, vel per dies singulos, aut per menses, ita erit faciendum, alioquin debetur merces in fine temporis, nisi sit merces quae non dabatur ex conventionem partium, sed statuto, vel lege, vel consuetudine aut dispositione principis, ut sunt salaria, quae debentur rectoribus, seu potestatibus, aut officialibus terrarum, vel dominorum, talia enim sunt in initio solvenda. l. 2. §. divus & ibi Bart. ff. de vari. & extra. cogni. l. post divos C. de adv. divers. judi. l. 1. C. de Princ. lib. 12. & ita etiam tenent Bal. Paul. & Alexan. in l. diem sancto. ff. de offic. assessor. Bald. l. divorzio colum. 4. ff. soluz. matrimonio, illud tamen salarium quod advocato debetur, non ab initio, sed in fine est solvendum, secundum Inn. Joann. And. & Ant. de Butri. in c. propter sterilitatem de locato. de quo habemus l. regiam sub tit. de los abogados, lib. 2. supra, ubi diximus, & idem dicen. in medico ut in fine ei debeat, in l. Archiatri. C. de profes. & medi. lib. 10. sic & in procuratore, ut per Bald. l. 1. C. mand. Jaf. l. diem colum. 3. ff. de off. assessor. ita resolvit Bart. in d. l. 1. §. divus, licet non ita ample,

Et Alexan. d. l. diem sol. i. qui tamen in advocato aliter concludit, ut, scilicet, in initio solvatur, sed contraria opinio est communior, licet ut dixi, l. regia sit servanda, pro qua est bonus tex. in l. qui operas in sine. ff. locati, ita Montolonius ubi supra, circa hac tamen multum operatur consuetudo, ut inquit Aviles cap. 17. pratorum glos. mensuales. num. 3.

IN LEGEM QUINTAM.

Colligere spicas non possunt homines & mulieres apta ad lucrandum mercedem & salarium, sed mulieres vetula, & debiles, & minores nondum apti ad lucrandum mercedem pro labore, sub nostris text. ponit.

SUMMARIUM.

1. Secato frumento adhuc qui seminavit habet jus in agro restitui ad grana que ibi manserunt.

Ibi, No espiguen las mugeres de los yuvenros, lex hac invitat mulieres juvenes & fortes ad laborandum, & faver vetulis & imbecillis ac minoribus nondum aptis ad lucrandum pro labore salarium, & sic metitur laborem secundum multitudinem aut imbecillitatem, & habes in ejus propositum notare, quod secato frumento, adhuc qui seminavit jus habet in agro restitui ad grana que ibi manserunt, ut possit ibi immittere porcos, seu pecudes ad comedendum illa grana etiam si seminat in loco publico, secundum glos. per text. ibi adnotantem in l. 10. tit. 19. par. 7. verbo, Rastrojo, ubi inquit quod de hoc communiter sunt statuta in populis, ut intra certam diem id possit facere, eo vero elapso non.

IN LEGEM SEXTAM.

Ordo & forma hospitalarii signata pro venditione palee & hordei, & pro pretio habitationis habendo in l. nostra constituitur.

SUMMARIUM.

1. Hospitia publica fieri Regi & suis iudicibus pertinet.
2. Hospitalarii, & cauponis non possunt hordeum alius quam hospitibus vendere, ne sit locus fraudandi tassam hordei.
3. Pro abundantia hospitum permittitur hospitalarii & cauponibus emere in grosso & vendere minutatim.
4. Hospes & habitator differunt, quantum interest inter domicilium habitentem & peregrinantem.
5. Statuta contra habitantes non comprehendunt hospitem, sicut neque scholasticos.
6. Habitatio quomodo probabitur, remissive.
7. Non habitans in civitate an gaudeat privilegio civitatis.
8. Hospitalatus in domo mea per multos annos

an adquiserit jus aliquod contra me ut venear hospitare cum.

9. Hospitalarii publici tenentur omnes ibi venientes recipere, nisi ut ibi. num. 11.
10. Locator meliorum tenetur omnino locare.
12. Hospites recipere quilibet tenetur in adventu Regis, vel uti multitudi magna soldatorum supervenit.
13. Hospes primus jam hospitalatus preferendus est secundo venienti, nec debet ob secundum ejici.
14. Tassatio victualium ubi curia adest, debet fieri per iudices curie, & idem in tassatione hospitiorum. & n. 17.
15. Stabularii & cauponis bona parum durans, genus enim est improbum.
16. Hospitalarii non debent carius vendere transuentibus, quam in mercato vendatur habito honesto lucro.
18. Hospitalarios tenentur de immisissis in hospitio per hospites & adventus.
19. Hospitalarios stabularii tenentur pro familia sua, cum ampliacionibus & limitat. ubi an pro adventu etiam tenentur.
20. Amicus, cui traditur res custodienda, an tenentur pro ea.
21. Cista aut balista si clausa tradatur hospitalarii, & aperta reddatur, quid erit, remissive.

Ibi, Ordenamos, Regi enim pertinet, & suis iudicibus ut fiant publica hospitia, ut est tex. in l. 1. titulo 11. par. 2. nam reip. interest ut forenses habeant mansiones, cum hujusmodi receptacula pars sint alimentorum de quibus per Abb. & Doct. in cap. 1. de emptione & venditione, & cum privati regulariter non teneantur nisi in casibus exceptis hospitia prebere, ut in toto titulo de meta. & epidi. lib. 12. & in l. 1. §. munus. hospitii. ff. de mune. & bono. & in l. 2. §. 1. ff. de naut. camp. stabul. necesse est, ut iudices curent solertissime ubi forensis recipi debeant, ut hac referens inquit Avend. in c. 8. par. n. 11. lib. 2.

Ibi, Que cada mesonero que quisiere vender cevada en su meson, pondera, hac verba, en su meson, nam ex eis demonstratur ejus dispositionem in iis verbis, & sequentibus demonstrare velle, quod loquitur circa ea, que in suo hospicio talis hospitalarius vendit hospitibus, non vero si aliis quam hospitibus: alijs enim vendere non poterit hordeum minutatim, vel in grosso pretio constituto & dando hospitibus, aliter enim faciliter per eos possit defraudari pragmatica taxativa panis, qualitas enim adjuncta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi ex juris brocardo: hic tamen verbo, vender, adjicitur qualitas hac, en su meson, & hoc pro hospitibus constitutum est, ergo alijs quam hospitibus non est censendum legem licentiam prebuisse vendendi hordeum ultra tassam legis, si consideramus tassam pro hospitibus constitutam, que solet semper esse ultra legis tassam cum aliquo moderato lucro, ubi adest sterilitas hordei, & panis, & pro hac mea consideratione facit doctrina Joannis Andreæ, in additio.

ad

ad Specul. titulo de instruat. edi. §. nunc videndum, & aliorum relocatorum per Alciat. in cap. perniciosum. numero 106. de officio delega. scilicet, quod statuto mandante quod iudex addubet sibi libris mercatorum intelligitur in causa mercantili, quod notandum est, quia vidi jam denuntiatione casuam hospitalarii vendentis hordeum cuidam non suo hospiti, pretio, quo erat pro hospitibus taxatum, tanquam excedentis taxam pragmaticæ panis.

Ibi, Por granado, o por celemin, ut enim hospitalarios habeant abundanter alimenta & provisiones, permittitur eis ut possint emere in grosso, & revendere per minutatim, secundum Angel. in l. anonom. ff. de vari. & extran. crim. quem referens sequitur. Avend. in cap. §. numero 3. lib. 2.

Ibi, Mesoneros, differunt hospes & habitator, quantum interest inter domicilium habitentem & peregrinantem, siquidem hospes non habitat sed transper hospitatur, ex l. 1. §. 1. ff. de iis qui deper. vel offud. habitat vero dicitur quis ubi non momenti causa inhabitat, sive moratur, l. lex Cornelia §. si tamen. & §. exerum. ff. de injuriis, & habitare dicitur, qui majori parte anni habitat, l. cum delationis. §. Sabinius. ff. de fund. instru. ubi Bart. vel ubi retinet familiam. l. 1. §. domum. ff. de liber. agnoscend. ubi Bart. Felinus. c. quoniam celionus. 1. de off. ordina. & ibi munera subire debet. l. 1. & per totum C. de municipi. & origin. lib. 106. Bart. consilio 42. visa inquisitione, hospes vero non cum familia neque animo permanenti hospitalatur, sed animo potius revertendi, & sic habitator dici non potest, neque comprehenditur habitatoris appellatione, & sic statuta contra habitantes non comprehendunt talem hospitem sicut non comprehendit scholasticos, ut not. Doct. in l. cum filius familias. ff. si cert. petu. & quomodo per probetur habitatio docet Bart. in dict. cons. 42. & Socin. consilio 13. insignis Doctor. numero 14. volumine 4. & si quis non habitat in civitate per gaudeat privilegio civitatis, vide Barbat. consilio 73. magnanimitas volumine 4. & in hospite in domo mea per multos annos, & similiter ejus anecessor an per hoc excusetur in futuro consuetudo, ut vel preceptio ut teneat, Rolan. Valle. consilio 23. numero 12. volumine 2. inquit quod non

Ibi, Por los aposentamientos, in quibus isti hospitalarii statum quod signum hospicii agnoscuntur, tenentur omnes ibidem venientes ad hospitalandum recipere argumento text. in l. veniens. ff. de foris. & notat Bart. in l. 1. §. non caupo. frab. & Callan. in catalog. gloria mand. 2. 1. parte. conside. 46. versiculo, & facit de Avend. dict. cap. 8. pratorum. titulum 2. princip. lib. 2. Aviles cap. 17. pratorum glos. de raxanables. numero 8. ubi ampliatur ad mortuorum, & ad locatorem equorum, vel balnearum, nam licet ab initio in coram artibus est, ne quem recipiant, apponendo tamen signum patens quasi con-

trahere cum peregrinis, & advenis videatur, & factio eis promittere, ut eos recipiant, reique eorum & personas salvas faciant, & idem factio sicut verbo, voluntatem suam declarat. l. de quibus. ff. de legibus. cap. dilecti. de appellat. facit text. in l. unica in sine, ibi nec repellere possunt iter agentes. ff. fur. adve. nan. ita Rebus. ff. de pupillis. §. adventa pag. 1057. in prin. ff. de verborum significatione, & in 2. tom. consuetum. Fran. titulo de hospitibus n. 1. ubi limitat, & limitant supra dicti Docto. nisi hospitium esset jam repletum, & secundum Bar. in dict. l. unica 11 Frederi. consilio 113. vel nisi fuerint baniti & alias improbi, vel malefici & suspecti homines vel mulieres, nam tunc non tenentur eos recipere, imo debent denuntiare iudici loci, facit l. 1. & sequentes. ff. de recepta. ubi Bart. & alii, item nota quod in adventu Regis, vel quando multus numerus Armigerorum, per adfuit, tenetur quilibet hospites recipere. l. 1. & 2. C. de mercat. lib. 12. ubi Bart. & alii, licet in Armigeris & soldatis, clericis, & nobilibus laici, & Doctores, ac advocati excusantur, ut alibi diximus, & notandum quod inter hospites preferendus est, qui prius per receptus fuit, nec caupo propter supervenientem advenam primum repellere potest. l. unica in sine. ff. fur. adve. nan. ubi Angel. quia melior est conditio occupantis. c. si duo de procurato. in 6. & qui vigilavit preceperit alium, & suam conditionem fecit meliorem. l. pupillus. ff. qua in fraud. credi. nisi ex magna causa, ut si Episcopus vel Legatus Regis superveniret, ut inquit Angel. l. 1. ff. nan. camp. relatus per Avend. d. cap. 8. numero 2. versiculo. imo etiam lib. 2. quod intelligi non ut efficiatur in totum ab hospicio, sed a cubiculo domus ubi erat hospitatus, & dabitur ei aliud imbi, non enim debet ab hospicio repelli, si ipse ibi nulla hospitia inveniret argum. l. jubentis. C. de sacrosan. Eccles. ubi notatur teste Rebus. in dict. 2. tom. consuetum. Fran. tit. de hospitibus. numero 5. & 6. ubi & inquit primum hospitem rejiciendum, si esset rixosus & injuriosus, ita ut non expediret eum sic pati. ex l. si conveniret in sine. ff. pro socio, tam tunc ratione virandi scandali repellit poterit, argum. capitul. de prescriptio. ubi multa Felinus de hoc, & sic quotidie dantur his hospitalariis mandata per iudices, ne similes homines recipiant in suis hospitibus & certiorantur iudices de eis.

Ibi, T mandamos que los mesoneros, alcaides, hic habes tex. probantem, quod ubi curia adest, tassatio & victualium, & habitatio num iudicibus curie vulgo Alcaides de Corre, pertinet, quem ad hoc allegat Avend. c. 19. par. num. 5. vers. & inde. lib. 1.

Ibi, Tessen lo que han de llevar, ne sit tu arbitrio stabularii & cauponis extorqueere ab hospitalibus quantum voluerint, siquidem cauponis, stabularii, tabernarii, & hospites solent in iis excedere metas rationis, secundum Rebus. d. tit. de hospitibus, & Callan. in catalog. glos. num. 11. parte conside. 46. in princip.

Ibi, Tessen lo que han de llevar, ne sit tu arbitrio stabularii & cauponis extorqueere ab hospitalibus quantum voluerint, siquidem cauponis, stabularii, tabernarii, & hospites solent in iis excedere metas rationis, secundum Rebus. d. tit. de hospitibus, & Callan. in catalog. glos. num. 11. parte conside. 46. in princip.

Ibi, Tessen lo que han de llevar, ne sit tu arbitrio stabularii & cauponis extorqueere ab hospitalibus quantum voluerint, siquidem cauponis, stabularii, tabernarii, & hospites solent in iis excedere metas rationis, secundum Rebus. d. tit. de hospitibus, & Callan. in catalog. glos. num. 11. parte conside. 46. in princip.

Ibi, Tessen lo que han de llevar, ne sit tu arbitrio stabularii & cauponis extorqueere ab hospitalibus quantum voluerint, siquidem cauponis, stabularii, tabernarii, & hospites solent in iis excedere metas rationis, secundum Rebus. d. tit. de hospitibus, & Callan. in catalog. glos. num. 11. parte conside. 46. in princip.

Ibi, Tessen lo que han de llevar, ne sit tu arbitrio stabularii & cauponis extorqueere ab hospitalibus quantum voluerint, siquidem cauponis, stabularii, tabernarii, & hospites solent in iis excedere metas rationis, secundum Rebus. d. tit. de hospitibus, & Callan. in catalog. glos. num. 11. parte conside. 46. in princip.

Ibi, Tessen lo que han de llevar, ne sit tu arbitrio stabularii & cauponis extorqueere ab hospitalibus quantum voluerint, siquidem cauponis, stabularii, tabernarii, & hospites solent in iis excedere metas rationis, secundum Rebus. d. tit. de hospitibus, & Callan. in catalog. glos. num. 11. parte conside. 46. in princip.

Ibi, Tessen lo que han de llevar, ne sit tu arbitrio stabularii & cauponis extorqueere ab hospitalibus quantum voluerint, siquidem cauponis, stabularii, tabernarii, & hospites solent in iis excedere metas rationis, secundum Rebus. d. tit. de hospitibus, & Callan. in catalog. glos. num. 11. parte conside. 46. in princip.

princip. & Avend. dict. cap. 8. numero. 3. lib. 2. & Aviles cap. 73. prat. glos. a. racionales. numero 6. & Mexia in prag. cassa panis conclusio. 4. numero 14. ad fin. & sic inquit Angel. in l. 1. in fine. ff. furt. adver. nau. quod videmus ↑ paucos hospites divites, & eorum divitias modicum durare, & in mendacius non justificabuntur, est enim nauta, caupo, stabularius, & publicanus genus improbum. l. quant. ff. de publi. ex quo inolevit practica, ut detur eis aranzel, ut in proposito inquit Mexia in pragmati. panis, conclusio. 4. numero 14. & in praconiis quovide dandis per iudices noviter advenientes, quod vocatur praconium, de bona gubernacione, sic jubetur in uno capitulo, quod hospitalarii habeant bene hospitium preparata & habeant itidem aranzel renovandum in tantum tempus, ut apparet ex Doctore Paz in sua practica. 8. parte tom. 1. cap. unico n. 13. & exigentes ultra tassam non solum in foro fori, sed & in conscientia foro tenentur, secundum Avend. dicta cap. 8. praconium n. 3. in prin. lib. 2. neque debent plus vendere transeuntibus, quam in mercato, ↑ vendatur habito tamen honesto lucro, ut inquit Rebus. dict. tit. de hospit. conclusio. 8. n. 14. & diximus alibi, in l. 2. Curia Pisane in c. 18. imm. 27.

¶ Ibi, Las justicias, y regidores, qui quidem ubi curia Regis non adest tassam in iis stabulariis & cauponibus imponunt, sicut aliis quibusvis victualium ↑ rebus, ut latissime per Mexiam in dict. conclus. 4. num. 13. cum sequen. pluribus, ubi quæ considerate rectores debeant in hac tassatione declarari.

¶ Ibi, T que en todo esto se ayun. sel. y diligenciam, tam ad justicias in compellendo capones exercere officium fideliter & cum diligentia, quam ad ipsosmet caupones ut hec observent, possunt verba ista referri, cum de utriusque supra dictum sit, tenentur enim iudices ut diximus visitare hospitium, tenenturque itidem ipsi hospites & caupones & eorum uxores & famuli, bona & res quas hospites in hospitium immittunt, fideliter & cum diligentia ↑ custodire; eod enim ipso quod ibidem introducantur videtur eorum curam suscipere, ideo si peccant tenentur. l. 1. in fin. ff. nau. caup. Barb. consil. 53. volum. 1. debentque hospitibus restituere quicquid ab eis accepert custodiendum, ut in toto tit. ff. nau. caupo. quod si non restituerint, actionem se datarum prator in eis pollicetur. l. 3. §. 1. ff. eod. tit. nisi ut ibi, in §. ad hoc. editio, res damno fatali perierit, vel vis major contigerit, ut & probatur in l. 26. tit. 8. part. 5. imo non solum res, sed & personas custodire tenentur, nam si tenentur pro rebus, fortius pro personis. l. nauta, in fin. l. licet. §. in factum & l. debet. ff. nau. cau. adeo ut etiam pro sua familia caupones ↑ teneantur, imputent enim sibi, si malorum hominum opera urantur, ut l. fin. ff. eodem, & §. fin. inlittera pro socio, explorare enim debent caupones, cujus fidei & innocentie essent famuli sui antequam eos in suam servitium reci-

perent, ideo culpa nomine civiliter tenentur, si advena in nulla fuerit culpa, & datam fuerit damnum à suis notis & familiaribus, secus si à viatoribus inter se absque cauponum culpa. l. unic. in fine. ff. de furt. adver. nau. l. debet. §. 1. ff. nau. caupo. sicut. consult. Joann. Andr. consil. 2. adeo ut etiam si caupo protestetur, in contrarium tenebitur, quia cum ex necessitate officii teneatur, protestatio officio contraria nihil juvat, ex doctrina Imol. in c. Camiana, de electione, & Avend. cap. 8. prat. num. 4. lib. 2. amplia etiam ut quantumcumque hospites hic famulum furantem exhibuerit, non liberetur à solutione rei furate & damni illati, quia in habentibus officium publicum in optione, damnum passus est contra quem velit suam actionem dirigere, an contra hospitem, an vero contra familiam, secundum Aufred. decisio. 195. ne videlicet fraudem committant caupones exhibendo famulum pauperimum & non solvendo, qui sic eludat quocumque advenas, ita Rebus. l. pronuntiatio. §. servitutum. ff. de verborum significat. pag. 860. nisi secundum eundem Rebus. ibi & in 2. tom. consuetu. Fran. tit. de hospitibus. num. 13. famulus communi opinione haberetur in bona reputatione, & fidelis reputatus erat, & bonus, tunc enim excusaretur caupo ex delicto talis sui famuli, si contra ipsum cauponem aliquid culpa in illo delicto existisse non probaretur, item excusatur caupo, si hospes posuerit res suas in evidenti loco periculoso, secundum Bald. l. 1. & in l. certi juris. C. locati, & Avend. d. cap. 8. numero 4. lib. 2. quod intelligo verum & procedere, nisi hospitor ille scivisset res illas in sua domo positas, nam tunc tenebatur, etiam in loco non tuto sue domus essent positæ, ex text. expresso in l. 26. tit. 8. part. 5. ex quo etiam intelliges supra dicta, scilicet, quod non tenebatur caupo pro furto commisso per advenam aliquem in hospitio existentem, ut id verum sit, quoties hospitor, & sic caupo non recepit res illas furatas, secus vero si recepisset eas, nam tunc tenebatur etiam de facto advenæ, secundum glos. que videntur, per text. ibi in d. l. 26. tit. 8. part. 5. & voluit Ant. Gom. tom. 2. c. 7. numero 2. post principium, & sic declarabis & intelliges dicta per Avend. d. c. 8. numero 5. in prin. & per Rebus. d. tit. de hospitibus n. 7. dicentes pro furto advenæ & viatoris cauponem non teneri. Ulterius etiam excusatur caupo, si viatori suo tradidit claves cubicali, nam tunc excusatur à custodia caupo ipse & non tenebitur de substractis in cubiculo illo, secundum Rebus. dict. tit. de hospitibus. numero 9. quod intellige ex l. 26. tit. 8. part. 5. quoties infimul cum clavis traditione caupo ille dixit ipsi hospiti, accipe clavem & custodi diligenter res & cubicaliam, nam tunc non tenebitur, secus vero si tantum tradidit clavem, & nihil dixit, nam tunc non excusaretur caupo, secundum glos. penn. in dict. l. 26. eod quod tunc magis videtur tradita clavis, ut res ponat hospes in abscondito, quam ut liber-

liberetur caupo à custodia, secundum Angel. l. 1. ff. nau. caupo. & quia solent caupones isti plures unius cubicali & arce claves habere, & post discessum hospitis ad civitatem, solent aperire alià clave, ut inquit Rebus. in d. tit. de hospitibus numero 10. ex quibus semper contra stabularium solet fieri inquisitio super iis, & attendi qualitate & indicio possit torqueri, secundum Avend. dict. cap. 8. numero 6. in prin. & Angel. de malef. verbo quod fama publica numero 107. in parvis fol. 280. ubi inquit quod contra cauponem est presumptio, & quid erit si amico ↑ tradatur res custodienda vid. tex. & ibi glos. in dict. l. 26. & quid si cista, aut balista tradatur clausa cauponi ↑ & reddat eam apertam, vide quæ diximus l. fin. glos. su. tit. de las demandas. lib. 4. supra, & de iis omnibus & aliis traditur per Avend. dict. c. 8. per totum, & Rebus. in dict. tit. de hospitibus, & per alios Doctores supra relatos ex quibus hæc collecta sunt, & in ordinem reposita & digesta, novissime Mascard. de probat. 2. tom. conclusio. ne 832. numero 10. cum sequentibus aliquibus, ubi & de cista data clausa & reddita aperta, & Jul. Clarus in lib. 5. pract. crim. §. factum numero 27.

sicut si deficiant; & tunc an defectus hic accidentalis vel naturalis sit, est itidem inspicendum, ut non taxetur valor ad tantum pretium ex accidentali, quam ex naturali secundum dispositionem temporis, nec enim tantum debent merces estimari & taxari, quando temporis dispositio est apta, sicut quando non est apta; Tertium, dispositio & hominum conditio in naturalibus & moralibus, nam ubi in regione sunt homines temperati & pauci victus, & laboriosi, in cultura terre victualia sunt taxanda ad minus pretium, quia censenda sunt tunc superabundare respectu alterius regionis, ubi sunt homines ignavi, & non bene laborantes, gulosi, & voraces, & jurgatores, voluptuosi, vel vane gloriosi, qui plurima propter necessitatem consumunt, ut hæc latius prosequitur Mexia ubi supra. Quartum est considerandum, quanta & qualis sit indigentia illarum rerum taxandarum, quæ omnia ingens tempus demonstrabit, sed va temporibus nostris considerantur ne hæc hodie ab aliquo iudice, vel rectore prout considerati debuerint, aliis judicandum relinquo.

¶ Ibi, Que no les sea hecha ninguna vexacion ni molestia por las dichas justicias, ni otras personas a los dichos mesneros, sublevandi enim sunt, & non opprimendi tales caupones, qui quidem si ut decet officium ↑ exercuerint, charitatis officium exercent, quæ charitas consistit in hospitalitate, quæ ab Apostolo commendatur ad Romanos 12. ubi hospitalitatem sectantes, ut in proposito inquit Cassian. in carta. gl. mnd. 11. parte, consil. 46. ubi laudat eos, & Tiber. Dec. Resp. 60. num. 36. cum sequentibus, volumine 3. sed hodie differunt multum ab hac charitate & hospitalitate caupones, quorum genus, ut dictum est in lege precedente, rapacissimum est & furibus plenum, & parum aut nihil conscientiam providentes, sed per fas aut nefas burfas implere desiderant, ut inquit Cassian. ubi supra & Clarus, & Mascardus in fine l. præsidentis relati, & ideo hodie vexantur & molestantur per iudices & iuste quidem, & vilissimum ↑ horum cauponum officium reputatur ut videre licet per Gutierrez in consiliis suis conf. 99. num. 7. cum seq. & hæc pro hoc tit. sufficiant.

IN LEGEM SEPTIMAM.

Permittitur cauponibus victualia in suis hospitibus habere, & vendere advenis & hospitibus pretis moderate per iudices.

SUMMARIUM.

- 1 Moderanda sunt vendenda hospitibus, & quomodo.
- 2 Stabulariis, si ut debent, officium exercent, charitatem exercentur.
- 3 Stabulariorum officium vilissimum.

Ibi, T que se vendan a justos y moderados precios, quæ quidem pretia moderanda ↑ sunt ut inquit Mexia in pragmat. panis, conclusio. 4. numero 12. quatuor principalia considerando, Primum an civitas Regia abundet talibus mercibus & victualibus, an vero deficiat, vel mediocriter se habeat, nam si superabundat non est valor earum ad tantum pretium taxandus

TITULUS DECIMUS TERTIUS.

Del obrage de los paños.

CUMQUE superiori titulo, vestibus portandis sit modus descriptus, nunc sequitur immediate servandus circa conficiendos pannos. Et de artificibus lanificiorum, quam sint necessaria in vita humana, tradit late Cassan. in Catalog. gloriae mund. confid. 41. per totam & quia tituli quatuor sequentes sunt nostri declaratorii, & cum lex declarans cum declarata esset apponenda ut confusio & labor evitaretur, & non sit factum, licet sit laboriosum, utile tamen, hic interferam unam post aliam, prout inserui in meo Repertorio de cortes sub tit. 13. lib. 5. quod quidem repertorium fuit primus liber per me compositus & Regia approbatione impressus, cessavit tamen per nostram Recopilationem, licet non in omnibus.

SUMMARIUM.

Artificia lanificiorum sunt necessaria in hac vita.

In hac l. Compilator inscriptione marginali remittit videndam l. 4. tit. 15. infra isto lib. debuit tamen allegare l. 37. tit. 17. infra isto lib. quia lex illa 4. nihil in propositum nostrae disposuit.

IN LEGEM III.

In hac l. subscriptio marginalis pro ejus declaratione allegat l. 1. tit. sequent. ubi & addit ad l. nostram; allegat itidem l. 2. tit. 16. infra eod. corrupte tamen allegavit titulum 16. nam est in tit. 17. infra eod. lib. & faciunt l. 11. tit. 16. & l. 11. tit. 17. infra hoc lib. pro declaratione nostrae l. de qua memini in l. 12. tit. 13. lib. 5. mei repertorii de Cortes.

IN LEGEM IV.

Pro declaratione hujus nostrae l. videnda est l. 2. tit. 14. sequentis, quae & addit alias penas ad nostram l. & etiam videbis l. 21. tit. 16. & l. 11. tit. 17. infra isto lib. lanque (de quibus in presenti) consumi non possunt in pannis declaratis in l. 17. tit. 14. sequentis.

IN LEGEM V.

Pro declaratione hujus l. Compilator in Margine allegat l. 9. tit. 14. infra eod. &

vide etiam l. 31. istius nostri tit. 13. infra.

IN LEGEM VIII.

Compilator in margine corruptissime pro declaratione nostrae l. allegavit l. 23. tit. 13. infra eod. nam debuit allegare in tit. 14. Item corruptius allegavit etiam l. 2. & l. 12. tit. 16. infra eod. nam debuit dicere tit. 17. & pluries sic reperies in hoc tit. quae nisi nunc emendarentur per me, laboriosum esset pluribus eas repetere, & alii eas omitterent quaerere & investigare.

IN LEGEM IX.

Itidem in hac l. corrupte allegatur pro declaratione nostrae legis l. 3. tit. 13. infra, nam est in tit. 14. quae declarat l. nostram, ut non habeat locum, ubi non utitur, *Arquear, suo carduzar, y anade mas penas.* & posui ego pro l. 18. tit. 13. lib. 5. mei repertorii.

IN LEGES XV. & XVI.

Pro declaratione harum duarum legum videbis l. 4. tit. 14. sequentis, quae disponit, *Que las hilanderas no puedan hilar, ni tener para ello mas de dos suertes de lana: una de estambre, otra de pie o de trama,* & posui pro l. 24. tit. 13. lib. 5. mei repertorii.

IN LEGEM XX.

Pro declaratione hujus l. Compilator in subscriptioe marginali allegat l. 5. tit. 13. debuit

Del obrage de los paños.

debuit dicere tit. 14. sequentis, ubi ipsemet Compilator in margine allegavit pro declaratione d. l. 5. l. 1. tit. 15. infra eod. & bene allegavit etiam l. 2. tit. 16. infra eod. lib. quae nil ad nostram l. facit, nisi jungatur cum dispositione l. 1. tit. 17. infra eod. lib.

IN LEGEM XXI.

Pro ista l. vide similem legem 119. infra isto tit. & lib. ubi idem in similibus disponitur & providetur.

IN LEGEM XXII.

Vide etiam l. 20. tit. sequentis.

IN LEGEM XXIII.

Compilator in subscriptioe marginali inquit l. hanc 23. corrigi per l. 6. tit. 14. sequentis, ubi ipsemet Compilator & bene inquit effectum d. l. 6. suspendi per l. 2. tit. 15. infra isto libro, & tandem per l. 3. tit. 16. infra eodem lib. fuit contra hanc ordinatum circa certos pannos *Verries*, attamen per principium & proemium tit. 17. infra eod. lib. iustum est & permissum quod possint in iis Regnis fieri panni hi *Verries*, & miror quod Compilator ad hanc non adverterit, praeterquam cum id potuerit videre in l. 31. tit. 13. lib. 5. mei repertorii, *T con que peynes*, id posse fieri disponit l. 26. infra isto tit. 15. nostrae Recopilationis.

IN LEGEM XXV.

Compilator hic sicut solet pro declaratione & extensione hujus l. allegavit l. 9. tit. 14. cum debuisset allegare tit. 15. sed fortassis impressorum fuit error, & non compilatoris, & quod signum debet in iis pannis apponi, vide l. 49. infra isto tit. 13.

IN LEGEM XXVI.

Vide l. 23. supra istius nostri tit. 13. ubi dixi, & posui sub l. 31. tit. 13. lib. 5. mei repertorii.

IN LEGEM XXVIII.

Allegatur in margine nostrae hujus l. 38. tit. 16. & est tit. 17. & in meo repertorio est l. 36. tit. 13. lib. 5.

IN LEGEM XXXI.

Pro ejus declaratione marginalis subscriptio allegat l. 7. tit. 15. infra eodem, debuit dicere, tit. 16. & in meo repertorio est l. 39. tit. 15. lib. 5. & dixi l. 23. supra eodem, & ibi posui declarationem antiquam.

In ead. l. ibi, *En las ordenanças de los bastilleros*, quae in l. precedenti referuntur.

In eadem l. ibi, *Por lo menos tres y ocho varas*, Compilator hic sub iis verbis in margine nostrae l. inquit, quod cessat rigor nostrae l. etiam addit minor mensura, ex l. 9. tituli *Arrecho in Recopilationem*. Tom. IV.

proximi sed debuit dicere, tit. 15. & ex l. 7. tit. sequentis, & posui etiam ad declarationem l. 5. & 25. supra isto tit. & lib.

IN LEGEM XXXIII.

Circa istam legem & tres sequentes inquit subscriptio marginalis hic videndas l. 18. 19. & 20. tit. 16. infra eod. debuit dicere tit. 17. prout posuit sub l. 41. tit. 13. lib. 5. mei repertorii.

IN LEGEM XXXIV.

Vide quae diximus in l. precedente, & quid statuatur, *En estamenas, dozenas*, vide l. 30. tit. 17. infra eod. lib.

IN LEGEM XXXV.

Vide quae diximus in l. 25. supra eodem. tit. & lib.

IN LEGEM XXXVI.

Vide dicta in dict. l. 23. supra eod. titulo & libro.

IN LEGEM XXXVII.

Compilator in margine hic inquit per l. 39. tit. 16. debuit dicere tit. 17. infra eod. lib. *Se permite echar mas libras, y lo mismo en los otros paños contenidos basta la ley*, adde l. 24. istius nostri tit. 13.

IN LEGEM XL.

Subscriptio marginalis allegat prout solet corrupte l. 9. tit. 14. infra eod. debuit dicere tit. 15. quae lex 9. addit ad nostram.

IN LEGEM XLI.

Ad istam l. & quinque precedentes, vide l. 39. tit. 17. infra eod. lib.

IN LEGEM XLVI.

Hae lex inducta est ad declarationem praecedentium & similium aliarum.

IN LEGEM XLIX.

Vide ad hanc l. 49. text. in l. 19. tit. 14. infra eod. lib. & l. 8. tit. 15. infra eodem lib. & l. 12. tit. 16. infra eod. lib. & quae diximus in l. 8. tit. 1. lib. 4. supra, & in l. 6. tit. 12. lib. 5. supra hac recopilatione pro declaratione harum legum, & dicenda in l. 114. infra isto tit. 13.

In ead. l. 49. ibi, *T ante mismo*, hoc declarat procedere secundum quod disponitur in l. 8. tit. 15. infra isto lib. & in hoc casu limitatur l. 12. tit. 16. infra isto lib. ut lex illa in iis rectoribus non procedat: non tamen potest rector signum apponere, nisi prius sit factum & impletum dispositum in l. 14. tit. 15. infra isto lib.

IN LEGEM L.

Circa declarationem istius l. videnda est l. 7. tit. sequentis, quam & posui sub l. 58. tit. 13. lib. 5. mei repertorii.

IN LEGEM LV.

Circa istam l. inquit Compiler hic videndam l. 3. debuit dicere l. 2. tit. 16. infra eod. & adde tu, & l. 12. tit. 15. infra eodem lib.

IN LEGEM LVII.

Vide ad eam l. 13. tit. 17. infra eod. & not. ad hanc nostram, *Que si es vena la que se muele, ha de ser molida en molino*, ut l. 43. tit. 17. infra eod.

IN LEGEM LIX.

Compiler hic in subscriptione marginali pro declaratione nostrae l. allegavit l. 8. tit. sequentis, sed melius eam allegasset pro declaratione l. sequentis & vid. l. 10. tit. sequentis aliud iis officialibus prohibentem.

IN LEGEM LX.

Pro declaratione hujus l. videnda est l. 8. tit. sequentis, quam per errorem ad l. precedentem allegavit ibidem Compiler in subscriptione marginali.

IN LEGEM LXIII.

Ibi, *Que tenga barras*, corrigi text. in l. 9. tit. 12. lib. 5. supra, ut ibi dixi, & declar. ut in l. 9. sequentis, & vide dict. l. 25. & 31. istius nostri tit. 13.

IN LEGEM LXIV.

Corrupte in margine allegatur l. 40. tit. 16. infra eod. cum debuissent allegari tit. 17. & de iis visoribus, vid. l. 15. tit. sequentis & vide etiam l. 105. infra isto tit. 23. & lib. ubi latius dico.

IN LEGEM LXV.

Ad hanc l. nota quod vendentes instrumenta ad tingendum, debent ea vendere bona, ut disposuit l. 24. tit. sequentis, & non possunt tingere cum *brasil*, ut in l. 27. tit. 17. infra eodem.

Ibi, *Y el cunague*, ut in l. 7. tit. 15. infra eod. lib.

IN LEGEM LXVI.

Circa hujus l. declarationem videnda est l. 10. tit. 14. sequentis, & l. 21. & 23. tit. 17. infra eod. lib. & posui sub l. 74. tit. 13. lib. 5. mei repertorii.

IN LEGEM LXVII.

Videnda est l. 11. tit. sequentis ponens novum ordinem & formam circa hanc nostram signa generalia, & l. 14. infra tit. 17. quem titulum corrupte hic allegavit subscriptione marginalis, & est in meo repertorio l. 75. tit. 13. lib. 5.

IN LEGEM LXVIII.

Compiler hic in margine inquit pro declaratione nostrae l. *Acorda de estos celestes que en esta ley, y en las tres siguientes se mandan dar a los paños*, videndam l. 14. tit. sequentis & l. 1. tit. 15. infra eod. lib. & l. 17. tit. 1. debuit dicere tit. 17. hoc eod. lib. Sed hæc l. 17. est melior alius in hoc propositum, & dictum est supra hoc tit. in l. 5.

Ibi, *Con media arroba de ravia. puede ser tambien en paños de sezeno arriba echar cumague*, ut in l. 7. tit. 15. infra eod. lib. disponitur.

IN LEGEM LXIX.

Videndam inquit legem 6. tit. 16. debuit dicere Compiler tit. 17. infra eod. lib. pro nostrae l. declaratione, & in l. precedente dixi.

IN LEGEM LXX.

Iidem pro declaratione ejus, inquit, videndam l. 15. tit. 16. alius est tit. 17. infra eod. lib. & in l. precedente 68. dixi.

IN LEGEM LXXI.

Videbis l. 7. tit. 16. alias est tit. 17. infra eod. lib. & dicta in l. 68. precedente.

IN LEGEM LXXIV.

Circa declarationem hujus legis, videnda est l. 12. tit. sequentis, & l. 5. tit. 15. & l. 13. & 14. tit. 17. infra eodem lib. & retuli in l. 82. tit. 13. lib. 5. mei repertorii.

IN LEGEM LXXVII.

Videnda est l. 32. infra tit. 17. quæ corrupte pro titulo 16. allegatur in margine.

IN LEGEM LXXXI.

Videnda est l. 17. tit. 14. sequentis, infra hoc lib.

IN LEGEM LXXXIV.

Videbis l. 22. tit. 17. quæ corrupte pro tit. 16. allegatur in margine, & posui sub l. 92. tit. 13. lib. 5. mei repertorii.

IN LEGEM XCV.

Vide l. 8. tit. 16. infra eod. quam posui sub l. 106. tit. 13. lib. 5. mei repertorii, ibi congregata, non

IN LEGEM CVI.

Ibi, *Sean obligados a pagar el daño*, tinctores enim pannorum qui pannos corrumpunt, tenentur de damno, & præsumitur damnatum sua culpa factum, & secundum Bar. in l. Laphii & Genesii n. 2. C. de marilega lib. 11. & vide l. 12. tit. 8. part. 5.

IN LEGEM CIX.

Videndam, inquit compiler l. 15. tit. sequentis & l. 43. tit. 17. infra eod. lib. & posui sub l. 117. tit. 13. lib. 5. mei repert. ubi retuli quoddam capitulum 10. prag. de los paños anni 1549. quod est l. 9. tit. 16. infra eod. lib.

IN LEGEM CXI.

Videnda est l. 8. tit. 14. seq. in fine. Ibi, *Una blanca de plomo, y no mas per l. 46. tit. 17. corrupte allegatam per compilerem hic, permittitur, que lleve un quarto*, & posui sub l. 122. tit. 13. lib. 5. mei repertorii.

IN LEGEM CXII.

Ibi, *So las penas en ella contenidas*, servato prius eo quod dicitur in l. 5. tit. 16. infra eod. ubi aliam l. 40. tit. 17. infra eod. lib. allegat compiler pro declaratione dictæ l. 5.

IN LEGEM CXIII.

Ibi, *Manda a los vendedores*, qui sint illi vendedores de vara, ponit l. 13. tit. 15. infra isto lib. ubi & disponitur quod visitatores ii apponantur, & nominentur etiam sartoribus, & aliis vendentibus ad mensuram.

Ibi, *Y si fueren falsos*, & tunc possunt dicti visitatores denunciare, ut dicitur in l. 15. tit. 14. infra isto lib. ad finem: & quam penam incurrent visitatores ii signantes pannos pro bonis, vid. l. 45. tit. 17. infra eod. lib. & notandum, quod si visitatores ii habent partem in pannis, & multo fortius si omnes sunt sui, non possunt illos videre, neque signare, ut dicitur in l. 44. tit. 17. infra eodem libro.

IN LEGEM CXIV.

Ibi, *Sean visitos y sellados por el vendedor o vendedores para ello separados en la ciudad, o villa, o lugar donde se vendieren*, intellige hoc in casu, in quo tales panni non sunt signati signo loci illius in quo sunt facti, secus si signo loci, ubi sunt fabricati signati sunt: nam tunc non est necesse signari per visitatores loci illius ubi venduntur, secundum text. in l. 15. tit. 14. infra eodem tit. Neque obstat l. 20. tit. 19. nam loquitur in casu speciali, scilicet, cum venduntur in grosso, & non minutim, & quod conductores gabellarum ne fraudentur sua gabella, & ubi gabella non debetur, cessavit dict. l. 20. dispositio. Et nota quod panni licet non afferant signum officialium eos facientium, non puniuntur vendentes
Qq ij panno

non enim possunt per aliquem vendi panni ingrassati, ut l. 7. tit. 12. lib. 5. supra.

IN LEGEM XCVI.

Ibi, *So pena que si lo vundiere*, idem disponitur in l. 10. tit. 12. lib. 5. supra.

IN LEGEM XCVII.

Vide l. 8. tit. 16. infra eod. & dicta per nos in l. 95. supra isto tit. & lib.

IN LEGEM XCVIII.

Ibi, *Y que no sea ofada de molezinar*, idem, in los vundidores, ut in l. 95. & 97. disponitur, & in l. 8. tit. 16. infra eod. lib.

IN LEGEM XCIX.

Compiler in marginali subscriptione inquit, videndas l. 10. & 11. tit. 15. infra eod. & facit idem l. 10. & 11. tit. 16. & l. 42. tit. 17. infra hoc lib. & limita nisi in casu l. 48. jusdem tit. 17. & sic per istam l. & per illam 42. corrigitur text. in l. 10. tit. 15. infra eod. lib.

IN LEGEM C.

Videndam, inquit compiler hic legem precedentem, & quæ ibi diximus, videbis.

Ibi, *Que ovieren de hazer obrage de paños*, & qui sint ii, traditur in l. 42. tit. 17. infra eod. lib.

Ibi, *Cada uno en su officio*, neque potest quis se intrinicare in alio officio quam in illo ad quod est examinatus, ut in l. 11. tit. 15. infra eod. ubi etiam aliud in propositum disponitur, & posui l. 108. tit. 13. lib. 5. mei repertorii.

Ibi, *Los dichos paños*, si alieni sint, secus verò si proprii: nam proprios facere possunt, etiam examinati non sint, secundum text. in d. l. 11. tit. 15. infra eod. lib.

Ibi, *Mas de un officio*, hic habes text. probantem, quo quis duo officia incompatibilia non potest obtinere, prout diximus in nostro tractatu de decurionibus vocato, curia pisana sub lib. 2. c. 22.

IN LEGEM CIV.

Lege 13. tit. sequentis declaratum est, *Que lleven por derechos del retrago la mitad que por paño*, & retuli sub l. 102. tit. 12. libro 5. mei repertorii.

Ibi, *Satos*, intellige ut per l. 6. tit. 15. infra hoc lib.

IN LEGEM CV.

Compiler in presenti inquit, videndam l. 14. tit. sequentis, & l. 40. tit. 16. infra eod. lib. debuit dicere tit. 17. & posui sub l. 113. tit. 13. lib. 5. mei repertorii, & vide l. 64. supra isto tit. & lib. quæ quidem leges servandæ sunt sine obstaculo l. 14. tit. sequentis, & ita posui sub l. 72. tit. 19. lib. 5. mei repertorii.

Acuerdo in Recopilacionem. Tom. IV.

pannos tales, sed fabricatores eorum, ut constat ex l. quæ est l. 13. tit. 13. lib. 5. mei reperiuntur: neque intelligas quod signum loci in quo panni sunt est necessarium: nam non est, ut apparet, l. 8. tit. 15. infra eodem lib. & in l. 12. tit. 16. infra hoc eodem lib. sed quod tantum operatur quod tali signo apposito excusatur, si non signetur à visitatoribus loci ubi venduntur, ut dictum remanet.

IN LEGEM CXV.

Videnda est l. 3. tit. 12. lib. 5. supra, & l. 16. tit. sequente ad declarationem & ostensionem hujus nostræ. l. & posui sub l. 125. tit. 13. lib. 5. mei reperiuntur.

Ibi, *Sin que primero, idem; En selas y brecaos*, disponitur in l. 6. tit. 12. lib. 5. supra.

Ibi, *Se pena de perder el tal paño*, aliter poena

imponitur in l. 3. tit. 12. lib. 5. sed nostra est novior, ideo servanda, sed si bene inspicatur, eadem poena ibidem imponitur pro prima vice, & vide quæ posui in l. 2. & 3. tit. 12. lib. 5. supra glos. 1. & pro ostensione nostræ legis, videnda sunt leges, secunda, tertia, quarta, & quinta dicti tit. 12. lib. 5. supra, *T que sea lo mismo en los sayales y otros paños semejantes*, colligitur ex dict. l. 3. tit. 12. lib. 5. supra, prout ibi declaravi, ne bis eadem repetamus.

IN LEGEM CXIX.

Compiler hic in margine allegavit l. 12. tit. 15. infra quam usque non reperi, sed melius allegat l. 45. hic allegata in margine corrupte tamen allegata pro tit. 16. cum debuisset allegari sub tit. 17. & sic finitur tit. 15.

TITULUS DECIMUS QUARTUS.

De las primeras declaraciones de las leyes del titulo passado del obraje de los paños.

ET hæ declarationes fuerunt factæ anno 1528. *En Toledo*, & in hoc titulo, remissive, sicut in precedente procedemus.

IN LEGEM I.

In margine dicitur videndam l. 11. tit. 15. infra eod. debuit dicere tit. 16. quæ quidem lex 11. facit ad declarationem nostræ hujus legis, ut dixi in l. 3. tit. 13. supra eod. lib. & l. 11. tit. 17. infra eodem libro.

IN LEGEM II.

Ibi, al Capitulo quarto, quod inseritur in l. 4. tit. 13. supra isto lib. ubi diximus.

IN LEGEM III.

Ibi, al Capitulo noveno insertum in l. 9. tit. 13. supra eod. ubi dixi.

IN LEGEM IV.

Ibi, Capitulo quinze y Diez, y feys, insertum in l. 15. & 16. tit. precedentis, ubi dixi.

IN LEGEM V.

Ibi, al Capitulo veynte, insertum in l. 20. tit. precedentis, ubi dixi.

IN LEGEM VI.

Ibi, Capitulo veynte y tres, insertum in l. 23. tit. precedentis, ubi vide quæ diximus.

IN LEGEM VII.

Ibi, Capitulo cinquenta, insertum in l. 50. tit. precedentis, ubi dixi.

IN LEGEM VIII.

Ibi, Capit. cinquenta y nueve, insertum in l. 60. tit. precedentis, ubi dixi.

IN LEGEM IX.

Ibi, Capitulo sesenta, de quo dixi in l. 25. & 31. & 63. tit. precedentis.

IN LEGEM X.

Ibi, Capitulo sesenta y feys, dixi in l. 66. tit. precedentis, & marginalis subscriptio al-

legat hic l. 23. tit. 16. quæ est in titulo 17. Ibi, *T ansi mismo*, vide l. 21. tit. 17. infra eod. quam corrupte hic in margine allegavit compiler.

IN LEGEM XI.

Ibi, Capitulo sesenta y siete, de quo dixi in l. 67. tit. precedentis & subscriptio marginalis hic allegat l. 5. tit. sequentis, & leges 13. & 14. tit. 16. debet dici in tit. 17.

IN LEGEM XII.

Ibi, Capitulo sesenta y quatro, insertum in l. 74. tit. precedentis, & subscriptio marginalis hic allegat l. 5. tit. sequentis, & leges 13. & 14. tit. 16. debet dici in titulo 17.

IN LEGEM XIII.

Ibi, Capitulo ciento y quatro, insertum in l. 104. tit. precedentis, ubi dixi & vide l. 6. tit. sequentis.

IN LEGEM XIV.

Compiler hic in margine, inquit, videndam l. 40. infra tit. 16. est in tit. 17. quæ l. 40. corrigit nostram, ut dixi in l. 105. tit. precedentis, ad quam nostræ se referunt.

IN LEGEM XV.

Ibi, Capitulo ciento y nueve, insertum in l. 109. tit. precedentis, ut ibi dixi, & allegavi l. 43. tit. 17. infra eod. hic corrupte allegatam.

Ibi, *T otrosi mandamos*, vide quæ dixi in l. 114. tit. precedentis.

IN LEGEM XVI.

Ibi, Cap. ciento y quinze, insertum in l. 115. tit. precedentis, ubi dixi.

IN LEGEM XVII.

Ibi, *Pero mandamos*, hæc applicavi legem ad l. 4. & 81. tit. precedentis, pro earum declaratione & limitatione.

IN

IN LEGEM XVIII.

Ad l. 15. & 16. tit. precedentis legem hæc applicavi.

IN LEGEM XIX.

Pro ejus declaratione, vide quæ dixi in l. 49. & 114. tit. precedentis, & l. 12. tit. 16. infra eod.

Ibi, *No nombre de otra*, hoc enim prohibitum est, ut diximus in l. 8. tit. 1. lib. 4. supra, & ultra ibi allegatos tradunt Gomezius Leon, in sua *Centuria informacionum juris loco 56. & ante eos Paris, conf. 29. n. 8. & 9. lib. 1. & Maria. Soc. late in c. dilecta de excess. prel. n. 6. cum sequent. aliquib. & Bemvenutus in tract. de mercatura. p. 2. numero 80. 95. & 96. cum sequent. ubi numero 71. cum pluribus aliis tractat, an præsumantur merces esse illius, cujus signo, aut nomine sunt assignate, & ideo in l. 12. tit. 16. infra isto lib. disponitur quod nullus mercator in pannis ponat nomen suum &*

signum, sed solum signum civitatis, villæ aut populi ubi panni fiunt, nisi in textoribus qui quidem possunt ponere nomen suum, secundum l. 49. tit. 13. sup. isto lib. & hoc certa forma adhibita per l. 8. tit. 15. infra eod. lib. & de iis tractat late ultra dictos Casian. in *Cata. glor. mund. 1. part. confid. 32. usque ad 36. ubi in 35. tractat an signa talis mercatoris probent, & in consil. 23. tradit qualiter unus nobilis non potest insignia & nomina alterius nobilis sibi assumere.*

IN LEGEM XX.

Ibi, *Descolar, ni trassenalar*, ad l. 22. tit. precedentis applicui.

IN LEGEM XXI.

Ibi, *Segun y de la manera que en las dichas ordenanzas se contiene*, sub l. 8. tit. preced.

IN LEGEM XXIV.

Ad l. 65. tit. precedentis applicavi hæc l.

TITULUS DECIMUS QUINTUS.

De la segunda declaracion que se hizo de las dichas declaraciones, y feyes primeras de los paños.

ET hæ declarationes fuerunt factæ Toleti, Anno 1529. per eisdem Legislatores Carolum Quintum, & Joannam matrem ejus.

IN LEGEM I.

Ibi, *Quinto capitulo*, insertum in l. 5. tit. precedentis.

IN LEGEM II.

Ibi, *Sexto capitulo*, de quo dixi in l. 23. tit. precedentis & videndam dixi ibidem l. 3. tit. sequentis.

IN LEGEM IV.

Ibi, *Al nono capitulo*, quod est l. 9. tit. precedentis ubi remisi.

IN LEGEM V.

Vide quæ diximus in l. 74. tit. precedentis. Ibi, *Se guarden los retazos*, sic declarabis l. 104. tit. precedentis ubi, dixi ibi, *Sean de cinco varas arriba*, intellige, en los paños para prietos, porque estos solos se han de sellar siendo de cinco varas arriba, y de ay abajo no, y los retazos de colores ninguno es necesario sellarse, aunque sean de cinco varas arriba tales retazos, eo quod verfic. isto, que sean de cinco varas arriba, esta claro que se ha de referir a los retazos de paños prietos pues la principal disposicion desta ley habla de estos, y de los paños que se han de sellar, en especial pues saca esta ley los retazos de colores.

IN LEGEM VII.

Ad l. 68. tit. precedentis applicavi hæc &

ad declarationem l. 65. eod. tit.

IN LEGEM VIII.

Vide l. 49. tit. precedentis ubi diximus.

IN LEGEM IX.

Ad l. 31. tit. precedentis hæc applicui, & ad l. 5. illiusmet tit. melius ad l. 25. versiculo, y el pieve, eod. tit.

Ibi, *y estambre tres libras*, addit ad l. 41. tit. precedentis.

IN LEGEM X.

Ibi, *Al capitulo*, quod est l. 100. tit. precedentis, quod quidem declaratur per nostram l. ut ibi dixi & in l. 99. eisdem tituli.

IN LEGEM XI.

Ibi, *Quatro officios*, & que sint hæc, vide in l. 41. infra tit. 17. istius libri, & in l. 100. tit. precedentis disponitur qualiter habentes pannorum mercimoniam & contractionem tenentur esse prius examinati.

IN LEGEM XII.

Ad l. 55. tit. precedentis hæc applicavi legem.

IN LEGEM XIII.

Ibi, *Señalados, veyntes de mayordades de veyra*, de quibus sit mentio in l. 115. tit. precedentis, ubi dixi.

Ibi, *De los lingares de la tierra*, idem in omnibus officialibus statuitur in l. 4. tit. 14. lib. 8. infra.

IN LEGEM XIV.

Ad l. 49. tit. 13. supra eod. applicui hæc,

TITULUS

TITULUS DECIMUS SEXTUS.

De la tercera declaracion del obrage de los paños, y leyes suso dichas.

PER eosdem legislatores sunt facta ha leges istius tit. en Bruselas anno 1549.

IN LEGEM II.

Vide dicta per nos in l. 10. tit. 13. precedente.

IN LEGEM III.

Vide dicta per nos in l. 13. eodem titulo 13. supra isto lib.

IN LEGEM V.

Ad l. 12. tit. 13. supra eod. lib. 1. hanc applicavi, & vid. l. 40. titulo 17. infra eodem.

IN LEGEM VII.

Vide dicta per nos in l. 34. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM VIII.

Vide quae dixi in l. 95. & 97. tit. 13. supra eod. lib.

IN LEGEM IX.

Vide dicta per nos in l. 109. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM X.

Vide dicta in l. 99. tit. 13. supra isto lib. & vid. l. 42. tit. 17. infra eod.

IN LEGEM XI.

Vide dicta in l. 4. tit. 13. supra eod. lib.

IN LEGEM XII.

Vide l. 49. tit. 13. supra isto lib. ubi diximus & in l. 114. eisdem tit. & lib. & dixi in l. 6. tit. 12. lib. 5. supra.

TITULUS DECIMUS SEPTIMUS.

De los paños berbies, y estambrados, y quarta declaracion cerca del obrage de los paños.

AB eodem legislatore sunt facta leges hujus nostri tit. Matriti Anno 1552. & sunt noviores, ut vides.

In proemio hujus tit. ibi, por la ley presente permitimos, vide que dixi in l. 23. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM II.

Ad l. 55. tit. 13. supra eod. lib. applicavi eam Compilator in margine l. 3. tit. 13. supra hoc lib. & in l. 8. tit. 13. eod. licet corrupte hanc allegavit.

IN LEGEM III.

Ad l. 57. tit. 13. supra isto lib. eam applicavi.

IN LEGEM VII.

Ad l. 71. tit. 13. supra isto lib. applicavi hanc.

IN LEGEM XI.

Ad l. 1. tit. 14. supra isto lib. applico hanc legem.

IN LEGEM XII.

Ad l. 8. tit. 13. supra isto lib. applicabimus hanc.

IN LEGEM XIII.

Dixi in l. 74. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XIV.

Dixi in d. l. 74. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XVI.

Facit ad l. 69. tit. 13. supra eod. lib.

IN LEGEM XVII.

Dixi in l. 68. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XVIII.

Hec lex & duae sequentes faciunt ad declarationem ll. 33. cum tribus sequenti tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XX.

Compilator hic dicit videndam l. 30. infra isto tit.

IN

De los Cereros, y Candeleros de sebo. 303

IN LEGEM XXI.

Dixi in l. 66. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XXII.

Ibi, capitulo ochenta y tres, quod insertum est in l. 84. tit. 13. supra eod. lib. ubi dixi.

IN LEGEM XXIII.

Dixi in l. 66. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XXIV.

Dixi in l. 67. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XXVII.

Ad l. 65. tit. 13. supra isto lib. facit ista lex.

IN LEGEM XXXII.

Dixi in l. 77. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XXXVII.

Ad l. 1. tit. 13. supra eod. lib. applicabimus.

IN LEGEM XXXVIII.

Dixi in l. 28. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XXXIX.

Ad l. 37. tit. 13. supra eod. lib. applicabimus, & ibi dixi.

IN LEGEM XL.

Compilator hic dicit videndam l. 15. tit. 14. supra isto lib. & dixi in l. 64. tit. 13. & in l. 107. eisdem tit. supra isto lib.

IN LEGEM XLI.

Ad l. 57. tit. 13. supra isto lib. applicabimus.

IN LEGEM XLII.

Dixi in l. 99. tit. 13. supra isto lib.

Ibi, *Perayles*, istud officium in duos dividitur modis, secundum quod reperies in l. 36. tit. 13. sup. eod. lib. & qualiter debent esse examinari officiales de quibus hic vide l. 109. tit. 13. sup. eod. ponentem penam textori non examinato, *anque erga officiales examinatos*, nisi sit in propriis pannis, ut ibi & probatur etiam in l. 48. infra isto tit. & lib.

IN LEGEM XLIII.

Vide dicta in l. 109. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XLIV.

Ad l. 14. tit. 13. supra isto lib. applicabimus hanc.

IN LEGEM XLV.

Ad l. 60. tit. 13. supra isto lib. applicabimus, & ad l. 113. ibidem.

IN LEGEM XLVI.

Dixi in l. 111. tit. 13. supra isto lib.

IN LEGEM XLVIII.

Ad limitationem l. 99. tit. 13. supra hoc lib. & l. 41. istius nostri tit. 17. notavi eam & his tituli in de los paños, remanent expediti in quibus antea factis laboriosum erat investigare leges declarantes alias, & nunc junctim reperies eas.

TITULUS DECIMUS OCTAVUS.

CUM de artificibus pannorum & officialibus eorum dictum sit in titulis precedentibus, nunc autem continuatur etiam materia aliorum officialium. Et candelarii an dicantur facientes candelas, vel an vendentes, vide *Addit. Bart.* in l. legatis ff. de legat. 3. fol. 67.

IN LEGEM II.

Examinandi prius sunt illi, qui publice vendere volunt velas cereas, vel de sebo, sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

Officialis faciens velas non examinatus, non tamen habens officinam publicam, an punietur nostra legis pena, vel alia & n. 2. quid si non eas signat.

Ibi, *Que se examinen*, sed an si officialis hic non examinatus non habet officinam publicam, punietur poena nostrae l. tanquam non examinatus, & crederem quod non, quia hic est casus omissus, punietur tamen virtute dispositionis legis sequentis, prohibentis vendi aliquid, nisi percipiens officium, si non habeant officinam publicam, sed an si talis officialis examinatus non habens publicam officinam vendit velas has, non tamen eas signat secundum quod disponitur in l. 12. infra isto tit. an punietur duplici poena, una ob hoc quod non habet officinam publicam, alia vero quia abique

signo vendit velas, & dicendum est quod tantum una poena punietur ex glos. in l. qui de crimine C. de access. quam ibi sequuntur omnes, & Bart. in l. quemadmodum 5. illud ff. ad l. Aquil. & ex aliis pluribus relatis per Hippol. in l. si in rixa numer. 14. ff. ad l. Curia de fidei. ubi ita tenet in simili quaestione.

IN LEGEM VIII.

Cera vela & alia facta ex cera, vel sebo debet esse ex eadem massa & non ex differenti, sub nostri text. pena.

SUMMARIUM.

Cera corrupta & mala an possit misceri cum bona & non corrupta.

Ibi, *Una massa*, neque debet immisceri cum corruptum cum incorrupto, vel malam cum bono, ut diximus late, in l. 2. tit. 5. lib. 1. supra, & ultra ibi relatos, vide etiam Menoc. de arbi. jud. lib. 2. cent. 4. casu 382. & 383. & Fran. Marcum decis. Delphin. 540. n. 17. & 541. n. 4. & Matien. l. 1. glos. 9. n. 3. cum seq. tit. 14. lib.

lib. 5. supra & in glos. fin. l. 6. titulo 12. libro 5. disponitur in present.

IN LEGEM XII.

Signanda sunt opera facta ex cera alba aut alterius coloris.

Ibi, Cada un candelero, intellige de illo qui habet officium publicum, quia nullus alius quam talis ex l. 3. supra eod. potest facere vel vendere velas has.

Qualiter puniantur, & applicentur, poene in hoc nostro tit. constituta, declaratur in l. fin. hujus nostri tit.

IN LEGEM DECIMAM SEXTAM.

Ordo habendus per cerarios in labore cera.

SUMMARIUM.

Ordo inter cerarios habendus describitur.

Ibi, Mandamos: Declarat dispositionem leg. 8. istiusmet tituli, & auget poenas illius legis contra facientibus impositas, & ibi alia diximus, quae esset superfluum hic referre.

Alii duo tituli sequentes nihil habent quod commentari sit necesse, & sic cum dictis remanet expeditus liber hic septimus & totus ille quartus tomus nostrorum commentariorum ad leges has Regias.

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

U A N L

DAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

